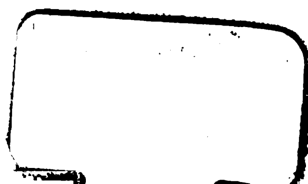

Dagh-Register

gehouden int

Casteel Batavia

vant passerende daer ter plaetse als over geheel
Nederlandts-India

Anno 1656—1657.

Uitgegeven door het Departement van Koloniën onder toezicht

VAN

DR J. DE HULLU
Adjunct-Archivaris bij 's Rijks Archief te 's-Gravenhage.

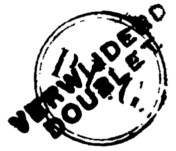
'S-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1904.

April 1905 N. 13

Dagh-Register

gehouden int

Casteel Batavia

vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts-India

Anno 1656—1657.

Uitgegeven door het Departement van Koloniën onder toezicht

VAN

DR. J. DE HULLU
Adjunct-Archivaris bij 's Rijks Archief te 's-Gravenhage.

'S-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1904.

VOORWOORD.

Het hierachter afgedrukte Dagregister over 1656—1657, waarvan een copie-exemplaar in het archief van de kamer Zeeland bewaard bleef, behelst evenals het laatst uitgegevene, dat over 1647—1648 liep, uitsluitend het eigenlijk gezegde Bataviaasch Dagregister. Als naar gewoonte zeer in den breede uitweidend over alles wat betrekking heeft op Batavia en zijn onmiddellijken omtrek — bevordering der cultures, versterking van de oude en aanleg van nieuwe vestingwerken, bevolkings- en scheepvaartsstatistiek en de meerder of minder gewichtige voorvallen van elken dag —, roert het de berichten, die van tijd tot tijd uit de buitenkantoren aankwamen, slechts even aan om naar de sommiere verbalen te verwijzen, waarin hun inhoud kortelijk placht te worden saamgevat. Deze verbalen zijn echter niet meer aanwezig en zoo geeft de hier openbaar gemaakte tekst niet dan een hoogst onvolledig overzicht van hetgeen gedurende het tijdperk 1656—1657 heeft plaats gehad over het wijd uitgestrekte gebied, waar de Compagnie gezag voerde of handel dreef.

Uitvoerig en belangrijk zijn de mededeelingen over Compagnie's oorlog tegen Bantam, de geschillen ten gevolge van de blokkade tusschen ons en de Engelschen gerezen, de verhouding van den Soesoehoenan en zijn rijksgrooten tot den ons vijandigen sultan en de betrekkingen van de Compagnie met den Soesoehoenan in het algemeen. Opmerking verdienen voorts de berichten, hoe schraal ook veelal, waarin gewaagd wordt van de pogingen der onzen om de Portugeezen de laatste overblijfselen van hun voormalige heerschappij in Indië te ontweldigen, een gevaar dat eerst de vrede van 1661 voor goed van hen heeft afgewend; van onze betrekkingen met China, Japan en de verschillende rijken van Achter-Indië, de verschillende vorsten in den Archipel; onze nederzettingen op Timor, Solor, aan de Kaap en op Mauritius; de noodlottige aanraking met Coxinga, die weinige jaren later op het verlies van Formosa

zou uitloopen; de ambassade van Pieter de Goyer en Jacob Keijser naar den keizer van China; de maatregelen tegen den particulieren handel beraamd en meer andere zaken, die in de onderstaande lijsten nader worden aangewezen.

Met dit deel zijn al de op het Rijksarchief te 's-Gravenhage berustende Dagregisters uitgegeven op twee na, die onderscheidenlijk over 1766 en 1793 loopen. Of het wenschelijk is ook deze ter perse te leggen zal eerst kunnen worden beslist, wanneer de vraag aan de orde komt of de publicatie der te Batavia berustende serie uit de 18de eeuw gewettigd is.

Op de navolgende plaatsen vindt men berichten over:

Japan, blzz. 23, 29.

Mauritius, blzz. 24, 25, 285—288.

Kaap de Goede Hoop, blzz. 28, 180, 181, 226, 291—293, 319, 320.

Compagnie's betrekkingen met den Soesoehoenan van Mataram en zijn rijksgrooten op Java's Oostkust, blzz. 30—34, 104, 110—114, 132, 140, 150, 151, 167, 171, 172, 194, 196, 197, 199, 221, 228, 229, 235, 252—261, 272—275, 278, 279, 296, 297, 307, 308, 313—317.

Banda, blz. 35.

Kambodja en Compagnie's betrekkingen met dat rijk, blzz. 36—38, 63, 118, 119, 146—150, 217, 218.

Makassar en Compagnie's betrekkingen met dat rijk, blzz. 40, 215, 294—296.

Compagnie's betrekkingen met Tonkin, blz. 49.

Verpachting van Compagnie's gerechtigheden te Batavia, blz. 62.

Compagnie's betrekkingen met Arakan, blzz. 68, 69, 159, 160.

Gezantschap van Compagnie's gezanten Pieter de Goyer en Jacob Keijser naar Peking, blzz. 70, 130, 138. [1])

Overgave van Poeleron aan de Engelschen, blzz. 75—77.

Sumatra's Westkust, blz. 87.

Compagnie's betrekkingen met Coxinga, blzz. 100, 101.

Bouw van het fortje Noordwijk te Batavia, blzz. 101, 113, 118.

Compagnie's betrekkingen met de vorsten van Bali, blzz. 115, 116.

Afbetaling van gesloten rekeningen aan Compagnie's dienaren en hun rechtverkrijgenden, blz. 117.

Expeditie tegen Salida, Ticke, en Priaman, blzz. 117, 122, 156, 157, 160, 164, 181.

Bouw van de nieuwe Diestpoort te Batavia, blz. 123.

Compagnie's betrekkingen met China, blzz. 132, 133, 137, 193, 205.

Uitbreiding der fortificatiewerken van Batavia, blz. 143.

Compagnie's betrekkingen met Palembang, blzz. 145, 201.

Expeditie tegen Goa, blzz. 176, 204, 218.

Oorlog met Atjeh, blzz. 182, 209.

---

[1]) Vgl. Nieuhoff. *Het gezandtschap der Neêrlandtsche Oost-Indische Compagnie aan den Keizer van China*, (Amsterdam, 1693).

Het Zuidland aangedaan door het fluitschip de Vink, blz. 206. [1])

Djambi en Compagnie's betrekkingen met den pangeran, blzz. 207, 218, 219, 323—328.

Verhouding van den Soesoehoenan van Mataram en zijn rijksgrooten tot Bantam, blzz. 208, 258, 297—300, 302, 305, 308, 312, 334.

Benoeming van Rijklof van Goens om de kantoren op Koromandel, Ceilon, Malaka, in Bengalen, te Suratte en te Wingurla te inspecteeren, blzz. 213, 257.

Maatregelen tot wering van den particulieren handel, blzz. 220, 221.

Compagnie's betrekkingen met de vorsten van Solor, blzz. 226—228.

Besluit om de verovering te beproeven van de Portugeesche sterkte Diu, blz. 230.

Aanstelling van den predikant Rooman om de Maleische brieven aan Gouverneur-Generaal en Raden te vertalen en de van hen uitgaande in het Maleisch over te brengen, blz. 242.

Uitvaart van den Raad-extraordinaris van Indië Cornelis Caesar, blzz. 281, 282.

Bevordering van de suikerteelt rondom Batavia, blz. 284.

Djapara, blzz. 307—309, 313, 314.

Compagnie's betrekkingen met Soekadana, blzz. 311, 312.

Compagnie's betrekkingen met Demak, blz. 327.

Uitzending van de schepen de Wakende Boei en Emeloort naar de Zuidkust tot opsporing van de verongelukte bemanning van het jacht de Vergulde Draak [2]), blz. 344.

Ingelaschte documenten.

Brieven van den koning van Bima aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 9—10, 173—174.

Brief van Mahameth Chaphia, koopman van den nabob van Makassar, aan denzelfde, blz. 10.

---

1) Vgl Heeres, *Het aandeel der Nederlanders in de ontdekking van Australië* (Leiden, 1899) blz. 75.

2) Vgl. Leupe, *De reizen der Nederlanders naar het Zuidland of Nieuw-Holland* (Amsterdam, 1868), blz. 96 v.v., en Heeres, a. w., blz. 77.

Lastgeving van den koning van Tonkin aan een zijner dienaren om te Batavia eenige goederen voor hem in te koopen, blzz. 48—49.

Brief van den Tonkinschen mandarijn Ongsiadee aan den Gouverneur-Generaal, blz. 49.

Brief van Ingabey Tanda te Krawang aan den Armenischen koopman Chodia Soliman en door dezen aan Gouverneur-Generaal en Raden overgeleverd, blzz. 50—51.

Brieven van den koning van Arakan aan Gouverneur-Generaal en Raden, blzz. 68—69, 159—160.

Brieven van den Engelschen resident te Bantam aan dezelfden (10 Juni 1657, 10 Januari 1657) blzz. 74—75, 77—81.

Brief van de bewindhebbers der Engelsche Oost-Indische Compagnie aan dezelfden (24 Mei 1656), blzz. 75—76.

Brief van dezelfden aan den gouverneur van Banda (24 Mei 1656), blzz. 76—77.

Protest van den Engelschen resident te Bantam tegen het openen en doorzien van eenige papieren, op last van den Gouverneur-Generaal gedaan, (10 Januari 1656), blzz. 81—85.

Brief van den koning van Siam aan Gouverneur-Generaal en Raden, blzz. 89—90.

Brief van den oya berckelang van Siam aan dezelfden, blz. 90.

Protest van de hoofden van het Engelsche schip Coaster alias de Jonathan tegen hun aanhouding voor Bantam (22 Januari 1657), blz. 97.

Brief van de hoofden van het Engelsch schip de Marygold aan Gouverneur-Generaal en Raden (26 Januari 1656), blz. 98.

Protest van dezelfden wegens de schade hun toegebracht doordien Compagnie's schepen hen verhinderd hadden te Bantam binnen te loopen, blzz. 98—99.

Brief van Coxinga aan twee Chineezen te Batavia en door dezen op zijn verzoek medegedeeld aan Gouverneur-Generaal en Raden, blzz. 100—101.

Verklaring van den opperstuurman op het jacht de Avondstar en anderen betreffende de onzeewaardigheid van dien bodem (21 Februari 1657), blzz. 106—107.

Besluit van den breeden raad der retourvloot om genoemd jacht wegens zijn ongeschiktheid om de reis naar Patria voort te zetten naar Batavia terug te doen keeren (22 Februari 1657), blzz. 107—108.

Brief van den koning van Makassar aan Gouverneur-Generaal en Raden, blzz. 294—295.

Brief van Crain Soemanna te Makassar aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 295—296.

Brief van den pangeran van Soekadana aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 311—312.

J. DE HULLU.

Dagelijcxe aenteijkeninge gehouden ter generale secretarie in 't casteel Batavia van 't gene soo aldaer ter plaetse alsmede aen Java's Oostkandt omtrent Bantam en eenige andere omliggende plaetsen den staet en de saken d'E. Comp^{ie} rakende is comen voor te vallen sint den eersten dach van November 1656 tot ultimo November anni 1657 daeraenvolgende.

November primo voor den middach wiert een jonge tijger omtrent soo groot als een gemeene hondt levendich binnen 't casteel gebracht, doot geslagen en het ordinaire premium daervoor betaelt, sijnde gevangen boven in de Crocotse velden op de landerien van de heer Willem van der Beeck.

Nae den noene reedt d'Ed. Heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijcker, met de heeren raden Joan Cunaeus en Nicolaes Verburch geaccompagneert, te paerde uijt, eerst naer Anchiol en voort langs de nieuwe wech naer de schansse Jaccatra, bevindende deselve, schoon hier en daer door kreken ende ruichten heen gemaeckt, nu redelijck wel te passeren, een goede saeck wesende dat geseijde fortressen macand'ren soo bequamelijck cunnen besoecken; doch sal die wech vooreerst in de regentijt niet al te reijsbaer sijn, tot dat men se behoorlijck sal hebben gehoocht, gelijck nae desen te geschieden staet.

2^{en}. Onse Javanen van de fortresse Rijswijck hebben van dage met haer Duijtsche conducteurs in't velt geweest, rapporteren datse wel geen vijandt bejegent maer aen de vestigien en andere teijckenen op en omtrent het landt van Octavio Macquelein [gesien], datter heel onlange partie volcx gelegen heeft.

3^{en}. Corts nae den noene quam alhier ter rheede van Solor de chaloup 't Gevonden Lam, met aengename tijdinge uijt dat geweste, begrepen in een brieff en andere papieren van het opperhooft Hendrick ter Horst van dato den 6^{en} October laestleden, waeruijt den toestandt van Comp^{s} saecken derwaerts over omstandelijck vernamen, gelijck in 't besonder Solorse verbael ordentelijck verhaelt werdt. Tot cargasoen bracht dit vaertuijch mede eenich sandelenhout, eenich geweer ende bedorven boscruijt (dat, om niet te sincken, onderwege in zee geworpen was), te samen beloopende de somme van f 1599.12.2. Onse vloot, onder 't bevel van d'E. H^{r}. Arnold de Vlamingh van Outshoorn Craoan-

1

waert uijtgeset, was den stierman deser chaloupe, niet tegenstaende de schepen wel sach ende aengezeijnt wierdt, door onverstant voorbijgeloopen en (misschien 't allen geluck) geen Bantammers in getal ontmoet, die nochtans noch sterck genoech int vaerwater sijn.

's Naemiddaechs is in raede van India haere ordinaire sessie houdende naer veel overwegens besloten de expeditie naer Lampon (waervan voor dato een en andermael projective gesproocken en gebesoigneert is) voor ditmael te staecken, gemelten heer de Vlamingh dese resolutie met d'eerste gelegentheijt bekent te maecken en daernevens aen te schrijven dat sijn E., het werck om de Oost verricht en op alles goede ordre gestelt hebbende, wijders met de macht weder herwaarts keere om hier en elders dienstiger gebruijckt te werden. Tot de laatste besendinge deses saisoens van hier na Bengale wert verstaen aen te leggen het jacht Avenhorn en de fleuijt Patientie, ende dat over Malacca om niet alleen voor beijde die residentien maer oock de noodige advisen ende cleene cargasoenen voor Ceijlon, Wingurla en Suratte heen te voeren, welcke de Hr gouverneur Johan Thijssen, wanneer de Taijoanse schepen daer mede sullen aengecomen wesen, sal lichten, verdeelen ende nevens de Noorder capitalen bestellen daer 't behoort. De praedicanten D.D. Philippus Baldaeus ende Joan Ferreira d'Almeida, geprojecteert tot den dienst der Ceijlonse kercken, sullen met dese gelegentheijt, omdat vooreerst geen andere voorhanden is, mede tot Malacca toe en van daer wijders naer hun geassigneerde plaetse voortvaren. Ende wert D. Ferreira, nu formeel praedicant geworden wesende, van 48 tot 80 guldens ter maendt verbetert.

Het jacht Avenhorn, haer Ed. missive aen d'E. Heer de Vlamingh, waervan den 31en October gesproocken is, de [1]) ververschinge aen onse vloot omtrent Craoan &a. bestelt en in't wederkeeren (gelijck de meeninge was) aen Vader-Smits-eijlandt sandt tot ballast ingenomen hebbende, is huijden nae den noene hier ter reede geretourneert.

Tegens den avondt arriveerde uijt ons vaederlandt (voor reeckeningh van de camer Amsterdam het retourschip de Paerl, sijnde uijt Texel 't zee geloopen den 11en April deses jaers en de Caep van Goede Hope aengeweest, alwaar 9 personen heeft aen landt gegeven, en in 't geheel 7 dooden op de reijse gehadt, brengende voort noch 331 gegagieerde coppen, waeronder 95 soldaten, hier aen landt benevens 3 vrouwen ende 8 kinderen. Met dit schip ontvingen haer Ed. een briefken van den commandr Jan van Riebeeck gedateerd 23en Augusti passato sijnde van weinich substantie weshalve, als omdat d'E. Riebeeck doch jaerlijcx sijne brieven in copie nae 't vaederlaudt sendt ende hier een apart verbael uijt de Caepse papieren getrocken wert, in desen daervan geen extensie behoeven te maken.

[1]) Het HS. heeft: *met de.*

's Avondts laet ende somtijds in de nacht wierden met grof canon diverse schoten gedaen op het eijlandt Onrust, doende ons hier gelooven datter partie Javaense vaertuijgen moesten voorbij passeeren.

4°. Heden vroech sijn onse Javanen beijde van Jaccatra ende Rijswijck 't samen omtrent 300 sterck uitgetogen naer de Crocotse velden om deselve te ontdecken ende recognosceren, ende wierden een stuck op den dach op het landt van der Chinesen Capn Bingam den vijandt ten getale wel van 6 of 700 (sommigen begrooten het tot 1000 toe) gewaer met ongeveer 50 ofte 60 paerden bij sich, blijvende van wedersijden wel een uer tegens den anderen stil liggen soo dat den trompetter van d'Ed. heer Generael (met consent en uijt lust met gereden) onderwijlen spoorslaechs quam de tijdingh brengen ende assistentie versoecken, waerop wel datelijck ordre gestelt, Comps ordinaire ruiterie vooraf derwaerts geschickt ende den burgerlijcken ritmeester Jean Ferment gelast wiert vervolgens met eenige volontaire borgers mede uijt te rijden, doch quamen soo wel d'een als d'andre te laet en onse geslagene op den wegh tegen, verstaende van deselve dat de Bantammers enfin, nae datse der Batavianen swackheijt apparent wel afgekeken hadden, op de onse seer furieuselijck waren aengevallen ende niettegenstaende groote stoutmoedige ende hartneckige wederstant haer eijndelinge (meer door 't ongelijck getal als vromicheijt) te machtich geworden, soodat de Batavise Javanen naer een heet schermutsel (waerin men oordeelt datse al te seer opiniastreerden) hadden moeten wijcken, verliesende 2 der Duijtsche voorgangers ende 4 van onze Jauwen (sooveel den schrijver deses bericht is) 't leven, oock die van Bantam een haerer paerden, dat onverseert hier binnengebracht wiert, sijnde den berijder, nadat hij een van de 2 voorschreven Nederlanders onsielt hadde, door desselfs cameraet tot wedergeldinge van boven neergeschoten. Het lichaam van den eenen Duijtsman wasser terstont afgehaelt, latende de tijt niet toe de andere dooden mede op te soecken. Doch onse ruijters naderhandt de plaetse van 't gevecht heen en weder doorcruijsende vonden noch tael noch teicken meer van vijandt maer 't lijck van den anderen soldaet, oock 3 Javanen (alle gecort oort) in't velt liggen, welcke nae de fortresse Rijswijck gebracht sijn om aldaer te begraven. Ongetwijffelt sullender van de Bantammers oock al eenige gesneuvelt wesen; immers affirmeren d'onse, datser al etlijcke hebben gesien nedervallen. Voor den noene quam de bercq Amsterdam eenige coopvaerdij-prauwen uijt 't Craoanse vaerwater herwaerts convoieerende bij ofte op dese reede, alwaer door ordre van Sijn Ed. eenige uijren om een brief aen d'E. Heer de Vlamingh te brengen ten ancker bleef.

Nae den middach ontfingen een briefken van Jan Hendricksen mr timmerman op 't eijlandeken Onrust, van daer op heden geschreven, aen den equipagiemeester Thijs Crab, meldende dat gisteren avondt laet (even als wij hier doe gisten) een groote menichte Javaense vaertuigen, niet wel te tellen

edoch naer sijn oordeel over de 200 sterck, aldaer gepasseert was, waerop de onse, schier vreesende datse haer souden aendoen, 9 of 10 canonschoten na deselve hadden gedaen ende haer vierbakens laten branden, werdende voorts gewaer dat die vloot oostwaert heen voer.

Soo quam oock het schip Dordrecht om te revictualieren van sijn Craoanse wachtplaets hier ter reede hetwelck, dewijle soo swaer en diep gaende en (nae des schippers verclaringe) mits weijnich stierlasticheijt, geweldich baloorich en niet wel te bestieren was, soo wierdt'et door sijn Ed^e bevel hier gehouden. Geseijde schipper relateerde insgelijcx dat hij desen morgen oock een grooten hoop prauwen van de West comende tusschen d' eijlanden door hadde gesien oostwaert overloopen, tellende van deselve wel tot 60 toe maer niet meer connende omdat se soo dicht en dick op malcanderen waeren.

Des avonts laet voer bovengenoemde berck Amsterdam weder naer de Oost met een missive van Haer Ed^e aen de heer de Vlamingh bovengemelt, waerin (onder anderen) geadviseert wiert hoe dat de expeditie naer Lampon in nader bedencken genomen edoch, omdat de westelijcke winden dagelijcx beginnende door te blasen wel een lange reijse derwaert souden veroorsaecken connen ende dat de stormwinden op de handt comende een bars vaerwater in Sundas enghte staen te maecken, naer veel overleggens goetgevonden was deselve voor ditmael te staecken, weshalven sijn E. het werck om de Oost naer gelegentheijt beschickt hebbende met de macht wel mocht wederkeeren, wesende hier mede wel noodigh vermits den vijant sich dagelijcx te water en te lande stercker dan voorheenen was verthoonende etc.

5^en. Desen morgen verscheen uijt onse Craoanse vloot het gallioot de Boterbloem met een advijsbrief van de heer de Vlamingh op gisteren geteeckent int schip 't Wapen van Amsterdam, waerin sijn E. ter eerster plaetse in antwoordt op het schrijven van d' Ed^e heer Gouverneur Generael ende de Raeden van India seijde dat, de ververschinge per Avenhorn gesonden over de schepen verdeelt wesende, hetselve voort om ballast te halen nae Vader Smits-eijlandt gekeert was. Eenige Indiaanse vaertuigen, door voorschreven jacht tot daertoe geconvoieert, hadde sijn E. wijders tot omtrent Cheribon van't Conijn en de barck Amsterdam laten geleijden, welck laetste den 3^en deses andermael met 3 of 4 prauwen van de Oost comende aldaer gepasseert ende van Sijn E. gelast was deselve (omdat den vijandt dagelijcx hier omtrent swerft) tot dicht bij de reede te brengen. Primo stanti was hun een chaloup voorbijgevaren, die sijn E. aensach voor Waijboeti ende datse uijt Solor quam, hopende voorts (vermits se soo grooten haest maeckte sonder eens te willen aenspreecken) daer aengename tijdinge mede gebracht wierdt. Alles soo nauw als immers mogelijck was nu besichticht tusschen de rivier, bij d'onse abusivelijck Pakis genaemt, ende de Schadelijcke hoeck, maer niet altoos gevonden, Ende dewijle aldaer verder niet te doen, oock het speck en vleesch ten eijnde

was, soo keerde sijn E. nu alweder westwaert, sijnde echter voornemens de bocht van Craouan, daer de rivieren Moronda in liggen, en passandt noch eens nader te visiteren ende daer haer E. jonger ordre aengaende de Lamponse expeditie in te wachten, versoeckende ingevalle deselve voortginck van hier gerevictualieert te werden. 't Retourschip Dordrecht, dat op 't schrijven der missive sonder ordre naer Batavia geseijlt was, hadde gelegen even beoosten de Craoanse hoeck, op een bequaeme plaets om uijt te kijcken en minder pericul in dese tijt van 't roesemoesen dan aen de westsijde te verwachten waer. Het Wapen van Amsterdam soude weder gaen anckeren bij het eijlandt Edam, de Goede Hoop cruiste tusschen Dordrecht en geroerde Schadelijcke hoeck om het vaertuijch, dat hem van de Oost door 't Conijn ende de Berck Amsterdam wert toegebracht, voorbij Dorth tot het Wapen van Amsterdam te conduceren, van waer dan voort door 't gallioot de Boterbloem (totdat haer E. anders mogen ordineren) naer Batavia's reede connen geleijt werden en soo weder (vice-versa) met de coopvaerders en de andere, die van hier naer de Oost tenderende sijn. Op welcke wijse meergedachte sijn E. meende die besettinge properlijck bestelt te wesen, dat de Bantammers weijnich buijt meer souden becomen ende 't werck haest moede worden, soo anders de vaertuijgen self haer niet en geeren. Ende wilde dan sijn E^e tot de tocht naer Lampon maar bij sich houden den Cabbeljau, de fluijten Salm ende Os met 5 of 6 der weerbaerste chaloupen en 250 soldaten, capitain Raadje met sijn Amboinesen daeronder gereeckent, ten waer sijn E. oordeel ende der Heeren ordre op Batavia daer in overeen quame dat noch een schip tot versterkinge uijt de Bantamse vlote metgenomen wierdt. In een bijvoechselken tot sijnen brief adviseerde meergenomineerden heer de Vlamingh dat hem door Comp^ies landtmeeter Sr Johannes Listingh een caertje ofte ontwerp van de stadt Bantam verthoondt, edoch die plaetse (naer het scheen) vrij redoutabel ende aensienelijck was, soodat se met Comp^ies macht qualijck soude te bemachtigen wesen, sijnde behalven 't voordeel van situatie (mits haer de droogte schier on-aencomelijck maeckt) oock voor langs de strandt met steene mueragien ende bolwercken gefortificeert, en met canon behoorlijck voorsien.

Terstondt schreef d'Ed^e Heer Generael een letterken in antwoort, waermede 't selfde gallioot de Boterbloem weder heen voer om d' E^e heer de Vlamingh omtrent Craoan te bejegenen, wesende wel van 't meeste belangh dat Haer Ed^e nochmaels confirmeerden haer gesterne resolutie ende schrijven aengaende 't staken van 't exploict naer Lampon.

Noch van den avondt verscheen meergerepeteerden heer Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn met meest al de cleene vaertuijgen, hebbende en passant de rivieren ofte spruijten van Moronde mede wel doen visiteren, edoch geen vijandt noch onraedt daerin vernomen, een Maccassers handeljonckie herwaerts willende, eerst door de Bantammers genomen naer de Craoanse

roofgaten gesleept en van d'onse (den Maleier Intche Idop praetendeerde den autheur te sijn) gerecupeert, bracht sijn E. mede hier; ende was 't schip 't Wapen van Amsterdam oock op 't wederkeeren naer Batavia's reede.

6en. 's Morgens vroech quam voorschreven schip mede voor de stad ten ancker.

Eenige slaven, heden omtrent het fort de Vijfhoeck Ankewaert in 't veldt gegaen, relateren datse [den] vijandt van verre gesien ende hun met loopen gesalveert hebben.

Een onser Javanen beschcijden bij de schansse Jaccatra, die voor desen somtijts niet te wel met het hooft bewaert en daerom in sulcken ongelegenheijt door sijn volck gebonden geweest is, creech van dage seer schielijck weder soo een quade buije, en alsoo niet wel bewaert was quetste een ander Javaen en eer 't belet conde werden voorts sijn eijgen meester soodanich in den buijck, dat hij cort daerop den geest gaf, dies wiert de quant gevat, gevleugelt binnen gebracht ende in hechtenis gestelt.

Op den avondt arriveerde van Malacca het retourschip Amersfort, volladen met peper, bedragende incoops een somma van f 86777.13.4. Bij brieven van den heer gouverneur Johan Thijssen gedateert den 30en van September jongstleden en andere bijgevoechde papieren vernamen haer Ede in hoedanigen staet haer Compe saecken rechtevoort aldaer bevonden, waervan in desen geen verhael maken omdat hetselve in't besonder verbael uijt d'advisen dier provincie ex professo geschiet, waeraen ons (om hier cort te sijn) gedragen. Met dit schip quamen nu volgens haer Ee ordre, buijten bedieningen en om voor den Raedt van Justitia terecht gestelt te werden, op den oppercoopman Sr Johan Goossens geweesen tweede persoon in Malacca's gouvernement ende den coopman Jan van Groenewegen jongst hooftresident op ons comptoir in Oedjong-Salang, beijde over 't plegen van groven particulieren handel.

7en. Niet, dan dat haer Ede met ijver enbesoigne waeren met 't vervaerdigen der nodige advisen naer Malacca, Bengala, Ceijlon ende Suratte aen de respective heeren gouverneurs ende directeurs dier plaetsen Johan Thijssen, Pieter Sterthemius, Adriaen van der Meijden ende Hendrick van Gent, sullende volgens besluijt van den 3en couranti te samen per 't jacht Avenhorn en de fluijt Patientie naer voorseijde Malacca gebracht en van daer de drij laetste voortgesonden werden.

Sekeren ondercoopman genaemt Melchior Thomasse, sijnde hier op Batavia gebooren en getrout, is heden om sijne overgroote debauche en verquistinge sijner patrimonijgoederen bij resolutie des hooghachtbaren Raedts van India weder onder voochdie deser weescamer gestelt, opdat desselfs vrouwe en kindt niet in d'uijterste armoede en comen te vervallen.

8en. Des avonds alle de bovengespecificeerde brieven en papieren gereet

geworden wesende, soo gaven haer Ed^{e} de opperhoofden van de schepen Avenhorn ende Patientie afscheijt om op morgen haere reijse over Malacca naer Bengala te vorderen.

9^{en}. 's Morgens tijdelijck sijn bovengenoemde Avenhorn ende Patientie onder seijl gegaen wechvoerende een cleen cargasoentie, ter monture van f 13168,12 voor Malacca, f 10231.8.— voor Bengala ende voor Ceijlon tot den Malabaersen handel 4922 ponden amphioen.

's Nachts met de landtwindt gingh het jacht den Erasmus van hier t'zeijl naer onse besettinge in de bocht van Bantam met partie groente tot ververschinge sullende tot versterckinge der vlote aldaer verblijven, en daer tegen het schip 't Slodt van Honingen weder herwaert keeren, 't welck haer Ed^{e} den E. Schouten alsoo ordineerden ende aenschreven, hem met eenen licentierende naer Batavia te comen, latende 't gesach aen schipper Daem Pieterssen Lelij onderwijlen bevolen om goede ordre in de vloot te houden. Wat gemelte haer Ed^{e} meer bevelen ende adviseren, is bij het inlants briefboeck onder desen dato nae te sien.

10^{en}. Corts nae den middach arriveerde hier ter reede van Cormandel over Malacca het jacht Workum, waermede haer Ed^{e} [becomen] nevens meer andere papieren van de heer gouverneur Laurens Pit, de opperhoofden des comptoirs Masulipatnam ende van de heer gouverneur Johan Ghijssen, alle origineel ende gedateert respective den 18^{en} Augusti, 3^{en} September ende 7^{en} October deses jaers, item een copie van voorschreven heer Pit dato 5^{en} Augusti per 't jacht de Swarte Bul gedepescheert en van den coopman ende opperhooft onser residentie op Wingurla Leendert Janssen den 28^{en} Junij over landt naer Paliacatte gesonden, te samen inhoudende de gelegentheijt en standt van Comp^{ies} affairen in die gewesten, gelijckerwijs bij derselver besondere verbalen claer en distinctelijck is nae te sien. Het cargasoen, door dit jacht aengebracht, consisteerde in 100 packen cleeden van diverse sorteringen, 13930 ponden boscruijt, 380 parren rijs van Palliacatte, 355 packen verscheijden lijnwaten, 2000 stucx goenij sacken ende 121 ledere emmers van Masulipatam, monterende gesamentlijck ter somma van f 184528.7.12.

d'Hoogachtbare Raedt van India, op haer gewoonelijcke uere bijeenvergadert wesende, soo maeckte d' Ed^{e} Heer Gouverneur Generael de heeren Raeden bekent dat gedeputeerde uijt den Batavisen kerckenraedt hem hadden aengedient, datse op de saeck hun onlangs voorgestelt (of se haer met de ordre der heeren onse principalen aengaende de versendinge der praedicanten voortaan willen conformeren) in consistorio hadden beraetslaecht, edoch gedienstelijck bleven versoecken dat den Raedt van Indien haer geliefde te laten bij het oude gebruijck, des neen soo soudense haer deselve onderwerpen, onderwijlen aen welgedachte haer Ed^{e} dierwegen schrijven en te sijner tijt eenige nader ordre afwachten. Gednerende dese sessio wiert aen de burgers Jan

Hendrickse van Oldenburch 1000 ende Gerrit Boonwalck 500 realen onder goede borghtocht uijt Compe cassa te leen toegestaen, om door deselve in Banda en Amboina respective (werwaerts sij equipage doen) gerestitueert te werden Door den Armenisen coopman Codia Soliman bij request ende specificative rekeningen verthoondt werdende beijde de goede officien, bij hem, geduerende d'ambassade van de hr Willem van der Beeck aen d' Ed Compie tot Maccassar voorleden saisoen gepraesteert, voorts sijne interesten daerbij in sijn particulier geleden, ende hoedanigen somma hij effective voor deselve verschoten, mitsgaders wat hij aen den coninck en andere grooten te dier oorsake verschoncken heeft, soo is verstaen, boven eenich beneficie aen hem voor dato vergunt, item restitutie van sijn effectijf verschot, wesende 6687½ realen, den selven voor sijne diensten, moeijte en costen noch tot een honorarium toe te leggen de somma van realen 600 eens. Tot d'eerste besendinge naer Amboina, waertoe het vast tijt wert, vinden haer Ede goet aen te leggen het fluijtschip Sanddijck in plaets van het oude Zeelandia, dat eerst gemeent was derwaerts te gebruijcken doch nu soo sober gestelt bevonden wiert dat niet anders dan tot een houthaler soude connen dienen Uit het vertooch, door d'Ee heer Arnold de Vlamingh van Outshoorn bij moudt en geschrifte gedaen over de gelegentheijt der Oosterse quartieren seer wel werdende begrepen, dat wij ons niet en mogen rusten of verlaten op de praesente tellequelle Maccasserse vrede maer dat wij insonderheijt over de provincien Amboina ende Banda sorghvuldelijck moeten blijven waecken, soo is verstaen met allen noodich te wesen noch eenige propere vasticheden tot verseeckeringe van Compe staat in Amboina t'extrueren, ende als het aldernootsaeckelijckste nu bij haer Ede g'arresteert, een suffisante steene redout te doen bouwen aen 't oosteijnde van Groot Ceram, op een van de eijlandekens gelegen in't nauw tusschen Keffingh ende Ceram Laut, hetwelck gedachte sijn Ed. oock aenwijst hoe met cleene oncosten evenwel hecht en parmanent sal te doen ende dese vasticheijt beijde voor Banda en Amboina sonderlinge nut ende dienstich sijn.

De gouverneurs van Amboina ende Banda voorschreven mits expiratie haerer verbanden verbeteringe van tractement versocht hebbende werden van f 200 verhooght tot f 250, ende dien van Moluco Simon Cos van 120 tot 200 guldens ter maent, alle voor den tijt van drij jaeren.

Nadien etlijcke onser ingesetenen haer begeven tot het planten van taback, soo vinden haer Ed. goet in faveur derselver den thol van den taback die van buiten incompt te augmenteren van 10 tot 20 ten hondert, 't welck dan voorschreven aenplantinge en Comps incompsten eenighsins vermeerderen oock tot melioratie van Batavias landen gedijen sal.

Soo is nu mede geresolveert de schandelijcke wijven, die om haere vuiligheden in't vrouwentuchthuijs sitten, voortaen voor de nootdruft (welckse

tot noch toe ten laste der Ed^{e} Comp^{ie} genieten) te doen wercken ende hooft voor hooft scheuren ende opnaeien een hembde 's daechs, opdat alsoo eenmael het ooghmerck der justitie omtrent die poenitenten werde bereickt en geroerde tuchtelingen eenigermaten hare competerende castijdinge erlangen mogen.

Ten laetsten van den equipagiemeester en andere gecommitteerde schippers en timmerluijden ingebracht wesende haer rapport en advijs wegens het oude retourschip Henriette Louise, waerbij se 't selve tot het doen van de reijse naer Nederlandt bequaem en goedt keuren, soo is daerop besloten, dewijle benevens Prins Wilhem geen andere Zeeuw bij de handt en nochtans voor de camer Middelburgh 2 sulcke bodems (om egualiteit tusschen de respective cameren te houden) wel van noode sijn, gemelte schip nu mede voor het vaderlandt aen te leggen.

11^{en}. Niet.

12^{en}. Niet.

13^{en}. Heden arriveerde alhier een gillion van Biema met rijs enz. geladen, brengende van den coninck van het eijlandt aen de Ed^{e} Heer Gouverneur Generael een vriendelijcke missive luijdende in onse tale als volcht:

Desen oprechten brieff compt uijt een suijver gemoedt wegens den coninck van Biema aen den Gouverneur Generael, die 't gebiet heeft over de stadt van Batavia, die oock seer gevreest wert van alle menschen van boven tot beneden wints alsmede aen alle natien recht ende gerechtigheijt bewijst, etc.

Den coninck van Biema laet met den nachoda Intche Mahamat aen den Gouverueur Generael weten dat ick seer genegen ben om met U Ed^{e} in vrede ende vrundtschap te continueeren, gelijck ten tijde van den overleden coninck is geweest, dat 'tselve onverbreeckelijck mach werden onderhouden, ende ingevalle den Gouverneur Generael mij gunstigh gelieft te wesen, soo versoecke datter een pas mach verleendt werden aen den voornoemden nachoda Mahamat om van d'een plaets naer d'ander te mogen vaeren eens voor al, doch de verboden plaetsen gelieft den Gouverneur Generael den voorschreven nachoda bekent te maecken en te verbieden. Ende bijaldien den voornoemde nachoda Mahamat sich in 't een of 't ander quame te misgrijpen, soo versoecke aen den Gouverneur Generael dat hem dierwegen gelieft te vergeven alsoo noch maer een jongh persoon is, noch versoeck ick dat den selven met den eersten wederom herwaerts mach gelargeert werden, om daer door te mogen vernemen den goeden toestandt van den Gouverneur Generael. Jegenwoordich heb ick niet anders om aen U ED^{t} te connen senden dan eenelijck een last rijs, 200 gantangs groene erretjens, 10 bocxkens, 10 cappoenen

ende 2 picols ajuijn, tot een teken van oprechte genegentheijt ende vredige vrundtschap.

Noch ontfingh bovengemelte sijn Ede daermede een brief uijt Maccasser van eenen Mahamat Chaphia, coopman wegens den heer nabab aldaer, comende in het Nederduijtsch, naer eenige voorgaende complimenten op de Persiaense wijse gestelt, op desen sin uijt:

Ick laete den Heer Gouverneur Generael seer reverentelijck weten dat ten tijde als den ouden coninck van Maccasser was overleden hier op dese rheede een Comp^e schip lach, waermede vier van mijn lijfeijgenen van hier wechgeloopen ende met d^o schip vertrocken sijn, te weten 2 slaven ende een slavinne met haer kindt, doch 't verleden jaer hebbe verstaen dat twee van voorsegde slaven met 's Comp^e schip naer Amboina versonden souden sijn en d'andere twee noch op Batavia bij d'Ed^e Comp^e slaven wesen, dies versoecke deselve mij mochten werden wederom toegesonden. d'Oorsaeck dat ick sulcx aen de Heer Gouverneur Generael ben versoeckende is omdat ick wel vertrouwe en verseeckert ben, dat U Ed^e een oprechte waere genegentheijt tot alle menschen toedraecht, oversulcx hebbe mij in desen derven verstouten; daerom versoecke dierwegen mij gelievet te excuseren.

14^{en}. d'Hooghachtbare Raedt van India heden na den noene naer ordinaire wijse vergadert wesende, soo is ter eerster plaetse (naer ernstige deliberatie) goedt gevonden in plaets van 12 retourschepen, op den eersten van September al geprojecteert, desen jaere niet meer dan 9 naer ons vaderlandt te zenden, welcke in 2 distincte vloten afvaren ende wesen sullen Prins Willem, de Wapens van Hollandt ende Amsterdam, Amersfoort, Dordrecht, West-Frieslandt, de Paerl of Aernhem, Henriette Louise ende 't Slodt van Honingen, tot welcke resolutie haer Ede comen om verscheiden redenen en consideratien, genomen van den grooten afslach des pepers in Europa als van de praesente oorlogstijden hier te lande, waerom wel van noode sij noch drij schepen en alsoo te meer volck in Indiën te houden tot verseeckeringe van desen costelijcken Batavisen ommeslach en andere Comp^e conquesten meer, invoegen als bij de resolutoire acte in 't breede can werden nagesien. Voorts werdt de heer Willem van der Beeck tot commandeur, den equipagiemeester Thijs Crab tot vice commandeur, den bailliu van Batavia d'E. Pieter Hackius als schout-bij-nacht over de gantsche retourvlote, oock op de ses eerste schepen haere commanderende schippers gestelt, sullende den E. Pieter Kemp echter het eerste gesach, ten aensien een en ander mael als commandeur gebruijckt is, op West Frieslandt voeren.

De annuele placcaten (namelijck 2 tegens den verboden handel, waervan 't een den aenbrengers ⅓ tot een praemie belooft, een 't vercoopen van reeckeningen prohiberende, een spreeckende van't bekent maecken van praetensien hier te lande ede een, dat d'overvarende vrije luijden insinueert het cost en transportgelt te betalen) wert nu mede, mits 't aenstaende vertreck der eerste schepen nae 't patria, goet gevonden weder te laten publiceren. De specificatie van de oncosten, besteedt ter oorsaeck deses Bantamsen oorlogs aen verscheijden fortificatien rondom Batavia geëxtrueert, wert nu nagesien en bevonden te beloopen een somma van realen 18023, waervan in de negotieboucken een reeckeninge ten laste van Batavia's Ommelanden sal werden geformeert, om dan naderhant van de ingelande (gelijck het redelijck is, dewijle voorschreven ongelden t'haerer assecuratie sijn gedaen) weder te doen invoorderen, edoch allengskens, om de gemeente in desen slechten tijt met soo merckelijcken somma niet 't seffens te beswaeren.

Omdat wij op den peis met Maccasser niet en cunnen acquiesceren soo wert besloten de fleuijt Sandijck (gedestineert naer Amboina) die plaetse en passandt te laten aendoen, om onder praetext van eenige gevangene Maccassaren daer te brengen te vernemen of er ijets t'onsen nadeel wert gemoluteert, waertoe den coopman Willem Maetsuijker die jongst van daer gecomen is sullen gebruijcken, opdat de gouverneurs van Amboina insonderheijt ende Banda daervan tijdelijck prae-advijs becomen en alsoo op haer hoede wesen mogen.

Ende dewijle in de quartieren van Solor ende Timor voortaen seer weijnich voor ons te doen, bijnae geen sandelhout te negotieren en meer costen als profiten voor d'Ed^e^ Comp^e^ te behalen sijn, soo is naer resumptie van het schrijven der Ed^e^ Heeren Seventiene (welcke dese saeck aen de dispositie des Indischen Raads bevolen laten) alsmede van het alternatijf gevoelen van de Heer Arnold de Vlamingh peremptorie geresolueert de forteressen Henricus en Concordia (als ons genoechsaem onnut sijnde) te desereren, Comp^s^ ommeslach allengskens over te brengen op het eijlandeken Rotti, dat vruchtbaer, proper bevolckt, reets ten meerendeel door ons beheerscht ende tot becommeringe en afbreuk der Portugesen seer wel gelegen is, en gevolgelijck op een bequame plaets te laten bouwen een propere vasticheijt, suffisant om 60 a 70 coppen op te leggen, alsoo een voet daer in 't landt en een oogh op het doen van voorschreven Portugijsen te houden, item de sandel-negotie (in beter gelegentheijt) weder bij der handt te nemen.

Eijndelinge wert op 't versoeck van den borger Jacob Baccherach goet gevonden hem met eenich crijgsvolck tot convoij te assisteren om sijn suijckerriet, dat hij in 't geweste van Anke noch al veel en bequaem tot snijden en malen te velde heeft, te gaen inooghsten, alles op insichten in de resolutie distinctelijck uijtgedruckt.

Tegen den avondt sijn eenigen onser ruijters uijtgereden naer de Jaca

trase bovenlanden, te weten de velden genaemt het Lange, het Pavillioens- ende het Buffelsvelt, om deselve te gaen recognosceren ende wel ontdecken off'er namelijk allenthalven al seecker ende veijligh is, wesende de meeninge van haer Ed. partie Comp^{s} slaven andermael derwaerts uijt te schicken om quantiteijt bast ofte schorsse van seeckere boomen, waervan men goede londt can maecken, van daen te halen.

Al doncker wesende, verscheen per 't Slodt van Honingen uijt de Bantamse besettinge hier ter reede den E. Dierick Schouten medebrengende in de 40 sieken en mondelinge rapporterende, dat onse besettinge in de bocht van Bantam op de vorige wijse wiert gecontinueeert, het fleuijtschip de Post in de straet Sunda cruiste ende sedert sijn laetste schrijven aldaer niet altoos voorgevallen was dan eenelijck dat over 14 dagen wel omtrent 150 Javaanse vaertuijgen bij Pontangh uitgecomen en oostwaert gestevent waeren, apparent deselfde, die den 3^{en} deses 's nachts bij 't eijlandt Onrust vernomen sijn.

15^{en}. Huiden morgen sijn partie slaven, meest Macassaresen, ten eijnde als gisteren verhaelt naer het bos gegaen onder geleijde van eenich crijgsvolck, comende op den avondt met 60 goede drachten boomschorsse weder binnen sonder vijandt ofte eenige hiudernis in hun werck bejegent te hebben.

16^{en}. Tegens den middach sijn de 5 jaerlijcxse placcaten (volgens haer Ed^{n} arrest van den 14^{en} deses) ter gewoonelijcker plaetse afgecondicht ende g'affigeert.

Een lamboe van Maccassar, geladen met wat rijs, was, taback en oude pienangh, welck drij dagen geleden door de Bantammers aengesnoert en in Craoan opgehouden geweest is, verschijnt heden hier ter reede, ende verhaeldt den nachoda (geheeten Tenga) niet alleen 't voorstaende maer oock dat op Craoan van den Bantamsen sultan ordre gecomen was geen Maccassaren meer te beschadigen maer deselve eenelijck van Batavia te weeren, gelijck hij dan van voorschreven onse vijanden mede gelargeert geworden was, doch met expres bevel niet herwaerts maer terugge naer Maccassar te vaeren, 't welck hij soo wel belooft echter niet naergecomen hadde, stellende vooreerst sijn coers wat oostelijck totdat hij uijt der Javanen bereijck en bij onse cruijsers quam, ende doen voorts onder derselver convoij tot voor dese stadt. Noch wist geroerden anachoda te seggen dat hij 4 of 5 groote stucken metale canon, die van Bantam op Craoan wierden aengebracht gesien hadde. Den nachoda van 't Maccassarse vaertuijch, onlangs door de onse (gelijck den 5^{en} stanti aengeteikent staet) gerecupereert, genaemt Malaccou hadde den desen een briefken medegegeven aen sijn meester ofte heer, wesende een groot personagie tot Maccassar, luijdende in onse tale aldus:

Naer onse gedienstige gebiedenis laet ick Crain Semanap weten, hoe dat de Bantammers ons vaertuijch omtrent Batavia hebben vermeestert, nae

de riviere van Craoan wechgesleept ende onse goederen daeruijt gelicht. Doch is hetselve naderhandt in gemelte riviere de Bantammers door de Hollanders weder ontnomen.

's Avonds sijn in Rade van India twee sententien, bij den Raedt van Justitie deses casteels gevelt, geapprobeert wordende, bij d'eene den Javaensen soldaet die (als op den 6en couranti genoteert is) amock spelende een ander Javaen vermoordt heeft, gedoemt tot raijbraecken en bij d'andere sekere Catharina van Mallabaer, slavinne van een ander, aen een pael geworcht te werden, ter oorsaeck datse eenen Claes van Mallabaer, lijfeijgen van Compe stalmr haeren pol, naer eenich gekijf en handtgemeenschap in hevigheijt soodanich met een keijsteen getroffen heeft dat den selven tusschen den 3en en 4en dach daeraen gestorven sij.

Onderwijlen quam het jacht de Swarte Bul van de custe Cormandel over Malacca voor dese stadt ten ancker waermede haer Ed. ontfingen diverse brieven met andere bijbehoorende geschriften, als eerstelijck van den vice-gouverneur de heer Laurens Pit, gedachteeckent 5en (waervan de copie over 6 dagen met Workum hebben becomen) en van Palliacate tot Trangebare naegesonden, oock den 28en Augusti deses jaers van de coopluijden Pieter van der Merckt en Adriaen van Nieuwlandt uijt Carcal den 8en September, voorts een missive van de heer directeur Pieter Sterthemius uijt Bengala 30e Meij, van den coopman Leendert Janssen uijt Wingurla 28 Junij, ende verscheijden copien van den directeur Hendrick van Gent (alle over landt nae de cust voornoemt gesonden) mitsgaders 2 originele van den heer gouverneur Johan Thijssen, te weten een van den 18en October en d'ander 22en do, door de barck den Aecxter tot voor de riviere van Jambij nageschickt, ende ten laetsten van den commandeur den Ed. Johan Treuijtman van voor Atchin den 2en derselver maent geschreven. Den inhoudt deser advisen is substantieel te sien in de respective verbalen van alle de voorschreven gewesten.

De Cormandelse ladinge van dit schip bestondt in 332 packen cleeden, 1671 lasten rijs en 18707 ponden boscruijt, ter somma van f 148159.16.15, item van Malacca in 170811 cattijs peper costende f 22581.1.—.

17en. Corts nae den middach was onse borgerlijcke ruiterie, door bevel van haer Ed. te paerde, sterck met haer officieren 44 koppen, waerover Sr Jean Terment als ritmeester ende Nicolaes Snijder tot cornet, door de heer Joan Cunaeus (daertoe gecommiteert) voor het stadthuijs geauthoriseert wesende, soo sijnse voorts comen rijden binnen 't casteel ende desselfs binnenpleijn int ronde om chargerende ordentelijck voor de peuije der woninge van den heere Gouverneur Generael, alwaer haer Ed. en andere gequalificeerde persoonen als spectateurs stonden.

Van dage is weder een Maccassers vaertuijch geladen met rijs, was,

olie, taback en andere cleenichheden hier ter reede gecomen, relaterende den annachoda dat hem omtrent Pamanoekan bejegent waeren 20 Bantamse prauwen, van dewelcke gelast was naer Craoan te vaeren vermits den sulthan niet begeert dat eenich vaertuijch uijt andere gewesten op Batavia soude comen. Waer op 'alsdan de man geantwoort hadde dat in Craoan niet en wilde wesen maer, soo sij niet begeerden dat hij soude naer Batavia gaen, 't was wel, hij soude sijn reijse weder nae Macasser nemen; soo was hij met bevel om terugge naer sijn landt te keeren van de Bantammers gelargeert, doch uijt haer cluiven geraeckt wesende voorts (gelijck dien van gisteren) bij onse cruissers en alsoo onder derselver geleijde tot hier toe gecomen.

Desen anachoda bracht aen d'Ed. heeren den Gouverneur Generael ende de Raeden van India een brief mede van onse residenten tot Maccasser gedachteeckent 15^en^ der voorleden maent, waeruijt vernamen wat aldaer in den tijt van 13 dagen dat is nae 't vertreck van de coopluijden Wesenhage en Maetsuijker voorgevallen was, gelijck bij het verbael ende copie der missive selfs onder andere papieren naer ons vaderlandt overgaende sal te sien wesen.

Noch arriveerde heden van Palembangh een contingh met rijs en padie, dat van gelijcken omtrent Craoan door de Bantammers ontmoet, aengesnoert en naer veel bidden en smeecken door haeren overste Keeij Angebaij Patra Juda gelicentieert was weder naer Palembangh te retourneren, gevende aen den nachoda op sijn manier een vrijgeleijdbriefken om aen and're Bantammers bij rescontre te connen verthoonen en alsoo ongemoeijt repasseeren.

18^{en}. Nae den noene is den Javaensen amockspeler (wiens sententie haer Ed^{e} voor 2 dagen g'approbeert hebben) buiten bij de schansse Jaccatra, daer hij bescheijden geweest is, ten aensien van sijn landtluiden opdat de straffe t'exemplairder sij ter doot gebracht, ende dat met d'harquebusade in plaetse van radbraken, werdende 't vonnis van den achtbaren Raedt van Justitie met goetvinden van haer Ed. (den Heere Gouverneur Generael en de Raeden van India) voor soo verre g'altereert. De slavinne, die aen een pael geworcht te werden gecondemneert was, is van de doot, om reden in 't pardonschrift (in 't register der generale resolutien onder desen dato te sien) begrepen, door welgemelte haer Ed^{e} verschoont, edoch om al haer leven lanck als Comp^{s} lijfeijgene slavendienst te doen naer de Caep de Bon Esperance gerelegeert.

Onse slaven sijn heden nochmaels boswaert in geweest om bast van boomen tot lonte te halen, comende op den avondt sonder eenich empeschement gehadt te hebben met goede drachten weder hier binnen.

19^{en}. Niet.

20^{en}. Volgens haer Ed^{e} besluijt van den 14^{en} deses sijn met den dageraet naer Anke uijtgetogen 100 Duijtsche soldaten, Comp^{s} ordinaire ruijters, 150 onser Javaenen ende capitein Raadje Tohalille met sijn comp^{ie} Amboinesen, om onder 't beleijt en gesach van capitein Michiel Willemsen te dienen tot

convoij van Sr Baccherachs volck, welcke nu souden gereet wesen om partie gesneden suijckerriet af te brengen. De heer majoor Willem van der Beeck reedt in persoon uijt lust mede derwaert, sijnde van d'Ed^e Heer Generael sijn E^e gerecommandeert d'Ankese riviere soo hoogh als men gevouchelijck en buiten apparent gevaer soude connen met een prauw te laten besichtigen, en nauwkeurich exploreren ofter oock allenthalven veijlich en geen vijandt meer hier en daer in schuijlende was, waervan geseijden heer op sijn vespertine wedercompste rapporteerde dat geseijde vloedt vrij hooch en tot in de Bambousespruijt toe wel ter dege doorsocht, maer noch daer in noch elders eenige onraet vernomen ende eenelijck een ample doch oude verlatene legerplaets gevonden was, waerin de overblijfsels der gedestrueerde en afgebrande hutges te sien waeren sonder meer. 't Geen aldaer tot behulp van Sr Baccherach te doen was haddense verricht maer desselfs volck bij gebreck van genoechsaem vaertuich niet meer dan 2 met suijckerriet volladen afgebracht, soo dattet qualijck de pijne waerdich geweest sij.

Huiden nae den middach sijn van Bantam hier verschenen drij Chinesen, van daer (soo se seggen) met een oorlogsvaertuijch van een der grooten genaemt Keeij Maes de penninghraedt tot omtrent de hoeck van Ontongh Java in seeckerheijt geconvoieert en soo voort met een cleender prauw herwaert aengeschept, sullende 't ander op haer wedercompste 4 dagen lanck blijven wachten. Ende verclaerdense wijders door geroerden Keeij Maes (die voorgaf van den sulthan en sijn oom den pangoran madure daertoe gelast te wesen) naer Batavia gesonden te sijn om door middel van Bingam, capitein der Chinesen, ende Sgiequa, Chinees schepen alhier, aen den Heer Gouverneur Generael ende de Raeden van India vreijgeleijde te versoecken voor een van de Chineese hooftmannen ende eenen Abdul Wakki sabandaer tot Bantam, beijde van over lange geschoren en Mahometaens, waervan den eersten den tijtul van Keeij voerende aldaer van groot vermogen ende aensien, edoch den anderen een bitter wederpartijder van onsen staet is, dewelcke 't versochte pasport impetrerende sich dan herwaerts souden begeven omme met haer Ed^e van reconciliatie en vrede te spreecken. Dit was het aenbrengen deser lieden, of er eenich geloof in te stellen en wat goets van te verwachten sij leere ons den tijt. Het waeren Batavise inwoonderen, door die van Bantam over eenige weecken, soo se van de Oost herwaerts quamen, omtrent Craoan genomen.

21^en. Huiden morgen voer het oude schip Zeelandia met eenige soldaten versterckt naer de Duijsent Eijlanden om hout te halen.

Tegens den avondt ariveerde hier uijt het Taijoanse vaerwater het gallioot den Appelboom sijnde door geweldige storm van daer verdreven, sooals den 21^en van voorleden maendt met 150 kisten suijcker tot cargasoen voor 't jacht de Leeuwinne nevens 70 balen rijs en 2 liggers arack tot provisie van 'tselve en der Vere (gelijck wij uijt het briefken van de heer gouverneur Cornelis

Caesar aen de opperhoofden daer nevens gesonden sien) nae de Piscadores ofte Pehouw was varende.

Verscheijden droevige en bedenckelijcke tijdingen bequamen haer Ed. uijt des schippers mondt hiermede, namelijck dat het jacht Arnemuijden in Julio op de Taijoanse zuijderreede voor Japan geladen werdende (waerom men noch hoopte 'tselve naer Nangesacki sal gestevent wesen) door swaer tempeest van daer geraeckt, het bootje Charlois met eenich cagasoen ende brieven derhalven nagesonden, het nieuwe jacht Maerssen, soo als met omtrent 600 kisten suijcker voor 't casteel ten ancker en wel verteuijt lach, door puir gewelt van wint in de grondt geslagen, jae schier heel Paxemboij met de redoute Zeeburgh, 't Visschers gehuchtje en alles watt'er meer opstondt vernielt, voorts de zee besuiden 't casteel op 3 plaetsen doorgebroocken, meest alle de huijsen in't laechste van 't quartier ofte de stadt Zeelandia rondom langs het water staende door de hooge watervloet ingestort, geen negotie altoos desen jaere aldaer geweest, maer oock alle 't Chineese volck door den manderijn Cocxinja t'huijs ontboden, partie al heen gevaren, en ten laetsten d'oppercoopluijden Pieter van Alpben ende Johannes van den Eijnden oock de huijsvrouw van den president Coijett overleden, mitgaders bovengedachten gouverneur Caesar doorgaens sieckelijck.

Met dit gallioot, sijnde en passant bij onse vlote voor Bantam geweest, recipieerden wij mede een briefken van den commanderenden schipper Daem Pieterssen Lelij ende verstonden daeruijt, dat aldaer sedert 't vertreck van den E. Schouten niet remarquabels was voorgevallen. De Bantamse visschers sagense wel dagelijcx uijt en in loopen ende hinderden haer soo veel mogelijck doch conden se niet veel leet doen. Wel bij de hondert baccaleis prauwen waren den 14^{en} van de Oost comende, dicht onder de wal bij Pontangh ingeloopen en door't jacht Hoorn, datt'er op de wacht lach, 2 of 3 mael te vergeefs beschoten.

Onderwijlen hieldt d' Hooghachtbare Raedt van India ter gewoonelijker tijt haere ordinaire vergaderinge, alwaer de drij Chinesen (gisteren als verhaelt van Bantam aengecomen) op haer Ed^{e} ontbieden met schepen Sgiequa verschenen nochmaels de reden en ooghmerk haerer commissie voor den vollen Raedt omstandelijck en met asseurance verhalende en op haer maniere exponerende, waerop haer Ed^{e} met alle attentie hebben gelet en, hoewel de Bantammers als wesende trouwloose Mahometisten niet te vertrouwen sijn, gearresteert dese 3 viele emissarissen in vrede te laten wederkeeren, met een letterken, om bij ontmoetinge van d'onse op den wech ongemolesteert te mogen blijven, te voorsien, en wijders 't versochte saufconduit voor 2 personen (om door refus den wech tot bevrediginge, als den sulthan voorleden Meij in ons regard gedaen heeft, niet aftesnijden) toe te seggen, behoudens dat in plaetse van Abdul Wakki Comp^{s} formele partie liever een ander man gesonden sagen.

Het fleuijtschip Sandijck gedestineert naer Ambon over Maccassar onderwijlen geladen werd vrij swack en sober gestelt bevonden sijnde, soo is verstaen, dewijle't in dese tijt des jaers niet sonder pericul is de reede van Maccassar aen te doen, geseijde schip recht door naer Amboina te laten varen.

Op 't voordragen van de heer Arnold de Vlamingh van Outshoorn wegens d'onvermogentheijt der Bandase borgerie, is goetgevonden den prijs der muscaten te verhoogen van 1 Reael tot 1½ Reael het catti Banda, ende dat om voorschreven ingesetene te soulagieren, oock haer en andere (gelijck ten hoogsten noodich is) tot het waernemen ende hanhaven van dien costelijcken specerieooghst aen te moedigen.

Voorts hebben haer Ed. geduerende dese sessie geresumeert seecker project en besteck, door Comp[e] gesworen landmeter Joannes Listingh op 't papier gestelt, volgens welck het stadts bolwercq Groeningen (dat seer onweerbaer, onfatsoenlijck en irregulier is) gevoechelijck soude connen versterckt werden.

22[en]. Desen morgen sijn de drij hesterne emissarissen weder naer Bantam vertrocken.

Nae den noene quam uijt de Craoanse besettinge hier ter reede 't jacht de Cabbellauw om versch water te halen voor onse wachtschepen aldaer, medebrengende een briefken van den schipper op de fleuijt den Os Cornelis Noortstrant, waeruijt verstaen dat hij over eenige dagen seecker vaertuijch, 't welck scheen de Japanse spruijt te willen inloopen, hadde nagejaecht ende sulcx belet, doch was hem 't selve met de donckerheijt des nachts ontsnapt, ende hij derhalven weder op sijn ordinaire wachtplaets geanckert, bemerckende onderwijlen dat den vijandt vooraen in de mondt van de voornoemde rivier twee forten is maeckende ende dagelijcx het bosch rondom sterck afbrandt, hetwelck bij bij dese occasie hadde goetgedacht haer Ed[e] bekent te maecken, of het misschien noodich waer daertegen te voorsien.

23[en]. 's Avondts depescheerden haer Ed. den Heere Gouverneur Generael, ende de Raeden van India een briefken aen schipper Daem Pietersse Lelij, waerin hem onder anderen significeerden van 't beloofde vrijgeleijde aen 2 persoonen uijt Bantam, alhoewel daer weijnich verwachtings op hadden, derhalven recommandeerden in onse besettinge voor Bantam niettemin wel op hoede te blijven ende goede wacht te houden. Tot ververschinge voor 't gemeene volck op de vlote en conservatie der gesontheijt, sonden haer Ed. derwaerts partie groente, pompoenen etc. met 't gallioot de Boterbloem en chaloup de Kreeft, welcke hij, Lelij, sonder vertoeven soude laten wederkeeren en daer mede opcomen den schipper van de Kievit Cornelis Vonck, om (volgens sijn versoeck) nae 't vaderlandt te vaeren, in wiens plaetse hij vooreerst en tot nader ordre een van de bequaamste opperstierluijden op voorschreven jacht het gesach te bevelen, ende de naeste weeck weder eenich vaertuijgh te verwachten hadde om de noodige verlossinge te doen.

Noch van den nacht gingen bovengenoemde Boterbloem en Kreeft met de landwindt 't seijl naer de bocht van Bantam.

24en. Heden vroech voer het jacht de Cabbellauw met water en ververschinge voor onse wachtschepen na de besettinge omtrent de hoeck van Craoan.

's Achtermiddaechs is in Raede van India, haer ordinaire bijeencompst houdende, goet gevonden 't naervolgende. Eerstelijck het jacht de Tortelduive aen te leggen voor de Westcust van Sumatra om de geprocureerde peper van daer te haelen. De Heeren Raeden Verburch ende Steur, te samen gecommitteert om de verlossinge deses jaers te doen, te kennen gevende dat hier alleen wel 400 soldaten sijn die haeren tijt hebben uijtgedient behalve veel impotente als degene die noch van andere gewesten te comen staen, soo is verstaen voor een jaer overblijvens te laten praesenteren 8 realen, en op een drijjarigh verbandt, 2 maenden gagie contant op reeckeninge. Soo is oock 't getal van 't volck te stellen op de 9 retourschepen, nu nae 't patria gedestineert, aldus beraemt: op Prins Willem en West-Frieslandt elcq 130, op 't Slot van Honingen 110 tot 115, en de andere 6 ijder 100 coppen, de sieckelijcke daeronder niet begrepen, ende dat om de Ede Heeren Majores, die alle jaer recommanderen de vaderlandtsche vlote niet te sterck te mannen, contentement te doen. Ten laetsten hebben haer Ede, mits 't aenstaende vertreck der 6 eerste schepen, g'arresteert een biddach volgens annueel gebruijck te laten uijtroepen tegen den 29en deser maendt.

25en. Niet, dan dat men alsnu eenigen tijt aen den anderen nacht en dach op de generale secretarie en andere comptoiren met alle neersticheijt besich was om de vereijschte boucken en schrifturen voor het vaderland te vervaerdigen.

26en. Voor den middach is de uijtschrijvinge van den algemeenen vast- en bededach in beijde de kercken van de praedickstoelen afgecondicht.

Ondertusschen quam een expressen looper van de Sterreschans hier aendienen dat aen dien oort van Anke wederom Javanen vernomen en van boven uijt haeren uijtkijck wel 70 of 80 door de sentinelle gesien waeren, [die] de Chinesen, die sich aen gene sijde der riviere wederom dagelijcx in hun suijckerrietvelden begeven, naeloopen sonder datter evenwel een geattrappeert geworden was. Omdat nu deese tijdinge onder de praedicatie wiert gebracht ende den commanderenden vaendrager, soo haest hij nevens voorschreven schiltwacht de naejagers en vluchtelingen mede maer sach, den bode terstondt sonder meer bescheijt hadde afgesonden, soo stierde d' heer majoor Willem van der Beeck den selven ilico terugge met last aen geseijden officier dat hij sooder iet nader quame voor te vallen, datelijck weder een post soude herwaerts afvaerdigen om naer noodt en gelegentheijt op 't spoedichste gesecondeert te worden. Edoch voorts den heelen dach en isser gants niet meer op gevolcht, misschien was 't er soo breet niet of den vijandt haest weder verdwenen geweest.

27en. Tegen den noene is den aenstaenden vast- en bededach mede van de peuije van't stadthuijs gepubliceert.

Op den avondt retourneerden hier ter reede van de Bantamse besettinge het gallioot de Boterbloem en chaloup de Kreeft en daermede schipper Cornelis Vonck, uijt wiens handt haer Ede een briefken bequamen van den aldaer commanderenden schipper Daem Pietersen Lelij, geteeckent den 24 deses, doch van geen besondere contenue dan dat het schrijven van hier met de bijgevouchde ververschinge voor de vloot wel hadde ontvangen, maer was deselve soo sober van vivres voorsien dat niet langer als 7 of 8 dagen daer mede souden toereicken connen, wesbalven tijdelijck secours verwachten wilden. Sedert sijnen laetsten was daer gants niet voorgevallen.

Nae 't gebet gaven haer Ede den schipper van de fleuijt Sanddijck sijn depesche om morgen voor d' eerste besendinge deses saisoens a droicture naer Amboina te navigeren.

28en. Tijdelijck is voornoemde schip naer Amboina vertrocken, derwaerts voerende aen vivres en andere verscheijden noodtwendicheden een cargasoen bedragende f 70149.9.7.

Van daghe heeft den equipagiemeester Thijs Crab, gedesigneert tot vice-commandeur der aenstaende vaderlandtsche retourvlote, ten overstaen van gecommitteerden transport sijner administratie ende den ommeslach daer toe behoorende gedaen aen schipper Simon den Dansser, sijnde hem tot dien eijnde bijgevoecht geweest sedert 8en September passato als in de resolutoire acte van dien dach can werden gesien.

Nae den noene was d' Hoogachtbare Raedt van Indien op de gewoonelijcke tijt bijeen, en wierden in plaetse van den E. Verpoorten zalr en mits aenstaende vertreck van den E. Thijs Crab ende Pieter Hackius gestelt tot ontfanger-generael, equipagiemeester ende baillu deser stadt Batavia den cassier Sr Wijnandt Rutgers, den schipper Simon den Danser voornoemt ende den landtdrost Ambrosius van der Keer, item met eenen weder tot landtdrost den borger Joan Terment van Dieppe. Ende dewijle beijde den ontfanger ende equipagiemeester en derselver suppoosten gelijck oock de 2 cooplieden deses casteels, den licentmeester mitsgaders 't opperhooft des eijlandts Onrust seer groote gelegentheijt hebben tot den particulieren handel, soo is alsnu beraemt een formulier van een eedt waeraen sij alle daer tegen sullen g'obstringeert werden. Mitsdien de besendinge nae 't Zuijtland, alwaer den Draeck voorleden April verongeluckt sij, infructueus is comen uijt te vallen, soo nemen haer Ede voor den E. Joan van Riebeeck te recommanderen dat hij d'opperhoofden der gallioots en andere lichte scheepkens de Caep de Boa Esperance, int herwaert comen passerende, wil gelasten die cust bij handtsaem weder aenteloopen, om te sien of er noch eenige menschen ofte Comps waeren sullen te salveren sijn. Op 't aenschrijven van de weduwe van Breen en Sr van Wulvenhorst is geresolveert derselver

juweelen (hier lange berust hebbende) alsnu per 3 bodems naar Nederlandt te senden. Bij de heeren Raeden en commissarissen Verburch ende Steur ingebracht werdende een specifique pretensie van de heer Willem van der Beecq bestaende in 3 ledekens, soo is deselve met opmerckinge geresumeert edoch om redenen in d'acte resolutoir begrepen als ongefondeert gerejecteert. Omdat in lange geen tijdingh noch advisen van Javas Oostkandt gehad hebben, wert nu goedt gevonden met een der gereetste jachten eersdaechs besendinge naer Japare te doen, met schrijven niet alleen aen onsen resident maer oock aen den tommegon patij nevens een proper schenckagieken, soodanich ingestelt dat daer door eenige ouverture ten goede te hopen immers ijets uijt de Mattarammers, des Sousouhounangs concepten aengaende, t' expisceren sij.

29en. Heden is den ingestelden vast- ende biddach in beijde de kercken voor ende nae den middach devotelijck geviert.

30en. Met alle ijver is men hier (gelijck een tijt lanck herwaerts) besich geweest met het gereet maecken der papieren voor 't vaderlandt, haer Ed. van meeninge en voornemen sijnde de 6 eerste retourschepen den 2en December aenstaende te depescheren, edoch de besoignes het niet wel toelatende soo is 't vertreck alsnu bij gemeene resolutie geprocrastineert tot den 4en en met eenen, dewijle de heer Willem van der Beeck uijt de patriase reijse scheijdende sijne borgerlijcke vrijdom versoeckt, den E. Thijs Crab in desselfs plaetse tot commandeur over de retourvlote deses jaers en den E. Pieter Hackius bijgevolge gesurrogeert tot vice commandeur.

Metten donckeren avondt arriveerde het jacht Weesp voor d'eerste besendinge van dit saisoen uijt Siam, sijnde den 4en deses in compagnie van den Achilles (daer het opperhooft den E. Volckerus Westerwolt mede opcompt) van daer vertrocken. Sijn cargasoen consisteerde ten principalen in sappanhoudt ende clappusolie en bedroech maer f 12852.18.12.

Groote beroerte en verwerringen waeren daer te lande geweest, sijnde den ouden coninck gestorven en sedert (al in corten tijt) noch 2 om hals gebracht soodat in weijnich maenden den vierden nu al in't regiment was, gelijckerwijs van alle 't selve en wes meer desen jaere in dat coninckrijck gebeurt is int besonder Siams verbael beknopt verhael gedaen wert.

Door 33 soo groote als cleene vaertuigen, te samen bevolckt met 295 koppen, sijn hier de verloopen maent van diverse omliggende landen en havenen aen de marct gebracht de naervolgende coopmanschappen en commoditeijten, namentlijck:

207 lasten rijs,
3 „ en 20 bossen padie,
2½ „ witte boontjes,
3 „ sout,
200 gantangs groene erten,

671000 stucx oude pienangh,
8670 „ oubijs, een eetbare wortel,
6620 „ oude clappusnoten,
1000 „ gedroochde visch,
19 „ slaven,
10 „ bocken en geijten,
12 „ capoenen,
30 „ matjes,
3000 bossen gedroochde visch,
2900 „ ajuijn,
1100 „ loock,
9550 bossen swarte suijcker,
8480 „ thamarinde,
200 cattijs buffelsvlees,
200 „ ajuin,
100 „ roodthout,
2920 „ mangsoij, een medicinale cortex,
4245 „ was,
1600 „ en negen potten suijcker,
2000 kneppel suijcker,
63 potten en 20 bambousen olie, nevens
6900 manocken }
2 picol, en } taback.
12 sacken }

Daerentegen sijn in de selfde tijt van hier naer verscheijden andere gewesten vertrocken 27 handelvaertuijgen, uijtvoerende d'onderstaende goederen volgens opgebrachte notitie des licentmeesters, te weten:

6547½ realen aen diverse doucken,
346¾ „ „ specerijen,
200 „ „ calituirshoudt,
130 „ „ isere pannen,
62 „ „ aluin,
56¾ „ „ contant,
50 „ „ camphur,
50 „ „ oudt ijser,
39 „ „ Chinees papier,
12 „ „ oudt cooper,
3 „ „ quitasols,
2 vaten mom ende
1 picol mangsoij.

Soo sijn oock, nae de memorie des dootgravers daervan gehouden, alhier in dese maendt begraven 101 menschen, als volgt:

67	Comp^{e} dienaers	Europeaers,
2	borgers	
2	vrouwen	
8	kinderen	
2	Mardijkers	van Indiaense landtaert,
2	vrouwen	
11	kinderen	
7	lijfeijgenen	

En wederom ten H. doop gebracht:

8 kinderen van Duijtsche natie,
9 „ „ Mardijckers, ende
8 „ „ slaven,

mitsgaders oock getrouwt:

9 paer	Comp^{e} dienaers	in de Duitsche kercq,
5 „	uijt de borgerie	
5 „	uijt de Marredikas	in de Maleische vergaderinge.
1 „	uijt de lijfeijgenen	

DECEMBER.

Prima. Waeren overal noch geoccupeert met het vaerdich maken der boecken en geschriften voor d'eerste vaderlandtse besendinge.

Beijde in de stadt ende 't casteel wiert ijdereen op de retourschepen op hooge poene bij trommelslach geboden sich nae sijn boort te begeven.

De gequalificeerste der vertreckende vrienden wierden nevens de Heeren Raeden van India en andere persoonen van aensien, desen middach (volgens jaerlijcxe gewoonte) eerlijck gefeesteert ten huise en tafel van d'Ed^{e} Heer Gouverneur-Generael Joan Maetsuijker.

Heden verschenen hier van Bantam weder de drij Chineesen, waervan den 20^{en} en 21^{en} der voorleden maendt verhael gedaen is, doch quamen de 2 gepretendeerde gesanten, waervoor nochtans passeport versocht en ingewillicht was, niet mede maer dedense nu weder een ander versoeck, dat namelijck den Chinesen schepen Sgiequa iemandt sijnent wegen naer Bantam mochte schicken om aldaer in gespreck te comen, hetwelck haer Ed^{e} niet connende goetvinden soo seijdense dese emissarisen aen, datse mochten hier verblijven ofte wederom vertrecken, edoch alsdan niet andermael herwaerts comen ten-sij met andere bootschap.

Noch en donderde den Achillis niet op, maer arriveerde 'savonts laet

voor d'eerste besendinge deses moussons recht door van Nangasacki uijt Japan het retourschip Aernhem, met een goet cargasoen bestaende in contant, silver, tarwe, rijs, coper, plancken ende tchaa, ter somma van f 251383.16.7, en aengename tijdinge dat de negotie aldaer naer wensch en proffitabel gedreven wierdt, gelijck haer Ed^{e} uijt de brieven van den E. Johan Boucheljon gedateert October laestleden ende bijgevouchde schriftueren omstandelijck vernamen, waeruijt een apart summier verhael naer gewoonte g'excerpeert is.

2^{en}. 's Morgens vroech met de landtwint dreven de ses retourschepen Prins Wilhem, 't Wapen van Amsterdam, Amersfoort, 't Wapen van Hollandt, Dordrecht en West-Frieslandt een stuck weechs van de reede, om te beter zeijlvaerdich te liggen ende haer volck aen boort te crijgen, welck het doch gemeenelijck op 't uijtterste laet aencomen. De generaele cargasoenen, per voornoemde vlote naer ons vaderlandt affgaende, beliepen ter somma van f 1402869.8.2 ende waeren aen de respective cameren geconsigneert ende verdeelt in volgende manieren:

voor Middelburgh:		
in 't commandeursschip Prins Wilhem . . .		f 301720.10.15
voor Amsterdam:		
in 't Wapen van Amsterdam	f 274060.13.12	
in Amersfoort	229229.19.6	
in 't Wapen van Hollant . .	240722.—.6	
		„ 744012.13.8
voor Delft:		
in Dordrecht.		„ 166721.18.6
voor Hoorn:		
in West-Frieslandt.		„ 190414.5.5
Compt als boven . . .		f 1402869.8.2

Onderwijlen quam het jacht den Hercules voor de stadt ten ancker en daermede uijt Siam den E. Volckerus Westerwolt, gewesen opperhooft aldaer ten comptoire Judia, die haer Ed^{e} nu nader soo bij monde als schriftelijck relaes van 't gepasseerde in dat coninckrijck insonderheijt aengaende den praesenten toestandt van Comp^{s} saken bericht dede, gelijck bij 't besonder Siamse verbael, uijt de advisen bovengemelt getrocken, breeder can gesien werden waeraen ons in desen refereren.

Geseijde jacht hadde ingeladen 1175 picol sappanhoudt, 66 picol was en 176 lasten rijs, costende te samen incoops f 16923.

Corts daeraen arriveerde uijt Nederlandt het fleuijtscheepie de Wakende Boeij, sijnde wegens de camer Amsterdam uijt het Vlie geseijlt den 11 April passato, in Englandt, vanwaer 2 Duijnkerckse jongens (op haer versoeck) mede gevoert, en de Caep van Goede Hope, daer twee man over gecregen heeft, aen geweest, ende den 20 September weder herwaert vertrocken, heeft geen dooden

dan een van voorschreven twee jongens, die bij ongeluk overboort gevallen en verdroncken is, op de gantsche reijse gehadt, ende brenght noch 40 gegagieerde persoonen (waeronder 8 soldaten) hier in't landt, besijden den anderen jongen van Duijnkercke sonder maendtgelt. 't Passerende aen de Caep de Bon Esperance vernamen haer Ed^{e} uijt het schrijven van den commandeur Jan van Riebeeck gedateert als boven, waervan hier ter plaetse, vermits gemelten Ed. Riebeeck doch jaerlijcx sijne brieven aen d'Ed. Heeren Seventhiene oversendt en alhier een besonder verbael van dat geweste gehouden wert, geen verder extensie maecken.

Noch quam uijt ons vaderlandt voor reeckeninge van de camer Enckhuijsen aen het bootge Ens, mede uijt het Vlie geloopen den 1^{en} Meij laestleden, hebbende insgelijcx voorschreven Cabo aengedaen ende een doode op de reijse gehadt, boven welcken noch een ander aen't eijlandt St. Vincent was wechgeloopen, soodat van 19 noch 17, alle zeevarende gegagieerde persoonen, hier te lande bracht.

Ten laetsten anckerde noch voor de stadt het jacht Geldria, verschijnende daermede hier den ondercoopman Maximiliaen de Jongh, gewesen opperhooft over onse fortresse en ommeslach op het eijlandt Mauritius, van waer hij is gescheijden den 20^{en} van voorleden maendt September, hebbende alvooren opdracht van Comp^{s} middelen gedaen aen den assistent Abraham Evertse, die (volgens haer Ed. ordre) aldaer in't geheel met 21 Comp^{s} dienaers (welcker maendtgelden op 311 guldens uijtquamen) nevens noch 41 soo lijfeijgenen, vrije luiden als banditen (die om de cleenheijt van't jacht niet te vervoeren waeren) is verbleven, eenelijck om possessie van dat voor desen vermaerde eijlandt te houden. Alle t'overige volck, sijnde 41 gegagieerde coppen, quam nu mede hier.

Uijt het daghregister, door gemelten de Jongh gehouden sedert 11^{en} Junij a^{o} 1655, als het schrijven van voorschreven assistent aen d'Ed. heeren den Gouverneur Generael ende de Raeden van India, sagen wij wat aldaer van tijt tot tijt was voorgevallen wesende gants weijnich van geringh belang en in substantie 't volgende: Het Engels schip de Duive, den 19^{en} Meij aldaer van Suratte aengecomen, was den 21^{en} Julij naerdat sich van ververschinge, water, brandthoudt etc. voorsien hadde, wederom naer Engelandt genavigeert. Thien dagen daeraen waeren drie banditen, Dirck Janssen van Rotterdam, Frans Kelderhof van Soest, en Willem van Oijen van Leijden, met de groote chaloup (die naderhandt schier t'eenemael verbrandt, oock eenige gereedschappen desselfs, wedergevonden is) geaufugeert sonder dat men oijt meer als vestigien en teickenen van deselve, hoewel er seer veel moeijte om gedaen was, hadde connen vernemen. Soo waren den 2^{en} Augusti daeraen oock 6 slavinnen wechgeloopen, edoch alle op een naer (te weten 6 d^{o} 3, 3^{en} Januarij en 23^{en} Februarij deses jaers 1656 ijder reijse een) soo uijt haer selven, apparent door

armoede, als andersints weder thuijs gecregen. Waer nu de laetste en voorschreven 3 banditen haer onthouden, was men noch niet seecker. Het fort Frederick Henrick, dat te vervallen begon, hadde Sr de Jongh van tijt tot tijt behoorlijck laten restaureren, en in diverse stonden tamelijcke quantiteijt vee (om aen te teelen insonderheijt oock om te slachten) met de jacht becomen. Van ambergrijs spreecken de geschriften niet eens. Op 25^en^ September a° 1655 was 't gallioot de Tulp, van de Caep de Bon Esperance naer Madagascar gedestineert geweest, voor geseijde fort gearriveert ende den 7^en^ October aldaer wel vertimmert en voorts van water en brandthoudt versorcht sijnde met brieven van voorschreven resident aen dén commandeur Jan van Riebeeck wederom vertrocken. Den 28^en^ Julij passato was 't jacht Geldria al in 't gesicht van 't landt doch eerst den 23^en^ Augusti voor ons fort ter reede gecomen en wijders van sijn provisien ontladen, welcke met de vorige restanten maer een jaer en langer niet sullen strecken connen, weshalven den assistent Abraham Evertse boven genomineert tegens die tijt weder nieuwen eijsch dede, betuijgende met eenen aen haer Ed. van sijne danckbaerheijt over de grooten eer van verhooginge, waerin hij sich soodanich dacht te quijten dat haer Ed^e^ daerin welgevallen scheppende hem na desen eerlijcke verbeteringe souden toevougen, expirerende sijn verbandt den eersten Januarij aenstaende. Welgemelte haer Ed. ordre over verscheijden saecken gegeven soude hij naer uijtterste vermogen betrachtten doch had hij onder anderen tot den landbouw weijnich moedts, hebbende doorgaens bevonden dat allen arbeijt daer in te vergeefs was, selfs geëxperimenteert met versche saden per geroerde Tulp van de Caep becomen, hetwelck (sijnes oordeels) met de padij noch slechter soude bevallen soo om datter eerst bequame grondt toe moest gesocht en bereijdt werden, als ter oorsaeck van het cleen getal menschen daer verblijvende waermede het onmogelijk om doen was, jae souden er in aenstaende, soo haer Ed^e^ alle de Chineese banditen mede van daer deden lichten, wel 2 of 3 slaven noodich wesen om Comp^s^ tam vee te hoeden.

Met boven aengetogen bootge Ens ontfingen haer Ed^e^ schrijven van den 30^en^ November uijt onse besettinge voor Bantam van den commanderenden schipper Lelij dienende eijgentlijck tot geleijde van een Engelsche missive, onder een witte vlagge door den tweeden persoon en andere van die natie aen den Erasmus gebracht, hebbende d'onse belooft, sooder van hier antwoordt opgesonden wiert, een zein te sullen doen. Voor nieuws hadden die vrunden medegedeelt of uijtgestroijt dat den sulthan Keeij Aria, item de pangorans Madura en Jaccatra, met een eedt geresolveert hadden sonder delaij elck 50 welgemonteerde prauwen toe te rusten, ende voorschreven Keeij oock voorgegeven dat wij met Atchin in oorloch waeren. Den Chinees, waervan haer Ed^e^ in hun laetste brief gewaechden, was op Bantam wel verschenen, maer voor d'onse niet te vernemen watter soude gepasseert wesen. Seven van hier

geaufugeerde Portugesen onthielden sich aldaer, te weten: 6 bij de Engelsche vrunden ende een die moors ende des coniucx tolcq geworden was. In corten tijt soude op Bantam met cleen vaertuijch wel 800 bharen peper sijn aengebracht. Het brie[f]ken van d'Engelsche residenten, gedachteeckent den 17^{en} derselver maent nae den ouden stijl en onderschreven bij Mrs John Rawlijns ende James Bostock, hielt in substantie in dat sij, mits d'hostiliteijt tusschen ons en den coninck van Bantam nu schier 5 maenden hadde geduert, daerdoor als omdat niet een haerer schepen uijt eenich quartier van Indien arriveerde t'eenemael oncundich bleven van haerer M^{rs} ordre en eijsch over haer affairen hier te lande, sulcx ongetwijffelt tot derselver groote prejuditie strecken moest, weshalven eijndelinge consent vercregen hebbende om een prauw aen onse schepen te senden, soo haddense de vrijicheijt gebruijckt om haer Ed^{en} dese letteren toe te schicken, dienende eijgentlijck tot een vriendelijck versoeck dat, soo eenige brieven (van waer oock gecomen) aen haer houdende hier gerecipieert hadden, deselve met d'eerste gelegentheijt beliefden naer onse vlote te stieren opdat sijse voort met Bantamse permissie halen mochten, tot besluit haer Ed^{e} toewenschende niet alleen gesontheijt, geluck en voorspoet in alle haere wichtige saecken, maer ook victorie over onse vijanden in dese gewesten als dewelcke int generael ook vijanden sijn van Godes kercke dienst ende volck, biddende speciaelijck dat d'Almogende behaechde een eijnde te maecken van geroerden crijgh met Bantam tot sijne goddelijcke eere, ons contentement en haerlieden groote troost etc.

Desen achtermiddach hielden haer Ed^{e} raat ende wierden de naervolgende poincten vastgestelt en besloten. De praedicanten Joannes a Warmelo en Daniel Brouwerius (beijde genegen nog eenige jaeren hier te lande te blijven) te versenden respective naer Banda en Amboina. Tot d'eerste depesche naer geroerde Banda te gebruijcken het jacht den Achilles, met sijn Siamse rijslast waer mede heden gearriveert is, 't retourschip Aernhem, gisteren van Japan gecomen, spoedich te doen lossen en voor 't vaderlandt aenleggen. Ende ten laetsten alle de leden van den Raedt van Justitie alhier, die min dan 100 guldens ter maendt winnen, tot daer toe te verbeteren ende dat om verscheijden deuchdelijcke insichten en consideratien, in de resolutoire acte geëxpresseert.

3^{en}. Met alle vlijt vervaerdichden wij de schrifturen naer Nederlandt, soo aen de vergaderinge der Ed^{e} Heeren 17^{en} als aen de 6 particuliere cameren, mitsgaders aen den E. Jan van Riebeeck commandeur aen de Caep van Goede Hoop. Tegens den avondt settede sich d'hoogachtbare Raedt van India aen 't lesen en collationeren, rakende vrij laet noch schier ten eijnde, immers soo verre dat de brieven morgen vroech sullen connen geteickent en gesloten werden.

Soo wert oock aen d'opperhoofden van't jacht de Tortelduive afscheijt en ordre gegeven, om d'aenstaende morgen te vertrecken naer de Westcust

van Sumatra, mits enpassant de vlote van Bantam haer Ed^{e} brieven, volck, vivres etc. toebrengende.

4^{en}. Metten dach gingh voorschreven Tortelduive 't seijl, latende de Sumatrase gesanten (die mede souden vaeren en al vaerdich waren) door nonchalance of abuis der opperhoofden staen, dat haer Ed^{e} echter (als 't behoorde) niet terstondt bekent gemaeckt wiert. Nevens haer Ed^{e} missiven aen den coopman Anthonij van Voorst alsmede aen de gouverneurs ofte panglimas van Priaman en Ticou, voerde dit jacht naer Sumatra's Westcust een proper cargasoentge nae den eijsch gereguleert ten bedrage van f 32010.1.15. Met dit jacht depescheerden meergemelte haer Ed^{e} oock een briefken aen schipper Daem Pieterse Lelij tot antwoort op het jongste schrijven van daer, en converto van een briefken aen de Engelsche vrunden tot Bantam, wien haer Ed^{e} 2 ditos (van Cormandel en Maccasser doch beijde aen den agent Mr Skijnner gecomen) daer nevens toesonden met toesegginge, soo der na desen meer ontfingen, van gelijcken te sullen doen, haer Ed^{e} onderwijlen leet wesende dat die vrunden ter oorsaeck van den Bantamsen oorlogh al eenich ongemack moesten lijden, wes sij ons hadden te excuseren en diegene de schuldt te geven, die ons daertoe al te lange getercht hebben. Hoe nu voorscheven Lelij sich bij verschijninge van Engelsche schepen, nevens die natie soude hebben te dragen, ordineerden haer Ed^{e}. Wijders sonden de geëijste noodtwendigheden en provisiën, item drie van de weerbaerste chaloupen ende 80 matrosen, om over de vlote verdeelt te werden tegens degene, die haer tijt uijtgedient hebbende stonden verlost te werden, welcke per 't jacht Weesp conden herwaerts comen.

Tijdelijck quamen d'Ed. Heeren van den Raedt van India wederom bijeen ende teickenden alle de brieven, waervan gisteren gewaechden, oock d'instructie voor de overheden der retourvlote. Hetwelck geschiet wesende soo sijn voorts de commandeur Thijs Crab en vice-commandeur Pieter Hackius gedimitteert, die haer terstondt naer de retourschepen vervoecht hebben, als oock de heer directeur Carel Hartsinck gecommitteert om haer wijders aftevaerdigen, volgende ten laetsten soo haest gereet was den secretaris Gabriel Happart met alle de cassen en papieren van de generale secretarie aen het commandeurs schip Prins Wilhem, alwaerse terstont aen de respective opperhoofden (elck de sijne) nevens haere instructien aengaende de patriase voijagie wierden overhandicht, oock den commandeur boven gemelt, met publique lecture sijner commissie over de retourvlote als hooft gemachticht met notificatie aen allen den volcke, dat achter Schot- en Yrlandt om nae 'tpatria hadden te varen, en daer voor te genieten het oude praemie van 3 maenden gagie, gaende de schepen onderwijlen met seer lieffelijck weder en een propere landwint noch voor den noene van omtrent de naeste eijlanden onderseijl. Godt almachtigh wil haer onbeschadicht en behouden in ons vaderlandt overbrengen,

amen. De heer fiscael en gecommitteerden voeren met voornoemde jacht Weesp mede straetwaert in om de monsteringe en visite naer gewoonte te doen.

Nu arriveerde hier ondertusschen uijt Nederlandt het bootge Emeloort, sijnde wegens de camer Enckhuijsen nevens Ens den eersten Meij laestleden uijt het Vlie geseijlt en de Caep van Goede Hope aengeweest, alwaer bij sijn 19 uijtgevoerde noch 3 persoonen overcreech, brengende alsoo die 22 coppen, sijnde alle zeevaerende persoonen, sonder (Godt loff) een doode op de voijage gehadt te hebben, hier gesont aen landt.

Een cleen bijvoechsel, gedateert 28en September, tot den brieff van den 20en daer te vooren bequamen wij hiermede van den Ee Riebeeck, meldende van noch diverse schepen aldaer aen de Caep gecomen of dagelijcx te verwachten, mitsgaders nader eijsch doende van paerden, landtbouwers, jongh suijckerriet, item wasschers, een arackbrander etc., alles bij 't verbael van dien oort punctueel en breeder aengehaelt. Noch recipieerden wij met dit bootge uijt onse besettinge omtrent Bantam een briefken op gisteren geschreven van den commanderenden schipper Lelij, waermede adviserde dat voor Anjer een Engelsch schip gecomen was 't welck hij vertrouwde aldaer soude lossen ende laeden, dewijl er doorgaens met Javaense prauwen af en aen gevaren wierdt, weshalven nader ordre versocht hoe sich omtrent die vrunden te dragen, hebbende tot noch toe geen ander bevel dan het invaren van Bantam te beletten, evenwel bij provisie den Engelsman door twee jachten laten bewaeren tot verhinderinge sijnes handels.

5en. Desen morgen was de vertrocken retourvlote genoegsaem uijt 't gesicht, blijvende seer schoon en bequaem weder; men seijde echter datter met den dageraet noch een of 2 van de schepen gesien waren.

Des avonts depescheerden haer Ede het jacht Geldria, dat noch van de nacht met de landtwint onderseijl gingh, naer onse besettinge voor Bantam met schrijven aen schipper Daem Pieterse Lelij van desen sin, dat haer Ede eerst van dage wijs geworden wesende dat de Priamanse gesanten gisteren per de Tortelduijf sullende vertrecken waren blijven staen, deselve nu na sonden op hoope van het selve noch te achterhalen. Dat uijt sijn briefken per Emeloort gecomen hadden verstaen van de verschijninge van een Engels schip voor Anjer, ende dat hij wel soude doen door 2 jachten desselfs lossen, herladen etc. te laten beletten, alsoo sonder dat onse besettinge aldaer gants te vergeeffs soude sijn, hem wijders aenbevelende voortaen een wakent oogh over die plaets te houden om door der Engelschen practijcken niet geabuseert te worden, niet denkende immers datse tot eenige faictelijckheijt souden procederen, 'twelck indien evenwel gebeurde soo hadd' hij daertegen de middelen te gebruijcken ons van God ende de nature verleent. Ende opdat alles na haer Ede ooghmerck en tot Comps meeste dienst mochte toegaen, soo stierden haer Ede hem mede eenige schrifturen daertoe dienstig, ende recommandeerden den

Ed^{e} Lowijs Philibert Vernatti (die met den Ed^{e} fiscael van India per Weesp straetwaert in was), soo lange d'Engelschen bij Anjer continueren mochten, aldaer mede te verblijven, die in haer tale wel ervaren met raedt ende daedt soude connen dienst doen, nevens wien sich dan persoonelijck mede derwaerts te begeven ende alles ten besten te overleggen hadde.

6^{en}. Desen morgen vroech arriveerde alhier recht door uijt Japan het jacht de Avondtsterre inhebbende een cargasoen ter monture van f 101817.4.6, waermede het opperhooft den Ed^{e} Johan Boucheljon op 2^{en} November laestleden (alvooren opdracht van 's Comp^{s} ommeslach tot Nangasacki aen sijnen successeur d' E^{e} Zacharias Wagenaer gedaen en den selven naer ouder gewoonte als hooft des comptoirs geautoriseert hebbende) herwaert genavigeert was. Den toestant van Comp^{s} saeken derwaerts over, die naer wensch continueert, is in't besonder Japans verbael (uijt de geschriften, nu en met Aernhem onlangs ontfangen, geexcerpeert) tot genoegen nae te lesen.

's Achtermiddaechs paresceerde uijt ons vaderlandt het fluijtscheepie de Zeeridder, sijnde voor reeckeninge van de Camer Middelburgh uijt de Wielingen geloopen, den 15^{en} Meij deses jaers, de Caep de Bon Esperance aengedaen, aldaer een man gelaten, oock een jongen (die buijten boort gevallen en verdroncken is) op de reijse verlooren hebbende, soo dat nu noch met 62 gegageerde personen aencompt, waeronder 22 militaire sijn.

Noch van den avondt quam d'hooghachtbare Raedt van India, door d'Ed^{e} Heer Generael expres geconvoceert, bijeen om de jongste advisen, gedateert 12^{en} April laestleden, van d'Ed^{e} heeren ter vergaderinge van de 17^{e} binnen Middelburgh met voornoemde Zeeridder afgesonden, te lesen ende wel t'incorporeren. Ende onder andere positive poincten, van tijt tot tijt met opmerckinge te betrachten, gesien wesende dat gemelte heeren onse principalen uijtdruckelijck bevelen de predicanten d.d. Cornelis Lindius ende Abraham de Leonardis aenstonts haeren dienst opteseggen, ende met d'eerste schepen naer Nederlandt te doen vertrecken, soo wert verstaen deese ordre veerdichlijck nae te comen, ende sulcx op morgen door de heer Dirck Steur, politijcq commissaris in den kerckenraedt, de 2 gemelte predikers te laten aencundigen.

Een briefken eergisteren geteickent bequamen haer Ed^{e} nu weder per dit Zeeridderken uijt onse Bantamse vlote van Daem Pietersse Lelij, die nader adviseerde dat 't Engels scheepie, waervan in sijnen vorigen gewaechde, de Roos, den agent Skijnner daer mede van Coromandel ende nu bij onse vloot ten ancker gecomen was, versoeckende d'Engelse vrunden (geseiden agent sich naer Bantam begeven hebbende) water tot hun vaderlandtsche reijse te mogen halen, wel te vreden haer boot in 't gaen en comen van d'onse te laten visiteeren, of er ammonitie van oorloge of andere goederen ons nadeelich in sijn. Vlees, water en brandthout hadden onse schepen aldaer ten hoogsten

noodich; het eerste was in den Zeeridder niet t'over, bij het tweede con men niet, anders soud'et Lelij gelicht hebben, die 't een en 't ander metten eersten verwachten wilde.

7en. Heden voor den noene, seer stil en moij weder sijnde, quamen wel 30 of 40 Javaense vaertuijgen van de Craoansc candt oversteecken nae de west, ende dat langs en binnen de naeste eijlanden (in ons gesicht) heen, waeromtrent langen tijt blijvende hangen, soo settend'er alle onse bij de handt wesende chaloupen nae toe doch condense vermits de calmte de Bantammers niet begaen, die soo haest het wat opcoelde in't voortseijlen en roeijen de snelste waeren, soodat se alle ontquamen ende bij den Ruijgen hoeck inliepen.

Nae den middach anckerde voor de stadt het retourschip de Princesse Roiale, den laetsten van Meij deses jaers wegens de camer Amsterdam uijt het Vlie geseijlt ende aen de Caep van Goede Hoope geweest sijnde, alwaer 13 persoonen aen landt gelaten, en op de reijse in't geheel 4 dooden gehadt heeft, noch een getal van 313 (waeronder 144 militaire) gegagieerde coppen hier aenbrengende, besijden 10 soo getroude als ongetrouwde vrouwen, een jongelinck, 6 kinderen, een swarte jongen en een swarte meijt.

Per dit schip de Princesse gewiert haer Ed. noch een cleen appendix van den commandeur der fortresse aen het hooft van Goede Hope, Jan van Riebeeck, gevoecht achter de copien sijns schrijvens van den 20en ende 28en van September jongstleden, gedachteckkent 3en October daeraen, dienende tot advijs dat drij daegen te vooren aldaer het Engels jachtie den Egel tenderende nae Suratte en, op't afvaerdigen sijner letteren, den Olijftack naer Bantam gedestineert (op 20en April en 13en Junij respective uijt Engelandt verseijlt), aldaer aengecomen, en door d'opperhoofden van 't eerste voorgegeven was dat er over de 50 soo groote als cleene, al 't samen van particulieren uijtgereedt, van Brittannien naer India uijt te vaeren stonden.

Den Chinees Hicko, inwoonder van Batavia en nachoda van een gillion, arriveerde heden van Japare met ladinge van diverse goede waeren behalven rijs, die maer tot eijgen noodtdruft hadde mogen uijtvoeren, brengende van den ondercoopman Evert Michielsen ('teerst in lange) schrijven mede aen d'Ede Heeren den Gouverneur Generael ende de Raeden van India, van naervolgenden inhoudt,

dat den gouverneur Martanata, staende af te comen of nu al op den wech, hem den 19en October uijt de Mattaram hadde aen doen condigen dat, wanneer er een onser schepen quam, het selve tot sijn verschijninge op te houden, maer was hij eenen dach daernae bij tommagon patti (reedts om leege sijnde) ontboden en den 22en verscheenen, wien hij heel mager en indispoost bevindende nae des sousouhounangs toestandt en ordre hadde gevraecht, doch voor die tijt niet dan discoursgewijse verstaen dat de Majt sieckelijck geweest maer nu aen de beter handt en boven voorgegeven was,

dat de Bantammers Batavia meest onder de voet, de buijtenwercken al in en den Mataramsche coninck het daerin wesende volck en goet aengeboden hadden, mits assistentie van crijchslieden en canon, sijnde maer een fort meer te winnen, hetwelk gedaen hebbende wilden sij 't alleen met het landt besitten en al de rest afstaen. Waertegens hij tommagon seer hadde gestreden met comparatie van Batavia's praesente bij haer vorige gelegentheijt en te dier oorsaeck insonderheijt met Wangsa Raadja dapper overhoop gelegen, in welcke opinie hij voorts door onsen resident met verclaringe van des vijandts macht, verrichten en courage daerentegen met exaltatie van ons doen omtrent Bantam en buiten Batavia's mueren (alles 'tselve meer als te breedt uijtmetende) versterckt wiert. Soo hadde den sousouhonangh oock met sijn grooten wegens sijn landt gediscoureert, als van 't versamelen van rijs, houdt en andere waeren, van 40000 vaertuijgen en van elcke negrie 10 te willen hebben, van 't graven eener vaert door 't landt heen tot Jouane toe, waermede die plaets en Demack den anderen besoecken souden. Dat was soo op d'eerste entrevue, naderhandt pretendeerde den tommagon de zeehavens door sijn toedoen ontsloten te sijn, hebbende den coninck deselve aldus verdeelt: aen hem wat Batavia aengingh, aen den tommagon Sourianata (die met hem als een was) Palembangh en Martanata Jambij, aen Wangsa Raadja Succadana, en belangende andere Maleiers, elck op sijn plaetse daer se ter haven quamen. Dus soude daer het regiment wesen, den coninck alles aen hun te samen en d'openinge der havenen aen patti gedefereert hebben, mits een van allen in de Mattaram hadde te blijven, die van 't passerende doorgaens verstendicht en om de tweede maendt vervangen soude worden, sullende voorts de beste man wesen die het meeste opbracht, doch was des maijesteijts begeerte aldergrootst naer ijser, waervan hij (seijde den tommagon door Spaensche wijn wat losser van tongh geworden) crissen, piecken, musquets en vaertuijgen maecken wilde, verhalende met eenen oock soo langhdurich sluijten der rivieren door een paep veroorsaeckt te sijn, die, Wangsa Raadja wiens vijandt hij was een part (bij hem alleen wel besuert geworden) spelen willende, den sousouhounan een schoon en raer cleedt vereert hadde, seggende het op Samarangh gereuijlt te hebben, waerover de Maijesteijt beijde verwondert ende soo verstoort bedegen was (omdat hij namelijck van de strandtheeren, die alle de zeehavenen onder haer gebiedt hadden, sulcke cleeden niet en creegh) dat hij niet alleen tot voorschreven resolutie quam maer oock haer al te samen strengelijck strafte.

Voorts hadde desen tommagon wijt en breedt van't opengaen der havenen ende sijn macht (met seclusie van andere) daeromtrent gesproocken, dat oock volgens des conincx ordre onse logie op Jouane soude laten maecken t'sijnen coste, oock genoechsame ladinge voor onse schepen (die, al waren se eerst tot Japara gearriveert, derwaerts te comen hadden) beschaffen, soo daer als van

elders, met namen door de nieuwe vaert van Demack. Plausible dingen! Maer als den resident op 't nauwste bescheijt insteerde, quam'er (als gesecht de Spaensche vocht operatie doende) soo scheen het hooge woort uijt, te weten dat tot den uijtvoer van alles noch geen consent maer deselve (volgens 's Maijesteijts belofte) dagelijcx te verwachten was, doch wild' hij alles behalven hout, rijs en sout op sich nemen, waerop wij mochten 't seijl gaen, nemende hij tommagon voor een of 2 prauwen naer Batavia te senden om d'Ed[e] heer Generael dese saeck bekent te maecken en alle 't ijser dat hier voorhanden waer voor hem alleen te versoecken, om waer van hem te diverteren en van den voorslach van 1000 realen tot thol wegens ider schip (dat al mede uijtgeworpen wiert) als andere bepalingen, dewijle doch de saeck alsnoch niet rijp was, af te leijden. Evert Michielssen naer sijn begrip wijtluftich daer tegen discoureerde, verstaende onder anderen wanneer thol betaelden dan oock met een ijgelijck handelen ende niet juist aen de grooten (gelijck den tommagon voorsloech) gebonden wesen moesten, edoch indien niemandt anders sich met Batavia te bemoeijen ende hij, patti, moet hadde ons naer eijsch te voorsien, dat dan liefst met hem wilden te doen hebben, over alle 'twelck den resident belooffde aen haer Ed. behoorlijck te sullen schrijven.

De jalousie en ongunst tusschen desen heer en den gouverneur van Japara was voorder wel gebleecken mits hij op't afscheijt nochmaels hadde gerecommandeert, wanneer een schip cregen, met 't selve op Jouane souden comen, en hij ondercoopman de Batavise Chinesen tot Japara verbieden geen ladinge (voor schult) van Martanata aen te nemen maer gelt te voorderen, waertoe hij haer (des noodich) helpen wilde. De luijden voor dato aen die stranden berooft mochten 't haere comen reclameren, sijnde die saeck den coninck (nae dat hij, patti, alvooren met Wangsa Raadja daerover harde woorden gehadt hadde) bekent geworden en door sijn Maijesteijt geëxcuseert met te seggen dat noijt sulcken last gegeven heeft, wes het soude gerestitueert worden. Ende dit was des tommagons principaelste ooghmerck (seijd' hij) sijner besendinge herwaerts, waervan hij evenwel enfin desisteerde, als Evert Michielssen hem te gemoet voerde dat niemandt om de onlijdelijcke overlasten wille soo lange de havenen niet ontsloten waeren daer te verschijnen stondt, 't welck indien volcomelijck geschiede hij mocht dan oock sijn volck nevens onses residents brieven naer Batavia schicken, anders soud'et noch vrucht noch gelooff schaffen en maer voor 't oude praetge aengenomen werden, om de veelvoudige contrarie exempelen soo langen tijt gesien. Noch hadde den resident curieuselijk vragende, of den sousouhounang (gelijck men hoorde) 2000 meijskens eijschte, tot antwoordt gecregen, neen, en datter maer 2 begeerde voor sijn soon, waertoe der wellicht 100 souden gebracht werden om uijt te kiesen en alsoo het Bantamse hijlick af wesen, mits de Maijesteijt die uijt sijn eijgen ondersaten hebben wilde. Maer 't voorgeven van den gouverneur Martanata,

cort daerop mede 'thuis gekomen en (als gesecht) met den tommegon in geen goet verstandt wesende, klonck vrij anders ende draeijde op desen sin uijt dat wel de Toegers vertrocken en de stranden in hun macht gestelt edoch de havenen noch niet geopent waren, 't welck niet conde geschieden eer des conincx ordre daertoe afquam, staende (nae sijn meeninge) niet langer dan 2 maenden uijtgestelt en dan aen haer vieren tsamen gegeven te werden, behagende de Maijesteijt niet wel datse soo oneenich waren, sulcx oock tot het opendoen der havenen niet gevoordert hadde, niemandt soude evenwel eer (hadde den Sousouhounang gesecht) uijtvoer genieten, dan sijn broeder den capiteijn Moor en die van Jambij en Palembangh soo lange wachten moeten. Van sulcken ordre, die tommagon Patti alleen d' authoriteijt gaf om met ons te handelen, en wist hij niet maer wel (sulcx hij tot drie mael toe met hoogen eedt becrachtighde) des conincx woort te wesen dat sij (vier strandtheeren) souden een ende haeren uijtvoer eguael sijn begerende hij van d'een niet een cleedt meer dan van d'ander, ende stondt ons voorts soo haest de havenen ontsloten waeren te sien wie 't meeste aen de Comp^e soude leveren. In somma, onsen resident wist nauwlijcx wat uijt alle dese contrarieteijten aen te nemen, hebbende daer niet een eenich mensch dien vertrouwen mocht, waerom hij niets goets maer te gevoelen hadde datter daerop een quade moer lach, en licht in plaets van Balij (dat, hoewel somtijts uijtgestroijt jae tegens 2 maenden vastgestelt, haer niet mogelijck sij) met 't kenteren des moussons op Batavia gelden soude, werdende seecker noch al groote toerustinge van vaertuijgen gemaeckt, waertoe over 6 dagen Martanata, oock alle d'andere strantheeren, scherpe ordre van boven uijt de Mattaram ontvangen hadden, vermits aldaer over landt tijdinge gecomen was dat Bantam door ons ingenomen en den sulthan met al sijn volck in 't geberchte gevlucht soude sijn. Hoedanige mandaten 4 of 5 dagen vervolgens aen den anderen waeren affgesonden, met groote preacijsheijt, dat binnen 2 maenden te water en elders om de Oost van alle plaetsen bij-een vergaderen mosten, soodat het aen die candt met die equipagie seer drock was, doch hadde den resident noch van geen groote versamelinge van volck, geweer en proviande gehoort, wes het misschien wel weder op't massacreren eeniger grooten, die des Maijesteijts bevel niet sullen achtervolcht hebben, mochte uijtvallen, wesende echter voor ons in allen gevalle geraden op de hoede te blijven en selfs onse schepen en mindere vaertuijgen aldaer gelijck anno passato niet te laten aenloopen, om in geen swaricheijt te geraecken. Hoewel Martanata, wegens bovengemelte toerustinge van vaertuijgen door Evert Michielsse expres bevraecht, geantwoordt hadde niet te weten off 't naer Balij of elders gemunt was maer dat ider noch twee groote gorappen moest maken ende den coninck gesecht hadde: ick wil veel vaertuijgen en geweer bijeen hebben en mij dan in den wille Gods stellen, wesende nu sijn pitchiaringh in de Mataram al gedaen met het ombrengen van pangeran Tsiampan, sijn moeder, 2 broeders en 3

loeras, item 't verwerpen van pangoran Selaran ende tommagon Singorana, uijt haer gebiet en goet geset omdatse gepoocht hadden sich boven sijne Maijesteijt te verheffen, hetwelck een groote oorsaeck van het sluijten der havenen soude geweest hebben, om het vluchten van die personagien voor te comen. Meergemelte gouverneur Martanata, verhaelde den resident wijders, stelde alle practijcken jae gewelt te werck om gelt bijeen te schrapen dewijle, soo der iemandt in de Mattaram staet verlost te werden, hij aldereerst naer boven moet, wes hij noch sijn eijgen volck ende ondersaten noch Chinesen (al waeren se oock gestorven) en verschoont, soodat men dagelijcx niet dan van vangen, binden, afpersingen van gelt en andere tijrannige actien hoort. Seven of 8 Maleiers met hun vaertuijgen partie ijser hebbende aengebracht, welckse niet als voor grabath (dat is allerleij snuijsteringe, excepto rijs, hout en sout) vercoopen wilden, hadd'hij oock bedodt, haer het ijser onder belofte van grabath aftroonende en daernaer met 5 realen 't picol betalende, buiten 'twelck sij voort niet altoos en mochten uijtvoeren. De Chinese nachodas, die tweemael om licentie te becomen schenckagie gegeven hadden, dede hij voor de derde reijse (quansuis voor sijn nieuw getroude) ten offer comen, ende toen waren se noch even nae. De Palembangse en Jambijse gesanten waeren vertrocken, haer vaertuijgen geladen met alderhande cleene waren, maer gingen de geruchten dat den conincq voornemens een gesandt naer Jambij te schicken, ijder strandtheer daertoe een gorap met 50 lasten rijs (tot schenckagie) gereet maecken moest. Twee stucken canon (soo den resident niet alleen van Javanen maer door Chineesen selfs bericht was) hadde bovengemelte Hicko aldaar andermael gebracht, die eerst aen 't eijlandt begraven, 10 dagen daerna wechgehaelt ende door de landtpoorte binnen Japara gesleept waren. De twee vrijeluijden, voor desen op Balij blijven staen, quamen op haer instantelijck versoeck met dese jonck nu mede over. In den tijt van 5 dagen hadde de doot 2 onser suppoosten aldaer wechgeruckt, een was er noch sieckelijck, en 't comptoir van wijn, boter en andere patriase provisien destituit, weshalven om succours van dien versocht.

8en. Desen morgen retourneerde hier ter reede uijt de bocht van Bantam het jacht Geldria met schrijven, gisteren gesloten, van schipper Lelij, niet anders dicterende dan dat de retourschepen aldaer den 6en tegen den middach nevens de Tortelduijf (onder andere jachten) ten ancker gecomen, 's anderendaechs de vlote weder 't seijl en, voorschreven Geldria alsdoen van pas arriverende, de Priamanders noch op den Westcustvaerder overgegaen waren. 't Besoecken der af en aenvaerende Engelschen hadd' hij conform haer Ed. bevel tot noch toe waergenomen, daerin hij soude continueren.

d'Hoogh Achtbare Raedt van India vergaderde nae den middach ter gewonelijcker uere, ende wert naer verleende audientie door haer Ed. over diverse saeken gebesoigneert, waervan de volgende bij resolutie wierden vastgesteld.

Eerstelijck den vice-gouverneur in Banda, d'heer Abraham Weijns, aen te schrijven 't casteel Belgica (indien't met haer Ed. soo goet vindt) te demolieren, de redout Neira te herbouwen doch wat leeger als nu gelegen is om Nassau daeruijt te connen assisteren, voorts op Lonthoir de fortresse Hollandia mede af te breecken en in plaetse van dien een stercke redout te extrueren.

Wijders is het costgelt des Bandasen gouverneurs goedt gevonden (volgens recommendatie der Ed^{e} heeren Majores) in redelijckheijt te besnoeijen van 108 realen tot 80 realen ter maendt, de ordinaire interesten, tot soulaes van die noodige coloniers, van 1 op $\frac{3}{4}$ ten hondert smaents te verleegen, het jacht den Achilles, reedts naer Banda geprojecteert, derwaerts (met 50 soldaten tot recreute) te laten varen over Macasser en Amboina.

Noch is gedurende dese sessie besloten de resolutie van den 18^{en} December 1654 alhier tegen 't aennemen van geschencken getrocken, door welgemelte heeren onse principalen geamplieert en nader verclaert, in die forme selfs te observeeren en op alle residentien te doen observeren met namen nu vooreerst in voorschreven provincien Amboina ende Banda.

Ten laetsten, gelijck den 28^{en} van voorleden maendt is goetgevonden een complimentbriefken te schicken naer de oostcandt van Java aen den tommegon Patti, soo wert, mits gisteren van daer schrijven gecomen sij van onsen resident, onder anderen gewagende dat de vier strandtheeren uijt het hoff beneden gecomen doch gemelten Patti ende den gouverneur van Japara met malcand'ren in geen goet verstandt waeren, alsnu verstaen om alle jalousie en misnoegen te weeren insgelijcx aen dien gouverneur te schrijven bij elck een proper schenckagieken te vougen en het defensive en welbeseijlde jacht den Cabbellauw daermede af te vaerdigen.

9^{en}. Van dage lieten sich de drij Chineese emissarissen uijt Bantam weder hier vinden, niet anders evenwel aenbrengende dan dat nu 't versoeck en voorslach was dat ijemandt wegens schepen Sgiequa naer Bantam soude trecken of ten minsten tot Tanare toe om met die van Bantam in gespreck te comen, want'et al te grooten beschaemtheijt voor den sulthan wesen soude eerst sijn gesanten naer Batavia te senden. So sijn bij haer Ed^{s} alvooren gehoort wesende met het selfde bescheijt als den eersten deses weder afgewesen, doch een van hun met sijnen wille hier verbleven.

10^{en}. Omtrent den noene quam den E. fiscael met de gecommitteerden uijt de straet Sunda voor af met cleen voertuijch, rapporterende dat de retourvlote Bantam al gepasseert doch deselve tegens haer Ed^{e} resolutie en meeninge veel te sterck met volck gemant was.

'sNaemiddaechs quam het fluijtschip de Salm van de Oost aenseijlen met eenige handelvaertuijgen die hij convoieerde, maer mits het stil wierdt condense heden de reede niet begaen.

11. Heden sijn d'E. Ambrosius van der Keer als bailiu deser stede, ende

Jean Terment tot landtdrost over Batavias platte landen met publique aflesinge haerer commissien respective geauthoriseert, praesteerende daerop in handen van den E. Joan Cunaeus, praesident van den achtbaren Raedt van Justitie deses casteels den costumelijcken eedt.

Omtrent den noene verscheen uijt de straet Sunda en de Bantamse besettinge, het jacht Weesp mede brengende 2 briefkens van den commanderenden schipper Daem Pieterse Lelij ende Sr Louis Philibert Vernatti, gesloten 8^en^ en 9^en^ deses, waeruijt haer Ed. ter eerster plaetse vernamenen dat het Engsch schip den Endimion aldaer weder van Jambij g'arriveert was, sullende soo die vrunden voorgaven naar hun vaderlandt vertrecken, weshalven sij versochten eenige ververschinge en water te mogen halen. d'E. Vernatti soude conform 't bevel van hier gegeven aldaer bij de vlote blijven, maer dewijl hij begreep dat het selve eenelijck op de Engelschen specteerde, soo versocht hij van haer Ed^e^ nader bescheijt en ordre, of hij bij vertreck van die vrunden weder mochte opcomen. 80 personen, door 84 andere (van hier) vervangen, sondt Lelij om nae 't vaderlandt te connen verlost werden herwaert, oock 2 cleene oorloghsvaertuijgen ondienstich mits haere leckagie als anders, blijvende voorts elck schip behalve de Kievit met noch een voorsien, dat meer dan genoech was, item de heele vloot nu, voor 440 coppen daerop bescheijden, voor 17 dagen van vleesch, rijs, speck etc.

Soo quaemen nu voor de stadt ten ancker de 5 vaertuijgen, die gisteren onder geleijde van den Salm aencomende een weijnich van de reede gebleven waeren, sijnde alle Cambodiasvaerders ende welgeladen, te weten 2 Maleiers ende 3 toebehoorende den Batavisen borger Thijs Pieterse van Gardingh, die brieven aen d'Ed^e^ heeren den Gouverneur Generael ende de Raeden van India medebrachten van den coopman Hendrick Indijck van date den 17^en^ October laestleden, dicterende dat hij nevens de gesanten van dat rijck seer voorspoedich, namelijck den 5 Augusti, voor de riviere van Cambodia gearriveert doch door velerleij verhinderingen eerst den 6^n^ September personelijck boven, daer den coninck residentie hieldt, gecomen was, verschijnende den 11^en^ daeraen met den brief ende geschencken van haer Ed^e^ voor de maijesteijt, die met vele groote heeren (onder anderen 6 princen van sijn bloedt) geaccompagneert, deselve op een seer aensienelijcke wijse en met sonderlingh genoegen hadde ontfangen, betuijgende dat hem dese besendinge ten hoogsten aengenaem was ende dat hoopte de nu gemaeckte vrede en vriendtschap noijt weder soude gebroocken werden. Evenwel en was 't verdrach alhier met de gesanten dier croone in Julio voorleden gesloten niet in allen deelen geratificeert geworden, maer nae veel trainerens en moeijelijckheden (door onse contramineurs, Chineesen, Japanders en andere, met geschencken te weech gebracht) eerst den 15^en^ October des coninex antwoort aan Sr Indijck overgelevert, waerbij het eerste, tweede, 6, 8, 9 ende thiende artijckel van dien wiert geconfirmeert. Op het derde nam de Maijesteijt aen te restitueren de 10 duijsent teijl Japans

silver en 830 stucx cangans, voor desen uijt de fluijt den Orangieboom gelicht; van de voordere praetensie leijd hij d'Ed^{e} Comp^{ie} niet veel toe ende bracht'er andere gefingeerde actien weder tegen in, belovende echter, tot invorderinge der oude uijtstaende schulden sijn best te doen en authoriteijt te gebruijcken, mits men hem de namen der debiteuren bekent maeckte. De negotie der Japanse coopmanschappen (begrepen in het vierde ledeken) voor den tijt van 25 jaren accordeerde den coninck met exclusie van alle andere, uijtgesondert hem selven wanneer hij selve naer Japan wilde equiperen. Op 't vijfde was de antwoordt, dat hij geene natien waarmede geen vijandschap hadde, sijn landt conde verbieden, echter niemandt soude noodigen. Ende op 't sevende, dat hij de Portugesen van Macasser de vaert op sijn rijck niet conde ontseggen, evenwel aennam dat niemandt sijner onderdanen derwaerts vaeren soude. Tegens dese uijtspraecke der Maijesteijt, waermede sich Sr Indijck (als te verre van onse rechtmachtige praetensien afwijckende) niet en contenteerde, hadde hij reeds bij den Nac Tjauta ofte viceconinck alle bedenckelijcke redenen ingebracht om het werck op een beter en favorabelder ploij te brengen maer vermits tijtskortheijt voor die tijt niets anders verrichten connen.

Aengaende de negotie daer te lande adviseerde meergemelte coopman datt'er wel over de 100 000 hartevellen 's jaers souden te becomen wesen, maer lichter als de Siamse en evenwel dierder. Rochevellen (behalve Caste de St. Thome) oock in tamelijcke abondantie, maer insgelijcx tot hoogen prijs. Namrack tegens 9 of 10 teijl à f 3. ijder, maer soo suijver niet als de Siamse. Tsappenhoudt omtrent soo duir als in Siam, edoch soo slecht dat de costelijcke scheepsruijmpte niet eens waerdich soude sijn. Benzuin wort'er door de Lauwen jaerlijcx wel 5 of 600 picol, maer ongesorteert, afgebracht, sijnde nu door voorschreven Thijs Pieterse omtrent 200 picol, redelijck goedt, tot 17 en 18 teijl bemachticht, ende niet wel pure cabessa te becomen wesen, eer het weder met geseijde Lauwen in train gebracht sij. Met de gommelack was't oock soo. Lauwse onvervalschste muscus soude tegens 60 of 70 teijl 't cattij in quantiteijt te crijgen wesen. Japans staefcoper wiert'er somtijts wel toegevoert en voor 11, 12 en 13 teijl het picol vercocht. De Lauwen en Chinesen brachtend'er jaerlijcx partie goudt ende was nu gevent tot 11½ tail silver een teijl goudt. Cambodische nootgens daer soo wel als in Siam te amasseren à 40 stuijvers 't picol. Oock witte buffelhoorns tot 2 ende 2½ teijl het picol. Vogelvellekens voor 3 teijl t'hondert. Elephantstanden in groote menichte, maer eens soo duer als in Siam. Was tegens 18 teijl het picol. Cassia lignea, calimback, aguilhout ende vogelnestiens weijnich of niet, dewijle de Chinesen alles in Tsiampa ende Quinam opcoopen. De rijs was daer nu niet wel te versamelen en costelijck, doch 't liet sich tegens een maendt of 2 redelijck aensien, comende die van meergenoemde vrijburger te staen op 23 en 24 teijl het last. Desen jaere waeren daer geweest uijt China ses joncken van den mandorijn Cocxinja, die

veel vellen en andere coopmanschappen naer Japan vervoert hadden, een dito uijt Canton (met pas van onse gesanten Pieter de Goijer en Jacob Keijser, die in Canton wel ontfangen en naer boven vertrocken waeren), werwaerts, nevens noch eene aldaer een jaer gelegen hebbende, item een conincxjacht met sappanhout in Julio weder heengevaren was, voorts een jachtie uijt Manilha, alwaer het groot galioen, in Cambodia door de Castilianen getimmert, voorleden jaer, gelijck oock noch een seer rijck gelaeden uijt Hispaniën comende, op een droochte gesneuvelt was. Den Engelschen coopman Mr Buckeridge, aldaer van Bantam g'arriveert, stondt binnen een maendt weder daer nae toe te seijlen, hadd'er niet als eene cleene quantiteijt Suratse cleeden aengebracht, waervoor hij weder goudt, ongesorteerde benzuin en andere cleenicheeden aensloech. Het comptoir van die natie wiert opgebroken, 't opperhooft Mr Brun soude met alle sijn ommeslach mede naer Bantam navigeren, ende Sr Indijck dan haer logie tot een civile prijs sien te coopen vermits het in onse praesente sobere huijsinge niet te stellen was. Het jacht den Drommedaris was omtrent een derde der riviere opgeseijlt. 't Gallioot de Swarte Vos (aldaer uijt Siam met de geordineerde doucken en roodt cattoene gaeren den 20en Augusti op de riviere verschenen) lach voor onser residenten wooninge aen de wal en soude ten eersten met rijs geladen herwaerts comen soo haest van sijn packen ontlost waer, 't welck nu dewijle 't logiement soo benauwt viel noch niet geschieden conde. Veel cleeden haddense in de Siamse packen te cort bevonden, dat evenwel int gallioot haeres oordeels niet geschiet was, soo dicht en vol hadde 't ruijm gestopt geweest. Diverse doucken souden, soo tijdelijck wierden aengebracht, aldaer goede advance cunnen geven en, de Lauwen afcomende, tegens alderhande waeren omgeset werden. Den coninck van Cambodia dede alomme beschrijvinge ende soude voornemens sijn den Siammer te gaen beoorlogen.

12en. Nae den noene verscheen uijt Sundas strate en de bocht van Bantam het gallioot de Boterbloem, medebrengende brieven van den commandeur Thijs Crab en Daem Pieterse Lelij, gedachteeckent 10en ende 11en respective, aen d'Ed. heeren den Gouverneur-Generael ende de Raeden van India, meldende die van gemelte Crab dat de retour vlote, van hier gescheijden, des anderen daechs, 't fluijtie de Zeeridder (van 't welck Prins Willem een slijpsteen en wat sout daerom benoodicht sijnde overcreech) en 's nachts de Princesse Roiale, alle beijde uijt het vaderlandt comende, gepasseert was, seijlende voorts den 7en tusschen Groot Poulomoedi en het Lange eijlandt heen, als wanneer hij den breeden raedt der vlote bijeen geroepen, een seijnbrieff ingestelt en aen alle de opperhoofden in't ronde behandicht hadde, waervan nu een afschrift herwaerts sondt om mede voor de volgende schepen te connen dienen. Nu bevondt sich Prins Wilhem nevens de westelijckste hoeck van de Peperbaij onder seijl, gemandt wesende, gelijck het de gecommitteerden oock gemonstert hadden, met 192 coppen, te weten 109 zeevarende, 50 soldaten, 6 kettingh-

boeven, 25 gevangen Portugesen, een Fransman buijten onsen dienst, ende een swarte jongen, ende dewijle de schepen schier eguael geprovideert sijn, meijnde den commandeur het overtollige volck wat te verdeelen. Het ander briefken, bij voorschreven Lelij ende den E. Vernatti in 't jacht den Erasmus gesubsigneert, hieldt in dat sedert haere jongste letteren weijnich of niet in haere besettinge was voorgevallen, blijvende de 2 Engelsche schepen bij de onse liggen en gehoorsaem in alles, doch dewijle niettemin op deselve ten eijnde sij niet en quamen naer binnen te slippen seer nauw diende gepast, oock hoogh noodich voor de vlote brandthout (waertoe ijder 2 jachten vereijscht waeren) gehaelt te werden, soo soude buijtendien geen cruisser omtrent Anjer gehouden en de besettinge behoorlijck waergenomen connen werden, weshalven noch een of 2 jachten soo rasch doenelijck van hier versochten.

In ordinaire vergaderinge des Hoogachtbaren Raedts van India wiert naer verleende audientie goetgevonden, mits 't oostermousson al langh verloopen sij, alle de uijtliggende wachtschepen (sijnde noch 5 ofte 6), om elders te gebruijcken op t'ontbieden, mits deselve tegens alle ongelegentheijt bij langhduerige reijse t'ontstaen, voor eenigen tijt providerende en om de gereede peper van Jambij te halen, het ruijme jacht Weesp aen te leggen en daermede het opperhooft Jacob Nolpé op sijn versoeck een verlosser te senden.

13en. Desen morgen voer 't gallioot d'Appelboom oost uijt naer de Craoanse besettinge om het jacht de Cabellauw, dat onlangs door haer Ed^e nae Japara geprojecteert is, van daer te doen opcomen, dat noch nae den noene voor de stadt anckerde, hebbende 't gallioot voorschreven achtergelaten dewijl'et soo wel niet voort wilde.

Den vaendrager Pieter Teunisse trock heden onder goet convoij met 70 of 80 slaven uijt om palen, stutten en ander houtwerck te gaen haelen boven omtrent de thuijn van den proponent Mr Cornelis Senen, dicht bij de Groote riviere, alwaer goede quantiteijt schoon hout te becomen en gemackelijck aff te brengen is, sijnde de meeninge hun aldaer te bepaggeren, wat te munieren met etlijcke steen, of andere lichte stucken te voorsien.

Het jacht de Achilles nu gereedt en seijlvaerdich wiert desen avondt gedepescheert om op morgen over den wech van Maccassar en Amboina naer Banda te navigeren. Om insichten, redenen en consideratien, bij 't register der generale resolutien onder desen dato te sien, is (naer veel delibererens) als nu bij pluraliteijt van stemmen in Raede van India gearresteert de praedicanten d.d. Cornelius Lindius ende Abraham de Leonardis (wien over 6 dagen volgens bevel der Ed. heeren Maijores haeren dienst op en met eenen 't vertreck nae 't vaederlandt aengesecht is) bij provisie hier noch te laeten verblijven ende dat onder seeckere stipilatien, bij deselve ende haere medebroeders na te comen belooft.

14en. Tijdelijck is bovengenoemde jacht d'Achilles 't zeijl gegaen, met een cargasoen voor de provincie Banda, bestaende in veelderleij provisien en

behoeften, ter somma van f 80384.2.6. item advisen van haer Ed[e], soo aen den gouverneur aldaer, d'heer Abraham Weijns, als dien van Amboina, de heer Jacob Hustaert. Met dit schip voer alsnu mede naer Maccassar den coopman Willem Maetsuijcker, wel geinstrueert op sijn verrichtinge aldaer en onder anderen te bestellen hebbende een complimentbriefken aen den coninck aldaer, dienende maer tot een voorlooperken ende om sijn Hoogheijt te verstendigen, dat nu 25 Macassaresen (volgens den vrede tusschen ons besloten) derwaerts quamen, item oock een missive op den naem van de heer Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn aen den quimelaha Madjera sich aldaer onthoudende, nevens een pardonschrift bij d'Ed. heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijcker onderteickent, om deselve secretelijck en met alle omsichtigheijt eerst te communiceren voort (des geraeden oordeelende) over te geven, jae verder met hem, indien hij dit pardon begeert ende vertrouwt, te overleggen hoe men best de Ternatanen mede tot reconsiliatie soude connen brengen etc. sijnde oock wel specialijck haer Ed[e] intentie en ooghmerck in dese besendinge soo en passant te doen vernemen wat op Macasser ommegaet ende of er oock ijets t'onsen nadeel gemolieert werdt, om den heere gouverneur in Amboina 't sijner narichtinge van te connen dienen.

Ondertusschen is het fluijtschip de Zalm door haer Ed. ordre weder Craoan-waert uijtgevaeren, om alle de resterende cruijssers, namelijck den Os, Amsterdam, 't Conijn en de Goede Hope volgens resolutie van den 12[en] deses te doen herwaert comen. 't Gallioot den Appelboom, dat gisteren de reede niet beseijlen con, liet er nu nae den middach sijn ancker vallen.

Voorts arriveerde corts nae den noene uijt de bocht van Bantam het Engelsch fregat de Marijgold ofte Goudsbloem, met brieven (die den E. Vernatti bracht) van den commanderenden schipper Daem Pieterssen Lelij, Vernatti selfs en schipper Jacob Lippens onderteickent, houdende aen d'Ed. heer Generael ende de Raeden van India, item copien tusschen den Ed. M[r] Frederik Skijnner (uijt Bantam) en voorschreven Lelij gewisselt. Uijt alle welcke haer Ed. verstonden dat gemelten Skijnner (nu weder tot agent op Bantam beroepen) ende den schipper van geroerde Marijgold M[r] Roger Andreuws, met malcanderen in groote questie sijnde, sich aen d'onse geadresseert, maer die hun in de saeck (als niet gestelt tot rechters noch gequalificeert om de geschillen dier vrunden te beslechten) niet willen steecken hadden; evenwel, omdat wij met de Engelsche natie in vriendtschap sijn, haerlieden op den Erasmus als een neutrale plaetse vergunt te comen om te sien of se met den anderen accorderen conden, doch sonder vrucht. Onderwijlen hadden de onse seer wel aengemerckt dat door M[r] Skijnner aen den schipper voornoemt last gegeven geweest was sekere 5490 ℔ boscruijt (door hem op Coromandel gecocht en ingescheept) bij Anjer te lossen, sulcx den anderen declinerende hadde hij (om sijn schip en goedt niet in perijckel te stellen bijaldien het ons

bekent wiert) sijn ancker gelicht ende bij onse schepen geset, hetwelck de pricipaelste oorsaeck van haer verschil soude wesen, producerende M[r] Andrews oock een beschreven contract tusschen hem en Skijnner gemaeckt, waerdoor nu sach dat hij jammerlijck bedrogen was. Interim hadde geseijden schipper de huijsvrouwe, en 2 kantooren van den agent tot een hijpotheek, om sijn m[rs] te connen satisfactie geven binnen sijn boort, en M[r] Skijnner weder desselffs boot en volck op Bantam aen landt gehouden, sijnde verder voornemens, dewijle de saeck aldaer niet te decideren stondt, sijn toevlucht tot d'Ed. heer Gouverneur Generael alhier te nemen. Maer M[r] Androeuws siende aldaer met langh liggen niet dan schade voor de handt en mits onse besettinge geen provisie tot de reijse naer Engelandt van Bantam te crijgen, soo hadd' hij eerst licentie tot de herwaertscompste, wijders een persoon in dese gewesten bedreven tot piloot, en ten derden versocht dat den E. Vernatti, wesende uijttermaten wel in d'Engelsche spraeck ervaren, hem accompagneren mocht om hem hier te recht te helpen, alle 't welck, doch het laetste naer rijpe deliberatie en oock beswaerlijck, geconsenteert geworden was, hopende dat haer Ed[e] den dienst van S[r] Vernatti alhier niet meer noodich hebbende, sijn Ed. des neen ijemandt anders (om in soodanige voorvallen met raedt en daedt te connen adsisteren) weder derwaerts schicken sullen, alsoo uijt Cambodia en Europa mede schepen van die natie verwacht wierden. Die van den Endimion, wesende een Comp[e] schip, sullen eersdaechs schriftelijck aen haer Ed. versoecken om te mogen binnen laeden, en middelerwijle schipper Lelij naer beste vermogen poogen sijn becomen ordre nae te comen in 't beletten van 't geen hem expres verboden of anders onbehoorlijck te achten waer.

15[en]. Bij den middagh quamen, beijde den bailliu en landtdrost, sijn Ed. aendienen dat se even buijten de poort Utrecht, met gecommitteerde schepenen vergeselschapt, aen den wech van Anke geschouwt hadden het doode lichaam van een Maccause Chinees, wel met 9 wonden omgebracht en gecort-oort, even off door den vijandt ('twelck niet apparent is) gedaen waer. Voorleden nacht moet'et geschiet wesen, den moorder heeft men echter niet connen uijtvinden. Noch was een swart bij de passer doodtliggende gevonden, schijnende wel iemandts slaef, want voor geen Mardijcker bekent wiert en aldaer van honger gestorven te sijn.

Nae den noene is over diverse saecken in Raede van India op haer gewoonelijcke tijt vergadert wesende gebesoigneert, en de naervolgende (als bij de resolutoire acte deses daechs can werden naergesien) verhandelt ende vastgestelt, omdat het vee sint het sluijten der Mataramse havenen en desen oorlogh met Bantam vrij schaers en costelijck geworden is, (op't versoeck der gemeene slachters) het vleesch van calveren, runderen, ossen ende koeijen van nu aff te stellen op 10 stuijvers 't pondt, mits dat nochtans geen andere kalveren dan mannekens noch moerbeesten, dan die uijt haer fertile tijt sijn,

onder seeckere poenaliteijten geslacht sullen mogen werden. Op't vertooch en clachte van verscheijde aensienelijcke suijckermakers, dat hun suijckerriedt tot tot noch toe door moetwillige menschen even oft verbeurt goet waer, werdt verdorven, vertreden, jae in menichte afgesneden en wech gehaelt, tegens die insolentie bij publijck edict (met eenen hier geinsereert) ernstelijck te voorsien. Om d' Ed heeren onse principalen, wien het uijttermaten moeijelijck en costelijck valt, Indien jaerlijcx met soo menigerleij behoeften en gereetschappen te versorgen, eenigsints te verlichten, is naer gehouden communicatie met Comp^s m^r smith geresolveert voortaen alhier te laten maecken alderhande spijckers en cleene instrumententen van ijser, dienvolgende, dewijle van alles noch tamelijck voorsien sijn, geen eijsch van deselve uijt 't vaderlandt te doen, maer wel des te meer ongewrocht ijser, item te continueren bij het voorderen van steencolen omdat die van Formosa (te cleen en niet heet genoech van brandt wesende) mitsgaders de hierlandtsche houtcolen tot swaere wercken gantsch niet beqaem sijn. Den secretaris van schepenen alhier, Sr Wijnandt van Catersvelt, is op sijn versoecq toegestaen nae 't vaderlandt te vertrecken.

Staende vergaederinge bracht den licentmeester Simon Sijmonsse een packet brieven binnen, door den agent Mr Frederick Skijnner, met een cleen vaertuijch (waerin een, sijn, swarte jongen en 2 Chinesen) uijt Bantam aen haer Ed^e gesonden, welck terstondt geopent werdende bevonden is in te houden twee missiven, d'eene in 't Engelsch geschreven en geteickent bij gemelten agent en sijne raden, waerbij deselve ter eerster plaetse danck seijden voor de courtoisie hun onlangs met het senden der 2 packetten (van de Cust aen Mr Skijnner gecomen) bewesen, voorts bekent maeckten dat haer schip den Endimion aldaer van Jambij gearriveert ende schier met peper volladen was, versoeckende 't selve, om veel moeijelijckheden en excessive oncosten voor te comen, op Bantam (sulcx den commandeur onser vlote niet hadde durven toestaen) voorts te moogen suppleren mitsgaders, indien noch eenige haerer schepen onder onse besettinge quamen te verschijnen, licentie om hun brieven met de cleene vaertuijgen naer Bantam te brengen. Aen alle 't welcq hunne principalen gerief en contentement te gewerden stondt In een cleijn postscripto maecktense oock gewach van de quaestie tusschen Mr Skijnner ende Mr Andrews, recommanderende deselve ten besten in des eersten regard voor soo veel de rechtmatigheijt conde lijden. Den anderen brief was van den agent Skijnner particulier waerin hij, een langh en hatelijck relaes van't gepasseerde tusschen hem en meergenoemde Andrews gemaeckt hebbende, ten laetsten een vrijgeleijde voor hem versocht om hier te mogen comen sijn recht tegens den selven vervolgen ende wederom naer Bantam keeren vrij en ongemolesteert, soo wel van ons gebiet, als van de Engelschen ende alle andere. Bekennende onder anderen mede 6 à 7000 ℔ cruijt in de Marijgold te wesen, waervan hij pretendeerde bij monde satisfactie te sullen geven, quasi vero.

Terstondt hebben haer Ed^{e} 't een en 't ander rijpelijck overwogen en op d'eerste versoecken goedtgevonden beleefdelijck te rescriberen, dat uijt cracht onser rechtvaerdige oorloge geen van beijden conden inwilligen, maer in contra genootsaeckt wierden het dagelijcx over en wedervaeren van en aen haer schepen om de quade consequentie voortaen aff te schaffen. Het passeport aen meester Skijnner wierdt, naedat de schipper van de Marijgold (op haer Ed^{e} ontbieden voor de vergaderinge verschenen) hadde verclaert daer niet tegen te hebben, verstaen te consenteren en sijn Ed. met een letterken bekent te maecken, maer niettemin de brengers deser brieven soo lang se hier sijn te logieren binnen 't vierkandt, opdat niemandt onser inwoonderen met hun te spreecken comen.

16^{en}. Recht op den middach arriveerden hier ter reede van Persien over Ceijlon de jachten Winthondt ende Haes en daermede uijt Colombo den E. Jan van der Laen, gewesen maijoor in ons leger voor die stadt, waermede haer Ed^{e} brieven en veel bijgevouchde schrifturen bequamen soo van dat eijlandt als andere gewesten en Comp^{e} residentien meer, namelijck: eene origineele missive van den vice-gouverneur de heer Adriaen van der Meijden ende sijnen raedt, een van sijn Ed. particulier ende van den commandeur Adriaen Roothaes van dato den 19^{en} November laetstleden, een van onse residenten op Gale gedateert den 24^{en} dito, voorts advisen uijt Gamron van den E^{n} Jacob Willemse, opperhoofd aldaer van dato den 5^{n} September mitsgaders 3 brieven van den Cormandelsen gouverneur de heer Laurens Pith, van den 30^{en} September, 7^{en} en 14^{en} October deses jaers, van de Cust naer Ceijlon successive gesonden door de schepen Gulde Pellicaen, Roode Leeuw en Zeerobbe, item Vlissingen respective, uijt alle welcke haer Ed^{en} ten genoegen sagen wat in Comp^{e} affairen op bovengemelte plaetsen passerende was, waervan (naer gewoonte) in desen geen verder verhael maecken maer ons dienaengaende refereren aen de besondere verbaelen uijt d'ontfangene schrifturen gecolligeert. De ladinge deser jachten Haes en Winthondt bedroech in't geheel f 257680.4.13, en bestondt in de naervolgende partien : 34090 $\frac{3}{8}$ ponden Persiaense zijde, 318 packen verscheijden sorteringen Cormandelse cleeden, 24 sacken caurijs, mitsgaders van Ceijlon 300 piecken, een kelder met 200 mutskens caneelolie, 3 stucken canon en 15 metale clocken.

Nae den noene quam hier aan te landen over Bantams bocht (alwaer nae 2 dagen toevens 't convoij van't schip de Leeuwinne bevolen was) het fregat Caliture, sijnde voor dato op Ceijlon van de Portugesen genomen, naer Cormandel gebruijckt en van daer door de heer gouverneur Pit weder op 30^{en} September laestleden naer Colombo afgevaerdicht, met een originele brieff van voorschreven dato aen de heer gouverneur van der Meijden, nevens 26 lasten rijs en 100 blasen met boscruijt, edoch door onweder soo verre uijt dat vaerwater verdreven dat, niet mogelijck sijnde de geintenteerde voijagie te

gewinnen, genootsaeckt was geweest herwaerts op te douwen om in geen meerder swarigheijt te vervallen.

Ten laetsten paresceerde op den avontstondt noch mede hier ter reede bovengenoemde jacht de Leeuwinne, voor d'eerste besendinge deses saisoens van Taijoan afgevaerdicht den 30^{en} der voorleden maendt November, met geen ander cargasoen dan 1968 kisten poeijersuijcker met de ongelden incoops costende f 81559.14.5, daer onder begrepen de 150 kisten per 't gallioot den Appelboom van daer verdreven. Wat den vice-gouverneur de heer Cornelis Caesar, bij sijne brieven wegens den soberen toestandt van Taijoan en Formosa adviseert, can in 't particulier verbael van die provincie werden nagelesen, waerin alles compendieus verhandelt staet.

Met dit schip ontfingen haer Ed. weder schrijvens van schipper Daem Pieterssе Lelij uijt onse besettinge voor Bantam inhoudende, besijden 't geen hier boven van't fregat Caliture gementioneert hebben, dat hij den 14^{en} twee jachten naer Poulo-Babij hadde gestuert om brandthoudt (dat hoogh noodich van doen was) voor de vloot te hacken, welcke 's anderen daechs vruchteloos waeren wedergekeert, verclarende datt'er mits de westelijcke winden geen te becomen was, weshalven hij versocht daermede ten naesten versorcht te werden, sullende anders een van de jachten expres daerom moeten opsenden, 6 liggers water hadd' hij uijt de Leeuwinne gelicht, ende geen ledige vaten connen bergen als hij nochtans wel wilde, doch 13 watersuchtige menschen quamen alsnu op, dewijle aldaer geen dienst altoos doen conden.

s'Avondts naer 't gebet gaven haer Ed. den schipper van 't jacht de Cabbellauw sijn afscheijt, en ordre om morgen naer Japara te verseijlen.

17^{en}. Desen morgen vertrock, soo niet anders wisten, weder van hier naer Bantam het vaertuijch, waermede d'uijtgesondene van de Engelsehe vrunden met derselver brieven eergisteren hier verschenen sijn, welcke nu soo aen den agent Mr Skijnner particulier als aen den raedt dier natie te rugge voerden haer Ed. antwoorden op deselve, ingestelt volgens de resolutie daer over genomen, gelijckerwijs in het dagelijcxe briefbouck ter generale secretarie berustende op den 16^{en} deses can gesien werden.

Soo gingh oock naer Japara t'seijl het jacht de Cabbellauw voorschreven, met brieven van d'Ed. heeren den Gouverneur Generael ende de Raeden van India aen onsen resident, den ondercoopman Evert Michielsse, nevens eenige nootlijckheden en provisien voor 't kantoor, item (beneffens propere geschencken) aen den tommagon Patti ende den gouverneur Martanata, alle soodanich van inhout als den 8^{en} deses en 28^{en} passato gearresteert mitsgaders van gelijcken in't register van d'afgaende missiven te beoogen is.

18^{en}. Huiden morgen sijn de heeren Cunaeus en de Vlamingh eens uijt particuliere lust naer het eijlandt Onrust gevaren, relaterende 's avonts 't haerer wedercompste dat se volgens recommandatie van d'Ed. heer Generael wel

hadden gewilt accurate inspectie nemen van den hoeck van Ontongh Java, of m'er namelijck met een schip of jacht soo dicht niet souden connen onder de wal ten ancker comen om met een canon het landt bequamelijck te beschieten, doch was't hun selfs niet mogelijck geweest om de swaere stortingen de cust te genaecken, soo dapper hadd'et daer 2 of 3 dagen uijt den westen gewaeijt.

Corts naer den noene quam een Pampanger sijn Ed. met groote verbaestbeijt aendienen, alsoock naderhandt een afgesonden soldaet van Rijswijck, dat partie Bantamse stroopers te voet en wel 40 of 50 te paerdt weder vrij verre en buijten 't gesicht van voorschreven fortresse waeren gecomen vallen onder een deel vrije en lijfeijgene swarten deser stadt, van welcke sij der wel 36 hadden wechgenomen ende daermet doorgegaen, sonder lange stal te houden. Van soo grooten getal connen wij niet gelooven, alhoewel bij nader bevraginge blijckt dat men diverse luiden mist, doch is 't genoech haer eijgen schult omdat se soo stoudt en onvoorsichtich om vruchten en moeskruijden te soecken met menichten uijtloopen, ende dat sonder eenige ordre, geweer, of achterdocht even of er geen vijandt meer in de werelt waer.

Op dese tijdinge hebben haer Ed. terstont, uijt bedencken (indien het waer is) dat de Bantammers wel mochten naer onse houthackerie trecken ende ijets daerop attenteeren, den Amboineesen capitein Raadje met sijn bende en boven 50 Javanen, die der reeds sijn, noch gelijck getal commanderen laten, om morgen met den dach derwaerts te marcheren en ons volck aldaer te beter te verseeckeren.

19en. Het vaertuijch van den agent Mr Skijnner, dat wij meenden al eergisteren vertrocken was, raeckte nu eerst van dage wech, sijnde door 't onstuijmich weder verhindert geweest.

d'Hoogachtbare Raedt van Indien ter gewoonelijcker tijt en plaetse nae den noene vergadert wesende, soo verschenen voor haer Ed. den E. predikant Joannes Roman ende den ouderlingh Sr Rogier van Heijningen, gedeputeert wegens Batavias kerckenraedt om te comen danck seggen over de favorable resolutie, bij den raedt genomen over het provisioneel verblijven haerer medebroeders d.d. Cornelis Lindius ende Abraham de Leonardis alhier, sulcx door d. Roman dan met een gantsch nederige, beleefde en aengename reede geschiede. Cort daerop quaemen gemelte 2 praedicanten Lindius en Leenderts in persoon en tot gelijcken eijnde mede binnen, doende den laetsten een humble en seer eerbiedige dancksegginge, welcke alsoock die van voorgemelte gedeputeerden haer Ed. sich hebben laten welgevallen, mitsgaders daerop soowel d'eene als d'andere vermaent tot hun plicht, de betrachtinge der gemeene vrede en rust mitgaders van 't respect en reverentie de hooge overicheijt competerende. Sisteerden hun oock weder voor de vergaderinge onsen licentmeester ende schepen Sgiequa aendienende dat de 2 Bantamse Chinesen, waervan in de resolutoire acte van 21en der verloopen maendt gewaecht is, voor de vierde

mael waren geretourneert, aengevende dat den capitein der Chinesen Thaitsoo, den sabander Abdul Wakki ende noch een derde tot Ontongh Java waren gecomen, versoeckende dat voorschreven Sgiequa hem mede derwaerts mocht begeven om van vrede te tracteren, tot welcken eijnde een briefken aen hem sonden nevens 2 sijner langhgemiste slaven apparent om 't werck te faciliteren, schijnende het den sulthan niet van 't hert te mogen eerst gesanten aen haer Ed. te schicken. Nochmaels en om die van Bantam de mate ter degen vol te meten hebben haer Ed. de saeck ernstelijck overwogen, doch niet connen goetvinden tot 't voorgemelte versoeck te condescenderen, maer alleen verstaen dat hij Sgiequa de geroerde emissarissen mondelingh mach laten weten datse self naer Batavia comen, soose haer Ed. iets voor te dragen ofte van peijs te spreecken last hebben, verseeckerende haer als vooren van veijlige vrijgeleijde. Om den coopman Jacob Nolpé, opperhooft des comptoirs Jambij, volgens sijn geitereert versoeck aldaer te vervangen, wert gedesigneert den ondercoopman Cornelis Ockersse om geseijden Sr Nolpé eenigen tijt hebbende bijgewoont naderhandt te connen succederen. Ten laetsten hebben haer Ed. geduerende dese sessie tot vervolgh van den Jambijsen handel geprojecteert, boven partie dienstige cleeden, noch 12000 realen contant, mitsgaders goetgevonden, gemelten opperhooft te machtigen om van den pangoran aldaer sooveel capitaels op interest te nemen als hij soude weten in deuchtsaem goudt om te setten, waer mede dien vorst te meer aen de Comp[ie] stondt verplicht te blijven.

20[en]. Voor den noene is wederom door den E. baillių en gecommitteerde schepenen geschouwt het lichaem van een swarte vrouw, misschien ijemandts slavinne, liggende mede omtrent de visch-basaer doodt, apparent van honger en commer aldaer gestorven.

Nae den middach quam het oude schip Zeelandia van de Duijsent eijlanden weder hier ter reede met sijn ruijm vol houdt, hebbende al 8 dooden op die tocht gehadt en nu noch vrij veel siecken, gecauseert door geleden ongemack van coude en natticheijt.

's Nachts verscheen hier binnen den coopman S[r] Lowijs Baffart, jongst gewesen opperhooft in Toncquin, vanwaer hij den 30[en] November nae verrichter negotie herwaerts was vertrocken, hebbende Comp[e] saecken in dat rijck in redelijcken doen en 't jacht Cabo Jasques bij de naeste eijlanden ten ancker gelaten.

21[en]. Omtrent den middach quam voornoemde Toncquijnsvaerder Cabo Jasques met de zeewindt op de reede seijlen, medebrengende van Japan 34000 teijl schuijtsilver, 250 picol coper en 1000 balen rijs nevens 38 packen zijde, 45 ditos met sijde stoffen ende 25 cattijs muscus uijt Toncquijn selfs, te samen comende te monteren een somma van f 152156.5.7.

Wat succes de negotie daer te lande dit jaer gehadt en sich in Comp[e] gelegentheijt verder toegedragen heeft, wert in 't apart verbael, uijt de papieren

van gemelte opperhooft t' sijner aencomste overgegeven getrocken, beknoptelijck verhandelt. Een Tonquijnder, dienaer des coninex, quam nu mede over met een memorie t' sijner naerichtinge van de Maijesteijt ende een brief van den mandorijn en capado Ongsjadee aen d'Ed. heer Gouverneur Generael, beijde ten principalen dienende tot bevoorderinge van dier heeren affairen alhier. Van Ontongh Java verschenen hier nu weder de 2 Bantamse Chinesen van eergisteren, rapporterende datse de bootschap hun hier opgeleijt aen de drij emissarissen van Bantam aldaer trouwelijck hadden gedaen, edoch deselve niet verstaen conden herwaert te comen mits se van den sulthan daertoe niet gelast waren, ende sijn dese gasten, Batavia voor Bantam kiesende, voorts alhier verbleven.

Tegen den avondt arriveerde uijt onse besettinge voor Bantham het oude jacht de Kievith nevens de chaloupen Kreeft, Garneel, Geep en Swaluwe, die schipper Lelij altsamen opsondt omdat se langer onbequaem waeren aldaer dienst te doen. Bij schrijven van gemelten Lelij, gisteren gesloten, vernamen haer Ed. dat aldaer sedert sijne laetste weijnich van belangh gepasseert was. Dagelijcx haddense veel regen en harde winden uijt den westen, soo datt'et periculeus viel voornoemde Kievit en chaloupen bij de vloot te houden, connende noch d'een noch d'ander het harde weer wel uijtstaen, waerdoor licht in ongelegentheijt mochten geraecken, werdende aen Poulo Pantjangh alle dage wel 40 of 50 oorlogsprauwen gesien, die (soo d'Engelschen bericht hadden) op d'onse loerden meenende datse daer souden comen hout hacken. Alle de boots, behalven die van den Erasmus, waeren onbequaem en soo van de worm gegeten dat aldaer niet te repareren stonden. Een of 2 timmerluijden en eenige planckjes hadden se dan hooghnoodich van doen, gelijck oock rijs, water, brandthout, vleesch, speck en olie tot lampen, met alle 'twelck sij 't niet langer in de vloot strecken conden. Conform haer Ed. ordre soude op Anjer een wakent oogh gehouden werden, maer in plaets der opgesondene vaertuijgen nog wel een jacht of 2 vereijscht wesen. 's Nachts voor 't schrijven des briefs hadden sich 4 slaven van Mr Pieter (Andraeas) met een prauwken uijt Bantam aen boort begeven, wetende te verhalen, behalven 't geen van d' Engelsche vrunden gesecht was, dat door die van Bantam een deel Mardijckers en slaven op Lampon souden vercocht en den 18^en^ deses 3 van de grootste en nog 20 andere Chinesen met 2 tingangs naer Batavia vertrocken wesen, sonder haere intentie te connen vernemen. Licht sullen dit de emissarisen sijn, waervan hier boven en op den 19^en^ stanti gewaecht is.

Heden sijn de heeren Raeden Cunaeus en de Vlamingh met proper geselschap uijtgereden naer onse houthackerie boven aen de groote riviere, alwaer alles in goede standt en vrede mitsgaders ons volck en ommeslach seer wel verseeckert vonden, sijnde daeromtrent geen onraedt altoos vernomen.

22^en^. Van dage is niet van belangh voorgevallen dan dat haer Ed., nae den noene op d'ordinarie tijt en plaetse raedtplegende naer het geven van

audientie aen alle comparanten, de naervolgende saecken bij resolutie vaststelden:

Eerstelijck is, in plaetse van S[r] Wijnandt van Catersveldt, tot secretaris van 't eersame collegie van schepenen beroepen den schepen S[r] Philips Angel. Volgens aenschrijven der Ed. heeren onse principalen, die verstaen dat alle fiscaels en secretarisen der Raden van Justitie hier te lande nae proportie haerer profiten op een proper annueel pensioen behooren gestelt te werden, soo is daerop met eenen gelet en goetgevonden aen heeren schepenen het gagieren hares secretarij te defereren mits niet excederende 600 guldens in 't jaer, item de tractementen van den fiscael van India en secretaris des Raedts van Justitie alhier te verminderen op 50 gulden ter maendt, hoedanigen ordre van tijt tot tijt naer alle residentien der E. Comp[ie] in India zal gegeven werden. In plaetse van d'E. Wijnandt Rutgers, gedesigneert tot ontfanger, is tot cassier gestelt den coopman S[r] Baffart, en met eenen g'arresteert niet alleen gemelten ontfanger maer oock den licentmeester, de twee cooplieden van 't casteel, den equipagiemeester en het opperhooft ven 't eijlandt Onrust, conform 't besluijt van den 28[en] November passato, tegen het drijven, favoriseren en conniveren van den particulieren handel bij specialen ordre van te verplichten. De verpachtinge van Comp[s] gerechticheden naer behoorlijcke notificatie te laten geschieden op nieuwejaersdach aenstaende. Nader geleth werdende op de gelegentheijt van d'E. heer directeur generael Carel Hartzinck, sijn E. het maendelijcxe costgelt van 100 realen toe te leggen sint 14[en] Augusti a[o] 1655, wanneer sijn E. voorsaet, d'E. heer Gerard Hulft, van hier naer Ceijlon vertrocken is. Om de vloot voor Bantam naar haer behoefte van water vivres etc. te voorsien, het jacht Workum metten eersten derwaerts te zenden om met eenen tot versterckinge aldaer te blijven, in plaetse van den Kievit.

23[en]. Tegen den middach is den overgecomen dienaer van den Tonquinsen coninck met sijn memorie (die quansuis een brief soude wesen) door S[r] Lowijs Baffart, den ondercoopman Nicolaes de Voocht en de Comp[s] licentmeester van boort gehaelt, binnen 't casteel gebracht ende (dewijle maer een slecht gesel is) sonder andere statie voor d'E. Heer Gouverneur Generael geintroduceert.

Gemelte memorie des conincx luijde in de Nederduijtsche tale aldus:

Thoonder deses, genaemt Oeijliockpon, dienaer van den coninck, nevens den selven gaen 200 bosschen rouwe zijde om daer voor eenige goederen op Batavia voor sijn Maijesteijt op te coopen, 20 stucken ijsere geschut, voor welcke hier aen de Nederlanders betaelt ende verstreckt sijn 5200 bossen rouwe sijde, 20 stucken roodt laecken, daervoor als boven betaelt sijn 2600 bossen zijde, eenige groote schoone barnsteen, eenige lijnwaten met goude bloemen, 10 packen schoone doucken ende partie andere nieuwe cleeden.

Den voorschreven Oeijliockpon sal van dese voorstaende goederen een partinente reeckeninghe aen sijne Maijesteijt overleveren.

Naderhandt gaf desen briefdrager noch een missive over van den capado ende mandorijn Ongsiadée aan welgemelte sijn Ed. houdende, waervan wij echter het translaet om de gevouchelijckheijt mede hier ter plaetse insereren, comende 't selve uijt op desen sin:

Ick hebbe altijt getracht mijn coninck seer trouwelijck te dienen, daerover is den coninck mede tot mijn seer genegen ende toegedaen, ende heeft mij gestelt als mandorijn over 't gantsche landt van Tonquin alsmede over alle gaende en comende schepen, vaertuijgen, schippers, cooplnijden ende alle andere personen, dat sijluijden met mijn licentie vrij en liber mogen handelen ende negotieren, ende omdat ick verstaen hebbe dat de groote heeren op Batavia seer verstandige heeren sijn, daerom hebbe ick aen den coninck sulcx reverentelijck bekent gemaeckt ende versocht dat de Hollanders hier ongemolesteert comen handelen ende negotieren, sulcx door mijn toedoen is geschiet. De rouwe sijde ende 't silver van desen jaere valt mij schoonder en beter als in voorgange jaeren.

Voor desen, wanneer een schip van de Hollanders hier quam om te handelen, hebben altijt voor ijder schip aen den coninck van Toncquin betaelt de somma van 25 taijlen silver, doch sijluijden betalen nu niet een teijl silver, alsoo ick dierwegen mede aen sijn Majesteijt seer reverentelijck versocht ende de Hollanders daervan ontslagen hebbe, maer de Hollanders maecken daerin geen onderscheijt of ijmandt haer eenigh faveur bewijst, ofte quaet doet, gelijck mij van desen jaere gebeurt ende voorgecomen is. De groote machtige heeren hebben aen mij toegesonden maer een lapken roodt laecken tot twee rockiens ende weijnich cleeden, etc.

Omdat die van Quinam ons den openbaren oorlogh hebben aengedaen, dierhalven ben versoeckende aen den heer Gouverneur Generael eenige stucken geschuts met haere kogels, nevens eenige roode laeckens, daervoor de waerde alhier aen de Hollanders aen sijde reets hebbe voldaen ende betaelt; in gevalle den heer Gouverneur Generael tot den coninck van Toncquin genegen is, gelieft de voorschreven goederen aen sijn Maijesteijt toe te staen ende laet deselve door mijn dienaer uijtsoecken naer sijn begeerte, alsmede laet ons toecomen een goede chirurgijn met eenige quantiteijt medicamenten. Alle deselve voorverhaelde goederen te samen versoecke seer vriendelijck met de eerste gelegentheijt in comp[ie] van mijn dienaer of afgesanten herwaerts mochten gesonden werden, ende ick verhope, ten aensien dat de groote heeren op Batavia seer verstandige heeren sijn, sulcx den coninck van Toncquin sullen toestaen ende vergunnen.

Het placcaet tegen het schenden, vertreden, stelen en rooven van suijckerriet is alsnu ten overstaen van gecommitteerde schepenen van de peuije van 't stadthuijs gepubliceert.

's Avondts laet arriveerde van Taijoan recht door het fleuijtschip de Coninck Davidt, geladen eenelijck [met] 1660 kisten poeijersuijcker incoops met de oncosten monterende f 65687.—.14. Hiermede ontfingen haer Ed. benevens d'afschriften van alle de vorige papieren noch een appendix van den gouverneur de heer Cornelis Caesar, gedateert den 30en der laestleden maent, waerin 't gepasseerde in een tijt van 10 dagen (dat doch weijnich is) gecundicht wert, nader te sien in 't verbael van Taijoan.

24en. Corts nae den middach quam alhier ter reede buijten Sumatra om voor d'eerste besendinge deses saisoens, van Pipelij uijt Bengale, het fluijtschip Campen sijnde in compagnie van den Hercules ende Coninck van Polen van daer geseijlt, met brieven van den 14en November ende een bijvoechsel van den 22en dito, waerin de heer directeur Pieter Sterthemius, wijtloopich adviseert aengaende Compe commercien en verder affairen daer te lande, gelijckerwijs summierlijck nae te lesen is in 't besonder verbael van dat geweste. De ladinge van geseijde drij schepen was costelijck, bedroech te samen incoops met alle ongelden f 779460.10.11, ende consisteerde in 1042 packen sijde, 139 diverse cleeden, 613267 ℔ geraffineerde salpeter, 108580 ℔ poeijersuijcker, 118 lasten rijs, 38¾ tarwe, 25¾ boontjes, ende 8¼ kitcherij, sijnde aldaer noch 320 balen sijde en 300000 ℔ suijcker bij gebreck van scheepsruijmte in de packhuijsen verbleven.

Dese schepen waeren oock noch onlangs buijten de westcust van Sumatra bij de 2 Arracans-vaerders 't Witte Paert en Trouwe geweest, soo datse mede eerlange God de voorste staen op te donderen.

Noch arriveerde hier voor de stadt uijt Bantams bocht het Engelsche schip den Endimion en daermede den agent dier natie Mr Frederick Skijnner, volgens 't gegeven vrijgeleijde hier verschijnende om quansuijs sijn recht tegen Mr Roger Andrews (schipper op Marigold) te vervolgen.

Hiermede bequam den Armenischen coopman Chodia Soliman van seeckeren Ingabeij Tanda (die voor eenige maenden uijt Craoan wel een letterken met hem gewisselt heeft) een brief, schijnende al weder voor te slaen van vrede met Bantam te maecken, als bij 't onderstaende translaet te sien is.

Voor desen, als wij in Craoan waeren, hebbe ick van daer aen U geschreven, daerop Ul. weder heeft geantwoort ende daernevens gesonden twee korffkens met sierij ende weijnigh medecinen, die mij wel behandicht sijn. Waerop ick naderhandt noch een brieff met Intche Aja hebbe geschreven, en daerbij tot vereeringe aen Chodia Soliman gestiert een pot met gesoute viskens, 7000 stucx oude pienangh, 3 sacken rijs en een kakop

maer de voornoemde Intche Aja met noch drij persoonen sijn bij mij niet weder verschenen. Ondertusschen, wat dunckt U Chodia Soliman van desen oorlogh? Alsoo de gemeene luijden daerbij groote schade komen te lijden oversulcx sal't seer goedt sijn dat Chodia Soliman dierwegen eens met de groote heeren op Batavia wilde overleggen ende pitcharen, want Chodia Soliman seer wel tot mij genegen is. Laet doch niet naer met de eerste gelegentheijt een antwoordt op desen te schrijven.

Dit briefken is door Chodia Soliman (als voor dato meermaels) aen haer Ed. ter handt gestelt, welcke niet hebben connen goetvinden op die praetgens meer te laten responderen.

Opdat geen particuliere handel met de Engelsche vrunden gedreven mochte werden, hebben haer Ed. terstondt twee suppoosten van den ontfanger op beijde haer schepen, den Endimion ende Marijgold, geordineert, welcke gelast waeren nacht en dach wel op te passen ende toe te sien datt'er geen goederen altoos sonder speciael consent wierden uijtgelost en naer landt of elders heen gevoert, 't welck insonderheijt Mr Skijnner en die van den Endimion niet te wel geviel.

Heden nae den middach is Compagnies geweldiger Leendert Cornelissen van Nieucoop in't wederkeeren met 2 sijner kaffers van onse houthackerie boven aen Jacatra's riviere (werwaerts hij door ordre van den E. fiscael om een vagebont van daen te haelen uijtgegaen was) omtrent de plaetse Valckenburgh genaemt door de Bantammers onvoorsiens besprongen, met 5 groote wonden omgebracht en gekortoordt, sijnde d'eene kaffer mede achtergebleven, soodat sijn macker, die 't voorstaende is comen rapporteren met bijvoeginge dat den vijandt daeromtrent eenige hondert sterck te wesen scheen, niet en wist te seggen waer den selven bevaren ofte wat hem verder overcomen was. Op dese onverwachte tijdinge hebben haer Ed., becommert wesende voor ons volck aen voorschreven houtkapperie die besijden 100 Javanen en de bende van capiteijn Raadje maer 70 of 80 Duijtsche coppen sterck sijn, geresolveert morgen metten dach derwaerts te laten uijttrecken 400 uijtgelesene soldaten nevens 's Comp^s ordinaire ruijterie, de wijcklieden van Jan de Brito en andere vrijwillige meer, wel voorsien van ammonitie van oorloge en alle gestelt onder 't gesach en conductie van de heer Arnold de Vlaminch van Oudtshoorn hiertoe versocht, op hoope en insicht dat den vijandt achterhaelt werdende sal connen geslagen of immers die van d'houthackerie ontset werden.

Des avondts gaven haer Ed. den schipper van 't jacht Workum afscheijt, om morgen vroech naer onse vloot voor Bantam af te vaeren met goede quantiteijt water, brandthoudt, medicamenten en ververschinge, alles conform het schrijven aen Daem Pietersse Lelij daernevens gaende, waerin haer Ed. eerstelijck gelaudeert hebbende het opsenden van 't oude jacht de

Kievit en 4 chaloupen, voorts over diverse dingen advijs en ordre gaven, recommanderende hem onder anderen de ledige waterliggers wel te doen voorsien eerse herwaert stierde, want mense hier doorgaans seer qualijck geconditioneert bevondt. Dewijle door de vier slaven, per Kievith hier gebracht, verhaelt sij dat de meeste Batavise swarten seer genegen bleven op gelijcken wijse bij nachte van Bantam te ontcomen maer dat onse schepen te verre van de werck lagen, soo hadd' hij een der weerbaerste tot een preuve soo dicht onder 't landt te laten anckeren als buijten pericul te doen waer, mits houdende goede wacht. Metten eersten souden haer Ed. noch een handich jacht of 2 derwaerts senden alsoo Workum tot andere dienst van noode was. Hoe gemelte Lelij sich wijders hadde te gedragen tegens die van d'Engelse natie, wiert nu andermael in't breede geschreven, gelijck oock van de compste der fregatte de Marijgold, van de versoecken onlangs door Mr Skijnner ende sijnen raedt gedaen ende wat daerop geantwoort was, naer alle 't welck sich insgelijcx mochte reguleren.

Eijndelinge wiert hem mede bericht gedaen wegens de Chinese emissarisen van Bantam, sijnde al gecomen tot Ontongh Java, doch sonder ander effect, vermits geen last tot eenige vredehandelinge hadden, weder naer huijs getogen etc.

's Middernachts ontfangen haer Ed. een brief van ons volck, bepaggert liggende bij de houthackerie bovengenoemt, waeruijt verstonden dat voorleden middach, sooals se uijt hun werck gescheijden waeren, den vijandt seer stoutelijck hare pagger van 2 sijden (te weten van de Jaccatrase kandt en van over de revier) hadde aengetast maer afgeslagen werdende boswaert in de wijck genomen, sijnde tamelijck van schietgeweer voorsien geweest en in 2 troupen (als gesecht) verdeelt, edoch niet wel te weten hoe sterck omdat de ruijchte het gesicht benam. Van d'onse warender in dat schermutsel twee gequetst geworden, den opsiender onser Javanen aen Rijswijck in den arm en een swart aen 't hooft, sijnde ongetwijffelt van de Bantammers al eenige gesneuvelt, immers had'mer 2 of 3 sien afdragen. Twee onser Javanen (uijt geweest om ijets in't bosch voor de mondt te soecken) waeren, op het schieten aen, weder bij ons gros geretireerdt, refererende dat noch een partie behalven voorschreven bespringers achter in't bos hadde bedeckt gelegen, waeruijt men praesumeerde dat dese maer gecomen moesten sijn om te recognosceren ende de gelegentheijt van de onse af te kijcken wantse naderhandt haer noch altemet verthoonden, oversulcx ons volck hun tegens morgen uchtent noch een attaque toe leijden en ingevolge niet en dorsten de neus buijten de pagger steecken veel min in de bosschage weder aen 'twerck gaen ofte prauwen afladen, weshalven haer Ed. ordre cito cito wilden verwachten. Den brief was door niemandt onderteeckent, maar (soo se te kennen gaven) bij den vaendrager Pieter Theunissen van Haerlem en de verdere officieren goedt gevonden alsoo te schrijven. Ende

was remarquabel 't geens'er in een post scripto bijvoechden, datse namelijck gisteren op den helderen middach in de lucht naer 't zuijdoosten gesien hadden een groot wit cruijs en weder 's avonts omtrent ten 8 ueren in't westnoordwesten, ende dat wel een uere langh. Wat dat beduiden mocht waer d'Almogende bekent, doch hadden de Javanen haer daerop terstondt gewaerschout wel op hoede te wesen alsoo sij't voor een seecker teecken van baccaleien hielden.

25en. Met den dach is d'E. heer de Vlamingh met de gecommandeerde troupen volgens d'hesterne resolutie in goede ordre naer buijten gemarcheert. Soo gingh oock het jacht Workum met de landwindt 'tseijl naer Bantam.

Voor den noene sach men van hier wel 50 of 60 vaertuijgen van den oostcandt comende weswaert overloopen bij de naeste eijlande heen, twee onser jachten, die juijst in't vaerwater waeren, deden hun best om haer 't achterhalen doch vermits de groote stilte te vergeeffs.

Tegen den middach quam den Engelschen agent Mr Frederick Skijnner met eenige sijner suppoosten aen landt, werdende op ordre van haer Ed. van boort seer eerlijck gehaelt door Sr Volckerus Westerwold, gewesen opperhooft in Siam, Jan van Wesenhage, jongst hooftresident in Maccassar, ende den licentmeester Simon Simonsse. Sijn logiement nam hij ten huijse van Chodia Soliman, in dit dachregister somtijts vermeldt.

Corts daernae lieten de Bengaelsvaerders den Coninck van Polen ende d'Hercules vervolgens 't ancker voor de stadt vallen. Van derselver vertreck van Pipelij en inhebbende cargasoenen etc., is in de hesterne aenteickeninge op 't arrivement van de vluijt Campen, gewach gemaeckt.

Dese schepen hadden en passandt geweest bij 't retourschip 't Wapen van Hollandt, seijlende tusschen Cracata en de Prince-eijlanden, van wiens opperhoofden een briefken gisteren geschreven aen d'Ed. heeren den Gouverneur-Generael ende de Raeden van India medebrachten, 't welck inhielt dat d'andere 5 thuijsvaerders, onder de vlagge van den commanderende Thijs Crab bescheijden, den 15en buijten Sunda's straet doch sij niet boven voorschreven eijlanden geraeckt waren, hoewel hun uijtterste debvoir mede g'adhibeert hadden, sijnde 'tschip seer ongemaniert ende daerom traech in't wenden, oock soo sober beseijlt, dat door de hol aenschietende [1]) veel afgeworpen werdende met heen en weder laveren (sulcx hun dagelijcx werck was) weijnich conden voorderen, en derhalven geen kans en sagen om met die doorwaijende westelijcke winden uijt te comen soo Godt de Heere haer geen bequaemer coelte toesondt. Schaers waerense bovendien alreede van zeijlen voorsien, wesende vele derselver door de continuele stormen en travaden al aen stucken gewaeijt.

Op dese onverwachte tijdinge beriep d'Ed. heer Generael ilico den

---

1) In de pen schijnt gebleven te zijn het woord: *winden*.

Indischen Raedt, waerin besloten wierdt het fleuijtscheepie den Zeeridder soo haest mogelijck met vereijschte quantiteijt seijldoeck en partie versch water naer het Wapen van Hollandt uijt te zenden, sullende haer Ed. desselfs opperhoofden met eenen authoriseren bij nader noodt en ongelegentheijt te mogen weder herwaerts keeren.

Onderwijlen verscheen hier uijt onse houtkapperie, alwaer men nu van 's vijands gesicht en vreese vrij was, den vaendrager Pieter Theunisse bovengemelt, eenige vaertuijgen met palen geladen afbrengende. Hij wist te relateren besijden 'tgeen aen haer Ed. uijt hun pagger geadviseert hadden dat, wanneer de Bantammers de tweede mael (seijd' hij) aanvielen, want s'en dedent aen geen 2 kanten seffens, hij om sijn volck te couragieren met een trompet liet opklincken, op welck geluijt den vijandt wanende wellicht onse ruijters achter her te crijgen terstont verstooff sonder weder voor den dach te comen, latende behalven eenige afgedragene 2 haerer dooden in 't veldt liggen, daer d'onse naderhandt de hoofden van bequamen ende hier binnen brachten.

Voor avondt bevondt sich de heer Arnold de Vlamingh met de uijtgetogen troupen almede weder hier, hebbende geen vijandt ontmoet, achterhaelt, noch vernomen selfs, gelijck men te voren al eenighsints gedacht hadde.

Siet dit passeerde hier soo op den eersten Kersdach, die ondertusschen evenwel nae behooren en christelijck gebruijck geviert wierdt.

26^{en}. Niet dan dat den Engelschen agent Mr. Frederick Skijnner met twee andere persoonen van die natie, genaemt Mrs. Bostock ende Eduards, gants eerlijck en vriendelijck ten huijse van d'Ed. heer Generael Maetsuijker op 't middachmael getracteert ende gefeesteert sijn, wesende de heeren Raeden van India ende eenige andere ministers van qualiteit om haerlieden te meer te honoreeren mede ter tafel genoodicht en present, soodat voorts dien halven dach met vrolijckheijt wierdt doorgebracht.

27^{en}. Niet, dan dat het fluijtje de Zeeridder nu zeijlreet wesende des avondts door haer Ed. afgevaerdicht is, om morgen vroech met versch water en zeijldouck nevens een briefken, volgens genomen resolutie ingesteld, naar 't retourschip 't Wapen van Hollandt (ten eijnde van Sunda's Engte ofte daer omher) heen te vaeren.

28^{en}. Heel vroech ging voorschreven Zeeridderken met de landtwint t' seijl, sijnde desselfs schipper serieuselijk gelast alle mogelijcke vlijt aen te wenden om bovenaengetogen retourschip op te soecken en te vinden.

's Avondts na 't gebet is seeckere sententie, waerbij eenen Tomé Rosaire van Goa door den Raedt van Justitie over begane manslach gedoemt is onthalst te werden, nae resumptie van 't beschreven proces in Raede van India geratificeert. Dese en de volgende dagen sijn vier onser cruijssers ofte wachtschepen, 't Conijn, Amsterdam, den Os en Goede Hope (conform haer Ed. opontbiedinge over 14 dagen per 't fluijtschip de Salm gedaen) vervolgens uijt het Craoanse vaerwater

hier ter reede gecomen, manquerende alleen den Salm selfs, welck die van 't Conijn (dat van allen oostelijckst gelegen heeft) gesien hebben hun voor de wint met volle zeijlen voorbijloopen, niet wetende wat sulcx beduide. Heeft oock den commandeur ofte schipper van het Engelsche fregat de Marigold Mr. Roger Andrews geduerende sijn verblijf alhier aen d'Ed. heer Generael ter handt gestelt eenige geschriften, waermede sich tegens den agent Mr Skijnner indien hij door den selven met arrest of andere proceduren becommert wierdt meijnde te behelpen, wesende een contract aengaende de vercoop van de Marijgold, inhebbende gelt, coopmanschappen etc. tusschen hun al in Junij voorleden op Bantam gesloten, twee briefkens door Mr Skijnner meergemelt aen hem Andrews ende sijn stierman alsse voor Anjer laegen uijt Bantam den 24^en^ en 27^en^ November passato geschreven, waeruijt af te nemen is dat hij in de selve spreeckt van 't boscruijt in 't fregat wesende welck hij geern op Bantam aen landt hadde, hoewel hij een argh man wesende het cruijt niet uijtdruckelijck en noemt, ende ten laetsten een beschreven resolutie den 23^en^ van voornoemde maendt bij gemelte Mr Andrews ende sijne scheepsofficieren omtrent Anjer getrocken, dewelcke dicteert datse door Mr John Eduards uijt den naem van den agent Skijnner (soo voorschreven Eduards seijde) gelast waeren geweest een quantiteit van omtrent 45 picol boscruijt tot Anjer aen landt te setten, een plaetse onder de heerschappije van den coninck van Bantam, met wien dewijle wij (de Nederlanders) in oorlogh waeren en de bocht alsnu belegert hielden soo haddense, om schip en goet niet in pericul van confiscatie te brengen, geresolveert terstondt hun ancker te lichten ende aen d'onse de sake van 't boscruijt meer gementioneert rondelijck te kennen jae hetselve in bewaringe te geven etc.

29^en^. Heden nae den noene, sijnde ordinaire vergaderdach des hooghachtbaren Raeds van India, hielden sich haer Ed. met veel besoignes tot in den spaden avondt besich ende namen over diverse poincten resolutie. Eerstelijck de smisse, staende op 't zuijdeijnde van Comp^s^ timmerwerf, te laten vergrooten en met een muijr sluijten, dewijle tot 't maecken van spijckers en cleene ijserwercken meer ruimte noodich sal wesen. Bij de drie retourschepen Henriette Louijse, Aernhem ende 't Slodt van Honingen, geprojecteert tot de tweede besendinge nae 't Vaderlandt, noch te vougen het jacht de Avondtsterre, om niet alleen het costelijck capitael behoorlijck te verdeelen maer oock niet te veel van Zeelandts noch contingente portie op voorschreven Louijse, welcke 20 jaren oudt is, alleen te risiqueren; den predicant d. Joannes Burum naer genomen advijs van dese kerckenraedt in Amboina te gebruijcken; eerstdaechs een edict (dat met eenen is geresumeert te promulgeren tegens het verhuijsen veler Mardijckers en andere uijt de stadt naer buijten, waerdoor Batavia allengskens seer van volck berooft en oock niet weijnich ontciert staet te werden; in plaetse van de heer Willem van der Beeck tot sergeant Majoor

over Batavia's guarnisoenen te gebruijcken den E. Johan van Dam, die evenwel sijne andere functien in den achtbaren Raedt van Justie en regence van 's Comp^{e} hospitael sal blijven waernemen; Mr Roger Andrews, praesenterende sijn Cormandels cargasoen per de Marijgold hier aengebracht aen d'E. Comp^{e} te vercoopen, is om redenen in de acte resolutoir te sien verstaen met beleeftheijt te weijgeren; eijndelinge, nademael volcomelijck gebleecken sij dat den Engelschen agent Mr Frederick Skijnner getracht hebbe 45 picol buspoeder (waervan voor dato meer gewaecht is) te doen binnen Bantam voeren en alsoo die bondtbreeckers tegens ons, de ongeloovige Mooren tegen 't Christendom, te assisteren, sijnde een schendige daedt strijdich met het vredetractaet tusschen de republijcquen van Engelandt en 't Vereenicht Nederlandt anno 1654 gesloten en volgens 't selfde straffbaer als vijandtschap en verraet tegen den staedt, soo is (naer veel delibererens) g'arresteert noch desen avondt sekere 3 kantooren, voorschreven Mr Skijnner toebehoorende, door den E. fiscael en gecommitteerden uijt den Raedt van Justitie nevens Mr Andrews, schipper van de Marijgold, te laten uijt geseijde fregat aan landt halen, in presentie van de selfde oock van den agent en eenige sijner landaert openen en de papieren visiteren, om te ondervinden of door Mr Skijnner (van wien van overlange geen goet vertrouwen gehadt hebben) niet eenige andere quade practijcken tegens d'Ed. Comp^{e} gemachineert sijn, vindende haer Ed. sich tot dese visite noch te meer bewogen omdat die man heeft van hem gegeven dat hij sijn geschriften niet geern doorsien soude hebben, omdatter eenige persoonen hier woonachtig ten hoogsten aen gelegen was, waermede oock haer Ed. niet en meenen het saufconduit aen hem Skijnner onlangs verleendt in 't alderminste te krencken.

Om voorts met ordre hierin te procederen is staende vergaderinge Mr. Andrews meergemelt ontboden, verschenen en de resolutie aengesecht, die daerop diverse instantien dede om haer Ed. van hun voornemen te doen afwijcken, betuijgende hoogh en duir dat hij de schrifturen noch conde noch mochte overgeven, als wesende de cantooren 't eenigste waermede hij sich in tijt en wijle voor sijn meesters hadde te verantwoorden, waertegen hem weder te verstaen gegeven wiert dat de redenen tot deese procedure soo pregnant waeren, dat sijn contraversoeck niet con ingewillicht werden, dat men echter geen papieren dan die de Nederlandtsche Comp^{e} toucheren mochten soude lichten, hem (des begerende) daervan autentique copie en daernevens acte verleenen dat voorschreven cantooren sonder sijn consent uit de Marijgold gehaelt waeren etc. Daermede voeren d'E. fiscael, de gecommitteerden en Mr Andrews met den equipagiemeester Sijmon den Danser (wien specialijck van sijn Ed. bevolen was door een of 2 onser naestliggende schepen een waeckend oogh te doen houden op de Marijgold) om haeren last hun op der daet gegeven te volbrengen nae de reede. Maer den Engelschen agent Skijnner, tot verwonderinge de snuff (als men secht) reede in den neus gecregen hebbende, liet sich eerlange onge-

roepen nevens Mrs James Bostock en John Eduards voor de vergaderinge vinden, trachtende insgelijcx haer Ed. (maer met meerder ijver als Andrews) van hun resolutie af te trecken met allegatie van sijn publijcque charge en 't vrijgeleijde aen hem gegeven heen en weder, waer bij hij enfin oock voechde, om het aenbrengen van 't bekende boscruijt te rechtveerdigen, dat d'Engelse natie volgens oudt contract altoos 40 picol van 't selve tot des sulthans dienst moest in haer logie houden, oock dat hem dien coninck voorleden Julij op sijn vertreck nae Cormandel belofte hadde afgeperst van quantiteit polver te sullen medebrengen op hooge poene etc. Op welcke debatten d'Ed. heer Generael den agent weder uijt den naem des Raeds in deser vougen diende dat sijn publijcque functie in dit geval buijten consideratie bleef, dat de kantooren onder 't beloofde saufconduit niet begrepen waeren, dat evenwel haer Ed. omtrent sijn persoon, schoon schuldich aen de verbrekinge van het vredeaccoordt tusschen onse respective souverainen, hun woort souden houden, dat wij het contract tusschen d'Engelsche natie en den Bantamsen vorst niet aentrocken maer wel wisten dat ons den oorlogh van die Mahometanen tegen recht en reden aengedaen mitsgaders wat ons daertegen te doen stondt, weshalven bij de genomen resolutie persisteerden, sullende echter omtrent de eijgene papieren sijner principalen (die hij onderwijlen voorgaf in de schrijfcaskens te wesen) indiender gevonden wierden met alle heuscheijt en discretie handelen, hoewel ons daeraen niet te kreunen hadden dewijle deselve niet voor Comp^e waeren aen te sien, omdat hij Mr Skijnner staende nae de Cust te vertrecken niet alleen de directie van't comptoir Bantam maer oock den dienst sijner principalen t'eenemael gequiteert hadde. Meergenomineerden agent siende dat hij niets conde verwerven verclaerde daerop tot besluijt dat hij dan dierwegen sonde moeten protesteren, ende nam alsoo met sijn 2 confraters gants gemiscontenteert wesende afscheijt.

Bovengemelte gecommitteerden, tusschen 9 en 10 uijren wederkeerende met 2 cleene en een groot cantoor hun voor Mr Skijnners aengewesen, rapporteerden aen d'Ed. heer Generael dat, geseijde caskens boven op het schip gebracht sijnde, den schipper ofte commandeur m^r Roger Andrews die bij de valreep hadde laten nedersetten, vraegende doen aen d'onse ten aenhooren van al sijn volck door wat macht of authoriteijt sij de voorschreven goederen uijt sijn schip haelden en, geantwoort wesende door den E. fiscael van de heer Gouverneur Generael ende de Raeden van India, hij weder: om wat oorsaeck, d'onse daerop: geen reden te connen geven en dat eenelijck haer last en ordre volchden, en hij ten laetsten tot de sijne: „gij hoort'et hoe het is, ick lijd'et ende moet'et gedoogen door dwangh, oock wat sullen wij doen, daer comen reeds 2 schepen" (inderdaedt twee maer wat te voorbarich naer hem toesackende) „op ons af, en wie weet hoe vel'er nog sullen volgen, wes wij dit om bloetstortinge te vermijden dus moeten geschieden laten etc." Redenen door hem met voordacht in't openbaer uijtgesproocken om in tijt en wijle

t'sijner verantwoordinge in Engelandt te connen bewijsen, dat hij door de Nederlanders hierin was geconstringeert geworden. Hoe het sij, hij en wilde oock de gemelte kantooren, gelijck men hem versocht en praesenteerde, nevens onse gecommitteerden niet versegelen.

30en. Niet, dan dat den Engelschen agent Mr Frederick Skijnner des avondts na 't gebeth andermael met Mrs Bostock en Edwards voor d'Ed. heeren den Gouverneur-Generael Joan Maetsuijker ende de Raeden van India verscheen, voerende over t'saiseren sijner kantooren, t'visiteren sijner paepieren etc. ongevaer soodanige redenen als gisteren en versoeckende dat het laetste geen voortganck mochte nemen, waertoe hij wederom bijbracht dat hij was een man van een publijcque functie, agent sijner natie tot Bantam en bovendien van ons met vrijgeleijde voorsien ende soo voorts, exhiberende ondertusschen 3 schrifturen, gestelt in't Engelsch, sijnde t' eerste een requestje waerbij versocht wiert dat haer Ed. d'andere in die tale wilden aennemen, het tweede een wijtloopich versoeckschrift behelsende verscheijde poincten ten dienste der honorable Oostindische Compie, haere principalen, ingestelt en het derde een protest tegen t' aenhalen, openen en doorsien van Mr Skijnners kantooren en geschriften. Alle welcke haer Ed., als der Engelsche spraeck oncundich, wel in't Latijn of François ten minsten (soo se den agent niet op 't Nederlandts concipieren wilde) begeert hadden, maer hij seijde gelijck ook voorschreven request dat Mr Bostock, die deselve medeonderteickent hadde, dewijle in't Nederduijts onervaren was daertoe niet verstaen conde. Voorts mett'en anderen te spraeck comende wiert hem weder als gisteren belooft het vrijgeleijde te sullen houden maer op't ander aengesecht sulcx niet te connen geschieden, hij daerop: datt'et papieren waren d'affairen de honorable Compagnie raeckende waermede wij, op hem al ijets te seggen hebbende, niet te doen hadden, protesterende onder anderen oock van injurie wegens sijn persoon vermits hij door sijn Ed. (seijde hij) voor vijandt verclaert was, de heer Generael wederom daertegen: dat we niet verstonden het Comps geschriften waeren alsoo hij sich voorleden Julij naer de Cust vertreckende van desselfs dienst ontslagen, ingevolge op gedaen transport, rekeninge, bewijs en reliqua Comps boecken en papieren nootsaeckelijck ten comptoire Bantam gelaten hadde, wijders dat het openen der kantooren in sijn bijwesen, soo hij wilde, geschieden soude. Maer t'ander aengaende, voerde gemelte sijn Ed. den agent te gemoet den inhoudt van't sevende artijckel des verdrachs van vrede meergementioneert, waerbij de soodanige, als namelijck sijn persoon, vijanden verclaert werden van beijde de republijcquen, weshalven sulcx hem soo vremdt niet moeste voorcomen, hij weder daerop: (ontkennende met eenen of immers sich als ignorandt houdende datter boscruijt in de Marijgold soude sijn) dat dese oorlogh met Bantham geen openbaere noch nationale was maer slechts van een vergaderinge van particuliere coopluijden, en waerom dan sulcken toevoer tot

Maccassar hadden gedoocht? willende quansuis oock declineren de cracht van geroerde artikel omdat hij geen Engelsman maer een Antwerper gebooren was. Dus poogde Mr. Skijnner uijt het parquet, waerin hij hemselven gebracht hadde, te ontworstelen maer quam overal met sijne opgeraepte en ongefondeerde redenen te cort, werdende hem op sijn laetste objectien tot conclusie door d'Ed. heer Generael noch gedient dat hij immers gisteren selfs in den vollen Raedt bekentenis gedaen hadde van het polver, voorts dat den oorlogh met Bantam hier niet alleen openbaerlijck geproclameert maer oock haer Ed. door onse souverainen tot het aengaen van crijgh en vrede met d'Indische potentaeten gemachticht waeren, dat hem nu niet con verschoonen noch ons praejudicieren de voorige conniventie omtrent Maccassar en alsoo weijnich hem patrocineren, dat hij een Brabander was, sijnde evenwel een Engelsch ingeseten ende onderdaen van die republique, maer dat hij interim niet vroom jae onchristelijck gedaen hadde den Maccassersen coninck met toevoer t' assisteren, die een Moor is, tegens ons die Christenen sijn.

Dit voorverhaelde soo gepasseert wesende, bracht meergedachte Sijn Ed. met de heeren Raeden geaccompagneert den agent Mr Skijnner ende sijn geselschap ter plaetse, daer de 3 kantooren (van de Marigold gehaelt) geset waren, die hij een voor een bekeeck en voor de sijne erkende.

31en, sijnde Zondag, is niet anders voorgevallen dan dat den E. fiscael Mr Herman Klencke van Odesse, de gecommitteerde uijt den achtbaren Raedt van Justitie Joannes Borgers ende Louijs Philibert Vernatti (op wien het als in't Engelsch sonderlingh wel geverseert meest is aengecomen) ende haeren secretaris Vincent van Moock 'sachtermiddachs nae de praedicatie sijn verschenen ten huijse van d'Ed. heer Generael omme volgens 't besluijt van eergisteren de papieren van den E. Skijnner te doorsien, dewelcke eert'er noch toe quam sich nochmaels aen gedachte sijn Ed. addresseerde, seer nedrigh versoeckenden dat men sijn kantooren en geschriften doch niet soude visiteren en met tranen selfs excuse doende wegens 't aengebrachte boscruijdt in de Marijgold, stellende met eenen Sijn Ed. ter handt een gants humbel vertooch bij forme van missive door hem in't François geschreven en onderteeckent waarin hij, naer een langh relaes van weldadicheden aen die van onse natie bewesen en van 't geene tusschen hem ende den coninck van Bantam nopende 't meergemelte pulver gepasseert was, niet alleen het selve versoeck dede maer oock dat Sijn Ed. met hem niet en wilde handelen nae de strengheijt der justitie, integendeel gebruijckende sijne goedertierenheijt vergeven sijn groote misdaet, en hem doch (volgens 't vergunde vrijgeleijde) naer Bantam laeten keeren sonder ter oorsaeck van het bospoeder te lijden eenige smaet of schande etc. (Nae 't vertreck van den agent Mr Skijnner heeft men hier gesecht dat hij binnen Batavia's muren wesende noch rusten noch dueren conde, altoos vreesende voor harder procedueren jae voor sijn

hooft, 'twelck den schrijver deses heeft goedtgedacht hier ter plaetse, als ten propooste comende, mede te insereren). Maer dese letterlijcke en mondelinge supplicatien hadden de cracht niet om de genomen resolutie te doen altereren, dies voeren bovengenomineerde vrunden, ter presentie van hem Mr Skijnner, Sr Bostock, Edwards, Andrews en andere Engelschen van minder qualiteijt, met de saeck voort, lieten de kantooren openen, doorsagen seer heuschelijck de papieren, raeckten er tegen den avondt ten 7 uijeren ten meerendeel door, doch vonden niets van emportance dat ons toucheren mocht, des wierden de schrijfcaskens wederom versegelt.

Eenelijck liet den fiscael een briefken, anno 1654 uijt Maccasser naer Bantam van particulier aen particulier geschreven, daer evenwel weijnich (en te min om des oorlogs wille te dier tijt tusschen ons) aen vast of gelegen was, bij provisie aen een sijde leggen ende door den secretaris van Moock per memorie aenteickenen, of er misschien ijets meer naer gevolcht hadde, doch is dit briefken ('t welcke hier aen te teickenen de pijne weert is) voorts door abuijs onder genoemden secretaris verbleven, gelijck men eenige tijt daernae eerst gewaer wiert als de Engelsche vrunden tot Bantam wedergekeert (occasie soeckende of meenende gevonden te hebben) veel waters daarom vuijl maeckten, even of het voordachtelijck hier gehouden en van groot belangh waer, sich niet schamende haer Ed. te dier oorsaecke leelijck te suspecteren en sulcx in haer schriften te flanssen alhoewel noch d'Ed. heer Generael noch ijemandt der heeren Raeden daervan d'alderminste kennis gehadt hebben.

Dese verloopen maendt sijn hier met elf, soo groote als cleene vaertuijgen te samen 124 man ophebbende, van diverse landen aengebracht en behoorlijck vertholt de onderstaende coopmanschappen en snuijsteringen, te weten:

$63\frac{3}{4}$	lasten	rijs;
6	„	padij,
9	„	witte, swarte en groene boontjes,
2	„	sout,
100	realen	swaerte goudt,
66600	stucx	gedroochde visschen,
12000	„	oude pinangh,
300	„	oude clappus,
7	„	slaven en slavinnen,
20	„	matten,
2000	„	oubijs, een eetbare wortel,
100	„	Maccause pannen,
7431	cattijs	peper,
20000	„	benzuin,
10000	„	Chinees papier,
135	„	cassomba,

700	cattijs en 5 sacken taback,
9644	„ suijcker,
15000	kneppel suijcker,
3700	bossen suijcker,
700	„ thamarinden,
3000	„ loock en ajuin,
68	potten lampolie,
60	„ traen, ende
10	„ ingeleijde visch.

Ende sijn weder in deselve tijt van hier uijtgevaren nae verscheijden omliggende gewesten 23 inlandtsche vaertuijgen, te samen vervoerende volgens notitie van Comp[s] licentmeester 8751½ realen aen diverse waren, waervan de tol betaelt hebben, namelijck:

8573½	realen	aen	cleeden,
70	„	„	goutdraet,
30	„	„	out ijser,
42	„	„	isere pannen,
28	„	„	groote schotels, ende
8	„	„	gebroken iseren pannen.

Volgens opgebrachte memorie des doodtgravers sijn oock sedert den eersten tot den laetsten deser voorleden maent alhier begraven 108 menschen van diverse natien, te weten:

76	Comp[s] ministers	van Duijtsche natie.
1	borger	
4	vrouwen	
10	kinderen	
3	mans	Inlandsche.
3	vrouwen	
11	kinderen	

Ende daerentegen gedoopt:

11 Duitsche kinderen
16 van Maredijkas ende
10 van lijfeijgenen.

Item getrouwt:

5 paeren uijt Comp[s] dienaren
3 van vrije borgers ende
6 van Maredijkas.

Anni finis.

JANUARI 1657.

Primo. 's Middachs, naer gedane praedicatie en christelijcke inauguratie van dit nieuwe jaer, wiert in de voorsale van des Gouverneurs Generaels wooninge volgens annueel gebruijck d'openbare verpachtinge gedaen van 's Comp^s gerechtigheden, wesende praesent d'hoogachtbare Raedt van Nederlandts Indien mitsgaders d'E. bailliu, den landtdrost en twee gecommitteerde schepenen deser stadt Batavia met haeren secretaris, den ontfanger-generael ende den licentmeester, ende hebben de pachten respective ter maendt gehaelt als volcht:

De vischmarct en 't slacht van het tamme vee	Realen	350.—
de wage ofte daets	„	240.—
de vaert naer Anchiol	„	55.—
't handelen aen de schepen hier ter reede . .	„	310.—
de clappusboomen deser stede	„	310.—
het toppen ofte tuisschen der Chinesen . . .	„	830.—
Is ter maendt in't geheel . . .	Realen	2095.—

Voorts bleven, beneffens de Heeren Raeden van India, de voorschreven officieren, gecommitteerden, ontfanger, licentmeester en andere gequalificeerde persoonen meer, bij d'Ed. Heer Gouverneur-Generael ter maelteijt. Na 't eijndigen van welcke de overige papieren van den Engelschen agent Mr Frederick Skijnner door deselfde persoonen van gisteren sijn naergesien, maer 't eenemael niet onsen staet te nae gaende uijtgevonden, daer men sich over verwonderde omdat hij d'er soo tegen geijvert hadde.

2^en. Niet, dan dat haer Ed. heden, op d'ordinaire tijt en plaetse vergadert wesende, naer gegeven audientie voorts den generalen eijsch tegen 't jaer 1658 uijt ons vaderlandt te doen en geconcipieert nauwkeurichlijck hebben doorsien ende van partie tot partie met opmerckinge geresumeert, abstraherende off adderende 't geen haer Ed. ten meesten dienst der E. Comp^ie noodich dacht, en insonderheijt haer gedachten met allen ernst gaen laetende over de quantiteijt contant silver met Comp^s minste beswaringe alsnu te voorderen.

Soo hebben oock haer Ed. aendachtelijck naergesien de schrifturen van den Engelschen agent Mr Frederick Skijnner ende sijn seconde alhier m^r James Bostock, bij deselve overgegeven den 30^en van voorleden maendt als doenmaels aengeteickent hebben, mitsgaders de schriftelijcke antwoorden door den secretaris Gabriel Happart (volgens goetvinden des hooghachtbaeren Raets van India) daertegens ingestelt, welcke met aendacht gerevideert ende geaprobeert sijn om alsoo te samen in het generale resolutieboeck te registreren, gelijck aldaer onder desen datum can werden beooght.

3en. Heden arriveerde alhier uijt Cambodia den Maleischen anachoda Lanang met propere ladinge en schrijven van den coopman Sr Hendrick Indijck aen d'Ed. heeren den Gouverneur-Generael ende de Raeden van India nopende Compe affairen daer te lande van dato den 12en November laestleden, waerbij gevoecht was copie ofte translaet van 't octroij door den coninck aen ons verleent of liever bevesticht aengaende den exclusiven handel der hertevellen en andere waren voor Japan dienstich, soodat de saecken sich aldaer redelijck wel verthoonen.

Des avondts gaven haer Ed. de opperhoofden van 't jacht Weesp hun afscheijt, en ordre om morgen naer Jambij te vertrecken. Het boscruijt in't Engelsche fregat de Marijgold wesende, oorsaeck der verwijderinge ten principalen tusschen desselfs schipper Mr Andrews en den agent Mr. Skijnner (die sich echter dienaengaende alsnu stil hielt) wiert goedgevonden daeruijt te lichten ende voor d'E. Compie tot civilen prijse aen te nemen.

4en. Tijdelijck gingh 't jacht Weesp voorschreven naer Jambij t' seijl, voor dat comptoir wechvoerende 173 packen doucken, 12000 realen van 8ten contant etc., te samen beloopende f 90562.10.11.

De 3 kantooren van den Engelschen agent Mr Frederick Skijnner nu gevisiteert sijnde vonden haer Ed. goedt weder te laten brengen aen 't fregat de Marijgold, wiens schipper Mr Roger Andrews (died'er sich 't sijner verantwoordinge voor sijn meesters tot Londen veel aen gelegen laet) instantelijck daerom versocht heeft. Ende, hoewel in Mr Skijnners papieren niets nader ten laste van denselven uijtgevonden sij, soo is echter met ernst overwogen, dewijle de saeck van de 45 picol boscruijt daer gebleecken en in confesso is, hoe verder met desselfs persoon staedt te handelen, doch ten laetsten g'arresteerd gemelten agent sonder eenige molestie weder te laten vertrecken volgens 't vrijgeleijde hem eenvoudelijck gegunt en meer als eens geconfirmeert bij monde, mits dat echter d'Engelsche vrunden tot Bantam en hier in loco Mr James Bostock schriftelijck sullen gesommeert werden geseijden Mr Skijnner over sijn misdrijf naer luijt des tractaets van vrede tusschen onse souverainen te willen straffen, doch indien den sulthan hen daerin verhindert hem alsdan gedegradeert als gevangen man naer Engelandt op te senden etc. Ende opdat wij van 't effect der besluijtinge van Bantams bocht en van onse antwoorden, aen d'Engelsche vrienden op hun versoeckschrift te geven, niet gefrusteert en werden, soo is met eenen verstaen dat d'E. Dierick Schouten soo haest mogelijck weder derwaerts vaeren sal om 't commando waer te nemen tot der Engelschen vertreck, sullende voort de vlote eersdaechs noch met 2 of 3 jachten versterckt werden.

5en. Tegen den middach is 't placcaet tegen 't verhuijsen uijt de stadt naer buijten en aldaer woningen toestellen van de peuije van 't stadthuijs gepubliceert en ter gewoonlijcker plaetsen aengeslagen.

De kantooren van de Engelschen agent sijn volgens d'hesterne resolutie door den equipagiemeester Sijmon den Danser weder aen 't fregat de Marijgold gebracht ende aen desselfs commandeur Mr Roger Andrews ter handt gestelt.

Nae den noene wiert de voorbereijdinge ofte proefpredicatie tegen 't aenstaende heijlige nachtmael naer christelijck gebruijck in beijde onse kercken gedaen. Tegen den avondt wierden de twee geschriften, van haer Ed. op der Engelschen versoecken ende protest gerescribeert, door bevel van d'Ed. heer Generael aen d'Ed. Mrs Frederick Skijnner ende James Bostock in haer logiement ter handt gestelt.

6en. Menichmaelgemelten Mr Skijnner, hebbende nu dus lange op Batavia geweest sonder ijets te verrichten tegens den schipper van de Marijgold, waerom hij nochthans vrijgeleijde van haer Ed. heeft versocht gehadt, quam heden nae den noene dewijle te vertrecken voornemens was eerst aen den Ed. heer Gouverneur Generael en voorts in't ronde bij alle de heeren Raeden van India afscheijt nemen, blijvende Mr Bostock onder praetext van sieckelijck te wesen t'huijs.

Onderwijlen liet gemelte sijn Ed. de schriftelijcke insinuatie aengaende den persoon van Mr Frederick Skijnner (volgens 't arrest van den 4en deses) ingestelt, door den E. Louijs Philibert Vernatti, lidt in den achtbaren Raedt van Justitie die in de Engelsche spraeck sonderlinge wel ervaren is, mitsgaders den openbaren notaris Anthonij Huijsman brengen ten huise van den Armenisen coopman Chodia Soliman en aldaer voorlesen en behandigen aen Mr James Bostock, met ernstige recommandatie dat hij deselve op Bantam geretourneert wesende aen de verdere Engelsche vrunden, hoofden van de honorable Compagnie, trouwelijck wilde overleveren ende òf de correctie òf versendinge van Mr Skijnner helpen uijtwercken, alle hetwelck ende 'tgeen geroerden Mr Bostock ten antwoordt gaf can bij de bovengemelte sommatie en 't relaes van den notaris voornoemt, beijde op desen dach in 't inlandtsche briefboeck van haer Ed. geregistreert, breeder werden naergelesen. Onderwijlen d'insinuatie in 't Nederduijts gelesen wiert quam den agent uijt het casteel even wederkeerende daer over ende thoonde sich, soo haest hij hoorde watter van hem geschreven was, dapper verstoort.

7en. Huiden morgen vroech is menichmaelgenoemden Engelschen agent Mr Frederick Skijnner met sijn verder geselschap per hun schip den Endimion weder naer de bocht van Bantam t'seijl gegaen, comende ondertusschen noch een ander Engelsch jacht genaemt de Olijftack ende eerst van Europa g'arriveert uijt onse besettinge hier ter reede, immers dicht daerbij, doch wiert tegens den avondt gesien in compagnie van voorschreven Endimion weder vertrecken, hebbende alvooren een brieff van schipper Daem Pieterse Lelij gedateert 5en deses overgegeven, waeruijt haer Ed. 't naervolgende verstonden, dat de 87 liggers water, brandthout, provisien voor de mondt en ververschinge, den

24en van hier gesonden, 3 dagen daer aen wel hadde ontfangen ende over de schepen verdeelt sijnde de groente 't eenemael verlept geweest, weshalven tegen 't aenstaende pompoenen of ijet anders versocht. Conform haer Ed. bevel was bij gemeene resolutie goetgevonden het jacht Workum (dat handich en weerbaer is) te leggen dicht voor Bantam om alsoo de swarten, die tot aufugeren van daer genegen mochten wesen, gelegentheijt te praeberen, blijvende d'opperhoofden van dien voorts gelast goede wacht en toesicht te houden om buijten swaricheijt te blijven. 't Jacht Hoorn, den 21en naer het Toppershoetje om brandthoudt uijtgesonden was eerst den 28en met de quantiteijt van 5 of 6 boots vol en 2 anckerstocken weder bij de besettinge gecomen, hebbende eenige dagen door de harde stroomen en westelijcke winden op de cust van Sumatra vervallen geweest. Bovengenoemde Engels jacht d'Olijftack, aldaer den 2en deses gearriveert sijnde, was door voorschreven Lelij den schipper volgens d'ordre van hier aengesecht dat niet heen en weder naer landt soude mogen vaeren, sulcx den selven beleefdelijck hadde aengenomen, maer Mr Rawlijns (in absentie van den agent Mr Skijnner tot Bantam commanderende) soo niet, die tot antwoordt gaf wij niet gemachticht waeren om dat te beletten, waerop hem weder naer eijsch gedient was.

8en. Andermael goede quantiteijt ververschinge en verder behoeften voor onse Bantamse vloot gescheept wesende in 't jacht Geldria, soo heeft d'E. Heer Generael den E. Dierick Schouten afscheijt gegeven, hem de goede sorge over de besettinge en wackere toesicht op het doen der Engelschen recommanderende, waerin opdat hij met te beter verstandt en kennisse mocht te werck gaen soo wiert hem medegegeven niet alleen een schriftelijcke memorie, maer oock copien der brieven tusschen haer Ed. en Daem Pieterse Lelij, item van de schriftnren alhier met Mr Skijnner ende Bostock etc. gewisseld, omme sich in alle voorvallen van te dienen. 's Avondts laedt met de landtwindt is sijn Ed. van de reede t' zeijl gegaan.

9en. Nae den middach, wesende ordinaire vergaderinge des hooghachtbaren Raeds van India, besoigneerden haer Ed. nae verleende audientie over diverse saecken ende wierden de naervolgende bij resolutie vastgestelt. Den E. Volckerus Westerwolt is 't gesach en vlagge van de 4 laetste retourschepen deses saisoens gedefereert. Sijn voorts de coopluijden en schippers (soo eerste als tweede) op deselve geordineert. Den coopman Barent Vosch, geen contentement wegens sijne bedieninge op 't comptoir Japara gegeven en voortaen geen bequaemheijt meer hebbende, buijten charge nae Nederlandt te laten vertrecken. Mits het oude Lillo onlangs door tempeest te bersten gestooten is, den Os in desselfs plaetse tot een timmerschip op de reede te gebruijcken. Aen d'erfgename van Sr Thomas Breugel, gewesen fiscael in Taijouan, te laten volgen een seste pardt uijt de somma van 4000 realen, waerin den oppercoopman Jan de Groot anno 1651 gedoemt en welck nu eerst voorleden saisoen in Comps

cassa betaelt is. Het erf en huijsinge, daer de onlangs afgeschafte Latijnsche schole op gehouden is geweest en waerin den praedicant d. Joannes Roman woont, aen den selven te vercoopen voor 2600 realen, gelijck hij daervoor gebooden heeft. Uutt de verkiesinge van ouderlingen en diaconen, bij d'E. kerckenraet opgebracht, sijn geapprobeert de 2 ouderlingen Lowijs Baffart ende Alexander Heijnen, doch uijt 3 diaconen (om reden) maer een namelijck Hans Christoffel Wingler. Mits 't langh achterblijven der Cormandelse retouren de vaderlantse vlote noch wat op te houden, te meer omdat den boeckhouder-generael door de spade aencompste sommiger schepen oock noch eenige daegen werck heeft. d'Ordonnantie van het cleen zegel, geoordeelt een expedient middel te sullen wesen om sonder werckelijcke beswaernis der gemeente de oncosten aen de rechtsbancken alhier vast sijnde uijt te vinden, door d'E. heer Gouverneur-Generael Joan Maetsuijker geconcipieert, werdt nu naergesien, articulatim geexamineert, en goetgevonden 't selve alsoo metten eersten in train te brengen. Den schipper van de Marijgold wegens 't vercoopen van sijn Cormandels cargasoen nader versoeck en seer civile praesentatie doende, is enfin verstaen sijne cleeden tot soo matigen prijs datter ongevaer 40 ten hondert op gewonnen staet te werden aen te nemen, en hem wederom met peper (d'ordinaire ten minsten tegen 6½ en de geherpte tot 8 realen 't picol) ende met benzuin, die doch voor Nederlandt niet seer dienstich is, à 42 realen het picol te gerieven.

10en. Omtrent den middach arriveerde uijt Arracan buijten Sumatra om het fleuijtschip de Trouwe in compagnie van 't Witte Paert van daer gedepescheert, te samen met 390 lasten rijs ende 163 lijfeijgenen, met de ongelden incoops costende f 14388.—. Hiermede recipieerden haer Ed. oock brieven van het opperhooft den coopman Hendrick de Dieu van dato den 20en en de 22en November jongstleden met diverse bijgevoechde papieren, meldende omstandelijck van den toestandt van Comps saecken in dat rijck, waervan de substantie in 't besonder Arracans verbael te vinden is. Soo sondt oock den coninck per dese schepen een missive aen sijn Ed. beijde in het Mooghs ende Portugees geschreven, waervan het translaet op den dach der inhalinge in dit dachregister sal geinsereert werden.

Een weijnich daernae quam oock voor de stadt ten ancker het bootje Urck, sijnde wegens de camer Enckhuijsen uijt het Vlie geseijlt den 31en Meij passato en door swaere tempeesten verhindert, de Caep van Goede Hope niet aengeweest, brengende sonder een doode op de voijagie gehadt te hebben 21 zeevarende gegagieerde persoonen hier in 't landt.

Heden is hier een soldaet in de gracht tusschen Comps paerdestal en de pundt Amsterdam, soo als hij sich met meer andere baedde, verdroncken, het lichaem noch voor den avondt door den E. fiscael en gecommitteerden uijt den Raedt van Justitie geschout en daervan rapport gedaen aen d'Ed. heer Generael volgens gebruijck.

11[en]. Desen morgen verschenen hier met cleen vaertuijgh van Bantam, twee Chinesen, brengende etlijcke brieven soo aen den Engelschen agent Mr Skijnner als aen eenige Chinesen hier woonachtich, welcke hun nae datt'er op ondervraecht waeren weder ter handt gestelt sijn, als wesende van cleen belangh. Se wisten onder anderen te seggen, dat de Bantammers seer nae peijs haeckten, maer van die tijdinge terstont wat breeder.

Nae den noene anckerde mede hier ter reede den anderen Arracansvaerder het Witte Paert, waervan wij gisteren op d'arrive van sijn macker, 't fluijtschip de Trouwe, gewach gemaeckt hebben. Ende was dit schip en passandt geweest onder onse besettinge in de bocht van Bantam van waer, nevens alle d'impotenten uijt de vlote, item vijf Chinesen en thien Mardijckers uijt de stadt tot d'onse op Workum (als'er dicht bij ten ancker lach) overgecomen, mede bracht een missive van den commanderenden schipper Lelij, eergisteren aen haer Ed. geschreven, waerbij denselven adviseerde dat geroerde 15 personen in diverse stonden haer op Workum begeven ende gerelateert hadden, dat den sulthan over desen oorloch seer bedroeft wesende tot vrede geneijcht soude sijn, dat hij d'aenvoerders van de gene, die sich voor dato onderwonden hebben den Angelier in brandt te setten, om 't leven heeft gebracht ter oorsaeck sij het sonder ordre bestaen hadden, mitsgaders dat Keeij Aria ende Keeij Jaccatra in groote ongenade bij den coninck ende hun in 't bosch onthoudende waeren. Nu was voorschreven jacht weder van die propinque wachtplaets verleijt om de Bantammers (op 't voordragen deser vluchtelingen) van hun scherpe toesicht op de Batavise gevangenen, die alle nae de negrien in 't geberchte gejaecht waeren, wat te diverteren, en dan naderhandt soo deselve weder op Bantam quamen deselve practijcque en middel haerer verlossinge andermael in 't werck te stellen. Twee lasten rijs hadde schipper Lelij tot behoefte voor de vloodt uijt het Witte Paert gelicht, 't welck hoopte haer Ed. niet qualijck nemen souden. Eergisteren morgen vroech waren d'Engelsche jachten d'Endimion en d'Olijfftack van hier wederom bij onze besettinge verscheenen en daerop terstondt Workum, Sluijs en de Post dicht bij haer gaen anckeren, om op derselver doen te connen letten.

Om de Bantamse bocht, insonderheijt gedurende 't aenwesen der Engelsche schepen, behoorlijck te besetten vonden haer Ed. goedt de jachten Cabo Jasques en 't Conijn (alsnu vaerdich wesende) mede derwaerts te senden, welcker schippers noch van den avondt afscheijt gegeven wiert om morgen uchtent af te varen. d'E. kerckenraedt hebbende op haer Ed. recommandatie 2 andere diaconen vercoren, te weten Mr Andries Bogaert ende Eduard Ooms, wert nu mede geapprobeert.

12[en]. 's Morgens vroech sijn bovengenoemde 2 jachten, Jasques en't Conijn, naer de Bantamse besettinge t' seijl gegaen niet anders dan een briefken medevoerende, waerin haer Ed. eerst het jongste schrijven van schipper Lelij beantwoordt hebbende voorts te kennen gaven dat dese jachten

aldaer tot versterckinge der vlote souden blijven, doch den E. Dircq Schouten soo haest de Engelsche vrienden vertrocken sijn per Workum weder op mogen comen, latende ['t] commando als voorheenen bevolen aen Daem Pieterse Lelij.

De 15 geaufugeerde, soo Chineesen als Mardijckers, uijt Bantam quamen nu van 't fluijtschip 't Witte Paerdt aen landt en voor d'Ed. heer Generael, sijnde een onder de swarten, die d'er 15 jaer gevangen geweest ende nu door d'andere op belofte van vrijdom (want hij was hier weleer een Mardijckers lijffeijgen) geanimeert geworden was om mede t'eschapperen.

Omtrent den noene quam een matroos van bij 't eijlandt Onrust, alwaer het schip de Leeuwinne en een oorlogschampan onder de wal van Ontongh Java op de wacht liggen, aendienen dat een groote partie vaertuigen getracht hadden die rivier in te loopen maer dat se door 't geschut van geroerde schip beleth geworden waeren, datter een van in de grondt schietende voorts alle d'andere hadde doen verstuijven.

Voorts is den brief ende schenckagie des coninex van Arracan, waervan den 10^{en} op 't arrivement van de fluijt Trouwe gewach gemaeckt hebben, door den E. ontfanger, licentmeester, item de coopluijden Sr Westerwolt ende Kleversteijn (hiertoe gecommitteert) van boort gehaelt ende tusschen 2 rijen soldaten, van de poorte des casteels tot aen de wooninge van den Ed. heere Generael in de wapenen geordineert, voorts in de ordinaire audientiesale (onderwijlen eenige schoten met groff canon van de bolwercken gedaen werdende) voor haer Ed. gebracht, welcke missive naderhand getranslateert wesende in onse Nederduijtse tale bevonden is uijt te comen op desen sin:

Uijt het midden van 't westen ende van alle de groote steden ende rijcken ende van de quartieren daer de son ondergaet, ende van de Maijesteijt, croone ende rijckdommen van alle heeren ende coningen van de werelt, wien de elementen onderdanich sijn, de lucht, de aerde, wolcken, stoff, duijsterheijt, regen, stormwinden, dese vijff vijanden sijn de son partijdich, wanneer hij met sijn duijsent stralen voortcompt ende de geheele werelt ende alle de sterren rondt gaet, ende doet se met sijn schijnsel verdwijnen, ende alsoo gelijck de son die de vier deelen der werelt omloopt, voortcomt ende ondergaet, vergelijcke ick mij met desselffs crachtich, geluckich, machtich, vol genade ende victorieus onwinbaer Arracan, heer van 't goude huijs ende van het geheele slachtregister, Senda Sudromo Rasa, vermaert Keijser.

Ick doe weten met de Raeden van India, vergiftich als een serpent in't water, vermaerde ende eerwaerdige Joan Maetsuijcker, Gouverneur-Generael, de brief ende geschencken, die van daer sijn gecomen, heb ik van den capiteijn van 't schip ende van den capiteijn, die hier onder mijn schaduwe resideert, Hendrick de Dieu, ontfangen ende

ben seer verheucht geweest, dat de Generael gesont sij ende mij voor sijn heer is houdende, ende hierin ben ick meer verheucht dan in't geschenck ende goederen. De brief spreeckt aengaende Diange, versoeckende licentie om hoofden te coopen, mijn Portugesen die een armade uijtmaecken ende de capiteijn moor gaet invasien doen in Pecha ende in de landen der Mooren groot ende cleijn, ende gaet destrueren, verderven ende rooven Bengalers uijt haere landen, ende daer sijn Hollanders in Diange geweest om hoofden te coopen, ende omdat ick de Generael houde voor mijn vasal soo heb ick last gegeven dat sij hoofden sullen coopen 2 of 300 in't jaer, maer sij en hebben geen hoofden becomen ende die sij becomen hebben sijn weijnich geweest ende hebben haer gelt daer noch uijtgeseth gelaten, ende sijn mijn sulcx comen bekent maecken dat sij geen hoofden becoomen ende haer gelt daer gelaten hadden, op welcke wijse te vreesen is dat sij moeijten sullen crijgen ende dat geen hoofden becomende de Generael qualijck tevrede sal wesen, ende daerom heb ick den capteijn de Dien gevraecht of hij hoofden wilde hebben hier in Arracan, die daerop heeft geantwoort dat hij hier in Arracan wel begeerde hoofden te hebben, blijvende hier in desen Bandel sonder dit mousson Hollanders nae Diange te senden, ende daerop hevich [1]) mijn volck in Diange ende de opperhoofden gelast te coopen ende te helpen coopen, gelijck in mijn bevelbrieff blijckt, soo hoofden als andere coopmanschappen die van noode sijn, ende oock soo veel schepen alss'er van daer comen bevele ick te te laden, gelijck voor desen gedaen heeft mijn grootvader ende overgrootvader, groote heeren ende coningen, machtige coningen sonder eenich verlet ende ick doe al watt'er te doen is; de Generael is gesont ende ick voor mijn part oock, de Generael, die verstandt heeft, sal dese sake connen weten.

13en. Desen middach is den Mardijcker Thomé Rosairo van Goa, waervan de sententie den 28en December door haer Ed. geapprobeert is, met den swaerde gerecht.

Tegen den avondt arriveerde hier adroicture van Canton met een wankantge (aldaer om advisen herwaerts te brengen expres gecocht) den ondercoopman Hendrick Levreij, dewelke met sijn medemackers door middel en hulpe onser Cantonse residenten voor een swaer randtsoengeldt, bedragende met alle ongelden f 5136.—, eijndelinge uit de Kitseoise detentie verlost wesende, alweder in Augusto nevens den ondercoopman Leonard de Leonardis op de reijse naer Taijoan geweest en omtrent de Chinese cust schipbreuck geleden hadde, keerende alsoo door 't landt met seeckerheijt en allenthalven goet

[1]) Blijkbaar moet in plaats van *hevich*, zooals er in het H. S. staat, worden gelezen: *heb ick*.

tractement, selfs in Kitseoij, wederom nae voorschreven Canton. Onse afgesanten Pieter de Goijer ende Jacob Keijser waeren den 17en Maert laetstleden naer Packin ofte Pekim gereijst, alwaerse eerst in Julio (dat's effen 4 maenden) aengecomen waeren, staende in October wederom van daer te scheijden. Uijt de brieven van den 16en Maert 1656, door voorschreven ambassadeurs op hun vertreck naer boven in Canton gelaten, item van den coopman François Lansman en de voorder suppoosten daer ten comptoire van dato den 21en December, en veel andere bijgevoechde papieren meer, welcke nu te samen met dit jonckie aen d'Ed. heeren den Gouverneur-Generael ende de Raeden van India geconsigneert quamen, was aff te nemen dat Compe saecken sich in het roemruchtige Chinese rijck redelijck wel verthoonden, dat reeds het gantsche landt bij patente ofte diploma van den grooten Cham voor onse natie opengestelt en tot den coophandel seer goede apparentie was, gelijck dan onderwijlen de residenten in Canton Compe cargasoenen reets ten principalen ende dat met smakelijcke winst vercocht hadden, waervan, dewijle genoechsaem alle de schrifturen tot bericht van d'E. heeren onse principalen noch dit jaer nae 't vaderlandt sullen gesonden werden, in desen geen verder extensie maken maer ons aen deselve t'eenemael gedragen.

14en. Niet.

15en. Voor den noene verscheen hier met het oorlogsjacht Domburch uijt d'Atchinse besettinge over Malacca den E. commandeur ende commissaris Johan Treuijtman, hebbende op Malacca 118 lasten padie voor Achin te beuijt gemaeckt overgegeven, en daertegen weder ingenomen 1639 picol peper, 50 leggers arrack ende 54 stucx besoar-steenen, die wegen 36 realen swaerte, bedragende te samen 27586 guldens. Wat nu verder soo in 't vaerwater van Achin tot Malacca ende daer omher sedert de jongste advisen uijt die quartieren gepasseert is, wert haer Ed. soo bij nader schrijven van de heer gouverneur Johan Thijssen gedateert 3en deser maendt als het dachregister van den E. Treuijtman voornoemt omstandelijck condt gedaen, waervan een compendieus recit in 't besonder verbael van de bovengemelte gewesten te vinden is, ons in desen daeraen refererende.

Heden quam den E. bailliu met 2 gecommitteerde schepenen aen d'Ed. heer Gouverneur Generael rapport doen dat in de suider-voorstadt een deerlijck ongeluck was geschiet van 2 inlantse swarte kinderen, hebbende 't een aen een geladen snaphaenroer, door een soldaet aldaer op een banck (apparent gespannen) nedergelecht, staen spelen ende futselen soo datt'et aengaende het ander kint doorschoot, schampende de cogel wijders dicht voorbij de moeder heen.

's Achtermiddachs wiert uijt Anke gebootschapt dat den vijandt in de landerien van Sr Baccherach gevallen, 2 sijner slaven (een derde die sich misschien ergens verborgen hadde mede noch niet te voorschijn comende) en 4 buffels hadde wechgehaelt. De schiltwacht van 12 onser soldaten, die

dagelijcx uijt de Sterreschans aldaer tot defensie van S[r] Baccherachs volck in 't velt liggen, was wel onraet en vijandt jae (soo hij sijn mackers bekent maeckte) 18 Javanen gewaer geworden, doch warense al tsamen sonder de swarten selfs eens te waerschouwen uijt vreese ongetwijffelt deurgeloopen, verwaerloosende alsoo een apparente kansse om de Bantammers hun brigandage wat te verleeren.

Tegen den avondtstondt is de huijsvrouwe van de heer Arnold de Vlaminch van Oudtshoorn, ordinaris Raedt van India, juffrouw Barbara Pers, sijnde gisteren van een doode vrucht verlost en schielijck overleden, in Batavia's groote kerck met eerlijcke statie begraven.

Nae 't gebet namen haer Ed. resolutie niet langer na de Cormandelse retouren te wachten maer de bodems voor het vaderlandt aengeleijt, met name d'Avondtsterre, uijt de bijderhandt wesende coopmanschappen haere volle ladinge en soo haest gereet sijn affscheijt te geven.

16[en]. Huiden tegens den middach is den E. Johan van Dam door haer Ed. (het woort bij den Ed. heere den Gouverneur Generael Joan Maetsuijker gevoert werdende) als sergeant maijoor over Batavia's guarnisoenen in debita forma voorgestelt ende geauthoriseert, staende de compagnien van 't Casteel, het Vierkant, de hooftpunt Zeelandia ende de Nieuwe poorte onder haere respective capiteijnen Laurens Keelder, Johannes Burgers, Michiel Willemsen ende Matthijs du Chesne en verdere officieren in de wapenen, alsmede Comp[s] Amboinesen, dewelcke eerst ordentelijck binnen 't Casteel gemarcheert ende op 't plein in ordre gestelt, eerst in 't gros 3 mael en daerna achter den anderen rondom treckende voor de peuije van haer Ed. wooninge (daer het volle hoogh achtbare collegie stondt) bij gelederen chargeerden, ende also weder een ijder naer sijn bescheijden wachtplaetse afftrock.

Onderwijlen quam alhier van Mazulipatnam te arriveren het jacht Mature, inhebbende 300 packen meest gesorteerde doucken ende cleeden voor't Vaderlandt als 73 balen indigo, costende f 164618.2.2 incoops, waeronder medegereeckent 187 packen cleeden in het galiot Taijoan gescheept, ende was van daer in comp[ie] van 't galiot Taijoan voornoemt vertrocken, waer van in Sunda's engte weder afgeraeckt was, derhalven mede van daech of morgen hier stondt te paresceren. Wat d'Heer gouverneur Pit verder, dat quartier concernerende, is adviserende can bij 't apart verbael van Cormandel gehouden nader gesien werden.

17[en]. Half achtermiddach arriveert alhier behouden ter reede d'heer extraordinaris Raedt Cornelis Caesar, comende met 't jachtje de Zeehondt uijt sijne gouverno van Formosa, alwaer achtervolgens ordre van haer Ed. alhier den E. Fredrick Coijett als praesident in 't Formosaens gebiet over 's Comp[s] bedrijff gestelt ende gelaten hadde, als breeder bij 't Taijoans verbael verhaelt te beoogen is.

Een weijnich daer nae comt mede ter reede geseijlt ende ten ancker 't

jacht Der Schellingh van Palleacatte over Trangebare, inhebbende 44 packen Vaderlandtse sorteringe cleeden à f 4200, boven 184 sware lasten rijs, welckers monture niet mede over quam vermits onder meerder partie waren ingeslagen en te volgen stondt. Vermits het westermousson sterck doorblaest, soo is bij haer Ed. goetvonden de behoefticheden van rijs voor de gouvernos van Amboina ende Banda bij provisie voor te comen, ende te versorgen derwaerts aen te largeeren de schepen 't Witte Paerdt ende de Trouw, volladen sijnde met dat greijn, soo is mede vastgestelt aengesien den toevloeij van rijs heel overvloedich wert (daer de Heere voor moet gepresen sijn) de arrackbranders alhier wederom 50 lasten te vercoopen om arrack te branden, vermits om dien dranck voor 't varend volck seer benoodicht sijn.

18en. 't Wrack Lillo, waerop eenich volck doende was om te sloopen, is door de harde barninge gants in stucken gestooten maer 't volck al samen 't gebercht, een chiampan, met packen aen de Avondtsterre om te lossen gesonden ende daermede besich sijnde, al eer vol lost was door de harde barningh ende aenstortinge een sijnaet geborsten, waerdoor soo veel waters innam dat 28 packen daer door heel nat ende beschadicht wierden, welcke mette chiampan door ordre van den equipagemeester noch soo binnen geboucheert wiert, onaengesien de see door haere stortingen (veroorsaeckt door de sware winden nu eenige dagen gewaeijt) schier onbruijckelijck was, gelijck aen een boot des avondts naer boort willende, omgeslagen ende daervan 3 man verdronken is, can bespeurt werden.

Des middachs wierden bij d'Ed. heer Gouverneur Generael d'heeren Raeden van India nevens eenige gequalificeerde Comps dienaren getracteert op het bien-venu van d'heer Raedt Cornelis Caesar.

19en. In Raede van Indien is goetgevonden voor Amboina aen te leggen de Coninck van Poolen nevens 6 der hechtste ende bequaemste chaloupen, oock daermede tot versterckinge desselffs guarnisoen 150 militaire coppen aff te steecken, soo mede voor de Moluccos 't fluijtschip den Coninck Davidt.

Soo is mede vastgestelt alsoo de verstreckinge van penningen, die d'E. Compie alhier doen aen haere dienaers, sedert de reductie van de gelden van den jaere 1652 gelt om gelt noch is geschiedende ende 't selve een groote somme jaerlijcx comt te beloopen, derhalven tot soulagiement van 's Comps sware lasten van nu voortaen als hier vooren bovengemelte jaere gebruijckelijck geweest, weder de reael van 48 stuijvers tegens 51 stuijvers op reeckeninge te verstrecken ende doen stellen.

20en. Tegen den middach 't galliot Taijoan comende van de cust, als onder dato 16 deser geroert, hier ter reede medebrengende 178 packen, sijnde onder de facture van 't gescheepte in Mature, in wiens compie van daer verseijlt is ende aldaer geroert, begrepen. Met geroerde galioth becomen een briefken van Sr Schouten, gedateert 19en deser uijt 't jacht Geldria voor Bantam,

waerbij adviseerde hoe op den 18en verleden 's nachts 't fluijtje de Zeeridder nevens 't galiot Groot Taijoan in de vloote verschenen was ende, alsoo geroerde Zeeridder lange te vergeefs in de Straet op 't Wapen van Hollandt gecruijst hadde, soodat vast stelde in zee geloopen ende buijten geraeckt waere, oock geseijde galioth eenige vaderlandtsche sorteringe doecken inhadde, [hadde] beijde op 't spoedigste goetgevonden naer Batavia te senden, hoewel de Ridder noch 20 leggers water voor de vloot inhadde die vermits 't hol water niet conden overnemen, verder d'Engelsche scheepies d'Endimion naer Engelandt tenderende als d'Olijfftack naer Jambij waeren daer noch beijde ter reede, ende stonden op daechs naer 't schrijven des briefs d'opperhoofden der selve aen boort te comen ende ijder als geroert onder zeijl te gaen, als wanneer hij Schouten voornemens bleeff met 't jacht Geldria ende Worcum volgens haer Ed. ordre hier te volgen.

Des naernoens omtrent 3 uijeren comt alhier ten ancker behouden uijtt'et vaderlandt 't schip Breda, wegens de camer Hoorn op 1sten Julij passado uijt 't Vlie geseijlt, de Cabo de Goede Hope aengeweest, alwaer 4 soldaten, 7 matroosen als een predicandtvrouw ende 2 kinderen heeft gelaten ende daer weder overgenomen 5 soldaten, 1 barbier, een ongegagieerde jongen, hebbende geduerende de reijse verlooren 29 coppen, brengende voorts noch alhier mede 246 gegagieerde persoonen, waeronder 118 militairen, boven 2 vrouwen, 2 jongedochters, 2 kinderen ende een ongegagieerde jongen. Wijders bij 't briefken van 't opperhooft aldaer bevondt haer Ed. adviseerde, hoe 't Engels jacht den Egel van daer was vertrocken tenderende naer de baij Augustijn om beesten in te souten als brandthoudt te halen, ende soo naer Mosambique om elephantstanden, gout etc. te handelen, ende soo voorts over Suratta ende Cormandel naer Maccassar om daervoor custdoecken, nagelen tot Europas cargo sien te bemachtigen, 't ander Engels jacht den Olijftack was van daer adroicture naer Bantam om een peperladinge te halen verseijlt. Ten jongsten maeckte haer Ed. de redenen bekent waeromme op des predicants Brochbrons ernstich aenhouden, vermits met de scheepsoverheijt questie hadde gehadt oock reede door deselve gecondemneert waere, hadde tot 't eerste verschijnende schip aldaer aen landt genomen, dat hoopte bij haer Ed. voor wel gedaen soude genomen werden. Wijders waeren aldaer noch geenige van de voorjaers resterende uijtgeloopene schepen vernomen, als Dorth van Delfft, Coninck van Polen van Zeelandt, Wachter ende Ulisses van Amsterdam, Urck ende Ens van Enckhuijsen ende Meulen van Hoorn: of deselve wel voorbij mochten geloopen wesen was onseecker, den tijt wilde't metdeelen, sijnde gedateert op ultimo October anno 1656.

Soo comt daerop oock mede weder hier ter reede 't fluijtie de Zeeridder uijt Sundas strate, alwaer op 28en verleden maendts naer afgevaerdicht was om te sien of in de Strate conde vinden 't retourschip 't Wapen van Hollandt, mette eerste besendinge van hier vertrocken ende soo gerucht wiert door

ranckheijt als andersints geen bequame seijlaes hadde, waerdoor uijt de straet boven 't Prince-eijlandt conde geraecken. Maer rapporteert geroerde schip tot onder 't geseijde eijlandt gesocht ende niet gevonden hadde, oversulcx vaststelde mede in zee geraeckt en sijn reijse vervorderde. d'Heere wi' 't selve nevens d'andere schepen ter gewenster haven brengen.

21en. Is niet noterens weerdich voorgevallen.

22en. Des voornoens compt den E. Schouten van de Bantamse besettinge mett'e schepen Worcum ende Geldria, medebrengende desselfs gehouden journael ende een brief van schipper Lelij aen haer Ed. als een Engelse brieff aen haer Ed. van Skinner, d'Engelse resident op Bantam, als een dito aen D. Tessemacker, comende van een Engels predicant. Bij 't rapport van Schouten verstonden hoe op gisterenavondt van voor Bantam was t' seijl gegaen, naer alvoorens 't Engels scheepie de Endimion hadde met sijne depesche van de reede aldaer naer Engelandt sien seijlmacken, verders het gesach over 's Comps navale macht aldaer aen de schipper Daem Pietersse Lelij opgedragen, wiens brieff aen haer Ed. in dato mede van gisteren inhielt hij hem aen 't rapport van d'E. Schouten was gedragende, eenelijck dat was sendende een memorie van eenige behoefticheden voor de schepen, die versocht hem door haer Ed. mochte toegesonden werden, sijnde een swaer touw voor Sluijs, een dito voor Hoorn drie ijsere ende 3 wilttrossen, 30 baije ende 6 kajate planckeu, een vat met enkelde middelnagels ende las-isers, eenige bossen londt. d'Engelsen brief aen haer Ed. geschreven luijde soo volcht.

Wel Edele,

De bevelen, onlangs van onse meesters de honorabile Engelse Compie gehoorsamende, sende UEd. onder couvert 2 brieven van haer Ed. comende, d'een aen de heer Gouverneur Generael wegens de honorable Nederlandtse Oost-Indise Compie, 't ander aen den gouverneur van de eijlanden Banda, welcke brieven wij uijt Engelandt hebben per 't schip den Olijftack becomen. Onse principalen hebben oock geordonneert datt'er een van haer dienaren voorschreven brieven soude vergeselschappen. Wij meenen onse passage op een van UEd. schepen te nemen om Pouloron te besichtigen ende rapport te brengen van de staedt ende gelegentheijt van dien, als vertrouwe bij de brieven UEd. mede bekent gemaeckt wort, twelck oock door Mr Skijnner eerst aen Mr James Bostock en daernaer aen Mr Rawlijns voorgeslagen is, maer om de waerheijt niet te bedecken: 't laetste magnifijck onthael, dat UEd. 's Compie agent ende Mr Bostock etc. bewesen hebt, heeft haer soo twijffelachtigh gemaeckt om eenige faveuren van een Hollander te ontfangen (sijnde in haer handen ende macht) dat sij rondtuijt verclaert hebben liever Comps dienst te willen verlaten als soodanige meer als slaeffachtich jock te willen opnemen, op een vruchteloose

voijagie niet hebbende te verwachten, dat onse meesters voordelijck soude mogen sijn, tensij door onse eijgen schepen, soodat niet vindende als de geringste persoon alhier, die UEd. moeijelijck soude willen vallen, moeten derhalven wachten tot dat schepen tot dien eijnde van onse eijgen becomen hebben. Middelerwijle hebben goetgevonden de voorgemelte brieven in dese onse packet aen UEd. commandant de E. Schouten te senden, die sonder twijffel deselve UEd. sal doen behandigen.

Ende dit is al waermede voor jegenwoordich UEd. moeijelijck sullen vallen, nevens de presentatie van onse respectieuse groetinge verblijvende UEd. vrunden ten dienste.

Was geteeckent: Fredrick Skijnner, John Rawlijns, James Bostock.

Ter sijde stondt: Junij 10 anno 1657.

Sonden daernevens de twee origineele brieven bovenvermelt in dato 24 Maij 1656 uijt Londen, bij de heeren bewinthebberen der Engelse Comp^{ie} aen haer Ed. op Batavia, als den Gouverneur in Banda geschreven, welckers translaten luijden als volcht:

Londen, 24^{en} Maij anno 1656.

Wel Edele.

Wij recommanderen cordialijck onse geaffectioneerde groetinge ende diensten aen UEd^e accepteringe, biddende den Almogende dat Hij UEd^e debvoiren wil croonen met een geluckige uijtcompste ende UEd^e persoone preserveeren in gesontheijt ende eere. De conclusie van die verschillen, die tusschen UEd^e honorable principalen ende ons geweest sijn, twijffelen niet of is UEd^e al over langh bekent gemaeckt, ende gelijck het ons wel behaechde dat se ten eijnde gebracht wierden, soo verhoope datt'et UEd^e oock aengenaem geweest is.

Om 't contract te voldoen, gemaeckt ende geaccordeert bij de arbiters daertoe gestelt, gebreeckter niets als dat een eerlijck opdracht geschiede van 't eijlandt Pouloron in handen van soodanige als wij daertoe sullen stellen, 't welck sijnde nagecomen volgens den waere sin van 't contract sullen bekennen dat volcomentlijck in alle particulariteijten vergenoecht sijn.

Gelijck als wij hier ratificatie van voorschreven eijlandt van de heer Protector becomen hebben, soo bennen wij oock verseeckert van UEd^e honorable principalen dat sij UEd^e als oock haeren gouverneur van de eijlanden van Banda haere commissie ende ordre tot leverantie desselfs [1]), waervan wij goet geacht hebben door een gelegentheijt nu presenterende UEd^e te verwittigen, dat wij nu vast besich sijn met 't prepareren van

[1]) Hier is blijkbaar iets in de pen gebleven; misschien: *toegesonden hebben* of iets dergelijks.

volck ende schepen om daer van possessie te nemen, ende UEd^e^ te versoecken dat, wanneer onse voorschreven volck ende schepen in UEd^e^ gewesten sullen arriveren, het UEd^e^ gelieven mach haer alle behoorlijcke assistentie ende faveur te verleenen, ende dat geen hinderpalen bij ijmandt soude moge opgerecht werden tot het stil ende vreedsamige possessie te nemen van dat eijlandt. Op gelijcken inhout hebben wij geschreven aen onse hooghg'eerde vriendt den gouverneur van de eijlanden van Banda ende hebben oock onsen agent te Bantam g'ordineert ijmandt te committeren tot geleijde van dien, dewelcke wij versoecken dat UEd^e^ passagie op haere schepen gelieft te verleenen nae die gewesten om inspectie te nemen van voornoemde eijlandt ende onse brieven aen den gouverneur te presenteren, van wien als van UEd^e^ selfs wij niet en twijffelen of sullen soodanige civiliteijten ontmoeten als best mogen strecken tot confirmatie ende continuatie van een amiable ende langhduerende vriendtschap tusschen UEd^e^ persoon.

Ende onderstondt: UEd^e^ geaffectioneerde vrienden

ende was geteeckent:

M. Cokaijne, governor, Andr. Riccard dep^o^, Thom. Burnelt, Gilbert Keate, John Oldfirle, (sic!) Wm Williamz, Anthonij Bateman, Geo. Smith, James Wan.

Londen 24^en^ Meij 1656.

Wij presenteren hier mede onse respectueuse salutatien aen UEd^e^ Godt Almachtich biddende om UEd^e^ gesontheijt met vermeerderingh van eer ende geluck te willen continueren. Alhoewel wij niet en twijffelen of de langh gewenschte eijnde van de verschillen tusschen ons ende UEd^e^ honorable principalen geconcludeert UEd^e^ al over langh ter ooren gecomen is, ende dat UEd^e^ commissien ende instructien van haer ontvangen hebt tot de leverancie van 't eijlandt Pouloron in handen van soodanigen als wij macht sullen geven om 't selfde UEd^e^ aff te eijschen, nochtans een gelegentheijt voorcomende om naer Bantam te schrijven hebbe het niet kennen verbij laten gaen sonder dese weijnige regulen aen UEd. te adresseren, ende te laten weten dat wij nu besich sijn om schepen ende volck uijt te rusten om nae voorschreven eijlandt te navigeren tot besit ende plantagie van dien hebbende een ratificatie van Sijn Hoogheijt d'heer Protector daertoe becomen, copie waervan wij UEd^e^ hiermede sijn toesendende, voornemende 't principael met onse eijgen schepen uijt te senden, geintrigeert in die sijn handen die wij sullen committeren tot den ontfangh van voorschreven eijlandt.

Wij sijn gants niet genegen om te gelooven dat, t sedert UEd^e^ kennisse

van de conditien bij de arbiters geaccordeert hoe ende in wat maniere voorschreven eijlandt aen ons moste getransporteert werden, dat UEd^{e} eenige destructie ende ruine op voornoemte eijlandt toegestaen hebt 't sij in het affcappen ofte uijtrucken van eenige boomen daerop staende, maer ter contrarij dat UEd. sorgh gedragen hebt om deselfde te preserveren ende wat meer daerop soude mogen sijn, volgens de rechte meeningh van de arbitagie daerop beraemt, ende dat UEd^{e} noch gelieven voornoemde sorge t'onswaerts te continueren totdat diegene, die van ons volmachticht sijn om leverantie te versoecken in onsen naem, voor UEd^{e} verscheenen sullen sijn, 'twelck niet twijffelen of UEd. gewillichlijck ende paratelijck sult naercoomen.

Middelerwijle versoecken dat UEd^{e} gelieft brenger deses inspectie van voorschreven eijlandt te willen permitteren ende te laten sien in wat staet ende conditie het gelegen is, dat door sijn rapport onsen agent te Bantam ende wij informatie mogen hebben wat provisien ende nootsaeckelijckheden meer vereijscht werden als wij met onse schepen vooreerst meenen uijt te senden.

Sullen jegenwoordig UEd^{e} niet verder moeijelijck vallen, maer recommanderen in Godes beschermingh ende verblijven (onder stondt:) UEd^{e} geaffectioneerde vrunden

ende was geteeckent: M. Cokaijne, Andr. Riccard, Tho: Barnet, Gilbert Keate, John Oldfield, Wm Willeamz, Anthonij Baetman, Geo: Smith, James Wan.

Soo bequamen haer Ed. mede twee rescriptien van den Engelsen agent op Bantam Fredrick Skijnner ende sijn raedt wegen de twee schriftelijcke antwoorden, bij haer Ed^{e} in dato 2^{en} Januari verleden aen haer alhier t' haren aenwesen, op derselver schriftelijck vertooch ende protest in Raede van India overgegeven, ter handen gestelt, welckers translaten dese volgende sin sijn uijtbrengende:

Aen den WelEd^{e} Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, ende Raden wegen de honorable Nederlandtse Oost-Indische Comp^{ie}, residerende in 't Casteel Batavia.

Hebben uijt handen van een UEd^{e} scribanen, ten huijse van den agent Skijnner en Mr Bostock op Batavia sijnde, ontfangen UEd^{e} antwoort op de propositien UEd^{e} den 19^{en} December laestleden overgelevert; ende alhoewel ongehouden waren daerop te antwoorden, van sins sijnde de gantsche decisie van die saecke aen d'honorabile Engelse Oost-Indische Comp^{ie} onse principalen te laten, wien het geheelijck aengaet ende die voorwaer aen UEd^{e} soo menichmalen gereitereerde civile courtoisie ver-

obligeert blijven door 't beletten van haere negotie in Bantam, sulcx dat haer schip Endimion genootsaeckt is geweest te vertrecken met 35 last verlooren vracht, nochtans sullen wij ijets seggen voor replijck op UEd[e] voorschreven antwoort tot beter satisfactie onser principalen, ende daerom ten eersten, onse propositien in 't geringste niet meldende, 't vrijgeleijde ofte ijets diesaengaende rakende Roger Andrews UEd[e] allegatien hier ter plaetse houden als impertinent ende dierhalven verwerpelijck.

Wat aengaet UEd[e] oorlogh met den sulthan van Bantam ofte de rechtveerdicheijt ofte onrechtveerdicheijt van dien, raeckt onse honorable principalen in aldergeringste niet in 't generael noch bij gevolch ons in 't particulier, wij hebben weijnich reden om daer eens op te letten ende, alhoewel wij belijden dat de moorddadige actie (begaen bij eenige Bantammers aen de persoonen van eenige van UEd[e] volck aan boort van twee joncken in April laetstleden voor 't verbreecken van de vrede tusschen voorschreven sulthan ende UEd. seer groff en grootelijcx te blameren ende resenteren was, nochtans kennen wij niet gelooven dat den haet tot alle Christenen daervan d'oorsaeck soude geweest sijn, maer soude eerder gelooven datt'et geweest is UEd[e] ongevoechelijckheijt tot 'tgeene den sulthan begeerden, 'twelck of redelijck geweest is ofte niet latent aen UEd[e] eijgen oordeel, als sijnde in 't geringste daer niet in geinteresseert.

Ende, waer als UEd. allegeert dat, om gewelt met gewelt te keeren, UEd[e] geresolveert sijt soo veel quaet te doen als mogelijck is aen UEd[e] openbare vijanden door 't belegeren van Bantams baij met UEd[e] oorlogschepen, daerdoor voorgevende alle hulpe ende toevoer af te snijden, die haer van buijten mochten toegebracht werden, ende oock te verhinderen datter ijets uijt de stadt van Bantam soude uijtgevoert werden, het in 't geringste onse intentie niet en is UEd[e] ergens in te verhinderen] voor soo veel aengaet boots, prauwen, joncken etc. de Bantammers toebehoorende, soo hebben wij alleenlijck versocht, dat onse schepen vrij toeganck mochten hebben, naer de plaetse vooralsnoch van haer wettelijcke wooninge ende verblijf ende te comen in een opene reede, gelijck als wij het niet anders kennen oordeelen te sijn, UEd[e] schepen ten minsten vier mijlen daer van daen ten ancker leggende ende de Bantammers dagelijcx de see cruijssende werwaerts haer welgevalt sonder dat wij sien kennen dat eenige debvoiren om 'tselvige te verhinderen bij UEd[e] worden aengewent, soodat ons claerlijck blijckt dat de stadt van Bantam onbelegert blijft ende dat het blijckt veeleer op de Engelse logie ende volck daerin residerende gemunt is, mitsgaders om d'Engelse schepen te verhinderen daer te comen negotieren.

Wij hebben van gelijcken reden om te gelooven dat voornoemde geweldige ende gants onredelijcke proceduijren tegens ons, dattet met opseth gedaen

is, met intentie door nootwendicheijt om ons te dwingen tot 't quiteren van dese plaetse ende UEd. verobligeert te blijven voor ons verhuijsen naer Batavia, welcke saecke wij nu verclaren (gelijck voor desen UEde dudelijck hebben laten weten) dat sonder expresse ordre van onse principalen wij niet kennende consenteren, 't welcq indien bij haer soo verstaen wert, willen niet twijffelen ofte sullen middelen van haer eijgen daer toe uijtstieren om ons te retireren naer soodanige plaatsen als bij haer aengewesen sullen worden, hoopen echter dat het niet naer Batavia sal sijn, confirmerende mits desen onse vorige allegatien, niet frivool gelijck UEde die gelieft te noemen maer van goede ende suffisante validiteijt, dat dese UEde oorlogh tegens den Bantammer niet nationael en is.

Ende, alhoewel de geoctroijeerde Nederlandtse Oost-Indise Compie gepriviligeert is te negotieren heel India door ('twelck wij gelooven dat waer is), nochtans in oorlogssaken tegen eenige potentaten in dese gewesten soo kennen wij ons niet inbeelden, dat UEde voornoemde authoriteijt soo verre soude strecken als dat, sonder de vrede tusschen beijde natien te violeren, onse principalen haer negotie daerdoor verhindert soude werden, voornamentlijck in sulcke plaetsen daer sij voor menichte [1]) ende oock noch tegenwoordich haere residentie hebben gehadt, tensij wij gecommandeert werden door de hooger macht van onse natie.

Van gelijcke suffisante cracht sijn onse redenen aengaende Goa ende Macassar, UEde gepretendeerde groote courtoisie ende discretie gebruijckt tegens die van onse natie niet verder extenderende als 'tgene UEde selfs dienstich is, 't niet kennende anders voorcomen.

't Selve soude oock mogen gesecht worden van UEd. gepretendeerde sincere insinuatie, soo wel t'onswaerts als alle andere ministers van de honorable Engelse Oost-Indische Compie, om minnelijcke correspondentie daer mede te houden (indien UEde van verre daer bijgevoecht hadde, met schijn van schoone redenen, soo waer't wel geweest), want de civile ende beleefde bejegeningh, van UEde onlangs op ons aenwesen op Jaccatra ontfangen, soude alle Engelschen noodigen om sich te spoeden naer een plaetsje daer de heijdenen soo natuijrlijck naergeboots worden van eenige haerder inwoonderen. Ende voorwaer, wij hebben onse meesters niet weijnich te cort gedaen, gelijck als wij nu bij 't gevolch bevinden, met het submitteren van UEde schepen ende vaertuijgen aen UEde onwettelijcke visitatie, 'twelck wij om gerusticheijt gedaen hebben opdat UEd. geen vat aen ons hebben sout, 't welck hoewel UEd. het tot haeren voordeel kunt trecken wij alreede gevoelijck genoech sijn.

Ende aengaende UEd. weijgeringh om permissie te geven dat eenige

[1]) In de pen gebleven: *jaren*?

onser schepen haer boots, die hier namaels sullen arriveren, ons op Bantam soude mogen comen verwittigen ende advisen brengen van de plaetse waer vandaen sij aen ons geconsigneert comen, onder deckmantel dat Mr Skijnner UEd. bittere vijanden met veertich picol boscruijt uijt 't fregat de Marigold soude geassisteert hebben tegens UEd., wij bekennen 't, omdat wij 't sien, welck cruijt (indiender sulx geweest is) is of in UEd. eijgen handen ofte aen boort de Marigold bij UEd. permissie in Batavias reede leggende, verde daer van daen dattet UEd. vijanden de Bantammers soude gelevert sijn.

Kennen niet meer seggen alsdat voor een tijt patientie moeten hebben, maer hoope den dach te beleven dat onse natie soo veel macht in dese quartieren sullen hebben als in vergeldinge van UEd. courtoisie sij 't selve aen UEd. weder mogen bethoonen.

Ten laetsten UEd. verclaringe ('twelcq wij nu oock bevinden) dat 't schip Endimion niet getollereert soude werden om water, rijs, arrack ofte ijets anders van Bantam haer toegebracht werden tot provisie van haer t'huijsreijse, sonder 't welcke ofte ten minsten een gedeelte ofte Godes extraordinarij providentie het onmogelijck voor haer is te subsisteren maer moeten alle in de zee vergaen, is soo vol van beleefde courtoisie ende discretie dat alsnoch van geen natie gehoort hebben onder de son, die soo veel wilden doen aen degene met wien sij pretenderen vrundtschap te hebben, stellende ons peremptoirlijck een tijt voor 't depescheren van voorschreven schip min dan meer alsoff wij absolutelijck onder UEde slavernij waren.

Ende om eijnde te maecken, omdat in den beginne gesecht hebben, cort te willen sijn dewijl UEde gelimiteerde tijt uijt is maer onse niet indien wij ons daervan wilden dienen, wij sullen alleenlijck UEd. civiliteijten ende courtoisien in soo ampel een forme aen Mr Rawlijns ende Mr Edwards gepresenteert compareren bij die slange, die sijnde bijnaer doot bevroosen door de scherpe coude een seecker man in 't veldt wandelende ende 't beest vindende in soo doodelijck posture nam [uijt] metlijden daer mede ende stacket in sijn boesem naest sijn vel, dat door de hitte het wederom vercomen mocht, 't welcke soo uijtgevallen is, maer aenschout de ondanckbaerheijt van dat beest want, soo ras als 't crachten vercregen hadde, om de man van sijn liefde ende vriendtschap te beloonen stack ofte beet de man soodanich dat hij pericul liep om daer van te sterven, ten minsten ginck langh te meesteren. Nu, alhoewel Mr Eduards UEd. harde conditien geaccepteert heeft, soo heeft Mr Rawlijns echter niet gewilt om sulcke redenen als ons bekent sijn de bovengemelte gelijckenis soude beter plaetse grijpen in Mr Skijnner, die daer wij kennisse van hebben UEde verscheijde vriendtschappen gedaen heeft in 't begin van dese oorlogen

bij UEd^e nu beloont met den naem van een verrader, meer om een particulier man in zijn haet tegens voorschreven agent Skijnner te believen als om eenige misdaet die UEd^e bewijsen cundt bij hem begaen te sijn maer off die geene voor soodanige niet gereeckent mogen worden, die in Taijoan (gelijck verstaen hebben) publiquelijck uijtgehangen hebben de schilderij van de heer Protector met een lange steert van achteren, waeraen dat leeuwen, tijgers, beeren, honden, catten etc. aen schijnde te rucken, bij ons niet geoordeelt sal worden, als het Sijn Hoogheijt ter ooren compt.

Nu hebben ijets gesecht tot onse verdedinge, 't welcke tot 't bevrijden van onse reputatie met minder hoope sijn, sijnde soo crachtighlijck daertoe bewogen (want noodtlijdende ende verliesers mogen vrijelijck schrijven ende spreecken), wij sullen nu aen een cant leggende alle oude questien ende disputen als vergeten ende begraven, ende sullen gewillichlijck ende ongeveijnsdelijck (soo 't aengenaem is) embraceren ende reciproquelijck vergelden UEd. effective vrundtschap in 't toecomende.

Ende soo UEd^e alle voorspoet toewenschende in UEd. wettelijcke ondernemingen, verblijven, (onderstondt:) UEd^e vrunden ten dienste

ende was geteeckent: Fredrick Skijnner, J^o Rawlijns, James Bostock. Ter sijden stondt: Bantam den 10^en Januarij stilo veterij

Replijck van Fred. Skijnner, agent ende verdere Raeden wegens de honorable Engelsche Oost-Indische Comp^ie residerende binnen Bantam, op de frivole ende ongefondeerde antwoordt ende declaratie met protest daerbij gevoecht van Joan Maetsuijcker, Gouverneur Generael ende Raeden van India wegens de Vereenichde geoctroijeerde Nederlantsche Oost-Indische Comp^ie in Batavia, gesonden aen sijn Skijnners logiement geduerende sijn verblijf op Batavia, gedateert den 5^en Januarij 1657, stilo novo.

Aengesien onse vorich protest, UEdelheden den 20^en December laestleden stilo veteri overgelevert, UEd^e niet verhinderen cost 't overtreden juris gentium, onverbreeckelijck gehouden bij alle christelijcke potentaten jae bij alle heijdenen, in de persoonen van publijcque ministers, maer bij dese UEd^e declaratie pogen UEd^e te defenderen d'onlanghse gepleechde onwettelijcke ende onverantwoordelijcke actie in 't openen van seeckere cantooren, Mr Skijnner agent toecomende, ende 't visiteren eeniger papieren en geschriften daerin begrepen, die daechs te vooren met gewelt van 't fregat Marigold, doenmaels in Jaccatras reede leggende, gehaelt sijn geweest,

alleenelijck veroorsaeckt door eenige valsche uijtgevingen ten lasten van voornoemde M[r] Skijnner geaggraveert ende geconfirmeert in sijn aengesicht bij den Generael ende Raeden voornoemt, voorgevende dat hij bewust was van eenige gepleechde verraet, 't welcke om eenige vreemde redenen ende motiven, die bij UEd. verholen gehouden werden, UEd. seggen genootsaeckt sijn geweest te doen tot satisfactie ende dienst off interest van UEd[s] principalen, wij dierhalven verder ons selven verobligeert daer op te repliceren beijde om 't respect gethoont aen de honorabile Engelse Oost-Indische Comp[ie], onse meesters in 't generael, door het mishandelen van den persoon haerder agents sijnde een publijck persoon, als oock om te bevrijden M[r] Skijnner in 't particulier van die diffamatien onrechtvaerdelijck van UEd. heeren opgelecht.

Vooreerst dan accepteeren in quantum pro UE[e] eijgen bekentenis van 't aen landt halen derselver cantoren van boort 't fregat Marigold, 't brengen van dien in 't casteel; 't is waer 't is geschiet in presentie van M[r] Skijnner selfs als oock M[r] Bostock ende M[r] Eduards, eenige particuliere redenen M[r] Skijnner moverende om daer selfs in persoon te sijn ende voornamelijck om te proberen, off hij UEd. niet cost diverteren van die verfoeijelijcke ende odieuse naem UEd. toe te eijgenen van te wesen verbreeckers juris gentium, maer bevondt UEd. onverbiddelijck, ende licentieert ons te seggen dat 't visiteren van die papieren niet en geschiede (gelijck als valschelijck bij UEd. voorgegeven wort) sonder inspectie van de papieren onse principalen concernerende, maer ter contrarij wierden de papieren onse honorable principalen concernerende met alle diligentie ende mogelijcke nieuwsgierichheijt gevisiteert, ende een nauwe reguart gecommandeert te houden op voorschreven agent ende vordere dienaren van onse meesters daer jegenwoordich, datse niet souden wechvoeren eenige de minste cartabellen van dien. Ende namentlijck alle ende een ijder sulcker brieven, als van den jaere 1652 tot den jaere 1655 van Bantam naer Maccassar ende daer van daen weder naer Bantam in antwoort gesonden sijn geweest, benevens alle de resolutien op Bantham geduijrende dien tijt genomen wierden door UEd. ordre geheelijck doorgesien tot diffamie ende oneer van onse voornoemde principalen, dat haere secreten soo perentoirlijck bij UEd[e] soude doorsnuffelt werden in een tijt, dat haer Ed[e] ende wij oock dachten dat alle emulatie aen een candt soude sijn gestelt ende niet als vriendtschap verwacht, UEd[e] weijnich concernerende sich met andere luijdens saecken te bemoeijen ons seggende dat M[r] Skijnner 's Comp[s] dienst quiteerden ende naer de cust Chormandel vertrock, genoech sijnde dat door toestemmen van alle de Comp[s] dienaren in Bantam om verscheijde redenen ons daertoe moverende voornoemde M[r] Skijnner geaccepteert ende ontfangen is als opperhooft ende agent hier ter plaetse. En dewijle het soo verre gecomen

is kennen niet naerlaten UEd. te vragen wat UEd. aengingh ofte om wat redenen UEd. weghgenomen hebben een particulieren brieff, geschreven van Mr Henri Tresiore in Macassar aen Mr Godfrij Goodman in Bantam anno 1653 ofte 54 deselfde niet wederom gevende, want sijn verseeckert het UEd. nu weijnich te stade can comen sijnde in den tijt van oorlogh geschreven, tensij UEd. van gelijcken een nieuw articul kennen indringen onder d'andere ende den datum van voorschreven brief veranderen (gelijck wij sien dat UEd. kennen verdraeijen ende extraheren de woorden van die gene, die alreede in wesen sijn) tot UEd. eijgen voordeel 'twelck, indien geschieden conde, soo is echter onse troost dat UEd. noch uijtleggers van voorseijde brieff (wij verstaen daerdoor de verclaringe) noch oordeelders van onse schult of onschult of ijets te bedrijven tegen d'oprechte intentie daervan sult wesen.

Soo weijnich oock dienen tot de saecke die frivole allegatien dat Mr Skijnner soude geattendeert hebben UEd. publijcke vijanden t'assisteren met een quantiteijt buscruijt, ten dien eijnde (volgens UEd. voorgeven) van de cust Chormandel mede gebracht per 't fregat Marijgold, want behalven datt'et ons niet en blijckt noch geloovcn dat het UEde oock gebleecken is als door een bedriechelijcke verrader dat ijets sulcx bij Mr Skijnner soude gepleecht sijn, 't cruijt op 't selve fregat Marigold als coopmanschappen medegebracht sijnde (niet alleen binnen Bantam maer oock alle soodanige plaetse ende marct als best getrocken sij), sijnde voor sooveel hem bekent is noch aen boort ditto Marigold. Doch geconsenteert dat UEd. seggen waer was, 't welck noijt bewesen sal werden ende hij absolutelijck negeert, wat reden hebben wij ons te bemoeijen met de Nederlandtsche Oost-Indische Compie haer oorlogh in 't particulier tegens die van Bantam, waerin de staedt van Engelandt noch die van de G'unieerde Provincien in 't minsten niet g'interesseert is? Oock isser in 't minste geen notificatie ons ter kennisse gecomen of van haer Ed. of van ijmandt haren 't wegen maer. alleenelijck van voornoemde private Comps dienaren in haer eijgen namen, die geen reden hebben om op een geweldige ende vijantelijcke maniere onse meesters schepen te verhinderen het incomen naer een plaets, daer haer wettelijcke residentie gelegen is, daerenboven d'heer Maetsuijcker hebbende mondelingh verclaert voor sijn raedt ende eenige van ons, dat alle die geene (includerende de Engelsen) die in Bantam resideren, UEde publijcke vijanden waren, 't welcke voorwaer UEd. genoechsaem doen blijcken hebt UEd. opinie te sijn, dewijle UEd. alreede vijandtschap tegens ons gepleecht hebt in 't losbranden van verscheijde canon met lange ende cruijsende bouten geladen tegens onse meesters huijs ende standaert, daerop onse vlagge vlooch ende waijde soo schoon uijt datt'et meer als twee mijlen verder coste gesien werden

claerlijck als de plaetse daer UEd. schepen doenmaels waren. Nu dit soo sijnde ende dat UEd. eerst vijantschap gepleecht heht ons UEd. openbare vijanden noemende, isset oijt gehoort dat een openbare vijandt verraet soude gepleecht hebben in 't assisteren van sijn eijgen partij? Derhalven had M[r] Skijnner geattrappeert geweest selfs in de actie van cruijt aen landt te setten, soo soude echter niet meer als een oorlogsgevangen kennen gereeckent te werden.

't Is oock volgens ons gevoelen belachelijck dat UEd. dese plaetse bij UEd. macht belegert soud noemen, UEd. schepen ten minsten vier mijlen of naerder de vijf van dese reede ende stadt leggende, alleenlijck nu ende dan gins ende weder cruijsende om naer Engelse schepen uijt te sien ('t welck het ooghwit van UEd. belegeringh is) ende niet een man in posture van oorlogh aen landt te sien naerder als Batavia selfs, 't welck met veel grooter reden (gelijck het inderdaet is) soodanich genoemt ende daervoor gehouden mach werden belegert te sijn als Bantam, UEd. volck niet dervende te lande haer neus buijten de poorten te steecken ende UEd. visschers dagelijcx in Jaccatra's reede gevangen werdende, maer voorwaer 't is de blootheijt van onse gevrachte scheepiens-opperhoofden, die haer verhindert heeft 't incoomen in dese reede, dewelcke (wetende met wat voor vossen sij te doen hadden) niet geerne d'eerste redenen van offensie souden geven, doch waeren sij 's Comp[e] eijgen souden eer branden off sincken eer wij off die daer op sijn soo veel tirannische ende rigoureuse mishandelingh van UEd. souden lijden, als wij ende sij nu tegens haeren danck geleden hebben.

Ende voor sooveel het ons claerlijck blijckt bij 't voorenverhaelde, dat M[r] Skijnner niet misdaen heeft jegens 't 7[e] articul van de vredehandelingh, geconcludeert door onse souvereijnen in Europa in den jaere 1654 (wiens inhoudt onnoodich is hier te insereren), derhalven om voorenverhaelde redenen verwerpen UEd. voorschreven declaratie en protest als frivool, confirmerende mits desen onse voorige protest van den 20[en] December, waerdoor onse meesters wettelijcke satisfactie mogen becomen van schade, costen ende interesten etc., die sij in haere reputatie als anders bij dese onwettelijcke proceduijren soude mogen comen te lijden van de heer Maetsuijcker, Gouverneur Generael, ende Raeden van India, als oock het verhinderen van onse schepen van in haer wettelijcke rustplaets in te comen om soodanige plichten te voldoen als sij ons bevoolen hebben, voornamentlijck gedaen om ons tot het quiteren van Bantam te forceren ende voor 't jock van UEd. slavernij te buijgen ende niet om 't quaet datje de Bantammers veroorsaecken cunt, 't welck de minste bootsgesel van de vrijgeboorne Engelse verfoeijen soude eens in haere gedachten te hebben tensij sulcke vagabonden en wechloopers, die eenich capitael delict begaen hebbende,

voor 't welcke niet als haer leven satisfactie can geven om haer van de galgh te bevrijden, onder UEd. dienstbaerheijt gevlucht sijn. Ende en passant sal Mr Skijnner met verlof d'heer Maetsuijcker seggen dat, om sijn eijgen woorden te verkoelen die Mr Skijnner seer wel verstaet, datt'et veel schendiger is sijn solemneele verleende vrijgeleijde in questie te trecken, gelijck als hij gedaen heeft geduerende voorschreven Skijnners vertoef op Jaccatra, als ijets dat wij weten voornoemde Skijnner tegens voorschreven 7e articul gepleecht heeft.

Maer, dewijl UEd. hem met geweldt schuldich wilt maeken van 't verbreecken van 't voorschreven 7e articul door 't boscruijt gebracht per fregat Marijgold van de cust Chormandel, gelijck als in een voorgaende clausule gementioneert staet, waerom dan (eijlieve), indien 't UEd. soo cost doen blijcken, hebben UEd. voornoemde fregat ende ladingh niet geconfisqueert in Batavia ende alsdan op wettelijcke maniere geprocedeert tegens voornoemde Skijnner op rechtvaerdige ende verantwoordelijcke bewijsen ende overtuijgingen, daer men in sulcken gevalle nootwendich van versien moet wesen voor ende aleer dat ijmandt schuldich verclaert can werden van 'tgeen hem van ijmandt opgelecht wort?

Ende voor sooveel aengaet 'tgene UEd. in de conclusie hebt gelieven te seggen, als namentlijck, dat UEd. niets gedaen hebt ofte oock last gegeven gedaen te werden, 't welck soude mogen strecken tot nadeel, prejudicie ofte verhinderinge van de honorabile Engelse Oost-Indische Compie onse principalen 't sij in haer middelen, reputatie, als anders, maer alleen getracht (ende dat volgens UEd. voorgeven niet scherpelijck oock) om d'eer van d'Ed. heeren UEd. principalen te maintineren, hebbende alreeds (gelijck vertrouwen) alle UEds verdere pretentien genoechsaem wederlecht door onse voorverhaelde redenen, sullen alleenelijck seggen ende dat als christenen vermanens wijse dat het goet soude sijn sich te wachten van soodanige actien als in de sevenentwintigsten articul van voorschreven vredenhandel gementioneert staen, welcke articulen beijden in 't generael ende particulier wij UEd. soo genegen vinden om te verdraijen naer UEd. eijgen interpretatie ende voordeel, datt'et een middel soude mogen sijn om soo niet [te] breecken ten minsten den bandt van onse vereeniging seer te krencken.

Gegeven in Bantam op 't eijlandt Java major den 10en Januarij anno Domini 1656, stilo Angliae. Onderstondt: UEd. vrunden ten dienste, ende was gesubscribeert: Fred. Skijnner Jno Rawlijns, James Bostock, Robert Cock.

Het Latijns briefken, door den Engelschen predicant van Bantam aen de Eerw. broederen alhier geschreven, behelsde in substantie hoe achtervolgens

sijne promesse alhier gedaen haer Eerw. was bedeelende, dat alsnoch geresolveert bleef, oock licentie daer toe becomen, om desen jaere naer Engelandt te keeren, waerover oock bij d'E. Skijnner met eenige duijsent ponden witte peper waere vereert, doch 't selve bij den commandeur van 's Comp^e macht voor Bantam ware verhindert ende belet geworden, doch dat selve dan door eenen anderen wech het aen boort brengen hadde versorght, dat haer E^e dan neffens hem vertrouwde aengenaem soude sijn. Wijders hadde niet, dan eenelijck dat tijdingh uijt Engelandt becomen hadde hoe de Hollanderen 70 à 80 oorlogszeijlen geëquipeert om die van Engelandt onversiens t' overvallen, maer dat Godt de Heere dat schelmstuck hadde verhoedt door den oorlogh tusschen Sweeden ende onsen Staet, doch wat van dat verraderstuck was soude haer E^s. beter dan hem bekent sijn, waermet, naer groete, affbrack.

23^{en}. Heden voor de middach is voor d'eerste mael ingevoert het beraemde cleen zegel ende de notificatie daervan gedaen in opene vierschare des achtbaren Raedts van Justitie, vorders aen alle secretarissen, procureurs, notarissen als andere publijcque amptenaren sijn ter handt gestelt tot haerer naerrichtinge de schrifftelijcke beraemde order, op 't verbruijcken der selver gearresteert.

Tegens den avondt gingh den Ed. Heer Gouverneur Generael nevens eenige heeren Raeden besichtigen de poinct Groningen, die tot de hooghte van 10 voeten gecomen sij, om te besien waer ende op wat wijse men best de kruijtkelder daer onder ordonneren ende maecken soude.

24^{en}. Daer wert weder (God beterdt) gerucht dat het schuijtie van de Boterblom, waermede den schipper wilde na boort varen, is ommegeslagen ende 2 man daeruijt verdroncken, den schipper hebbende soo veel waters binnengenomen dat perijkel schijnt te loopen van 't leven daer af te brengen.

Door de harde weste winden, die soo vinnich doorblasen, blijft de reede als de mondt van de rivier voornamentlijck soo onbruijckbaer dat niet mogelijck sij de geprojecteerde vaderlandtse schepen te laden, onaengesien het continuelijck mede veel regent insonderheijt des nachts.

25^{en}. Niets, dan eenelijck dat weder hooren een schuijtie omgeslagen ende eenige soude verdroncken sijn, het hardt ongestadich weder noch continuerende.

26^{en}. Onaengesien geroert weder soo comt alhier (Godt lof) naermiddachs ter reede zeijlen het fluijtschip den Ulisses voor de camer Amsterdam, sijnde op primo Junij passato uijt 't Vlie geseijlt over de Cabo de Goede Hoop, hebbende geduerende de reijse een man verlooren, sijnde de resterende 29 varende luijden cloeck ende gesont.

Bij geroerde letterken van de Cabo was het opperhooft haer Ed. niet anders bedeelende als dat des E. Comp^e standt in dien oort noch in vorigen doen stondt, alsoo 't sedert 't vertreck van 't schip Breda niet schrijvens [weerdich] voorgevallen was als de paresse desselffs schip ende haer vertreck.

In Raede van India verschenen sijnde op haer Ed. ontbot den ontfanger-

generael, de twee oppercoopluijden deses casteels, Leonard Winnincx ende Rogier van Heijningen, den equipagiemeester Sijmon den Dansser, als den licentmeester Sijmon Sijmonssen hebben in haer gemelte Ed. handen gepresteert den naderen eedt beraemt op den particulieren handel, als bij het resolutieboeck onder dato te beoogen sij; alsmede op den Engelsen brief op 22en deser van Bantam becomen, onaengesien de schendige redenen daerin gebruijckt, deselve bij haer Ed. geoordeelt cort ende bondich te beantwoorden sonder haer aen de actien bij Skijnner gebruijckt te stooten.

27en. Niet noterens [weerdich] voorgevallen, eenelijck het hardt weder continuerende.

28en. 't Weder sich naer bedaren schickende comt alhier behouden ter reede 't jacht de Tortelduijf van Sumatra's westcust, van Sillida ende Priaman, medebrengende den coopman Anthonij van Voorst nevens noch 17 Compe dienaren daer aen landt met hem van Voorst gelegen, die aen landt comende haer Ed. bekent maeckt, hoe de panglimas van de westcust voor eenigen tijt van de Atchinse coninginne hadde last gecregen alle Compe goederen ende dienaeren aen te slaen ende te vangen ja dooden, aengesien haer Ed. commissaris Joan Treuijtman haere Maijesteijt opentlijck den oorloch op Atchin was aendoende, waerover gevolcht waere hij aldaer met alle aenwesende dienaren, soo op Sillida, Ticco als Priaman, waren gevangen genomen geworden, geslagen ende leelijcken mishandelt, 's Compe comptanten, cleeden etc. gestolen ende alles haer ontnomen hadden, tot eijndelingh geroerde Tortelduijff voor Sillida waere gecomen, doch op hoede sijnde, als die natie niet te veel vertrouwende als ordre daertoe van Batavia mede hebbende, oock 2 Atchinse gesanten van Batavia weder medebrachten met haere gevolge, soo is hij van Voorst tegen geroerde gesanten naer vele moeijten noch gewisselt ende losgecomen nevens noch 2 man, d'andere daer behouden tegens de belofte van daer d'een tegen d'ander souden wisselen, waerover van Ticco daer doen met 't jacht was vertreckende ende omtrent Sillida comende quamen haer onverwacht van daer toe den ondercoopman Mendonck met noch 12 Nederlanderen, die het met een cleen vaertuijchje waren ontloopen, alsoo den panglima aldaer haer geen cost langer wilde besorgen maer selven hadden te soecken, waerover soo bij nacht, op hasart aen, van het jacht te vinden, van daer gevlucht waren, hebbende sulcx aldaer boven 22 Nederlanders aen landt moeten laten verblijven [en] wegen de E. Compe, soo aen comptanten, cleeden, als gecochte peper, een somme van ongeveer 120 duijsent guldens nevens alle de pampieren van 't comptoir, dat bedroeft valt, doch willen hopen de Heere de Compe tegens die natie wel vergeldinge ende restitutie haerer schade sal doen becomen ter rechter tijt.

Genoemden van Voorst bracht mede een cleen letterken van den schipper Daem Pieterse Lelij in dato 28en deser, waerbij alleen was adviserende, hoe met 't jacht de Cabo Jasques dicht onder Bantam ten ancker geloopen

was om volgens resolutie te sien eenige onser gevangenen aldaer te recupereren, dan was daer in 4 etmael niemant gecomen, vertrouwde door de stercke wacht die de Bantammers houden bijgecomen was.

29en. Uijt Bantams bocht verschijnt hier ter reede 't fluijtschip de Post van daer herwaerts brengende het Engels scheepie d'Assade Marchiand comende door Sundas engte van Cambodia met intentie om binnen Bantam te seijlen, daer van gewillich (op het seggen van onse besettingen niet vermogens ware volgens haere last ijmandt ter rheede voor Bantam te laten loopen) desisteerde ende herwaerts quam, ende bracht van de mondt van Canbodias rivier mede 8 Compagnies dienaren, een swarte jongen nevens een brieff van Compˢ opperhooft aldaer aen haer Ed. geschreven, ende 't samen van daer met 't gallioth de Swarte Vos naer Batavia geseijlt, met een ladinge van 28 lasten swarten rijs ende 24½ picol sappanhout ten bedrage van f 1948.—, aldaer (Godt betert) door de harde affwateringe op een plate gestooten ende t'eenemael verongeluckt uijtgeseijt de zielen ende brieff, die dan bij geroerde Engelsman vorder gebercht ende hier aengebracht sijn, welckers inhoudt bij 't verbael van Cambodia te sien is.

Den brief van schipper Lelij diende alleen voor 't jachtje Hoorn, dat tot geleijde van den Engelschman, alsmede dat 't selve van anckers ende touwen qualijck versien ende seer benoodicht was, derhalve versocht van 4 à 5 anckers als touwen van hier mochten versien werden.

30en. In den avondtstondt comen alhier ter reede 't jacht de Griffioen ende 't gallioth Charlois, van Siam vertrocken op 8en deser, met een cargu ter monture van f 14032.6.4 bestaende in houtwercken, als derwegen ende des E. Compˢ verderen toestandt bij 't Siams verbael largo te beoogen sij. Soo comt mede een briefken van de Siamse Maijesteijt als den berckelangh nevens de schenkagie aen haer Ed. gesonden, welcke op morgen staen aen landt gehaelt te werden.

Met geroerde Griffioen bequaemen oock een briefken van den coopman Curré van Siam geschreven aen haer Ed., waerbij was adviserende van den standt van 's Compˢ negotie in den thinhandel op Ligoor, alwaer g'amasseert hadde een quantite van 442 baren van dat minerael ende daermede naer Malacca stondt te vertrecken, daer eenelijck aengenomen om 't ledich overich ruijm met de geëijschte benoodichtheden voor Malacca van daer in te nemen, soo sont mede over de negotiebouckiens [ter] geseijder comptoir Ligoor gesloten.

Op 't aenhouden van den commandeur ofte capiteijn van 't Engelse jacht de Assado-Marchand, genaemt Mʳ Niclaes Buckeridge op gisteren over Bantams bocht alhier van Cambodia aengecomen, is den selven bij haer Ed. toegestaen hem te accommoderen met twee anckertjes, een van 900 ende 't ander van 1000 ℔, item een cabel touw van 9 à 10 duijm, doch hij versocht dat eenige

sijner effecten als laeckenen etc. uijt Bantam mochte haelen, dat hem beleefdelijck als bij resolutie onder dato deser geweijgert hebben.

31en. Nam Mr Rogier Andrews, capteijn van 't Engels fregat de Marijgold, sijn affscheijt van haer Ed. ende vertrock naer Engelandt medenemende een cleen brieffken aen schipper Lelij, waerbij den selven wiert geordonneert hem met een schip tot convoij ende beschermingh uijt de Bantamse besettinge tegen die natie als hare adherenten tot buijten Sunda's engte mede te geven.

Door den heer ontvanger, licentmeester, als de Sn Westerwoldt, Boucheljon ende Wesenhagen wierden op hedenmorgen de brieven van de Siamse Maijesteijt als berckelangh, op gisteren hier aengelandt, binnen 't casteel gebracht ende op 't incomen door 't casteels guarnisoen met 3 salvo musquettados ende 't lossen van 7 canonschoten van de puncten ontfangen. Den inhout derselver brieven luijden volgens haere translaten als hier onder volcht.

Desen brief comt uijt een suijver gemoet van den Coninck van Siam aen d'Ed. Heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijcker en de Heeren Raiden van India, die 't landt van Jaccatra regeren en wegens derselver goet, spoedich recht en loffelijcke regeringe bij alle natien seer werden gepresen (en andere Siamse complementen).

D'brieff van d'Ed. Heer Gouverneur Generael 't voorleden jaer aen mij geschreven is met behoorlijcke eerbiedicheijt ingehaelt en mij overhandicht, welcken brief uijt 't Maleijs in 't Siams is overgeset in 't slangejaer de 8 maend den 9en dach, waeruijt seer gaerne hebbe gelesen dat aengaende ons contract geen verschil sij voorgevallen, langh duere 't selvige. 't Is mij oock lieff dat Batavia wel wert geregeert, waerinne mij verheuge.

Den capiteijn Volckerus Westerwold hebbe op 't versoeck en aenschrijven van d'Ed. heer Gouverneur Generael hier van daen voorheenen nae Batavia gelargeert om soo wijders nae Nederlândt te navigeren. Ditto Westerwold heeft mij deurgaens de ordre van d'Ed. heer Gouverneur Generael wel en nae behooren bekent gemaeckt, oock heeft hij mijne meeninge nae Batavia wel overgeschreven en sich nae de Siamse maniere weten te schicken. En vermits den tijt om nae Batavia te vertrecken en dan wijders noch tijdich nae Hollandt te geraecken vast doorliep, soo wiert bij gemelte Westerwold aengehouden om sijn afscheijt 'twelck hem inwillichde, alhoewel het onmogelijck was om het geprojecteerde geschenck der elephanten noch op die tijt vaerdich en bij der handt te hebben, wes ditto Westerwold gelaste onse verontschuldinge aen UEd. dierwegen te doen, met toeseggingе per de twee naeste schepen 't selvige te sullen geschieden.

Sulcx dan hier nevens gaen twee goude coppen, waervan den eene weecht een cattij Siams en den tweeden thien tail, item 2 elephanten, sijnde de eene genaemt Palliritadt Joannena en de andere Vlischong

Schong Bangh, ider hoogh 5 asta en twee duijm, welckers ooren en tanden seer gaeff sijn, versoeckende dat dese twee elpihanten en 2 goude coppen tot een teecken van waere vrundtschap bij UEd. mogen aengenomen werden, mitsgaders dat aen weder sijde onverbreeckelijck de vrundtschap onderhoude ende gehandhaeft blijven.

Geschreven op Saterdagh den 4^{en} dagh der 12^{e} maendt int slange jaer.

Volcht de translaet missive van den bercquelangh.

Desen brief comt van Ooija Sickerij Bercquelangh aen de Heer Gouverneur Generael en de heeren Raeden van India, die vermaert sijn in alle landen wegens derselver goede en voorsichtige regeringe (nevens diverse andere Siamse complementen).

De schenckagie 't voorleden jaer aen mij gedaen hebbe wel ontfangen en aen mijnen Coninck oock verthoondt, die mij gelast heeft in vergeldinge eenen elephant aen UEd. te senden, gelijck dan mits desen ben doende, welcker hooghte 4 asta, een span en 7 duijm is, die versoecke dat bij UEd. in 't goede mach aengenomen werden.

Nae 't gebet wierdt goetgevonden 't jacht der Schellingh boven sijn inhebbent Cormandels rijsladingh noch in te schepen de behoefticheden voor Banda requirerende.

Volgens opgebrachte lijste des dootgravers alhier soo sijn dese verloopen maendt Januarius alhier overleden ende begraven 117 lichamen, bestaende uijt de volgende soorte, soo christen als onchristen, namentlijck 97 Europianen ende 20 Inlanderen, te weten:

88	Comp^{s} dienaren	Europase natie.
1	borger	
4	vrouwen	
4	kinderen	
97		
3	mans	Inlantse natie.
4	vrouwen	
11	kinders	
2	slaven	
tsamen 117	persoonen.	

Waertegens in denselven tijt weder alhier binnen der stadt in de kercken gekerstent sijn: 8 Duijtsche, 6 Mardijckers ende 5 slavenkinderen, tsamen 19 kinderen.

Soo sijn mede alhier in gemelten tijt in den echt wettelijcken bevesticht 15 paren, als ses Compe dienaren, 5 vrije luijden ende vier paer Mardijckers.

In voorstaende maendt is alhier aen de merct ter vente gebracht, met 14 stucx inlantse vaertuijgen van verscheijden hierommegelegen quartieren gecoomen ende gemant met 134 coppen, dese navolgende coopmanschappen:

61 lasten rijs,
28 „ padij,
4½ „ witte en groene cadjanghboontjes,
2 „ sout,
2335½ picol peper,
5 „ chinees papier,
10¾ „ javaense tabacq,
16½ „ cattoen,
10 „ arpeuijs,
70 potten soudtevisch,
25 „ arack,
11 „ olij,
2 „ aetchiair,
10 „ veruw,
1400 stucx dammers,
50 „ hoenders,
600 „ oude clappussen,
8500 „ drooge cabos ende steenbrasems,
200 „ manocken,
100 „ cadjangs,
11 sacken lijnsaet,
100 corgie slechte matjes,
300 bos zeijlgaren, als andere cleenicheden.

Waer tegens hier wederom in geseijden tijt naer diverse gewesten van daen geseijlt sijn 11 stucx inlandtse vaertuijgen, slepende mede volgens den thol die betaelt hebben, namentlijck:

5720½ realen aen cleeden.
513 „ „ comptant.
36 picols out ijser.

FEBRUARI.

Primo. Niet [noteeren] weerdigs, eenelijck wierdé de trommel geroert ende een ijder, die op de vaderlantse retourschepen bescheijden waren, gewaerschout van haer aen haer bescheijden boort te vervoegen op poene daer op beraemt ende bij placcate g'emaneert.

2en. Waren haer Ed. doende met het collationeeren van de vaderlandtse brieven, ende ter secretarije mett'et verveerdigen van de vordere papieren.

Des 'smiddachs gaf den Ed. Heer Gouverneur Generael de foijmaeltijt aen de vertreckende hoofden der thuijs-vaerders, alwaer de heeren Raeden van India als andere gequalificeerde Comp• dienaren mede genoodicht quamen.

Naer de middach comt hier ter reede uijt de Bantamsche besettinge 't jachjen Hoorn ende van daer 't Engels jacht, de Jonathan off Kouster genaemt, dat seijde vermits daer op Bantam niet mochte loopen hier op Batavia wilde seijlen, doch comende hier onder d'eijlanden van de rheede seijde tegens geroerde schipper van Hoorn, die aen sijn boort geroepen hadde, dat van sin verandert ware ende geresolveert sijn reijse naer Maccassar te willen vorderen derhalven hem overgaff den brieff, die van de Cust aen d'Ed. Heer Gouverneur Generael ende Raeden van India medegebracht hadde om die nevens eenige particuliere brieven haere bestellinge te doen hebben, welckers inhout bij 't Cust-verbael te vinden is. Soo bracht mede een briefken nevens een resolutie voor Bantam getrocken door den commanderende schipper Daem Pieterse Lelij, welckers inhout mede bracht, eerstelijck den brieff hoe op den 30en Januarij verleden aldaer was aengecomen seecker cleen Engels jachtje uijt Cambodia, genaemt de Blessingh, 't welcq van de noort comende opsteecken in den eersten scheen sijn coers Batavi-waert te strecken doch door 't faveur des wints, eer 't selve conde door onse jacht beseijlt werden mede niettegenstaende door 't jacht de Cabo Jasques geschoten ende seijn gedaen wiert om te ver-preijen ende spreecken, recht tusschen Pontangh ende 't eijlandeken Moedi door hoogh ende drooch voor Bantam op de wal geseijlt, vermits onmogelijck was 't selve door onse diepgaende jachten conde belet werden, hoewel de jachten Erasmus ende C. Jasques tot op drie vadem ten ancker liepen, maer costen met haer geschut op verre niet toereijcken. Soo quam mede op daechs daeraen 't andere Engels schip van Cormandel daer aen te landen, genaemt de Jonathan, dat daer seer ernstich versochte te mogen ververschen ende ver-sien van behoefften, dat hem beleefdelijck aldaer afsloegen volgens genomen resolutie bij de aenwesende raedt in conformite harer Ed. ordre alhier. Soo quam mede op den avondt een der Engelse van Bantam aen den Erasmus, versochte instantelijck wegen d'Engelse president geroerde Engelse Jonathan daer mochte ververschen, doch mede om redenen geroert geweijgert ware ge-worden, doch 't wisselen van brieven de vrunden soude vrijlijcken mogen doen sonder meer, waerbij gebleven ende seijde dan naer Batavia wilde, waertoe dan 't jacht Hoorn tot geleijde mede sondt. Ende was desen op 't jacht Erasmus geschreven ende gedateert 1en Februari 1657.

3en. De jongste vier retourschepen gaende onder 't gesach van den E. Volckerus Westerwoldt, met namen Henriette Louise ende d'Avondtsterre voor de praesiderende camer van Zeelandt, Arnhem voor de camer Amsterdam

ende 't Slodt van Honingen voor de camer Rotterdam, dreven van de morgen buijten de reede, ende haer Ed. raeckten ten eijnde van de lecture ende teeckeninge der papieren.

De jachten Hercules, Winthondt ende Zeeridder bequamen ordre van haer Ed. om de retourschepen buijten Sunda's enghte te convoijeren ende de heer fiscael ende gecommitteerdens tot de visite ende te doene monsteringe als den secretaris van haer Ed. mette cassen der papieren voor de respective cameren mede te voeren, oock met eenen als en passant de vloote voor Bantam [aen] te gieren ende eenich water als brandthoudt over te geven ende toe te brengen, nevens een briefken aen den Engelschen agent ende sijn Raedt op Bantam, alsmede een aen Lelij van haer Ed. geschreven ende geteeckent op dato als bij Batavias briefboeck can largo naergesien werden.

Den Engelschen capiteijn van de Assade Marchand was toegestaen om eens met geroerde convoijers een keer naer Bantams bocht te doen, ende aldaer een briefken met die van sijn natie tot Bantam te wisselen. Ende om van desselfs doente ende bedrijff kennisse te mogen hebben, oock te beletten niets tegens onse meeninge ende buijten ordre geschiede, soo is den E. Vernatti geordonneert om neffens geroerde Engelschen capiteijn in compagnie te gaen ende op alles toesicht te neemen.

4en. Voormiddachs voer den secretaris Gabriel Happart met alle de papieren per 't fluijtje de Zeeridder af naer de retourschepen, sijnde onder anderen nevens den fiscael gelast ende gequalificeert om, naer overleveringe van de geroerde papieren aen de ses respective cameren, den E. Volckerus Westerwolt voor te stellen ende te authoriseren, d'opperhoofden haere instructien, memorien ende zeijnbrieven over te leveren mitsgaders alle den volcke naer ouder gebruijck aen te condigen datse achter IJer- ende Schotlandt naer ons vaderlandt sullen moeten aenzeijlen, mits dat naer ouder wijse daer vooren genieten sullen drie maenden gagie.

5en. } Niet noterens [weerdich] voorgevallen.
6en. }

7en. Comen alhier nevens den sabandaer eenige canoos van Craoan met cleene coopmanschappen van hoenderen ende andere eetwaren, onder anderen medebrengende 6 stucx bockjes ende 10 stucx cappoenen tot schenckagie aen sijn Ed. waervooren weder met 20 realen beschoncken sijn, lastende den ontfanger d'aengebrachte hoenderen diese, 't hondert tot 20 realen loofden, aff te te coopen als gedaen heeft tegen 17 realen ende onder de heeren verdeelt, ten aensien geschiet opdat de Javanen die aen den burger niet souden vercoopen ende bij haer opgejaecht ende alsoo voor die cleenicheden haer een groot gelt toegejaecht soude worden om wech te sleepen. Genoemde Javanen gaven voor door haer opperhoofden ter sluijck herwaerts te sijn gelargeert ende daerom sonder brief quamen opdat het niet soude uijtcomen, doch waren echter belast

hier aen te cundigen dat, soo ijmandt onser ingesetenen noch eenige goederen in Craoan hadden, daer vrijelijck om mochten comen.

8en. Alhier niet voorgevallen.

9en. Vertreckt van hier naer Bantams besettingh 't jacht Geldria, medenemende een briefken van haer Ed. aen den commanderende schipper Lelij, welckers inhout ten principalen bestaet tot geleijde van de provisien als andere nootlijckheden gevordert voor de jachten Erasmus ende Sluijs, alsmede om de distributie behoorlijcken te doen, opdat deswegen geen clachte mochten comen als van de fluijt de Post geschiet ware. Ten jongsten waren de mesnagie der londt ernsticb recommanderende over de vlote, ende dat genoemde jacht Geldria aldaer tot besettinge mede souden gebruijken ter tijt ende wijle het 't ontbieden.

Naer de middach arriveerde 't fluijtscheepie de Wachter van Amsterdam, voor die camer uijt Texel geloopen op 11 April passado hebbende de Cabo de Goede Hoop aengeweest. Heeft uijtgebracht 38 gegagieerde persoonen ende een vrouw, hebbende in Engelandt noch een persoon aengenomen ende een soldaat aen de Cabo opgecregen, ende sijn gesamentlijck alhier gesont ende welvaerende aengelandt.

10en. Alhier niets noterens [weerdich] gepasseert.

11en. Omtrent middach comt hier ten ancker 't schip de Groene Molen uijt het vaderlandt, wegen de Camer Hoorn uijt 't Vlie geseijlt 1en Junij lestleden, comende over de Cabo de Bon Esperance ende aldaer aen landt gegeven een man waertegen weder overgecregen een predicant met sijn vrouw ende twee kinderen als een soldaet, soodat hier brenght 37 gegagieerde persoonen namentlijck 35 zeevaerende ende een predicant als een soldaet met 2 vrouwen ende 2 kinderen 't samen 41 zielen, medebrengende een briefken van den commandeur van de Cabo waerbij eenelijck is adviserende, hoe 't sedert sijne jongste per Breda gesonden sich toegedragen hadde in dat gewest met het aenkomen van de Molen van Hoorn, die in de baij St Helena was aengeweest, aldaer schoon gemaeckt ende steen tot ballast, vermits seer ranck was, ingenomen ende becomen eenige vogels ende eijeren; soo was mede daechs daeraen van 't arrive van de Molen, sijnde den 10en November, aldaer gecomen een cleen Engels scheepien, groot 60 lasten ende gemandt met 36 coppen, dat naer Bantam om peper te handelen tendeerde, den capiteijn genaemt John Kingsman, den coopman Samuel Keert, sijnde uijt Pleijmouth geloopen 28en Junij te vooren ende aldaer om water gecomen, versochten beestiael dat den commandeur op eijgen behoeften beleeffdelijck afsloech, doch te visschen licentieerde volgens ordre der heeren principalen, sijnde weder op 11en daeraen vertrocken. Den predicant Barnardus Mathei Brochbron, per Breda gecomen ende bij hem aldaer verbleven om redenen bij 't briefken met Breda gevoert, was nu met de Molen op desselfs versoeck gelargeert, waermede affbreeckt, was gedateert 21en November 1656.

Corts daeraen compt mede ter rheede 't fluijtie de Zeeridder mett'e secretaris Happart, welck haer Ed. verthoondt hoe door d'onbeseijltheijt van geroerde scheepie onvermogens geweest sij de papieren altsamen haere behoorlijcke bestellinge te doen hebben, sulcx onverrichter saecken keert nevens doleantie over den schipper desselfs.

Tegen den avondt soo keert genoemden secretaris Happart weder straetwaerts, mette papieren op 't galliot Ens ende de chaloup de Crabbe.

12en. Niets voorgevallen.

13en. Vertrecken van dese reede de fluijtschepen 't Witte Paert naer Amboina nevens 6 stucx chaloupen ende de Trouw naer Bantam. Wat haer Ed. bij der selver respective brieven aen de gouverneur ende haren Raedt sijn schrijvende can gevonden werden in 't generael briefboeck onder dato deses.

In Raede van India is goetgevonden den coopman Anthonij Boeij met 'tjachtje de Winthondt ende 't fluijtje de Groene Molen naer Palembangh tot vervolch van den peperhandel te gebruijcken, aengesien met dien vorst in verbondt staen om den peper daer vallende aen de Compie alleen te leveren als nu noch jongst bij een briefken heeft laten weten den peper daer voor de Compie bleeff behouden, ende om dan volgens 't contract d'peper daer van daen te halen, alsmede voor te comen d'Engelse daer niet comen nestelen.

Soo wiert mede gearresteert den persoon van den coopman ende jongst gewesen opperhooft in Japan Sr Johannes Boucheljon in den achtbaren Raedt van Justitie sessie te laten nemen om de justitie, vermits 't collegie swack sij, te verstercken, werdende d'heer Raedt ende president Joan Cuneus geordonneert bij eerste occasie den gedachten Boucheljon te introduceren ende onder gewoonlijcke eedt in rangh te stellen.

Hans Christoffel, nu jongst in qualité van lieutenant voor Colombo soodanich in 't rechterbeen verlemt geworden dat voor altoos stijf ende onbruijckbaer sal blijven, hier nu weder geretourneert sijnde ende bij provisie de vacerende plaets van lieutenant ende opsichter van 's Comps cleen oorlogsvaertuijgh-ende prauwenhuijs waernemende, ten aensien daer nu beter toe bequaem sij als te lande dienst te doen oock daer goede kennisse van hadde, soo wert den selven op sijn ernstich versoeck in geroerde plaetse absoluijt bevesticht.

Alsmede het jaght der Schellingh te cleen vallende om d'resterende Bandase behoeftigheden boven d'ingeladen rijs te connen weghsleepen, is verstaen het fluijtie de Zeeridder mede daer nevens aen te leggen.

Ten jongsten was naer goet ende omsichtich overlech mede goetgevonden den vice-gouverneur Cos in de Molluccos per 't fluijtschip den Coninck David in mandate te geven ende t'authoriseren het oude gouverneurshuijs, dat jaerlijcx aen reparatien veel onnut gelt soude wechslepen, af te breecken, ende van de materialen met de minste costen weder een ander doch beknopte woninge voor

den gouverneur ofte die in 't aenstaende 't oppergesach sal comen te voeren te dienen ende te stellen op het groote bolwerck hecht ende parmanent, wanneer haer Ed. oordeelden het casteel ruijm soo wel als voor heen soude verseeckert sijn.

14^{en}. Soo comen op heden alhier twee Baliërs met seven stucx slavinnen van Bantam gevlucht over landt, hebbende soo seggen 22 dagen seer becommerlijcken onderwegen toegebracht, welcke Baliers voor dato met een cleen vaertuijchie ende 20 stucx slavinnen naer herwaerts tenderende genomen ende nu ontvlucht door behulp van den Mardijcker soldaet in 't begin des oorlogs genomen die haer tot een guide diende, sijnde vreemde rampspoeden ende wonder dat geseijde slavinnen haer meesters soo trouwelijck sijn gevolcht om in slavernie verkocht te worden.

Een van de chaloupen op gisteren naer Amboina vertrokken, met name 't Gevonden Lam, retourneert alhier weder alsoo omtrent Vader Smits eijlant seer gestooten ende leck geworden is, waerover sijn reijse alvoorens weder versien was niet conde volbrengen.

Des avondts keert hier weder uijt de Straedt het jacht den Hercules met den E. Vernattij, medebrengende een briefken van schipper Lelij als papieren van de Engelsen, in teneur als volcht:

Eerstelijck was hij Lelij antwoordende op haer Ed. schrijvens van den 3^{en} Februarij, welckers inhoudt wel begrepen hadde ende soude trachten naer te comen.

Belangende de Bantamsche besettinge ende 't buijtenhouden van de Engelse als ander vaertuijch naer binnen tenderende soude mede sijn debvoir doen dat in conformite haerer Ed. meeninge ende ordre soo naergecomen wierde. Hadde mede met leetwesen gesien haer Ed. misnoeginge over 't insnappen ende eschapperen van 't Engelse scheepie de Blessingh van Cambodia voor Bantams reede, waerop diende dat alle mogelijcke debvoiren om 't selve te verhinderen waren bijgebracht geweest maer niet mogelijck te verhinderen geweest, doch op desselfs uijtcompste soude stercke toesicht gehouden werden, daer haer Ed. sich op rusten mochten.

Soo hadde mede volgens onse ordre 't Engels scheepie de Marigold een convoij van 't jacht de Conijn tot buijten Sunda's engte medegegeven.

Sondt mede herwaerts seecker Engels geschrifte, hem bij d'opperhoofden van 't scheepie de Jonathan (dat aldaer niet hadde cunnen overgeset werden) ter handt gestelt op hun scheijden van daer.

Versochte mede, soo de fluijt de Post ende 't jacht Hoorn alhier onbequaem tot 't gebruijck mochten geoordeelt werden, van andere bodems in desselfs plaetse te mogen versien werden vermits 't begrip der besettingh sich wijt was streckende, dat dan haer Ed. bevoolen liet.

Wijders bleef voor de vloote om branthout, eenige spijckers, londt, 2 kabel largos als traen tot lampen benoodicht.

Geschreven van voor Bantam in 't jacht Erasmus 13 Februarij 1657.

Het Engels briefken van de Jonathan, alhier vertaelt sijnde, is bevonden van desen inhoude van protest:

't Schip Coaster alias Jonathan, hoorende in de haven van Bantam, op 22 Januarij anno 1657 genakende Poulo Panjangh, sijnde omtrent 5 mijlen van voorschreven Bantams haven, wij hier ondergeschreven, sijnde de principaelste persoonen die op voorschreven schip bescheijden sijn, protesteren ende verclaren dat wij vastgehouden sijn van 5 schepen toebehoorende d'honorabile Nederlandtsche Oost-Indische Comp[ie], wiens commandeur, gesubstitueerde van den Generael van Jaccatra, was Daem Pietersse Lelij op 't schip Erasmus van Rotterdam. Nu soo verclaren ende protesteren wij dat wij geprejudiceert sijn bij het niet venten onser goederen, d'somme van 3000 ponden expresselijck gecoft ende aldaer bequaemst om op voorschreven Bantam te vercoopen, als oock versche provisien voor onse siecken sijn door voorschreven Nederlandtsche verhindert om deselve van landt te halen als oock alle vaertuijgen om ons deselve te brengen, 't welcq ons ten hoogsten nadeelich is omdat vol siecken bennen.

Wij hebben op commando van de Nederlanders dicht bij den admirael gelegen ende gepresenteert ons selven te laten visiteren, indien vertrouwden dat eenich cruijt, loodt, ammonitie van oorlogh ofte eenige provisien inhadden, waerdoor de Javanen eenige accomodatie ofte assistentie soude mogen erlangen, als oock dat onse boot gaende ende comende mocht gevisiteert werden, 't welcke insolentelijck geweijgert is, niet sonder schaemte om ons daervan een handtschrift te geven, hebben echter getracht om ons voornemen te volbrengen, maer sijn niet alleen door woorden verboden maer hebben oock naer ons geschooten ende gedreijcht om ons goede prijs te maecken, indien verder attenteerden.

Dese verscheijde verhalens verclaren ende protesteren wij dat de eenigste oorsaecke sij, waerom wij ons voornemen om voorschreven haven van Bantam in te loopen niet en hebben volbracht ende voortvarende naer andere havenen, daer sij bekennen voor als noch geen pretentie te hebben om ons te verhinderen maer seggen, dat met alle vrijdom mogen vertrecken sonder de minste molestatie van haer te verwachten hebben.

Hier onder onse handen geset, gedateert op voornoemde Jonathan ten ancker leggende tusschen Pontangh ende Poulo Panjangh onder commando van voornoemde Admiraels vlote 22 Januarij 1657.

Was geteeckent: Henri Docres, Alexander Preswt.

Ter sijden stonden noch geteeckent: Robbert Graves, John Russell, Sam Wright, W[m] Stevens, Rol[e] Dinsdall, Richard Zeaward ende Thomas Broockes.

Den E. Vernatti, op aenvangh deses daechs geroert, rapporteert aen d'Ed. heer Gouverneur Generael hoe achtervolgens haer ordre met 't Engels scheepie de Marijgold tot voor Bantam tot 't wisselen eeniger papierties als brieven hadde bijgewoondt, doch dat d'opperhoofden van geseijde scheepie onderseijl van daer naer Engelandt onder convoij van 't jacht de Conijn sijn E. hadden ter handt gestelt een gesegelde brieff om aen haer Ed. op Batavia bij verschijninge nevens hare reverente groete te overhandigen, met verclaringe van 't geene daer bij waren doende 't selve genootdrongen waren te doen, soo haer doente aen haer principalen wouden verantwoorden, welckers brief geopent sijnde bevonden in 't Engels geschreven te sijn nevens noch een protestschrift, welckers vertaelde woorden luijden als hier onder vervolgens ingeschreven.

Wel Edele.

Presenteren met alle nedricheijt onsen dienst aen UEd. met danckbare erkentenissen van de vrindelijcke faveuren, die wij wijlens ons aenwesen op Batavia van UEd. onfangen hebben, voor al 't welck wij ons aen UEd. verplichten. Desen brief is met een protest vergeselschapt wegen UEd. ende sijn Raedt mitsgaders de honorable Nederlandtsche Oost-Indise Comp^e^ van wegen de reeders van 't fregat Marijgold, sijnde door UEd. ordre per force gehouden buiten Bantam de plaetse van ons wettelijck traffijck ende daer wij 't huijs hoorden, 't welck nootsaeckelijk seer tot haer schaden moet gedijen, derhalven versoeckende dat UEd. dit niet en gelieft qualijck te neemen, want costen niet minder doen als tegens UEd. protesteren om geleden schaden met verseeckertheijt voor ons selven ende voldoeningh voor d'eijgenaers, niet anders jegenwoordig voorvallende om UEd. moeijelijck te vallen.

Wij nemen ons afscheijt ende blijven UEd. ootmoedige dienaers om gecommandeert te werden.

Geteeckent: Roger Andrews, John Cunnis.

Ter sijden stondt: aen 't boort van 't fregat de Marijgold Januarij 26 anno 1656. Lager stondt: wij presenteren onsen nedrigen dienst aen UEd. heerlijcken raedt.

Volgt het protest:

WelEd^e^ Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael ende Raed in Batavia, wegen d'affairen van d'honorable Nederlantse Oost-Indische Comp^ie^.

Op 23^en^ November lestleden stilo Angliae waren bevracht om de haven van Bantam in te loopen met 't fregat Marigold, meenende om

aldaer verscheijden balen van last coopmanschap te venten ende verscheijde andere coopmanschappen bequaem van Europa, die daer in de packhuijsen gereet leggen, in te nemen, maer den hoeck van Palembangh genaeckende ontmoeten twee van UEd. oorloghschepen, die nae verscheijde canonschoten ons te kennen gaven dat expres ordre van UEd. hadden alle sulcke Engelse schepen in de grondt te schieten, die eenige middel soude willen gebruijcken om binnen Bantam te loopen, ende dwongen ons datelijck ten ancker te comen dicht bij den Admirael, die doenmaels niet verre van Poulo Panjangh lach. Bennen van stonden aen d'admirael Erasmus aen boort gevaren versoeckende dat licentie mochten obtineren om in Bantam te loopen, presenterende 't cruijt dat inhadden in UEd. vloote te laten tot dat wij wederom quaemen, 't welck ons gerefuseert wiert, seggende dat een expres orde ter contrarie van UEd. ende sijn Raedt ontvangen hadden. Door welck gewelt ende verhinderingh van onse wettelijcke negotie de reeders van 't fregat Marigold mitsgaders wij groote schade ende letsel hebben ontfangen, protesteren derhalven tegens d'Ed. Joan Maetsuijker, sijn Raedt ende honorable Nederlandtse Oost-Indische Comp^ie in den naem van 't fregat Marigolds reeders ende ons selven, dat het geoorlooft mach sijn voor voorschreven reeders ende onser aller schaden, interesten te doen vergoeden, als door voorschreven Ed. heer Joan Maetsuijcker, sijn Raedt en d'honorable Nederlants Oost-Indische Comp^ie bij dese geweldige detentie van een plaetse, daer onse wettelijcke negotie gedreven wort, sullen comen te lijden.

Was geteeckent: Roger Andrews, John Cunnis.

Ter sijden stondt: aen boort van de Marigold, Januarij 26^en anno 1656.

18^en. Tot heden is niet noterens[waerdich] 't sedert 14^en voorenstaende voorgevallen, dan op den avondt comen hier de retour 't jacht Domburgh ende 't gallioth de Crabbe uijt Sundas enghte, daer mede quaemen de heeren fiscael ende gecommitteerden als den secretaris Happart, rapporterende hoe de vier jongste schepen hadden geleijt tot omtrent Dwers in de weech ende dat door contrarie wint ende stroom niet buijten of boven de Prince-eijlanden in ruijm zee conden geraecken, waer over van daer geseijlt waren om het haer Ed. alhier te notificeeren, ende dat om douck tot seijlen als water benoodicht waren, 't eene door 't hart weder in plaetse van de wechgewaijde seijlen ende 't ander vermits de consumptie sonder dat eens buijten waren veroorsaeckt, doch hebben haer Ed. opgeleijde commissie in 't authoriseren als overleveringe van papieren als des meer sijnde volcomen verricht eer van daer scheijden, ende den equipagiemeester Sijmon den Danser noch bij de vlote gelaten.

Welck rapport in Raede gehoort, is goetgevonden genoemde Domburgh inderijl op de reede soo veel water als mogelijk te doen innemen nevens

eenich seijldoeck om op stondts weder straetwaerts te keeren ende te sien of de retourvloot noch mochte beloopen, 't selve aen haer over te geven alsmede eenige provisien voor de Winthondt in Bantams besettinghe. Soo bracht den E. fiscael van voor Bantam mede een slaeff ende slavin van Bantam aen onse schepen gevlucht, sijnde in 't begin van den oorlogh alhier door de Bantammers gevangen, toecomende den vrijburger J. de Geus.

Omtrent den selven tijt soo verschijnt hier mede ter reede een Chineese jonck van Aimuij uijt China groot ongevaer 200 lasten, ophebbende 250 Chinesen. Sijn ladinge bestaet uijt 550 picols cooper, 348 kisten goutdraet, 3000 stucx gesorteerde ijsere pannen, 500 picol Chinees papier, 35 balijs fijne porceleijnen, een groote quantité grove dittos, 40 picols thee, 10 schuijten goudt (soo voorgeven) 1500 potties met Chinees bier, als andere Chinese snuisterien meer, ende aengesien de eerste jonck sij, die hier uijt China desen jaere verschenen is, soo is naer ouder gebruijck ende beloofde premie hem den tol geschoncken.

Op geroerde jonckie comt mede een briefken van den grooten Chineesen mandorijn Cocksinja, houdende aen de Chinesen capiteijn Bingam als Siecqua, doch hout in deselve aen haer Ed. te willen communiceeren, alsoo althans aen d'heer Generael niet en schreeff, welckers inhouden hier onder volgens de translaten hebben ingeschreven.

Translaet missive van den mandorijn Cocxinja
aan capiteijn Bingam en Siecqua.

De Chinesen, welcke hier van daen naer Taijoan vertrecken ende van daer weder herwaerts keeren, hebbe doorgaens als voor mijne kinderen erkent. Sedert eenige jaeren sijn mijn onderdanen in Taijoan gelijck als de menschen graech naer verckenvlees ende visschen, sijn uijtgemergelt ende opgegeten. Ick, die vermaert ben, hebbe gelast datter egeene Chineese joncken naer Manilha souden vertrecken, 't welcq oock behalve door die van Taijoan is achtervolcht, welcke daer en boven noch eenige papen derwaerts gevoert hebben, doch die van Manilha gelasteden haer sonder te mogen handelen naer Taijoan te keeren, waerdoor mijn gebodt overtreden sijnde hebbe ick bevel gegeven dat hier van daen, soo oock van eenige andere plaetsen daer ick te gebieden hebbe, geen joncken voortaen meer naer Taijoan vertrecken sullen, ende het blijckt claer dat somwijlen door quade regeringh Godt Almachtich de landen straft, waerdoor dan de negotie als te niet loopt, doch ick geloove dat de heeren op Batavia mogelijck geen kennisse van 't gepasseerde in Taijoan en sullen hebben. Imandt soude mogen dencken of ick door 't verbieden van den handel Taijoan wilde beoorlogen, 't welck mijne meeninge niet en is: want doch wat voordeel can mijn dat zeeeijlandeken aenbrengen? Des UEd. aen de

heeren Gouverneur Generael ende Raden van India 't selve bekent sult maecken, die oock naer Taijoan ordre willen stellen dat mijn volck aldaer beter als voorhenen mogen getracteert werden, dan sal ick derwaerts weder joncken zenden. Sedert eenige jaren heb ick verscheijde joncken naer Batavia gesonden met diverse coopmanschappen, alwaer deselve met groote moeijten ende weijnige winsten vercocht sijn, invoegen desen jaere eenelijck twee joncken sonder meer om te handelen sende, met vertrouwen dat sij beter als voor desen haer negotie aldaer sullen cunnen doen ende wel onthaelt werden. Mijn goede wil blijckt aen alle canten en oock te meer aen 't zenden van dese twee joncken; ick sal sien hoe het met haer toegegaen sal wesen ende mij dan schicken off om voortaen meer joncken te zenden off den handel teenemael te verbieden. Bingam en Siecqua, maeckt dit aen d'Ed. heeren tot Batavia bekent ende laet mij d'antwoordt weder toecomen. Geschreven den 29en dach der 9e maendt onser regeeringe.

19en. D'heer ordinaris Raedt Dirck Steur ende d'heer ontfanger Rutgers rapporteren hoe, achtervolgens onse ordre op 16 deser gegeven, hebben opgenomen de reeckeninge der armen alhier ende bevonden volgens schriftelijcke opneminge, die waeren overleggende, de diakonie desen jaere verleden hadden te boven gelecht uijtte incompsten ende collecten een somme van realen 4402.42.—, welcke administratie ende rapport in Raede naergesien, is verstaen de diakonie voor desen jaere op denselven voet te laten voortgaen en haer doen te approbeeren.

20en. Is in de Indische vergaderinge goetgevonden tot bevrijdingh van 't groff vee dat, vermits het goede geweijde langs de riviere van Jaccatras oostcandt tot in 't Pavilionsvelt toe gaen grasen ende althans, vermits in de regentijt sij, wel van de Bantamse Javanen schijnen verseeckert te weijden, maer bij den aenstaenden droogen tijt, de Javanen staende weder te comen ende op dit territoir naer haer appeteijt te domineeren, buijten 't bereijck ende sicht onser fortressen niet langh verseeckert veel min beschermt soude connen blijven, is dan vastgestelt een bequame vestinge ofte wachthuijs te doen leggen in voorschreven velt beoosten de rivier, waermede van d'eene sijde ende van d'andre sijde met een bequame gracht sal afgraven ende omwatert werden, verders met 2 puntjes versterckt ende met een aerde borstweringh verseeckert om daer binnen te mogen logeeren 25 a 30 man en eenige lichte stuckies tot meerder ontsach daer op te planten, tot bevrijdingh van 't Batavias beestiael en oock om een vijandtlijcke aenloop tot nader secours te connen tegenstaen.

De Molucse, Amboinse ende Bandase papieren gelesen ende geteeckent, soo hebben haer Ed. d'selve de scheepsopperhoofden naer 't gebet ter handt gestelt, nevens de instructien, seijlaesordre als dependerende papieren, ende

haer depesche met geluck ende behouden varen wenschende gegeven, om op morgen vroech mette landtwint hare reijsen (in Godes name) ider naer sijne gedestineerde plaetse te vervorderen.

21en. Op van de morgen mette landtwint verseijlden van dese reede de schepen den Coninck David, den Coninck van Polen, der Schellingh ende Zeeridder (alsmede de chaloup de Vinck in plaetse van de chaloup 't Gevonden Lam, op 14 dezer vermits gestooten hadde, weder gecomen), ider naer sijn gedestineerde gouverno op gisteren genoemt, doch raeckten desen dach niet uijt 't gesichte; en quam een seijl weder binnen d'eijlanden van de West, waijende de vlagge op Onrust, vermeenen 'tselve de Vogelesangh sal wesen, volgens becomene tijdingh.

Soo quam mede des sachtermiddachs een Bantams vaertuijchie, daerinne vijff Javanen met seecker Engels coopman, genaemt Mr Bourgis, sijnde cosijn van Mr Niclaes Buckerigde ende door denselven op sijn vertreck naer Cambodia bij sijne goederen gelaten op Bantam, ende soo alhier ter reede verscheenen, meenden geroerden Engelsen coopman stilswijgens op 't Engels scheepien over te gaen ende de Bantammers weder haer wech, doch door onse nauwe toesicht becomen, ende bevonden bij nachte onse Bantamse besettinge sonder kennisse te doen waren gepasseert, 'twelck een stout bestaen ende bij haer Ed. niet wel genomen wiert, ende van meeninge den Engelsman derwegen aen te spreecken. Ondertusschen deden het Bantams vaertuijghie aenhalen ende de Javanen (die vermeenden dat, vermits met den Engelsman quamen, niet en misdeden) in de kettingh klincken, vermits dit wel een quade bedenckinge in ons weckt ten insien of onder sulck pretext ende occasie de Javanen misschien niet voor en hebben te verspieden wat hier omgaet.

22en. Voormiddachs tijdelijck arriveerde alhier behouden uijt het Vlie 't fluijtschip 't Huijs de Vogelesangh, voor reeckening van de camer Amsterdam uijtgeseijlt 27 Junij passato, comende over de Cabo, alwaer boven 8 dooden die gehadt noch 14 zielen overgegeven hadde ende weder vier becomen, soo dat hier aenbracht een getal van 186 gegagieerde coppen, daeronder 76 militaire persoonen, verders bracht een briefken van den commandeur Riebeeck mede van de Cabo boven geroert, dienende eenelijck tot geleijde van de copien missiven door hem aen haer Ed. per de schepen Meulen ende Wachter geschreven, alsmede een copie missive van de heeren Bewinthebberen tot Amsterdam aen hem Riebeeck gesonden, daer bij waren onder anderen aenroerende dat haer Ed. alhier hadden gerecommandeert om de Cabo met eenige tamberinde te versien ten dienste van 't volck, dat van de Cabo naer Batavia vertrecken ende sijn E. daer bij gelast desselfs consideratien op dat point daer nevens te zenden, dat dan vermeende genoech ware haer Ed. wijser ende rijper overlech bevoolen te laeten, echter om te voldoen soo soude van gevoelen wesen, d'intentie der heeren Meesters te strecken, rakende den tammerinde, tot meerder conservatie van 't volcx gesontheijt tusschen de Cabo ende Batavia naer

dat deselve daer wel sonde ververst hebben, ende boven de aert ende thuijnvruchten, die haer nog wel voor acht à 10 dagen werden medegegeven, alsdan te dienen de redenen te sijn, waeromme de heeren Meesters goetgevonden hadde de Cabo successivelijck met tammerinde te laten provideren, waermet affbrack ende deselve op 13en December verleden jaers gesloten hadde, eenelijck met een cleen regeltie naer d'onderschrijvinge voegende, hoe haer Ed. vier jonge vogelstruijsen van d'ouderdom van ses weecken mede toesondt om, bijaldien die ergens tot schenckagie mochte dienen, daer van haer Ed. naer eijsch soude connen voldaen worden, alsoo vermeende iets raers ende noijt meer op Batavia gebracht ofte geweest waren te sijn.

23en. Op den middach quamen weder te rugge uijt Sundas enghte de Winthondt ende Ens, medebrengende den equipagiemeester Sijmon den Danser, rapporteerde aen haer Ed. hoe met eenen noordtwesten wint ende uijtgaende stroom op eergisteren de 4 jongst van hier naer 't vaderlandt vertrockene retourschepen waren in hun zogh buijten Sundas nauw gecomen, tot waer toe hij haer geconvoijeert ende bijgebleven hadde, ende daer op gekeert ende de vloot de geleijde Godes bevolen, ende in 't wederkeeren hadde ontmoet 't jacht Domburgh omtrent de Peperbaij, die dan weer medenam ende naer de Bantamse besettingh voerde om sijn water als andersints, hier voor haer mede genoomen, volgens onse daer nevens gesonden brieff over te geven. Ende op sijn Es van daer seijlen was hem van den commandeerende schipper Daem Pietersen Lelij een briefken wegens den standt van 's Comps cruijssende ende besettende wachte voor en in Bantams bocht aen haer Ed. medegegeven, waerbij was adviserende dat alles in voorige termines stondt ende sedert sijne jongste van 13en passato niet schrijvensweerdich voorgevallen als dat daer wel was aengecomen het jacht Geldria nevens provisien voor de jachten Erasmus ende Sluijs, waer tegens weder sondt partie siecken, waervooren versocht de vlote met andere gesonde persoonen mocht versien werden.

24en. Compt alhier mede wederom 't jacht Domburgh uijt de Straet naer sijne verrichtinge ter Bantamse besettinge op gisteren geroert als hoe de retourschepen, daer naer toe gesonden was om te soecken, in Sunda's Engte niet hadde beloopen, maer voor sijne verschijninge op ruijm sogh waren geraeckt, maer aen de Bantamse besettinge den brieff van den Gouverneur Generael ende 't nevens gesonden aldaer overgegeven, ende van den commanderenden schipper weder een brieffken aen sijn Ed. was mede brengende, sijnde mede van date 22en deser, waerbij alleenelijck versochte seer nederich dat haer Ed. doch sijn persoon door een ander geliefde te doen vervangen om hem wat te mogen refrescheren, aengesien soo omtrent Bantam als desselfs bocht oock om Javas oostcandt nu verre over 't jaer hadde gecruijst ende middelerwijle seer weijnige verversinge genoten als haer Ed. bekent ware, waerop sich soude gerusten en per occasie eenen vervanger blijven te gemoet sien.

25en. Alhier niet noterens[waerdich] voorgevallen.

26en. Des achtermiddachs comt ter reede den vrijburger Jan Pars met sijn gillontie van Japara, inhebbende boven 2 lasten zout ende 25 picol witte suijcker verscheijde cleenicheden, medebrengende voor tijdingh hoe alles om de Oost wel begonde te staen ende sich liet aensien de totale openinge des Sousouhounangs havenen dagelijcx stondt te volgen, doch vertroude door de grooten aen de zeekandt ende desselfs gebiets jalousie meerendeele het toeblijven tot noch in eenige harer havenen veroorsaeckt hadde, soo mede hoe 's Compe hooft op Japara Evert Michielssen reede met 't jachtje de Cabbellau 10 dagen voor hem was t'seijl gegaen volladen met sout, ende was hem in de bocht van Auwane, alwaer seer door tegenwint ende stroom suckelde, gepasseert, waerin vertroude een brieffken aen haer Ed. van Tommagon Patij, die nu over alle de zeehavenen 't gesach gegeven was. Verders verhaelde mede hoe de fluit de Salm leggende op Japaras reede seer leck was, soo dat aldaer diende wat geholpen of anders vermeende qualijck zee soude derven kiesen.

27en. Alhier comen met de boot van Onrust aen 7 persoonen als: een Chinees ende 4 Mardijckers, over eenige maenden in Craoan genomen, ende noch 2 Mardijckers, alhier in't bosch met 't begin des oorlogs van de Bantammers gevangen, sijnde met een prauwken van Bantam ontvlucht ende aen 't jacht Amsterdam, dat voor Ontongh Java op de wacht leijt, overgenomen.

In vergaderingh van Indien, op de geruchten op gisteren per den vrijburger becomen rakende 't comen van de Cabelliau met brieven van Tommagon Patij, soo werde verstaen de besendinge naer Maccassar voor 2 a 3 dagen op te schorten, om daer mede aen Schouten den toestandt van de Oost volcomen te doen verstaen tot derselver naerrichtinge, te meer alsoo bij geroerde brieff niet als alles goets te vernemen staen volgens de geruchten daer van.

Den Engelsen coopman Mr Burgis, die per Javaens vaertuijch sonder voorgaende kennis alhier aengecomen is ende weder naer Bantam te keeren versocht, is verstaen hem 't selve aff te slaen ten aensien van 't gevolch alsmede om van 't gepasseerde alhier daer ter plaetse te minder rapporten te doen overvliegen, derhalven verstaen hem te licentieren met sijn verwant den Engelschen capiteijn van d'Assade naer Maccassar te laten vertrecken; het fluitschip Campen ende 't gallioth de Boterbloem voor Solor ende Timor aen te leggen ende bij onse missive 't opperhooft aldaer Sr Hendrick Horst aen te schrijven, dat desen jaere aldaer sal moeten overblijven, vermits het transporteren ende demolieren van 's Compe fortressen Henricus ende Concordia ende een nieuw te bouwen op het eijlandt Rotti, alwaer al wat bestellens aen sal sijn, verstaen sijn persoons tegenwoordicheijt vereijscht wert, ende in't aenstaende jaer sijn E. te verlossen ende geroerde verrichtinge door een ander van minder qualité te doen waernemen.

Is mede verstaen de jachten Swarte Bul, Workum, Zeehondt ende Hoorn,

hier alle zeijlvaerdich leggende, naer Bantam aff te senden om daer mede van daer uijt derselver besettinge eenige weder herwaerts aen te laten opcomen, om haer wat te versien ende 't volck te verversen, alsmede daer nevens den commanderende schipper Daem Lelij te laten comen ten eijnde voorschreven, ende 't commando over te laten dragen aen den schipper Jacob Lippens op de Bul, 'twelck een vigilandt persoon is.

Alsoo het landtloopen weder sterck voornamentlijck bij 'tvarent volck in swangh gongh, is verstaen in tijts bij sterck edict daer in te versien ende daerbij te belasten op sware poenen, dat niemanden van die buijten stadt woonen eenige dienaeren sal mogen nachtlogis verleenen.

Is mede, geconsidereert het vertier in de tavernes wegens de mom off ander Hoogh en Nederduijtse bieren seer veele sijn ende de winsten groot, waervooren bij haer niets voor den heer betaelt wert, [verstaen] deselve voortaen te ordonneren geenige bieren hoe die genaemt sijn in te slaen voor ende al eer daer vooren aen 's Comp^e ontfanger betaelt te hebben voor ieder vat 15 realen van 8^{en}.

In Raede mede gesien ende gelesen 't schriftelijck rapport van den equipagiemeester ende eenige aenwesende schippers, gecommitteert tott'et besichtigen van de afgevaren schepen Zeelandia en de Post, wert bevonden geroerde bodems onbequaem sijn om langer gebruijckt te connen werden, is verstaen die aen de wal te brengen ende van haer respective geschut, seijl, treijl, anckers, touwen als andere noch gedienstige gereetschappen t'ontblooten, om daernaer de rompen publijck aen de meestbiedende te vercoopen.

Ten jongsten mede in Raede geleth hoe, door de aencompste van den burger Jan Pars ende derselver medegebrachte tijdingh van 't openen des Sousouhounangs havenen alomme langs derselver cust, den burger ende ingesetenen alhier niet alleen als ordinaris maer noch meer sullen doen trachten derwaerts te varen om greijnen ende andere behoefticheden, ende opdat voornamentlijck den rijs bij derselver gretich naervragen aldaer niet werde opgejaecht, ende alsoo die natie een groot gelt daervooren van hier toe te voegen, is in Raede verstaen den ontfanger-generael alhier te belasten dat aen allen ende een ider, die van hier met eenige bodems om de Oost comen te vertrecken, te waerschouwen d'Ed. Comp^{ie} 't last derselver niet hooger als tot 30 realen sal aennemen oock niet gedoogen tot anderen prijs op de basaar vercocht werden, opdat haer daernaer bij den incoop cunnen reguleren.

28^{en}. Voormiddachs comt alhier ter reede, wel buijten vermoeden ende gants onverwacht tot leetwesen, het retourjacht d'Avondtsterre, sijnde een der vier jongste retourschepen onder den schout bij nacht Volckerus Westerwoldt naer 't vaderlandt vertrocken, ende omtrent 21 à 22 mijlen in ruijm zee gecomen wesende is op vertooch van d'opperhoofden desselfs bij den breeden raedt

goetgevonden ende verstaen, volgens genomene resolutie ende derselver schrijvens die was medebrengende, het selve te ordonneren weder naer Batavia te keeren vermits desselfs ranck- ende leckheit, opdat bij voortzeijlen geroerde costelijck geladen schip ende soo veele sielen niet als voorbedachtelijck den zee ten proije te geven, volgens d'attestatie bij d'selve opperhoofden overgegeven ende den breeden raedt verthoondt, luijdende als volcht:

Op huijden den 21^en^ der maent Februarij anno 1657 compareerde voor mij François Cornelis d' Plaet van Middelburgh, ondercoopman in dienst der E. Comp^ie^, present d'getuijgen naergenoemt: Anthonij Jansen van Sardam opperstierman, Reijner Pieterssen van Hoorn, Bartel Schat van Dansick beijde onderditto, Claes Jansen van Gottenburgh constabel, Coert Albertsen van Bergen in Noorwegen schieman, Hendrick Jansen van Campen bottelier, Jan Jansen Clock van Amsterdam hooghbootsmansmaet ende Willem Janssen Koehouwer timmerman, alle in dienst voorschreven, ende hebben ter requisitie ende instantie van schipper Sander Gerritsen van Ossen, jegenwoordich op 't jacht d'Avondtstar vaerende, getuijcht, verclaert ende gedeposeert, gelijck als sulcx doen bij desen, op haerluijden mannewaerheijt waer ende warachtich te wesen, hoe 6^en^ deser maendt tegens den avondt onder seijl sijnde een travaet cregen, 't schip door overgroote ranckheijt machtich op sij liggende, dat wel twee glasen duijrde, daerdoor genootsaeckt d'marsseijls in te nemen, eensdeels de ranckheijt, ten tweeden om naer de pomp te tasten versekert wesende ons schip niet geheel dicht was, bevonden alsdoen binnen de verhaelde tijt van 2 glasen, eer lens hadde, over de sestienhondert steecken water in 't schip, den schipper voorgevende, ten aensien noijt soo veel maer wel hondert steecken voor desen in een glas gehadt hadde, het door de ranckheijt van 't schip aen backboort vermits over die sijde seijlde tusschen wint en water wesen moste, heeft den scheepstimmerman des anderen daechs, wanneer mooij liefelijck weer was, gecommandeert naerstich om te sien waer soodanige leckte mocht schuijlen, dat door hem timmerman op stont geschiet ende, gelijck 't voorgeven van den schipper, tusschen wint als water een barckhout van 14 voeten 't eenemael gescheurt, gemorselt, mitsgaders eenige cleijne leckagie, alwaer een mes als drijffijser tot de hecht conde insteecken, gevonden wiert; den meergenoemde timmerman sulcx oordeelde 't barckhout onbequaem te spijckeren, brack 't stuck 't eenemael aff vindende daer onder soodanige leckagie, daer men vingers in conde steecken, als eenige naden met persennincx beseth. Onderentusschen alle vlijt aenwendende om cleine leckagie (die bevonden) te laten stoppen. Becomen 19^en^ courant daer aen volgende aen stuijrboort een ander leck, voor eerst niet wetende waer het sich onthielt ende naderhant door den timmerman lancx boort door naerstich omsoecken gevonden wesende in 't barqhout, daer een stucq van vier voet lanck gebarsten ende gescheurt,

bevond onder 't selve groote leckagie, insgelijcx 21en deses in de cruijtcamer een ditto, maer conde 'tselve niet helpen uijt oorsaeck wel hoorde loopen maer niet wetende waar het sijn oorspronck van daen hadde. Naer de middach topzeijlskoelte borste een puttinck uijt het groote want, doende wesende om een ander in plaets te voegen, andermael tijdingh crijgende van den opperstuijrman dat van vooren in de boech int cabelgat veel water in 't schip quam ende groote leckagie veroorsaecte. Den timmerman geroepen om 'tselve te besien als te visiteren, bevondt sulcx in der daet, oordeelde het bij de steven van binnen lancx als tusschen de knien van de cluissen in te comen, oock conde daer niet bij comen om 'tselve te stoppen, als door sulcken accident veel water in 't schip cregen, genootsaekt sijnde met de fock op de mast te leggen, gemerckt de groote ranckheijt van 't schip ende 't water in lij bij boort op stont, niet bij de pompen conde bemachtigen, mosten vier glasen, (ende eer meer lens cregen) pompen, nochthans de marsseijls maer te halver stengh hadden gevoert, daer ter contrarie de andere schepen haerluijder marseijls volcomen in top, als door sulcken gevolge uijtwijsende de seijn brief een schoot ende een sjouw heeft laten waeijen. Wijders declareerden de deponenten dat alsnoch, wanneer maer een labber coelte hebben, twee hondert steecken in een glas moeten pompen, gevende de attestanten voor redenen van wetenschap van hun gedeposeerde daer bij ende present geweest mitsgaders 't selve alsoo gehoort ende gesien te hebben. Alle 't welcke voorschreven staet verclaerden de deposanten te wesen de oprechte ende sincere waerheijt, presenterende 't selvige (des noots ende daertoe versocht werdende) naarder met eede solemneel te becrachtigen, sonder bedrogh. Gedaan in 't jacht d'Avontstar ten dage, maand ende jare als boven, ter presentie van Jan Metcalf boeckhouder ende Jacob Dengere cranckbesoecker. Ende was geteeckent: Antonij Janssen Millinton, Reijnier Pieterssen, Bartel Schacht, Claes Janssen, dit is Ā Λ merck van Coert Albertsen schieman, Hendrick Janssen bottelier, Jan Janssen Clock, Willem Janssen Koehouwer, door mij Franchoijs Cornelissen. Ter sijden van dien stondt: ons present als getuijgen, ende was geteeckent: Jan Metcalf, Jacob Dengere.

Volght de resolutie van de brede raed.

Den scheepsraed van de schepen Henriette Louijse ende Avondstar, vergadert sijnde door beroep van den coopman Sr Westerwolt, opperhooft gestelt over de vier retourschepen Louijse, Aernhem, 't Slot van Honingen en de Avontstar, die op gisterenavont den roldoeck van de voorstenge schietende een schoot heeft laten waeijen, so hebben den geheelen nacht op 't schip Louise om die redenen de marseijlen laten lopen en bij gemelte Star gehouden. Des morgens met den dageraet hebben d'opperhoofden van 't schip de Star aen boort geroepen om te vraagen aan den schipper, genaampt Sander Gerritsen

van Oose, d'oorsaecken waerom een schiouw heeft laten waeijen, soo geeft denselven voor als dat op gisteren, sijnde handsaam weder, uijt oorsaecke van leckagie heeft waijen laten soo in de bouch als op sij soo veel water in 't ruijm becomen, dat met pompen in de tijt van omtrent twee uijren geen lens heeft connen crijgen, oorsaeck 't schip ranck is en geen seijl can voeren, 't water in lij blijft staan, ontrent de pomp geen water comt, soo d'eene leckagie is gestopt d'andere wederom opbarsten, uijt oorsaack 't schip oud is, gelijck in't invoegen van een stuck berckhoudt heeft bevonden, d'eene huijt op d'andere is gespijckert, sonder de spijckers als wel behoorde in de inhoute connen geen vasticheijt gegeven worden, en daardoor is te duchten met soo hantsaam weder gemelte schip de Star so overgroote leckagie heeft becomen, hebben verstaan op Bataviaas rheede een chiampan in de gront aen boort liggende is gestooten, daerdoor ontzet is. Storm en onweder op de hoochte van Mauritius, die aldaer hebben te verwachten; gemoetende sou de gemelte schip de Star daerdoor een overgroote desastre connen overcommen, 's Comp[e] costelijcke ingeladen cargasoenen en volck in gevaer stellen. Stelt den genoemde coopman Sr Westerwolt den raad in bedenckingen, of 't geraaden is ten meesten dienste van d'Ed. Comp[ie] gemelte schip de Star sijn reijse vervordert (alsoo maar naer gissinge buijten de straet sijn omtrent 21 à 22 mijl) ofte dat wederom sal retourneren naer Batavia, opdat onse hooge overheden alsdan een ander schip met de selve goederen afvaardigen, dat wij haer wijs oordeel bevolen laeten.

Soo is't dat den raed geconsidereert hebben wat te considereren staat, alle zeemansgebruijck voorgewent hebbende, eenstemmichlijck goet gevonden ten meesten dienste van de generale Compagnie, alsoo de reijse eerst begint, om de bovengemelte reeden 't schip als vooren onbequaem g'oordeelt werd de lancduijrige reijse sal soecken te vervorderen, maar in contra wederom in de name Godes retourneren naer Batavia.

In 't schip Henriette Louijse zeijlende omtrent 21 a 22 mijl buijten de straat Sunda adij 22 Februarij anno 1657.

Ende was getekent:

Volckert Westerwolt, Olphert Agges, Sander van Ossen, Jacob Jansz. Houtschuijt, Wijnant Wijnantsz, Franchoijs Cornelisz. de Plaet, Theunis Jansen, Anthonij Jansz. Millinton.

Bij 't briefken van schipper Lelij, comende tot geleijde van 't schip d'Avontstarre, vernemen hoe 't sedert sijne jongste alleenich was voorgevallen dat drie stucx slaven, te weeten 2 Comp[e] ende een van de fiscael in Banda, van Bantam, in 't schip Erasmus waren overgelopen, sijnde door de Bantammers in 't begin van den oorlogh gevangen geworden. Wijders dat verstont uijt de selve swarten, hoe de gevangene van Batavia op Bantam meerder vrijheijt

als voor desen ware gegeven, oversulcx soo daer althans een schip gelegt wiert veele van d'onse gevangene stonden over te comen, 't welck van meeninge was eerstdaegs eenen tot een preuve te ondernemen.

Binnen deese maend soo sijn alhier van de omleggende Javase custe booven de Chinese joncque van Aijmuij gecomen vijff inlantse vaertuijghjes, ophebbende ses en twintich man, brengen aen de merckt eenelijck:

552 picol peper,
4400 pees gedroogde en soute visch,
70 stucx hoenderen ende eijnten,
400 stucx soute kuijt
als wat snuijsteringh meer.

Waartegens in geroerden tijt weder van hier naer d'omliggende Javase gewesten vertrocken sijn twaelf inlantse scheepsbodems ende van hier wech gesleept:

6986 realen aan geschilderde doucken,
126 picol out iser,
8 picol coper,
66 kistjes goutdraet,
300 isere pannen,
1500 groove p. pierings, ende
100 realen aen cleenigheden.

Soo wert mede bevonden bij dese maends dootrolle alhier 101 persoonen begraven te sijn, als:

87 Comp^s dienaren,
1 Nederlantse vrouw,
1 inlands mans persoon,
3 dittos vrouwpersoonen
7 ditto kinderen ende
2 slaven.

Waartegens alhier weder door den Heiligen doop 23 sielen gekerstent waren, bestaande in:

7 kinderen van Europianen,
9 „ „ Mardijckers,
7 „ „ lijffeijgenen.

Ende soo waren alhier in de kercken te samen in den echt bevesticht:

5 paren uijt 's Comp^s dienaaren 4 paren uit de vrije luijden	sijnde Europianen.
5 paren Mardijckers 1 paer lijffeijgenen	inlanderen.

MARTIUS ANNO 1657.

Primo. Heden middagh nam den Engelschen capiteijn Baekerits van 't scheepjen d'Assade Marchiand van d'Ed. heer Gouverneur Generael ende Raaden van India sijn afscheidt, ende gingh noch van avondt mette lantwint onder seijl naer Macassar medenemende aen onsen resident aldaer als aen den Coningh ider een brieffken, soo uijt brieffboeck onder dato ingeschreven gesien can werden.

2en. 's Morgens gaven haar Ed. den E. Schouten, gaande als commissaris naer 't rijck van Macassar, sijn affscheijt om soo tijdich wint ende weder toeliet met het jacht de Haes ende de chaloup 't Gevonden Lam sijne reijse te vervorderen, ende met lieff op desselffs paresseren aldaer over te leveren onse brieven, aan den Coninck als Prince van Macassar door d'Ed. heer Gouverneur Generaal geschreven, alsmede een ditto aan genoemden Prins door den Raad ordinaris Aernold de Vlamingh van Outshoorn geschreven, wijders aldaar te verrichten ende uijt te wercken 't geene hem Schouten, bij sijne instructie als verdere papieren hem ter hand gesteld, ware in mandate gegeven, alsmede een brieffken aan d'heer vice-gouverneur Hustaert in Amboina, om van Macassar meermalen geroert met de chaloup 't Lam nevens sijn bij te vougen schrijvens van de gelegentheijt ende toestant in dat gewest aan genoemden gouverneur te schrijven tot hare gouverno aff te senden, alle welcke papieren in't Batavias brieffboeck onder dato deses ider op sijn quartier behoorlijck ingeschreven sijn, daeraan den leeser gewesen wert, en naar te oogen sij.

Het retourschip de Peerl is in Raade van India verstaan dat de swaarste coopmanschappen van 't alhier wedergekeerde retourjacht d'Avondsterre, als salpeter, suijcker ende indigo etc., voor 't vaderlandt sal overnemen ende daarnevens hier van landt soo veel sappanhout bij te scheepen, als bevonden sal werden van nooden te sijn om geroerde schip naar behooren te ballasten, om wijders ter bequaamer tijdt daarmede een tocht naar Malacca off Jambij te doen, om daar met peper voorts te volladen ende in 't eijnde deses jaars onder de retourvloote naar Nederlandt aff te vaardigen.

Soo sijn mede op huiden g'affigeert de placcaten, tegen de landloopers als wegen de taverniers (rakende den tol van 15 realen aen den heer te betalen voor ider vat mom ofte bier, die voortaen sullen comen in te slaen) beraemt, ende op 27en des verleden maend bij resolutie vastgestelt, als bij't placcaat onder dato ende in't resolutieboeck als boven gesien can werden.

3en. Corts naer den noen comt alhier ten ancker 't jachtje de Cabbeljau van Japara met de ondercoopman Evert Michgielssen, relaterende (als bij desselfs rapport ende 't appart verbael daarvan gemaeckt gesien can werden) hoe door ordre van den Sousouhounangh de havenen langs de zeecant, sooverre

dien heers gebiet strecte, meest waren open geseth ende alle vaartuijgen van haer beslagh ontslaegen. Tot becrachtinge desselffs soo hadden Tommagon Patij op 4^{en} der verleden maand hem ontboden ende aengesecht, hoe de sake aen 't hoff belangende 't openen der havenen ware affgedaen, want op 't aenbrengen van de strantheeren Martanata ende Wangsa-Radia, die de vorst hadde bekent gemaackt hoe hij, Tommagon, rijst ende grabat hadde toegestaen naer Batavia uijt te voeren, gevraeght hadde aan wien dat gegeven hadden, antwoorden aen Hollanders, Chinesen ende Maleijers, die daar om quaemen ende mede naer Batavia gegaen sijn, 'tselve haer seer qualijk affnam, vragende off sijn land niet anders hadde om uijt te brengen ende dat hem daartoe niet alleen last gegeven had maer selffs naer Batavia alles te mogen laaten uijtvoeren dat sijn landt uijtleverde, maar aen niemandt anders. Wijders dat hij hem gestelt hadde als een pangoran op Jambij ende met dien heer in een staet soude wesen, alsoo hij, Sousouhounangh, hem niet langer met de stranden wilde bemoejen, maer op hem Tommagon Patij alleen laten aencomen, derhalven sij 't selve daermede souden naarvolgen ende hem Patij nergens in hinderlijck sijn, 't welck hem voor 't hoff door Kintolwiera was aangeschreven, mitsgaders dat sijn vorst g'ordonneert hadde te pitsiaren met 's Comp^{e} resident om een stuijrman te becoomen ter leen op een schip, dat den Sousouhounangh naer de Cust meende te senden om die landen te laten besichtigen, 't welck bij hem, Evert Michielssen, wierde affgeraeden om veele reedenen dat hij Tommagon 't selve niet souden onderstaan, maer 's Comp^{e} dienst gepresenteert, soo de Majesteijt iets van daar begeerde, 't selve maer hadde te eijschen, ende soude bij ons aldaar gebruijckt ende versorght werden. Wijders was van daar op 12 deeses verleden maent vertrocken neffens een brieff van Tommagon Pattij aen d'Ed^{e} heer Gouverneur-Generael, waarbij dan 't verhaelde haer Ed. naerder te beoogen stont, welckers oversettingh luit als hier volght.

Brieff van Tommagon Patij, aen d'Ed. heer Gouverneur-Generael op 't Maleijts geschreven en int Duijts vertaalt.

Desen brieff van oprechter ende ongeveijnsder inhout benevens vaste vrundschap, dewelcke niet eijndigen sal soo lange son ende maan weesen sal, comt van uwen broeder Tommagon Patij aen den capiteijn moor, Gouverneur-Generael Joan Maetsuijcker, dewelcke de regeringe heeft in't land van Batavia, die seer voorsightigh ende groot van verstandt is ende seer stantvastigh in sijn besluijten, oock mede beroemt van wegen sijne goedertierentheijt nevens sijn bontgenooten, soo dat sijn name vermaard is boven ende beneden winds nae desen. Den brieff van capiteijn moor is tot uwen broeder gekoomen, ende uwen broeder heeft oock begroet den pangoran Wiera Suri ende Rantel Wiera ende Radan Tanos-Rasso ende

Radan Janga Nanga aengaende het geene, hetwelcke in den brieff van capiteijn moor was begreepen, wegens het bevel van Sijne Majesteijt den Soesoehoenang, hetwelcke hij aan ons 't samen heeft gegeven, want Tommanggong Pattjen kan niet verder eenig beraad nemen dan so verre sijn gebiet streckt, ende gelijck capiteijn moor begeert eenigh cleijn vaertuijgh ofte tinggangs, allen die tinggangs dewelcke in Damack sijn hebbe ick al voor deesen belast te geven aan den coopman van Japare, ende de coopman seijde dat hij van dit moeson die tinggangs na Batavia wilde brengen. Ondertusschen heeft nu uwen broeder het schip, hetwelcke na Batavia wederkeert, affgeladen met suijcker ende iets hetwelcke gereedt was op Jovana. Wijders wanneer uwe broeder in de Mataram was, soo waren er Hollanders die schipbreuk geleden hadden, twee Hollanders met vier van haer maets, ende ick hebbe [se] wederom gesonden ende daar naar sijn er weder Hollanders geweest, die haer boot verlooren hadden, twee mannen Jan Terwoude ende Jacob sijn maet, ende sij sijn verschenen voor Sijne Majesteijt de Soesoehoenang, ende hij heeft ordre gegeven aan uwen broeder dat uwe broeder die soude geven in handen van den coopman op Japara, ende nu sijn er weder Hollanders van de Compagnie, vier man op Ramban, die schipbreuck geleden hebben op Madura, ende de ordre van Sijne Majesteijt de Soesoehoenang is dat men die aan uwen broeder op Jovana soude geven, maar alsoo uwe broeder selffs tot noch toe geen ordre en heeft verstaen van Sijne Majesteijt den Soesoehoenangh, so en send uwe broeder deselve nu noch niet nae Batavia.

Voorts wat aangaet de toestandt van Gebaja Wangsa Radja ende Gebaja Mertanata, die sijn 't samen eensgesint ende hebben versocht aen uwen broeder wegens een Chinees van Batavia, dat hij coopmanschappen mocht inladen op Jovana. Dese 't zeijl gegaan sijnde van Jovana heeft sijn vaertuijg verlooren op de rheede van Japara ende is van die van Japara aangehouden ende hij is verscheenen voor den Majesteijt van den Soesoehoenangh, ende door die voorspraeck van uwen broeder soo hebben noch veel vaartuijghen van Batavische handelaers haar ladinghe gekregen, ende hierover isset dat uwe broeder noch wijders met haar in questie is, het en sal geen swarigheijt hebben voor uwen broeder.

Voorts laat uwe broeder weten aan den capiteijn moor, dat sijne Majesteijt de Soesoehoenan heeft orde gegeven aen uwen broeder om eenen gesant naar de Cust aff te senden, ende uwen broeder heeft goet gedacht dat hij iemandt met een schip soude mede laten varen om te gaan naer de Cust, want uwe broeder vertrouwt van den capiteijn moor dat hij het doen van sijnen broeder in desen sich sal laten wel gevallen.

Eijndelijck en isser niets tot vereeringe van Uwen broeder anders dan een last witte rijs tot een teken van oprechte ende vaste vriendtschap het is slechts een steeltien van een bloem.

Des naarnoens verschijnt meede hier ter rheede den Chineesen nachoda Limga met sijn jonck, comende van Aijmuij in comp^e van d'eerste (op 18 verleden maand verscheenen) van Chinaas custe geseijlt, sijnde gemant met 220 Chinese coppen; sijn ladinge bestaet in 750 picols cooper, 120 kisten goutdraat, 5000 groote ende cleene isere pannen, 15 picols thee, 600 picols Chinees papier, 1400 potties Chinees bier, 20 picols radix China, 13 picol dick cooperdraet, 400 picols quitacollen, groote quantite groff porceleijn, ende allerhande andere Chinese groove waaren meer, welcke alhier ter vente presenteert.

's Avonds naar 't gebedt wierden d'opperhooffden van de jachten Swartenbul, Worcum, Zeehont ende Hoorn bij haar Ed. g'ordonneert om op morgen vroegh met de landwindt naer Bantams bocht te verseijlen, haer medegevende een brieffken van haer Ed. aan d'opperhoofden der vloote aldaer.

4^en. Op van den morgen seijlden van hier de vier jachten, op gisteren avond haer affscheijdt becomen, naer Bantam. Verders niet voorgevallen, als eenlijck dat hier binnen 't casteel wierde gebracht een Javaan, geboortig van Bantam ende buijten door d'onse gevonden, die voorgeeft expresselijck van Bantam geweecken te sijn om hier te coomen ende te verblijven, dat alhier naerdencken veroorsaecte, waerover datelijck in de kettingh geclonc ken wiert tot naarder kennisse bequamen.

5^en. Niet noterens voorgevallen, buijten dat d'Ed. heer Gouverneur Generael verselschapt met d'heeren Raaden van India als verdre voorname gequalificeerde persoonen te paerd sijn gereeden naer 't pavillioen-velt om het aldaar nieuwe begreepen fortje eens te besichtigen, ende sijn tegen den avond hier wedergekeert.

6^en. Soo quam een Portugees van Ceijlon, (ondere andere) hier gebracht ende althans matroos op een onser schepen, sich van den morgen vervoegen bij den ontfanger ende die quam weeder den Gouverneur Generaal aendienen hoe datse met hun drie Portugeesen ende een swart, mede gevangen van Seijlon ende in onsen dienst, om de slagen ende 't harde tractement op onse scheepen te ontgaen, hadden geresolveert om t' samen naar Bantam te vluchten, hebbende tot dien eijnde om beter ende veijliger door te coomen ende tot Bantam te geraken een Engelsch vlaggeken gemaeckt. Hierop is den onfanger door haer Ed. ordre gegaan naer 't huijs daer d'andre drie haer waren onthoudende, waar dat de twee Portugeesen vont ende naer binnen bracht, sijnde den swart uijt om ergens een prauw te bescharen. Den een der twee Portugeesen, die aenleijder van 't werck was geweest, bekende 't selve rond uijt, waerover op stonts in verseeckeringe wierde gebracht, den anderen, die eerst op heeden

daertoe versocht weesende ende daar in noch niet verwillight hadde, als den aanbrenger (die pretendeerde gelijck voor deesen sijnen Coninck nu d'E. Compagnie getrouw te willen weesen), liet sijn Ed. in vrijheijt gaan, met eenen ordre stellende dat de swart mocht opgesocht ende vast geset werden. Den gedetineerden seijde mede onder anderen hoe hij al over lange met eenige sijner lantsluijden van hier naer buijten om de selve reedenen waren gegaen, met insicht om onderweegen ten minste niet te recht connende coomen) van tijgers gegeten ofse verscheurt te werden, doch datse haar bedacht ende weder steewaerts gekeert hadden.

Bij het aencomen van onsen Japaarse resident, met 't jachje de Cabbeliau van de Oost, in vergaderinge van Indien gelesen desselffs schriftelijck als gedane mondelinge rapport wegens het openen van des Sousouhounangs seehavenen, die rheede bij de twee jaeren geslooten sijn geweest, waarbij verstaen d'selve wel niet in 't geheel (soo vertrout werde uijt jalousie der strantheeren veroorsaeckt) g'opent waaren maer dat dagelicx stonden g'opent ende den handel gepermitteert te werden, welck bij haer Ed. in achtinge genomen, ende om geen gelegentheeden voor soo veele die presenteerden (te meer op 't schrijvens van den Tommagonpattij op Juanna) voor bij te laten gaen, is goet gevonden de lastdragende scheepen Leeuwinne 't Huijs de Vogelesangh als 't bootje Emeloort nevens het fluitschip de Salm, op Japare verdreven ende seer reddeloos leggende, op hoope deselve hare ladinge van rijs, suijcker ende houtwercken etc. aldaar becomen ende noch tijdich genoegh wederkeeren sullen om naer Taijouan off elders versonden te werden, aen te leggen ende te gebruijcken. Ende tot bevorderinge ende incoop geroerde ladinge, opdat 'tselve ordentelijck ende sonder versuijm mach geschieden, wiert mede vastgestelt derwaerts te committeren den E. Joan Truijtmans om met eenen aldaer met Compagnies resident Evert Michielssen te vernemen naer de gelegentheeden, daar van ons sedert veele maenden niet dan seer variabele ende dickmaels geckelijcke tijdingen van toe gecomen sijn, opdat naer de ware bevindinge ende rechte rapporten ons eenmael alhier connen reguleren.

Is mede goetgevonden den lieutenant van d'prauwen hier naer de riviere van Becassi met eenige weerbare galliots als chaloupen beijde ter defentie ende arbeijt eerstdaegs uijt te setten om van daar te halen eenige stutten, pallissaden ende sparren, van welck houtwerck tot volvoeren van veelderleij structuijren ende timmeragie jaar uijt jaer in onderhouden wesende dagelijcx als voornamentlijck nu seer om verlegen vallen ende verstaen wert aldaar te becoomen en te houwen sijn.

7en. Den vrijborger Jan de Britte op sijn vertoogh dat seijlreet lagh om met sijn vaartuijchje naer Balij te vertrecken, soo werden bij den Ed. heer Gouverneur Generael in antwoorde als recompense van de gesondene brieven ende schenckagien, door de Balijse radjas Longnan ende Kaleranghgedaen,

aan haer Ed. weder met den selven Britto, die die hier gebracht hadde, d'naavolgende geschencken ende geschriften gesonden, als bij d'affschriften daer van hier onder volght, eerstelijck:

Brieff van den Ed. heer Gouverneur Generael aan Radja Longnan op 't eijlandt Balij.

Den brieff, die radja Longnan aen ons heeft geschreven met onsen onderdaen Jan de Britte, is ons door den selven bestelt nevens de vereeringen daer bij gesonden, bestaande uijt 2 jongens, 6 eijnden ende 100 bossen padie, deselve is ons seer aangenaam geweest, daer uijt verstaande radjan Longnans begeeren ende genegentheijt om met ons in vruntschap ende goede alliantie te leeven, waartoe wij oock ten allerhoogsten genegen sijn, opdat de onderdanen wedersijts soo van Balij als Battavia haar commercie over ende weeder onverhindert mogen drijven. Voorts hebben wij gelesen hetgeene radja Longnan schrijft van onsen burger Julio, van welcke sake gemelte Jan de Britte radja Longnan rapport sal doen, in het welcken wij verhoopen dat hij satisfactie sal neemen. Het vaartuijgh, dat radja Longnan versocht heeft van Batavia te mogen hebben, en connen wij hem voor jegenwoordich niet bestellen omdat met verscheijden oorlogen belemmert sijn, tot dewelcke selffs vaartuijgen van doen hebben, soodat ons dienaangaande gelieft te excuseeren. Dit mousson sullen ettelijcke vaertuijgen van hier naer Balij vertrecken om haar ladinge van rijs, padie ende andere coopmanschappen te halen, wij versoecken dat radja Longnan de selve daar toe behulpsaem ende gunstich gelieft te wesen, ende wij sullen daardoor in radja Longnan werden verobligeert.

Wij en hebben jegenwoordich niet anders tot vereeringe aen radja Longnan te senden als:

6 ellen carmosijnroot laken,
4 committers,
4 sarasse gobers,
3 petholen van 8 asta.

- Batavia den 7en Meert anno 1657.
Geteeckent: Joan Maetsuijcker.

Den brieff door haer Ed. aen radja Calerang op Balij.

De brieff, die radja Caleranght met Jan de Britto aan ons heeft geschreven, hebben wij wel ontfangen nevens de presenten daarbij gesonden, bestaende uijt een cleene jongen, 6 eijnden ende 100 bos padie. Deselve brieff is ons aengenaam geweest, daeruijt verstaende radja

Calerangs goeden wille ende genegentheijt om met ons in vreede ende vruntschap te leven, daar wij oock ten hoochsten toe sijn genegen tot welvaren van wedersijts onderdanen ende subjecten, gelijck Jan de Britte voornoemt die nu weder derwaerts gaet radja Calerangh mondelingh nader sal comen verseeckeren tot wien ons gedragen, ende versoecken dat radja Calerangh den selven Jan de Britte ende oock alle andere ingesetenen van Batavia, die op Balij coomen handelen, gelieft behulpsaem te wesen, ende sullen daarover in radja Calerangh werden verobligeert. Het vaartuijgh, dat radja Calerangh versocht heeft van Batavia te mogen hebben, en connen wij hem voor jegenwoordich niet bestellen omdat met verscheijden oorlogen belemmert sijn, tot dewelcke wij selffs veel vaartuijgen van doen hebben, zoodat ons diensaangaande gelieft t'excuseren, wij hebben en rechtevoort niet anders aen radja Kalerangh tot vereeringh te senden dan:

3 ellen carmosijnroot laken,
4 commiters,
4 searasse gobars,
2 petholen van 8 asta.

Batavia desen 7 Meert anno 1657.

Geteeckent: Joan Maetsuijcker.

8en. Heeden op den avond bequamen d'opperhooffden van 't fluijtschip Campen ende 't gallioth de Botterblom, nevens haar Ed. missive ende verdere papieren aan den oppercoopman Hendrick ter Horst opperhooft wegens 's Compˢ ommeslagh op d'eijlanden Solor ende Tijmor, haer affscheijt derwaerts om op morgen vroech met de lantwint in Godes name 't seijl te gaen, hebbende een ingelaaden cargasoen van coopmanschappen ende provisien ten bedrage volgens getekende congnossementen van f 16161.15 tot vervolghs des handels aldaar. Wat haer Ed. bij geroerden brieff, genoemden ter Horst aldaar in mandato nopende 't verplaetsen der fortressen geven, alsmede wat haar Ed. schrijven aen den Omaij Chilij ende d'Orancajo van de Moortse negrie Lawaij, wert altsamen bij 't apart verbael van dat gewest largo verhaelt, daer ons dan hier aan gedragen.

9en. Van den morgen seijlen van deese rheede naer Solor 't fluijtschip Campen ende 't gallioth de Botterblom.

Soo comt daarentegens hier weder uijt de Bantamse besettinge ter rheede 't jacht den Erasmus, nevens den schipper Daem Pieterssen Lelij, aldaar over 's Compˢ navale macht 't commando gevoert ende volgens onse ordre aen schipper Jacob Lippens overgegeven, om 't commando op 't jacht de Bul ende de vlagge van de groote stenge te voeren. Geroerde Lelij rapporteerde aen haer Ed. hoe omtrent de Bantamse besettinge 't zedert 't opsenden van de Avondsterre niets verhalens voorgevallen was dan het behouden aancoomen

op den 6^{en} deser voor Bantam [van] de jachten Swarten Bul, Worcum, Zeehond ende Hoorn, waarbij haar Ed. ordre gesien ende sijn verloff tot eens op te comen (alsnu geschieden) met lieff hadde beoogt ende 't verders alles soo naargecomen was.

De besettinge van Bantams bocht bestondt in seven bodemen op sijn vertreck, ende waren verdeelt, namentlijck 't jacht de Zeehont voor Anjars besettingh, 't jacht de Conijn beoosten Bantams hoeck, 't jacht Sluijs tusschen Poulo Panjangh ende 't Conijn, de jachten Caebo de Jasques ende Worcum binnen Cleijn Moedeij, 't jacht Hoorn tusschen Groot Moedij ende Pontan, 't jacht de Bul tusschen Groot Moedij ende Panjangh, welckers verdeelinge der navale macht omtrent Bantam ende aangrensende baijen waaren geweest vertroude haar Ed. met haarluijden souden approbeeren.

Naar verscheijden consideratien bij den Gouverneur Generael en de Raaden van India gehadt, ende haare gedachten laten gaan, hoe dickmalen soo van 's Comp^{s} dienaren als getrouwde oock weduwen ende erffgenamen hier te lande werden aangesocht tot betalinge van geslooten reeckeningen, waertoe dickwils door behoefticheijt als andersints comen te verstaan, ende aangesien d'heeren Majores daardoor merckelijck g'interesseert werden, als tot sulcke betalingen in Indien ongehouden sijnde (als bij de articulbrieff claerlijck blijckt) maar in 't vaderlandt behoeven betalinge te doen als andersints meer, soo is in raaden g'arresteert ende redelick g'oordeelt dat die geene, die affbetalinge van geslootene reeckeningen versoecken, boven de 6¼, bij ons op 19 Januarij laetstleden op ordinarie verstreckinge van maandgelden aen de benodichde over alle 's Compagnies residentien gestelt, oock noch acht per cento sullen moeten vallen laten, alles om reden bij d'resolutie claarder en breeder uijtgedruckt.

Op 28 Januarij verleden hier verschenen sijnde den coopman Anthonij van de Voorst met 't jachje de Tortelduijve van Sumatras westcust, ende bij desselffs rapport alsdoen gesien hoe de panglimas van Sillida, Ticke ende Priaman op 't gerucht van oorloge, die den E. Truijtmans met de croone van Aetchin aangegaan, ende daerop die altsamen als onder de croone staende mede den oorlog tegens 's Compagnies goederen ende volck op Sillida, Ticko ende Priaman aangevangen, de goederen gerooft ende de dienaaren gevangen hadden, soo is op heeden ter vergaderinge van haer Ed. g'arresteert tot recuperatie van de Nederlandsche gevangenen als de peper, die op Sillida aen de strant noch in de packhuijsen blijft leggen, in Godes name van hier een aensienelijcke navale macht onder 't commando van geroerde van Voorst derwaarts te senden met een goede partie militaire persoonen; de macht der scheepen te bestaen uijt de jachten de Tortelduijff, Wachter, Cabbeliauw, Goede Hoope ende Urck nevens de twee diffencive chaloupen Creeft ende Crabbe, ende d'selve booven het daarop bescheijden varent volck te verstercken met 200 militairen ende noch te ze varende persoonen, d' militairen te stellen onder 't

subaltern commando van capitain deses casteels Lourens Keelder als verdere te beramen lieutenants, vendrigs ende cherganten. Soo is mede verstaan den predicant Bernhardus Brochborn, met 't schip Breda uijt vaderland geseijlt, om de waardigheijt sijns ampts als uit commiseratie den selven wederom op reeckeninge te laten goet doen sodanige twee maenden gagie als bij d'opperhoffden geduijrende de reijse om sijn gegeven ergernissen als anders meer in gecondemneert ende belast staet.

Ten jongsten is mede verstaan het fortje, begreepen in 't pavellions veld tot bescherminge van Batavias groff vee ende althans tot behoorlijcke defencie opgemaeckt is, 't selve te benamen tot onderscheijt van de andere met het woort Noortwijck.

10en. Compt hier ter reede met 't jacht den Drommedaris van Cambodia 's Compagnies hooft over de negotie Sr Hendrick Indijck medebrengende een ladingh van 192 lasten rijst als andere coopmanschappen, ter monture van f 11971. 2.- waarbij overleverde een brieff van de Majesteijt van Cambodia aan haar Ed. als desselffs rapport en gehouden dachregister, dependente papieren van sijne gedane transport als gelatene restanten. Bij welck rapport verneemen den toestant ende aanvanck van negotie in dat rijck als g'obtineerde licentie van de Majesteijt, de Compagnie 25 jaren den vellenhandel alleen toegestaen sij bij open geschrift als andersints, hoewel sobere aanvangh van negotie sich deesen jare verthoont heeft, soo schijnt in toecomende te beteren staet, dat de tijt openbaren sal. Het particulier ende omstandigh verhael van 't verhandelde in dat rijck wert bij apart verbael van dat quartier gevonden.

Den brieff des Coninex van Cambodia luijt, volgens translaet aen d'Ed. heer Gouverneur Generael geschreven, als volght:

> Desen brieff comt uijt een oprecht gemoed van den Coninck van Cambodia etc.
>
> De brieff van d'Ed. heer Gouverneur Generael hebbe ick wel ontfangen ende den inhout seer wel begrepen mitsgaders de gemaeckte vrede aen alle mijne onderdanen bekent gemaeckt, waerdoor voortaen de Hollanders aen mijn volck gehouden sijn alle hulpe ende bijstant te bewijzen, gelijck wij dan oock daerdoor wederom verbonden blijven aen haer in alle gelegentheden tselve mede te doen, ende soo bijaldien nae dese vereeninge tsij te water of te lande door de Hollanders aen mijn volck ofte die van Cambodia aen de Nederlanders eenige schade aengedaen wierde, soo sal sulcx vergoet moeten werden door de gene, welcke de oorsaecke daer van gegeven hebben.
>
> Alle coopmanschappen welcke hier vallen en in Jappan vercocht connen worden, sal d'E. Compie volgens 't gemaeckte contrackt vrij staan alleen te mogen doen incoopen, doch bij aldien ick in toecomende te rade

wierde om een mijner vaartuijgen hier van daan na Japan te zenden, soo sal d'E. Compagnie eenelijck de helft der vellen hebben, maer sulcx niet geschiedende salse die in 't geheel erlangen. Alle andere waren, uijtgesondert de Japanse, daarvan sal d'eene helft d'E. Compagnie vermogen in te coopen ende 't resterende sal voor diverse negocianten die hier comen overblijven.

Op het versoeck van d'E. heer Gouverneur Generael, soo sal het de Hollanders alleen van alle Christenen, doch wel insonderheijt van de Portugesen welcke haere gesworen vijanden sijn, vrij staen in mijn coninckrijck te mogen negotieren, nochtans met versoeck dat hierop verder eens nauw geleth mach werden, aangesien andere Christenvolckeren mij niets misdaen en oversulcx daer toe geen redenen gegeven hebben.

Na Amboina, Banda, Ternaten ofte de eijlanden daer omtrent gelegen sal ik conform het contract geen vaartuijgen laten vertrecken noch oock senden: ingevolge eenige aldaer gerescontreert werdende mogen wel als vijanden en overtreders aangetast werden.

Doch andere vaartuijgen, hier thuijshoorende en met passen van 't opperhoofd der Nederlanders versien wesende, sullen vrij en onbelemmert over zee haar negotie moogen drijven.

De gemaeckte vrede behaegt mij seer wel alsmede 't contract, dat de Japanse waren door de Hollanders alleen voor den tijt van 26 jaeren sullen werden verkocht.

Vertrouwe wijders, dat d'E. heer Gouverneur Generaal in mijn doen contentement scheppen sal.

Volgt het translaet van seeker briefken, door den Coninck van Cambodia aen gemelte Sr Indijck mede ter hand gestelt.

Op Batavia gecomen zijnde, soo wildt d'Ed. heer Gouverneur Generael versoeckshe wijse bekent maken hoe dat ick voornemens ben eenige eliphanten na de cust van India te senden vermits die aldaar veel gelts renderen, sulcx ingewillight sijnde, soo hadde gaerne een Hollantse stuijrman ter leen en oock eenich buscruijt, 't welck hier genoegh hebbe maer 't mijne en is soo goet niet als 't Hollantse.

Voorts versoeck ick 't ondergespecificeerde namelijck: roos water, eenige Hollantse touwen, eenige camelen, esels en andere dieren welcke in Cambodia nog niet en sijn.

De 100 lasten rijs gaen op reeckeninge der pretensie, welcke d'E. Compagnie heeft.

't Jacht Geldria comt alhier ter rheede uijt de Bantamse besettingh, mede

van daer brengende het Engels jacht de Agrimont, comende van Suratte ende soo voorgaff tenderende naer Macassar langs dese cust sonder tot Bantam te willen wesen. Echter hadt schipper Lippens 't jachje Hoorn tot een bijgeleijde nevens Geldria gesonden om, soo ras geroerde jachje 't Engels scheepje hier ter rheede sach, weder ter besettinge soude keeren, als geschiede. Met 't jacht Geldria bequamen een brieffken van de Bantamse vloote, alsmede met den Engelschen een brieff aan haar Ed. van d'heer directeur van Gent uijt Suratte, welckers inhout bij 't Suratze verbaal te sien is. Met genoemde Engels scheepje hadde capiteijn Bitter een cleen brieffken aan sijn huijsvrouwe geschreven, alsoo hij den Engelsman in 't convojeren [1]) van Goas-bhare naar Suratte des Comp[s] carguisoenscheepen hadde op de breete van omtrent de 20 graden (sijnde op 26 Januarij passato) gerescontreert, waarbij vernamen hoe hij maar heen ende weder bij onsen commandeur voor Goa gelast dat convoij naar Suratte te doen ende dat alsdan weder ter besettinge stont te keeren, alwaer vertroude niet voor soude vallen tusschen onse vloote ende den Portugees, alsoo niet vermercken konde uijt te komen stont, sijnde binnen onder de forten liggende vijff gallioens ende 6 petassies van 12 tot 16 stucken nevens een goede partij oorloghsfregats. Het brieffken van voor Bantam van schipper Jacob Lippens hier bovengeroert bevinden van inhoude te sijn als hier vervolgens ingeschreven :

Op heeden 's morgens ten acht uijren sijn aan 't boort van 't jacht Sluijs comen vluchten 8 swarte met een cleen Javaans vliegertie, waren op gisteren avondt omtrent 9 uijren de Javaanse schiltwacht gepasseert op risico van 't leven, waaronder sijn 3 vrije Mardijckers, 3 ditto slaven, 1 ditto van de Comp[ie] ende 1 ditto van Sr Truitman, ende hadde uijt haar mont verstaan bij ondervraginge hoe eenen Keeij Mastraboena met omtrent 700 man eenen breeden wegh van Bantam naer Batavia waren makende om daar langs bequamelijck geschut te connen voortsleepen; ook mede dat den coninck in éijgener persoon met 8000 man stont te volgen soodra de droogte van de bossen 'tselve stonden toe te laten. ende de melie ingesamelt ware, ende alsdan den Hollander niet in de bosschen maer op ruijm veld te comen besoeken, als andere praetjes meer. Wijders hadde verstaen van een der gevluchte slaven die bij den orancaijo Raxa Gattij hadde gedient, welcke orancaijo seer groot metten sultan was, ende hadde voor reeckeninge van de Majesteijt uijt het binnengesiappeerde Engels jacht gecocht 10 stucx iser geschut, 800 musquetten ende 7 groote tonnen boscruijt, ende was geroerde scheepje weder geladen met suijcker ende peper om daarmede eerstdaeghs naer Macassar te vertrecken. Hebbe oversulcx het jacht Worcum bij P[o] (Poulo?) mede g'ordonneert om op d'uijtcomste seer nauwe te letten ende iets vernemende het g'arresteerde sein te doen, omdat ons niet en comen

[1]) Lees: *alsoo hij in 't convoieren van den Engelsman van enz.*

t'ontsnappen, ende bijaldien niet goetwillich quam te strijcken 'tselve vijandlijck aan te tasten ende sal UEd. costij toegestuijrt werden. Per 't jacht Geldria, dat om d'impotenten een dach opgehouden hebbe, gaen 11 siecken, 1 van Cabo de Jasques, 6 van 't Conijn, ende 4 van 't jacht Sluijs, waervan den schipper Pieter Gerritse mede seer sieck is.

't Jacht Cabo de Jasques was om hout te kappen op een eijland aan d'oost van Sumatras westcust.

Naar 't sluijten comt 't jacht de Zeehond van sijn g'ordonneerde wachtplaetse medebrengende een Engels jachtje coomende van Suratte, genaemt d'Agriment ofte Vreede, hebbende op 't seggen van schipper Schot op stonts 't ancker in de gront gesmeten ende g'accepteert omme mede naar Batavia te verseijlen. Soo hebben dan goet gedacht, alsoo 't jacht Geldria reede lagh derwaerts te verseijlen omme alle quaed gevoelen te voorcoomen 't jacht de Zeehond ter geleijde mede te laten gaen, doch niet verders als 't gesicht van Batavia ende gesien sal hebben den Engelsman daer ter rheede g'anckert is, waarmede niet anders, dan affbreeckende.

Was geteeckent: in 't jacht de Bul voor Bantam den 9en Maert anno 1657.

11en. Op van den morgen gaet den vendrich Pieter Theunissen met een troup van 20 man om 't veld te recognosseren omtrent Ancke, alsmede om met eenen te sien naar eenige stoffe bequaem om lont van te maken tot behulp des noot.

12en. Niets gepasseert, eenelijck bij d'Heer Gouverneur Generael en de Raden van India een cleen brieffken naer Macassar afgevaerdight met 't Engels jacht d'Agriment aan den commissaris Dirck Schouten ofte in absentie aan 's Comps residenten aldaar, ende verseijlt met de landwind in de voornacht noch van deese rheede.

13en. Van de morgen verseijlen van deese rheede naer de riviere Becassi Hans Christoffel, lieutenant van 's Comps cleen oorlogsvaertuijch, nevens den vendrich Pieter Thonissen met vier tingangs, een chaloup ende drie contings, sijnde gemant boven 't ordinaire bootsvolck met 32 militaire coppen ende 42 Compagnies slaven, om aldaer volgens resolutie van dato 6 deser te hacken ende mede te brengen eenige houtwercken tot palissaden ende onderleggers als spanen ende handspaken. Soo gingh 't jacht Geldria mede tot convoij om voor de riviere te setten.

14en. Niets genoteert.

15en. Deese morgen brachten onse visschers een seer grooten caijman binnen, die in hare netten in de haaven voor den boom gevangen hadden, waarvooren als naer ouder gewoonte een vereeringe wierde gegeven.

16en. Vertoont in vergaderinge van Indiën den Chineesen pachter van den tob hoe 'smaandelijck aen den Compagnie moet betalen 830 realen, ende hoe door veele moetwillige van allerleij natiën daar in verhindert wert met de

verschijnende te vervaren, verjagen, te stooten, quetsen ende t'opgestelde gelt t'ontnemen als anders, versochte bij ons sulcx bij placcaet mocht voorgecomen werden, als oordeelden in billicheijt te bestaan ende vast stellende daerin te doen versien.

Soo vertoont oock den pachter van 't handelen aan 's Comp[s] scheepen hoe door misverstant die pachte tot 310 realen smaands gemijnt hadde, alsoo vermeende een anderen pacht van meerder belangh was mijnende, als op stonds mede d'heer ontfanger bekent gemaackt ende over gedoleert hadde, is verstaan in Raade, aangesien blijckt op verre naar van die pacht het gemijnde smaands niet can coomen ende den Chinees niet suffisant oock onvermogens tot schade te lijden, de pachte 't eijnde van de maand weder de novo op te hangen ende te verpachten aan de meestbiedende.

In Raade mede geleth op 't versoeck van clercquen ter Generaele Secretarie over hare gepresenteerde diensten cortelingh bij dage ende nachten op het doen der twee besendinge naar 't Vaderland te mogen als ordinaris met een jaerlijxse vereeringe bedacht werden, is verstaen haer toe te voegen 200 realen om door den E. secretaris verdeelt te werden naer ouder gewoonte.

17[en] en 18[en]. Dese dagen niets voorgevallen.

19[en]. sMorgens de militaire, g'ordonneert naer de Sumatrasse westcust, binnen 't casteel verschijnende wierden in vier compagnien verdeelt, onder hare behoorlijcke lieutenants, vendrigs ende serganten, ende die door haer Ed. voorgestelt sijnde embarqueerden voorts naer boort.

Tegen den middagh het edict op nieuws beraemt tot maintenue der topbanen affgecondicht, sijnde in 't placcaetboeck onder dato g'inserreert.

Heeden middach gaff haer Ed. de foij aen de voornaemste hooffden der vloote vertreckende naar de Sumatrase westcust, Javas oostcust ende Palembangh.

Des avonds wierden de papieren voor Javas oostcant, gaande met den E. Truitmans, als Sumatras west cust van S[r] van Voorst, oock van Palembangh voor den coopman Anthonij Boeij, bij haer Ed. vervaerdicht ende geteijckent. De schepen derwaerts gaende bestaan uijt de volgende, namentlijck: voor Java de Leeuwinne (ende Vogelesangh) als 't gallioth Ens naer de westcust, de jachten Tortelduijve, Cabbeliauw, Goede Hoope ende Urck als 2 chalouppen, ende voor Palimbangh 't jacht de Winthond ende de fluijt de Groene Molen, welckers inhouden altsamen in 't generaal brieffboeck onder dato deses ingeschreven ende naar te lesen sijn.

De heer Gouverneur Generael, genegen om een keer naar Bantams bocht te doen om de gelegentheijt onser besettinge aldaar als voornamentlijck om met eenen afftekijcken off den vijand met eenige aensienlicke affbreuck soude te doen weesen, stelt de sake aen de Raeden van India voor om te verstaen off haer Ed. oock eenige redenen ende bedenckingen daartegen strijdigh waren hebbende, ende alsoo van neen als haer Ed. verclaarden bleeff sijn Ed. van

meeninghe met 't jacht den Erasmus op morgen in comp^e van d'heer Raad Arnold de Vlamingh van Outshoorn, d'heer van der Beeck, capitain van der Laan, schipper Daem Pieterssen Lelij ende 's Compagnies geswooren landmeter Joannes Listingh een keer ten fine geroert derwaerts te doen.

Laet in den avontstont retourneert hier weder van Bacassi den lieutenant Hans Christoffel met het vaertuijgh op 13 deses derwaerts geseijlt, medebrengende 850 stucx sparren ende 300 stucx tot bantspal, relaterende hoe aldaer geroerde hout als swaarder houtwercken ende sonder swaaren arbeijd te becomen was, vermits het bosch daar droogh ende rontom tamelijck vol (als maer volck hadde die 't haelde) stont, doch bij deese Bantamsen oorlogh waren met cleen convoij niet al te verseeckert vermits het jacht nu mede geweest, op twee canonschoten niet aen de wal conde leggen vermits de ondiepten, derhalven vermeende cleen oorloghsvaertuijgh bequamer ende sekerder te wesen, om daer tot convoij mede te gaen.

20^en 's Morgens naer alvooren de Srs Truitmans, van Voorst ende Boeij, hare papieren ende affscheijt becomen hadden, om alt'samen ende een ider besonder sijne reijse ende verrichtinge volgens hare instructien te vorderen, welckers besondere belastingen in deselve uijtgedruckt bij hare aparte verbaalen largo onder dato deses ider onder sijn quartier connen naergesien ende gevonden werden soo ginghen haer Ed. verselschapt als op gisteren geroert van hier naer Bantam onder seijl, ende waren de Westcustvaerders gelast sijn Ed. tot voor Bantam te accompagnieren etc.

In vergaderinge van India is mede g'arresteert de poorte bij Diest, seer swack ende indefensief sijnde (als niet meer dan van een enckelde muijr), die gantschelijck te laten vernieuwen, namentlijck de oude te stoppen ende op de behoorlijcke dicte toe te laten metselen ende een ander ontrent 16 voeten van daer in de cortijn te openen, roijende recht op de bruggen van de stats buijten- ende binnengrachten, de poorte binnen sijn bosten (sic!) een openinge van 8 voeten hoog te geven ende 13 voeten hoogh tot 't bovenste van sijn boogh, in conformite van 't ontwerp daervan gemaakt ende naer naukeurige besichtiginge g'approbeert als bij de originele resolutie onder dato largo beoogt can werden.

21^en niets voorgevallen.

22^en. Tegens den avond comt alhier met 't jacht den Erasmus weeder behouden ter rheede ende binnen 't casteel den Ed. heer Gouverneur Generael, hebbende voor ende rontomme Bantams baij van d'een sijde tot d'ander omme seijlt ende occulaire inspectie van de gelegentheijt van dien alsmede van onse besettinge genoomen.

23^en. Comt alhier met een jonckje van Quinam den Spaenschen capiteijn Juan d'Ergesa, hebbende op geseijde custe sijn vaartuijgh verlooren, medebrengende 4 a 5000 Spaense realen om met permissie alhier weder een bequaem vaartuijgh te coopen om hem daarmede weder naer de Manilhas, daer van daan gecomen sij, over te voeren.

In Raade van India eenige persoonen soo in de militie als ter zee dienende verbetert, verders gediscoureert over de gelegentheijt van Bantam, soo tot nauwer besettinge ende in ende uijt houden van cleen vaertuijgh als om daer bequamelijck ergens des begeerende te landen ofte iets op te werpen ende te begrijpen tot affbreucke ende beschadinge der stadt als andersints, is bij haar Ed. altsamen g'oordeelt niet veel cans te sien veel min te sijn, derhalven verstaan met de besettinge soo als voor dato noch tot nader ordre te continueren.

24en. Arriveert ter rheede uijt Bantams bocht 't jacht Sluijs.

25en. Niets gepasseert.

26en. Niets voorgevallen als dat den Gouverneur Generael, verselschapt met de Raaden van India als voornoemde gequalificeerde Compe dienaren, op de naermiddach te paarde reeden naer buijten, alwaar 't fortje Noortwijck begreepen werd, 't welck bijnaer volmaeckt vonden, ende naer 't selve besichtigt als op 't een ende 't ander weder ordre gegeven hadden keerden haer Ed. tegens den avond weeder binnen 't casteel.

27en. Des smiddags wierden alhier bij den achtbaren Raad van Justitie deses casteels sesthien persoonen ter plaetse des gerechts gebracht ende altsamen, soo over begane dieverien, schelmstucken, wechloopen van haar schepen tot in 't bosch, als die van de militie, wegens des 'snachts van haar bescheijden wachtplaets te verblijven ende op sentinelle staande te slapen, gestraft met geesselen, brandmercken ende wippen. Verscheijde Pampangers sijnde buijten aen de riviere van de groote Moron vernacht een grooten stier, die sij met twintich schooten troffen ende ter neder velden, waervan alhier eenich binnen brachten het hooft met een stuck van den hals, waervan afgesneden wiert aen vleesch dat in 't magasijn gewogen is vijffentsestich cattijs, waaruijt aff te neemen sij wat 't geheel dan wel soude gewoogen hebben, dat wel mede hier souden gebracht hebben maer terwijl daer met doende waren vernamen eenich cleen vaertuijch onder de wal tenderende naer de riviere, ende alsoo beducht waren het Bantammers mochten wesen soo durffden den buijt niet metnemen, vreesende geen tijts genoegh tot het te ontweijden ende quartieren souden hebben.

Gemerckt den tijt sij om aen de Cormandelse custe te gedencken om besendinge derwaarts te doen, soo is in Raade goetgevonden voor d'eerste besendinge derwaerts aan te leggen 't retourschip de Peerl om boven de behoefticheden, provisien ende gevorderde coopmanschappen, soo veele gouts als in voorraet hebben ende in eenige dagen van de ladinge sullen comen t'amasseren boven 50000 taijlen Japans schuijtsilver daarmede over te senden, alsoo daeromme aldaar benoodicht sijnde ende met veel gelden a deposito beswaart sijn.

Soo mede, aangesien alhier om scheepshout als knies, cromhouten ende diergelijcke slach meer dagelijcx benoodight vallen, is verstaan 't schip Breda een tocht aen de Duijsent Eijlanden om d'selve te halen te laten doen.

28en. Den E. baillu en gecommiteerde schepenen rapporteren aan de heer Gouverneur Generael hoe haer hadden vervoeght aan de westsijde ende aldaar besightieht het ongeluck aan een Chinees kind aldaer spelende gebeurt, dat hartstegen-doot gevallen is door 't treffen op 't hooft van een bamboes vallende uijt een clappusboom die getijffert wiert, 't vallen geroerder bamboes soo vermoeden is door outheijt van sijn bindsel los geworden ende van de wind soo van boven nedergebracht ende 't kind daer onder speelende recht met t'onderende op 't hooft gevallen.

29en. 't Fluijtschip de Salm comt hier ter rheede van sijn bescheijde wachtplaetse om de oost, alwaar door swaar weeder van verdreven sijnde om sich te redderen genootsaeckt ware geweest op Japara ter rheede te loopen, alwaar vermits 's Compe resident Evert Michielsen vertrocken was naa Batavia, van den gouverneur als d'landaerdt niet qualijck onthaelt maer ter contrarie van alles versorght is geworden, sulcx niet anders sien conde off de havenen souden haest aldaer geopent ende den handel toegestaan werden, te meer wanneer den E. Truitman met 's Compe brieven ende scheepen daar sonde verscheenen weesen, die hem op 23 deser op den hoeck van Oetjongtana naer derwaerts tenderende ware gerescontreert ende hem aan haar Ed. nevens vijff stucx Portugeesen een brieffken ter handen gestelt die was overleverende, waarbij vernamen hoe hij Truijtmans op den 22en deser, sijnde den 3en dagh sijns vertreck van hier, een vaertuijgh omtrent den hoeck van de Drommelboomen geseth siende leggen door sijn groote prauw doen besichtigen, ende bevonden meest met Maleijers bemant ende van Bantam comende was ende tendeerde naer Macassaar, sijnde in compagnie van noch vier andere vaartuijgen op 20en deser van Bantam t'seijl gegaen, alle mede naar Macassaar 'toogh hebbende, waarvan twee Maleijtse vaartuijgen waren ende d'andere twee des Bantams sultans prauwen, dewelcke wel versien ende met 80 mannen g'armeert waren, ophebbende 3 gesanten van den Bantamse sultan aan den vorst van Macassaar, daar op d'eerste nacht van affgedwaelt was, sulcx sich alleen bevindende de wal gecosen had. Soo hadde hij Truijtmans, dewijle van Bantam quam, niet cunnen naerlaten geseijde vaartuijchje te laten visiteren alwaar niet in gevonden was, sijnde eenelijck geballast, dan slegs vijff Portugesen die daar van (met haar toestaan) gelicht hadde om hier te senden, alsoo vertroude niet alleen van hier uijt hare gevangenis maar wellicht uijt 's Compe dienst gevlucht mochte weesen, alsdan daarmede te leven soo haer Ed. souden gelieven goed te vinden, ende alsoo geseght niet bij geroerde vaartuijgh was vindende oock scheenen Maleijers te weesen, was te raade geworden deselven haren wegh te laten passeeren ende mede sijne reijse te vervorderen.

Soo comt mede van Bantam hier binnen een prauwtie, daar nevens vijff stucx Chineesen, sijnde d'een den schrijver van den sabander ende capiteijn

der Chinesen aldaar, medebrengende twee brieven op 't Maleijsch geschreven, d'een houdende aan d'heer Joan Cuneus, Raad van India, ende d'ander aan Bingam, capiteijn der Chinesen, ende Giecqua, Chinees coopman, door gemelte sabander aan haar E. gesonden, 't welck d'Ed. heer Gouverneur Generaal bekent gemaackt sijnde door geroerde heer Cuneus is goet gevonden die perfect te laten in 't Duijts oversetten om te beeter te verstaan wat daar bij is begeerende, ende als dan daarop te antwoorden na saecx vereijsch.

De translaten der twee brieven, op gisteren alhier door den schrijver van de Chinesen sabandaer op Bantam aen d'heer Joan Cuneus ende den capiteijn der Chinesen geschreven gebracht, ende die g'examineert ende bij lecture bevonden dat de vreede tusschen ons ende de Bantammer, door den oorlogh gebroocken, waerdoor de negotie soo hier als op Bantam scheen stil te staen, wel geerne aldaar sagen weder gemaeckt ende op nieuws gesloten mochte werden, waertoe versochte d'heer Cuneus ende gemelte capiteijn alhier haar best omtrent haer Ed. tot uijtwerckinge desselffs te willen contribueren. Waarop goed gevonden sij, om te toonen wij wel tot vreede (als ons eenichsints genoech eerst deeden) genegen waren, hem sabandaar op dese wijse sijne twee brieven te doen beantwoorden, als bij d'afschriften onder geroerde translaten ijder apart hier onder ingeschreven naer te sien sij.

Translaet brieff van den sabandaer van Bantam
aan d'heer Joan Cuneus geschreven.

Tot bewijs van oprechte genegentheijt die niet en sal veranderen, ende uijt oprechte vriendschap, dewelcke niet eijndigen sal soolange als de sonne en de mane sullen schijnen, comt dese van den bendhara sabandaar der stad Bantam aan de heer capitain Cuneus in 't fort der stad Batavia, die seer wijs ende verstandich is oock voorsichtich in allen deelen, die oock geleert is ende van wege sijne kennisse seer vermaert is en die seer uijtmuntende is in sijne raadslagen tot onderhoudinge van vrundschap.

Na desen, ick sende mijnen schrijver Kanhauijw om desen brief te brengen, even als of ick selve den heer capitain quame te begroeten, vermits doch dese twee steden malcanderen ondersteunen, en wanneer 't hun welgaat hebben een vast gesette bepalinge, die alleen in Gods eijgene hand staed, ende sijn even als een boom die, uijt de aerde in 't vlacke veld voortgegroeijt, ter tijd van groote hitte dient tot verkoelinge voor alle het volck, alsoo sijn dese twee steden wanneer se vereenicht sijn. Ende haar vermogen en sal niet ophouden; hier benevens dese tijden en sijn niet als de tijden van den ouden Padoeka Sire Sultan, want de tegen-

woordige sulthan noch jongh sijnde soude wel alles dat hem voorkomt na sijn verstant willen verricht hebben, ende staet seer stip op sommige saacken die sijnen ingeseten betreffen, doch ick menigmaal voor den throon van sijn Maj[ts] maatoere sijnde geweest, soo is 't sulcx dat nu tegenwoordich alle bevelhebbers soo die te lande als ter zee sijn terugge ontboden opdat se wachten hoedanige ordre mochte werden beraamt, weshalven ick den heer capitaijn heb willen verstendigen, aangesien hij seer wijs, verstandich en voorsichtich is in allen handel ende steets weet seer bequamelijck te openen al wat bedect was, ja even als een spiegel ofte bril, die van het geene seer duijster is de duijsterheijt verdrijft ende geeft een heller en claar gesicht.

Indien de heer capitaijn mij eenige gunste toedraecht, hij en late niet desen brief te beantwoorden; tot vereeringe en hebbe ick niets maar alleen mijne goede genegentheijt.

Translaet antwoort door d'heer Cuneus aen Kaijtsou, capitain ende sabandaer der Chinesen tot Bantam geschreven.

Door den schrijver Cahauijw is mij UE. genege brief wel geworden, ende uijt deselve als uijt desselffs mondelingh verhael hebbe UE. goede genegentheijt ende meninge wel begrepen. Vermits de redenen ende de gelijckenissen, die ghij bij brenght, in der daed waer ende rechtmatich sijn, kunnende met U seer wel bevroeden wat schade ende onheijl de wedersijts ingesetenen bij een woedende oorlogh sijn lijdende, daeromme hebbe tot handhavinge van een goede saecke U versoeck, om de meeninge van den heer Gouverneur Generael en de andere heeren Raaden, welcke de regeringe van dese republijcke bevolen is, te vernemen, in 't werck gelecht, welcke in der daet alsnoch sodanich bevinde te sijn gelijck haer Ed. altijd door hare heijlsame actien tot bevorderingh en onderhoudingh van een goede vreede getoont hebben dat sijn; ende wat goede devoiren tot mainctenue van dien aengewend hebben is UE. ten volle bekent, ennde daerentegen oock niet onwetende wie oorsaecke van de jongste rupture ende opgecomene onheijlen sijn, mede wat quade instrumenten daertoe g'arbeijt hebben, gelijck den sultan, welckers goedaerdicheijt vermaert is, apparent jegenwoordich mede is bevindende: oversulcx van gevoele sij soodanige quade instrumenten uijt de regeringh gestooten ende loon na verdiensten ontfangende, Batavias goede ingesetenen eenigermate satisfactie van hare geledene schade genietende, ende alsdan soodanige middelen van verdragh werdende voorgewend, daerop met gerustheijt ende

volcome verseekeringh getrede soude mogen werden, soude in geene deele aen een goed ende gewenst succes willen twijfelen, tot welckers bewerckingh UE. devoir aanwendende sult een goeden naam en den segen des Alderhooghsten gewinnen, sal van mijner sijde daertoe sooveel devoir aanwenden als eenichsints mij mogelijck sal sijn. Dengene, [die] den sulthan tot beslichtingh van de geresene onlusten sal believen te senden, sullen aangenaam sijn ende in volle verseeckeringh onfangen werde.

In 't Casteel Batavia den 30^{en} Maert anno 1657.

Geteeckent: Joan Cuneus.

Translaet missive van Kaijtsou, capitain en sabandhaer der Chinesen tot Bantam, aen capiteijn Bingham.

Alsoo desen oorlog de gemeene lieden seer beschadicht ende smart, derhalven hebbe aen sulthan versocht om te mogen pitchiaren ofte beraden, waerop den sulthan goetgevonden heeft vooreerst geen volck en vaertuijgen uijt te senden. 't Sal seer goet sijn dat capiteijn Bingam omtrent d'Ed. heer Gouverneur Generael versoeckt om wederom bevredicht te mogen werden, alsoo Batavia ende Bantam nabueren sijn als tanden en lippen. Het quaet ofte leet, dat ons volck hebben gepleecht, UE. can van onsentwegen dat omtrent d'Ed. heer Gouverneur Generael verexcuseeren opdat hetselve mach vergeten werden en dat van nu weder aen goeden standt mach toenemen als voor desen is geweest. Tot dien eijnde sende ick den schrijver Coenhaij derwaerts, of ick selfs in persoon ware, beneffens mijn groetenissen.

Een ander d°, door den selven aen Siecqua Chinees geschreven, van den selven inhoudt als boven.

Brief van Bingam, capiteijn der Chinesen tot Batavia, aen Caetsou, capiteijn der Chinesen ende sabandaer tot Bantam.

De brief, die ghij aen mij hebt geschreven, heb ick ontfangen ende den inhout de Gouverneur Generael ende de Raden van India voorgedragen, die daerop ten antwoort hebben gegeven dat haer niet onbekent en sij, dat de gemeene luijden soo wel hier als op Bantam door den oorlogh, die die van Bantam sonder eenige reden ofte oorsaeck hebben aengevangen, veel schade ende nadeel hebben geleden ende bij voortganck noch staen te lijden, waerom sij oock wel genegen sijn de saecke te bevredigen, maer sij seggen,

wat vrede connen wij met Bantam maken nademael sij haer woort niet en houden, over 2 jaeren hebben wij de vrede solemneel met haer vernieuwt ende ten duerde geen 9 maenden of sij hebben ons te water ende te lande openbaren oorlogh aengedaen, sonder dat wij tot noch toe de alderminste reden hebben connen verstaen waerom, soo den sulthan echter leetwesen van sijn doen gecregen heeft ende tot vrede genegen sij, soo laet hem gesanten herwaerts senden, wij sullen geern hooren de voorslagen die sij sullen doen ende ons in alle billickheijt laten vinden, dit is de antwoort die de Gouverneur Generael ende Raeden van India op U schrijven hebben gegeven.

Batavia 30 Maert anno 1657.

Was onderteeckent: Bingam.

Op 't vertooch van d' heer directeur generael Hartsinck in Raede van India naer 't avondtgebet hoe bevonden wiert dat eenige packen, aen landt gecomen uijt d'Avondtstar, opgesneden ende een groot partie fine vaderlantse stucken lijwaet uijt deselve gestoolen waren ende naer alle apparentien aen 't scheepsboort moste geschiet wesen off onderwegen in de chiampans tusschen 't boort ende hier, 'twelck met leetwesen gehoort, soo hebben haer Ed. goetgevonden op stondts den advocaet fiscael van India te gelasten de visite te nacht aen gemelte Avondtsterre te doen met alle hoecken ende winckelen te doorsnuffelen, alle kassen ende kisten te visiteren, of soo daer bij ergens den dief bekent ende achterhaelt cost werden.

Is mede verstaen d' 5 Portugesen, alhier op gisteren per de Salm door den E. Truijtmans gesonden, aengecomen, in de kettingh te laten clincken, omdat van hier naer Bantam (hoewel onder ons geen dienst genomen hadden) sijn gevlucht, als omdat gevangenen des oorlogs wesende haer te beter te bewaren, waer bij hun geen ongelijck geschiet.

Soo wiert bij haer Ed. mede gesproocken van den clocktoorn op de punt den Robijn, die soo vergaen is dat men genootsaeckt is geweest d'clock af te nemen, om deselve toorn wat te verhelpen, waertoe door gebreck van bequaem houtwerk niet wel raedt sij volgens 't getuijgenis der m[r] timmerluijden, sulcx genootdrongen blijft voor noch wat tijts 'tselve te laten berusten.

Desen namiddage wiert in de stadt ende 't casteel de proefpredikinge gedaen alsoo op Sondach naestcomende des Heeren heijlige avondtmael sal gehouden werden.

31[en]. Den advocaet fiscael van India ende gecommiteerdens uijt den achtbaren Raedt van Justitie deses casteels rapporteren aen d'Ed. heer Gouverneur Generael, hoe aen 't boort van 't schip d'Avondtsterre haer hebben vervoecht ende aldaer seer nauwe visite ende ondersoeck gedaen doch niets gevonden jae selfs geen schaduwen van dieften bespeurt; noch hadden den schipper ende stierluijden haer Ed. g'affirmeert dattet onmogelijck geweest sij

aen haer boort geschiet waere 't openen ende de diefte aen de packen gepleecht, vermits niet alleen de ruijmen wel gesloten ende verseeckert sijn geweest maer oock de packen selfs in 't ruijm hadden bestuiwt gelegen.

Tegens den middach is ten huijse van den Chineesen capiteijn Bingam door d'heer directeur generael, ten overstaen van d'heeren bailliu, schepenen, derselver als haer Ed. secretaris, op nieuws volgens resolutie bij openbaren beckenslach aen de meest biedende verpacht het handelen aen de schepen hier ter reede leggende, ende is deselve pacht weder gemijnt op 251 realen ter maendt, sullende op morgen sijn aenvanck nemen.

Des naermiddachs arriveert alhier van Malacca een gillioentge aldaer thuijs hoorende inhebbende eenigen rijs ende oude clappussen, waervan de thol aldaer behoorlijck voldaen hadde, ende bracht aen haer Ed. van daer een brieff bij den heer gouverneur Jan Thijssen ende sijnen raedt dato 12 deser geschreven, van welckers inhouden alhier geen gewach maecken maer aen het apart verbael van Malacca gehouden onder dato sijn wijsende.

Met het vallen van den avondt soo comen hier van Canton ter reede ten ancker de jachten Coukercke ende Bloemendael, medebrengende onse afgesanten aen den grooten Cham van Tartarien ende China d'E. Pieter de Goijer ende Jacob Keijser, op 14en Junij anno 1655 van hier derwaerts vertrocken, leveren in Raede van India ider derselver een apart schriftelijck rapport over nevens haer gehouden dachregisters als appendente papieren, 't sedert haer vertreck van hier tot dato deses geschreven ende voorgevallen, soo in de sake van haere commissie als negotie op Canton rakende, welck werck altsamen bij een summier apart verbael, van die Chinese en Cantonse besendinge gemaeckt ende tsamen daeruijt bij een getrocken, in substantie can werden naergesien. [1])

Geroerde gesanten rapporteren, een brief aen haer Ed. van den grooten vorst ende keijser van Tartarien ende China sijn medebrengende ende aen boort gelaten ter tijt ende wijle op de inhalinge bij ons soude gedisponeert sijn.

Met 5 inlantse vaertuijchies, ophebbende 61 coppen, sijn op dese loopende maent volgens opgebrachte notitie van den licentmeester alhier aengebracht (boven 't gene met de jonck, op 3 deser van de custe van China gecomen, aengebracht is) ende vertholt d'onderstaende goederen als:

5000	realen comptant, is tolvrij,	
676½	picol peper,	
35	d°	Chinees papier,
245	d°	witte suijcker,

[1]) Vgl. Joan Nieuhof, *Gezantschap der Nederlandtsche Oost-Indische Compagnie aan den tegenwoordigen keizer van China door Pieter de Goijer en Jakob de Keijzer*, Amsterdam 1693.

2 picol Japanse taback,
23½ d° thin,
230 d° ebbenhout,
2 last sout,
½ d° rijs,
1800 stucx gedroochde visschen,
500 d° oude clappussen,
600 d° cadjangh,
2500 d° grove commen,
1500 d° soute eijeren,
50 d° coockpotten,
50 d° rottanghmatten,
200 d° grove matten,
11 korven taback,
15 potten olie,
100 bos ajuijn,
200 d° tammerinde,
5000 bladen vergult Chinees papier ende eenige cleenicheden.

Noch sijn mede in dese loopende maendt alhier van Craoan gecomen 81 cleene prautjens, ophebbende te samen 158 man, brengende aen de merckt:

2403 stucx hoenders,
36 „ bockjes,
455 manties rijs,
895 gantangh rijs,
538 bos padij,
800 „ ajuijn,
4 corven Javaense taback.

Hier tegens is weder in deselve tijt van hier met 33 inlantse vaertuijgen naer verscheijde omleggende quartieren vervoert ende ingescheept realen 16264 aen allerhande besteede coopmanschappen, te weten:

14867½ reael aen gesorteerde doucken,
1000 „ aen goutdraet,
129 „ aen out ijser,
137½ „ aen isere pannen,
40 „ aen grove commen,
20 „ aen comijn,
70 „ aen comptant.

Loopende dese maendt Meert sijn alhier op Batavia volgens opgebrachte notitie des dootgravers ter aerden bestelt 88 menschen, bestaende uijt de volgende castens, 67 Europianen ende 21 der inlandtse, namentlijck:

60	Compˢ dienaers	Europise natie.
2	burgers	
1	Duijtse vrouw	
4	Duijtse kinderen	
67		
5	manspersoonen	Asiase natie.
4	vrouwspersoonen	
7	kinderen	
5	slaven ende slavinnen	
88		

Daertegen bevinden in deselve stadt ende tijt weder dat den H. doop bedient sij aen:

7 kinderen van onse natie,
10 kinderen van inlantse vrije natie ende
11 kinderen van lijfeijgenen,

alsmede dat hier door den bandt des houwelijcx in genoemde maent te samen gecomen sijn:

9 paren uijt 's Compˢ dienaren,
4 uijt de vrije luijden,
5 paren uijt de Mardijckers,
1 paer captiven.

APRIL.

Primo dº, sijnde Paesdach, wierde alhier in 't fort als in de kerck van de stadt 't H. avondmael gecelebreert.

Op heden quamen eenige inlantse vaertuijgen van eenige quartieren van Java's Oostcust, brengende voor tijdinge mede hoe de Mataram alomme sijne havenen finalijcken hadde opengestelt ende den handel toegestaen, oock dat 's Compˢ schepen, met d'E. Truijtman derwaerts geseijlt, voor Samarangh in ladinge lagen.

2ᵉⁿ. Niets.

3ᵉⁿ. Vertreckt van dese reede den vrijcoopman Thijs Pieterssen met 2 joncken over Palembangh naer Cambodia.

Omtrent den middach wierde binnen 't casteel (alwaer d'heer Gouverneur Generael ende Raeden van India in de groote vergadersael te samen saten) gebracht den brief van den grooten Cham van Tartarien ende China, door onse affgesanten Pieter de Goijer ende Jacob Keijser van daer medegebracht, ende quam verselschapt van boort door geroerde gesanten als verscheijde ander gequalificeerde Compˢ dienaren, de militaire binnen 't casteel stonden in de wapenen in 2 rijen verdeelt van de poorte tot des Generaels woninge,

waertusschen doorgingen, ende daerop driemael gelijckelijck losbranden ende op ieder chargie met een groff canonschoot van de punt Diamant beantwoort als oock op de jongstemael met 9 gelijcke schooten. Welckers briefs inhout (alsoo op Duijts doen vertalen was) bevonden haer Ed. van desen inhouden als bij 't affschrift hier onder volgt:

Translaet des briefs van den grooten Cham van Tartarien ende keijser van China aen d'Ed. heer Gouverneur-Generael Joan Maetsuijcker in 't Chinees geschreven.

Den Coninck sendt desen brief na Hollandts Batavia aen den Generael Joan Maetsuijcker. Onse landen sijn soo verre als het oosten van het westen van malcander gelegen ende daerom connen wij malcanderen seer beswaerlijck genaken, ende van vele voorgaende eeuwen tot nu toe sijn de Hollanders bij ons niet gesien geweest, doch ghij sijt seer wijs ende van een goet gemoet, als die tot mij gesonden hebt Pieter de Goijer 't samen met Jacob Keijser, dewelcke uijt uwen name voor mij sijn verschenen ende geschencken hebben gebracht. U landt is 10000 mijlen verre, doch ghij thoont U oprechtelijck gemoet dat gij aen mij gedenckt, daerom is mijn herte oock seer tot U genegen ende sende aen U 2 rollen satijn met draken, noch twee andere rollen satijn, 4 rollen blauw gebloemt satijn, vier rollen groen gebloemt satijn, vier rollen blauw sonder bloemen, noch 4 rollen kin, 4 rollen gecamelot, 10 stucx pelings, 10 stucx phansi, 10 stucx doorluchtige stoffies, drij hondert taijl silver.

Ghij hebt versocht om in mijn landt te comen handelen, waren daer in te brengen ende andere weder uijt te voeren, waervan de gemeene man proffijt soude hebben doch, aengesien U landt seer verre affgelegen is ende hier seer harde winden waijen, waerdoor de schepen met groot gevaer overcomen, ende het hier aen landt oock seer kout is soodat het hageld en vriesd, soo soude het mij deeren ende in 't herte seer doen indien daer van U volck quam, derhalven indien ghij lust hebt datse hier comen laetse slechtelijck om de acht jaren eens comen ende niet meer als hondert man, waervan 20 ter plaetse van mijne residentie connen optrecken, ende dan kondt ghij Uwe coopmanschappen aen landt in UE. logie bergen sonder die op zee voor Quanton selve te verhandelen. Dit hebbe ick uijt goede genegentheijt tot U beste alsoo goetgevonden, hetwelck vertrouwe U oock wel sal gevallen. Dit ist dat ick U wilde bekent maecken.

Onderstondt: in 't jaer het 13 der regeringe van Cijngteij de 8 maen den 29 dach. Lager stondt: Hongtee Tsoepo.

4en. De wegen ende 't platte landt hier rondomme door de dagelijcxe continuerende droochte bequaem werdende ten gebruijck, soo is d'Ed. heer Gouverneur Generael, verselschapt met d'heer directeur Carel Hartsinck als d'heeren Raeden Joan Cunaeus, Verburgh en Steur oock eenige andere meer gequalificeerde persoonen soo uijt 's Compe dienaren als vrije, buijten gereden om de fortresse Rijswijck als 't omliggende velt eens te besichtigen alsmede een seecker gemaeckt cleen watermolenken, aldaer omtrent aen een waterval door een soldaet toegestelt, 't welck haer Ed. alles in goeden standt vonden, oock het molenken seer propis, van weijnich omslach ende nochtans van goet effect bevonden, soodat in tijt ende wijlen soude connen gepractiseert werden om een boscruijtmolen op soodanige wijse toe te stellen, welcke nu hier binnen met buffels omgetrocken werdende doorgaens veel costen, van groot beslach ende moeijelijck bestier sijn.

Den weijffelmaendt der veranderend moussons gecomen, waerdoor althans dagelijcx in plaetse van westelijcke winden de oostelijcken staen door te blasen, waerdoor hier weder veele handelvaertuijchies van d'Oost naer dese reede staen te coomen, die wel tegens het geducht gewelt van de Bantamse Javanen dienden bevrijt te werden, wert in Raede van India gearresteert de jachten Hercules ende Avondsterre om de Oost omtrent Craoan ter wachte te laten leggen, d'een bij den hoeck van Craoan ende t'ander soo veele beoosten dat den anderen sien ende op te doen sein bij eenich voorval den anderen connen waerschouwen ende seconderen, oock de comende ende gaende handelvaertuijgen te convoijeren buijten pericul, oock mede een wakent oogh te houden de Javanen van Bantam niet weder met haer vaertuijgh in Craoan comen te nestelen.

Is mede verstaen den lieutenant van 's Compe cleen oorlochvaertuijgh, Hans Christoffel, weder met eenige bequame oorlogsprauwen, van volck ten eijsch versien, naer de riviere van Bacassi te senden om aldaer van dat lichte houtwerck, bequaem tot stutten, palissaden ende sparren, te doen halen, dewijle volgens desselfs rapport 't geroerde houtwerck abondant ende lichtelijck te becomen sij ende alhier daeromme dagelijcx seer benoodicht vallen, inde timmeragien, ende sullen tot aller verseeckertheijt, boven de jachten bovengenoemt voor Craoas leggende, tot convoij mede stuiren een gallioth ende 2 groote chaloupen, wel versien.

5en. Desen morgen seijlt van dese reede naer den hoeck van Craoan 't jacht Hercules met soodanige ordre als bij 't briefboeck onder dato naer te oogen sij.

Soo verseijlt mede van hier naer Bacassi den lieutenant Hans Christoffel met 10 stucx cleen vaertuijgh nevens 't galiot d'Appelboom tot convoij, gemant met 110 coppen ende gevictualieert voor 14 dagen, ten fine op gisteren geroert.

Sijn Ed. sit van de naermiddach weder te paerde, verselschapt met eenige der heeren Raden van India, rijdende naer Ancke om de Sterreschans eens te besichtigen, die in goeden doen vondt, oock mede die van 't daer

bescheijden guarnisoen, doende om seecker moerassich bosjen dicht onder genoemde fortresse leggende (waeruijt oock den vijandt verscheijden malen eenige schoten op 't selve gedaen heeft) af te houwen, daer reede verre mede geavanceert waren, sulcx in 't aenstaende niet meer door dien wech haer soo naer sullen connen comen sonder alvoorens ontdeckt te werden.

6en. Desen morgen seijlt van dese reede naer de Duijsent eijlanden 't schip Breda om van daer eenige houtwercken te cappen ende herwaerts te brengen, soo cromhout tot scheepstimmeringe als anders, daer hier om benoodicht vallen.

Daertegens comt hier uijt Bantams bocht weder ter reede 't jacht Cabo de Jasques medebrengende een brief nevens 2 resolutien, van den commanderenden schipper Jacob Lippens ende den raedt aldaer geschreven ende beraemt dato 3en ende 4en April, nevéns 7 persoonen van Bantam aen onse schepen gevlucht, bij welckers inhout sien hoe 't sedert sijnen jongste aen ons van dato 9en Maert verleden aldaer is voorgecomen dat op 23, 24 ende 29 derselver aldaer aen 't jacht de Jasques van Bantam waren comen vluchten 7 persoonen, daeronder 2 Chinesen ende een geboortich van Grissich, van welcke 3 jongstgenoemde, alsoo daer in geen dienst off slavernie waren geweest, niet veel van onse vijanden der Bantammers bedrijf hadde verstaen, als wel uijt de 4 eerste overgecomene Mardijcker ende slaven, die hem hadde bedeelt hoe de Javanen seer iverich waren doende tot insamelinge van den rijs, waertoe meest alle de Batavise gevangenen ende fugitiven waren bruijckende, dat daer oock gerucht wiert, soo ras de wech van Bantam naer Batavia gereet was daer sterck aen gearbeijt wiert, dat sij omtrent Batavia een sterckte tot haer rendevous souden opwerpen ende met grof schut tot derselver bescherminge versien. Wijders seijden kennis te hebben een Engels Jacht in Lampon lach en lade om naer Engelandt te gaen, waermede 't Engels gewesen opperhooft van Cambodia stondt te vertrecken, dewelcke op 20 verleder maendt met d'Engelsen agent Skijner met 5 groote tingangs volladen derwaerts vertrocken was, oock hoe op 10en derselver maendt op Bantam Macassarse gesanten waren gecomen ende naer weijnich aenwesens van daer weder vertrocken nevens gesanten van den sulthan aen Macassar. Wijders hoe 't Engels jacht de Blessingh, op Bantam binnengeslopen, noch van meeninge bleeff per eerster occasie naer Maccassar te seijlen.

Ten jongsten maeckt haer Ed. bekent hoe seecker Engels scheepie op den 3en deser was comen steecken om den hoeck van St Niclaesbaeij daer nevens 't jachie de Zeehondt, die soo haest ons sien cost 3 canonschoten dede tot sein een Engelsman was, welcke alsoo dicht onder de Javaense wal heene liep, daerop datelijck met de 5 schepen daer leggende namentlijck Bul, Worcum, Jasques, Hoorn ende Conijn, jacht op maeckten dan, uijttermaten beseijlt wesende ende daer toe noch 2 lijseijls van de groote marsseijlsrhee ende 2 van de groote rhee daer bij settende, hoe 't quam 't ontslippen niet willende onder de vlagge comen noch schijn om te strijcken maecken, maer

liet sijn ancker op Bantams reede voor d'Engelsche logie vallen. 't Jacht Hoorn, hem de dichste sijnde, dede 3 schoten omdat hij noch ter reede strijcken soude, daer op ter contrarie in plaets van strijcken d'eerste schoot soodra niet gedaen was of schoot met deselve munt dicht voor hem over tot vier malen toe; soo sagen daer op datelijck eenige Engelse met Javaens vaertuijgh aen boort comen ende daer goederen uijt lossen, welcx lossen den ganschen nacht duirde, 't welck door de stilte des wints als anders gemackelijck aen onse schepen conden hooren.

Den schipper van de Zeehondt comende op den avondt aen boort van Lippens verhaelde hoe hem, te weten 't Engels schip, voor Anjer ontmoet ware ende door den coopman desselfs met een stierman daer aen boort geweest waren ende soo vertrouwde hare commissie verthoont, dewijle Engels was dat lieten sien, verstonden 't scheepie, den coopman ende den capitein particulier was comende, waerop onse schipper van de Zeehondt diende dat door ordre van haer Ed. op Batavia moste onder onsen commandeur voor Bantam ten ancker comen, daerop diende een vrij coopman was ende varen wilde daer 't hem geliefde 't speet duijvel off doot, doch naderhandt schijnende een weijnich te bedaren seijde dat mede naer Batavia wilde ende bij onsen commandeur voor Bantam ten ancker comen, dan gelegentheijt om 't onsnappen becomen hebbende thoonde van 't eerste seggen niet aff stondt. Waerop den scheepsraedt aen boort beroepen hadde noch den selven avondt, ende geresolveert vermits de nacht daer tegens niet te doen waere. Op smorgens den 4^{en} weder den raedt beroepen, is aldaer verstaen, alsoo apparent ware de verleden nacht alle de meeste goederen daer waeren uijtgelost ende nu soo veel vlotter ende dichter aen de wal conde comen, sulcx onse schepen op een musquetschoot niet souden daer bij connen comen ende niet anders uijt te rechten waere als 't ledige hol te verdestrueren ende haere schepen te periculiteren, soo waren geraden geworden, om niet van 't Bantams geschut bereijckt te mogen werden, van 't selve aff te staen ende haer Ed. derwegen te adviseren ende haere ordre tegemoet sien, waermede niet verder bij desen was schrijvende als eenelijck 't jacht de Conijn maer voor 8 dagen ende d'andere schepen ter nauwernoot voor dese loopende maent geprovideert waren, oversulcx versochten haar Ed. alhier daer op verdacht geliefden te sijn.

Soo is in Raede mede verstaen, aengesien de swarte suijckeren van de Oost in overvloet hier sijn aencomende ende de branders der arack aen de Comp^{e} op den ouden voet nu weder d'selve presenteren te leveren, voortaen aen de vertreckende schepen als anders van die vocht weder 't ordinaire randtsoen te laten versorgen.

Ende wert den ouden ende taeijen betaelder capiteijn Bingam toegestaen op afcortinge van sijn schult aen d'E. Comp. die noch bij de negotie etc. over de 18000 realen bedraecht, 's maentelijcx te laten leveren 15 leggers stercke ende 15 leggers slechten arack, ende dat daer van de een helft voor d'Comp^{ie}

sal blijven ende d'andere helft voor hem om 't werck te connen gaende houden.

Ten jongsten is mede vastgestelt den bode der weesmeesteren, die sijn ontslaginge versoeckende is, daer van 't ontlasten ende, om in desselfs plaetse een ander bequaem persoon uijt de borgerie te mogen becomen, die als den jegenwoordigen borge conde stellen voor 2000 realen, desselfs tractement in plaets van 12 op 20 realen smaents te verhoogen.

7en. Op van de morgen seijlen van dese reede naer Bantams bocht de jachten Geldria ende Amsterdam, medenemende van hier allerhande verversinge voor de vloote aldaer als een briefken van haer Ed. in antwoorde van de gene, die den commanderenden schipper Jacob Lippens op 4en deser per 't jacht Cabo de Jasques gesonden heeft (over het inloopen van seecker Engels scheepie tegens derselver danck ende waerschouwinge op Bantams reede), waerbij ordre becomen waernaer haer derwegen als in 't toecomende sullen hebben te reguleren omtrent die natie, als bij 't generael briefboeck onder dato deser geinsereert can naergesien werden.

8en. Niets gepasseert waerdich ter papier te brengen.

9en. Desen avondt gingh den vendrich Pieter Theunissen met een partie arbeijtsvolck en 's Comp' swarten uijt naer de houthackerie heel boven aen de Groote riviere, alwaer eenigen tijt geleden voor den oorloch noch goede quantiteit gehackt houtwerck is blijven leggen om hetselve nu met dit drooge weeder af te halen, gaende derwaerts mede een bijgeleijde van 30 onser soldaten ende de bende van den Amboinesen capiteijn Raadje.

10en. Die van de Sterreschanse, meenende de verleden nacht dat vijandt vernamen, hadden daerop losgebrandt maer wert vertrout het een misverstant sal sijn, ende soo al imant daeromtrent mochten vernomen hebben, het van onse eijge swarten sal geweest sijn die daer om branthout te cappen comen, te meer alsoo naderhant d'gedane schoot niets vernomen hebben.

Door gecommitteerden uijt het collegie van heeren weesmeesteren alhier wiert, in Raede van India vergadert sijnde, overgegeven seeckere remonstrantie daerinne begrepen 10 gewichtige poincten raeckende de gemeene weesen ende uijt crachte van dien derselver debiteuren, waerop om bij desen ongelegen tijt haer E' buijten reproche te houden haer Ed. hulpe met raedt ende daet versoeckende ende onse ordre daerop in scriptis op ider point tot hare naerichtinge geliefde schriftelijck te stellen, waerop goetgevonden is tot advis te voegen 't geene voor ider poinct hebben doen stellen, gelijck in 't resolutieboeck onder dato, alwaer de remonstrantie ingeschreven is met haere beraemde ende in margine gestelde antwoorde, te sien is.

Den Chineesen lantbouwer Sonhouw is op sijne claechelijcke remonstrantie wegens extraordinaire geledene schaden bij den Javaensen oorloge in Raede toegestaen in rangh van de arackbranders gestelt te werden, om neffens deselve mede op sijn beurte als d'andere 20 leggeren arack te leveren, ende sal een derde

bij d'E. Compie ingehouden werden totdat sijn schult volcomen sal geëffent sijn.

Verscheen mede in Raede den coopman François Lansman ende versocht approbatie van soodanige acte als onse gesanten naer China, Pieter de Goijer ende Jacob Keijser, hem in Canton hadden gegeven wegens den titul van coopman, sonder de gagie verleent, ten aensien aldaer op Canton tot vervolch des handels ten tijden als opreijsden waere verbleven volgens ordre van hier, waerop goetgevonden sij om redenen hem, Lansman, in die qualité te confirmeren, mits dat daervooren geen verbeteringe van gagie gedurende sijn verbandt te pretenderen hebben sal.

Soo is mede goetgevonden den advocaet fiscael van India te gelasten sich te informeren naer de loopende geruchten, ons ter ooren gecomen wegens het quaet huijshouden ende ergerlijcke leven onser gesanten Pr de Goijer ende Jacob Keijser geduerende haere legaetschap 't samen tot pluckhairen toe gehouden, om naer bevindinge derselver tegen de schuldige soodanich te procederen als naer exigentie van saecken sal bevinden te behooren, alsmede, dewijle gepresumeert wierde boven de sijde stuckwercken, door den keijser ende grooten in China aen de gesanten vereert, groot partie wellicht bij haerlieden van dat werck particulier mochte medegebracht wesen, soo is d'heer fiscael gelast geweest nauwe visite binnen beijde de boorden van Coukercken ende Bloemendael derwegen te doen ende d'selve altsamen aen landt te brengen, om naderhandt bij de bevindinge op 't een ende 't ander gedisponeert te werden soo haer Ed. souden bevinden te behooren, alles als bij 't resolutiebouck onder dato blijckt.

Is mede vastgestelt 't oude retourschip Zeelandia van alle sijn noch deugent gereetschap als geschut, anckers, touwen, seijl en treijl t'ontblooten ende alsdan 't ledige hol aen de meestbiedende te verkoopen, aengesien volgens rapporten van den equipagiemeester langer tot geen gebruijck altoos bequaem sij, oock qualijck mogelijck langer boven water te houden.

11en Compt hier ter reede seijlen uijt de Bantamse besettinge 't jachtie de Conijn, medebrengende van schipper Jacob Lippens van daer een briefien aen haer Ed. gedateert 9en April in 't jacht de Bul, inhoudende hoe door de jachten Amsterdam ende Geldria de toegestuirde provisien voor de vloot wel becomen hadde als haer Ed. schrijvens, daerop dan den inhout gelesen ende begrepen hebbende hadde opstondts 't defensiff oorlochsjacht Worcum dicht onder Bantam ter wacht geordonneert, wijders souden op 't doente der Engelsche ende Javanen soo veel mogelijck nauw reguard genomen werden ende bij voorval aldaer den anderen door beraemde seijnen tijdelijck waerschouwen, daer haer Ed. sich op te verlaten hadden. Soo hadde mede genoemde twee becomen jachten geordonneert bij den hoeck van Pontangh ter plaetse daer Hoorn hadde gelegen, ende Hoorn in plaetse van 't Conijn naer Anjer in de plaets van Worcum; mede was sedert sijn jongste niet remarquerens voorgevallen.

12en. Op van de morgen vroech verseijlt 't jacht d'Avondtsterre naer den hoeck van Craoan, versien met behoorlijcke instructie tot naerrichtinge gednerende sijn aldaer te houden wacht.

Soo gaet oock mede naer boort van 't schip de Peerl, gedestineert naer de Cust, den heer advocaet fiscael ende twee gecommitteerden uijt den achtbaren Raedt van Justitie nevens derselver secretaris om aen geroerde boort te publiceren ende aen de mast te placken 't placcaet, bij haer Ed. tegen den particulieren handel op gisteren gearresteert ende bij 't resolutieboeck geinsereert. D'opperhoofden van geroerde schip de Peerl becomen van avondt haer afscheijt van haer Ed. nevens de brieven om op morgen vroech naer gedane monsteringe haere reijse te vorderen ende in Godes name zee te kiesen.

13en. Dese morgen met de landtwint seijlt van deese reede 't schip de Paerl naer de cust Chormandel met een cargasoen bestaende uijt gout, schuijtsilver ende allerhande coopmanschappen ende provisien ter som van f 268501.8.5. Den heer fiscael ende gecommiteerden sullen met 't jacht den Erasmus een stuck weechs mede varen, om behoorlijck de visite naer 't particulier te doen oock daermede voor te comen dat hieromtrent noch niets aen boort gebracht werde.

Tegen de middach quamen alhier uijt Bacassi van den lieutenant Hans Christoffel vier vaertuijgen inhebbende 620 stucx sparren. Een der quartiermeesters geroerder prauwen verhaelde hoe aldaer geen Javanen vernamen, sulcx aen die cant alles wel staet, ende dat 't ander volck daer noch vast doende waren om meer hout te vellen ende aff te schepen, dat mede dagelijcx te volgen stondt.

Soo keert hier mede weder den vendrich Pieter Theunissen, op 9en deser naer de houthackerie geweest, met alle 't volck dat medegenomen hadt ende brenght mede alle de balckjes ende ander houtwerck, aldaer voor dato den oorloch gereet gemaeckt ende daer verbleven was, bestaende al in een propere menichte, dat wel slaecht.

Den Generael met meest alle de heeren Raden van India rijden tegens den avondt te paert naer Noortwijck, welcke vestinge welgestelt ende reede vast fraeij begroeijt als andersints in goede ordre vonden, keerden metten doncker in 't casteel weder.

14en. Retourneert hier weder d'heer fiscus ende gecommitteerden met 't jacht den Erasmus, relaterende hoe aen 't boort van 't schip de Paerl seer scherpe visite hadde gedaen ende niets gevonden dan eenelijck tusschen de 4 ende 5 picols coper in verscheijde cleene parceelties verdeelt, die hier ende daer te berge gesteecken waren, 't welck tegens vermoeden van haer Ed. uijtgevallen sij.

15en. Des avondts omtrent ten 8 ueren geschiede alhier een leelijcke moort door een Mardijcker begaen aen een Maleijer, veroorsaeckt soo gelooft wert door jalousie die den Mardijcker voede op den Maleijer, als dat hij omtrent sijn vrouw somtijts mochte te doen hebben, doch is door den doncker tot noch ontsnapt ende verborgen.

16en. Des smorgens, den boom ende poort gesloten houdende ende overal doende soecken, wiert echter niet gevonden.

Nae noen bequamen tijdinge van eenige joncken, van Japare hier ter reede verscheenen, hoe den E. Treuijtman althans op Japara was ende alles sich daer wel liet aensien, oock dat een brief aen haer Ed. mede gegeven hadde maer dat de jonck waer deselve op was noch niet ter reede gecomen ware.

Des avondts omtrent 8 ueren geschiede een vervaerlijcken donderslach, die hier binnen 't casteel d'oppersten top des gevels, staende boven de oostelijckste corps du guarde van de hooftwacht, geheel schier sloopte ende eenige stucken muirs met den ronde cloot ter neder smeet, maer beschadichde niemandt hoewel rondom veel soldaten stonden oock den capiteijn ende lieutenant op een banck sittende, waer de stucken aen weder sijden vielen.

17en. Comen hier weder vier vaertuijgen van Bacassi inhebbende 590 stucx sparren, die op 't pleijn onder 's Compe timmerlogie ontlosten, waerjegens des 's morgens van hier weder de vier prauwen, op derthienden deser gecomen, derwaerts aen sijn gegaen. Den Chineesen nachoda Tzeijcko arriveert hier ter reede met sijn jonckie comende van Japara, van daer medebrengende een brieff van den E. Truijtman in dato 5en deser in Japara geschreven, waerbij haer Ed. omstandich is bekent makende hoe aldaeromtrent als voornamentlijck op derselver verschijninge waren opengestelt alle de zeehavenen van Javas oostcust alsmede sijn persoon aldaer allerwegen wel was onthaelt, voornamentlijck bij Tommagon Patij, met welck als medt d' drie andere groote strantheeren in gespreck was geweest op derselver voorslach om voortaen alle 't geene van daer naer Batavia uijt te voeren begeerden van haer alleen soude moeten gecocht werden, naer welcke propositie als te seer naer monopolij smakende hij, Truijtmans, niet toe hadde connen verstaen, te meer als wanneer op sijn versoeck de goederen daer uijt te voeren op een prijs hadden gestelt als volgt:

rijs van 15 tot 30 Ra de cajangh,
swarte suijcker 7 à 7¼ tot 15 de 10 picol,
witte do 2¼ à 3 tot 4 ricxd. 't picol,
plancken van 15 à 20 tot 30 ricxd 't cento,
balcken van 20 à 22 tot 30 realen 't cento,
sout van 5 tot 15 Ra 't last,

alle 't welcke bij hem Truijtman gesien sijnde geliet sich hem dat niet aen te trecken off 'tselve meenden, maer alsoo verre van den wech waren geloofde met hem maer waren boertende, doch naer veel t'samencomingen waren geroerde strandtheeren ider naer sijn plaetse onverrichter saken vertrocken, met aensegginge op sijn saecke nader wilde pitchiaren, waerop hij Truijtman dan sijn afscheijt van Japara genomen ende naer Jouana door inductie van Tommagon Patij gegaen is, dewelcke hem beloofde bij verschijninge aldaer alles wat begeerde soude toestaen, waer dan geresolveert bleeff daechs daer-

aen derwaerts sich te vervougen. Ondertusschen hadde aldaer 's Comp[e] logie op Japara gevisiteert alsmede de boeckies van den ondercoopman ende resident Evert Michielsen, de uijtstaende schulden exactelijck geresumeert ende bevonden meest deugdelijck ende goet te wesen, sulcx deselve noch voor sijn vertreck meest meende te innen, derhalven 't hem alles naer wensch in dien hoeck metter tijt liet aensien, alles breeder bij 't apart verbael van Japara naer te sien.

Soo komt hier mede des naermiddachs ten ancker 't jacht de Goutsblom van Siam met een ladinge ter monture van f 18912.2.13, bestaende uijt de volgende coopmanschappen als: 251 lasten rijs, 280 potten clappusolie, 38 stucx jati ribben, 100 stucx jatij plancken ende 427¾ catti agerhout, waernevens een brief aen haer Ed. door den coopman Johan van Rijck (provisioneel opperhooft wegen d'E. Comp[ie] op dat comptoir) in dato 22[en] Februarij passato was sendende, in 't welck haer Ed. largo den toestandt aldaer soo in negotie als hooffsche saecken was notificerende, gelijck bij 't sommier verbael van Siam daer van apart gehouden naer te sien is.

Op 't aenbieden van den persoon van Lambert de Poot, corporael in dienst der E. Comp[ie], van te sullen borge stellen voor desselfs getrouwheijt ter somme van 2000 realen bijaldien hem geliefden met het boodeampt van de heeren weesmeesteren te begiftigen, soo is naer alles wel ingesien was [goetgevonden] geroerden de Poot daertoe te qualificeren, mits stellende borge als presenteert, soo de heeren van de weescamer met sijn persoon te vreden zijn, daer aen werde gerenvoijeert.

Met joncken, op heden van Japara gecomen, verstaen dat de Bantammers wel 100 oorlogsprauwén omtrent Darmaja sijn hebbende, ende om alle onheijl sooveel mogelijck voor te comen is verstaen den lieutenant Hans Christoffel van Bacassi met alle sijn bijhebbent volck ende vaertuijch op te ontbieden, mits 't gereet hebbende eenelijck medebrengende, item noch een jacht uijt te schicken tot die om de Oost cruijssen tot veiliginge der gaende ende comende vaertuijgen.

Is vastgestelt bij placcaet te verbieden dat de pachter van de topbanen geen Duitse of andere Christen natien, oock Mardijckers voornamentlijck slaven, sullen admitteren op de topbanen te laten spelen, op de verbeurte van 25 realen telckens te verbeuren.

18[en]. Geldria afgeveerdicht naer Japara met een brief van haer Ed. aen den E. Truijtmans aldaer, waerbij ordre gegeven wert waernaer sich in eenige voorvallen aldaer sal hebben te reguleren, als bij d'affschrift onder dato in 't briefboeck blijckt. Soo verseijlen mede van hier de op gisteren alhier aengecomen vaertuijgen van Baccassij weder derwaerts, om den lieutenant Christoffel te waerschouwen op hoede te sijn ende met 't vaertuijch op te comen naer Batavia.

19[en]. Een soldaet, ter wacht bescheijden op de punt Grimbergen, in de stadtsgrachte gegaen om hem te wasschen als te baden is daerin verdroncken.

Op 't voordragen van den Chinesen capiteijn Bingam dat veel handelprauties in Ceribon souden leggen, die naer herwaerts tenderen maer uijt

vreese der Bantammers 't niet dorsten onderstaen, is goetgevonden 't jacht den Erasmus derwaerts af te schicken nevens een briefken van genoemden Chinesen capiteijn aen de Chinesen aldaer als een schrifftelijcke memorie van haer Ed. tot desselfs naerrichtingh; item Domburgh, om boven d'andere oostwaert ter wacht leggende schepen mede te gaen liggen, te versien met meergenoemde memorie, d'andere schepen om d'Oost mede gegeven, als bij 't brieffboeck onder dato 17en deser te oogen sij, alwaer ingeschreven staet.

20en. Retourneert alhier den lieutenant Hans Christoffel met alle 't cleen vaertuijgh, waermede op 13en deser naer Bacassis rivier is t' seijl gegaen, nevens 't galliot den Appelboom medebrengende 1000 stucx houten tot sparren, sulcx met de voorgaende in twee reijsen ider bij vier vaertuijgen gesonden tsamen 2190 stucx van dat hout gecapt ende hier gebracht heeft.

Daer tegens vertrecken van dese reede de jachten Erasmus ende Domburgh om naer d'Oost (als op gisteren geroert) te seijlen.

De curateuren van den insolventen boedel van salr d'E. Seroijen versoecken executie op den Chineesen schepen Siecqua ter somme van 2740 realen volgens schepenkennisse ende condemnatie van de gerechte deser stede, off dat d'E. Compie geseijde schult in afcortinge van haere 't achterheijt van Seroijen geliefden aen te nemen, welck jongst vertooch haerlieden toegestaen sij, mits dat sullen sorge dragen d'E. Compie haer resterende in comptant bekomt; het debet van geroerden Seroijen is bij de boucken ter somme van f 8818.12.8 bedragende, alles breeder bij 't generaele resolutiebouck onder dato deses.

21en. Op heden het edict gepubliceert ende allerwegen aengeslagen nopende 't verbieden der Duijtsche als andere Europische natien ende Mardijckers tot toppen, welck edict op gisteren in 't generael resolutiebouck geinsereert staet.

Des morgens becomen tijdinge met 7 à 8 prauties, soo Maleiers als Mardijckers, dat dese dage aldaer omtrent de spruijten van Craoan (alwaer op hun cleenen handel geweest sijn ende van daen comen) drie Bantamse vaertuijgen ende een vlieger swervende eenige arme Craoanse visscherties off garnaetvangers hadden verstoort ofte gevangen genomen ende toen vermoort, d'ontvluchtende de tijdinge aen landt gebracht hebbende, soo waren de Craoanse Javanen met veele cleene canoen (also daer geen grooten sijn hebbende) van boven afgecomen ende de Bantammers eerst omcingelt ende alle op een der tingangs naer, die het ontsnapte, genomen, item 17 daervan doodt geslagen ende de ooren afgesneden, de reste gevangen genomen, welck voornstaende soo sijnde soude een sterck bewijs wesen dattet de Bantammers ende Mattarammers niet eens t'onser nadeel waren.

Met vier vaertuijchies van Palimbangh met peperladingh verstaen haer Ed. oock hoe d'opperhoofden desselfs op 't scheijden van daer aen de mondt van de riviere ontmoet hadden de 2 schepen metten coopman Boeij van hier derwaerts vertrocken, alsmede hoe omtrent Bancko gepasseert waren een

tamelijck groot vaertuijch comende van Cambodia ende hier nae toe tenderende.

Des naermiddachs d'Ed. heer Gouverneur Generael met alle d'heeren Raeden van India te paert naer Ancke om occulaire inspectie van de Sterreschans, desselfs situatie ende de gelegentheijt daeromher te nemen, soo is daer op verstaen aen dien oort nootsaeckelijck een vasticheijt vereijscht wert al waer't schoon vreede met Bantam om daerdoor voor te comen de rooverien ende dieverien der Bantammers, die sij in die riviere ende daer omtrent altijt gepleecht hebben ende ongetwijffelt altijt te verwachten hebben daer bij te blijven, ende derhalven vast gestelt aldaer een steene redouijt te doen begrijpen aen dese sijde aen 't eijnde van Bacherachts gracht, ende middelerwijle de Sterreschans soo te laten totdat het nieuwe werck voltoijt immers in goede defentie gebracht sij.

22en. Verseijlt mede oostwaert het jacht Cabo de Jasques om, neffens d'andere reede om de Oost gesonden jachten, de wacht op de gaende ende comende handelvaertuijgies te hebben en te convoieren.

23en. Des naernoens verschijnt en comt alhier ten ancker 't jacht den Renocher van Arracan, van daer in compagnie geseijlt over Malacca, alwaer 't Witte Paert aengeloopen is medebrengende een cargasoen bestaende alleen in rijs tot 1218 carren, costende incoops met alle oncosten tot binnen scheepsboort daer op gevallen als 1092 carren gelijck greijn int fluitschip 't Witte Paert gescheept een somme van f 7182.3.—, daervooren 't comptoir generael gelast hadde op desselfs comptoirs negotiebouckjes als bij desselfs overgesondene schrijvens in dato 22en Februarij 1657 als anders, 't geene verder op dat comptoir sedert sijne jongste gesondene advisen voorgevallen was conde naergesien werden in 't sommier verbael van dat comptoir alleen gehouden.

24en. Comen hier omtrent den middach ter reede seijlen twee inlantse vaertuijchies van Palembangh, daervan de nachodas verselschapt met den licentmeester Sr Sijmons alhier des naermiddachs aen den Gouverneur Generael brachten twee brieven int Maleijts geschreven, comende van Tommagong Bate Peradja ende Kiaij Padjangh Djiwa van Palimbangh, welckers inhoude luijden als bij derselver oversettingen in 't Nederlandts hieronder ingeschreven volgt:

Translaet van den brief door Tommagon Bato Peradja uijt Palimbangh aen d'Ed. heer Gouverneur Generael in 't Maleijts geschreven.

Een brief van oprechte ende ongeveijnsde vrundtschap van Kiaij Tommagon Bate Peradja comt aen den heer capiteijn Maetsuijker Gouverneur Generael, dewelcke regeert al 't bedrijf van Batavia ende die seer vermaert is in alle landen ende rijcken, mitsgaders die de banieren van alle sijne daden doet verheven sijn ende die seer geroemt is door gants India ende die seer

behulpsaem is aen sijne g'allieerde coningen ende vorsten, wiens achtinge ende authoriteijt seer groot is door gants India ende bij alle vreemde cooplieden, ende sijn name, die seer vermaert is, heeft een aengenamen reuck in alle landen ende plaetsen, ende wert sijner gedacht in alle landen naerbij en van verre bij alle coningen wegens sijne voorsichticheijt, ende die een schrick is voor alle mannen evenals het geluijt des donders, hetwelck in de lucht klinght maer een iegelijck die in de werelt is hoort het geluijt van wegen sijn geweldige groote, alsoo oock wert het geruchte van hem gesongen in alle landen ende wijcken vermits sijn verstant ende wijsheijt, welke door gants India bekent is, ende wert hij seer gepresen bij alle die handel drijven, wegen den aengenamen reuck sijnes naems, ende sijne naem is in alle landen in eere bekent, die van een goet beleijt ende voorsichticheijt is ende is evenals het water hetwelcke langs den oever der see eene diepte maeckt ende vervult alle spruijten der rivieren met water, alsoo singen van hem alle coningen ende vorsten in haere herten om blijtschap in hare herten te verwecken, insgelijcx streckt zijn name seer wijt ende is bekent over gants India.

Na desen, ick sende Wiera Prana ende Astra Wangsa omme aen den heer capiteijn de gerechticheijt te betalen, ten anderen ben ick begerich te weten de gelegentheijt van de heer capiteijn aengaende den oorloch met Bantam, want daer een verbondt is tusschen beijde landen van Palimbangh ende Batavia, doch wij en hebben niet anders dan geruchten daervan uijt eenige coopluijden verstaen, derhalven hebben wij Wiera Prana ende Astra Wangsa gesonden om die saecke van den oorloch te vernemen ende, wanneerse iets sullen hebben verstaen van den staet van oorloch, soo is onse begeerte dat de capiteijn hun beijden, Wiera Prana ende Astra Wangsa, spoedich laet wederom keeren, want de geruchten, die nu al lange van den cooplieden hebben verstaen, en sijn ons niet aengenaem geweest van haer te hooren.

Voorts indien'er eenige misslach omtrent iets mochte wesen, ick begeere ser ernstelijck dat de heer capiteijn het selve Wiera Prana ende Astra Wangsa wil vergeven ende te goede houden. Edoch hoe comt het bij dat d'heere capiteijn geene besendinge met eenich schip na Palembangh heeft gedaen. En isser niet tusschen ons besloten ende veraccordeert dat, soolange als het licht van de sonne ende de mane sal schijnen, dat men oock niet en soude ophouden tusschen beijde de landen van Palimbangh ende Batavia besendingen te doen tot een teecken van vriendtschap ende tot een teecken van broederschap?

Eijndelijck, indien de heer capiteijn ons liefde ende genegentheijt toedraecht, wij versoecken een roer want ons roer is al verbrandt, hiertoe versoecke wij de gonste ende genegentheijt van den heer capiteijn. Niets hebben wij tot eenige erkentenisse dan omtrent 10 picol peper ende drij stucx rottanghmasten, en wilt het selvige niet versmaden, het is slechts een steel van een bloemtien sonder reuck.

Brief van Kiaij Pandiangh Dijwa uijt Palimbangh aen den Ed. heer Gouverneur Generael uijt het Maleijts in 't Duijts vertaelt.

Den brief van vriendschap ende oprechte genegentheijt van den Kiaij Pandiangh Dijwa in 't lant van Palimbangh comt aen den heer capiteijn Joan Maetsuijker Gouverneur Generael, die regeert over al het bedrijf van Batavia, mede die regeert alle de inwoonders van Batavia ende de schepen cleijn ende groot mitsgaders haer volck, ende die seer minnelijck ende behulpich is alle vreemde handelaers die van verre comen, ende die even als een schuijlplaetse is voor den armen ende verstooten ende helpt seer een igelijck die tot hem comt, ende die vrundtschap onderhout met alle coningen ende vorsten ende bevelhebbers groot ende cleijn in de landen benedenswints, doordien hij oprecht in 't bestieren van sijne saken ende bequaem om alle vorsten ende bevelhebberen te bejegenen nae haere staten, ende die seer wijs en geleert is ende begaeft met voorsichtigheijt ende bekent in alle landen ende wijcken bovenswints, ende die sijne banieren ende eerteeckenen seer hoogh doet verheven sijn.

Voorts soo brenght desen nachoda Karti Bala, gesonden van Kiaij Pandiangh Dijwa aen den heer capiteijn, mitsgaders om mijne groetenisse in teecken van oprechtigheijt te brengen, wijders is de inhout daerinne begrepen na mijne gelegentheijt dat ick hem sende om coopmanschap te drijven als voor desen, want Batavia ende Palembangh sijn voor desen 't samen getreden in een verdrach ende verbond van vriendtschap even als waren sij maer een landt, soodat se niet en connen van malcanderen werden gescheijden, gelijck de schakels van eene keten.

Wijders indiener iets ware dat mijn volck mochte aenstaen, datse hetselve volgens mijne begeerte mochten coopen met believen ende toestaen van den heer capiteijn, wiens gonste ick hope dat sal gedueren soo lange als sonne ende mane sullen schijnen, ende dat oock alsoo gestadich het accoordt ende vriendtschap tusschen ons beijden sal werden onderhouden; hetgeene ick wijders begeere, daervan hebbe ick mijne meijninge bekent gemaeckt aen nachoda Karti Bala.

Niets hebbe ick tot vereeringe te senden aen den heer capiteijn dan alleene 10 picol peper, twee stucx rottangh matten langh 3 vademen ende breedt 2 vademen, ende 10000 gitta gambir, en wildt de waerde niet versmaden: het is slechts als een steel van een bloemtjen tot een teecken van mijn oprecht herte ende van onse vriendtschap ende eenicheijt.

Op de clachte der 2 Chinese nachodas van dat met den incoop tegens $7\frac{1}{2}$ realen per picol voor den peper in China niet cunnen bestaen, is goet

gevonden desen jaere haer d'selve tegens 7 realen 't picol maer te doen betalen bij de Comp[ie].

Is mede goetgevonden op reeckeninge van 't geene Bacheracht, gewesen opperhooft op Wingurla, bij den achtbaren Raede van Justitie deses casteels in gecondemneert is ter somme van 12000 realen boven 't gene op Wingurla uijtgeset 't sijnen laste blijvende sij, aen te nemen desselfs gegraven gracht ende berm tot in de Ankese riviere tot een somme van 5 duijsent realen.

Den Hercules voor Siam om aldaer 't Japans cargasoen in te nemen aen te leggen goetgevonden, soo mede 't jacht Coukercken naer Tonckin te gebruijcken om de sijde als andere coopmanschappen aldaer voor Japan ingekocht derwaerts te voeren, item den coopman Nicolaes de Vooght voor hooft van de Tonckinse negotie desen jaere te gebruijcken, alsmede om verder preuve van den Cambodisen handel desen jaere te nemen waerop weijnich staet te maken schijnt of smakelijcke voordeelen te verwachten, echter 't jacht Bloemendael daer voor aen te leggen ende een capitael van hier van 15 à 16000 realen soo in comptant als cleeden mede te senden.

Soo is mede verstaen voor d'eerste besending naer Taijoan aen te leggen de jachten Ulisses, Domburgh, de Zeehondt ende de galliots Charlois, Ens ende Appelboom.

25[en]. Eenelijck comen op van dage hier ter reede ten ancker twee joncken van Cambodia, d'eene toehoorende den coninck aldaer ende 't ander den tommagon, met brieven aen d'Ed. heer Gouverneur Generael ende geschencken daernevens becomen oock een briefken van den ondercoopman Kettingh van daer geschreven in dato 20[en] Februarij 1657, waerbij den toestandt aldaer 't sedert 't vertreck van 't opperhooft Indijck is adviserende als bij 't appart sommier verbael daervan gehouden te beoogen sij.

26[en]. De S[rs] Indijck en den licentmeester Sijmonse bij d'Ed. heer Gouverneur Generael gelast haer naer 't boort van de joncken van Cambodia, waermede 2 gesanten van den cominck quamen, te vervoegen ende in derselver name te bewelcoomen ende aen te dienen, dat op morgen voormiddach van meeninge waren haer Ed. aen landt 't ontfangen ende audientie te verleenen.

27[en]. Tegen den noen quamen hier binnen 't casteel de Cambodische gesanten, vergeselschapt met den heer ontfanger, 3 heeren gecommiteert uijt den achtbaren Raedt van Justitie, S[r] Indijck, den licentmeester, capiteijn der Maleijers Intche Idop etc., die haer E. van boort hadden gehaelt, ende daerop voor sijn Ed. ende d' heer Cunaeus gestelt, onderwijlen wierden 3 chergies musquettados ende 7 canonschoten van 't casteels guarnisoen als metale bussen gedaen, daerop bij haer Ed. verwelcomt en met een dronck als sierij pienangh ende een discours een wijle onthaelt, cregen licentie om naer haer logiement daertoe bereijt te mogen vertrecken, daerentusschen waren de brieven, die reede onderwijlen haer verblijff aen boort waren getranslateert, gelesen, sijnde

d'een van de Cambodische vorst, een van den orangcaija Tsoebuja ende een van den sabandhaer, alle aen haer Ed. houdende ende bevonden van inhoude als bij de vertaelde afschriften hieronder volcht:

Brief van den coninck in Cambodia aen d'Ed. heer Gouverneur Generael geschreven in de Maleijtse tale.

Desen brief oprecht ende ongeveijnsd met sijn bijgaende geschenck comt van den throon der Maijesteijt van den seer doorluchtigen coninck den heere sulthan Abrahim, coningh der successie, geloovich, wijs ende genadich coningh, die over het lastige bedrijf der saken van het rijcke Cambodia is, aen Joan Maetsuijker Gouverneur Generael, die over de heerlijckheijt, hoogheijt ende aensienelijckheijt van het landt van Batavia is gestelt ende wiens verstandt seer vermaart is in alle landen wegens de regeringe, die hij hout over alle de Hollanders groot ende cleijn, over de schepen groot ende cleijn, soo die boven als beneden wints sijn, om die nae sijn welgevallen te bestieren met goedertierentheijt ende mogentheijt, hetwelcke wensche dat in lange dagen alsoo sij.

Na desen, aengaende het verbondtschrift mijner ambassadeurs, die ick voor desen hebbe afgesonden tot den capiteijn moor, dese die hebben den brief van capiteijn moor tot mij gebracht, ende soo als het selve besloten is alsoo heeft het ons in alles seer wel gevallen, ende wij hebben het oock allen cooplieden, die in Cambodia handelen, laten verstendigen dat onse coopplaetsen voor den capiteijn werden vergundt omme daer in te handelen, te weten met ons selfs, opdat wij in goede gemeijnsaemheijt tsamen mochten volherden ende onse coopplaetsen sich daerover verheugen, gelijck van oudts her Cambodia geensints eene doodse coopplaetse is geweest.

Belangende dat de capiteijn huijden ende coopmanschappen begeert te handelen, die nae Japan werden gevoert, voor 25 jaren, dat gevalt ons wel volgens de begeerte van den capiteijn, alsoock om een logie in Cambodia te bouwen, dat staen wij mede toe, ende aengaende de goederen die geweest sijn in 't schip van Japan gecomen, die sijn wij genegen weder te geven, sulcx wij oock al voor desen tijt hebben gelast aen de grooten, die opsicht over die plaetsen hebben, dat se daer van eenige openinge souden doen aen den capiteijn Hendrick Indijck ende dat al in den eersten tot een teecken dat wij de vrede wel meenen, ende wegens die, dewelcke iets schuldich sijn, wij willen dat de grooten mede openinge sullen doen van degene die nog in 't leven sijn: want de overledene aengaende, wat is daertoe te doen ten ware hare nacomelingen die schult oprechtelijck wilden betalen?

Wijders soo is door handen van capiteijn Hendrick Indijck een brief aen mij gebracht, en wij hebben onse antwoordt wederom gesonden in handen van capiteijn Hendrick Indijck, en nu oock senden wij mede een brief in handen van orangcaija Sire Bidjebid Radja ende Beha Setti Najock ende Uckman Daib Fahedi, dewelcke desen brief brengen, opdat de capiteijn sien in desen brief hoe dat wij genegen sijn dat het verdrach onderhouden werde, gelijck wij dan toestaen dat de Hollanders 25 jaren in Cambodia woninge nemen om aldaer te handelen evenals in vorige tijden. Voorts versoeckt de capiteijn dat mochten aengeclaecht werden diegene, die haer tegens de Hollanders hebben versondicht als men in oorloch met haer quaem, doch Regemorter heeft 4 duijsent teijl genomen ende ons dat tot 2 à 3 reijsen toe aengeboden, wij vraechden hem wiens gelt dat het was ende Regemorter seijde dat het seijn eijgen was ende, indien hij sijn woort brack, soo wilde Regemorter dat op sijn ziele nemen, ende alsoo bevestichde Regemorter sijne beloften doch hij nam dat gelt weder na Batavia ende versmade ons. Hij bracht daerna een brieff van den capiteijn moor ende quam weder in Cambodia doch hij versmade ende verachte alle mijne Raeden, ende alle de Raeden vraechden hem hoe het was met ons vorich verbondt, ende Regemorter seijde soo als de coninck van Cambodia gesint is volgens hetselve te handelen, anders hebbe ick last van den capiteijn moor dat wete wat ick te doen hebbe, ende alsoo sijn alle mijne Raden ende regenten weder versmaet geworden, ende alle mijne regenten ende Raeden schaemden haer ende hebben volck gesonden, die hem omcingelden ende hebben alle de goederen die in de logie waren verbroocken door de menichte van 't gemeene volck, doch ick en wist hier niet aff, oock en liet daer niet veel aen gelegen sijn, want ick seer beschaemt was tegen Regemorter dewijle hij sich seer vremt van mij hielt.

Wij maken mede den capiteijn bekent dat wij dese besendinge aen den capiteijn over zee doen om tijdinge van den capiteijn te verstaen dewijle hij in oorloch is, hetwelck wij met seer groote smerte en droeffheijt hebben verstaen, doch wij bidden sonder ophouden om den voorspoet van den capiteijn.

Voort soo het den capiteijn gelieft, wij versoecken eenige salpeter te coopen, waertoe wij dan hebben gesonden orangcaja Sire Bidjebid Radja ende Berrha Setti Najock ende Uckman Daib Fahedi om voor den capiteijn te verschijnen ende onsentwegen te begroeten.

Wij stellen haer met al haer volck in 't welgevallen van den capiteijn, doch wanneer dese lieden orangcaija Sire Bidjebid Radja ende Berha Setti Najock ende Uckman Daib Fahedi sullen verschenen sijn voor den capiteijn ende sijnen toestant sullen hebben verstaen, soo versoecken wij datse spoedich mogen wederkeeren opdat wij aengename tijdinge mogen hooren van den capiteijn.

Niets hebben wij tot een gifte, alleen ses stucx calenback, wegen 7 catti

ende 2 teijl, ende 13 besoarsteenen ende 4 stucx ramke ende een cleet met goutdraet ingeslagen ende roodt van scheersel ende een groen cleet met goutdraet ingeslagen ende 10 gedreven clingen ende 100 piecken, en wilt dese gifte niet versmaden, het is slechts een steel van een bloemtjen in teecken van oprechtheijt ende vrundtschap.

Brief van orangcaija Tsoebuja Diba Ajoax d'Joen uijt Cambodia aen d'Ed. heer Gouverneur Generael uijt het Maleijts in 't Duijts vertaelt.

Dit is een onderdanige vereeringe van orangcaija Tjanponja Teper Tjoen die oprecht ende ongeveijnsdelijck comt aen de hoogheijt van Joan Maetsuijker Gouverneur Generael, die waerneemt de last der regeringe van Batavia, die seer vermaert is wegens sijne kennisse over den gantschen aertbodem alsoock die wijs, geleert ende verstandich is, oock voorsichtich in 't oeffenen van sijne goedertierentheijt ende mogentheijt ende die seer vrundelijck ende lanckmoedich is evenals een sachtvlietend water, ende bewijst sijne gonste aen alle degene die haer verootmoedigen voor de hoogheijt van den Generael, die seer heerlijck ende verheven is evenals de sonne, die met sijn schijnsel de geheele werelt verlicht, denwelcken veel goets sij van den Heere aller dingen.

Naer desen doe ick mijne eerbiedige vereeringe aen den hoocheijt van den Generael met een last witte rijs. Nachoda Halul brenght dien tot een teecken van mijne oprechte en ongeveijnsde genegentheijt tot de hoogheijt van de Generael ende omme toeganck tot dien te hebben, en wilt de geringheijt niet versmaden, het is doch even alsof eene sprinckhaen eenige vereeringe dede aen den coninck Salomo (over wien sij vrede), doch uwe dienaer heeft groote droeffheijt in sijn herte dewijl hij verstaet dat de Generael in oorloch is, ende bid U dienaer gedurich voor den Generael dach ende nacht, voorts indien 't de Generael gelieve te vergunnen, sijn dienaer versoeckt eenige partije salpeter te coopen.

Brief van den sabandhara in Cambodia aen den Ed. heer Gouverneur Generael uijt het Maleijts in 't Duijts vertaelt.

Een brief oprecht ende ongeveijnst van den dato Bendhara, die de tollen ende alle de incompsten van Cambodia onder handen heeft, gelijck wij oock capiteijn Hendrick Indijck in alle gelegentheden sijn behulpich geweest, die nu met Godes hulpe is wedergekeert.

Na desen soo maecke ick bekent aen den capiteijn moor Generael dat de coninck aen onse drie oranghcaijas heeft belast, dat wij die van de Comp^ie alle eere sullen bewijsen wanneerse hier sullen aengecomen sijn, ende begeert datse metten eersten mochten wedercomen opdat wij goede tijdinge van haer mochten verstaen. Voorts en hebbe niets tot eenige erkentenisse voor mij aen den heer Generael, alleen 2 picol wasch ende 20 piecken, het is slechts als een steel van een bloemtjen tot een teecken van oprechte vriendtschap.

De jachten Cabo de Jasques ende Erasmus comen weder ter reede van de Oost herwaerts convojerende een goet getal vaertuijgen, waerbij verstaen hoe geen vijanden vernomen hebben om dien hoeck oock van geen weeten te spreecken, den Erasmus ware volgens orde op Cheribon aengeweest alwaer men mede van geen swaricheijt wist, wes schipper Lelij den brief op 20^en deser alhier van den capiteijn der Chinesen medegenomen weder te rugge bracht.

Mits de groote toevloeij van rijs wert verstaen van nu d'selve uijt Comp^s packhuijs tot 38 realen te laten vercoopen, ende op de passer 6 gantings om een reael.

Den lieutenant van 's Comp^s cleen oorlochvaertuijgh Hans Christoffel wiert door haer Ed. gelast van dage sich te provideren voor 14 dagen, om weder met 't cleen vaertuijgh tot houtcappen (ende halen) naer Bacassi op morgen vroech te vertrecken.

Soo comen hier mede in 't casteel de nachodas van twee Javaense vaertuijgen toebehoorende tommagon Patij, ende van denselven een briefken als een brief van den E. Truijtmans aen de Ed. heer Gouverneur Generael ende Raden van India medebrengende, sijnde die van Truijtmans gedateert 16^en deser in Patij, waerbij vervolcht 't geene hem met tommagon sedert sijne jongste voorgevallen is, als hoe sich dan naer Patij volgens 't begeren van dien heer vervoecht hadde, waer seer minnelijck ontfangen ende selfs t' sijnen huijse voorsien ende tot dato noch getracteert wiert, oock uijt denselven verstaen hadde hoe de voorengenoemde ende beraemden prijs van de rijs, sout (als bij voorgaende) als andere waren bij haer vier strandtheeren soo vast gestelt was, buijten eenelijck het houtwerck dat meest in sijn Patijs als sijn vrundts tommagon Sourianatas gebiet viel, dierhalven aennam voor hem ende sijn gemelte vrundt de houtwercken, plancken etc. op den ouden voet te laten volgen jae oock wat onder haer gebiet stondt. Oversulcx bleef hij Truijtmans van meeninge in de fluijt de Vogelsanck eersdaechs 100 à 150 lasten sout tot ballast te laden ende dan voorts met houtwercken sijn last te versorgen, vermits die ladinge van beijts voor en omtrent Jouane gevoechelijck waren te becomen, voorts 't jacht de Leeuwinne ende galliot Ens voor Japara ende Demack tot cargo van rijs ende suijckeren te houden. Ten jongsten bleeff van gevoelen de vier strandtheeren het wegens de monopolie

niet eens waren, maer bij haer getrocken omdat bevondt haer reets veele soo Chineesen als Mardijckers gretich naer ladinge reede die wech insloegen, dat vermeende haest een keer ende alles op den ouden voet wedercomen soude, dat te verhopen sij. Belangende het briefien van tommagon Patij, dat hier nevens sondt, diende alleen tot versoeck van vier anckers voor des Sousouhoenangs groote jacht, 't welck eerbiedich mede versocht soo 't geschieden konde, haer Ed. hem daermede beliefden t'accomoderen, verders niet.

Den Maleijtsen brief van tommagon Patij aen d'Ed. heer Gouverneur Generael geschreven, daervan luijt het translaet als volcht.

Translaet missive van tommagon Patij
aen den Ed. heer Gouverneur Generael
Joan Maetsuijker.

Desen brief comt van U Ed[te]. broeder den tommagon Patij aen d'Ed. heer Gouverneur Generael, die van alle natien soo van boven als benedens wints soo hoogh gepresen en vermaert wert, residerende in 't casteel Batavia, Godt Almachtich verleene UEd. veele jaren gesontheijt op deser aerden (nevens andere Javaense complementen meer). Brenger deses genoemt Thiendoenalla ben ick sendende nevens desen mijnen brief om omtrent UEd. te versoecken eenige anckers vermits den Sousouhounangh deselve van mijn begeert en vordert, ende, ingeval sulcx van UEd. can vercrijgen en mijn versoeck gelieft toe te staen, soo gelieft maer 4 stucx dittos mij toe te laten comen, versoecke mede dat mijnen voorschreven dienaer ten eersten weder van daer gelieft aff te vaerdigen, d'oorsaeck dat ick sulcx aen UEd. versoecke is omdat ick niemandt anders en hebbe dan alleenlijck UEd., mijnen broeder.

Wijders mijnen broeder gelieft te excuseren dat ick jegenwoordich niets anders aen UEd. can senden als eenelijck een last rijs ende 2 hertebeesten tot een teecken van goede genegentheijt; mijne vordere begeren is den brenger deses, Thiendoenalla, voornoemt welbekent.

In Raede van India is verstaen aen den gouverneur van Taijoan te schrijven desen jaere een cleen partitie hennip hier te senden, om t'onderstaen of die hier tot gebruick soude connen brengen.

28[en]. Van de morgen seijlt van hier den lieutenant Hans Christoffel met 5 contings, 2 tingangs ende 2 chaloupen naer de rivier Bacassi om hout te cappen, sijnde gemant altsamen met 85 coppen ende voor veerthien dagen geprovideert, tot convoij ende bescherminge medehebbende 't galliot Charlois ende de oorlogschiampan d'Arcke Noe om voor de gaten te blijven leggen.

Soo vertreckt mede om de Oost 't gallioth d'Appelboom om 't jacht Domburgh van sijn gedestineerde wachtplaetse hier te doen opcomen om anderwaerts gebruijckt te werden.

Naer de middach sijn Ed. met meest alle de heeren Raeden ende verscheijde aensienelijcke Comp^{e} dienaeren reeden naer Noortwijck, alwaer haer Ed. 'tselve in goede rust ende eenicheijt vonden, tegens den avondt keerde weder in 't casteel.

29^{en}. Desen morgen vroech vonden een soldaet in de stadts buijtengracht omtrent 't casteel verdroncken ende bevonden, doen door den E. fiscael en de heeren gecommitteerden met de chirurgijns beschout wiert, in sijn volle cleedinge met 't geweer noch op sijde, 't gevoelen is dat sijn selven heeft voorbedachtelijck verdaen te meer 't selve voor dato noch eenmael getracht heeft te doen.

30^{en}. Eenelijck keert hier weder van de Oost 't gallioth d'Appelboom medebrengende 't jacht Domburgh, waervan op stondts den schipper hier binnenquam, verhaelende tsedert sijn aenwesen om d'Oost geen vijanden vernomen veelmin gerucht van de selve gehoort te hebben.

Op insichte dat men allengskens met den Terraboanders in den gouthandel mochte comen, is verstaen den gouverneur op Taijoan te gelasten van daer een propere besendinge naer de bocht van Cabolangh te doen, om onder pretext van vellen aldaer te negotieren mettertijt verder te coomen.

Dese loopende maendt geduerende sijn alhier van verscheijden quartieren van de Oost, als van Malacca, Balij en Cambodia, bij 43 stucx inlantsche vaertuijgen en 68 canoas van Craoan, tsamen gemant geweest met 671 sielen, volgens de aengebrachte lijste van den licentmeester alhier ter marckt ter vente gebracht ende gepresenteert de naervolgende coopmanschappen, namentlijck:

17	lijffeijgenen,	
256	lasten	rijs,
58	„	sout,
8	„	boonties,
1	„	padij,
3738	picols	peper,
3822	„	swarte suijcker,
2131	„	witte d^{o} ,
86	„	Javas taback,
25	„	was,
34	„	drooge gember,
3	„	cardamom,
8	„	anijs,
1½	„	drooge garneelen,
1½	„	gesoute d^{os} ,
½	„	cubebij,

100	bos	padij,
71400	„	swarte suijcker,
3750	„	tambarinde,
975	„	ajuijn en loock,
2012	stucx	hoenders,
150	„	gansen ende enden,
7	„	bockies,
250	„	rottangh matten,
1250	„	oude clappussen,
61000	„	oude pienangh,
3000	„	gedroochde visch,
3050	„	gesoute d^os^,
13200	„	gesoute eijeren,
54	potten	soute visch,
6	canassers	hertevlees,
2	sacken	lijnsaet,
110	mantjes	verruw.

Waertegens weder uijt dese riviere naer geseijde ommegelegen plaetsen verseijlt ende vertrocken sijn, volgens de lijste van den ontvanger opgebracht, 12 inlandtsche vaertuijgen medeslepende van hier, te weten voor:

	5860	realen	aen	cleeden ende doucken,
	1020	„	„	goutdraet,
	620	„	„	coper,
	55	„	„	isere pannen,
	45	„	„	oudt ijser ende
	14	„	„	quitasollen.
tsamen	7614			

Gedurende geroerden tijt sijn hier ter aerde bestelt 88 lichamen, bestaende uijt de navolgende:

	53	Comp^e^ dienaren,
	2	burgers,
	1	vrouw,
	11	kinderen,
tsamen	67	Europianen, ende
	2	Mardijckers,
	3	vrouwen,
	11	kinderen,
comt	16	Mardijckers ofte inlanderen, ende
	5	slaven en slavinnen,
tsamen	88	persoonen.

waerjegens hier weder ter werelt gebracht ende door den H. Doop de kercke ingelijft sijn:

7 kinderen van blancke ouderen,
9 van inlanderen ende
11 van lijffeijgenen.

Soo sijn mede in dese maendt April door de bedieningh des echts te samen gegeven:

10 paren uijt de dienaren,
1 paer uijtte borgers van onse natie, ende
6 paeren uijt d'inlanderen.

MEIJ 1657.

Primo. Den Spaenschen capiteijn Juan Orguesa de Telodo van Quinam uijt sijn schipbreucke alhier aengecomen heeft van de Comp[ie] op heden gecoft 't veroverde Portugese fregat Mature.

In vergaderinge van Indien werden geapprobeert 't gewijsde van heeren schepenen ten laste van Joan van Solor, over huijsbraeck gedoemt ter galge ende sijne medeplichters Pedro ende Anthonij van Madagascar met de strop om den hals onder de galge gestelt, op de rechtercoon gebrantmerckt ende voor 25 jaren aen de gemeene wercken te arbeijden in de kettingh geslagen te werden.

Het jacht Cabo de Jasques op morgen met verversingh naer Bantam te seijlen, ende in plaetse van 't selve weder herwaerts te laeten comen 't jacht de Zeehondt met den commanderenden schipper Jacob Lippens.

2[en]. D'heer Cunaeus, Raedt van India, ende d'E. van Dam sijn heden vroech uijtgetogen naer Anke ende met een prauw de rivier op soo hooch als doenelijck, [om] te exploreren of van den vijandt daer ergens geen bruggen of geen logiementen of wegen ende passagien sijn of werden toegestelt, dewijle niet wel weten wat de Bantammers met desen droogen tijt, naer de wilde geruchten die d'er somtijts van hooren wel tegens ons mochten ondernemen. Op den avondt rapporteerde gemelten heere Cunaeus hoe datse een groot stuck weechs door afgevallen boomen in de riviere leggende waren opgeweest doch eijndelijck door de menichte tot verder varen verhindert geworden, doch tot daer niet vernomen maer alles daeromher sonder vijantelijck gewach was.

3[en]. Op huijden morgen verseijlt van hier 't jacht de Cabo Jasques naer Bantams bocht met verversinge voor de vloote aldaer leggende, ende om in plaetse van 't jacht de Zeehondt, dat naer Taijoan geprojecteert is, ter wachte daer te blijven leggen, ende sal mede in plaetse van schipper Jacob Lippens aldaer voortaen 't commando hebben ende op de Bul de vlagge laten waijen

schipper Willem Volckers, ende daernevens alle de siecken, die in de vlote sijn, op laten comen. Ten jongsten hielt het briefken van haer Ed. onder dato aen de hoofden van de vlote voor Bantam geschreven in, hoe de overgelopen 3 Chinesen hier wel waren aengecomen met 't jacht Geldria, maer verstonden in 't aenstaende het onnoodich souden sijn om 2 à 3 overloopers een schip van de besettinge tot herwaerts voeren afftebreken.

4en. Op heden middach wert door d'heeren schepenen de sententie des doots ter executie gebracht aen den persoon van Joan van Solor over huijsbraeck.

5en. D'heer majoor is heden weder te paert Ancke-waert uijtgeweest doch heeft nergens, hoewel wel twee mijlen westwaert op, geenich gewach van Bantammers of haer bedrijf gevonden dan eenelijck twee oude verlatene quartieren of legerplaetsen, daer men wel 2000 man in jder een derselver soude connen bergen ende logieren, ruineerden alleenelijck alle de hutten.

Soo comt mede hier ter reede 't schip Breda met een houtlast aen de Duijsent eijlanden gehackt.

Van de morgen soo comt hier weder binnen de riviere den lieutenandt Hans Christoffel met 9 stucx cleen oorlochvaertuijch uijt de riviere Bacassi, werwaerts op 28en April geseijlt was om houtwerck te cappen ende halen, medebrengende 70 stucx sware houten ende 250 stucx paggerhouten; rapporteert wijders geduerende sijn aenwesen in Bacassi geen vijanden vernomen te hebben.

Des avondts quamen mede hier ter reede de convoiers van voornstaende houtprauwen, sijnde 't gallioth Charlois ende d'Arcke Noe.

Dese naermiddach comen alhier een Mardijcker ende twee slaven van Bantam gevlucht, souden soo seggen omtrent 5 maenden verleden in de Grogol door de Javanen genomen geworden ende op Bantam in Keeij Arias dienst geweest sijn, doch hoewel seer scherpe toesicht op de Batavisen gevangenen genomen wiert waren 't noch ter noot door bosschen ende omwegen ontcomen, dan in seer groote ongelegentheijt gedurende deselve gebracht. Verhaelden wijders hoe het in Bantam sober stondt, ende den rijs golt er 6 gantings een reael, dat daer dier sij, door de drooghte ende langhduerige hitte haddenser gebreck van water in haer bouwvelden soodat het gewas sich niet te wel verthoonde. Hares wetens wasser geen uijtsettinge ter oorlogh noch te water noch te lande gedaen, maer hoorde men de Bantammers somtijts voorgeven datse ons weder meenden bij te comen als haer padie soude ingeoogst sijn.

6en.
7en. } Niets schrijvens weerdich voor gevallen.

8en. Op heden wert goetgevonden uijt d'aenwesende crijgsguarnisoenen 100 coppen voor 't Taijoan guarnisoen provisionelijck af te steecken.

Den coopman van Rijck tot 's Comps hooft in 't rijck van Siam in plaetse van Volckerus Westerwolt gestelt.

9en. Wiert door de Maleiers een cajjman binnengebracht, die omtrent de waschplaets in de Groote rivier gevangen hadden, haer wiert het ordinaris gelt tot een vereeringe daerop gestelt door haer Ed. geordonneert gegeven te worden.

10en. Op heden ende gisteren wert een schip gesien, 't welck door contrariewint niet can ter reede comen, van waer sal den tijt moeten openbaren.

11en. Comt hier ter reede te setten 't fluijtscheepie Hilversum op 19en October verleden jaers uijt 't vaderlandt geseijlt, hebbende aen de Cabo aengeweest ende aldaer een timmerman gelaten ende daertegens wederom overgecregen 4 matroosen en een soldaet, soodat hier behouden gecomen sij met 58 coppen.

Soo comt hier mede ter reede 't schip genaemt de Zeehondt, 'twelck 2 dagen te vooren gesien sij, comende uijt Bantams bocht, metbrengende 2 Maleitse vaertuijchies, die naer Bantam wilden, achterhaelt bij de berck Amsterdam, waren bemant met 38 mannen ende een vrouwspersoon, die alle in de Javaense banjart gebracht sijn.

12en. Comen hier ter reede weder van Sumatras westcust de jachten Cabbelliau endė Torteldwijf nevens 't fluijtie de Wachter, waermede de voornaemste officieren der militie als de soldaten, derwaerts met den E. van Voorst op 23en Meert vertrocken, wederkeerden medebrengende een brieff van gemelten van Voorst ende Kelderhoff, gedateert 3en Meij leggende onder de eijlanden voor Priaman, waerbij was adviserende hoe naerdat van Batavia geseijlt waren den 10en April daer aen behouden waren gecomen onder Sillida met de vlote, alwaert ten ancker smeten ende een prauw met musquettiers als anders wel versien sijnde hij van Voorst naer de wal ende 't landt voer, waer met een vreevlagge soo veele te wege gebracht dat aen een Maleijer overleverde den brieff van haer Ed. aen den panglima als een aen de Nederlanderen gevangens aldaer sittende geschreven, waermet soo veel dien dag uijtwrochten dat des avondts antwoort van de panglima als onser gevangenen weder bequamen, waeruijt verstonden den peper als andersints aldaer op strandt noch in de packhuijsen was verbleven maer niet vermochten sonder kennisse van de Atchinese Maijesteijt die weder te geven ende ons volck altsamen noch in de logie waren. Waerop bij resolutie vast hadden gestelt dien selven nacht noch te landen, aleer sij mochten stercker werden, ende den peper vervoeren, als effect sorteerde. 't Welck dan (daer Godt voor gedanct sij) soo wel beslaechde dat sonder de minste tegenstandt aen landt qamen, daer haer de 9 Nederlandtse gevangenen quamen ontmoeten hebbende snachts 't block van haer beenen gebroocken ende soo ontloopen, trocken daerop recht ter logie in alwaer meest noch alle den peper die daer gelaten hadden vonden, behalven eenelijck 't geene bij nachte daer van met sacken vol mochte gestolen ende wechgesleept sijn, alsmede noch veerthien packen cleeden, als 6 met tapij grandos, 4 met caijn goelangs ende 4 met comiters, waerop haer datelijck sterck gemaeckt ende dien dach noch soo verre gebracht

hadden dat buijten vreese van overvallen te werden waren, ende waren den 12^{en}, 13^{en} ende 14^{en} doende met alle d'selvige gevonden peper ende cleeden aen boort te schepen, ende sonder verhinderinge mede volbracht sijnde ende gesien aldaer niet meer uijt te rechten was, sijn denselven nacht noch naer de rechte reede t' zeewaert geloopen ende aldaer den 15^{en}, 16^{en} ende 17^{en} blijven leggen omdat met 't cleen vaertuijch voor de vloot van landt, water haelden ende sonder tegenstant bequamen, totten 18^{en} dat het jongste water meenden te halen als geschiede haer een troup Maleijers bij quamen versien sijnde met schietgeweer, die op d'onse sonder te spreecken losten, daerop d'onse weder vier gaven ende 4 van d'haren dat vielen troffen, waerop sij die opnamen ende wech gingen sonder haer meer te verthoonen, ende gongen die nacht noch onder seijl naer Priaman metnemende 9 Maleijers, die met hoenderen, eijeren als anders om aen boort te vercoopen gecomen waren, alwaer den 24^{en} wel voor quamen maer vernamen bij schrijvens van onse gevangenen aldaer sittende hoe 's $Comp^{s}$ peper noch in de logie lach maer 't volck int block, doch dat langs strandt verscheijden sterckten opgeworpen hadden, mede dat alle nachten in 't visschers dorp over 2000 man sterck waren de wacht houdende, nevens 5 à 6 stuckjes die daer geplandt hadden, oock noijt soo veel volck daer de vooren daer gesien waren, sulcx raden maer met minne den panglima om haere verlossinge wilden aenhouden, waer toe haer daer moet gegeven wiert, twelck dan onderstaen hadden te doen alsoo gants geen cans sagen om daer te landen doch hebben niet cunnen obtineren, waerop ten jongsten geschreven hadden aen den panglima alles op die cust souden aenslaen ende in alarm houden soo lange de Nederlanderen niet weder aen boort sont, als wanneer alsdan op stondts souden vertrecken ende de 39 stucx Maleijers, die bij haer hadden, souden mede aen landt vrij senden voor die 10 Nederlanderen, maer was alles te vergeefs geweest, sulcx bij den raedt goetgevonden was voorenbecoomen peper, cleeden (ende d'olie uijt een aengehaelt vaertuijchje) met alle d'officieren ende haere soldaten (except 20 die behielden) met genoemde 3 bodems naer Batavia te largeren, welcken becomen peper naer goeden ruijgen overslach, ende de cleeden quamen te bedragen volgens den incoop ongeveer f 92623.7.— Belangende de boecken ende papieren van 't comptoir Cillida, waeren daer niet gevonden alsoo ten huijse van den panglima gebracht waren, waerover op den 3^{en} Meij noch van daer waren geseijlt eenelijck daer latende den E. van Voorst met de jachties Goede hope ende Urck nevens 2 chaloupen om noch langs die custe wat te cruijssen, als largo bij desselfs apart gehouden verbael naer te sien sij.

13^{en}. Paresseert hier ter reede ende comt aldaer ten ancker 't jacht Arnemuijden van de cust Chormandel medebrengende een cargasoen van gesorteerde doecken ende lijnwaten ter monture van f 137131.15.6, als wijders een brief van d'heer gouverneur Pith als de opperhoofden van Masulipatam

medebrengende aen haer Ed., waer bij in't largo 's Comp^{e} standt in dat gewest sijn adviserende als bij 't apart sommier verbael van de cust onder dato gehouden can naergeoocht werden.

14^{en}. Niets.

15^{en}. Huijden morgen met de landtwint vertrecken van dese reede naer Taijoan 't jacht Domburgh ende de galiots Emeloort ende Appelboom, ingeladen hebbende voor Taijoan boven eenige provisien ende ammunitien van oorloge aen comptanten een somme van f 80000.

Item 't schip den Ulisses over Siam mede naer Taijoan, waerinne voor 't Siams comptoir gescheept sij een capitael van f 84178.5.— daer onder begrepen de schenckagie aen de Maijesteijt ende grooten voor de becomen 3 stucx schoone elephanten tot schenckagie gesonden

Item naer Japan over Siam 't schip den Hercules, waerinne voor Japan gescheept sij aen sijdewercken als anders een cargasoentie ten bedrage van f 136573.9.—, alsmede met 't jacht den Erasmus seijlende naer Cambodia voor dat comptoir affgescheept eene somme van 20000 taijlen Japans schuijtsilver, als andere coopmanschappen meer, ten bedrage van f 83440.1.12, tot vervolch van den handel aldaer.

Ten jongste mett'et jacht Coukercken voor Tonckin van hier medegenomen een ladinge van comptanten ende coopmanschappen tot procure van sijde ten bedrage van f 213626.5.— bestaende meest uijt Japans schuijtsilver ende Hollantse copstucken. 't Geene wijders aen geroerde gouvernement ende comptoiren geschreven ende haerluijden in mandato gegeven sij, sal bij 't Batavias uijtgaende briefbouck onder dato deser daer ingeschreven staen, cunnen naergesien ende gelesen werden, daer ons toe gedragen.

Soo comt hier mede van Taijoan weder in contra te arriveren het jachtie Breuckelen, sijn ladinge bestaet in 350 kisten suicker, 500 balen Japanse terwe ende 884 ℔ bedorven boscruijt, ter somme van f 11190.6.—. Wat wijders desselfs gouverneur ende desselfs raedt schrijven belangende den toestand aldaer is adviserende, is bij 't apart Taijoans verbael van dato largo te oogen.

Met voornstaende schepen naer Taijoan vertrocken sijn medegesonden den capiteijn, genaemt Michiel Willemsen, den lieutenant Jan Anthonissen van Aeldorp, Johannes de Carpentier ende Harman Andriessen van Nuijs, beijde vendrichs, alsoo aldaer om goede crijgsofficieren verlegen waren.

Soo is mede naer Japan geschreven aen den coopman Johannes Oetjens om hem naer Taijoan te vervoegen met d'eerste schepen, om aldaer als secunde persoon van d'E. Coijett in 't gouverno sijn dienst voortaen te presteren.

16^{en}. Op heden middach arriveren hier voor Batavia de fluijtschepen Gecroonde Liefde ende de Valck van Arracan over Malacca, van daer mede brengende 2464 carren swarten rijs, 2119 ℔ wasch ende 60 stucx lijfeijgenen, comende 'tselve ten bedrage van f 11896. Belangende den toestandt van 's Comp^{e}

negotie ende verdere hooffsche saecken, stonden in dat rijck in goede termines als verder bij 't apart verbael van Arracan onder dato deses ingeschreven naergesien can werden. Onder anderen brenght mede een brief van den Arracansen vorst aen d'Ed. heer Gouverneur Generael, welckers inhoude uijt 't Portugees overgeset in 't Nederlandts luijt als volcht:

Translaetbrief des conincx van Arracan
aen den Gouverneur Generael van India
geschreven in 't Portugees.

Uijt het midden van 't westen ende de groote steden ende rijcken ende van de quartieren daer de son ondergaet, ende van de Maijesteijt, croone ende rijckdommen van alle heeren ende coningen van de werelt; wien de elementen onderdanich sijn, de lucht, de aerde, wolcken, stof, duijsterheijt, regen, stormwinden, dese 5 vijanden sijn de son partijdich wanneer hij met sijn duijsent stralen voortcomt ende de geheele werelt ende alle sterren rondtgaet, ende doetse met sijn schijnsel verdwijnen, ende alsoo gelijck de son de vier deelen der werelt omloopt, voortcompt ende ondergaet, vergelijcke ick mij met desselfs crachten, geluckich, machtich, vol van genade ende victorieus onwinbaer Arracan, heer van 't goude huijs ende van het geheele geslachtregister, Senda Su Droma Rasa, vermaert keijser.

Ick doe weten met de Raeden van India, vergiftich als een serpent in 't water, vermaerde ende eerwaerdigen Joan Maetsuijcker Gouverneur Generael, de brieff ende geschencken die van daer sijn gecomen heb ick van den capiteijn, die hier onder mijn schaduwe woont Hendrick de Dieu, ontfangen ende ben seer verheucht geweest de Generael gesont sij ende mijn voor sijn heer is houdende, ende hierin ben ick meer verheucht dan in 't geschenk ende de goederen. Den brief spreeckt aengaende Dianga, versoeckende licentie om hoofden te coopen. Mijn Portugesen die een armade uijtmaecken ende de capiteijn moor gaet invasie doen in Pacha ende in de landen der mooren groot ende cleijn, ende gaet destrueren, verderven ende rooven Bengalers uijt haere landen, ende daer sijn Hollanders in Dianga geweest om hoofden te coopen ende omdat ick de gemelte houde voor mijn vasal, soo heb ick last gegeven dat sij hoofden sullen coopen 2 of 300 in 't jaer, maer sij en hebben geen hoofden becomen, ende die sij becomen hebben sijn weijnich geweest, ende hebben haer gelt daer noch uijtgeset gelaten, ende sijn mijn sulcx comen bekent maken, dat sij geen hoofden becoomen ende haer gelt daer gelaten hadden, op welcke wijse te vreesen sij dat sij moeiten sullen crijgen ende dat geen hoofden becomende den Generael qualijck te vrede sal worden, ende daerom heb ick den capiteijn de Dieu gevraecht of hij hoofden wilde hebben hier in

Arracan, die daerop heeft geantwoort dat hij hier in Arracan wel begeerde hoofden te hebben, blijvende hier in desen bandel sonder dit mousson Hollanders naer Dianga te senden, ende daerop heb ick mijn volck in Dinga ende d'opperhoofden gelast te coopen ende te helpen coopen gelijck in mijn bevelbrief blijckt soo hoofden als andere coopmanschappen die van nooden sijn, ende oock soo veel schepen alsser van daen comen bevele ick te laden, als voor desen gedaen heeft mijn grootvader ende overgrootvader, groote heeren ende coningen, machtige coningen, sonder eenich verlof, ende ick doe al watter te doen is, de Generael is gesondt ende ick voor mijn part oock, de Generael die verstandt heeft sal dese saecke connen weten.

17en. Niets aenmerckens gepasseert.

18en. Wiert den Spaenschen capiteijn Juan de Erguesa toegestaen met eijgen believen van Willem Willemsen, opperstierman, nevens een matroos om tot overvoer van sijn gecocht fregat geleent te dienen in de tocht naer de Manilhas.

Naer voorgaende communicatie ende advis van den kerckerade alhier is goetgevonden den predikandt Wilhelmus Vinderus naer Taijoan te senden.

19en. Op den middach wierden alhier door den achtbaren Raedt van Justitie desen casteels verscheijden militairen als zeevarende persoonen, over slapen ende van haer wachtplaets snachts te verblijven als overloopen, vagabonderen aen landt, met de stroppe, lacoorde, geeselen als anders gestraft.

20en. Niets voorgevallen.

21en. Retourneert hier mede weder van Sumatras westcust, den coopman Sr van Voorst mett'et jacht de Hoope ende de chaloupen Crab en Kreeft, relaterende hij van Voorst hoe 't sedert het vertreck van de 3 jachties met de militie ende den weder becomen peper ende cleeden op Sillida sich aldaer langs Ticco ende Priaman cruijsende hadde gehouden, ende alle middelen mogende aengewent tot wederbecomingh van onse 10 resterende Nederlanderen maer dat daer gants niet toe hadde connen comen, sulcx siende te meer t'enden bot van rijs was ware genootsaeckt geworden van daer op te breecken ende herwaerts te keeren, dat haer Ed. voor wel gedaen geliefden te houden, hebbende de fluijt Urck in't incomen van de straet achter uijt geseijlt, sulcx mede alle uren te comen stondt.

Op den naermiddach comt hier ter reede seijlen 't jacht Worcum uijt Bantams bocht, medebrengende een briefken van Willem Volckerssen waerbij is adviserende hoe de provisien ende verversinge voor de vloote per 't Conijn gesonden aldaer wel hadden becomen ende behoorlijck ware verdeelt, wijders hoe 't Engels scheepie naer alle oogenschijn alle uren bij den donckeren nacht stonde uijt te seilen waertegens wel op hoede waren, hebbende onse per 't Conijn gesonden wel begrepen ende stondt door haer ook precis naergecomen te werden, daer haer Ed. sich op verlaten mochten. Naer de sake

uijtviel, souden hier tijdige kennisse doen. Wijders waren aen 't jacht de Conijn 4 Chinesen comen overloopen, die vermits qualijck Maleijts conden spreecken niet veel wisten te schrijven (sic!), derhalven die herwaerts, nevens noch 2 Chinesen ende 2 swarten aen Worcum comen vluchten, opsonden. Uijt de vier lesten hadden verstaen daer 3 blancke waren gecomen op den 6en deser, die haer sonder constreinte jae op versoeck hadden doen besnijden, alsmede dat de Bantammers, die den wech na Batavia gecapt hadden, aldaer wedergecomen waren, oock mede dat sij seer bevreest waren wij haer selven daer souden bijcomen, sulcx 2 vasticheden van palissaden op strandt deden maken, daer op afbrack ende desen op 19en deser in 't jacht de Bul gesloten hadde.

Op den naermiddach werden alhier met de Chineese visschersvaertuijgen binnen gebracht 2 Chinesen, die omtrent Craoan hadden wesen crabben vangen, d'eene doot d'ander niet veel minder, soo getracteert door eenige Bantammers die daeromtrent gecomen sijn met 10 à 12 vaertuijchjes, soo gerucht wert, ende hebben dese luijden met haer prauw beseijlt, doch d'andere hebben 't haer ontseijlt [1]) ende sijn soo hier gecomen.

22en. Niets gepasseert.

23en. D'E. Gabriel Happart, secretaris ter generale secretarie, door langhduerige pinelijcke teringe deser werelt overleden wert op heden begraven.

Soo komt hier mede uijt het vaderlandt te arriveren 't schip Malacca, voor de camer Amsterdam op 22 November anno passato uijt 't vaderlandt geseijlt met 342 gegagieerde coppen daeronder 102 militairen boven 6 vrouwen 7 kinderen, 1 swarte jongen, sijnde op 19en Maert verleden de Cabo aengeweest ende deselve den 28en daeraen weder verlaten, alwaer 27 militaire van 't schip Orangie heeft overgenomen, waertegens weder aldaer aen landt drie soldaten ende 1 matroos die sieck waren overgegeven heeft, hebbende geduerende de reijse 3 zeevarende ende een soldaet verlooren, sulcx noch hier brenght 375 coppen soo met als sonder dienst.

't Fluijtje de Urck van Sumatra's westcust comt mede ter reede, sijnde met d'E. van Voorst van daer geseijlt ende in 't incomen van de straet daer van geraeckt, sulcx nu 2 dagen eerst daernaer is comende.

Uit Goa's besettinge over de Mallabaerse cust compt hier mede ten ancker met een rijsladinch 't oorlogsjacht Zierickzee, medebrengende van Basseloor nevens 243 lasten rijs, een briefken aen haer Ed. in dato 20en April passato door den ondercoopman ende assistent Leendert Lenartsen ende Niclaes la Faille geschreven, sijnde van geen anderen inhouden als dat sij aldaer door d'E. Leendert Janssen van Wingurla gesonden waren om den gesamelden rijs in 't rijck van Canarica aen de schepen die van Goa daer stonden te comen in te laden, soudende den prijs ende de daerop gevallen oncosten per genoemden Leendert Jansen ons toegesonden werden. Met genoemde Zierickzee

[1]) Het HS. heeft: *ontleijt.*

soo becomen mede uijt de Bantamse besettinge een briefken van den schipper commandeur Willem Volckerssen in dato 21en Meij 1657, nevens 't Engels scheepie aldaer op Bantam tegens onse wil ende alle waerschouwinge ingeloopen, ende trachtende soo weder uijt te loopen bij d'onse aengehaelt. Den inhout der selver behielt dese letteren aen d'Ed. heer Gouverneur Generael ende Raden van India:

Edele erntfeste, hoochachtbare, welwijse,
voorsienige, seer genereuse heeren.

Mettet schip Worcum was aen UEd. onsen jongsten van dato 19en deser, waeraen des morgens vroech voor sonnenopganck, wesende 20 deser maent gewaer wierden een seijl, lijwaert in, wetende niet beter 't jacht Amsterdam was nademael ons geen seijn van 't jacht de Conijn gedaen wierde, welcke het naest bij Bantam geanckert lach, maer vernomen hebbende 3 schoten tusschen de cust ende Panjangh, wesende 't seijn van een Engels schip dat des nachts ten 10 uijeren was t' seijl gegaen van Bantam, was kenbaer aen sijn seijlen door dien lijseijls ende stachseijls bij hadde, capte terstont mijn touw en maeckten alle seijlen bij om hem te vervolgen; een weijnich daerna sagen aen de hoeck van Panjangh Cabo Jasques uijt steecken alsmede de andere schepen, comende omtrent Sint Nicolaesbahij dede Cabo Jasques ettelijcke canonschoten tot waerschouwinge voor Amsterdam, dat 't Engels schip was daer wij jacht op hadden, welck jacht Amsterdam terstondt afquam ende benam hem de passe ende voorts soo verre dat hij strijcken moste, alsoo hem buijten onse schepen niet conde eschaperen. Bracht den schipper ende coopman aen ons boort die seer misnoecht waren, oock met veele spottige redenen haer vermercken lieten dat sij een particulier schip ende met onse besettinge niet in 't sin of te doen hadde, daertoe blijft even opstinaet ende refereert hetgene tegens den schipper van de Zeehondt in 't inloopen gesproocken heeft. Sijn oock nae haer seggen niet gerechticht heur sulcx aen te doen ende de voijagie te verhinderen, doch heeft gesworen hetselve ons van den heer Protector van Engelant thienwerf soude betaelt werden, daer wij onse facit vrij op maken mochten ende andere onbetamelijcke reden. Christoffel Erasmus, sijnde een persoon varende bij voornoemde schipper van 't Engels scheepie, heeft verclaert aen mij en den opperstuerman dat aen landt gebracht sijn 7 groote cassen, sijnde vol musquets, hebbe sulcx noodich geacht UEd. mede te communiceren met eerbiedich versoeck desen persoon te favoriseren, alsoo genegen is d'E. Comple te dienen daer haer Ed. hem voor goet achten. Om nu met voornoemde schip, genaemt Postillon alias de Post, wel voor te sien dat ons niet door eenigerhande middelen quame feijtelijckheit te bethoonen, soo heb een opperstierman daer op laten overgaen met hoogster recommandatie wel

op sijn hoede te wesen dat niet op haer liefelijck gelaet ofte andere bedriegerij in pericul quame. Soo comt voornoemde stierman van daech aen boort door ordre, en rapporteert qualijck met hem te willen handelen alsoo eenige houwers ende andere geweer ten voorschijn brochten ende groot dreijgement deden, waren met sijn commanderen niet tevreden, soo hebben dan 't meeste volck moeten daer afnemen ende partij van onse matroosen in de plaets senden dan UEd[e] heeren toe meer aengerechte Engels scheepie, daervan het commando bevolen aen mijn opperstuerman Hendrick Siewertsen, sijnde een welervaren zeeman, die ick niet twijfele of UEd[e] hem naer goetvinden sullen gelieven te favoriseren, is vergeselschapt met 't jacht Zierickzee, comende uit Suratte ende dese besettinge aengedaen, ende 't schip Malacca comende uijt 't patria. Hebben mede uijt voornoemde Post op 't welnemen van UEd. doen haelen 58 hoenderen, een koebeest, 10 eijnden, 2 sacken padie, twijvelen niet of UEd. sullen 't selve voor welgedaen houden.

'tJacht Urck is gisteren bij ons gekomen ende wert UEd. mede toegesonden. Afbreeckende bevelen haer Ed. naer onser aller nedrige ende getrouwe dienst in de handen van Gode almachtich, die haer Ed. voor alle quaet ende tegenspoet gelieve te bevrijden, ende verblijven.

Onderstondt: UEd. nedrige dienaer.

Ende was geteeckent: Willem Volckertsen.

24[en]. Op van de morgen comen alhier binnen 't casteel de soldaten op gisteren alhier met 't schip Malacca uijt het patria aengecomen, sterck met die aen de Cabo van 't schip Orangie overgenomen heeft 125 coppen. In 't jacht Bloemendael gescheept sijnde partie leggers vers water, provisien ende verversinge voor de vlote omtrent Bantam leggende, is daermede een briefken van haer Ed. aen den schipper commandeur Willem Volckertsen dienende tot antwoorde op de sijnen alhier op gisteren aengebracht, alsmede, alsoo haer Ed. verstaen 't cleen Engels jachtie van Cambodia gecomen ende binnen Bantams rivier geloopen nu weder buijten gebracht ende naer apparentie seijlreedt is om met d'een of d'ander donckeren nacht door onse besettinge door te snappen, dat wel doenelijck sal sijn vermits sijn cleente, soo ordonneren haer Ed. daerbij, soo 't selve sonder merckelijck hasard geschieden can, dat met een van de lichtste daer aenwesende bodems sal trachten 't selve van de reede voor Bantam tot spijt van onse vijanden te halen ende alsoo in ons gewelt sien te brengen, dat haer aldaer toevertrouwt wert, als breeder bij 't briefboeck onder dato te oogen sij.

Daertegens verschijnt ende comt hier weder ter reede 't gallioth Ens comende van Demack, medebrengende een brief houdende aen haer Ed. van den E. Johan Truijtman van daer in dato 16[en] deser geschreven, waerbij haer Ed. is adviserende van den goeden standt omtrent 's Comp[s] als gemeene

saecken aldaer, sulcx bij dese occasie 't gallioth Ens geladen met 50 lasten sout bij provisie herwaerts was zendende, ende souden in acht ofte 10 dagen de fluijt de Vogelesangh, die mede met sout op Jouana geladen ende naer Rambangh gecort was, om voorts met jatijplancken te volladen volgen de jachten de Leeuwinne ende Geldria, daermede verhoopte in 't jongste deser maent mede volladen herwaerts te keeren ende alsdan rapport van alle 't gepasseerde ende verhandelde largo doen, alles breeder bij 't apart verbael van Java's Oostcust naer te oogen.

Den vendrich Pierre Dupon gaet van den avondt met 12 soldaten eens in 't velt, om 'tselve tot Ontongh Java doenelijck sijnde te ontdecken ende sien of ergens eenige versamingh off gewach van Bantamse Javanen can vernemen tot onser naerrichtinge.

25en. Des achtermiddaechs comt hier voor de stadt op de reede ten anker 't jacht der Goes met den vice-commandeur Pieter de Bitter uijt Goa's besettinge over Bacquenor, alwaer ingeladen heeft ende hier is medebrengende 212 lasten rijs, nevens een briefken van den ondercoopman Leendert Leendertsen dienende eenelijck tot geleijde van de rijs ende 't getekende cognoissementje, sullende het costende met d'ongelden daerop gevallen door 't Wingurlas hooft aen haer Ed. toegesonden werden, wijders quam daernevens tot geschenck van den vorst van Carnatica aen haer Ed., die versocht van hem als vruchten sijns lants te willen aennemen, 3 sacxkens cardamom, 4 met peper, 5 potten aetchiaer, 50 sacxkens witten rijs.

Per genoemde jacht der Goes bequaemen mede een brief met een appendicx, in dato 27en Meert ende 19en April door den commandeur Roodthaes ende sijn raedt van voor Goa aen haer Ed. gecarteert, als verdere bijgevouchde papieren van alle 't gene geduerende voorschreven belech voorgevallen sij, als bij 't apart verbael daervan gehouden onder dato deser naer te oogen sij.

Is in de vergaderinge van India goetgevonden het jacht den Torteldnijf nevens twee der bequaemste chaloupen onder 't gesach van den coopman van Voorst andermalen naer Sumatra's westcust te senden, om te sien of de 9 à 10 daer verbleven Nederlanderen weder coste becomen, alsmede om met eenen te beletten ende voor te comen geenige vreemde als deses inlandtse natien den vrijen peperhandel op die custe, vermits in oorloge met deselve geraeckt sijn, comen te gaudeeren.

26en. Eenelijck compt hier tegens den avondt weder binnen 't casteel den vendrich Dupon, rapporterende dat op verleden nacht 5 schooten van musquets in twee distincte reijsen naer den anderen in 't bos heeft hooren doen, sijnde aen dese sijde de riviere van Ontongh Java, derhalven vermits maer 12 man bij hem hadde, soo ware te raede geworden, om niet van deselve onversiens overvallen te werden, herwaerts te retireren, sonder dat anders ietwes gesien ofte gehoort heeft.

27en. Des morgens comt den heer ontfanger binnen 't casteel medebrengende 2 Maleijers ende een Javaen, sijnde ingesetenen van Batavia ende in 't begin des oorlogs van de Javanen genomen ende nu met een cleen prauwtien van daer ontvlucht, ende verhalen hoe op Bantam heel stil was ende men aldaer gants geen preparatie was makende om weder herwaerts te keeren noch te lande noch te water, oock dat seecker wisten dat alle het Bantams vaertuijch (uijtgenomen 6 prauwen toebehoorende Keeij Arien) aen ende op de wal gehaelt waren, en dat seer in den rijsbouw doende waren, sonder dat anders iets sonders meer wisten te verhalen. Waer op andermalen goetgevonden sij den vendrich Dupon, op gisteren uijt 't bos gecomen, wederom derwaerts te laten gaen met een troup van 30 man om daerbij 't onderstaen wat van 't geschiet, daervan gewach gemaeckt heeft, sij ende of daer eenige Bantammers haer onthouden als andersints t'onser naerrichtinge.

28en. Comen hier mede uijt Amboina ten ancker de fluijtschepen Sandijck ende 't Witte Paert, hebbende aldaer ingeladen 447466 ℔ giroffel nagelen ende 4000 bos clappus londt, bedragende te samen incoops aldaer f 147960.18.—, nevens schrijvens van den heer gouverneur Hustaert ende sijnen raedt in dato 28en April passato waerbij haer Ed. des Compe toestant in die quartieren largo is bedeelende, als bij 't sommier verbael van dat quartier apart gehouden onder dato deses largo verhaelt wert te oogen is.

Daertegens gaet weder uijt dese rivier t' seijl den vendrich Pieter Theunissen met 7 stucx cleen oorlogsvaertuijch, gemant met 85 coppen ende voor 8 dagen geprovideert, naer de rivier van Bacassi om eenich swaer hout, tot toepalen van de Anckese rivier te gebruijcken, te cappen ende herwaerts te brengen.

29en. Met de landtwint vertreckt van dese reede naer Taijoan 't jacht de Zeehondt met een brief van haer Ed. aen d'E. praesident ende raedt op Formosa, dienende principalijck tot geleijde van 't ingesloten factuer ende cognoissement der ingelade coopmanschappen, provisien ende 51000 gulden comptanten, 't samen ter somme van f 117709.4.—. Mede vertrecken met dit jacht 40 militaire coppen, sijnde die alhier van de 100 geordineerde coppen bij gebreck van scheepsruijmte verbleven sijn.

Tegens den middach werden hier binnen 't casteel voor de deure van haer Ed. uijt de twee schepen, op gisteren van Amboina gecomen, gebracht 39 Amboinesen bij den gouverneur ende den raedt aldaer goet gedacht herwaerts over te stieren, als sijnde de principaelste rebellen ende belhamels geduerende den jongsten oorloch aldaer geweest ende nu weder met haer versoent sijn niet veel te betrouwen, voornamentlijck daer te lande. Soo wert bij haer Ed. alhier verstaen dat men haer hier sal laten woonen aen de westsijde op 't eijlantjen bij de cruijtmolen, ende haer sien te erneren met 't geen best sullen vinden om de cost te winnen tot nader derwegen resolveren.

d'Heer directeur generael Carel Hartsinck, president van 't eerwaerde

schepencollegie, presenteert ter vergaderinge van India een schriftelijck dubbelt getal boven de regerende der gequalificeerste Comp^s dienaers ende burgeren, om daeruijt volgens 't out gebruijcq als op morgen, sijnde jaersdach der veroveringe van Batavia, een nieuw ofte compleet getal schepenen geëligeert te werden. Ende hebben haer Ed. uijt geroerde nominatie noch voor een jaer gecontinueert ende op nieuws aengenomen om desen jaere te dienen ende op morgen den daertoe staenden eedt binnen 't casteel te presenteeren:

d'Ed. heer Nicolaes Verburch, Raedt ordinaris van India, tot praesident,
Adriaen van der Helm, tot vice-president,
Cornelis Speelman,
Hendrick Mom,
Leonard van Sorgen,
Cornelis Faber,
Jacobus Hensbroeck,
Chinesen { Bingam, capiteijn der Chinesen,
Siecqua, Chinees coopman.

Is mede in vergaderinge goetgevonden naer overslach de fluijtschepen Wachter, Hilversum ende Breukelen nevens 't galliot d'Urck voor de tweede besendinge naer Taijoan te doen aen te leggen.

Ende wert naer andermalen ernstich geresumeert 't schrijvens van d'Ed. Coijet van Taijoan als 't schriftelijck vertooch van d'heer raedt Cornelis Caesar, ter vergaderinge overgesonden ende gegeven, noopende dat haer mochte toegestaen werden seecker stuck lants bij haer op Formosa aengenomen te bouwen 10 jaeren thientvrij aen den heer mochte sijn, waerop goetgevonden sij genoemde heeren haer versoeck nochmaels (als op verleden jare geschiet sij, aen welckers uijtsprake ons noch gedragen) aff te slaen ende eenelijck in plaets van 10 jaren 5 jaren thientvrij sal wesen, maer sal alsdan comen weder te vervallen aen d'E. Comp^ie. Wert mede verstaen die van Taijoan te ordonneren dat aldaer 't gebruijck van 't cleen segel sullen in 't gebruijck brengen, als hier reede geschiet sij, om soo op alle 's Comp^s vaste plaetsen een eenparigen voet mochte gehouden werden. Soo is mede tot dien eijnde verstaen aldaer op 't eerste schrijvens van hier, daer 't haer bij geordonneert wert, conform hier alle de Comp^s dienaren daer in 't hospitael sieck comende te leggen, dat geduerende haer verblijf daer de helft van haere gagien sullen verteeren.

Bij de vergaderinge van India mede nader in bedenckinge genomen hoe men met d'officieren ende het scheepien der Engelschen, alhier op den 23^en deser maent van Bantam opgebracht, sal handelen, soo is eenstemmich goetgevonden tot maintenue van 's Comp^s recht den advocaet fiscael van India te gelasten sich van de sake der Engelschen te informeren, ende tegens haer als haer schip ende ingeladen goederen tot correctie ende confiscatie te procederen voor den achtbaren Raedt van Justitie.

Ende wert mede verstaen geduerende 't proces geroerde Engels scheepie van sijn ingeladen cargo behoorlijck door gecommiteerdens onder inventaris te laten ontlossen, ende de goederen alhier aen landt apart in een verseeckerde plaetse te doen bergen.

30en. Sijnde den dach der Batavise veroveringe ende het 38 jaer dese stadt in 't gewelt van de generaele Compie is vervallen, soo wert desen dach volgens 't out loffelijck gebruijck geviert met 't leeren van Godes Woort ende te dancken voor sijne genade, met biddinge die hoe langs hoe meer over ons ende desen staedt te willen bevestigen. Ende werden op naermiddachs predicatie alhier binnen 't casteel 't schepencollegie als de nieuwvercoren geroepen, ende aldaer d'oude van haeren dienst en eedt ontslagen ende bedanckt, d'andere wederom aengenomen ende den ordinaris eedt doen presteren.

Geduerende dat doende waren met heeren schepenen te bedancken ende nieuwe in plaets te verkiesen, soo comt hier ter reede ten ancker 't jacht de Haes van Macassar medebrengende het doode lichaem van den commissaris Dirck Schouten, op 30 April den verleden maent in Macassar overleden, verders een ingeladen cargasoen van daer medebrengende, bestaende uijt 1000 aen gout, 1000 realen in specie, als annijs, wasch, rijs, cadjangh, boontjes, 6 peerden ende de groote derwaerts gesonden globie, 't samen ter monture van f 38752.11.4, nevens d'advisen van den coopman Sr Reijniersen, behelsende den toestant aldaer onder dato 10en deser, 't welck in 't apart sommier verbael van dat comptoir gehouden largo onder dato verhaelt staet. Soo quamen mede met gemelte schip een brief van den coninck als prince ende sabandaer van Macassar aen haer Ed. alsmede een brief van den coninck van Bima ende een van sijn sabandhaer sijnde beijde aen 't Macassaers hof, item een missive van den prinse van Macassar aen d'heer Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn. Noch gewert ons per dit schip een briefken van d'E. Johan Truijtmans van Demack 23en deser, waerbij eenelijck 't voorgevallene sedert sijn jongsten van den 16en deser was adviserende, sijnde eenelijck dat de saken derwaerts in goeden standt bleven continueren, ende dat 't fluijtschip de Vogelsangh sijn sout ende hout ladingh al in hadt ende eenich wachte naer 't gecocht beestiael, dat dadelijck te comen ende daermede dan herwaerts te keeren stondt van Padjang Conjangh, alwaer jegenwoordich lach ende bij den ondercoopman Evert Michielsen versorcht wiert. 't Jacht de Leeuwinne stondt op daechs naer dato 't schrijvens mede volladen te wesen, als wanneer daermede vermeende naer Japara te verseijlen ende met den gouverneur Martanata te liquideren als desselffs brief aen d'heer Gouverneur Generael te halen.

Ten jongste soude sorge dragen dat 't jacht Geldria, aldaer mede op 't sluijten deses briefs aengelandt, sijn soutladinge bequam ende soude met 't selve dan sonder versuijm herwaerts keeren.

31en. Tegen den middach comen hier onder 't fort weder van Bacassi

twee stucx vaertuijgen door den vendrich Pieter Theunissen van daer met dertich stucx sware lange houten tot gebruijck van d'Anckese rivier stoppingh te dienen.

Soo comen hier mede ter reede geseijlt ende aldaer ten ancker het jacht den Achilles ende de fluijt de Zeeridder uijt Banda met een ladinge van nooten ende macis ten bedrage van f 106195.19.13, te weten voor 873 sockels macis ende 73720 cattijs Bandas goede nooten, costende incoops f 84776.13.4, sijnde geladen ende gescheept in d'Achilles, ende in de Zeeridder is gescheept 29760 catti d^{o} middelbare noten ende 16320 cattis slechte noten, tsamen ten bedrage van f 14688. De daerop gesupporteerde ongelden, aen de sockels, rottangh, lijnwaet ende calck gevallen, bedragen f 6731.6.9, welcke de voornstaende somme comt uijt te brengen. Soo bequamen met geroerde bodems mede een brieff, bij d'heer gouverneur Weijns ende sijnen raedt in dato 10^{en} deser op Neira gedateert, waerbij haer Ed. 's Comp^{s} toestandt ende gelegentheijt in dat quartier largo was adviserende, gelijck 't selve in 't sommier verbael van Banda's eijlanden naer te oogen sij, sijnde onder dato deses ingeschreven.

Des naernoens omtrent ten vijven wiert den commissaris Schouten sal^{r}, op gisteren alhier in een dootkiste van Maccassar opgebracht, seer stadich ter aerde bestelt in de groote kercke alhier; 't lijck wiert gevolcht door d'Ed. heer Gouverneur Generael ende de Raeden van India als veele der aensienelijckste Comp^{s} dienaren ende burgeren.

Met 35 inlandtse vaertuijgen meest van dese oostcust als omher gelegen volcken ende bij 83 prauties alle uijt de rivier van Craoan gecomen, 't samen bemant geweest sijnde met 454 sielen, alle dese loopende maendt hier verscheenen, volgens de opgebrachte lijst van den licentmeester hebben vertholt ende aen de merckt gebracht d'ondervolgende coopmanschapies, te weten:

170½	lasten	rijs,
49	„	sout,
10½	„	padie,
2	lasten	boontjes,
2	„	lijnsaet,
370	picols	peper,
1254	„	witte suijcker,
1113	„	swarte suijcker,
8½	„	annijs,
22	„	cattoen,
33½	„	wasch,
11800	bossen	swarte suijcker,
1250	„	tamberinde,
1000	stucx	dammers,
5700	„	gesoute visschen,

800 stucx gedroochde visch,
69 „ bocken,
1258 „ hoenders ende enden,
17 corven verruw,
113 potten olij, ende eenige andere cleenicheden meer.

Daertegens sijn weder van hier naer d'omgelegen gewesten vertrocken 23 inlantse vaertuijgen ende hebben van hier mede wechgevoert, volgens de lijste bij den heer ontfanger overgegeven, namentlijck met 't geene noch bij 40 prauwen naer Craoan uijtgevoert is, te samen:

15975¼	realen	aen	gesorteerde cleeden,
88	„	„	comptanten,
485	„	„	goutdraet,
122	„	„	isere pannen,
423	„	„	cleene commen,
22½	„	„	grove schotels,
57	„	„	out ijser,
100	„	„	sout.

In desen maendt van Meij sijn alhier begraven uijt de Europianen 62 ende uijt de inlanderen 34, namentlijck:

46 Comps dienaren,
5 borgeren,
5 harer vrouwen,
6 harer kinderen.
62
2 Mardijckers,
4 harer vrouwen,
23 harer kinderen,
5 lijffeijgenen.
96

Waertegens hier wederom in geseijden tijt ter werelt gebracht ende gekerstent sijn ses kinderen van Nederlandtse ouders, 6 dittos van Mardijckers ende 13 van lijfeijgenen.

Soo sijn mede geduerende dese maendt alhier wettich te samen gegeven:

9 paren uijt 's Comps dienaren,
4 paren uijt de borgeren
9 paren Mardijckers ende
1 paer lijfeijgenen,
comt 't samen 23 paren.

JUNIUS.

Primo. Soo vertrecken weder uijt de riviere naer Bacassi de twee prauwen op gisteren met 30 stucx sware houten van daer gecomen.

2^{en}. Tegen den avondt retourneert hier weder den vendrich deses casteels, op 27^{en} verleden maents des avonts met 30 militaire coppen naer 't bosch ende de riviere van Ontongh Java gegaen, rapporteert hoe tot over de riviere van Ancke geweest sij ende aldaer heel hoogh gevonden een groot vloth bamboesen, leggende in geseijde riviere vastgemaeckt om te dienen tot een brugge, sijnde voorleden jaere bij de Bantammers aldaer gelecht ende gebruijckt oock gelaten, gelijck mede een bepaggerde rendevousplaets, daerinne verscheijde adappe ende bamboese woningen, die wel verthoonde daer in lange geen mensch in geweest waere, hadde deselve om redenen laten staen alsmede 't vlot bamboesen laten leggen om haerluijden d'een of d'ander tijt bij wederkeeringe geen kennisse te geven wij die plaets besichticht ofte bij geweest hadde, waerop dan noch hooger gegaen is tot omtrent Ontongh Java maer heeft gants niet vernomen, sulcx oock vaststelde geen Bantamse vijanden altoos althans daer omtrent haer waren verhoudende, ende is door een anderen wech als derwaerts gegaen is gekeert, doch in 't keeren niet meer gevonden veel min eenich gewach van vijanden vernomen.

Soo presenteert mede naer 't gebet d'heer ordinaris Raedt Nicolaes Verburch, als president van 't eerwaerde schepencollegie alhier, naer jaerlijcx gebruijck boven de presente een dubbel getal der gequalificeerste Comp^{s} dienaers als burgeren, bij heren schepenen genomineert om daeruijt op morgen bij ons geeligeert te werden een compleet getal persoonen om desen jaere te becleeden de collegien van heeren weesmeesteren, commissarissen van houwelijcxe saken, boedelmeesteren der Chineese sterfhuijsen, regenten van 't vrouwentuchthuijs als crijgs officieren der burgerlijcke wacht. Welcke schriftelijcke nominatie in Raede gesien, soo hebben goetgevonden ende geresolveert soo uijtte reede aenwesende als uijt de nieuwe genomineerde te kiesen, tot 't bedienen van 't weesmeesterschap, de naervolgende als:

d'heer Dirck Steur, Raed ordinaris van India, president,
Gerrit Reuss, vicepreses,
Pieter de Goijer,
Poulus Vigilius,
Nicolaes Houman,
Johan Trompert, secretaris.

Item tot commissarissen van huwelijckse als cleene saecken:
d'heer Wijnant Rutgers, ontfanger-generael, als president,
Joan van Hoesum,

Eduard Ooms,
Nicolaes Snijder.

Item tot boedelmeesteren der Chineese sterffhuijsen:
den E. capiteijn Johannes Burgers, als president,
Hendrick Mom,
Chinesen { Conjock,
Zoetzee.

Tot regenten van 't vrouwentuchthuijs;
den E. capiteijn Johannes Burgers,
Joan van Hoesum.

Ten jongsten tot crijgsofficieren der burgerlijcke wachten:
Johan Trompert, tot capiteijn,
Johan van Hoesum, tot lieutenant,
Nicolaes Snijder, tot vendrich,
Jeuriaen Scholten
Jaecques Boulan
Willem van Ceulen
Carel Willemsen
Abram Struijs
Marten Claessen } tot sergeanten.

Alle welcke tegenwoordige voorengeroerde soo gecontinueerde als nieuw vercooren ampspersoonen werden vast gestelt om op morgen, als d'afgaende van haeren eedt sullen ontslagen wesen, de dese alsdan den eedt weder te laten presteren hier binnen 't casteel, tot bedieninge en becleedinge van de collegien ende plaetsen boven aengewesen.

3en. Des naerdemiddachs wierden naer de predicatie door haer Ed. alhier binnen 't fort geroepen de presente heeren weesmeesteren, commissarissen der houwelijckse saken, boedelmeesteren, tuchthuijsregenten ende d'crijgsofficieren der burgerlijcke wachten ende werden d'oude bedanckt ende de nieuwe bevesticht in qualité als op gisteren pertinent aengewesen is; waerop met een collation door haer Ed. wierden onthaelt. Ondertusschen comt hier ter reede ende d'officieren van 't fluijtschip de Vogelesangh hier binnen 't casteel, comende van Demack op Java's oostcust, medebrengende een briefken van den E. Truijtmans gedachteeckent 29en Meij in Demack, eenelijck dienende tot geleijde van de Vogelesangh, waerinne geladen was 123 Jouanse cojangs ofte lasten sout, makende ruijm 160 Hollandtse lasten ende 2867 stucx houtwercken, waervan 't costende met de Leeuwinne, die op primo deser stondt te volgen, te verwachten hadden.

't Jacht Geldria was mede vol gestoocken met schoone Demackse jatijplancken, waervan aldaer noch wel een scheepsladinge in voorraet bleven leggen, soude nu medegenomen hebben maer was wachtende naer eenige Battavisch vaertuijgh om die herwaerts te convoijeeren.

Belangende de 80 stucx koebeesten bij voorige gementioneert, gecontracteert bij Evert Michielsen, 's Comp^{e} resident op Japare met die van Toeban, waren tot dato niet te voorschijn gecomen onaengesien den gestelden tijt al voorbij was, sulcx dit fluijtschip niet raetsaem achten aldaer langer te laten verblijven wachten.

Soo vermeende hij Treuijtmans mede met sijn vertreck van daer de vier Damackse tingangs, voor d'E. Comp^{ie} aldaer opgestelt ende daer sterck aen gewrocht wiert, mede te brengen, sendende dan bij provisie eene die gereet is vooruijt, waerinne tot provisie voor 's Comp^{e} peerdestal als andersints gescheept hadde 960 bossen padie, ende stondt sijn E. in 2 à 3 dagen ten langsten te volgen, als wanneer haer Ed. vermeenden volcomen rapport ende genoegen te geven van sijne verrichtinge op Java's oostcust, daer mede afbrack.

4^{en}. Des smorgens omtrent thien uijeren wierden alhier binnen 't casteel gebracht ende van boort gehaelt ende geleijt, door d'heer ontfanger, de coopheden Wesenhagen, de Goijer ende Keijser als den E. licentmeester, capiteijn der Maleijers ende Intche Idop, de brieven door de Maijesteijten van Macasser ende Biema als de twee Maccasserse Princen ende den Tommagon aen haer Ed. alhier geschreven ende per 't jacht de Haes op 30 verleden maents hier aengebracht, alsmede een briefken van den Maccassersen prins Crain Carronron aen d'E. heer de Vlamingh geschreven, die als wanneer binnen 't casteel quamen door een dubbelde regel musquettiers staende van de poorte tot aen de peuije van des Generaels wooninge midden door gingen, ende alsoo binnen in de groote vergadersael voor den Ed. heer Generael ende meest alle de heeren Raeden van India gebracht, inmiddels losten 't canon 5 mael van de puncten op 't lossen van drie salvos met musquetten, die voornoemde musquettiers deden, daerop de brieven geopent ende ordre gegeven bij haer Ed. om die te translateren, welckers translaten van desen navolgenden inhouden bevonden sijn, te weten als de

Translaet missive door den Coninck van Macassar aen d'Ed. heer Gouverneur Generael ende Raeden van India.

Desen brief comt uijt een genegen gemoet van Paduca Sirij Sulthan Crain Goa, die over 't landt van Macassar te gebieden heeft, aen d'Ed. heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker en de Raeden van India, welckers gesach is over de stadt en 't casteel Batavia oock dier onderhoorige landtstreecke mitsgaders veele groote en cleene schepen en 't volck daerop bescheijden (benevens andere complementen).

De brief benevens de schenckagie van de Ed. heer Gouverneur Generael

door capiteijn Dirck Schouten aen ons gesonden, hebben wij ontfangen en den inhout seer wel verstaen.

De Ed. heer Gouverneur Generael schrijft dat de landen, voor dato met den sweerde bij d'E. Compie geconquesteert als daer sijn Soloe, Ceram ende omleggende eijlanden soo oock mede die van den Ternataensen coninck, dat desulcke sullen blijven onder de macht van d'E. Compie, 't welck wij soodanich oock toestaen en begrijpen even gelijck deselve van ouden tijden af aen beseten sijn, alhoewel ick eijgentlijck met den Tarnataense coninck geen vrede maer met d'heer Willem van der Beeck gemaeckt hebbe; aen ditto heer hebbe versocht dat hij d'Ed. heer Gouverneur Generael bekent wilde maecken dat, soo bijaldien Macassar met eenige van de omleggende plaetsen in oorloch quame te geraecken, dat alsdan in sulcken geval door de Hollanders geen hulpe aen deselve in eenige manieren mochte werden gedaen.

d'Ed. heer Gouverneur Generael mentioneert van den persoon Quitchil Calimatta om deselve alhier over sijne misdaden eenige straffen aen te doen, 't welck onse religie niet mede en brenght, aengesien hij van selfs onder onse bescherminge vrijwillich sich begeven heeft, en daerom soo en cunnen wij oock denselven niet verstooten, dierhalven versoecke dat UEd. hem believe te pardonneren.

Ick Paduka Sirij Sulthan laet d'Ed. heer Gouverneur Generael weten dat den capiteijn Dirck Schouten mij voldaen heeft, uijtgenomen noch eenich gelt, 't gesmolten gout ende oude masen, waervan gemelte Schouten seijde geen kennisse te hebben of ordre om daerover te handelen; dat alles is ons nochtans door de heer Willem van der Beeck ende dat in 't bijwesen van Godia Soeleman, toegesecht achtervolcht en uijtgereickt te sullen werden, en ingevalle sulcx niet en waere geschiet wij en souden dan oock geen vreede gesloten hebben, want 't is soodanich dat ick ter oorsaecke der Hollanders mijn gelt verloren hebbe. Voor tegenwoordich en hebben wij niet anders aen UEd. tot vereeringe te senden als ½ bhaer wasch en een swart paert, versoeckende dat 't selvige in danck mach aengenomen werden.

Volcht het translaet briefie door den coninck van Biema aen Sijn E. den heer Gouverneur Generael geschreven.

Dese brief comt van den coninck van Biema aen d'Ed. heer Gouverneur Generael, wien Godt Almachtich een lang leven wil verleenen.

Den capiteijn Dirck Schouten heeft ons UEd. brieff benevens de schenckagie bestaende in een harnas, een roer en een degen wel ter handt gestelt, 't welck ick met groote genegentheijt aengevaert hebbe.

't Is mij aengenaem geweest te verstaen UEds gesontheijt en welvaren,

de goede genegentheijt, welcke UEd. mij sijt toedragende, en can ick niet vergelden, Godt de Heere sal sulcx doen.

Ick wenschte dat UEd[e] in aenstaende mij met een harnas 't welck steeckvrij is geliefde te versien, 't vorige is vrij dun geweest. Althans en heb ick anders niet dan een last rijs en een with paert aen UEd. tot vereeringe te senden, 't welck versoecke dat in teecken van vrundtschap mach aengenomen werden.

Translaet missive van Crain Carronron, Prince van Macassar, aen d'E. heer Gouverneur Generael ende Raden van India etc.

Desen brief comt uijt een suijver gemoet van Crain Caronron aen d'Ed. heeren den Gouverneur Generael Joan Maetsuijker ende Raeden van India etc.

Door den capiteijn Dirck Schouten is mij UEd. missive beneffens de schenckagie wel overhandicht, hebbende den inhout met aengenaemheijt verstaen. Datter hier en daer quade tongen gevonden sullen werden, die den vrede van Maccassar ende Batavia beknibbelen sullen, is ongetwijffelt, doch aen de sulcke sal alhier geen gehoor gegeven werden, want ick weet wel datter veele lieden sijn die om haer eijgen voordeel gaerne sagen dat de onlusten tusschen die van Macassar en Batavia volherde, gelijck UEd. bij missive oock aenroert. Alle lieden van UEd[e] geweste hier blijvende sal ick hulpe ende vrundtschap nae uijtterste vermogen bewijsen.

Crain versoeckt aen d'Ed. heer Gouverneur Generael dat m[r] Cornelis weder herwaerts met soodanige medicamenten mach gesonden werden als den selven oordeelen sal op Maccassar noodich te sijn.

't Vaertuijch van Crain Samanab versoeck ick Craijen aen d'Ed[e] heer Gouverneur Generael dat denselven weder mag werden gerestitueert, mitsgaders dan noch een mijnder vaertuijgen 'twelck hier van daen nae Timor is vertrocken en bij d' Hollanders aengehaelt.

Ick Craijen versoecke dat UEd. mij met diverse verwen believe te accomoderen, 't costende sal hier seer gaerne betalen.

Voor tegenwoordich en hebbe niet anders in teijcken van oprechte vrundtschap tot vereeringe als twee lasten rijs te senden.

Translaet missive van Crain Samanab aen d'Ed. heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker ende de heeren Raeden van India.

Desen brief van Crain Samanab komt uijt een oprecht gemoet aen d'Ed. heer Gouverneur Generael ende de heeren Raeden van India, welcke Godt Almachtich een langh, voorspoedich en gesont leven wil verleenen.

Den capiteijn Dirck Schouten heeft mij ꝰ UEd. brieff benevens 1 picol sijde Chinees en 2 picols lijwaten tot schenckagie wel overhandicht.

Ick laet UEd^e^ weten hoe dat 't voorleden mousson een mijnder vaertuijgen, geladen met rijs en mangsoij van hier nae Batavia vertrocken, door die van Bantham ontrent Craoan is aengesnoert ende verovert geworden, welcke sij in d° rivier sleepten en den nachoda mitsgaders 't andere volck na Bantam hebben wechgevoert. Eenige dagen daeraen is d'E. heer Vlamingh met parthije vaertuijgen in voorschreven rivier aengecomen, als wanneer die van Bantham daer uijt wierden verjaecht, achterlatende onder andere 't meergemelte vaertuijch met sijn ladinge 't welck nae Batavia wiert gevoert, versoeckende dat UEd. mij 't selvige soodanich als het becoomen sij weder believe te laten restitueren, sullende 't manquerende van die van Bantam trachten te becomen, welcke voorgeven alleenich 't volck vervoert te hebben die sij hier op Macassar wedergebracht hebben.

Craien en heeft niet ander als 400 gantangs rijs tot vereeringe aen UEd. te senden.

Translaet missive van Craijen Caronron,
Prince van Maccassar, aen d'Ed. heer Arnoldus
de Vlamingh van Oudtshoorn.

Desen brief comt uijt een oprecht suijver gemoet van Craijen Caronron aen d'Ed. heer Arnoldus de Vlamingh van Outshoorn, die Godt Almachtich vermeerderingh van staedt, gesontheijt en een langh leven op deser aerde wil verleenen, die oock met oprechticheijt omtrent alle natien weet om te gaen, (neffens andere verscheijde Maleijtse complementen meer).

Den brief, die den admirael door capiteijn Schouten aen mij beneffens de schenckagie heeft gesonden, is mij behoorlijck overhandicht en seer aengenaem geweest. Den admirael schrijft om met mij in vrede en vrundtschap te continueren gelijck voorheenen met mijn vader gedaen heeft, hiertoe ben ick Craijen oock seer genegen.

Verder laet Craeijen bij deesen aen den admirael weeten, wegens de globus die mijn vader van den admirael gecocht ende diesaengaende veraccordeert soude hebben, 'k en hebbe daervan 't minste geen kennisse dat mijn vader den selven van den admirael gecocht of daervoor eenich gelt belooft heeft, hebbe daerom oock alle persoonen die doenmaels present geweest waren ondersocht, doch niemant verclaert sulcx gehoort of verstaen te hebben, ten anderen was ick Craijen Caronron selfs doentertijt geen kint ende 't staet mij alles noch wel voor 't geene doenmaels is gepasseert tusschen den admirael ende mijn vader, doch segge als vooren sulcx niet gehoort te hebben. Jegenwoordich en heb ick Craijen niets om aen den admirael te connen senden als eenelijck een last rijs tot een teecken van vrundtschap.

Translaet missive van den Sabandaer Craijn Bantaijin aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.

Desen brief compt van Craijn Bantajn uijt een oprecht gemoet aen d'Ed. heer Gouverneur Generael, wien Godt Almachtich een gesont en langh voorspoedich leven wil verleenen.

Ick laet UEd. weten hoe dat ick met eenen Wangh Bagus langh voor dato gesonden hebbe na Batavia een slaeff ende 200 gantangs rijs om sulcx aldaer tot mijnen voordeele te vercoopen, ende vermits verstaen hebbe dat voorschreven Wangh Bagus overleden is, soo versoecke dat UEd. daer nae eens belieft te laten onderstaen en mij te helpen dat ick aen mijn betalinge geraecken mach, waerop tot antwoorde een briefken verwachten sal.

Op d'achtermiddach retourneert alhier weder binnen de riviere den vendrich Pieter Theunissen met de seven stucx vaertuijgen, op 28en verleden maents naer de riviere van Bacassi gevaren, ende brenght van daer mede, boven de 35 stucx sware houten op 30en verleden maents door 2 prauwen hier aengebracht, noch 30 gelijcke houten om te dienen tot toedamminge van de Anckese riviere, nevens 4 à 500 stucx paggerhouten.

Genoemde vendrich verhaelt wijders dat 't sedert sijn aenwesen aldaer geen Bantamse prauwen off eenige Javanen vernomen heeft maer daer alles in rust was, verders niet voorgevallen te sijn.

Soo rijdt den Ed. heer Generael met eenige der heeren Raeden van India als andere voorname Compe dienaren te paert naer 't Ankese velt om te besichtigen hoe het met 't leggen der dam al stondt, die bevondt sterck voort te gaen ende de sevenhoeck als daer omtrent alles in goeden staet, daerop tegens den avondt weder in 't casteel gekeert is.

5en. Is in vergaderinge gearresteert desen jaere andermael seer tijdich een aensienelijcke scheepsmacht weder tegens onsen vijandt den Portugees naer de custe van India tot affbreuck derselver uijt te setten naer de bhare van Goa.

Is mede goetgevonden bij provisie voor 't Malacx vaerwater (te meer ten aensien met de croon van Aetchin in oorloge staen) uijt d'aenwesende scheepsbodems aen te leggen om derwaerts gebruijckt te werden de jachten Amsterdam, Hoorn, Cabo de Jasques, Cabbelliauw ende de Hope, dan alsoo d'selve voor Bantam in derselver besettinge sijn leggende soo wert mede verstaen die door de jachten Renocer ende Avondtsterre op te laten comen ende vervangen. Is mede gearresteert den coopman Johan van Wesenhagen 't commando op onser vlote voor Bantam op te dragen.

Item naer Taijoan voor de jongste besendinge, boven de 130.000 gulden met d'eerste derwaets gesonden, noch 70.000 gulden in comptant te senden

alsmede noch 84 militaire coppen tot supplement van 200 dittos als oock noch 150 lasten rijs, daervan alhier ten overvloede versien sijn ende aldaer veeltijts om verlegen vallen, derwaerts mede aff te schepen

6en. Comt alhier uijt Amboina over Damack met een cleen jachjen binnen de rivier ten ancker den vrijburger Johan Schot, inhebbende een propere ladinge van 30 à 35 lasten rijs, 8 last sout ende weijnich snuisterie, brenght een briefie mede van den schipper op d'Avondtstar ter wacht leggende omtrent Craoan aldaer geteeckent 28 Meij, waerbij niet anders is adviserende alsdat vertrout een Javaens vaertuijch vernomen heeft maer conde 't selve geen hinder doen doordien geen vaertuijch hadde om 't selve onder de wal naer te jagen, wijders dat noch al t 'samen welvarende waren.

Van de morgen gaet den vendrich Pieter Theunissen met een parthije soldaten ende eenich volck om basten van boomen te cappen tot 't maken van lonten.

7en. Eenelijck dat op heden d'Ed. heer Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn ordinaris Raedt van India ondertrouw doet mette jongst naergelaten weduwe van saliger den heer ontfanger generael Johan Verpoorten.

8en. Des naermiddachs retourneert uijt 't bosch alhier den vendrich Pieter Theunissen, rapporteert aldaer geen onraedt vernomen heeft ende brenght mede 32 bossen tot maken van lonten.

9en. }
10en. } Niets gepasseert.

11en. Van de morgen voert de landtwint van dese reede naer Taijoan de fluijten Hilversum ende Breuckelen als 't jacht de Wachter ende 't galliot de Urck van hier voor dat gouverno, medenemende aen provisien ende eenige coopmanschappen, daeronder 70.350 gulden aen comptanten, volgens de facture een cargasoentge van f 89715.4.15. Wat haer Ed. wijders aen den E. Coijet ende sijnen raedt op Formosa in mandato sijn gevende can onder dato deses bij 't generael uijtgaende briefbouck naergesien werden.

Daertegens verschijnt ende comt hier ter reede wedergeseijlt 't schip Weesp van Jambij met sijn volle ladinge, bestaende in 943724 cattijs suijver schoongemaeckte ende geharpte Jambijsen peper, costende met d'ongelden daerop gevallen te samen f 68244.2.—, nevens een briefken aen haer Ed. van den coopman ende 's Compe hooft aldaer Jacob Nolpe, gedachteeckent Jambij 26 April 1657, waerbij sonderlings niet van den toestandt aldaer 't sedert sijne aen ons gesonden jongste schrijvens is meldende, soo voorgeeft ten eijnde met 't eerste schip, dat wij geschreven hebben op 't retour van Weesp alhier voor dat comptoir tot 't opcomen van 't opperhooft aldaer een schip souden aenleggen, sulcx 't selve aen sijn compste is uijt stellende.

Met genoemde schip quamen oock, boven twee gesanten met een brief van den pangoran van Jambij aen haer Ed. alhier, noch 3 dittos, eenen van

Tommagon Keeij Sourin Mengrana, d'ander van Keeij Ranga ende de derde van Keeij Demangh Diera de Wanghsa, met bijgeleijde geschenck, van den eersten 20 picols peper, van den tweeden 3 picols witte dittos ende van den derden 4 witte dittos.

Noch bequamen een brief van Cornelis Ockersen geteeckent Jambij 22en April, waerbij verhaelde hoe door ons aldaer met 't schip Weesp tot vervangh van Sr Nolpe gesonden was, dan het scheen of den pangoran ende grooten sijn persoon niet aengenaem was, niet connende bedenken waervan 't selve voortquam, doch dat antwoort van hier verwachte. Verders vondt aldaer comende 't Compe comptoir ende saken in bordel(?) dreijgen te vallen, vermits d'E. Jacob Nolpe door sieckte int verstandt verswackt geworden ende alles in verloop ten achteren geraeckt was, als breeder bij 't apart verbael van dat comptoir gehouden, largo onder dato deses gestelt, naer te sien sij.

Tegens den avondt comt alhier binnen bij haer Ed. den equipagiemeester Sijmon den Danser brengende een briefken van schipper Pieter Gerritsen, op 't jacht Sluijs althans ter wacht leggende aen de Ruigen hoeck, gesonden met de boot van Onrust, waerbij hij schipper is adviserende hoe op den 7en verleden des avondts de bottelier versochte om op den 8en deser des smorgens met schips prautie mochte varen achter de daer omtrent leggende banck om te visschen als tot meermalen geschiet waere, dat hij schipper hem hadde toegestaen, daer op desselven daechs voor sonnenopganck derwaerts gevaren was, alwaer door de aenstortinge niet conden vangen, sulcx resolveerden binnen de banck in een spruijtie te varen om te visschen, waer gecomen sijnde omtrent den 9 uijeren wierden van 18 à 20 Javanen besprongen, waerop harer ses hebben te water begeven ende de andere vier liepen naer 't bosch. Des naer de middachs, alsoo het prautie niet weder vernamen ende niet wetende wat het beduijden mochte, soo sijn met het schuijtie van de Kievit naer landt geroeijt onder de wal langs ende met een musquet geschoten, waerop de vier in 't bosch gevluchte uijtquamen, wie haer verhaelden 't geene boven gesecht sij, alsmede dat niet wisten of de Javanen de andere ses gevangen genomen of wel gedoot hadden, ende wesen voorts waer sij, te weten de Javanen, het schuijtie tegen de wal aengehaelt ende laten leggen hadden. Dan alsoo den avondt viel, soo dorsten die van 't schuijtie 't selve niet medenemen doordien, eer te zee soude connen gebracht werden, haer den doncker soude beloopen gehadt hebben, sulcx het tot des anderen daechs hadden uijtgestelt. Ende was geschreven ende geteeckent: in 't jacht Sluijs den 8en Junij, ter reede ende ten ancker bij den Ruijgen hoeck, door schipper Pieter Gerritsen ende den boeckhouder Pieter Bolle.

Is in vergaderinge van Indien goetgevonden 't schip de Princesse Roijale nae Malacca tot herwaerts halen van de peper, daer mede aldaer overcropt sijn sittende, te senden.

12en. Huijden morgen werden door d'heer ontfanger d'E. de Goijer, Sr Sijmonsen ende Leonard de Leonardis de Jambijse brief van den pangoran met derselver twee gesanten aen haer Ed. van 't boort van Weesp gehaelt ende hier binnen door 't casteel, welckers pleijn waerlangs gaen mosten met des casteels guarnisoen beset was van wedersijden door gingen ende voor d' heer Generael ende Raden van India in de groote vergadersael ter audientie gebracht, alwaer naer haere wijse met veele complimenten den brieff aen haer Ed. overgaven, daerop met sirij pienangh onthaelt wierden. Middelerwijl deden de soldaten in 't casteel staende drie chergies, waerop van den Diamandt op de twee eerste schoten telckens een canonschoot gedaen wiert, ende op de derde chergie drie gelijcke schoten, daerop de gesanten affscheijt van haer Ed. namen ende door gemelte gecommitteerdens geleijt ter plaetse voor haer om te logieren bereijt gemaeckt, ende wiert ordre gegeven om de brieven uijt het Ma'eijts over te setten.

Des naermiddachs compt den E. landtdrost bij haer Ed. nevens twee gecommitteerde heeren schepenen ende de stadtschirurgijn, bekent makende hoe een kint een snaphaenroer, dat in de thuijn op een tafel van den burger Pittavin lach, onnooselijck hadde overgetrocken, welck roer geladen sijnde afgongh ende een slaef van Pittavin daermede in 't hooft gequetst geworden, doch conden noch de meesters niet oordeelen of de schoot doodelijck was of niet.

Tegens den avondt comt hier ter reede seijlen ende ten ancker behouden 't schip de Phoenicx voor de camer Delft uijt de Maze tseijl gegaen 25en December verleden jaers, ophebbende alstoen 311 gegagieerde coppen, daeronder 112 militairen, hebbende aen de Cabo geweest, alwaer noch 22 coppen te weten 18 zeevarende ende 4 militairen opgecregen hadde, waertegens geduerende de reijse 20 persoonen overleden waren, sulcx hier te lande brenght noch 313 coppen met een ingeladen cargasoen boven 65000 gulden voor de camer Rotterdam ter somme van f 91440.7.6. De Phoenicx hadde mede en passant aen onse vloote leggende voor Bantam aengeweest, waeruijt een briefien bequamen van den commanderende schipper Cornelis de Groot in dato 9en deser, waerbij ons bedeelde het voorgevallene aldaer, als in antwoorde van d'onse aen hem per 't jacht Bloemendael geschreven, welckers inhouden wel begrepen hadde ende daeruijt gesien dat wij gaerne saegen sij aldaer souden onderstaen het Engels jachtie van de wal vandaen te halen ofte in spijt van onse vijanden tegens den wal te jaegen, als op den 24en verleden maents op derselver Bloemendaels paresse onderleijt hadden ende hadden daerbij door de jachten Conijn ende Amsterdam soo veele te wege gebracht, dat 't selve tegens de grondt aen gejaecht ende 2 Javaense prauwen in de grondt geboort hadden. Inmiddels hadden die van Bantam van haer vasticheden dapper op onse schepen geschoten met grof schut maer gants geen schade ons toegebracht. Wijders was geroerde Engels scheepie haer daer dagelijcx met bravaden te maken abuserende,

waerover op derden deser andermael door de jachten Conijn, Hoorn ende Amsterdam onderstaen hadden 't selve aen de grondt te jagen, waerentusschen die van Bantam machtich op haer schooten doch sonder dat haer 't minsten deerden. Verders was 't jacht Hoorn benoodicht om vers drinckwater; 't jacht de Jasques was niet meer als noch voor 14 dagen gevictualieert. Soo was haer, op dato desen brief geschreven is, per 't jacht Amsterdam bekent gemaeckt hoe bij 't eijlandt Topperhoetie een Engels schip lach, waerover beducht bleeff off 't selve wel van de Bantammers mocht gewaerschout wesen ende derhalven daer trachten te lossen, sulcx op stondts derwaerts sondt d'jachten Bloemendael ende Amsterdam, waervan 't verrichten te gemoet bleef sien. Ten jongsten waren aen 't boort van de schepen Bloemendael ende Hoorn op ultimo verleden maents als den 1en ende 2en deser maendt van Bantam comen overloopen 22 stucx Chinesen, die seggen op verscheijde stonden van de Bantammers genomen geweest sijn. Voor nieuws seggen hoe eenige orangcaijs op Bantam hadden versocht aen den sultan 't jacht voor Bantam leggende te mogen afloopen, dat haer geweijgert hadden, doch stonden naer haere pouassen hier op Batavia's bodem weder te comen. Ten jongsten seggen dat door 't jacht Worcum een Javaens vaertuijch is in de gront geschoten, daerop 3 Engelschen soude gebleven sijn, daermede eijndicht.

Soo becomen mede met geroerden Phoenicx een origineel briefken van d'heer van Goens ende een van den commandeur Riebeeck, beijde gedachteeckent 12en April aen de Cabo de Goede Hope. D' Ed. van Goens letteren melden hoe sijn E. vermeende binnen acht dagen andermael aldaer eens de visite te lande gedaen te hebben ende alsdan voornemens herwaerts te stevenen, diende dan tot geleijde van de Phoenicx alsoo 't sedert sijn jongste schrijvens van daer niet schrijvens voorgevallen was, eenelijck hadde op de Phoenicx 20 man van de Cabo gelicht ende herwaerts gesonden als vermeenden noch meer te doen aen alle de genen die boven de 100 gegagieerde coppen daer lagen, ende bij instructie t'ordonneren niemanden van de schepen meer te lichten buijten speciael consent der heeren meesters of haer Ed. van hier. Alsoo het jegenwoordich in de quade tijt aen 't Zuijtlandt was, soo bleef achtervolgens ons schrijvens geresolveert alleen het fluijtscheepie de Vinck derwaerts over te laten steecken, om naer 't volck ende 't wrack van 't verongeluckte schip den Draeck te sien. Het briefken van Riebeeck hielt in hoe op 't jongst van Maert aldaer van Madagaskar wedergekeert was het Frans scheepie La Marichal met den admirael Larosse, anno passado uijt Vranckrijck met haer vieren geseijlt ende aldaer doen mede aengeweest. Hij, Larosse, soo verstondt was met dit selve schip in 't Roode meer geweest, alwaer een Moors scheepie tenderende naer Suratte met cleeden ende comptanten genomen hadden, hebbende de cleeden aen 't eijlandt Saccatorra tegens cevet ende aloe sonden omgeset hebben, ende daermede nu weder in dit schip geladen, naer Vranckrijck keeren, d'andere

drie door gebreck van seijlen ende 400 man die verlooren hadden aen Madagascar tegens de wal onder 't France fort gehaelt. Met voorschreven scheepie bequamen vier man, met 't galliot de Tulp naer Madagascar geseijlt ende aldaer op 2 December door een orancaen t'eenemael verongeluckt, 't welck alleen geborgen, daervan 13 gestorven sijn sedert dien tijt, onder anderen den schipper, stierman, coopman ende assistent, sulcx aldaer bij weijnich geberght goet noch aen 't France fort Tolonhaer ses sielen gebleven waeren, waermet afbrack, als breeder bij apart verbael van de Cabo naer te sien.

13en. Verseijlen van dese reede naer de bocht van Bantam de jachten Avondtsterre ende de Renocer, metten coopman Johan van Wesenhagen om aldaer den commanderenden schipper (van de vloote tot Bantams besettinge uijtgeset) Cornelis de Groot te vervangen ende op 't jacht d'Avondtsterre de vlagge ende het commando voortaen te voeren, waertoe hen alhier een instructie, onder dato deser in 't generael Batavia's uijtgaende brief boeck geinsereert te oogen, medegegeven is tot derselver naerichtinge.

Des achtermiddachs reedt d'heer Gouverneur Generael in compie eeniger der heeren Raeden van India als verscheijde gequalificeerde persoonen naer Ancke, alwaer alles in goeden doen vondt, alsmede den dam tot verleijdinge der Anckese rivier ten deele toegemaeckt, waerop van daer verbij de forten Rijswijck, Noortwijck ende Jaccatra sijn keer 't casteelwaerts nam.

14en. Des naermiddachs rapporteert den landtmeter Sr Listingh hoe van de Anckese rivier quam, aldaer d' selve afgedamt wiert, ende dat die van daech soo verre was gebracht, datse het water derselver loop gestut ende anderwaerts haer keer hadde doen nemen ende rheede 't binnenwater 2 voet hooger als buijten opgedrongen hadt.

15en. Des smorgens seijlen van dese reede met d'E. van Voorst, om op Sumatra's Westcust omtrent Ticko ende Priaman te cruijssen, die havenen te besetten of becommert te houden, alsmede om specialijck vreemde handelaers daer verschijnende buijten te houden ende af te wijsen, 't jacht de Tortelduijf ende de oorlochschaloupen Crab ende Kreeft nevens 3 schepprauwen, tsamen gemant met 136 coppen ende geprovideert voor 3 maenden, voorts van alles wel versien nevens een schriftelijcke instructie tot derselver gouverno, onder dato van gister door haer Ed. hem ter handt gestelt ende in 't brief boeck ingeschreven.

Tegens den avondt vertrecken uijt dese rivier 12 stucx chaloupen soo groot als cleen, gemant met 205 coppen soo militairen als zeevarende persoonen, boven eenige Maleijers ende Javanen met eijgen vaertuijch medegaende, voor 4 dagen gevictualieert ende van alles wel voorsien onder 't commando van d'heer major van Dam om te besichtigen de rivier van Ontongh Java, de wercken der Bantammers aldaer allerwegen te vernielen als de vloten in de rivier op verleden jaer gemaeckt, alsmede de spruijten die daer uijt in zee loopen met boomen toe te cappen ende deselve onbruijckbaer te maecken.

Is in vergaderinge van India goetgevonden, op 't rapport van d'equipagiemeester Sijmon den Danser dat 't schip Malacca goet, dicht ende suffisant genoech was om een keer nacr 't vaderlandt te doen, gemelte schip daer vooren aen te leggen ende bij provisie doen zeevast maecken ende ballasten, alsmede den geharpten peper, met Weesp van Jambij gecomen, daerin over te schepen.

De jachten de Haes ende Bloemendael voor Japan aen te leggen om recht door derwaerts te seijlen met het aenwesende [en] van Bengalen verwachtent cargasoen.

Overslach gemaeckt tot de jongste Taijoanse besendinge wel een goede lastdragenden bodem vereijscht wert daer vooren aen te leggen 't jacht de Bul.

d'Heer Fredrick Coijet present president van 't Taijoans gouverno, wert de qualité van gouverneur onder een belooninge van 200 gulden smaents gedefereert ende opgedragen.

Tot overvoer van 20.000 copstucken ende eenige Hollantse laeckenen voor Toncquin, tot provisie van vaderlandts stucksijde te amasseren uijt de nateelt, te gebruijcken ende aen te doen leggen 't galliot de Wakende Boeij.

Is met rijpheijt van raede mede vastgestelt met de croon Atchin in oorloge te continueren ter tijt ende wijle de Comp^ie op haere rechtvaerdige pretentie genoech gedaen sullen hebben, item alle Moorse handelaers door onse besettinge daer buijten te houden ende naer Malacca te wijsen, waer haer den onbekommerden handel sal toegestaen werden, mits betalende d'oude Malacxse gerechticheden, ende daerover desen jaere 't commando op te dragen d'E. Truijtmans als een die daer de meeste kennis heeft.

Soo werden mede ter vergaderinge gelesen de Jambijse translaetbrieven, op 12^en alhier aen landt gebracht, ende deselve van desen inhouden bevonden:

Translaetbrief van den pangoran in Jambij aen d'Ed. heer Gouverneur Generael in 't Maleijts geschreven.

Een brief van oprechte ende ongeveijnsde vrundtschap welcke niet ophouden en sal, die compt van den pangoran die de heerschappije heeft over het landt van Jambij, aen Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, die gebiet over het landt van Batavia, die regeert alle Hollanders welcke benedens wint sijn ende die met eenen onuijtspreckelijcken couragie sich draecht in den oorloch en seer vermaert is in alle landen wegens sijne goedertierenheijt, ende die seer standvastich is in sijne verbonden van vrintschap met alle coningen, ende sijne verbonden niet en verandert soo lange son ende mane schijnen. Na desen soo sent den pangoran Kiaij Joeda Prana ende Kiaij Krata Nala aen Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, omme wegens den pangoran te doen

weten hoe dat een van des pangorans volcq met namen Kiaij Loera Krata Nanga hebbende oorlof versocht van de pangoran omme sijne vrunden te gaen besoecken, den pangoran hem heeft toegestaen omme met sijn volck, die 22 waren, ende sijne goederen te vertrecken, ende hem is naer gewoonte een pas verleent van den capiteijn Jacob Nolpe die in Jambi is, ende alsoo is Kiaij Loero Krata Nanga 'tseijl gegaen met sijn volck de 22 mannen, doch comende aen de mondt van de riviere Perah soo ontmoeten sij een Hollants vaertuijch en die hebben haer overweldicht, derhalven den pangoran dit te kennen geeft aen Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, dewijle het verbondt met den commissaris Sourij gemaeckt medebrenght dat, indien imandt op zee van Jambij ontmoet een Hollandts schip sij malcanderen niet en sullen aenvallen doch, indien misschien d'een den anderen overweldichde, dat het weder sal werden vergoet; nu en begeert de pangoran niet als dit contract soude werden verbroocken, maer dat de schade sal werden vergoet van Kiaij Loera Krata Nanga, ende sijn volck, sijnde 22, die versoeckt den pangoran van den Gouverneur Generael Joan Maetsuijker met alle haere goederen ende volck, opdat niet eenichsints gekrenckt werde de vruntschap tusschen den pangoran ende Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, die soo lange heeft geduert.

Hier benevens geeft den pangoran mede te kennen aen Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, wegens 2 Chineese joncken, die naer Johoor sijn vertrocken doch sij wilden in Jambij gecomen hebben maer waren bevreest voor de Hollanders die in Jambij sijn, derhalven, indien het Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, gelieft, den pangoran versoeckt dat Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, dese twee Chinesen een pas verleene opdat se in Jambij van dit mousson mochten comen te handelen, opdat in alle landen vermaert werden de passen van Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, tot een teecken van de langhwijlige vrundtschap met den pangoran.

Voorts heeft het Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, gelieft den capiteijn Jacob Nolpe weder naer Batavia te ontbieden ende isset de begeerte van Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, dat de lange coopman den capiteijn Jacob Nolpe soude vervangen, doch dunckt den pangoran dat de pangoran geen gevallen en can hebben in den langen coopman dat hij capiteijn in Jambij soude werden, want hij en is niet gelijck capiteijn Jacob Nolpe in sijn beleijt ende in sijne raedtslagen, wandt de lange coopman en heeft noch niet lange op Jambij gewoondt, ende door sijne manieren van doen sijn alle de grooten gestoort, waeromme indien Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, gelieft vrindtschap te bewijsen aen den pangoran, de pangeran versoeckt een ander in plaetse van den langen coopman omme te succederen als capiteijn in Jambij. Indien er geen ander en sij, hier is de assistent Jan Wissingh, die den pangeran wel aenstaet dat hij capiteijn Jacob Nolpe soude vervangen, want de pangeran goet genoegen heeft in den jure tullus Jan

Wissingh opdat hij den capiteijn Jacob Nolpe vervange, aengesien de juris tullus Jan Wissingh lange in Jambij is geweest, ende verstaet alle costumen ende de regeringe van Jambij seer wel, doch dit staet in 't welgevallen van Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, soo hij dit dienstich achte. Voorts in de sin van den pangoran, indien de jure tullis Jan Wissingh den capiteijn Jacob Nolpe niet en vervange, soo soude de capiteijn Jacob Nolpe de pangoran allerbest aenstaen. Hierenboven noch soo laet den pangoran aen Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael weten aengaende den jure tullis Jonathan, dat het seer goet is Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael hem weder nae Batavia ontbiedt, want na de meeninge van den pangoran, indien jure tullis Jonathan lange in Jambij quame te verblijven, daer souden slechts onlusten door ontstaen, maer de pangoran die bemindt Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, seer even als een broeder, hetwelcke niet veranderen sal.

De gifte van den pangoran aen Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, is 100 picol peper, en wilt de geringe waerdije niet versmaden, het is waerlijck tot een teken van oprechte ende ongeveijnsde vrintschap.

Brief van Kiaij Demangh Dira Dewangsa in Jambij aen den Ed. heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker, uijt 't Maleijts in 't Duijts vertaelt.

Desen brief tot betuijginge van oprechte ende ongeveijnsde vrundtschap, die niet en sal verandert worden, komt van Kiaij Demangh Dira Dewangsa aen Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, die de saken van Batavia regeert, die seer vermaert is wegens sijn verstandt boven ende benedens wints ende wegens sijne vaste vrundtschap die hij onderhout, wiens oorlochsdaden niet en sijn te verhalen, voorts die regeert ende gerichte oeffent ende dat seer oprechtelijck, die over alle plaetsen der Hollanders benedens wints te gebieden heeft, ende die seer standtvastich is in sijne verbonden van vriendtschap met alle coningen, ende die hetgene hij besloten heeft niet en verandert, soo lange als maen en sonne sullen schijnen soo lange sij oock Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, in aensien ende heerlijckheijt.

Na desen doe ick mijne gebiedenisse aen Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, omme te doen weten aen Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, hoe dat voor desen de grooten, die in 't landt van Jambij raedt hielden over groote ende cleijne saecken ende over de vreemdelingen te seggen hadden, waren twee mannen, de eerste Kiaij Tommagon Soero Mengrana, de tweede Kiaij Tommagongh Soero Nagar, doch nu is Kiaij Tommagon Soero Nagar door het believen Gods van hier gekeert ende verhuijst uijt dit landt des doots tot het landt der bestendigheijt; om dese oorsaecke geve ik dit te kennen aen

Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, tsamen vereenicht, soodat dese bandt niet en sal gescheijden werden, te meer alsoo de pangeran met Joan Maetsuijker tsamen goede vrundtschap onderhouden, die niet en sal beswijcken immermeer.

Ick en hebbe niets tot eene gifte te senden aen Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, dan alleen veertien picol peper, en gelieft de geringe waerdije niet te versmaden, het is evenals een steel van een bloem sonder reuck.

Brief van Kiaij Ranggi Toea Dijwa in Jambij aen den Ed. heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker, uijt Maleijts in 't Duijts vertaeldt.

Den brief van oprechte ende ongeveijnsde vriendschap, die noch bij dage noch bij nachte ophouden en sal, van Kiaij Ranggi Toea Duwa ende Kiaij Nabija Merata Sedana, komt aen den capiteijn moor Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, die het gebiet heeft over den ommeslach van Batavia, die seer vermaert is van wege sijne goedertierenheijt ende oprecht jegens alle sijne vrienden, alsmede die regeert ende gerichte oeffent over alle de Hollanders beneden wints, ende die sijne besluijten onveranderlijck hout soo lange als maen ende sonne schijnen, opdat de naem van den capiteijn moor Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, vermaert sij in alle landen boven en beneden wints.

Na desen soo laet Kiaij Ranggi weten aen den capiteijn moor, hoe dat Kiaij Tommagon Soero Nagar is verhuist door het believen Gods, verlatende dit landt des doodts ende keerende nae het landt der bestendigheijt, voorts indien de capiteijn moor gelieve gonste te thoonen aen Kiaij Ranggi ende alle de bendaers, gelijck sulcx mede is de begeerte van den pangoran, soo ist dat Kiaij Ranggi ende alle de bendaras versoecken aen den capiteijn moor om den jure tullis Jan Wissingh, want hij lange in Jambij heeft gelegen ende en heeft noch noijt geschil met die van Jambij gehadt, soo isset nu de last van de capiteijn moor dat de capiteijn Nolpe soude wederkeeren nae Batavia, derhalven Kiaij Ranggis ende alle de bendaras sin soude sijn dat de jure tullis Jan Wissingh mochte den capiteijn Jacob Nolpe vervangen. Nu heeft de capiteijn moor den langen coopman gesonden om den capiteijn Nolpe te vervangen, maer soo de capiteijn moor eenige gonste wil bewijsen aen alle de bandaras, hij en late doch den langen coopman in Jambij niet verblijven want hij noch den pangoran noch geene der bendaras aen en staedt, dies, indien de capiteijn moor de bendaers van Jambij iets achte, deser begeerte is dat de jure tullis Jan Wissingh soude capiteijn in Jambij werden, want hem alle de rechten ende costumen van Jambij bekent sijn. Niets en heeft Kiaij Ranggi tot eene gifte te zenden aen den capiteijn moor Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, dan slechts 3 picol ende 15 catti witte peper, het is slechts als een steel van een bloemtjen.

Brief van den Kiaij Tommagon Soero Mengrana in Jambij aen den Ed. heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijcker, uijt 't Maleijts in 't Duijts vertaeldt.

Dese brief van oprechte ende ongeveijnsde vrindtschap, die nimmer sal vergaen, comt van Kiaij Tommagon Soero Mengrana aen Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, die het bestier heeft der saecken in 't landt van Batavia, die seer vermaert is wegens sijne goedertierenheijt bij alle coningen, die regeert ende recht doet over alle de Hollanders ende over alle de schepen cleen ende groot die beneden wints sijn, die sijn besluijten niet en verandert, soo lange maen en sonne schijnen soo lange sij oock Joan Maetsuijker Gouverneur Generael; te kennen geve wegens den tommagon Soera Nagar, dat die is wedergekeert uijt dit landt des doots na het landt der volheijt wanneer hij noch gesondt was. Alle saecken van den pangoran wierden door den tommagon Soero Pagar ende mij door ons beijden verricht ende namen besluijt daerover; nu ben ick alleen overgebleven, hetwelcke nu Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, te kennen geve, want Jambij ende Batavia doch een sijn ende en connen niet gescheijden werden, ende alsoo sijn oock de pangiran ende Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael tsamen gebroeders.

Hier benevens en hebbe ick waerlijck niet te senden dan 20 picol peper, en gelieft de geringe waerde niet te verachten, het is slechts een steel van een bloemtjen hetwelcke geen reuck en heeft.

16en. Omtrent den middach vertreckt van binnen 't casteel den vendrich du Pon met een troup van 50 soldaten, om naer de riviere van Ontongh Java over landt te gaen ende d'heer major aen de oversijde met sijn volck te vinden ende soo te sien eenige Bantammers haer daer onthoudende te besingelen ende verjagen, alsmede alles nau te besichtigen.

Tegens den avondt comen hier ter reede uijt Bantams bocht de jachten Cabo Jasques, Amsterdam ende Hoorn, medebrengende een briefken van Jan van Wesenhagen gedateert op gisteren, dienende tot geleijde van geroerde 3 jachten herwaerts als om daerbij desselfs verschijninge ende overgenomene commando voor Bantam bekent te maken, versoeckende mede dat hem toch tijdich tot de besettinge, waertoe nootsaeckelijck vijf bodems vereijschen en daer althans maer vier sijn, achtervolgens onse schrijvens wilden met noch een bodem tenminsten versien; hebbende mede uijt de drie voorengenoemde jachten gelicht alle 't drinckwater ende bevonden echter aldaer maer met dranck ende montcost voor 5 weecken versien te sijn, soo versochte van hier per eerster occasie wat versien te werden, nevens eenige verversinge voor de vloot.

Soo adviseerde mede hoe een Engelschen meester nevens 2 swarten, die met een canoe van Bantam waren afgesteecken om soo ter sluijps aen 't Engels

jacht den Coningh Ferdinandus te varen, door schipper de Groot waren achterhaelt ende tselve haer voorgecomen, die alhoewel vele blauwe bloemen weet te vertellen echter alhier volgens onse orde met de jachten was sendende.

Schipper Groot rapporteert onder anderen hoe het Engels scheepie de Ferdinandus, aldaer voor Bantam verscheenen ende door onse macht aldaer hem tselve verbindert wesende, had sich aldaer seer wel ingestelt ende niet getracht de saecke soo aldaer staende tegens ons wil iets t'ondernemen maer versochte alsoo van een lange reijse quam ende op Bantam hadde vermeent te ververschen ende water te halen daerom verlegen was, soo hadde voornoemde onse besetting goetgevonden hem met eenige leggers water te accomoderen, 't welck seer danckelijck hadde aenveert ende daertegens weder met Engels bier begifticht, ende alsoo met een convoij van het jacht Bloemendael 't straetwaert in naer Jambij of Maccassar tenderende geconvoijeert.

17en. Op heden tijdich soo wert door d'Ed. heer Gouverneur Generael aen de twee Chinese nachodas een brief van haer Ed. in dato van gister aen den grooten Chineesen mandorijn Cocxinja overhandicht, dienende in antwoorde van 't geene aen den Chinesen capiteijn Bingam ende Sgiequa per genoemde vaertuijgen geschreven heeft ende gelast haer Ed. hier te communieeren, welckers inhout aldus luijt:

Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, ende de Raeden van India wenschen den grooten mandorijn Cocxinja gesontheijt, lanck leven ende victorie over sijne vijanden.

Voorleden jaer sijn hier geweest 3 joncken van U Hoogheijts gebiet, uijt de nachodas van dewelcke wij verstaen hebben dat U Hoogheijt een brief aen ons heeft geschreven met noch een ander jonck, die niet terecht en is gecomen, sijnde apparent in zee vergaen, soodat ons deselve brief niet ter hand gecomen en sij. Dit jaer sijn hier weder twee joncken Uwer Hoogheijts onderdanen verschenen, die ons geen schrijven van U Hoogheijt hebben medegebracht maer wel twee brieven aen de capiteijn der Chinesen alhier Bingam ende Siqua, dewelcke ons den inhout derselver hebben bekent gemaeckt, waerop wij desen antwoort hebben goetgevonden te geven tot satisfactie ende wechneminge van het misnoegen dat U Hoogheijt schijnt opgenomen te hebben.

Eerstelijck schrijft U Hoogheijt dat sijne onderdanen verboden heeft na Manilha te varen maer dat sijn gebodt bij de Chinesen in Taijoan niet en sij achtervolcht, bijaldien Sijn Hoogheijts onderdanen iets misdaen ofte haer misgrepen hebben, sij connen daerover gestraft worden, maer wij sijn met die van Manilla in vrede, sonder verbreeckinge van dewelcke wij de vaert uijt onse havens

op deselve plaets niet en souden connen verbieden gelijck U Hoogheijt self wel sal connen oordeelen, invoegen dat onse gouverneur in Taijoan in die sake U Hoogheijt geen oorsaecke van miscontentement en can hebben gegeven, waerom hij sijne onderdanen soude verbieden derwaerts te varen. Voort soo hebben wij onsen gemelten gouverneur in Taijoan doorgaens gerecommandeert ende aenbevolen U Hoogheijts onderdanen daer comende negotieren alle goet onthael te laten genieten, opdat daerdoor mogen werden aengemoedicht onse plaetsen meer en meer te bevaren, niet hebbende getwijffelt of hetselve soude soo sijn achtervolcht gelijck oock niet anders connen verstaen, maer sullen evenwel daer nu opnieuw bevel van doen opdat altijt goede vrede ende eenicheijt tusschen U Hoogheijt ende ons mach blijven.

Voort seijt U Hoogheijt dat hij de verleden jare verscheijde joncken nae Batavia heeft gesonden maer dat deselve daer veel moeijte ende cleijne winst hebben gehadt. De moeijte daer sij van geclaecht hebben is ons onbekent, maer wij weten ter contrarie dat wij onse dienaren altijt gelast hebben haer alle hulp ende faveur te bewijsen, hetwelck ook niet beter en weten of is achtervolcht ende nagecomen, maer de cooplieden nemen seer licht een oorsaeck om te clagen hoewelse dickmael geen groote redenen hebben, dat U Hoogheijt niet onbekent en can sijn, maer wat de winsten aengaet, die sijn d'eene tijt meerder de ander tijt weder minder geweest gelijck de cours van negotie dat soo medebrenght. Ingevalle U Hoogheijt goet vint in aenstaende weder meerder getal joncken herwaerts te senden, wij willen verhopen dat sij goede voordeelen sullen doen maer en connen het selve niet verseeckeren, maer wel dat wij haer goet onthael sullen doen hebben om de genegentheijt, die hebben om met U Hoogheijt in goede intelligentie ende vrundtschap te blijven, waerom oock bij nader overlech van saken goet hebben gevonden dat jaerlijcx een ofte twee joncken uijt U Hoogheijts gebiet na Malacca sullen mogen varen om hare coopmanschappen aldaer te vertieren. U Hoogheijt gelieve nu te doen ende te ordonneren soo hem sal goetduncken. In geleijde van dese brief senden wij aen Sijn Hoogheijt in teecken van onse genegentheijt tot vrundtschap een barnsteene courale kettingh, daeronder een stuck dito steen aenhangt, een barnsteen constich gemaeckt koffertje, een stuck claren barnsteen met eenige vliegen daerin.

In 't casteel Batavia op 't eijlandt Groot Java, den 16en Junij anno 1657.

Onderstont: den Gouverneur Generael van India.

Ende was geteeckent: Joan Maetsuijker.

18en. Retourneert alhier weder den E. majoor deses guarnisoens van Dam met alle 't vaertuijch ende volck op 15en deser naer Ontongh Java geseijlt, nevens den vendrich deses casteels Pierre du Pon op 16en deser door 't bosch met een troup van 50 man naer voornoemde Ontongh Javas rivier gegaen, ende rapporteert d'E. heer major hoe op den 15en, als van hier vertrocken, het met

alle de vaertuijgen des avonts setten nevens de 2 schepen omtrent Ontongh Java ter wacht leggende, ende 2 uren voor dach haer anckers lichten ende sijn E. met het vaertuijch, uijtgenomen d'Arcke Noe die ordonneerde dicht voor de spruijt die bij den Ruijgen hoeck uijtcomt te gaen leggen tot derselver besettingh, ende voer alsoo den Ruijgen hoeck voorbij daer omtrent eenige Javaense vaertuijgen vernam, die daerop datelijck seijl maeckten ende riemen bijleijden ende ontvluchten, daerop de meeste macht aen landt ordonneerde ende ordonneerde daerop den lieutenant van 's Comp[e] oorlogsprauwen alle tvaertuijch in de spruijt te brengen ende die tot de rivier Ontongh Java door te varen tot in zee als geschiet sij, maer hebben niet vernomen ende bleven voorts aldaer tsamen den nacht over leggen, ende metten dach gaf ordre met eenige prauwen naer de twee spruijten te varen ende die met boomen wellicht toe te houwen ende onbruijckbaer te maken, gelijck noch dien selven dach volbrachten. Daerop den 18[en], sijnde van de morgen, sijn gesamentlijck de rivier van Ontongh Java opgeschept ende quamen bij de Bantamse vlotten op verleden jaer daer gelecht als bij den vendrich du Pon omtrent 3 ueren, sijnde uijt zee wel ses uir scheppens, steeckende aldaer de vlotten in brandt alsmede de wooningen, bij haer daer verleden jaer gemaeckt ende soo laten staen, sedert wanneer wel bleeck aldaer niet weer geweest waeren. Een der huijsingen hadde wel 70 passen in 't vierkant vol huijsen, waerop alsoo anders niet vernamen den E. major ordre gegeven heeft alle in't vaertuijch te gaen ende naer Batavia te keeren, alsmede gaf ordre aen den genoemden vendrich ende sijn troup weder te landewaerts te keeren naerdat mede aldaer alle het krepelbosch hadde doen omhacken aen gene sijde van de rivier, om alsoo altijt een bequamen uijtsicht daer langs te hebben, daer haer anders altijt schuijl in hielden ende imanden vernemende uijt vielen ende die namen, dat nu daerdoor vermeende haer beleth ware, waerop desselven avondts omtrent 9 uren hier binnen de rivier keerden.

19[en]. Den capiteijn ende schipper van 't Engels scheepie de Postillon op de Saphier in gijselinge sittende versochten, alsoo niet wisten misdaen hadden, dat haer bij haer Ed. mochte toegestaen werden met haer schip ende volck te vertrecken, daerop tot antwoorde bequamen dat d'heer advocaet fiscael van India proces tegens haer ende haer scheepie soude moveren, derhalven voor ende aleer sulcx geschiet ende daeop recht gewesen was haer derselver versoeck niet mochten toestaen, maer dat d'heer fiscael souden gelasten de saecke soo spoedich doenelijck soude vervorderen.

Des avondts seijlt van dese reede 't jacht Worcum naer Bantams bocht, medenemende voor de schepen aldaer eenige verversingen ende drinckwater als een briefken van haer Ed. in antwoorde van de sijne, als tot nader advijs ende sijn gouverno, als bij 't briefboeck onder dato te oogen sij.

d'Opperhoofden, als Jan Conincxman schipper ende Samuel Caert coopman,

van 't Engels scheepie de Postillion leveren ter vergaderinge van India over seecker Engels geschrift, welckers translaet desen inhout vat, die sij lieden daernevens waren overleggende:

Een request aen d'heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker aengaende Jan Coninexman schipper ende Samuel Caert coopman van het schip de Postillion.

Van den 9en Meij 1657 d'oude stijl, van het voorschreven schip de Postillion navolgende het selve voorneme reijs na Legoren in Italij ende het welck tegen den avondt laet sonder weten van eenich quaet maer met Godes genade hebben een goeden wint en een goet voorspoedige reijs int sin en voort daerop sijn wij 't seijl gegaen. Tegen den avondt in de navolgende dach wesende den 10en sijn wij van de rhee van Bantam gegaen om onse voorspoedige reijs te vervorderen, tot profijt van ons, van onse heeren en coopluijden wesende in de bahij van Anjer, ende daer genomen van de schepen die daer lagen en cruijsten ende voort prijs gemaeckt, hetwelck de schipper van de Bul, wesende admirael voor Banttum, heeft onse schipper ende meester aen boort doen comen, hetwelcke sij stierde ons na Batavia, 't welcken wij gehaerriveert sijn den 12en ende wij daer aen boort gebleven. Sij ende onse opperhoofden aen landt gebracht in 't casteel Batavia ende wij hebben 7 a 8 pitsjaringdagen gewacht, maer wij en hebben geen antwoort gecregen, hetwelck onse schipper ende coopman verscheijden brieven gestiert aen de heeren Raet, hetwelcke die selfde brieven sijn versleten, ende den heer Generael belooft heeft d'eerste dach van vergaren ons bescheijt te doen, ende nu noch geen antwoort gecregen den sevende twelcke gepasseert is ende wij hooren goet noch quaet.

Wij doen en daerom het versoeken aen den vollen raedt tot vervorderingen van onse heeren, soo is onse versoeck 't jacht met alle onse coopmanschappen van victualie en navolgende goederen hetwelck voorschreven schip toebehoort al hetgeen in is geweest, dat wij met schip en goederen hetgeen datter toe behoort vrij en yranck mogen passeren, ende dat tot proffijt van onse opperhoofden, soo is onse versoeck daer eenich bescheijt ofte antwoort te hebben.

Dato den 19en Junij anno 1657 bij ons opperhoofden van het voorschreven schip Postillion. Was geteeckent: Jan Coninexman schipper, Samuel Caert coopman.

Op welck request tot appostille bequamen haere saecken d'heer advocaet-fiscael van India in handen gegeven waren, ende dat die souden ordonneren soo spoedich mogelijck met den processe voort te varen.

20en. Verschijnt hier ter reede het jacht de Roode Leeuw, sijnde op

7^{en} der verleden maendt van Caijlpatam geseijlt, met een briefken en eenige bijlagen door de opperhoofden van de schepen Leeuw, Schelvisch ende Cat aen d'heer gouverneur Adriaen van der Meijden geschreven, nevens 90⅔ lasten rijs, ten bedrage van f 4781.10.—, daerinne geladen, dan was haer den 9^{en} een swaren storm beloopen, die totten 12^{en} aenhielt, als wanneer genootdrongen waren de custe van Ceijlon (daer naer toe gedestineert waren) te verlaten ende soo voorbij te loopen ende haere reijse herwaerts te setten. Comende onder de linie soo was haer op den 3^{en} Junij aldaer ontmoet het jacht Soutelande comende van Bengalen, volladen met sijde ende was met 't jacht Avenhorn gelijck van daer geseijlt, sijnde mede als hij met een ladinge gecargeert, waervan in 't begin door storm geraeckt was sonder hem sedert meer vernomen te hebben, ende sij hadden genoemde Soutelande noch den 8^{en} daeraen gesien sonder dat iets verder wisten te seggen.

In vergaderinge van India is gearresteert op 't schrijven van Jambij becomen derwaerts een commissaris te senden om dat comptoir eens te visiteren, ende hebben daertoe geordonneert d'E. Leonard Winnincx eerste coopman deses casteels, ende ondertusschen het werck der packhuijsen alhier soo lange door den tweeden oppercoopman van Heijningen te laten waernemen, ende tot derwaerts over te voeren genoemde commissaris ende de geeijste coopmanschappen tot vervolch van den handel aldaer te gebruijcken 't fluijtschip 't Witte Paert.

21^{en}. Niets voorgevallen.

22^{en}. Des smorgens met den landtwint vertrecken van dese reede naer Malacca 't schip de Princes Rojael ende de jachten Amsterdam, Hoorn, Cabelliau ende de Goede Hoop, met schrijvens van haer Ed. aen d'heer gouverneur Joan Thijssen ende den raedt van Malacca, waerbij haer Ed. d'selve bekent maecken 'tgene wegens den standt van Malacx gouverno ende de sake van Aetchin met den aencleven van dien goetgevonden hadden vast te stellen als andersints meer, daernevens een cargasoen bestaende uijt contanten, provisien, coopmanschappen ende nootlijckheden ter monture van f 55554.3.4 als bij 't gehouden briefboeck van dato largo te beoogen sij.

Soo verseijlt mede van dese reede 't gallioth de Wakende Boeij naer Tonckin, met schrijvens aen 't opperhooft ende den raedt aldaer, hebbende geladen, soo aen 20000 stucx provintiedaelders, 6 isere stucken ende 32 stucx carmosijn ende crabroode laeckenen, een capitael van f 62451.6.10, als bij de brief derwaerts onder dato deser geteeckent ende in 't generale briefboeck geinsereert naer te sien sij.

Daertegens soo comt hier weder ter reede geseijlt het jacht Soutelande van Bengalen met een sijde cargasoen ter monture van f 166711.3.4, nevens een brief van d'heer directeur Sterthemius ende den raedt op Bengale, waerbij den toestandt in dat quartier belangende 's Comp^{e} saecken soo in negotie als hoofsche saecken oock 't bedrijf van d'Engelse vrunden aldaer largo is

adviserende, als bij 't apart sommier verbael van dat quartier gehouden onder dato deses largo te oogen sij. Wijders verhaelt den schipper van genoemde Soutelande hoe op den tweeden dach soo als Bengalens reede hadden verlaten haer een swaren storm beloopen hadde, waerdoor 't jacht Avenhorn dat met hem van daer in comp[ie] was geseijlt uit 't gesicht verlooren hadde ende sedert noijt weder vernomen, maer vertrouwde vastelijck dat hij Avenhorn binnen door de straedt van Malacca soude geloopen wesen, ten aensien boter ende terruw voor dat comptoir inhadt.

De hoofden van 't Engels scheepie de Postillion presenteren ter vergaderinge dit ondergeschreven protest, welck uijt het Engels soo overgeseth is:

Junius 12/22 anno 1657.

Wij, wiens namen hieronder sijn geschreven, hebben den 19[en] deser bij eenige persoonen ons aengaende overgelevert een versoeck aen den Generael en den Raedt van Batavia nopende onse pinasse den Postillion met al wat daerin is, en dat aenstondts deselve aen ons mocht weder gelevert worden in soo goeden postur als wanneer het bij surprise wiert genomen bij de schepen van de honorabile Oostindise Nederlantsen Comp[ie]. Waerop in antwoort wij niet ontvangende, noch vaste ontsegginge, noch benefisie van repossessie, soo ist dat wij verclaren mits desen en maken bekent de ondergeschrevene, dat dit ons protest is tegens den honorable Joan Maetsuijker, Generael van Indien, en sijnen Raedt over al sulck ongelijck als ons, onse principalen ende onse imploijeerders aengedaen is, versuijmenis van tijt, het schip, de provisien, verlies van goet, tractementen, gagien, cleedingen, mitsgaders alle andere schaden hierbij veroorsaeckt, als nu en hier namaels sal bekent gemaeckt en verclaert worden voor eenich hof of hoven van justitien in Batavia, Engelandt of Hollandt, en dat al op eedt van ons die dit hebben onderteeckent. Aldus gedaen ten dage en jaere bovengenoemt. Was onderteeckent: Joan Kingsman, Card. Ter sijden stondt, getuijgen: Jan Bird ende John Collijn.

Welck voornstaende protest in vergaederinge van India gelesen, wiert goetgevonden in margine desselfs dese volgende appostille in antwoord te stellen.

Het nevenstaende protest, door de opperhoofden van het Engels scheepken de Postellon overgegeven, in vergaderingh van Raede gelesen sijnde, soo is goetgevonden dat hetselve sal overgesonden worden aen den achtbaren Raedt van Justitie deses casteels om in 't revideren van 't proces, dat den advocaet fiscael tegen haer intenteert, daerop gelet te worden, soo als na rechten sal verstaen worden te behooren.

In 't casteel Batavia, 22[en] Junij 1657.

Onderstondt: Ter ordonnantie van de Ed. heer Gouverneur Generael ende d'Raeden van India. Ende was onderteeckent: Andries Frisius, secretaris.

In vergaderinge van Indien gehoort de rapporten der E. heeren Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn ende Nicolaes Verburgh, en gelesen de schriftelijcke verclaringe bij de afgesanten aen 't Chineese hof, Pieter de Goijer ende Jacob Keijser, als den coopman Baron gedaen op 41 schriftelijcke vraechpoincten raeckende den staedt van China, ende haer gevoelens of d'E. Comp^e aldaer den onbecommerden handel als anders stonde te gauderen in Canton, soo werde naer overlech gearresteert de saecke ten principalen te schorten tot daerover het advis onser heeren principalen hadden verstaen, doch om tot aller seeckerheijt te mogen weeten hoe daer de baeckens staen, soo hebben haer Ed. verstaen een lichte bodem versien met een proper capitael naer Canton desen jaere te senden nevens brieven aan de viceconingen ende den Toutangh, doch onder dit voorgeven alleen daer gecomen waren om de brieven te bestellen alsoo naer Taijoan gedestineert waren, dan soo haer ingeladen daer aengenaem ware souden 't selve haer vercoopen ende ledich naer Taijoan varen, ende alsoo 't selve sien in gout ofte copere casiens om te setten ende die reijse goet te maecken, ende bijaldien daer niet mochten ontfangen werden sich te spoeijen om noch tijdich desen mousson in Taijoan te comen, om alsoo bij d'een of d'ander uijtcompste te desen jaere noch iets seeckers derwegen naar Hollandt te adviseren.

23^en d^o. Heeft d'heer directeur generael van India Carel Hartsinck naer voorgaende affictie van billietten ten huijze van Bingam, capiteijn der Chinesen, ten aenwesen van d'heer ontfanger Rutgers ende den secretaris van haer Ed. als twee gecommitteerdens uijt den achtbaren Raede van Justitie deses casteels bij openbaren beckenslach aen de meestbiedende vercocht het ledige hol of den romp van 't schip Zeelandia, ende is bij een Chinees gemijnt tegens 900 realen; item de fleuijt de Post, mede bij een Chinees gemijnt à 300 realen, ende de Chineese wanckan, jongst van Canton gecomen, tegens hondert en vijftich realen.

Des naermiddachs met de zeewint comt alhier ter rheede uijt de Bantamse besettinge geseijlt Bloemendael, volgens haer Ed. schrijvens van den 19^en deser per 't jacht Worcum gesonden medebrengende een briefken van den E. Johan van Wesenhagen, gedateert in 't jacht de Renocer voor Bantam op gisteren, waerbij haer Ed. is adviserende het voorgevallene tsedert sijne jongsten van daer, als hoe den schipper van Bloemendael hem hadde bekent gemaeckt alle morgen precijs terwijle voor Anjer gelegen heeft gesien hadde verscheijde opgeboeijde tingangs van die plaets naer Lampon oversteecken ende dan telckens tegens den avondt wederkeerden, presumerende 't wel mocht wesen aldaer eenige vaertuijgen quamen die dan losten ende soo op Bantam brochten, waerop hij Wesenhagen om haer Ed. alhier derwegen grondige kennisse te doen hebben 't jacht Worcum, dat nu becomen hadde ende tot Anjers besettinge geprojecteert hadde, goetgevonden hadde te ordonneren om eens derwaerts over te steecken ende hem daervan te informeren.

De versersinge, voor de schepen aldaer gesonden, hadde behoorlijck over deselve gedistribueert, waervooren danckbaer bleven.

24en d°. Omtrent den avondt sagen hier binnen het Anckese velt of suijkervelden in den brandt, niet wetende wat sulcx conde beduijden, of de Javanen, daer tot dato niet van vernomen hadde, sulcx deeden of wel andersints door eenige haerer bedrijff geschiet, oock wel door ongeluck bijgecomen, 'twelck den tijt ten voorschijn brengen moet.

25en d°. Des smorgens rapporteert den officier van de sterckte de Sevenhoeck hoe op gisterenavondt de Anckese suijckervelden in den brandt waren geraeckt, waerop nauwe wacht gehouden hadde om te sien of daer eenige Javanen mochten wesen die 'tselve in brandt gesteecken hadden, maar hadden doen des avondts noch des snachts niet vernomen, souden van de morgen eens eenich volck veldewaerts insenden om naer de sake te vernemen ende hoe 'tselve toegecomen sij.

Laet in den avondt comen eenige Chineese vaertuijgen ter rheede van de Oost verhalende ende bekent maeckende dat de 2 schepen, die van avondt gesien hadden naar de rheede te comen, waren de schepen die d'E. Truijtmans mede van de Oost bracht.

26en d°. Des smorgens heel tijdich comt binnen 't fort d'E. Truijtman, op gisteren avondt seer laet hier ter rheede gecomen met de jachten Leeuwinne ende Geldria van Demack, beijde volladen met houtwercken ten bedrage met de ladinge door de fluijt de Vogelesangh ende 't galliot Ens hier aengebracht ter somme van f 20260.17.8, waernevens gemelte Truijtmans haer Ed. overlevert desselfs rapport volgens sijne verrichtinge geduerende desselfs aenwesen op de Javaense ofte Matarams Oostcust nevens desselfs gehouden dachregister, sedert 20en Maert passado derwaerts verseijlt sij met de Leeuwinne ende daer mede op heden nu wederkeert, voorgevallen ende gepasseert is met de vier strandheeren van den Sousouhounang. Onder anderen hoe aldaer voor desselfs vertreck de havenen niet alleen opengestelt waeren maer oock alle nieuwicheden, bij de 4 strandtheeren gesocht in te voeren, geheel afgedaen ende op den ouden voet den handel aldaer weer in gangh gebleven, verders mede hoe tommegon Patij als d'andere strandtheeren daer bij bleven dat den Sousouhounang niet meer eenige besendingen aen hem wilde gedaen wierde maer, soo d'Ed. Compie in aenstaende iets te verrichten hadde, 't selve aen de strandtheeren ofte voornamentlijck tommagon Patij hadden te doen, die daertoe gequalificeert hadde, dat voor d'E. Compie een treffelijcke saecke sij, alles breeder bij het apart sommier verbael derwegen gehouden onder dato naer te oogen. Bracht mede twee Maleijtse brieven aen d'heer Generael, een van tommagon Patij ende d'ander van Martanata, die gegeven wierden om te translateren.

Soo rijdt van de morgen mede naer 't Anckese velt den E. major van Dam met 6 ruijters, rapporterende haer Ed. des naermiddachs hoe door d'geheele

afgebrande Anckese suijkervelden hadde gereden, allerwegen gevraecht maer niets seeckers vernomen dan dat door geen Javanen gedaen sij, alsoo daer noch daer boven van geen Javanen altoos en weten, maer wert vertrout het door de swarte in 't suijckervelt werckende daer bij en omtrent eenich vier sullen gemaeckt hebben, ende door de groote droochte ende de harde wint op eergisteren tegen den avondt gewaeijt het soo sal overgebracht ende gewaijt sijn in 't riet ende soo voort geloopen, connende tot noch anders niet seeckerder uijtvinden, hoewel gerucht wert op twee plaetsen het riedt des avondts gelijck brande, dat wel sijn can alsoo den brandt voortslaende uijt 't buijtenste velt, daer eerst uijt ontstaen is, ende soo voort varende aen beijde sijden soo de velden, die beplandt als met langh drooch lies woest ende onbeplandt leggende, aensteeckt ende soo in 't velt aen de eene sijde brenght ende aen d'ander sijde ende alsoo op twee plaetsen daer naer gelijck schijnt te branden. Dan hoewel 't schijnt den brandt ons aldaer niet door onse vijanden toegebracht te sijn, sal echter dengeenen die 't riet toehoorende was seer smerten, dat hart valt doch niet te keeren is.

't Jacht den Achilles vertreckt mede naer Bantams bocht om aldaer gebruijckt te werden in de besettinge, alsoo om bodems tot de behoorlijcke besettinge benoodicht sijn, medenemende een briefken van haer Ed. in antwoorde dienende van die door Wesenhagen per 't jacht Bloemendael aen haer Ed. van 22 deser geschreven, daerbij haer Ed. eenelijck dienen als volgens derselver schrijvens sullen blijven verwachten de sekerheijt van 't gaen ende keeren der tingangs tusschen Java's cust ende Lampon opdat, soo bevonden wert daer eenige Engelse comen te lossen of laeden, daerin tijdich naer vermogen van hier in te versien, wijders waren voor 't jacht de Conijn, aldaer leggende, toesendende eenige provisie van vlees, speck, olie, asijn, rijs, wijn, water etc. volgens nevenssendende memorie voor ses weecken.

In vergaderinge mede goetgevonden 't jacht den Achilles, reede bij de twee jaeren hier te lande geweest ende die d'handt van doen sal hebben, desen jaere mede voor 't vaderlandt aen te leggen volgens d'advisen onser heeren principalen, om aldaer bequamelijck durabel ende proffitelijcker versien te werden.

Volgens de rapporten van d'E. Truijtmans op van de morgen gedaen, de havenen des Sousouhounangs open sijn oock mede aldaer op Jouana noch wel een a 2 scheepsladingh houtwercken te becomen waren ende alwaer hier om seer verlegen vallen, soo hebben gearresteert tot 't herwaerts halen derselver aen te leggen de fluijtschepen de Gecroonde Liefde ende 't Witte Paert.

Item op 't rapport des equipagiemeesters dat het fluijtscheepie de Zeeridder bequaem ende suffisant geoordeelt wert om naer Canton te mogen varen, is goetgevonden 'tselve daervooren aen te leggen ende vaerdich te maecken.

27en d°. Op heden bij den Gouverneur Generael ende de Raeden van India gelesen de twee brieven der strandtheeren tommagon Patij uijt Jouana ende

Martanata uijt Japara aen d'Ed. heer Gouverneur Generael per d'E. Truijtmans geschreven, welckers inhouden volgens de translaten desen inhout begrijpen.

Brief van Tommagon Patij uijt Jouana aen d'Ed. heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker.

Eere sonder eijnde ende roem sonder ophouden sij de Maijesteijt van den genadigen ende goedertiernen Heere, die sijne genade van sijne vastgestelde hoogen verleent, aen de geheele werelt ende die de gantsche aerde verlicht door den glans van sijn licht even als een helderen spiegel dewelcke in sich eenige gedaente ontfanght, dewelcke verkiest de gene die in hem gelooven ende begaeftse om te strijden in sijnen strijt die seer schoon is, wiens genade uijtnemende is even als het water des hemels, ende is sijne liefelijckheijt ende aengename reuck voor het aengesichte van allen den sijnen van geslachte tot geslachte sonder ophouden. Voorts compt in oprechticheijt desen brief uijt oprechte ende ongeveijnsde vriendtschap van den Kiaij Tommagon Pati ende alle de grooten ende gaet aen den Gouverneur Generael ende alle de Raden van India in Batavia, die ten hoogsten verheerlijckt sijn ende aensienelijck in de landen deser werelt wegens de regeringe over alle haere onderdanen ende alle vreemdelingen van verre ende nabij met alle billickheijt ende ook met voorsichtigheijt in allerleij gelegentheden, ende die seer vermaert sijn in alle landen boven en benedens wints, ende sullen geduerich geroemt werden soo lange als son ende mane sullen schijnen, hetwelck den Heer der eeuwen geve dat alsoo sij.

Na desen, het schrijven, hetwelck van den Gouverneur Generael is gebracht door den capiteijn Johan Truijtmans, wanneer het tot mij is gecomen, hebbe met alle eere ontfangen ende daeruijt verstaen dat den Gouverneur Generael noch in goede gesontheijt ende welvarende was, heeft mijn herte uijtermaten seer verblijt, dewijle ick dese tijdinge hoorde.

Wijders is het herte van den Gouverneur Generael oprecht ende ongeveijnsdelijck genegen om met mij goede vrundtschap te onderhouden ende ick en sal oock die vrundtschap nimmermeer verbreecken, want ick oock op het versoeck hebbe toegelaten dat men rijs ende plancken ende eetwaren ende andere dingen meer soude uijtvoeren ende hebbe vier Hollanders die schipbreuck geleden hadden vrijgelaten, hoewel alsdoen hiertoe noch geen ordre en was.

Hier benevens laet ick den Gouverneur Generaal weten dat hij niet eerst gesanten na Java en sende, want noch geen volcomen bescheijt hebbe aengaende de rijs ende plancken ende allerleije eetwaren, doch wanneer ick recht bescheijt sal hebben ontfangen, soo sal ick het alles door een brief aen mijn broeder laeten weten. Noch late ick den Gouverneur Generael weten wegens de plaetse van Japara, aengesien sij daer met hun vieren over die plaetse sijn gestelt,

soo vertrouwe ick dat men daer veel moeijten heeft, het soude dan goed sijn dat mijn broeder een logie macckte op Jouana want dat staet onder mijn alleen, waerom ick het mijnen broeder te kennen geve want, wanneer ijmandt van Batavia eenige saecke heeft, soo hebbe ick daer de moeijte van om dat af te doen, daerom soo geve ick dit mijnen broeder te kennen, even als oock die van Jambij comen bij die van Japara, die daer over sitten, ende die van Palembangh op Demack om daer raedt over te houden, gelijck die van Succadana op Samarangh comen opdat se te recht geraken.

Voorts die geene, die ick soude senden om na de cust te gaen, die hebbe ick belast dat voor den Sousouhounangh in Mataram soude verschijnen, ende wanneer sij weder sullen gecomen sijn van Mataram, soo sal ick dat den capiteijn op Japara te kennen geven.

Wijders laet Tommegon Patij weten aen den Gouverneur Generael aengaende de overlijdende Chinesen, deser middelen heeft den Capiteijn Moor, die voor desen geweest is, vrij laten volgen, maer nu de Gouverneur Generael Capiteijn geworden is, soo neemt hij alle haere middelen weder. Indien hij ons beminne ende goede vrintschap met ons wilt onderhouden, hij geve alle haere middelen weder want in mijne stadt ende in Batavia ende in alle de coopplaetsen Chinesen in groote menichte sijn, hetwelck de oorsaeck is waerom ick begere op mijn broeder dat het haer weder werde gegeven, ende indien alle haere middelen weder werden gegeven, soo sent een briefken aen mij indien ghij mij oprechtelijck bemindt.

Ick en hebbe niets tot eenige vereeringe dan tot een teecken van oprechticheijt ende ongeveijnstheijt 20 Jouanase lasten sout ende 2 Jouanase lasten rijs, het is slechts als een weijnich siri.

Brief van Kiaij Martanata uijt Japara aen den Ed. heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker, uijt Maleijts in 't Duijts vertaelt.

Een brief van oprechte ende ongeveijnsde vrundtschap, die niet eijndigen sal, van Kiaij Martanata comt aen mijn broeder den Generael Maetsuijker die Batavia regeert, wiens naem seer geroemt is in alle landen die boven ende beneden wints sijn over sijne cloeckmoedicheijt in den oorlogh soo te water als te lande, ende die bemint is bij alle coningen, overheden en bevelhebbers van wegen sijne kennis ende voorsichtigheijt om in alle plaetsen de Hollanders te regeren, die seer uijtmuntend ende vroom is in den strijt even als de sonne die door sijn glans het schijnsel der mane verduijstert, dewijle hij den zegen heeft van den Heere ende Coningh der genade ende barmherticheijt, dewelcke na sijne goedertierentheijt, die hij sijne gunstgenooten ende vrunden bewijst,

het leven van den Generael wille verlengen in aensien ende heerlijckheijt soo lange als sonne ende mane sijn sullen.

Na desen, wanneer de heerlijcke brief van den Generael tot mij gecomen is, na behooren soo hebbe ick dien brief uijt sijn ommeslach genomen ende hij heeft van haer verspreijt boven alle papieren ende brieven een aengenaeme reuck, ende ick danckte den Heere den Schepper der werelt ende den heerlijcken propheet dat de Generael noch in goede gesontheijt ende welvarende was, ende was ick over sulcx seer verblijt.

Wijders laet ick den Generael weten aengaende dese gewesten, dat deselve nu geopent sijn, ende aengaende ons vieren, te weten dat de ordre van den Sousouhounan aen ons vieren is dat, indiender eenige sake sij die de Generael mochte begeren, dat wij viere daer over ons hadden te beraden sonder dat de Generael gesanten na Mataram sende, want wij hebben voor ons viere ordre van den Sousouhounan ontfangen als op onsen slincker ende rechterschouder, wat de Generael oock mochte begeren, hij en sij niet becommert: wat het oocq sij dat de Generael begeert, wij sullen 't uijt dese gewesten van Java laten volgen voor den Generael, doch indien eenige rijs ofte eetwaren uijtgevoert werden, dat de Generael die niet en late vervoeren nae andere plaetsen als Bantam ende Balij, want dat van den Sousouhounan verboden is dat wij na die plaetsen toe niet en souden laten uijtvoeren, en waer het verbodt is van den Generael, dat volgen wij, alsoo oock waer het verbot is van den Sousouhounan dat volge oock de Generael, weshalven dan niemandt en vare na Balij of Bantam, wandt die vijanden sijn van den Generael, ende alsoo insgelijcx sijn die van Balij vijanden van den Sousouhounan, ende sal daerom mede niemandt gaen handelen op Balij ofte Bantam; aengesien wij dan volgen de begeerte van den Generael, soo en sij hij niet meer ongerust, want het landt van Batavia ende Java sijn slechts eene waeromme dan geen verschil van gemoet en moet sijn tusschen ons vier grooten en den Generael.

Na desen, alsoo des Sousouhounangs ordre is omme te varen na de cust ofte nae Jaccatra ofte nae eenige andere plaetsen ende de Javanen niet vermogens sijn de goederen van den Sousouhounan derwaerts te voeren, soo sij de Generael ons hier in behulpich, want de zee is groot ende de Javanen connen die niet besijlen, doch souden wij hiertoe wel begeren dienaers van den Generael, Hollanders die kennisse hebben van die plaetsen waerheenen wij wilden varen, tot elcken prauw een Hollants stuijrman die met ons volck soude gaen, dit soude ons begeren sijn van den Generael, want sulcx heeft ons den Sousouhounan aenbevolen.

Voorts de ordre van den Sousouhounan aen ons is, dat hij ons beveelt te maecken een galeij, doch alsoo ons tot sijner toerustinge ontbreecken touwen ende seijlen ende anckers ende ijsere bouten, want daer comen vier anckers te cort, soo versoecken wij op den Generael of hij ons de vrundtschap wille doen

ende ons hieraen helpen, sooveele het costet sullen wij betalen, want onse gesanten sijn Kiaij Loera Java ende Loera Merta Hive die de gesant van den Generael medebrenght.

Wijders den capiteijn Johan Truijtman is een seer fraeij man, ende wij beminnen hem uijttermaten seer, want indien Johan Truijtman niet en ware gecomen op Japara, de saecken tusschen ons viere ende den Generael en souden niet afgehandelt sijn geweest. Voor desen heeft den Generael een brief aen ons laten brengen en begeerde dat wij dien brief van den Generael souden beantwoorden, doch hebben wij daermede getoeft niet anders dan omme den capiteijn Evert Michielsen op Japara, want die waerlijck niet en deucht ende wij hebben geen behagen in hem. Eijndelijck mijn geschenck is twee harten, het is slechts als een steel van een bloemtjen.

28en d°. Mettet openen van de poort gaet den vendrich Pr Theunissen met een parthije van 12 man naer 't bosch op den wech van Ontongh Java om te sien of in 't bosch eenige Javanen can vernemen als gerucht wert, ende ondertusschen, bij bevindinge gelijck vermoet wert het maer valsche geruchten ende uijtstroijsels sijn, eenige basten tot 't maken van londt te schellen ende mede te brengen.

29en d°. Op van de morgen mette landtwint vertreckt van dese reede naer Bantams bocht 't fluijtschip 't Witte Paert om aldaer in plaets van 't jacht den Achilles, op 26en deser derwaerts gesonden, gebruijckt te werden ende 'tselve hier weder te laten comen, alsoo voor 't Vaderlandt geprojecteert is, ende alvorens een tocht naer Jambij te doen in plaetse van 't voor dato aengeleijde 't fluijtschip het Witte Paert.

Seijlt van dese reede naer Japara het fluijtschip de Gecroonde Liefde medenemende een brief van haer Ed. aen 's Comp^s resident Evert Michielssen, waerbij haer Ed. den selven recommanderen, ten aensien de saken sich aldaer nu weder soo schoon sijn presenterende volgens de rapporten van d'E. Truijtmans, dat sal trachten de gouverneurs ende strandtheeren aldaer haere gunste te behouden ende hare hulpe met eenige erkenninge recompenceren om d'selve soo tot d'E. Comp^{ie} te houden in devotie, alsmede dat sich aldaer tot den incoop van rijs niet seer gretich toonen sal, ten aensien (Godt loff) alhier van alle wegen soo grooten quantiteijt aengebracht wert dat d'selve langer niet bequamelijck connen bergen, om daerdoor haer mede te doen verstaen dat de Comp^{ie} des noot sijnde haer altijt wel van dat greijn buijten haer connen versorgen ende doen bestaen, doch houtwercken can niet te veel voor hier ingecocht noch gesonden werden, maer sal moeten op den incoop geleth werden dat het goet bequaem hout sij, niet als het nu jongst gesondene, sijnde cort, smal, dun en crom, sulcx van balcken van 20, 25, 30, 35 a 40 voeten lanck, de dickte naer de lenghte hebbende, can niet licht vooreerst te veel gecocht werden. Derhalven dan, op 't rapport van den E. Truijtman dat aldaer noch wel

twee scheepsladingen in voorraedt lach, derhalven hadden tot 't wechhalen van daer geprojecteert de schepen de Liefde ende 't Witte Paert, hebbende 't eerste een lastpoorte daer op verhoet coste wesen om bij swaere lange houten sich van te dienen, ende gongh althans derwaerts, ende stondt 't ander in corten te volgen, ende sonden hem tot vervolch des handels met 'tselve schip 4 packen cleeden ende 1997 Spaence realen ter monture van f 6988.5.—, daer vooren 't comptoir generael hadde te crediteeren, ende soude Japaras reecqeningh behoorlijck werden ontlast, voor 't geene in de schepen Leeuwinne, Vogelesangh, Geldria ende Ens herwaerts was gesonden, ter somme van f 20260.17.8. Verders soo aldaer 30 a 40 ponden stamp of gruijs van peerlen voor Patrias retour ende de chirurgijnswinckel alhier conde bemachtige ten civile prijse, alsdan d'selve hadde in te coopen ende over te stieren. Van gelijcken soude aldaer naer eenige goede jonge moerpaerden uijtsien ende die becomende herwaerts senden om alhier tot den aenteelt te dienen, waermede afbraken.

Daertegens soo compt hier ter reede ten ancker behouden uijttet vaderlandt 't fluijtschip Venenburch, op 24 December verleden jaers voor de camer Amsterdam uijtgeloopen met 244 gegagieerde coppen daeronder 72 militairen, hebbende aen de Cabo geweest, aldaer 9 zeevarende ende 6 militairen door sieckte gelaten, geduerende de reijse overleden ses persoonen, heeft daertegens weder op gecregen 8 zeevarende ende 3 soldaten, sulcx alhier brenght 235 sielen daeronder 68 soldaten ende een vrouwspersoon, waervan op heden noch 70 persoonen in 's Comp^s^ hospitael gebracht werden die sieck sijn, metbrengende van de Cabo 2 brieven, d'een door d'heer van Goens d'ander nu door den commandeur Riebeecq geschreven aen haer Ed. dato 18^en^ ende 26^en^ April, 't eerste eenelijck inhoudende dat sich in alle 't voorgevallene sedert sijne jongste als 't gebesoigneerde van gemelte heere van Goens aldaer aen sijn E^s^ rapport was gedragende. Bij de jongste was adviserende hoe tsedert 't vertreck van d'heer van Goens een briefken van de heeren Bewinthebberen ter camer Amsterdam becomen dato 4^en^ December, waerbij hem gelasten van 't schip Orangie soo daer noch was soude aflichten 2 persoonen, genaemt Harman Hendrickssen ende Jan Dirckssen, ende aldaer behouden om met d'eerste daer comende naer 't Patria vertreckende schepen in verseeckeringe op te senden ten dienste der justitie, die daerom haer E. hadde versocht. Soo hadde mede 't fluijtscheepie de Vinck, als 't lichste deses jaers equipagie met advis van de aenwesende schippers ende den raedt over 't Zuijtlandt gesonden, soo was mede den eijsch voor de Cabo tegen 't aenstaende sendende. Soo was mede op 21^en^ derselver maendt aldaer aengecomen 't Engels scheepie de Goutsbloem, van hier op ultimo Januarij vertrocken, ende hadde daermede eenelijck een cleen briefken aen de heeren Meesters geschreven door behulp van 't alphabeth, ten aensien hem hadde bekent gemaeckt de jongste retourschepen op desselfs vertreck hier noch lagen ende hem in corten te volgen stonden etc.

30en do. Arriveert hier van Palembangh den coopman Anthonij Boeij met het jacht de Winthondt ende 't schip de Groene Moolen medebrengende een peperladingh van 2236 picols 98 cattijs, costende incoops met alle de daerop gesupporteerde oncosten f 20137.16.6, waernevens aen haer Ed. was overleverende desselfs dachregister ende eenige verdere papieren van 't gepasseerde 't sedert desselfs verrichten aldaer voorgevallen, rapporterende mede alles aldaer in voorigen goeden standt gevonden hadde, maer schenen wegens sijn persoon niets te welgenoecht vermits over twee jaeren aldaer de Chineese jonck genomen ende d'ingeladen peper wechgevoert hadde; sulcx sijn persoon altijts door goede wachten moste verseeckeren alsoo het daerop sochten te leggen om bij dees of gene occasie hem Boeij weder van candt te helpen, dat gemerckt hadde ende oversulcx noch ditmael haer handen ontcomen was.

Dese loopende maendt van Junij sijn alhier binnen de riviere 42 stucx inlantse handelaers met haere vaertuijgen aengecomen alle van Java's oostcust, uijtgenomen een somma van Macassar ende den vrijborger Jan Schot met een jachie van Amboina, ophebbende gesamentlijck 427 coppen, boven noch 108 coppen met 54 prauwen alhier van Craoan aengecomen, ende hebben aengebracht volgens de lijste van den licentmeester ende dat ter vente gepresenteert als 't geene hieronder uijtgetrocken staet, te weten:

2	stucx	paerden,
24	„	koebeesten,
4	„	buffels,
2	„	harten,
139	„	bocken,
1931	„	hoenders,
358	lasten	rijs,
10	„	boontjes,
161	„	sout,
10	„	lijnsaet,
530	picols	peper,
585	„	witte suijker,
505	„	swarte suijcker,
46	„	ongesuijvert cattoen,
43050	bossen	swarte suijcker,
3590	„	padij,
60	„	piessangh,
650	stucx	kiate plancken,
500	„	isere pannen,
2000	„	gedroochde visch,
1500	„	oude clappussen,
122	potten	olie,

56 potten gesoute visch,
60 sacken capock,
10 corven ajuijn ende andere clenicheden meer.

Uijt dese rivier sijn weder in geroerde maent geseijlt 34 inlandtse vaertuijgen alleen naer de Oost (boven den Spaensen capiteijn Joan d'Ergesa naer de Manilhas met sijn fregat ende de 2 joncken die naer China gekeert sijn, ende ider, volgens costume, der 2 Chinese joncken hebben voor uijtgaende gerechtigheijt betaelt 750 realen) mede van hier slepende volgens d'opgebrachte lijste van d'heer ontfanger, daer hare gerechticheden aen 't comptoir van hebben voldaen, namentlijck:

10754¾	realen	aen gesorteerde doucken,
114	„	aen arrack,
152½	„	aen sout,
330	„	aen out ijser,
162	„	aen suijcker,
556	„	aen goutdraet,
60	„	aen coper,
240	„	aen lackwercken,
87½	„	aen comptant,
100	„	aen spiegels,
240	„	aen Spaense wijn,
40	„	aen rosewater,
30	„	aen comijn,
10	„	aen grof porceleijn,
18	„	aen eenige cleenicheden.

't samen 12894¾ realen aen coopmanschappen, die vervoert hebben dese maendt.

d'Overledenen deser maendt sijn volgens de memorie van den dootgraver 96 persoonen, bestaende uijt de volgende:

	49	Compᵉ dienaren,
	1	Nederlandtse vrouw,
	9	dº kinderen.
Duijtsen	59	
	3	Mardijckers,
	4	dº vrouwen,
	22	kinderen,
	8	lijfeijgenen.
Inlantse	37	

Soo mede in de Nederlantse als Maleijtse kercke sijn in dese tijt gedoopt:
7 kinderen van Europiaense ouderen,
13 kinderen van inlanderen ende
10 d^{e} van lijfeijgenen,

tsamen 30 kinderen.

In genoemde kercken ende tijt sijn hier mede in den echten staet bevesticht:
4 paren uijt 's Comp^{s} dienaren ende
3 paren uijt de vrije luijden, alsmede
6 paren uijt de Mardijckers ende
5 paren lijffeijgenen.

JULIUS anno 1657. In 't casteel Batavia.

Primo d^{o}. Metten dach anckert hier ter reede 't schip Orangie, uijt het Vaderlandt op 22^{en} November verleden uijt het Vlie herwaerts geseijlt met 399 sielen, als 254 zeevarende, 136 militairen boven 4 vrouwspersoonen ende 5 kinderen, hebbende de Cabo aengeweest, aldaer 6 zeevarende gelaten ende 27 militairen aen 't schip Malacca overgegeven ende daer van daen weder opgenomen 10 zeevarende ende 2 militairen, hebbende geduerende de reijse 6 zeevarende verlooren, sulcx hier te lande brenght 363 gesonde mannen, bestaende uijt 252 zeevarende ende 111 militairen nevens 4 vrouwspersoonen ende 5 kinderen, sijnde gecomen voor reeckeninge van de camer Amsterdam, waermede compt d'heer Rijcklof van Goens voor extraordinaris Raedt van India ende commandeur over deses jaers vaderlandtse equipagie.

Des naermiddachs naer de predicatie comt d'E. heer van Goens met sijn E. huijsvrouw door den E. major van Dam ende den secretaris Frisius als des E. baillius, des secretaris en d^{o} Romans huijsvrouw van boort met 's Comp^{s} chaloup aen landt gehaelt, ende gongen bij den E. heer Gouverneur Generael in huijs, alwaer een dach a 2 tot dat het huijs voor sijn E. hier binnen 't casteel soude veerdich sijn verblijven. Den heer van Goens levert den Gouverneur Generael ende de Raeden van India over desselfs rapport rakende sijn E. commissie door d'heeren meesters hem in mandato gegeven, belangende de Cabo 't geene derwegen aldaer uijtgevonden heeft als desselffs gevoelen over die saecke aldaer nevens een pertinente caerte, alles als bij 't apart schrijvens bij sijn E. derwegen aen de heeren Meesters van daer gedaen ende hier bij 't apart verbael onder dato naer te oogen sij. Sijn E hadde mede en passant in Sunda's strate bij onse besettinge voor Bantam geweest ende bracht van den commanderenden coopman aldaer Sr Wesenhagen een briefken aen haer Ed., gedachteeckent 27 Junij in 't schip Orangie seijlende voorbij Bantam, inhoudende

hoe op dien dach aldaer 't jacht den Achilles ware aengecomen mette provisien voor de Conijn; 't jacht Worcum op den 22en deser naer Lampon gesonden was tot dien dach niet weder gekeert, gemelten Achilles hadde dan op stondts met soodanigen memorie tot derselver naerichtinge in 't wacht houden aldaer voor Bantam mede gegeven ende gesonden, als dienstich geoordeelt hadde ende bij copia hiernevens was zendende, als de copie van een seinbrief voor de schepen beraemt, daer sijn E. hem was aen gedragende ende althans niet verder wiste te adviseren.

De verdeelinge der aanwesende vijf bodems tot de besettinge waren als volcht gedaen:

't jacht den Renocer bij Poulo Moedij 't cleijn,

't jacht Avondtstar tusschen Poulo Modij 't groot ende de oostcust van Java,

't jacht de Conijn tusschen Poulo Panjangh ende de westsijde van Java's cust,

't jacht Worcum omtrent Anjer ende thans naer Lampon,

't jacht den Achilles voor Bantam.

2en do. Quamen omtrent 100 matroosen van de hier ter reede leggende schepen, die hier binnen 't fort van bijlen wierden versorcht, waermede naer 't fort Noortwijck gingen nevens eenige Comps slaven om aldaer rontom het ruijchte als de tacken van boomen wech te cappen die de uijtsicht beletten van 't selve fort, welck volck de Compie haer cost van vlees ende rijs liet versorgen.

3en do. Tegen den avondt retourneert alhier 't fluijtschip Sandijck, sijnde volladen met coraelsteen die aen de eijlanden gehackt ende gehaelt hadde.

d'Heer van Goens, extraordinaris Raedt van India, op eergisteren alhier aengecomen presteert den eedt ende neemt sessie in Raede van India.

Haer Ed. stellen vast tegens primo Augusti aenstaende een aensienelijcke navale crijgsmacht van hier naer de bhare van Goa uijt te setten ende daertoe vooreerst ende bij provisie aen te leggen de jachten Phenicx, Zierickzee, Worcum, Schellingen, Thola, Avondtsterre, Weesp, Goutsbloem ende de Leeuwinne.

Is mede verstaen, aengesien den tijt tot 't vertreck naer Japan daer is, de jachten Bloemendael ende de Haes haere depeche derwaerts te geven ende daernevens ledich in compagnie tot buijten de straedt Bancka te laten seijlen 't fluijtscheepie de Groene Molen, of misschien tusschen dit ende geseijde straet 't jacht Avenhorn, dat met sijde voor Japan volladen van Bengale geseijlt in compagnie van 't jacht Soutelande ende over Malacca stondt te seijlen, haer mocht comen te ontmoeten, om alsdan het daerinne geladen voor Japan daerin over te nemen ende soo naer Japan voorts te seijlen ende bij non ontmoetinge, als niet verhoopt wert, alsdan van 't eijnde van Bancka naer Malacca te loopen om aldaer gebruijckt te werden soo den dienst der E. Compie sal comen te vereijschen.

Ten jongsten, op 't schrijvens van d'heer Sterthenius dat aldaer tot vervolch des handels met groot capitael a deposito waren sittende noodich diende tijdelijck van hier mogelijck sijnde gesecundeert te werden, soo is goetgevonden voor

Bengale aen te leggen, dewijle het mousson sulcx sal willen toelaten, de schepen de Winthondt ende Witte Valck ende daernevens soodanige coopmanschappen ende comptanten voor daer van hier mede af te steecken als vermogens sijn sullen.

4en d°. Arriveert hier ter reede weder uijt Bantams bocht 't jacht den Achilles medebrengende van den daer commanderenden coopman Wesenhagen een letterken aen haer Ed. wegens 't voorgevallene aldaer tsedert sijne jongste, dat eenelijck sij geen overloopers van Bantam meer vernemen ende bij resolutie goetgevonden hebben in plaets van den Achilles 't jacht de Conijn onder Bantam te leggen, soo was tot dato aldaer 't jacht Worcum van Lampon niet wedergekeert, veroorsaeckt door de oostelijcke winden daer dagelijcx waijende, dan was het voor desen meermalen aengeroerde Engels scheepie voor Bantam leggende twee dagen voor 't schrijven deser des snachts van de grondt in 't vlodt gebracht ende de stengen weder opgerecht, wat voornemens sijn was haer onbekent doch soude (daer haer Ed. haerop te verlaten hadden) goede wacht houden, dat haer in 't uijtloopen niet quame t' eschapperen als in 't binnenloopen gedaen hadden etc.

5en d°. Op heden wiert d'heer Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn, Raedt ordinaris van India, met juffer Susanna Bons jongst weduwe van d'heer Joan Verpoorten zaliger, in sijn leven ontfanger generael van 's Comp^s domeijnen, alhier in de stadtskercke door den Eerw. predicandt d° Tessemaecker door de trouw 'tsamen verbonden.

6en d°. Mette landtwint verseijlt van dese rheede naer Canton op de cust van China 't fluijtscheepie de Zeeridder metten coopman Hendrick Baron met een cargasoentje ten bedrage van f 17714.12.2, medenemende 3 brieven, twee aen de onderconingh ende een aen den grooten Toutangh, aldaer wegens den grooten Tartar ofte keijser de regeringe waernemende, door den E. heer Gouverneur Generael geschreven, nevens eenige vereeringen, inhoudende eenelijck hoe door onse affgesanten van daer haer Maijesteijts brief wel hadden becomen, alhier mette vereijschte eere ontfangen ende aen onse heeren principalen naer 't Vaderlandt gesonden, ende dat dit scheepie alleen gecomen was om en passant de brieven behoorlijck over te geven om dan sijn reijs naer Taijoan te vorderen, doch bij d'instructie hem Baron ter handt gestelt ordonneren haer Ed. hem Baron middelerwijle daer is neerstich t'onderstaen, hoe het daer gebaeckent staet ende, of d'E. Comp^ie daer, onderwijlen dat antwoort van onse principalen ontfangen, eenige schepen met coopmanschappen sonden, die aldaer souden mogen verhandelen, alsmede dat trachten soude sijn ingeladen cargasoentie aldaer om te setten, houdende of het buijten ordre was, ende daervooren gout off wel copere casjes sien te bemachtigen etc., alles [als] bij geroerde brieven ende instructie largo uijtgedruckt staet [ende] onder dato in 't generale briefboeck ingeschreven naer te oogen sij.

Vertreckt mede van hier naer Bantams besettinge 't jacht Drommedaris

met een briefken aen Sr Wesenhagen, omme daertegens weder van daer herwaerts op te senden de jachten Worcum ende Avondtsterre om op de cust van India te gebruijcken, ende alsoo bevonden wert noodich sij tot behoorlijcke besettingh daer altijd 5 bodems vereijscht werden, soude hem eerstdaechs noch een bodem toegesonden werden etc.

7^en d^o. Niet noterenswaerdich voorgevallen.

8^en d^o. Laet op den avondt comt hier ter reede geseijlt ende ten ancker 't fluijtscheepie de Vinck, voor de camer Zeelandt op den 24^en December 1656 uijtgeloopen, gemant met 75 coppen daeronder 18 militairen, hebbende geduerende de reijse 6 zeevarende verlooren, ende comt over de Cabo de Goede Hoop ende Zuijtlandt medebrengende 51 gesonde zeevarende ende 18 militaire coppen nevens een briefken van de Caep door den commandeur Riebeeck aen haer Ed. gecarteert in dato 26 April, waervan 't dubbelt met 't fluijtschip Venenburgh op 29^en verleden maents hebben becomen.

Wijders rapporteert den schipper hoe, volgens ordre ende instructie hem door den commandeur Riebeeck ter handt gestelt, het Suijtlandt hadde aengedaen, maer alsoo op die cust het quade mousson was, soo was 't onmogelijck voor haer geweest daer soodanich in 't langs de cust te seijlen naer 't wrack ende 't volck van 't verongeluckte schip den Draeck te sien, want naerdat den 8^en Junij des snachts (naerdat alvoorens bij daech alle teeckenen van landt gesien hadde ende alsdoen seer handich weder was) op de suijderbreeten van 29 graden ende 7 menuijten ende gegiste lengte van 130 graden ende 43 menuijten ten ancker gecomen waren, op 25 vademen grof sandich met coraelsteenen vermengde grondt, ende des smorgens met den dach sagen 't riff, daer op den voet geseten lagen, branden ende ter sijden voor uijt 't Suijtlandt sijnde aldaer laech duijnich landt, van waer haer ancker lichten ende langs de cust bleven seijlen om 't landt te behouden dat des anderen daechs noch sagen, maer 't weeder begon soo hart aen te halen ende de cust langs berrendet soo geweldich dat vervaerlijck om sien was, sulcx het wat zeelicker lieten stevenen, den 10 ende 11 liepen noch al op 40 a 50 vademen langs de wal, maer siende hoe langer hoe minder kans om de wal bij dees tijt te naken ende gestadich swaer hardt donder ende blicxemsweder, soo wensten van de wal te sijn, lieten 't sonder seijl drijven, den 12 maecten cleen zeijl de wint al uijtten Z. ende Z. Z. W. oock Z. Z. O., ende vervorderden reijs naer Batavia, 't welck den 27^en d^o daeraen smorgens sagen omtrent den hoeck van Wijnocxbergen ende quamen alsoo vervolgens hier op heden t'arriveren, sonder iets meer noterens voorgevallen te sijn in 't aendoen van 't Zuijtlandt door den quaden tijt het aldaer thans 's jaers was maeckende.

9^en d^o. Des voordemiddachs comt alhier ter rheede uijt Banda over Amboina 't jacht der Schellingh met een nagellading van 158292 ℔ nevens 26 leggers arack ende 1600 bos clappuslondt, ten bedrage van f 55796.16.—.

nevens alle daerop gesupporteerde ongelden, medebrengende uijt beijde respective gouvernementen een brief met veele verscheijden bijlagen, door d'E. gouverneurs ende haeren raedt aldaer belangende 's Comp[e] staedt ende verderen aencleven van dien aen haer Ed. alhier geschreven, waerbij alles in die quartieren noch in goeden standt ende vreede stondt, als breeder bij 't apart sommier verbael van die gouvernementen naer te oogen sij.

Soo comt hier mede 't galliot Charlois van de Duijsent eijlanden met 't schip Breda derwaerts geseijlt, rapporterende geroerde schip sijn last met hout aldaer gehackt in heeft en met hem van de morgen van daer geseijlt ende vermits sijn groote ende de slappe windt van daech hier mede niet heeft cunnen comen.

10[en] d[o]. Van de morgen mette landtwint seijlt van dese reede naer Bantams bocht 't jacht Soutelande om aldaer tot nader ordre in de besettinge gebruijckt te werden.

Soo verseijlen mede naer de eijlanden twaelff stucx cleen vaertuijch, als 9 chaloupen ende drie gordings, om wit sandt te halen onder 't gesach van den lieutenant Hans Christoffel.

Den vendrich Dupon, guarnisoen houdende hier in 't casteel, gaet van de morgen met een troup soldaten in 't bosch naer Craoan om te sien of daer ergens eenige Javanen can vernemen, die daer souden trachten te nestelen.

Is goetgevonden de nagelen, per 't jacht der Schellingh op eergisteren alhier van Amboina aengecomen, in de twee retourschepen Orangie ende Malacca door 2 gecommiteerdens pertinent te doen overwegen ende schepen, ende soo tijdich geroerde jacht der Schellingen sal ontladen wesen voor de custe van Indien 't sij Persien of Suratten aen te leggen om, daer den dienst 't eerst comt te vereijschen, gebruijckt te werden.

Op 't aenhouden van de pangorans gesanten dat Cornelis Ockerssen, op 't begin deses jaers aldaer op Jambij gesonden om 't opperhooft Jacob Nolpe te vervangen, aldaer niet mochte comen te verblijven, vermits noch den pangoran noch de grooten niet aengenaem sij als voornamentlijck dat d'heer fiscael van India aen haer Ed. verthoont heeft dat hij sich niet ontsien heeft in particulier voor sijn reeckeninge van daer herwaerts 63 realen swaerte santgout over te maecken, van daer op te ontbieden ende in desselffs plaetse weder derwaerts te gebruijcken ende gecosen den E. Pieter de Goijer, coopman, nu jongst van Canton alhier gekeert uijt sijn legaetschap aen den Chineesen keijser ende Tartar.

11[en] d[o]. Arriveerden voor den dach alhier van de Duijsent eijlanden met een houtladingh aldaer gehackt 't schip Breda.

Soo compt hier mede uijt Bantams besettingh 't jacht d'Avondsterre met een briefken van den commanderenden coopman Wesenhagen, dienende eenelijck tot antwoorde van d'onse derwaerts gesonden op 6 deser per den Drommedaris, eenelijck adviserende als nu d'Avondtsterre was opsendende ende dat Worcum

soude senden soodra van Lampon ende Anjer soude gekeert wesen, die vermeende d'oostelijcke winden die sterck doorbliesen verletten ende ophielden etc.

Den E. ontfanger Rutgers comt binnen 't casteel medebrengende voor d'heer Gouverneur Generael 2 Maleijers, die van Bantam met een cleen canootien comen gevlucht, verhalende aen haer Ed. hoe eenige dagen verleden op Bantam vier contings van de Oost waren gecomen, afgesonden door tommagon Patij, uijt last des Sousouhounangs, medebrengende tot geschenck aen den sulthan een coppel veldhoenderen en een coppel tortelduijven, van ijder een manneken ende een wijfken, nevens een sackie daerinne partie cannuris, sijnde Javaense fruijten daer men olie van perst, hebbende harde schillen, van binnen sittende het pit bequaem tot olie als medicinael, bij welck geschenck (als volgens de Maleijtse ende Javaense wijse haere beduijdingen hebbende) vermeenden sij Maleijers dat dese gesondene vogelen ende fruijten dese beduijdinge ofte sin metbrachten, eerstelijck dat de velthoenderen een schou gevogelte sijnde dat, soo ijets comt te horen, in plaets dat soude opvliegen sich datelijck te schuijl steeckt ende cruijpt onder hagen ende doornen, waerbij verstonden dat de Bantammers van den Sousouhounangh verleken wierden om dat in 't open velt niet verscheen, het tweede paer belangende de tortelduijven leijden uijt dat bij 't manneken de Hollanders of ander natie ende bij 't wijfken de Bantammers beleecken wierden, welckers wijfkens haer niet dorsten opgeven ende oorlogen tegens haer mannekens voeren als wel wetende, maer een wijfken sijnde, te cort soude comen, ende aengaende de fruijten die meenden dat daerbij Bantammers verstaen wierden die, gelijck den noot in 't eerst sijn pit door den harden schil wel bewaert maer soo haest als daerop met iets swaers geclopt wiert, in stucken sprongh ende de kern ten besten gaff, sij mede soo waren te vergelijcken etc. Waertegens den sulthan wederom met gemelte vaertuijgen aen den Sousouhounangh soude gesonden hebben een scheermes, een scheer, een wit Javaens mutsken ende langh wit cleet, waerbij te verstaen souden geven dat met den scheer ende 't mes haer noch soo soude comen scheeren ende schrapen, dat de mutsjes ende 't cleet om rouw te dragen wel van doen souden hebben, oock can mede soo uijtgelecht werden, dat haer souden comen scheren ende villen, dat alsdan 't musken ende cleet soude gebruijcken om haer te begraven, als andere veele uijtleggingen ende glossen onder dese natie opmaecken ende te vinden sijn, altijd 't sij hoe 't sij, heeft altijt (soo 't waer is) sijn beduijdingen ende apparent tot belachen van den Banthamsen sulthan.

Metten avondt soo comen mede alhier weder binnen den boom de 12 vaertuijgen op gister morgen van hier naer d'eijlanden om wit sandt gevaren, rapporteert den lieutenandt gants niet vernomen te hebben dan omtrent den Ruijgen hoeck een Javaens Bantams vaertuijch daer jacht op maeckte, maer soo ras die 't selve vermerckte hadde 't seijl gestreecken ende wechgeroeijt. Soo hadde mede ondertusschen aen de spruijten, die door den E. majoor waren doen

toecappen geweest, ende waren uijtgenomen een cleene spruijt altsamen noch soo toe, dat door den stroom vermeende geschiet te sijn, ende verders niet altoos vernomen, waerop alsoo de prauwen haer ladinge sandt in hadden alhier gekeert waren.

Soo comt mede binnen den vendrich deses casteels, rapporterende hoe met de troup heel boven aen de Moronges ware geweest maer gans geen Bantamse Javanen vernomen, maer allesints wel inlandtse natien op Batavia thuijs hoorende, ende anders niet.

Op 't voordragen van haer Ed. hoe d'E. Truijtmans versochte van de tocht naer Aetchin vermits sijne ommeslach alhier geexcuseert te werden, soo is in Raede goetgevonden desselffs versoeck in te willigen ende d'heer gouverneur Joan Thijssen op Malacca daervan kennis te doen ende sijn E. daernevens te beveelen 't werck aldaer als 't versorgen van een bequaem vigilandt persoon, tot commandeur over genoemde Aetchinse besettinge in plaetse van Truijtmans te stellen, alsmede 't jacht Cabo de Jasques alhier tot overvoer (naer d'Aetchinse bhare) des E. Truijtmans gehouden derwaerts sijn depeche te geven.

12^{en} d°. Des naerdemiddachs verschijnt hier voor de stadt 't jacht Worcom comende uijt d'Bantamse besettingh, medebrengende een cleen briefken aen haer Ed. geteeckent in 't jacht de Renocer 10^{en} deser, waerbij is adviserende hoe den schipper van Worcom hem hadde bekent gemaeckt, dat de visite aldaer omtrent Lombo gedaen hadde ende aldaer geen vaertuijch veel min Engelse vernomen, ende presumeerden dat de geruchten van drie, vier vaertuijgen, die alle morgen van omtrent Anjer staken over naer Lampon ende dan wederkeerden, misverstanden sijn, maer sal wesen als hij bij ondervindingh gesien hadde hoe dat wel 3 a 4 vaertuijgen des smorgens van Anjer seijlden maer seijlden niet verder als d'eijlanden Sibzee ende Poulo Besje, alwaer een uijr of vier bleven visschen, oock pinangh ende piesangh van die eijlanden als op Craccatou swavel haelden maer anders niet, sulcx haer Ed. nu, soo meenden, aen dien hoeck geen sorge meer hadden van dat eenige lorrendraijerie soude geschieden; wijders was een attestatie of verclaringe van de opperhoofden van Worcom tot laste van haer constabel overgelevert, vermits aldaer geen tijt was om behoorlijck ondersoeck daerop te doen was oversendende nevens den constabel, gesloten om door den heer advocaet fiscael van India nader geexamineert ende naer meriten gecorrigeert te werden etc.

13^{en} d°. Den E. Johannes Bouchellion verseijlt dese morgen met de jachten Bloemendael ende de Haes naer Japan ende voor dat comptoir ingeladen hebbende een cargasoen bestaende in zijde als andere coopmanschappen tot vervolch des handels aldaer ten bedrage van f 381293.18.9, 't welck een deftich capitael sij, Godt geve 't selve ter bequamer tijt behouden aen de merckt comen mach ende d'E. Comp^{ie} daerop de beloofde avance gauderen. Nevens genoemde jachten gaet ledich in compagnie 't fluijtschip de Groene Molen om, of het schip

14

Avenhorn tusschen dit ende 't eijnde der straet Bancka mochten comen t'ontmoeten, alsoo van Bengalen over Malacca gedestineert sij ende aldaer voor Japan ingeladen hebbende een zijdecargasoen boven andere coopmanschappen ten bedrage van ongevaer f 250.000, 't selve daer uijt te lichten ende soo naer Japan te voeren, dat een wenschelijcke saecke voor d'E. Comp[ie] soude wesen. Wat haer Ed. verders bij hare schrijvens 't opperhooft aldaer sijn adviserende ende in mandato gevende, can bij 't generaele uijtgaende brief boeck onder dato naergesien werden.

Des naermiddachs verschijnt hier ter reede ende comt ten ancker 't oorlogsjacht Ter Tholen metten schipper commandeur Roothaes, comende uijt Goa's besettinge over Ceijlon, medebrengende een ladinge boven andere coopmanschappen van 700 packen fijnne caneel ende 22 packen rochevellen, ongetaxeert volgens cognoissement op Puncte Gale ingescheept ende van daer staende in corte te volgen.

Den E. Roothaes levert mede in vergaderinge over desselfs gehouden dachregister ende eenige verdere bijlagen van 't principaelste voorgevallene gedurende sijn commissie ende uijtwesen als commandeur omtrent Goa's besettinge ende den aencleven van dien, soo brenght oock mede schrijvens aen haer Ed. van den heer gouverneur van der Meijden ende sijnen raedt op Ceijlon, waerbij sijn adviserende des Comp[s] staet op dat eijlandt, soo omtrent Radja Singa als den Portugees die haer althans heel stil waren houdende, gelijck largo bij 't apart sommier verbael van Ceijlon gehouden onder dato deser te vernemen ende naer te sien sij.

Alsoo de schepen op van de mergen naer Japan geseijlt noch onder d'eijlanden in 't gesicht leggen drijven, soo wert geordonneert aen den equipagiemeester haer te waerschouwen geen reijs te vervorderen voor morgen ende ondertusschen te nacht noch over te nemen uijt 't jacht Ter Tholen de 22 packen rochevellen, die daer op Galen sijn in gescheept, om die noch aen de merct desen jaere te mogen brengen alsmede om alsdan in compagnie van de jachten Cabo Jasques ende de Roode Leeuw gelijckelijck te vertrecken, alsoo in compagnie tot 't eijnde van de straedt Bancka connen gaen eer naer Malacca binnen stevenen, om alsoo te minder Avenhorn in 't vaerwater sijnde te missen.

14[en] d[o]. Van de morgen seijlen van dese reede de jachten Cabo Jasques ende Roode Leeuw, waerin voor Malacca gescheept eenige provisien volgens gedane eijs van d'heer gouverneur Joan Thijssen, ten bedrage van f 14191.16.—. Wat haer Ed. verders hebben goetgedacht tsedert haeren jongsten derwaerts te carteren, is bij den brieff onder dato in 't generaele brief boeck ingeschreven te oogen.

d'Heer Gouverneur Generael, verselschapt met eenige der heeren Raeden van India ende verscheijden andere gequalificeerde persoonen, rijt des naermiddachs te paert om te besichtigen de buijtenforten Rijswijck, Noortwijck ende Jaccatra, alwaer alles wel in ordre vondt, soo keerden dan metten avondt in 't casteel weder.

Van den avondt sagen de Japans- ende Malacxvaerders noch in 't gesicht van de reede, maer met 't vallen van den dach quam een fraij landtwintien daermede [de] reijs vorderde.

15en do. Cort naer de middach comen hier voor de stadt ter reede ten ancker uijt Suratten de jachten Naerden, Muijden ende Hector, waerinne voor Batavia een cargasoen-retour gescheept ten bedrage van f 430064.—.—, daeronder 10000 realen in specie, nevens schrijvens van den E. Isaack Koedijck, provisionelijck de directie door 't afsterven van d'E. heer directeur van Gent zaliger becleedende, als den verderen raedt, waerbij des Compe staet als hoofsche negotien ende verderen aencleven tsedert 't jongste van daer geschreven largo sijn adviserende, als bij ditto brief van dato primo Meij verleden ende onder dato deses bij 't apart sommier verbael largo aengeroert naer te sien is.

Soo comt mede hier te verschijnen 't jacht Vlielandt comende van Persien over Suratten waerinne op Persia voor Batavia gescheept een cargasoentje bestaende uijt 14 packen leer ende partie medicinale droguen ende fruijten ter monture van f . . . [1]), brenght oock mede schrijvens van den E. directeur ende den raedt van Persia, waerbij 's Compe bedrijf, negotie, hoofsche saken ende anderen aencleven voorgevallen 't sedert sijne jongsten is adviserende, gedachteeckent in Gamron . . . . . . [1]) verleden, als breeder bij 't apart sommier verbael van 't rijck van Persia gehouden ende onder dato aengeroert verhandelt staet.

't Jacht den Dolphijn verschijnt hier mede ende comt nevens d'andere ten ancker uijt Goas besettingh over Ceijlon op . . . . . . [1]) ende Molpi, ingeladen hebbende 214 lasten rijs waervan 't bedragen per den eersten stondt te volgen, nevens een cleen letterken aen haer Ed. van den ondercoopman Leendert Leendertsen dato 20 Meij, als bij 't verbael van Ceijlon nader te sien is. d'Opperhoofden van genoemde jacht hadden en passant onse besettinge voor Bantam aengedaen, ende brachten van daer van den commanderenden coopman Johan van Wesenhagen een brief aen haer Ed. gedateert op 14 deser in 't jacht den Renocer, waerbij haer Ed. bekent maeckt hoe op den 11en deser 't vaertuijch van den vrijman Bastiaen Bouillion aldaer voorbijseijlende vernomen hadde, ende was mede onder seijl gegaen om te sien hoe 't met de ballast van de Dromedaris, dat aen 't eijlandt Poulo Moedij daerom gesonden hadt, al stondt, waermede tegens den avondt anckerde ende verstondt van den schipper van 't jacht de Conijn, dat daer mede gecomen was om 't jacht te helpen met steen ballasten. Hoe 't Engels scheepie noch op sijn oude plaets lach, maer alsoo noch een a 2 boots steen voor genoemde Dromedaris van nooden hadden, soo waren daer dien nacht overgebleven om smorgens gelijckelijck de steen te helpen becomen, waerop den 12en des smorgens de 3 boots gelijckelijck naer landt voeren, alwaer

---

[1]) Niet ingevuld.

6 persoonen vonden als 3 Javanen ende 3 Chinesen, die op stondts aen 't boort van hem Wesenhagen brachten, waeruijt verstondt dat ongeveer voor 10 maenden van de Bantammers met haer vaertuijch comende van Cerebon waren genomen, geladen sijnde met rijs, cadjangh ende boonties, sijnde in 't nemen van de haren 20 gebleven ende den nachoda met 5 anderen alleen bij 't leven gelaten ende door een Chinees op dien nacht de man voor een reael aen dat eijlandt gebracht. Wijders verhaelden genoemde persoonen dat de gemeente soo cleen als groot tot de vrede souden genegen sijn, maer datten Sulthan uijt schaemte alleen, niet wel dorste toe verstaen, hoewel alle eetwaren uijtgenomen visch daer seer dier waren. Wijders wiste niet sonders meer te verhalen, vermits in de Maleijtse tale weijnich ervaren waren, derhalven deselve hiernevens sondt. Verders adviseerde hoe schipper Schram hem hadde bekent gemaeckt dat de heele nacht onder de stadt op de reede sulcken geroep gehoort hadde van halen ende trecken, waerover beducht hadde geweest de Bantammers wellicht eenige branders op hem mochte trachten te brengen, ende somtijts met 50 ende meer musquetschoots hadden vuir gegeven, ende mett'et doorbreecken van den dach hadde het Engels scheepie van de reede aldaer gemist, sulcx niet wist of 'tselve binnen de rivier hadde gehaelt of wel dat het deurgesnapt was. Des smorgens hadde den vrijburger Bastiaen Bouillion vernomen, die des snachts bij 't Hollandts kerckhof gelegen hadt, die sijn E. verhaelde hoe des snachts veel prauwen ende vaertuijch om hem heen gesworven hadde, dan dat hem niemandt aengedaen hadde dan een cleen prautie daerin 2 Javanen, maer soo haest overgecomen waren onder seggen dat vluchtelingen waren soo scheen dat londt rieckten, het op een vluchten stelden, doch trof den eenen met een draetcogel, dat het been vermeent hem niet meer sal dragen, doch was overboort gesprongen ende noch met sijn macker ontvlucht, waerop genoemde E. Wesenhagen geraden hadde gevonden met 't jachtje de Conijn, die van voor de stadt als verhaelt opgecomen was, ende 't vaertuijch van Bastiaen Boullion naer d'eijlanden te seijlen om te sien of geroerden Engelsman hem daer nergens achter en onthieldt, alsmede soo dicht onder de wal te loopen dat bequamelijck in de rivier souden connen sien, als effect gesorteert hadt, waerover gesien hadde dat in de rivier gehaelt lach omtrent d'Engelse logie met 't achterschip 't zeewaert, waeraen verkent was. Hij gelooffden geroerde scheepie, uijt vreese van van Bastiaen Bouillion eens te sullen daer leggende besprongen te werden, sich heeft laten binnen halen, waermede afbrack.

16^{en} d^{o}. Bracht d'heer ontfanger binnen twee Maleijers, die over landt gevlucht quamen van Bantam, hebbende 6 dagen onderwegen geweest met weijnich cost, waerover seer verswackt, die voor d'E. heer Gouverneur Generael gestelt ende gevraecht naer 't een als 't ander hadden niet veel nieuws, eenelijck confirmeerden 't geene de Maleijers wegens des Sousouhounangs gesonden schenckagie aen de sulthan op Bantam per vier vaertuijgen soude gesonden

hebben als onder 11en deser uijtgedruckt, dan en wisten van het wedergeschenck niet, maer dat de Bantammers voorgaven eerstdaechs weder naer Batavia te sullen gaen.

Op den avondt comen noch 4 Maleijers met 2 Chinesen van daer, te weten Bantam, gevlucht met een prauw, sijnde deselve daer d'E. Wesenhagen in sijnen op gister hier aengelandt van verhaelt, verclaren mede van 't gesonden van de Mattaram gehoort te hebben, maer niet seeckers dan dat, alsoo haere pouassen ofte vasten uijt sijn, seer stercke preparatien maecken om weder nae Batavia te sullen trecken.

Op 't voordragen van den Gouverneur Generael, in Raede van India compleet vergadert sijnde, hoe een persoon vereijscht wierde die 't oppergesach over de vloote, naer de custe van India ende Ceijlon uijt te setten, wierde gedefereert, alsmede hoe ten hoogsten noodich ware de comptoiren ende residentien van de gouvernementen van Chormandel, Ceijlon ende Malacca als de directien van Bengalen ende Suratten oock 't comptoir Wingurla eens achtervolgens de ordre onser heeren principalen door een expressen commissaris wierden gevisiteert, soo ist dat, naer een persoon tot 't uijtvoeren van soo een gewichtich werck omsiende, daertoe sijnen dienst gepresenteert heeft d'heer Rijcklof van Goens, wie daertoe dan oock genomineert ende geeligeert hebben. Ende alsoo geroerde heere van Goens tegen primo Augusto aenstaende niet veerdich sal connen wesen om met de alsdan gereet leggende vloot tot besluijtingh van Goas bhare te vertrecken, soo hebben mede goetgevonden ende gearresteert d'E. Adriaen Roothaes, [soo] verleden jaere mede voor commandeur over de vloot voor Goa uijtgeset ende ons genoegen gegeven heeft, desen jaere weder onder 't oppergesach van d'heer van Goens bovengemelt het geleijde ende 't commando derselver te defereren ende op te leggen. Alsoo door 't overlijden van d'E. heer directeur Hendrick van Gent saliger de directie over 's Comps bedrijf in de quartieren van Guseratten ende Hindostan sij comen te vaceren ende daertoe sich is aenbiedende d'E. Leonard Winnincx, eerste oppercoopman in 't casteel, dewelcke in gemelte qualité d'E. Compie in verscheijde occasien den tijt van veerthien aeneenvolgende jaeren gedient heeft tot genoegen, soo ist dat denselven bij den Raedt van Indien in vergaderingh daertoe is aengenomen ende gecooren.

Dan alsoo genoemde Winnincx geordonneert ware om als commissaris naer Jambij tot visite geroerde comptoirs te gaen, dat alsnu niet sal connen doen, soo hebben naer overslach haer Ed. daertoe genomineert ende gecooren d'E. Joan Truijtman om als commissaris derwaerts te gaen.

In Raede van India, naer overslach gemaeckt van 't aenwesende capitael, hebben gearresteert voor Bengalen, boven de coopmanschappen derwaerts verdeelt over de twee genomineerde bodems, te senden f 300000.—.—.

Aengesien (Gode sij danck) den grooten toevloeij van rijs alhier van alle quartieren aencomende, is goetgevonden den heer directeur in Bengalen aen te schrijven aldaer geen rijs meer voor Batavia te samelen.

't Fluijtschip Venenburgh van sijn Vaderlandtse last gelost, is goetgevonden dat voor Suratte sal aengelecht ende geladen werden.

Alsoo door 't stoppen der Anckese riviere, die althans door de gracht van Bacherach sijn water moet loosen ende bevonden wert daertoe niet breet genoech te sijn, is verstaen d'selve door 's Comp[e] slaven als aenbestedinge breeder te laten graven.

Alsoo de cruijtmolens, eenige jaren verleden alhier opgerecht, merckelijck beswaert werden door de oncosten der buffels als lijfeijgenen, die daertoe gebruijckt werden, soo is in Raede van India op heden gearresteert deselve cruijtmolens hoe eer hoe liever te verplaetsen ende op de rivier te leggen om door het water omgedreven te werden, dat niet alleen veel oncostelijcker sal vallen maer veel eenpariger ende gemackelijcker, sullende tot dien eijnde een dam doen leggen in de groote rivier onder 't fortie Noortwijck om daer met het water op te setten ende door een nieuwe gracht in de gracht gegraven van capiteijn Bingam te brengen ende daer 't eijnden aen met een sluijs ende schutdeuren op te houden, recht onder de redout Batenburgh de cruijtmolens te leggen als een a 2 houtsagerien, coorn- ende suijckermolens ende sulcx meer als ten dienst van de Comp[ie] ende ingesetenen sal connen uijtgevonden werden, sullende 't werck de oncosten rijckelijck opbrengen ende betalen.

Den advocaet fiscael van India nevens 2 gecommiteerdens uijt den achtbaren Raedt van Justitie deses casteels ende den opperchirurgijn comen binnen 't casteel rapporteren, hoe aen de oostzijde hadden wesen visiteren seecker soldaet die door een ander soldaet om geringe woorden was ter neder gevelt ende daervan op stondts overleden, welcke misdadiger geattrappeert ende in hechtenis gestelt was.

17[en] d°.
18[en] d°. } Niets sonderlings voorgevallen.

19[en] d°. Comt binnen de stadt een inlander, sijnde seer gequetst, seggende 't selve hem in 't Anckese velt door de Bantammers die haer daer waren verthoonende toegebracht te sijn, doch dat hij 't ontworstelt ende alsoo ontcomen was, maer dat sijn medemackers daer gegaen sijnde om fruijten als anders te halen vertrouwe door haer genomen of gedoot waren.

Waerop alomme ordre tot goede wachthoudingen gegeven wiert, dan alsoo 't tegens den avondt gongh wiert goetgevonden tot smorgens tot ontdeckingh van 't velt te wachten.

20[en] Omtrent 7 ueren comen drie Maleijers voor den Generael, door d'heer ontfangers geconvoijeert, verhalende hoe op gisteren avondt gesien hadden verscheijde Javaense prauwen die, om d'onse onverwacht op 't lijf te vallen, haer zeijlen gestreecken hadden ende eenelijck roeijde, dat bij haer, alsoo omtrent de Morango waren vissende, vernomen sijnde, waren het ontroeijt doch vermeenden dat alle de visschers aldaer het soo niet ontcomen waren.

Op welcke geruchten van de morgen door ordre van haer Ed. den lieutenandt Hans Christoffel Loenemans met 7 Comp^{s} oorlochsprauwen gecommandeert is om naer de rivier de Moron te varen ende te sien of daer Bantams vaertuijch was, alsmede om de houtprauwen van Bartholomeus Verdevoij met sijn slaven soo daer waren te halen ende noodich sijnde te helpen of ontsetten.

Soo lichten haer ancker ende verseijlen van dese reede naer Bengalen 't jacht de Winthondt ende 't fluijtschip de Witte Valck, van hier voor dat comptoir medenemende aen verscheijde coopmanschappen ende provisien een capitael van f 33734.19.12, boven drie hondert duijsent guldens aen comptanten. 't Geene haer Ed. den E. directeur ende den raedt aldaer sijn adviserende ende in mandato gevende, can bij den brief in 't generale briefboeck onder dato geinsereert largo naergeoocht werden.

Daerentegen comt hier voor de stadt weder ter reede ende ten ancker van Macassar het Engels jacht de Jonathan, hebbende en passant Japara aengeweest, van welckers beijde plaetsen een brief van 's Comp^{s} residentien aldaer aen d'heer Gouverneur Generael ende de Raeden van India is brengende. Bij die van Macassar, geteijckent 14^{en} Junij, verstonden hoe het hem aldaer meer ende meer liet aensien van verwijderinge tusschen des landts vorst aldaer ende d'E. Comp^{ie}, te meer alsoo sedert sijn jongste schrijvens daer tijdinge gecomen was d'E. Comp^{ie} onder op 't eijlandt Menado een vasticheijt hadden gelegt, ende alsoo pretendeerde dat landt onder desselfs gehoorsaemheijt ende niet van de coninck van Ternate te staen, soo vermeende sijn croone vercort ende alsoo den Ternaetsen Coninck hem verongelijckt hadde, wie dan voorgaf daerover vervolgen wilde ende versochte d'E. Comp^{ie} sich [met] die sake niet wilde bemoeijen etc., waeruijt af te meten waere wat voorhadden, als uijt het verdere door d'haren aen onsen resident Reijnierssen voorgeslagen als breeder bij 't appart verbael daervan gehouden onder dato ingeschreven te oogen sij.

Den brief, door 's Comp^{s} resident aen haer Ed. 13^{en} Julij 1657 van Japara geschreven, bevatte hoe de Gecroonde Liefde met sijn ingeladen aldaer op 't schrijven van deselve behouden was aengelandt nevens haer Ed. letteren, dier inhoude wel begrepen hadde ende trachten soude effect sorteerden, soude verders sorge dragen dese fluijt sijne ladinge in houtwerck op Rombangh crege ende die te volgen op Damack, hoewel verstondt twee Chineese joncken op Rombangh in planck ladinge lagen, soo soude echter sorge dragen dat goede ende beter gesorteert houtwerck bequamen als jongst geschiet ware; versochte hem een memorie mochte toegesonden werden van de houtwercken die begeerden; vermeende den Tommagon Patij noch 6 a 7 houten van 65 a 70 voeten met behoorlijcke dickte hadde leggen, die verhoopte noch in de fluijt 't Paert te sullen laden.

Drie Engelse scheepiens waren daer aengecomen van Maccassar ende met den Jonathan, die verstondt dat herwaerts naer toe tendeerde waer desen brief

mede sondt, soo ware daer van Maccassar mede gecomen een ambassadeur medebrengende twee metale doch cleene stuckies, een paert ende eenige seer lange sijde petholen en een parthie muscus uijt den naem van Francisco Viero, van wien vertrout wert het ander oock onder 's coninex naem gecomen is aen den gouverneur op Japara, in recompence van 't geene desen gouverneur op verleden jaer met een Moor van Maccassar aen den coninck gesonden hadde, nevens derselver schrijvens ende veele offre van dienst.

Den capiteijn van 't Engels scheepie hadde doen naer Maccassar gongh daer aen geweest ende den gouverneur omtrent 3000 realen aen cleeden vercocht, daer nu peper voor bequam tot 4 realen 't picol.

Den 24en verleden maents waren op Samarangh aengecomen gecommitteerdens van den Sousouhounangh, die aldaer de vier strandtheeren deeden comen ende aen ider 10000 realen ter handt stelden om daer mede te negotieren ende de maijesteijt ider weder twintich in de plaets te leveren binnen 't jaer.

Tot besluijt schreef om haer Ed. ordre op eenige oude schulden ende questien om hem daer naer te reguleren etc.

Tegen den avondt comt binnen 't casteel den schafmeester in 's Compe hospitael, verhaelende hoe sijn vaertuijgen altsamen van de middach thuijs gecomen waren uijt de rivier van de Morongo, alwaer van geen Bantammer wisten, veel min eenich vaertuijch gesien te hebben, ende naer 't selve sijn volck ondervraecht hadde, soo vertrouwde de Maleijers sijn prauwen hebben sien uijt de Morongo comen, waerover gevlucht sijn ende voorgeven Bantammers geweest te sijn, door schrick wanneer maer een vaertuijch sien. Soo ware mede op stondts sijne wiltschutten, hebbende twee etmalen uijt ende in 't bos geweest, thuijsgecomen van de riviere Ancke heel hooch, maar wisten mede van geen Javanen.

Is goetgevonden aen te leggen 't fluijtschip 't Witte Paert voor Japara tot hout halen als reede voor dato vastgesteld ende uijt de besettinge van Bantam per eersten offrescerende occasie op te ontbieden. Schipper Pieter de Bitter, verleden jaere voor vice-commandeur voor Goa gebruijckt, wert weder die plaetse gedefereert. Vermits 't sterven van de stadtschirurgijn Mr Abraham wert op 't voordragen van heeren schepenen daer weder toe genomineert ende gestelt Mr. Andries Lourussen, althans chirurgijn ende apotheecker in 's Compe hospitael, mits buijten dienst ende gagie van de Compie sich moet erneren.

21en d°. Den Gouverneur Generael ende eenige heeren Raeden van India als andere gequalificeerde persoonen rijden buijten, haer Ed. de wercken ende forties rondomme eens besichtigende, welck altsamen tot genoegen wel versien ende in ordre vondt, daerop weder naer 't casteel keerden.

Des avondts naer 't gebet wert bij d'heer Joan Cunaeus in vergaderinge overgegeven, als president van den achtbaren Raedt van Justitie, het schriftelijck proces ende daerop gevolchde sententie des doots bij den advocaet fiscael van India geintenteert tegens Jeuriaen Christiaenssen van Maesterlandt over manslach

ende bij gemelten Raede ten swaerde gedoemt, welcke stucken geresumeert ende gelesen, soo wert het gewijsde als sijnde conform Godes ende des menschen wet geapprobeert etc.

22en d°. Des nademiddachs compt hier binnen de rivier de chaloup Spijt den Duijvel comende van den hoeck van Craoan, affgesonden van den lieutenandt Hans Christoffel op eergisteren van hier naer Java's oostcust geseijlt om te sien naer Java's vaertuijch van Bantam, ende op van de morgen soo als besich was om naer de spruijt genaemt de Japansche te seijlen om te vernemen of daer geen prauwen haer onthielen, alsoo d'andere spruijten al in geweest maer niet in vernomen hadden, soo vernam om de west van hem vier Bantamse bacquelaijs prauwen, die op eenige vaertuijgen van de Oost aencomende jacht maeckten, welcke haer ontjaechde, van welcke vaertuijgen verstonden dat naer Batavia wilden, als wel bleeck, ende daer noch meer volchden ende nootsaeckelijck dienen geassisteert, waertoe haer debvoir souden doen. Verders niet voorgevallen, bleef haer Ed. ordre met de chaloup te gemoet sien om hoe lange hem daer te verblijven houden souden.

Des avondts vertreckt 't galliot d'Ens naer den hoeck van Craoan, nevens een schriftelijcke ordre om aldaer tot haer Ed. nader ordre te verblijven, ende bij den schipper desselfs sal 't commando over de schepen ende chaloupen tot houdinge van goede ordre soo lange gevoert werden als daer om d'oost sullen verblijven.

23en d°. Volgens jaerlijcx gebruijck roerde den trommel in de stadt om alle Nederlandtse burgeren te doen in de wapenen comen tegens den middach, om te vergaderen voor 't stadtshuijs ende naer ouder gewoonte van dage op te trecken; daerop des naerdemiddachs, de burgerie staende in de wapenen voor 't stadthuijs, d'E. heeren Carel Hartsinck, directeur generael, ende Nicolaes Verburgh, ordinaris Raeden van India naer buijten gongen om den vendrich derselver burgerie Philips Angel t'ontslaen ende daervooren in de plaetse t'authoriseren Sr Nicolaes Snijder als effect sorteerde, daerop door de stadt naer 't casteel marchieerden, alwaer de compagnie van 't casteel in de wapenen stondt, treckende 't binnen driemael om, waerop haer Ed. de officieren als d'principaelste ende aensienlijckste uijt de borgerie lieten binnen roepen haer beschenckende, ende naer een cleen half uijere sittens namen afscheijt ende herstelden de compagnie weder, doende drie chargien musquettados, den Gouverneur Generael ende alle de Raeden van India staende op de voorpeuije tegens de balie ende 't selve beschouwende, daerop weder stedewaerts keerden, ondertusschen den doncker aencomende, brachten 't vendel ende d'officieren te huijs ende besloten soo dien dach van optrecken met eens rijckelijck om te drincken.

De Cambodische gesanten hielden heden seer ernstich aen dat haer heer mochte toegestaen werden een pas om naer de Cust Chormandel te navigeren, doch is verstaen d'selve haer versoeck noch desen jaere op het beleeffste doenelijck t'ontseggen om de consequentie wille.

Is mede verstaen met 't jacht de Bul noch 100 militaire coppen naer Taijoan te senden, sijnde dan desen jaere derwaerts getrocken 316 coppen.

24en do. Nemen de Cambodische gesanten haer affscheijt van den Gouverneur Generael ende Raden van India die, naer deselve met siri pinangh onthaelt te hebben, ter handen stellen drie brieven in 't Nederduijts met haere Maleijtse translaten...... [1]) eenige geschencken aen den coningh, onderconingh ende den sabander, welckers inhoude in 't generale briefboeck onder dato deser naer te sien sij.

Des achtermiddachs comt den equipagiemeester binnen 't casteel ende presenteert aen d'heer generael een briefjen, bij schipper Arent Dircksen op 't jacht de Griffioen ter wacht leggende op den hoeck van Craoan op gisteren avent aen hem Danser geschreven, waerbij is adviserende dat aldaer geen Javanen verneemt, dan dat gisteren uijt de wal 7 Javaense vaertuijgen met oilseijlen gesien heeft, doch die passeerden een tingangh willende naer Batavia, die sij niet moeijden, sulcx niet wist of Bantamse Javanen waren of niet, vertroude soo daer soo veel vaertuijch hadden als men hier wel seijde dat meerder quaet souden doen aen de gaende ende keerende handelaers als nu geschiede, daermede affbrack hebbende geen materie om deselve te prolongeren.

't Jacht Arnemuijden is goetgevonden voor Cambodia aen te leggen.

Om redenen is goetgevonden, ten aensien alhier thans redelijck van bequame lichte bodems versien sijn, 't fluijtscheepie de Vinck, 't jacht Geldria, 't galliot Ens ende de chaloup Amsterdam door drije besondere wegen in 't ooste mousson naer de quartieren van Amboina ende Ternaten te senden, om t'onderstaen of het oock mogelijck soude connen wesen dat men die quartieren soo wel in 't ooste als in 't weste mousson soude connen bevaren ende des noot seconderen.

Soo wert mede goetgevonden in Raede van Indien, aengesien alhier 9 oorlochsschepen ter reede seijlreet hebben leggen om naer de bhare van Goa tegens onsen algemeenen vijandt den Portugees te vertrecken, tegens Dingsdach aenstaende een algemeenen bedendach uijt te schrijven om Godt de Heere te bidden des Compe wapenen ende desseijnen doch met sijn genadigen zegen met victorien wil becroonen tot welvaren ende uijtbreijdinge van 's Compe staet als voornamentlijck 't rijcke Christij.

25en do. Des smorgens met de landtwint seijlt van dese reede 't jacht de Bul naer Taijoan, medevoerende soo aen coopmanschappen ende provisien een cargasoen ten bedrage van f 21490.13.14 nevens een brieff aen den gouverneur Coijett ende den raedt van Formosa; wat haer Ed. bij deselve sijn schrijvende, can onder dato deses in 't generale briefbouck naergesocht worden.

Soo comen mede binnen 't casteel de aenwesende gesanten van den pangoran van Jambij om haer affscheijt van haer Ed. te nemen, alsmede den E. Joan Truijtman als commissaris tot visite van dat comptoir medevarende

---

[1]) Niet ingevuld.

met 't jacht den Achilles, waerop, de gesanten ter audientie nevens d'E. Truijtmans bij haer Ed. in de groote zale gebracht, soo werden deselve ter handt gestelt den brief van haer Ed. nevens geschenck aen den pangoran als noch drie brieven, aen eenige grooten aldaer in antwoorde der haren geschreven. Soo mede wierde den commissaris alle de papieren tot uijtvoeringe van sijn commissie mede ter handt gestelt nevens de facture van 't geladene in genoemde Achilles tot vervolch van den handel aldaer ter monture van f 88659.7.4, bestaende in comptanten, gesorteerde cleeden ende provisien, nevens den brieff van haer Ed. aen 't opperhooft S[r] Nolpe, als alles breeder bij 't briefboeck, daer d'selve onder dato deses geregistreert ende ingeschreven staen, naer geoocht can werden.

26[en] d°. Comen alhier van den hoeck van Craoan weder ter reede 't jachtje Geldria, 't fluijtie de Vinck ende 't galliot Ens, om naer d'oosterse eijlanden te seijlen op ontboden, daernevens comt hier mede 't galliot Charlois, die deselve heeft wesen waerschouwen.

Soo comt mede hier binnen de rivier den lieutenandt van 't prauwenhuijs nevens 7 oorlogsprauwen op 20 deser naer Craoans hoeck vertrocken, rapporterende dat aldaer anders geen prauwen van Bantam vernomen heeft als daer van jongst geadviseerd hadde, hadde alle de spruijten aldaer in- ende doorgeseijlt maer niet vernomen, vertrout dat de schrick van Bantamse prauwen te sien voor de swarte Chineese handelaers haer al te mets voor haer eijgen schaduwe doen loopen.

27[en] d°. Schipper Lucifer verthoont in vergaderinge van India hoe desselfs aen de Comp[ie] verplichten tijt was comen te expireeren, versochte oversulcx hem mochte toegestaen werden met sijn familie naer 't Patria aenstaende besendinge te keeren, 't welck hem toegestaen sij ende geordonneert bij provisie op 't schip Orangie voor 't Vaderlandt aengelecht soude overgaen ende sijnen dienst waernemen.

In vergaderinge van India is mede overwogen het schrijvens van de heeren Meesters raeckende den slechten vertier ende demande der suijckeren ende dienvolgende d'selve alhier behoorden de beste tot 4 ende die daeraen tot 3½ reael 't picol in te coopen ende niet duijrder, ende alsoo bevonden wert het niet mogelijck sal sijn die van Batavia de beste tot sulcken prijse sullen cunnen leveren, oock ten aensien de groote schade die nu jongst bij den Javaenschen oorloch geleden hebben, als dat om die soeticheijt tot ballast der vaderlantse schepen sullen benoodicht vallen, hebben geresolveert de suijckeren alhier tot 't vertreck der jongste vaderlandtse schepen tot 6 realen 't picol de eerste hooftsoorte noch in te coopen, de middelsoorte tot 5 gelijcke ende de derde soorte tot 4 realen 't picol, ende naer dato van dien haer suijckerplanters van dato te waerschouwen de Comp[ie] deselve tot geenen hoogeren prijs sal nemen als bij d'heeren Meesters als vooren uijtgedruckt staet beraemt.

28[en] d°. Des naermiddachs reeden d'heer Generael en eenige heeren eens

buijten om de wercken ende forten te visiteren ende keerden des avondts weder in 't casteel, waermede desen dach geeijndicht sij sonder dat ijets anders remarquabels gepasseert sij, als mede op den

29en do daeraen.

30en do. Wert in Raede van India gearresteert met communicatie des kerckenraede alhier den predikant do Sas desen jaere weder op de vlote voor Goa sijnen dienst te laten becleeden, den ondercoopman Bex met den titul van schout bij nacht ende fiscael over de vloote naer Goa gaende te laten vertrecken.

D'opperhoofden van 't Engels scheepie den Postillion vertoonen in Raede van India hoe op van de morgen haer schip ende goet voor den achtbaren Raedt van Justitie bij publijcque vonnisse waere verbeurt verklaert ende daernevens d'heer fiscael sijn actie op haer persoonen gereserveert, dan alsoo hier ter reede 't Engels scheepie de Jonathan was leggende ende dat naer Suratten tendeerden, versochten oversulcx haer mochte toegestaen werden met 't Engels scheepsvolck daermede te vertrecken om alsoo weder in Engelandt te mogen keeren, daerop haer sulcx afgeslagen wiert ter tijt ende wijle d'heer fiscael sijn actie tegens haer soude hebben g'institueert ende uijtsprake daerop gevolcht ware etc. Doch belangende 't bootsvolck is verstaen met haer kist ende plunderagie sonder meer licentie te vergunnen om te mogen metten Jonathan vertrecken.

Den E. Leonard Winnincx op versoeck is toegestaen sijn outste soon naer 't Vaderlandt over te mogen senden mette naeste retourschepen.

Belangende 't poinct om de Hollandtse sweertdaelders, alsoo beter in valeur ende waerdie sijn dan de cruijsdaelders, derhalven of men die hier soude connen doen hooger cours nemen dan de cruijsdaelders om daerdoor mede soo vermeent wert 't wechvoeren derselver voor te coomen, soo is verstaen d'selve ten prijse als op 29en Meij verleden jaers gereduceert staen voor eerst te laten verblijven.

Tot weringe ende voorcominge van particulieren verboden handel, die seer in swangh gaet op de afgelegen comptoiren, is geresolveert alle des Comps dienaers van den eersten tot den lesten, van den minsten tot den meesten, te ordonneren, alwaer de Compie geen hooch gesach ende colonie is hebbende, dat deselve sullen op 't aenschrijvens deses bekent moeten maecken aen den raedt aldaer wat gelt daer besitten ende machtich sijn oock van anderen onder haer hebben ende alle 't selve aldaer aen 's Comps cassa (boven 'tgeene alleene tot nootdruft van doen hebben) te tellen, om alhier bij de Compie op intrest genomen off wel anders aen haere volmachtichde gegeven te werden naer bevinden sullen voor haer geraetsaemt. Doch bijaldien imanden 't contrarie gedaen hebbende bevonden wiert, sal boven de confiscatie derselver soodanich gecorrigeert werden als naer exigentie van saecken ende luijt des generalen articulbriefs tegen den particulieren handel gestabilieert sullen bevinden te behooren.

Is mede goetgevonden bij placcate te laten aenslaen, soo imandt eenige

cleenicheden van de buijtencomptoiren ofte uijt het Vaderlandt begeert, dat 'tselve niet meer sal vermogen bij sijn schrijvens t'ontbieden onder 't pretext het tot sijn huijshoudinge als anders sij, maer van d'een of d'ander quartier iets begerende ende hier niet becomelijck sijnde, om dan daer door niet verlegen te vallen, dat 't selve sullen aen de oppercoopluijden deses casteels opgeven, om alsdan bij ons geexamineert te werden, ende bevonden sijnde noodich ende vereijscht wert sal 'tselve haerluijden door de Comp^ie^ van daer (met propere avance voor haer intresten, vrachten ende periculen genietende) ontboden ende versocht worden etc. 't Schip Malacca door gebreck van bequame andere bodems voor Bantam ter besettinge ter senden ende daertegens op te ontbieden 't Witte Paert ende de Renocer, 't eerste voor Japara ende 't ander [voor] Arracan gebruijckt te worden.

Op de doleantien der officieren dat de chirurgijns soo in dienst als daer buijten haer niet ontsien, soo eenige patienten crijgen om te verbinden, dat den officier [niet] bekent te maecken eer het tweede verbandt doen, ter contrarie die helpen verheelen ende voor de officiers verbergen tot nadeel van de ingesetenen ende weringe der h. justitie, waerop goetgevonden sij eerstdaechs een placcaet tegens te doen emaneren ende de contraventeurs derselver voor d'eerste mael een boete van 25 realen sal verbeuren, ende meermalen ter arbitragie van den rechter etc.

31^en^ d°. d'Heer ontfanger Rutgers comt binnen 't casteel met een Javaen comende van de oost, die ordre hadde om hem ontfanger aen te seggen hoe de vier strandtheeren van den Sousouhounangs zeehavenen van meeninge waren ider met ses welgemonteerde vaertuijgen door ordre des Sousouhounangs de riviere van Craoan te comen visiteren, om te sien of die van Bantam daer quamen nestelen om die daer van daen te doen vertrecken off andersints te doen doen, derhalven 'tselve soude willen aen d'heer Gouverneur Generael bekent maken off daer ijets tegens hadde waeromme soo naer niet soude mogen comen, waerop den boode tot antwoort gegeven is, sijn meesters aen te seggen dat vrijelijck soo naer mochten comen ende verrichten 't geene voornemens waren, waerop weder met sijn vaertuijchie, daer in noch 2 man, wechvoer.

Dese loopende maent sijn alhier op Batavia door de doodt wechgeruckt ende ter aerden bestelt 151 menschen, bestaende uijt de navolgende natien:

58	Comp^s^ dienaren	alle Europianen
4	burgers	
4	vrouwen	
19	kinderen	
'tsamen 85		

85 transport

85	transporteeren	
5	inlanderen	alle Asianen
9	d° vrouwen	alle Asianen
34	d° kinderen	alle Asianen
18	lijfeijgenen	alle Asianen

comt 'tsamen 151 als vooren.

Waerjegens in genoemde tijt hier weder in de kercken gecarstent sijn 7 Nederlandtsche, 14 Mardijckers, 5 lijfeijgene kinderen, ende getrout 7 paren uijt 's Comp^s dienaren, ende van de vrije burgeren een paer, 4 paren Mardijckers ende 10 lijfeijgenen.

In de maent van Julius sijn hier successive soo ter reede als in de riviere aengecomen 36 stucx inlandtse vaertuijgen meest van de Oost van Java, gemant geweest tesamen met 306 coppen, boven noch 62 stucx canootjes met 127 man, gecomen met hoenderen, eijeren, piesangh, pinangh ende andere eetwaren uijt de riviere van Craoan, ende hebben bovengenoemde vaertuijgen volgens lijste van den licentmeester hier vertholt ende ter vente gepresenteert de onder genoemde coopmanschappen ende provisien, namentlijck:

20	stucx	lijfeijgenen,
107½	lasten	rijs,
11½	d°	boonties,
49	d°	sout,
836	picol	peper,
110	d°	witte suijcker,
523	d°	swarte suijcker,
104250	bos	kneppel suijcker,
3250	d°	padie,
1247	gantingh	rijs,
8	corven	ajuijn,
1000	bos	ajuijn,
400	d°	loock,
200	d°	piesangh,
4000	d°	cattoene garen,
600	d°	tamberinde,
50	stucx	koebeesten,
10	d°	harten,
175	d°	cabriten,
66	d°	gansen ende enden,
3940	d°	hoenders ende capoenen,
20100	d°	gesoute visjes,
27600	d°	gedroochde vissen,

2850	stucx	oude clappussen,
106600	d°	oude pinangen,
30000	d°	jonge pinangh,
1000	d°	gesoute eijeren,
500	d°	versche eijeren,
1550	d°	aerde coockpotten,
140	d°	calckpotten,
300	d°	cadjangs,
15	d°	jati balckies,
660	d°	jate plancken,
2024	d°	tot 't maecken van suijckerkisten,
93	potten	met clappusolie,
11	sacken	taback,
160	sacken	capock,

waerjegens hier wederom van dese loopende maent met passen vertrocken sijn, volgens lijste van d'heer ontfanger van hier medeslepende met 40 stucx inlants vaertuijch mede hier omher varende ende t'huijs hoorende (boven 't geene met de 2 Cambodische prauwen mette gesanten van daer, die tholvrij gegeven sijn, vervoert hebben), soo aen cleeden en coopmanschappen als hier onder uijtgedruct, te weten:

6859½	realen	incoops cleeden,
1420½	„	aen diverse Chinese waren,
194	„	aen sout,
332	„	aen goutdraet,
396	„	aen porceleijn,
279	„	aen coper,
73	„	aen out ijser,
69	„	aen galnoten,
20	„	aen isere pannen,
32	„	aen arrack.

AUGUSTI anno 1657.

Primo d°. Comt binnen 't casteel den capiteijn Mr Boggrits van 't Engels scheepie de Jonathan, alhier van Macassar aengecomen eenige dagen verleden, nemende sijn afscheijt van d'heer Generael ende de Raeden van India als seijlreet leggende om naer Suratte te navigeren, die des smiddags bij haer Ed. bleef eeten op 't afscheijtmael van commandeur Roothaes naer de Custe van India; wanneer des naerdemiddaechs haer Ed. voornoemde capiteijn een briefken aen d'heer directeur in Suratte ter handt stellen. Item stonden sijn E. toe eenige

brieven met Skijnner op Bantam te mogen wisselen sonder meer, ende opdat van alles te beter mochten kennisse hebben, wiert geordonneert d'heer Vernatti mede derwaerts vertrecken soude met 't schip Malacca, om op de wisselinge der papieren reguard te nemen ende kennisse dragen soude opdat onder dien deckmantel niets tegens onse meeninge geschiede.

2en d°. Vertreckt met den dach ende de landtwint van dese reede 't Engels meergenoemde scheepie de Jonathan naer Suratte, alsmede 't schip Malacca naer Bantams besettingh om daer gebruijckt te werden, waermede den E. Vernatti vertreckt om bij te woonen de wisselinge der brieven van Skijnner ende d'Engelschen capiteijn, medenemende een brief aen den commanderende coopman Wesenhagen om haer Ed. alhier in plaets van Malacca op te senden 't jacht den Renocer om naer Arracan gebruijckt te werden ende de fluijt 't Witte Paert naer Japara, ende sal met een der selver schepen de heer Vernatti weder connen herwaerts keeren, sonder iets sonderlings meer als dat daer nevens eenige verversinge voor de vloote waren sendende.

Ontrent tusschen 7 ende 8 uijeren voer d'heer directeur generael van India ende d'heer ordinaris Raet van India Joan Cunaeus (ende den secretaris Frisius om de commissie te lesen) naer 't boort van den Phoenicx om den E. commandeur Roothaes den volcke voor te stellen ende te authoriseren, als naer een wijle aen boort getoeft, 't behoorlijcke sein gedaen ende de officieren van de schepen aen boort waren geschiet sij, ende dreven soo van de reede de vloote naer Goa gedestineert onder 't subalterne commando van voornoemde Roodthaes, onder 't opperbevel van d'heer Rijckloff van Goens extraordinaris Raedt van India, bestaende uijt de schepen van oorloge de Phenicx, Zierickzee, Worcum, Tertholen, Weesp, Goutsbloem, Leeuwinne, Der Schellingh ende Avondtstar. Omtrent den middach keerden gemelte heeren Raeden weder naer 't casteel, ende de vlote bleef door gebreck van doorkoelende landwint buijten de reede drijven.

3en d°. Des morgens sagen de schepen, naer Indias Custe tenderende, noch tusschen d'eijlanden seijlen ende waren des middachs verre buijten 't gesichte. De Heere wil haer verder in salvo geleijden ende met victorie tegens haere vijanden ende over deselve zegenen. Naer de middach brenght de heer majoor van Dam ter vergaderinge van haer Ed. binnen seeckere drije Maleijers ende een vrouw, comende van Bantam over landt gevlucht, hebbende seven etmalen onder wegen geweest sonder eenige leefftocht als haer 't bosch gegeven hadde alsoo niets medegenomen hadden van Bantam, bijgecomen vermits aldaer selfs niet veel en hadden, vermits sedert aldaer nu omtrent de 2 maenden met haer vaertuijch gevangen genomen ende opgebracht waren, haer geen cost anders versorcht is als conde loopen bescharen of bedelen, sulcx aldaer half afgemath ende nu door de geleden ongemacken seer verswackt ende sieckelijck waren, connende de mage noch geen eten verdragen als besocht hadden aen 't geene haer den sergeant van de Sevenhoeck buijten, daer eerst aenquamen, haer

gepresenteert ende gegeven hadden, wisten sonderlings niet te seggen vermits bij niemandt der grooten gewoont hadden, eenelijck seijde aldaer op Bantam gants geen preparatie gemaeckt wiert totten oorlogh om herwaerts te comen, daer op haer verloff gaven 't stadtwaerts te gaen naer den capiteijn van de Maleijers om haer te versorgen.

In vergaderinge van India, naer voorgaende audientie ende eenige gedane verbeteringen, is goetgevonden de groote Chineese schuldenaren der Comp^ie ende arackbranders deselve eenige lasten rijs tot 't branden van arack te doen geven op haer versoeck, mits daervooren betalende 30 realen voor 't last comptant.

Ende wert bij haer Ed^e geapprobeert de goede gedane voorsorge der heeren kerckmeesteren alhier, blijckende bij 't gehouden boeck der kerckelijcke incomsten ende gedragen lasten, waerbij in den tijt van 2 jaren 1000 realen te boven quamen, die versochten ende haer toegestaen sij op intresse bij de Comp^ie ten proffijte van de kerck te setten.

4^en d^o. d'Heer Cunaeus, Raedt ordinaris van India ende president des achtbaren Raedts van Justitie verthoont hoe althans alle de schriftelijcke gedingen voor den achtbaren Raedt voornoemt waeren affgedaen ende uijtgesproocken, oversulcx versochte, eer weder eenige processen mochte voorvallen, dat d'heer de Vlamingh van Oudtshoorn conform resolutie van 29^en Meij passado bij ons gearresteert mochte desselfs plaetse als president voornoemt becleeden, 't welck sijn E. toegestaen sij.

Soo is mede goetgevonden dat de Mardijckers crijgsofficieren niet meer onder de Nederlantse crijgsofficieren sullen staen maer hare aparte vergaderinge ende wachthoudinge laten doen, doch opdat van d'selve haer doen ende laten mogen verseeckert sijn, soo is goetgevonden in plaets van d'heer Joan Cuneus, die als colonel over de Batavise burgerie gestelt, althans in 't fort woont, des snachts de ronde niet meer doen can ende hare wacht visiteren, daertoe te stellen d'heer Willem van der Beeck, om als colonel de wachten te visiteren ende in alle haere vergaderingen te presideren ende beleggen tot onser gerustheijt. Om de schippers ende stuirluijden, bescheijden op 't fluijtie de Vinck, 't jacht Geldria en 't gallioth Ens, te beter te animeren om de reijse te mogen winnen van hier naer d'innewaertse oosterse quartieren van Amboina ende Moluccos, ider als de reijse wint, volgens den wech haer bij te geven schriftelijcke ordre voorgeschreven, sullen genieten een maendt gagie.

5^en d^o. Den vendrich Pieter Theunissen gaet met 90 coppen van hier de rivier opwaerts, sijnde voor 5 dagen gevictualieert, om eenich cromhout in 't bosch te cappen ende langs gemelte rivier weder bequamelijck [1]) af te connen brengen, alsoo alhier om 't selve hout totte schepen seer benoodicht sijn.

6^en d^o. Niet sonderlings aenteeckenenswaerdich gepasseert.

7^en. Des naerdemiddachs paresseert hier behouden uijt het vaderlandt voor de camer Middelburgh 't fluijtschip den Oijevaer, van daer geseijlt den

[1]) In het HS. staat: *bequamen*.

24^{en} December verleden jaers, hebbende aen de Cabo aengeweest ende onderwegen geduerende de reijse 10 man verlooren, is uijtgeloopen met 227 coppen ende brenght gesont hier aen landt 216 gegagieerde ende een jongen sonder gagie, daeronder 86 militairen. Met gemelte fluijtschip becomen een briefken van den commandeur Riebeeck van de Cabo geschreven 15^{en} Meij passado, waerbij aenroert hoe 't sedert sijn jongste per Venenburgh aldaer gearriveert waer 't schip den Oijevaer ende de Gecroonde Leeuw, soo hadde de heeren Meesters sijn E. van Amsterdam aldaer toegesonden een rosmolen met 3 molenmakers om deselve aldaer op te stellen ende alsdan herwaerts te senden, als voornemens bleeff met de Meijschepen te doen effect sorteren. Verhaelt mede van een Engels scheepie de Meijblom, van Cormandel daer aengelandt, geladen naer hun seggen met Cust-doecken, salpeter ende weijnich suijcker, waermet een van de dubbelde papieren, van d'heer van Goens naer 't Vaderlandt geschreven aen de heeren Meesters ende daer gelaten, hadde medegegeven, welck scheepie door geleden storm omtrent de Cabo soo ontramponeert was ende van alles gebreck hadde dat, indien d'selve aldaer niet op haer ernstich bidden van victualie, timmerluijden als anders geholpen hadden, daer sou moeten hebben blijven. Den capiteijn presenteerde 't schip ende 't goet aen de Comp^{ie} aldaer te vercoopen dat daer ongelegen oordeelde, waer met eijndichde sijn schrijvens.

Soo comen hier mede voor de riviere ten ancker van Solor 't galliot de Boterbloem ende de chaloup Waijpouti, medebrengende een cargasoentie ter monture van f 6981.10.13, wegens 80 stucx lijfeijgenen, 8¾ bharen sandelhout, 23½ picol wasch, 460 ℔ elephants- ende zeekoetanden, als 25 stucx paerden, 100 dittos schapen ende 13 verckens als eenige andere cleenicheden meer door 't opperhooft van Solor Hendrick ter Horst gesonden van daer, nevens derselver schrijvens van den 23^{en} Julij, waerbij largo is adviserende den toestant der saecken aldaer wegens de Comp^{ie} ende de Portugesen als d'inwoonderen ende 't verplaetsen ende afbreecken van 's Comp^{s} fortresse Henricus op Solor etc., als largo bij 't appart verbael van dat gewest gehouden onder dato deses uijtgedruckt naer te oogen is. Met 'tselve galliot becomen oock een brieff van Niaij Tchili, sijnde de landtvoochdinne van 't landt van Solor, aen d'Ed. heer Gouverneur Generael ende de Raden van India geschreven in 't Maleijts, nevens een translaet op 't Nederduijts, inhoudende dese regulen ende sin:

Brief van Niaij Chili van Solor aen d'Ed.
heer Gouverneur Generael geschreven.

Desen brief van vrundtschap compt van Niaij Tchili aen den heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker ende alle de Raeden in 't casteel Batavia, dewelcke den grooten Godt in dese ende de toecomende werelt segene, alsoo sij het van den heere der eeuwen.

Na desen soo heeft de heer Generael belast dat het volck souden trecken uijt het fort op 't landt van Solor, wat sullen wij hier tegen doen? doch Solor en heeft aen de Comp[ie] niet misdaen, ende de heer Generael belast dat se uijt dat fort souden gaen ende maecken het Coupangh, doch daer en is niet aen gelegen, maer die van Solor en hebben geen schult bij de Comp[ie] maer het herte van ons allen op Solor is om goet en quaet te hebben, te sterven ende te leven bij de Comp[ie], niet anders, noch ons herte en sal niet van de Hollanders afgescheijden worden. Mede belast de heer Generael dat capiteijn Hendrick ter Horst sal gaen woonen op Coepangh, ons herte en sal dies niet vergeten noch anders werden jegens de Comp[ie]. Voorts secht de heer Generael dat wij te samen souden gaen woonen op 't eijlandt Rottij, doch wij van Solor en sijn niet gewoon te gaen woonen in een ander landt, want onse voorouders hebben in haer landt geleeft ende sijn er gestorven ende en sijn niet elwaerts gaen woonen, ende is 't eijlandt Roti 's Comp[s] landt, Solor is mede 's Comp[s] landt, daer en is geen onderscheijt. Hier benevens aengaende de oorloch met de Portugesen, indien de Comp[ie] de Portugesen voor haere vijanden houden, wij oock insgelijcx ende en sullen niet nalaten de Portugesen voor vijanden te houden, de Heer en late doch sulcke woorden noijt gehoort werden alsof wij de Portugesen oijt souden aenhangen ende onse handen tegen de Comp[ie] verheffen, sulcx en is aen onse voorouders tot nu toe noch noijt bevonden, doch tegenwoordich is noch met de Portugesen eene negrij genaemt Pamangh-Kaijoe, doch dewijl haer sengadij is in handen van capiteijn Hendrick Terhorst, soo hebbe versocht dat hij met die lieden wilde verdragen, want het een landt is met ons landt, ende wij hebben alsoo ons best gedaen opdat ons landt niet anders en was als 's Comp[s] landt.

Wijders, wanneer de gouverneur heer Vlamingh uijt Ambon na Timor is getogen, wie sijn hem gevolcht anders dan drie van onse negrijen, te weten Loewaijangh ende Lemkier ende Trangh? doch de sengadij van Adenare is gecomen met 2 prauwen, maer en heeft den admirael heer Vlamingh niet gevonden ende is terugh gekeert, doch dewijle d'heer Vlamingh heeft gesien welck hem niet gevolcht sijn, waerom en heeft hij die niet met den eersten gestraft? want de heer de Vlamingh is een groot man, doch ick ben maer een vrouwe, wat verstant ofte macht hebbe ick bij soo een groot man? ende van degene die in de tocht na Timor achter den heer Vlamingh gevolcht sijn, wie heeft het cruijt ende kogels gedragen, wie heeft de londt gedragen, wie heeft alle het goet gedragen, waren het die van Roti, ofte van Sauwo, ofte van Amabei, ofte van Soenebaij, ofte soldaten, ofte matroosen, ofte wie warense, die het volck dat op 't geberchte gequetst wierde afdroegen tot aen de chaloupen? dese waren immers mijn volck die het droegen, het sijn mede alle kinderen van sengadijs ende fraije lieden geweest, die alle tsamen sijn gebleven op Timor met Jacob van der Heijden, ende dat alleen om de saecke van de Comp[ie] niet

om eenige sake van ons op Solor. In dese staet sijn wij van wegen de Comp^{ie}, doch nu belast d'heer Generael een fort te maken op Koepangh ende op Roti, dat is wel, doch indien ons eenige swaricheijt bejegende op Solor, wij versoecken vrundelijck dat de Comp^{ie} ons een weijnich believe te helpen met buscruijt, cogels ende eenich geweer ende soldaten om het landt van de Comp^{ie} te beschermen, dat het niet verlooren en gae.

Dewijle mijn gelegentheijt armelijk is ende ick een vrouwmensch ben, soo en hebbe geene vereeringe te senden voor d'heer generael dan veel groetenissen, ende en wilt doch het landt der Comp^{ie} in Solor niet vergeten.

Des avondts met de landtwint seijlen van dese reede 't fluijtscheepie de Vinck, 't jacht Geldria, 't galliot Ens ende de chaloup Amsterdam om t'onderstaen langs soodanigen wech, als haer bij aparte schriftelijcke ordre ider derselver medegegeven is, of in 't ooste mousson de oosterse quartieren soude connen beseijlen van Amboina, Ternaten ende Banda, nevens schrijvens aen de respective gouverneurs als 's Comp^{s} resident op Maccassar ende 't hooft van de palissadesterckte van de Comp^{ie} op Manado. Wat ordres haer Ed. daerbij als andersints meer aen ider derselver sijn gevende, wert onder dato in 't generale brieffboeck naergesien, alwaer geinsereert staen.

8^{en} d^{o}. Comt hier binnen 't casteel den heer ontfanger met 2 afgesondenen van den Kiaij Tommagon Surranata, gouverneur van Demack, met een brief van den selven aen d'Ed. heer Gouverneur Generael, waerbij versocht een Persiaens paert voor den Sousouhounan te coopen, als bij 't affschrift des briefs uijt 't Maleijts in 't Duijts hieronder volgende te lesen sij.

Translaet missive van Kiaij Tommagon Surranata aen den Ed. heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker.

Desen brief comt van UEd^{ts} broeder den Tommagon Surranata aen mijn broeder den Ed. heer Gouverneur Generael tot Batavia, die Godt Almachtich vermeerderingh van staet, veel gesontheijt ende duijsent jaren levens op der aerden wil verleenen, die oock recht ende gerechtigheijt bewijst aen alle natien ende die oock medelijden heeft omtrent arme menschen om in alle gelegentheijt te helpen ende voor te staen (beneffens andere Javaense complementen meer).

Brenger deses is mijn broeder genaemt Wiera Diepa ende Loera Patra Wangsa, die ick sende aen de Ed. heer Gouverneur Generael met dese mijnen brieff, waerbij versoecke een schoon paert, dat bequaem is om aen den Sousouhounan te presenteren, hoe veel 't selve comt te costen sal ten dancke aen UEd. restitueren en voldoen, tsij met gelt, rijs, houtwerck ofte andere waren

volgens UEd. begeerte, tot dien eijnde sende dese mijnen voornoemde broeder Wiera Diepa even alsof ick selfs persoonlijck bij UEd. present quame, dierhalven versoecke seer vrundelijck dese mijne begeerte gelieft toe te staen. Vorders, soo den Ed. heer Gouverneur Generael gelieft te senden een schip alhier in Demack, 'k sal alles laten toecomen 't geen UEd. mijnen broeder van mij gelieft te eijschen, dits alle mijne begeerte en versoeck op mijn broeder den Ed. heer Gouverneur Generael.

9en d°. Comt hier ter reede uijt Bantams besettinge het fluijtschip 't Witte Paert om naer Japare gebruijckt te werden, medebrengende van den commanderende coopman Wesenhagen een briefken aen haer Ed. in dato 6en deser, waernevens eenelijck een cleen jonckien bij den vrijburger Bastiaen Bouillion genomen ende geladen met sout ende dammers was opsendende, alsoo daer tot dato sedert sijn jongste niet anders was voorgevallen, ende sondt de fluijt 't Witte Paert volgens ordre op, ende soude Soutelande aldaer noch een a 2 dagen behouden om d'E. Vernatti mede weder herwaerts te keeren ende alsdan meteenen adviseren wat van de spruijt sij, die gerucht wert van Bantam in Sint Nicolaesbaeij uijt te comen ende 't Engels jachtie doorgecomen sij, vande waerheijt is.

In geroerden brief stondt in postdato onderaen, hoe op 't sluijten derselver in zee gesien hadt 3 zeijlen comen van de west, daer sich naer toe vervoecht ende bevonden hadde te wesen de jachten Soutelande ende 't Conijn, nevens een Engels schip genaemt den Fredrick, op 14 Januarij verleden uijt Engelandt geseijlt, daerop tot capiteijn eenen Robbert Skijnner, sijnde broeder van den agent op Bantam, tenderende recht naer Bantam, derhalven aen hem Wesenhagen versocht volgens ordre van sijn meesters der nieuwe veraccordeerde Compie hem mochte toegelaten werden naer Bantams reede onverhindert te seijlen, dat hij hem beleefdelijck hadde affgeslagen, doch dat derwegen verder hadde versocht om mondelingh met den anderen te spreecken aen landt hem mochte toegestaen werden, daerop hij Wesenhage gedient hadde 'tselve niet vermochte buijten speciael consent toe te staen, oversulcx alsoo op stondts een schip naer Batavia was zendende, woude 'tselve haer Ed. alhier bekent maken ende alsdan derselver ordre op dat poinct afwachten, waermede sij Engelsen haer tevreeden hadden gehouden ende nevens hem Wesenhagen voor een crommert geseth. Verders was aenroerende hoe tot ontseth van den burger Bastiaen Boullion 't jacht den Conijn hadde gesonden, alsoo 12 Bantamse vaertuijgen ten oorloch wel versien ende ider met 40 à 50 man ende eenich swaer schut waren uijtgemaeckt op hem, dan hadde gemelte jacht hem Bastiaen niet vernomen, sulcx vastelijck presumeerde de straet uijtgedreven moet wesen of wel in Bantam opgebracht, daervan de seeckerheijt met d'E. Vernattij vermeijnde te schrijven.

In vergaderinge van India is gearresteert het fluijtschip den Oijevaer tot vervolch ende overvoer van de coopmanschappen voor Persia aen te leggen,

om noch in comp[ie] van d'heer van Goens naer India's cust te seijlen tot overvoer van de militaire macht derwaerts geprojecteert, item 't jacht den Hector tot een retourschip aen te leggen om desen jaere naer 't patria gebruijckt en aldaer eens terdegen versien te werden.

Naer vele overwegens ende gehouden deliberatien is geresolveert de reede uijtgesette vloot naer de cust van India, als die thans geequipeert ende dagelijcx onder 't gesach van d'heer van Goens staet te vertrecken, te wenden tot affbreuck van onsen vijandt den Portugees op de sterckte Diu, om te sien of die door Godes zegen onder 's Comp[s] gewelt conde stellen.

Ende sullen met de jachten Goes, Naerden ende Vlielandt mitsgaders het schip den Salmander ende de cargasoenschepen Venenburgh ende Oijevaer mede naer India's custe nu gesonden werden 600 militaire coppen, boven de officieren ende de comp[ie] Amboinesen van capiteijn Radja Talella, sterck 80 man.

10[en] d[o]. Met den avondt laet het schip de Gecroonde Leeuw hier ter reede sijn ancker druijpen, sijnde op 24[en] December verleden jaers voor de camer Amsterdam uijt 't Vlie geseijlt ende aen de Cabo geweest, uijtgevoert hebbende 379 gegagieerde coppen, boven 2 vrouwspersoonen, 3 dochters ende 2 kinderen nevens een ongegagieerde jongen, waervan geduerende de reijse 25 man verlooren hebben ende noch 10 siecken aen de Cabo gelaten, sulcx hier brengen 232 zeevarende, 112 militairen ende 8 ongegagieerde, tsamen 352 sielen.

Soo keert hier oock mede weder den vendrich Pieter Thonissen met sijn volck medebrengende 84 stucx crombouten, alhier in 't bosch 't sedert den 5[en] deser gevonden ende doen cappen, doch alle wel soodanich niet als wenste, echter voor de werff dienstich.

11[en] d[o]. Met den avondt comt 't jacht de Renocer uijt Bantams bocht hier ten ancker ende daer van hier binnen 't casteel d'E. Vernatti, medebrengende een brief van Wesenhage in dato 9[en] deser van voor Bantam geschreven aen haer Ed., waerinne noch twee brieven van d'opperhoofden van 't schip 't Hoff van Zeelant per een Engelsch schip geschreven ende nu voor Bantam leggende, die haer Ed. alhier overleverde ende verder rapporteerde hoe sijn commissie verricht hadde ende 't jacht den Jonathan vertrocken was naer Suratta alvoorens hebbende eenige papieren met de Engelschen op Bantam in sijn aenwesen ende overstaen als lecture haer particulier aengaende gewisselt ende alsoo met uijtterlijck genoegen van de Engelse gescheijden. Verders, dat daer voor Bantams reede noch lach 't schip Fredrick, dat mede seer geerne eenige tsamensprake met den anderen in Bantam soude houden, dan dat haer sonder haer Ed. ordre niet hadden connen toestaen als bij 't schrijven van Wesenhagen verder soude blijcken, welckers inhoude desen sin bevatte:

Hoe 't sedert 't vertreck van 't Witte Paert als voornamentlijck 't schrijven per den Dolphijn herwaerts gesonden aldaer eenelijck was voorgevallen weerdich te schrijven, eerst hoe op 25[en] verleden maendts Bastiaen Bouillion vrijburger

in de rivier van Lampon hebbende huijsgehouden onder de Javaense vaertuijgen, sulcx van seven stucx die daer gevonden hadde 5 genomen hadde, daervan als doen bij hem een medebracht die met sout ende dammers geladen was, noch twee daer hadde van sijn volck opgeseth om hier te brengen, sijnde geladen met peper, wasch ende drooge visch doch des nachts van hem geraeckt, d'andere twee hadde aldaer verbrandt, derhalven dien avondt die noch woude gaen soecken, sulcx oock geschiede, wanneer des morgens daer aen van voor de stadt quam seijlen 't jacht de Conijn medebrengende een overgeloopen swart, sijnde slaeff van eenen Maria Rodrigo alhier, die hem Wesenhagen bekent hadde gemaeckt hoe des nachts twaelf stucx vaertuijgen uijt Bantam ten oorlogh toegerust waren geloopen ider ophebbende swaer schut, daervan 4 stucx selfs uijt d'Engelse logie hadde sien halen, die waren naer Bastiaen Boullion gesonden om die te overrompelen ende te crijgen, daer op dan 't Conijn soo om Soutelande op te ontbieden als naer Boullion te sien ende des noots sijnde te assisteren gesonden hadt, die dan naer Boullion gesocht maer niet gerescontreert, derhalven met Soutelande in comp^ie^ van 't Engels schip de Fredrick daer waren aengecomen, welck scheepie daer bleeff wachten op tijdingh ende licentie van hier om met d'Engelse op Bantam te mogen handelen soo met geschrift als monde hare affaires. Soo was mede op den 8^en^ deser uijt de stadt gecomen met een vreevlach seecker vaertuijch, op 's daechs te vooren bij d'E. Vernatti tot afhandelen van genoemde Buckeridigs affairen daertoe gelicentieert, in welck vaertuijch aen boort van Wesenhagen gecomen sijnde vont dat daer in waren des Engelschen agents vrouw nevens een weduwe van zaliger Mr Bostock ende den factor van meester Buckerighe versoeckende aen hem Wesenhagen, dat sij juffrouw Skijnners aen haers broeders boort mochte varen, dat haer seer beleefdelijck hadde ontseijt, doch waeren genoemde juffrouwen op 't ernstich aenhouden gelicentieert met haer lichamen over te comen in het prautie van hem Wesenhagen ende soo naer 't boort van de Fredrick te mogen vaeren ende datelijck te keeren, mits die conditie dat sulcx niet weder souden onderstaen voordat daertoe consent hadden geobtineert, off dat andersints genootsaeckt soude sijn haer weder te stadtwaerts in terugh te senden, als daechs daeraen oock soo geschiet was.

Den 8^en^ ofte desselven daechs voorengeroert quam daer mede uijt Engelandt ten ancker 't schip genaemt Franchois ende Jan, sijnde den 12^en^ Meert uijt Engelandt geseijlt, mede tenderende naer Bantam, doch dat die mede als 't ander schip hadde bekent gemaeckt den oorloch tusschen de Hollanderen ende de Bantammers sulcx daer niet vermochte binnen te loopen, welckers opperhoofden hem hadden ter handt gestelt twee brieven bij d'opperhoofden van 't schip 't Hof van Zeelandt (aen dese sijde van de Cabo gerescontreert) die aen haer Ed. waren houdende ende om te bestellen hen hadden overhandicht. Ondertusschen bleven sij Engelse wachten op licentie om met de Bantamse Engelse

te mogen spreecken ende haer saken verrichten. In genoemde Soutelande waren gescheept alsmede in 't Witte Paert eenige ledige waterleggers, die versochte hem hoe eer hoe liever weder gevult mochten toegebracht werden.

De twee briefkens, daer hiervooren van hebben gemelt, der opperhoofden van 's Comp^{e} retourschip 't Hof van Zeelandt hielden in, 't eerste gedateert 27^{en} Junij 1657 op de Zuijderbreeten van 37 graden in 't schip 't Hof van Zeelandt, ondertekent bij Dirck Cnibber ende Jacob van der Meerschen, waerbij waren adviserende aen haer Ed. hoe volgens plicht goetgevonden hadden, door de rescontre van 't Engels schip de François sijn wil hebbende naer Bantam ende wat beter beseijlt als sijlieden, door die occasie bekent te maecken hoe op 27^{en} Februarij voorleden voor de tweede mael van voor Vlissingen herwaerts aen waren 't zee geloopen ende tot onder den equinoctiael gedurich goede voorspoet gehadt, maer aldaér 3 weecken sonder vertier in stilte gedreven als wanneer redelijcke voortganck maeckten tot op de hooghte van de Cabo, die door het hart ende swaer stormweder genootsaeckt sijn geworden voorbij te loopen ende op den dach dat desen teijckende 4 m. dat uijtgeloopen waren, hebbende nergens aengeweest ende noch redelijck gesont volck, hebbende onder een getal van 420 zielen maer 6 dooden gehadt, ende opdat in geen gebreck van water mochten comen te vervallen, soo hadden intijts daerop goede sorge gestelt ende van 200 mijlen bewesten de Caep 't volcxrandtsoen op 6 mutsjens daechs gestelt, souden alles verders aenwenden, dat mogelijck ware volgens plicht om soo tijdich de reijse te winnen als mogelijck waere, daer haer Ed. haer op te rusten hadden etc.

Den tweeden brief in dato 6^{en} Julij ende geteeckent alsvooren op de Zuijderbreete van 35 graden ende 78 lenghte hielt in, dat haer Ed. lieten weten door de gelegentheijt van 't Engels schip bij haer in haeren voorigen geroert het voorengevallene 't sedert derselver schrijvens, dat was dat op 's daechs voor 't schrijven hadden geresolveert alsoo over de 50 persoonen stijf aen 't scheurbuijck hadden ende weijnich water in 't schip ende alle glasen. wanneert maer wat waijt 4 a 500 steecken mosten pompen, naer 't eijlandt Mauritius te loopen, om aldaer alles te herstellen (doch souden soo weijnich tijts consumeren als doenelijck soude sijn), alsoo haer den uijttersten noodt daertoe gedrongen hadt etc.

12^{en} d^{o}. Naer de middach comt ten ancker hier voor de stadt 't jacht Avenhorn comende uijt Bengalen, hebbende op Malacca en passant aengeweest ende aldaer overgegeven 't geene voor dat gouverno ingescheept was, sijnde 10 potten boter ende 35580 ℔ rijs, waerop in de straet Bancke gerescontreert heeft den E. Bouchelljon, tenderende naer Japan ende bij sich hebbende ordre om bij rescontre van 't jacht Avenhorn daer uijt te lichten alle 't geene voor Japan daerinne gescheept was ende 't selve overnemen in 't fluijtie de Groene Molen, als effect gesorteert hadde ende was overgenomen in voornoemde Molen volgens recipisse van genoemde Bouchellion 452 packen zijde, 71 potten namrack caetsie

ende eenige packen sijde stoffen, tsamen volgens de facture ten bedrage van f 240929.7.—., sulcx de jachten de Haes ende Bloemendael, van hier geladen hebbende een cargasoen ten bedrage van f 381293.18.9., nu 't samen bij behouden varen met de Groene Molen in Japan aen de merct staen te brengen een cargasoen ter monture van f 622223.5.9., dat Godt de Heere wil geven. Wat belanght 't schrijvens van d'heer directeur aen haer Ed. is het dubbelt alhier per 't jacht Soutelande aengelandt op den 10en Junius in 't apart gehouden verbael van Bengale ingetrocken, ende 't geene d'heer gouverneur Joan Thijssen van Malacca als 't geene d'E. Bouchellion uijt de straet Bancka schrijven is te vinden onder dato in 't sommier verbael van Malacca.

13en d°. Niet.

14en d°. Wiert een matroos van hier ter reede leggende schepen, door den dronck eenichsins bevangen en hem oversulcx achter 't vierkandt deser westzijde in 't gras ter neder geleijt, door een soldaet deses guarnisoens, die hem fugitijf stelde, seer deerlijck soo lagh met sijn degen in 't weeck des buijcx sonder woort of wederwoort gequetst.

Ontrent 4 uijeren wert gerucht dat in 't velt omtrent Noortwijck ende Rijswijck in de suijckervelden brandt ontstaen was, als op den avondt seeckerlijck verstonden hoe, door men weet niet wat ongeval, alle de suijckervelden van Sonhou ende Inko, beijde Chinesen, waren afgebrandt, wert gepresumeert door toebackdrincken moet bijgecomen wesen, dat voorwaer die luijden smarten sal, ende is alsoo Godt betert desen jaere, sonder dat men can weten hoe, drie vierde parten van de Batavische suijckervelden in d'assche gelecht.

Den equipagiemeester wiert gelast tegens morgen vroech te ordonneren 150 à 200 bootsgesellen van de schepen aen landt te laten coomen, ider met een houwer ofte sijtgeweer, om voor een ure à ses op de puncten te leggen, terwijle 't geheele guarnisoen op morgen in de wapenen sal comen.

15en d°. Omtrent de clocke 8 ueren comen op 't pleijn voor 't casteel de militaire macht soo buijten de stadt op de fortressen leggende als in de stadt ende 't casteel, welckers wachtplaetse binnen 't casteel door die van de penne wierde bewaert ende in de stadt ende buijten door de bootsgesellen, te weten boven een sergeant ofte corporael die 't gesach behielt nevens 6 à 8 soldaten om d'schiltwachten waer te nemen op ider sterckte ofte punct, ende waren alle te samen onder compagnien verdeelt ende door een lantspassaet het vendel gevoert, sulcx haer hier verthoonden over de 1600 blancke coppen, boven die als gesecht op de forten ende puncten gebleven waren als die in 't sieckenhuijs leggen, boven de compagnie van d'Amboinesen capiteijn Radja Talella, die over de 80 Amboinesen stercq is, die alle te samen door den Gouverneur Generael ende de heeren Raeden van India gevisiteert ende oversien wierden, daerop compagnie voor compagnie ider 60 man sterck aftrock voorbij haer gemelte Ed., sijnde verselt met d'aensienelijckste der Comp[s] dienaren als burgeren nevens den

heer ontfanger, bij hem hebbende de smalle gesanten van Tommagon Martanata van de Oost, ende gongen weder ider naer sijn geordonneerde wachtplaetse ende die van 't casteel weder binnen, hebbende altsamen blancke marlioens ende de pieckeniers mede sulcke wapenen aen, dat seer magnifick pareerde, aengesien alleen over de vierhondert man uijtmaeckten.

Soo vertreckt oock van hier naer Cambodia het jacht Arnemuijden tot 't herwaerts brengen van 't opperhooft als de coopmanschappen voor 't patria als anders geeijst, als bij 't brieffboeck onder dato daer in getrocken staet naer te oogen sij.

Soo seijlt mede naer Japara 't fluijtschip 't Witte Paert nemende een cargasoentje mede, bestaende boven de provisien uijt eenige anckers, een Persiaens paert ende eenige juweeltjes de strandtheeren alhier aen haere afgesondene verstreckt op haer versoeck 'tsamen ten bedrage van f 4395.1.6. Wat haer Ed. voor ordre tot derselver naerrichtinge, soo omtrent de grooten als tot incoop van hout als andersints, sijn in mandato gevende wert onder dato in 't generale brieffboeck gevonden.

16^en^ d^o^. Mettet opgaen van de poort gaet den vendrich deses casteels Pieter du Pon met een troup militaire coppen naer 't bosch om 't selve te ontdecken off daer Javanen vernomen werden, als de geruchten hier sijn loopende, hoewel seer ongefondeert schijnen, echter tot aller gerusticheijt goetgevonden.

17^en^ d^o^. Op den avondt retourneert hier weder binnen 't casteel den vendrich Dupon, rapporterende dat gisteren den geheelen dach door 't bosch tot d'uijtterste boulanden waere geweest, waer overal noch volck van hier gevonden ende gerescontreert hadde die soo om fruijten als andersints uijt 't bosch te halen gaen, wie altsamen ondervraecht maer gants van geen Javanen of eenich onraedt en wisten te spreecken, wetende van anders geen sorge te dragen dan haer voor den tijger, om van die niet achterhaelt ende vernielt te werden, te bewaren.

Des naerdemiddachs vergaderinge van India, alwaer naer aen 't volck soo in dienst als daer buijten audientie naer gewoonte gegeven ende afgedaen hadde, soo wert gearresteert de 11 Portugesen, alhier door Bitter van voor Goa gevanckelijck opgebracht ende alle op Coutchijn sijn thuijs hoorende, weder met d'heer van Goens derwaerts te senden om 't onderstaen onse gevangenen die aldaer sitten tegens te lossen.

Is mede verstaen de 23 Portugesen van Solor gevanckelijck in een jonck gecomen, onaengesien seggen moradores van Maccassar te sijn, noch gevanckelijck te houden, alsmede de 80 stucx lijfeijgenen van daer becomen ende tot het minste werck ende dienst onbequaem vooreerst noch in 't quartier sonder te vercoopen te houden, om te sien waer met haer heen sal willen door den tijt.

Is mede gearresteert de specerijen naer Suratte te senden, op een prijs te stellen ende doen vercoopen ende, wanneer dien prijs daer niet cunnen

behalen, die onvercocht te laten overleggen, sijnde de specerijen desen jaere derwaerts te senden ende derselver prijse dese: 80000 ℔ nagelen a 56 stuijvers 't pondt Hollants, 70000 ℔ goede rompen tot 24 stuijvers 't pondt, 40000 ℔ slechte rompen à 16 stuijvers 't pondt ende 75 sockels foelie à 80 stuijvers 't pondt ende niet leeger maer wel hooger.

Oock wert verstaen op 't schriftelijck vertooch van den coopman Weijns van hier andermalen besendinge naer Mocha te laten ondernemen, item 't schip den Oijevaer van Persia aen te leggen ende met d'heer van Goens tot overvoer van de oorlogstreijn ende militaire macht over de cust van India te seijlen om van daer weder sijn reijse te vorderen.

18en d°. Comen de affgesondene van Tommagon Suranata, gouverneur van Demack, binnen 't casteel ende nemen haer afscheijt van d'heer Generael ende Raeden van India, van meeninge sijnde noch desen dach te vertrecken, daerop bij haer Ed. hier onthaelt met siri pienangh, stelde deselve ter handt een brief van haer Ed. aen den gouverneur in antwoorde desselfs nevens een wedergeschenck, daerop weder wech gongen naer haer vaertuijch dat al buijten den boom geschooten lach, hebbende het paert dat van de Compie hadden al gescheept, hetgeene haer Ed. aen gemelte gouverneur schrijven is onder dato in 't briefboeck te vinden.

19en d°. Des naerdemiddachs comt hier ten ancker voor de stadt uijt de Bantamse besettinge 't jacht Soutelande medebrengende aen haer Ed. een brief van den aldaer commanderenden coopman Wesenhagen, waerbij den toestandt aldaer is adviserende 't sedert sijne jongsten van den 9en deser voorgevallen, bestaende daerinne dat d'Engelsche opperhoofden der schepen Frederick, als de François Jan tegens de Compie bij geschrifte hadden geprotesteert, waerop goetgevonden was om verscheijden redenen bij haren scheepsraedt aldaer d'Engelse te verthoonen dat alle ueren tijdinge op haer versoeck van hier waren tegemoet siende ende dat sonder deselve onvermogens waren haer eenige wisselinge van papieren toe te staen, ende belangende eenige verversinge voor haere siecken, dat tot dien eijnde hij, Wesenhagen, met sijn schip voor de stadt soude loopen ende aldaer voor d'selve eenige verversinge, die d'Engelschen aen landt voor die schepen souden willen senden, over te nemen ende haer ter handt te bestellen. Soo sondt dan het origineel protest in 't Engels nevens derselver translaet in 't Nederduijts Verders soo was mede sendende een Engelsen brief nevens derselver translaet van den agent Skijnner uijt Bantam, door ons aen sijn broeder Skijnner t'overhandigen, door een Engelsman aen 't jacht de Conijn voor Bantam te wacht leggende gesonden, waerbij soude schijnen of hij Skijnner die uijt last des sulthans om alhier aen d'hooge regeeringe bekent te maken soude geschreven sijn, raeckende een voorslach van vredehandelingh, welckers translaten dan hier vervolgens ingeschreven sijn.

Translaet protest.

Wij ondergeschreven commandeurs ende officieren van het goet schip Fredrick en het goet schip François en Jan, nu in dienst van de Indise Comp^ie^ in Engelandt, doen bij desen UE. in alle eerbiedicheijt en redelijckheijt bekent te maecken, uijt den naem van de heer Olivier Protecteur van Engelandt mitsgaders uijt den naem van de Oost Indise Comp^ie^ onse meesters alsmede uijt den naem van ons ondergeschrevene, protesteren tegen den commandeur Wesenhagen jegenwoordich commanderende over de vloot voor Bantam alsmede tegens den heer Generael ende Raeden op Batavia alsmede tegens de Oost-Indische Comp^ie^ in Hollandt, wegens de ongerechtelijcke als onchristelijcke bejegeningh bij ons in dese gewesten strijdende tegens onse articulen van de vreede bij haere macht ende gewelt ons op te houden in zee omtrent het eijlandt geheten Poulo-Panjangh en niet te willen toelaeten eenige brieven van de Comp^ie^ off particulieren publijck ofte secreet aen de Comp^s^ agent, noch te willen toelaten dat wij mogen op Bantam aen landt comen noch aen eenige van dese cleene onbewoonde eijlanden hier omtrent om te mogen ververschen alsoo wij met veel siecken sijn opgescheept alsmede niet te willen gedoogen datter eenige provisien ons mochte toegesonden werden, soodat onsen staet ende gelegentheijt heel miserabel is dewijl geen ontlastinge mogen crijgen ende noch dagelijcx vele siecken comen in te vallen, soodat de siecken als geheel mistroostich ende erger werden alsoo sterven soo uijt gebreck als onlust, hoewel niet te min presenteren over te leveren in haer handen alle ons geweer ende ammunitie van oorloge om alsoo alle quade gedachten van de Comp^ie^ voor te comen, soodat alle intresten, die dese onse Comp^ie^ soo aen schip als particulieren persoonen souden comen te lijden, op uwen staet sullen trachten te verhalen, doch verhopen dat uijt het nauw verbont van beijde de natien 't voorschreven sal worden geaccordeert, ofte anders bevelen 't selve in de wijsheijt van onsen heer Protecteur en Raeden van Engelandt, aen wien wij ons gedragen.

Aldus gedaen en overgeleijt desen 3^en^ dagh van Aug^o^, stilo vetri, anno 1657.

Ten ancker ontrent Poulo Panjangh.

Was geteeckent: Robbert Skijnner, Joris Dethick, Samuel Stanton, Lourens Bruijnings, Jacob Beerblock, Ritchard Kein, Joseph Cantanschio, Wm Banchamp, Jan Bardick, Jan Pleijs, Jan Hammerton.

Translaet des briefs door den agent Skijnner aen sijn broeder geschreven.

Broeder Robbert.

't Sedert dat Uw sustur U laest gesproocken heeft, soo heb ick met geen

weijnige sorge, neersticheijt ende moeijte de saecke dus verre gebracht, vindende de sake des sulthans heel afkeerig om in sijn eijgen naem naer Jaccatra te senden, waerdoor de vorige pitsiaringh 't eenemael te niet ende onse intentie om U goet te doen in U affaires gefrusteert is geworden. Soo heb ick mijn selven gevoucht bij den pangoran Madura ende bij hem gesonden alle de Bantamse Chinesen om hem te persuaderen dat in dese saecke wat ijverich wilde ageren, doch vindende den sulthan standtvastich in sijn resolutie. Ten laetsten de approbatie van eenige hovelingen, alhoewel dat ick bekennen moet dat niet sonder gewelt, ick bij den sulthan en na eenige conferentien siende dat hij aen die candt niet te bewegen waer, voor het laetste soo heb ick hem dit voorgehouden, 't welck hij geconsenteert heeft, te weten dat de Fredrick wedersijts sal gecosen werden om een beginsel te maecken van tractaet tusschen den sulthan ende de Nederlanders, dat securiteijt sal gegeven werden off ten minste vrijgeleijde aen de ministers van den sulthan om ongemolesteert soo wel van landt als van boort van de Nederlanders te mogen passeren, dat geduerende dit tractaet (indient daertoe comt) alle acten van hostiliteijt wedersijts sal ophouden, dat des sulthans prauw of prauwen of soodanigen getal als dan veraccordeert sal wesen niet verbonden sullen wesen eenige Nederlanders aen boort te leggen maer sullen toegelaten werden datelijck aen boort ende weder aen landt te gaen, dat UE. ende U schipper aen de Nederlanders Uw ingajeren sult dat niets van landt aen U boort overgenomen sal worden als alleene dat gemelte Nederlanders sullen goet vinden, tot welcken eijnde sij een ofte meer persoonen van haer eijgen volck continuelijck aen boort mogen hebben met volcomen vrijheijt om te mogen sien wat incomt ende wat uijtgaet; ende dese propositie sal den admirael gelieven in allerijl aff te vaerdigen aen den Generael ende sijnen Raedt, soo se daer geacccepteert wert, soo mogen se eenige luijden van qualiteijt deputeren tot dese affaires, doch een van den hoogen raedt soude wel soo aengenaem wesen, dewelcke gearriveert sijnde op de Nederlantschen admirael den coninck eenige van sijn grooten gereet sal houden om hem aen boort van de Fredrick te ontmoeten; ende wenschen uwenthalven dat dit effect mach sorteren en sulcke uijtcompst voortbrengen als selve condt wenschen. UEd. en moet niet verwachten de comste van U suster meermael bij U alsoo de Nederlanders haer beleeftheijt ons heeft den appetijt benomen, niettemin soo dit tot een gewenste conclusie comt, soo moet ghij weten dat niet weijnich in heur gehouden sijt. Latende voorts alles aen de wijse dispositie van die gene, die alles bestiert ende best weet wat ons nootsaeckelijck is, soo bevele ick U in sijn heijlige bescherminge ende blijve UE. geaffectioneerden broeder (geteeckent) Fredrick Skijnner.

20^en^ d°. Quamen onse Chineese visschers ende seijden van de morgen vier oorlogsprauwen vol volck van Bantam stevenende naer de Oost gesien hadden, sonder dat na haer omgesien hadden.

21en d°. Vertreckt met den dach ende de landtwint van dese reede 't jacht den Renocer naer Arracan met een cargasoentie van geeijste coopmanschappen ende benoodichtheden tot vervolch des handels ter somme van f 16567.13.—, alsmede een brief nevens een geschenck aen den coninck. Wat haer Ed. bij deselve den coopman ende 's Comp• opperhooft aldaer in mandato ende tot sijn gouverno als andersints sijn adviserende, alsmede aen de Maijesteijt in antwoorde sijn schrijvende, is in 't generale briefboeck onder dato naer te oogen.

22en d°. Haer Ed. in de audientiesael bijeen vergadert sijnde gaven audientie aen de crijgsofficieren als andere sollicitanten deses guarnisoens, die haer diensten presenteerden om met d'heer van Goens naer India's Cust te vertrecken als naer Ceijlon, ende alsoo vastgestelt was de geprojecteerde crijsmacht derwaerts nu uijt te setten van 600 coppen buijten d'officieren souden bestaen ende dat men deselve onder 11 compagnien soude verdeelen, daervan d'eerste twee door capiteijns ende d'andere 9 door capitain lieutenants soude gevoert werden, soo is naer gehouden ende gehoorde advisen van een ider derselver officieren haere capaciteijten ende manhafticheijt gecoren uijt degene, die haer dienst hebben gepresenteert, twee lieutenandts tot capitains provisioneel ende elff lieutenants als elff vendrigs ende 22 sergeanten.

23en d°. Alsoo om swaer hout tot het toedammen van de groote rivier benoodicht sijn is in Raede van Indien goetgevonden den vendrich Pieter Thonissen te doen roepen ende denselven te gelasten de backeleis prauwen altsamen claer te maecken om daermede naer Becassi te seijlen om hout, ende sullen ordre geven hij voor 14 dagen tegen 90 coppen soo Duijtschen als swarten gevictualieert wert, ende sullen de oorlogschiampan de Arcke Noe mede tot derselver convoij medegaen om aldaer voor de riviere te leggen ende 't volck ende prauwen te beschermen, indiender eenich Bantams vaertuijch mocht wesen off comen.

24en d°. In vergaderinge van India is gearresteert het schip den Salmander, naer Cormandel geprojecteert, voor de Cust van India aen te leggen, om tot overvoer van de militaire macht als den treijn gebruijckt te werden, om van daer soo spoedich doenelijck herwaerts te keren ende alsdan innewaerts aen naer de oostersche quartieren gebruijckt te werden, item 't fluijtschip den Vogelesangh ende 't jacht den Griffioen beijde voor Bengalen aen te leggen, ende daermede tot den handel soodanigen capitael verdeelt te senden als vermogens sullen sijn van hier voor dat quartier af te steecken.

Soo sullen de schepen Breda ende den Drommedaris mede aengeleijt werden om voor Siam te gebruijcken tot 't herwaerts brengen van sappanhout als andere vaderlantse geprocureerde coopmanschappen, d'eerste tot ballast der retourschepen ende de tweede tot cargasoen te dienen gelijck mede het sappanhout.

Op heden seijlt van hier naer Bantams besettingh 't jacht Soutelande met eenige verversingh ende water voor de vloot als een brief van haer Ed. aen

den commanderenden coopman Wesenhagen aldaer, dienende in antwoorde van den sijnen in dato 18en ende op 19en deser hier aengebracht schrijvens tot derselver naerrichtinge. Wat haer Ed. bij 't selve hem Wesenhagen sijn adviserende ende lastende wert onder dato in 't generale brieffboeck gevonden, ende daer cant naer gesien werden.

Des naermiddachs comt alhier behouden uijt Ternaten over Amboina 't fluijtschip den Coninck David, sijne ladingh bestaet in 183792 ℔ nagelen ten bedrage van f 97168.17.—, die daer in Amboina sijn ingescheept, boven een partie clappuslonten, medebrengende van beijde de gouvernementen voornamentlijck van Ternaten, daer desen jaere noch geen schip van gecomen was, derselver schrijvens van 't geene 't sedert 't jongste schrijvens in Amboina als 't geheele jaers voorval van de Moluccos largo bij bedeelen, als bij 't sommier apart verbael van beijde de gouvernementen gehouden largo onder dato deses te beoogen ende naer te lesen sij.

25en d°. Comen hier ter reede ende daerop binnen de rivier ten ancker een vaertuijch van tommagon Martanata van Japara, comende expresselijck met derselver afgesanten om een Persiaens paert voor den Sousouhounangh Mataram te coopen, ten dien einde medebrengende een brief van den gouverneur aen d'Ed. heer Generael nevens een briefken van recommandatie aen 's Compe agent Evert Michielsen nevens noch 2 brieven van denselven gouverneur aen d'heeren Cunaeus ende de Vlamingh van Oudtshoorn. Het briefken van Evert Michielssen in dato 13en deses behielt eenelijck dat genoemde heer als den gouverneur Patti sijn schrijvens aen haer Ed. hadden versocht om ider een Persiaens schoon paert van de Compie voor den Sousouhounangh mochten becomen voor comptanten off coopmanschappen, alsmede dat den vierden gouverneur apparent hiermede soude besendingh doen om een diergelijcke paert alsoo 't schijnt den Sousouhounangh haer alle vier daerom geschreven heeft. Wijders dat genoemde gouverneurs waren versoeckende passen om met 't ooste mousson naer Malacca ende de thinquartieren ende in 't weste mousson naer Amboina mochten varen ende haren handel drijven, vermits ider derselver van haeren heer 10 duijsent realen waren gegeven om handel te drijven, die in 't jaer met dubbel wederom moesten uijtkeeren. Wijders niet adviserende alsoo 's daechs voor den desen geschreven hadde met de soon van tommagon Patti.

Den brief aan haer Ed. van den tommagon luijde als volcht:

Translaetbrieff van Kiaij Martanata, gouverneur op Japara, aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.

Den brief van oprechte ende ongeveijnsde vrundtschap, die niet eijndigen en sal, komt van Kiaij Anggabi Martinata aen mijn broeder den generael Joan

Maetsuijker, die seer hooch regeert in de regeeringe van Batavia, wiens naem seer vermaert is in alle landen boven ende beneden wints wegens sijne dapperheijt in den oorloch te water ende te lande, ende die bemindt wert van alle coningen ende vorsten in de landen van Hollandt, wiens bedrijf seer groot is, die oock seer geleert ende verstandich is in sijn bedrijf, die gevreest is van alle sijn vijanden in alle plaetsen waer de Hollantse regeringe bekent is door sijne sonderlinge stoutmoedicheijt ende dapperheijt om haer te bevechten, invougen dat hij is als de sonne ende de maen, wanneer haer glans in een spiegel wert verthoont, wien de Heere aller dingen wil segenen in sijne regeeringe over gants Indien, ende geve hem sijne hulpe soo lange als son ende maen sullen sijn, ende maecke de Generael toe te nemen in heerlijckheijt ende rijckdom.

Na desen laet ick mijn broeder den Generael weten, dat den Sousouhounangh ordre aen mijn gesonden heeft om voor den Sousouhounangh te soecken een bequaem ofte goet paert, hetwelck den Sousouhounangh dienstich ware, soo veel de waerdije daer van sij sal ick betalen, dit is de ordre van den Sousouhounangh aen den Generael. Voorts mijne gesanten genaemt Kiaij Loera Nitar Djoeu ende Kiaij Loera Astanaha, die brengen sestien picol poetsiock, dese versoeck ick dat tegens spijckers mochten geruijlt werden, dit is tot een monstertie van 'dese luijden.

Eijndelijck is mijne schenckagie niets dan een last rijs ende twee hartebeesten tot een teecken dat ick ende den Generael gebroeders sijn, en wilt dat niet versmaeden het is slechts als een steel van een bloemtje.

Op den avondt comt hier mede voor de rivier ten ancker de boeijer Ouglij uijt Bengalen over Malacca, medebrengende boven 't schrijvens van d'heer directeur Sterthemius, in dato 26en April in 't comptoir Ouglij, waerinne boven 't geene 't sedert 't vertreck van daer de jachten Soutelande ende Avenhorn voorgevallen is adviserende hoe tot dato derselver noch geen tijdingh aldaer en hadden van 't fluijtschip de Patientie, sulcx ten besten verhoopte door quaet weder wel op de cust van Pegu mochte vervallen wesen. Verders was daermede sendende de packen; die in genoemde jachten niet conden gescheept werden door gebreck van scheepsruijmte, bestaende in 63 packen seijlcleeden, 10 dittos gerras ende 9 dittos sanen ende cassen, costende met 48120 ℔ terruwe volgens facture f 15676.16.—, als alles breeder bij 't apart verbael van Bengalen gehouden can naergeoocht werden, als mede 't geen d'E. heer gouverneur Joan Thijssen van Malacca is adviserende uijt 't sommier verbael van dat quartier gehouden beijde onder dato deses.

26en d°. Vertreckt uijt dese rivier naer Bacassi den vendrich Pieter Anthonissen van Haerlem met drie chaloupen ende 6 gontings, gemant met 65 seevarende ende militaire coppen, als 60 Compe lijfeijgenen, sijnde te samen

gevictualieert voor 14 dagen ende tot derselver convoij gaet van hier mede de chiampan d'Arcke Noé, sijnde voorschreven besendinge om houtwercken van daer uijt 't bosch te vellen ende herwaerts te brengen, voornamentlijck om swaer hout tot toedammen der Groote rivier.

27en d°. d'Heer Generael ende de Raden van India nevens eenige gequalificeerde persoonen rijden van hier naer Anke, alwaer d'Ed. heer Generael eens gongh besichtigen het aldaer onderhande sijnde werck der graften tot 't verleijden der rivier als tot de molens te dienen, ende naer eenige noodige ordre op 't een ende 't ander hadde gestelt reden tsamen weder casteelwaerts, alwaer den avondt medebrachten ende bij haer Ed. gearresteert wiert 't jacht Soutelande aen te leggen ende noch, soo ras claer conde vallen, in 't mousson met 60 militaire coppen naer de Moluccus te senden nevens brieven aen den coninck Mandarsaha als den nieuwen coninck van Tidore.

Ende sullen ten dien eijnde de jachten Hector ende Avenhorn aengelecht ende veerdich gemaeckt werden om tot besettingh voor Bantam gebruijckt te werden, om daertegens weder op te comen gemelte Soutelande ende den Drommedaris voor Siam.

Tot aller gerustheijt is in Raede mede gearresteert den schipper Jan Janssen de Graeff provisionelijck hier binnen 't casteel 't gesach over 't cruijt ende scherp te stellen, ten aensien den constapel major met de heer van Goens voor vuerwercker op den tocht naer de Cust van India staet te vertrecken ende twee nieuwe constabels in desselfs plaetse gestelt sijn, van welckers capaciteijten ende trouheijt noch geen preuven gegeven hebben.

28en d°. Naer gehouden ende gegeven audientie in Rade van Indien is goetgevonden 't schip de Gecroonde Leeuw voor 't Patria tot een retourschip aen te leggen. Is mede verstaen over de twee bodems gedestineert naer Bengalen, tot gaende houden der sijden haspel ende handel aldaer voor de Vaderlantse eijsschen, dat comptoir van hier met 250000 guldens te seconderen.

Geresumeert sijnde de sententie des doots, gevelt bij den achtbaren Raedt van Justitie tegen den persoon van Domingo van Batavia gewesen soldaet in 's Comp^s dienst, over dat hem ses weecken van sijn bescheijden wachtplaetse heeft geabsenteert sonder kennisse van sijn gebiedenden officier etc. als bij 't proces breeder is blijckende, wert deselve aengesien op haer Ed approbatie gewesen sij volcomen als sijnde conform de statuten ende beraemde crijgsordonnantien gevelt geapprobeert.

29en d°. Van de morgen comen binnen 't casteel de gecommandeerde soldaten naer India's Custe ende 't eijlandt Ceijlon ende werden verdeelt in elf compagnien, daervan twee van 75 ende negen van 50 coppen geweerdragende persoonen boven alle officieren, welcke in ordre nevens den anderen staende alsmede de compagnie Amboinesen van capitain Radja Talella, soo quam d'Ed. heer Gouverneur Generael ende de Raeden van India, stellende over ider derselver

bende haren gecoren capitain, als lietenandt, vendrichs en sergianten, ten dien eijnde ider derselver sijn bardasaen, vendel ende hellebaert ter handt stellende met een harange, dat bij voorvallende occasien haer deselve souden waerdich maecken ende alsoo .tot meerder te comen, ende de soldaten van gelijcken toegesproken hebbende van haere officieren getrouw te wesen ende haer als soldaten souden trachten te quijten, soo werde den E. Jan van der Laen als major over deselve voorgestelt, 't welck alles met sijn vereijschte harangen geschiet sijnde, gongen haer Ed. naer binnen ende deden de officieren altsamen roepen die met een dronck beschenckende, gongen weder een ijder voor sijn compagnie ende trocken d'een naer d'ander driemael 't fort rondtomme ende daerop buijten een ider weder op sijn bescheijden wachtplaetse.

30en d°. Des smorgens seijlen van dese reede naer de Bantamse besettinge d'jachten Hector ende Avenhorn tot vervangh van de jachten Drommedaris ende Soutelande, medenemende een brief van haer Ed. aen den coopman Wesenhagen, onder dato 29en deser, inhoudende als bij 't brief boeck naer te oogen.

Comt hier binnen de rivier voor 's Compe houtwerf twee gontings van die op 26en deser naer Bacassi waren geseijlt, van daer medebrengende 54 ronde houten, langh ider 24 voeten, die aldaer ontlosten ende noch van avondt weder derwaerts keerde.

31en d°. In Raede van India andermalen gelesen sijnde eenige brieven uijt een Engelsch scheepie de Societeijt gelicht, die door eenige Compe dienaren van Maslupatnam over dien wech naer Nederlandt waren gesonden, daerbij bevonden hoe 's Compe hooft aldaer Cornelis van Quaelbergen nevens een provisionelen assistent Adriaen van Hosten haer bij derselver schrijvens wegens grove particulariteijten seer hadden vergrepen, is verstaen d'selve met de gereet leggende schepen voor de cust Chormandel noch aen d'heer gouverneur Pith te schrijven d'selve op stondts van haere honorable bedieningen aff te setten ende met het eerste herwaerts keerende schip gesuspendeert op te senden, om hare doente alhier voor den Raet van Justitie te verantwoorden ende gecorrigeert te werden na behooren, ende met eenen aldaer in voornoemde Qualbergens plaetse provisionelijck te stellen sijn seconde persoon Ludolff van Coulster ende weder tot seconde den coopman Willem Alma.

Is mede goetgevonden den predicandt Rooman, die de Maleijtse tale grondich verstaet, voortaen tot oversetter van 's Compe brieven, soo die van alle de omleggende landtsvorsten als haere grooten ende andere geschreven werden aen d'Ed. heer Gouverneur Generael ende de Raeden van India als die haer Ed. aen deselve schrijven, uijt 't Maleijts in 't Duijts ende weder uijt 't Duijts in 't Maleijts te laten oversetten, ende vermits 't selve een apart werck is ende veel omslachs heeft, soo wert denselven daervooren toegevoecht een jaerlijcxse vereeringe van hondert realen.

Tot fabrijcq ende oppergesachhebber over 's Compe wercken, basen als

oppassers derselver oock 't quartier van de lijfeijgenen als tgeene verder daeraen dependeert, gestelt den persoon van Jan Listingh, hebbende omtrent de 3 jaeren als Comp^{e} gesworen landtmeter, architect ende roijmeester gedient tot genoegen ende met volcomen kennisse.

Ten jongsten in vergaderinge mede overslach gemaeckt van den rijs, daer de Comp^{ie} door den overvloedigen toevloeij van alle quartieren mede overcropt sit, als 't geene op de quartieren van de cust Bengalen, Siam, Arracan, Mallabar, als anders meer in voorraet heeft leggen, een merckelijck verlies soo door 't verderf, spillingh als andersints onderworpen sijnde staet te geven, derhalven de Comp^{ie} niet sal cunnen behouden blijven, oock mede door den toevloeij de aenbrengers buijten de Comp^{ie} d'selve niet coopen ende hier reede soo laech in prijs gedaelt is, dat deselve bij den vercoop niet alleen niet behouden connen blijven maer selfs op moeten comen te verliesen, soo hebben goetgevonden noodich te sijn den rijs voortaen alle die aengebracht wert voor de Comp^{ie} aen te slaen, ende daervooren tot een vasten prijs te betalen voor de witte ende besten rijs 30 ende voor den grauwen rijs 26 realen per 't last, doch sal de Comp^{ie} d'selve voor haere deboursement ende andere spillinge deselve tot ses realen hooger in de stadt vercoopen ende weder uijtventen om daer door te vergoeden ende tegemoet comen de schaden, doch om den burger niet t'enemael van den coop van dat greijn uijt te sluijten, sal d'selve die vrijelijck mogen coopen mits gehouden blijvende aen den generalen ontfanck daervooren uijt te keeren ende voor gerechtigheijt te betalen 6 realen per last.

Dese verleden maendt geduerende sijn alhier ter reede ende binnen de rivier gecomen (boven twee gillions geladen met sout, comende van Samarangh versoeckende pas om naer Malacca ende Patanij te varen, als 4 stucx vaertuijgen, daervan twee comende van den gouverneur van Demack, Tommagon Suranata d'ander twee van Engabaij Martanata, gouverneur op Japara, sijnde twee der vier Mattaramse strandtheeren, waerbij becomen nevens haere expresse gesondene brieven aen haer Ed. eenelijck dienende om ider een Persiaens paert voor den Sousouhounangh te coopen) 84 inlandtse vaertuijchies als 32 prauwen van Carawangh, comende altsamen met haer vaertuijgen van Javas Oostcandt als Madura, Japara, Damack, 't Cherrebon, Grissick, Toedoenangh, Kandael, Sangenap, Pamanoekangh, Banjermassingh, Dermajo, Tegael, 't Chassem, Rambang, Paccalongen, Lassasi, Damarangh ende Carrawangh, te samen gemandt met 724 coppen, ende hebben alhier ter vente gebracht volgens de lijste van den licentmeester de naervolgende coopmanschappen:

141	stucx	koebeesten,
24	d°	buffels,
6	d°	harten,
91	d°	bocken,
7350	d°	hoenderen,

180 stucx eenden,
325 lasten rijs,
6 d° padie,
14 d° cadjangh ende boonties,
57 d° sout,
1358 picols peper,
1435 d° swarte suijcker,
138750 bossen d° suijcker,
3380 d° padie,
498000 stucx oude pienangh,
3500 d° oude clappus,
10250 d° drooge steenbraessems,
1000 d° gesoute „
8600 d° soute eijeren,
1950 d° jatij plancken,
60 d° balckjes,
700 d° aerde coockpotten,
100 d° Javaense cleetjes,
36 potten clappus olie,
100 sacken capock,
4 d° Javase taback.
100 bossen rottangh.

Daertegens sijn in den selven tijt hier weder met haer passen volgens de lijste van den heer ontfanger naer voorgemelte plaetsen als een naer Cambodia vertrocken 54 inlantsche vaertuijgen, boven het Engels scheepie de Jonathan naer Suratte geseijlt, ende hebben van hier medegevoert soo aen contanten als coopmanschappen, te weten:

224 realen comptant,
8157¾ d° aen gesorteerde cleeden,
336 d° aen goutdraet,
114½ d° aen isere pannen,
177 d° aen out ijser,
236 d° aen arack,
454 d° aen suijckeren,
50½ d° aen sout,
15 d° aen porceleijn groff,
90 d° aen rijs,
26 d° aen rosenwater,
100 d° aen wasch,
40 d° aen coper,
25 d° aen poetsiock,

20 realen aen commijn,
15 d° aen pampier.

Geduerende dese maendt sijn alhier binnen de stadt, buijten Maleijers ende Chinesen als Javanen, ter aerde bestelt 180 menschen, veroorsaeckt door de kinderpockies, die 't sedert 2 a 3 maenden herwaerts hoe langs hoe meer hebben begonnen toe te nemen, sulcx schier geen oude ende bejaerde persoonen verschoont ende met haer sleept, bestaende de overledenen in de volgende geslachten ende soorten van menschen:

	70	Comp^{s} dienaren,	
	3	burgers,	
	2	vrouwen,	
	31	kinderen,	
sijnde	106	Europianen,	
	6	Mardijckers,	
	6	d°	vrouwen,
	48	d°	kinderen,
	14	lijfeijgenen,	
tsamen	180.		

Waerjegens hier weder in de kercken den heijligen doop ontfangen, als 9 Europise kinderen in de Duijtsche kercke, ende 19 kinderen in de Maleijtse kercke soo van Mardijckers als lijfeijgenen. Ende hebben haer mede als vooren ten houwelijcken staet laten bevestigen 6 paren uijt 's Comp^{s} dienaren, 5 paren uijtte vrije inlanderen ende 10 paren Comp^{s} lijfeijgenen.

SEPTEMBER 1657.

Primo. Des 's morgens doet d'heer Generael den heer ontfanger generael van 's Comp^{s} gerechticheden ende den licentmeester roepen, ende verschenen sijnde maeckt d'selve haere op gisteren genomene resolutie raeckende den incoop ende vercoop van den rijs bekent tot haere naerrichtingen om naer d'selve haer van nu aff te reguleren.

Soo seijlen op den avondt met de landwint van dese reede naer Bengalen 't fluijtschip de Vogelesangh ende 't jacht de Griffioen, medenemende voor dat comptoir een cargasoen ter monture van f 285000.—.—, bestaende in 250.000 gulden in comptanten, 3 stucx schoone eliphanten ende eenige rariteijten om schenckagie te dienen, als 'tgeene verders in voldoeninge van den eijsch voor dat comptoir hebben connen uijtmaecken. 't Geene haer Ed. aen den heer directeur ende den raedt aldaer sijn schrijvende ende in antwoorde op derselver jongste schrijvens sijn dienende, wert onder dato in 't generale briefboeck gevonden.

2^{en} d°. Cort naer den anderen comen alhier des naerdemiddachs onder ende naer de predicatie ter reede 't schip Malacca ende 't jacht Soutelande beijde uijt de Bantamse besettinge herwaerts, medebrengende d' eerste een brief met 2 bijlagen ende d' ander een brief houdende aen haer Ed., comende van den coopman Johan van Wesenhagen, commanderende ter besettinge voor Bantam, gedateert 30^{en} ende 31^{en} Augustij, inhoudende den eersten hoe haer Ed. brief van den 25^{en} Augusto per 't jacht Soutelande nevens derselver toegesonden ende medegebrachte victualien, provisien, water ende ververSingen wel hadde becomen, wijders was sich excuserende dat d' opperhoofden van de twee aldaer gecomene Engelse scheepiens de Fredrick als François en Jan de minste hoope altoos soude gegeven hebben om daer te verblijven, als wel wetende 't selve directelijck tegen haer Ed. ordre was strijdende, derhalven 't selve gevolcht hadde want (soo vervolcht 't schrijvens) hebbende niet alleenich met alle omstandicheden op haer eerste aencomen hier op 't versoeck van binnen Bantam te mogen loopen ofte met die aen landt brieven te mogen wisselen, plat afgeslagen, maer was haer 't selve vooren hier aenquamen door den schipper van de Conijn door mijn gegeven ordre in de straet voor Anjer cruijsende (gelijck sij oock selfs belijden) al bekent gemaeckt, datse daertoe geen licentie vercrijgen souden, maer soo se geliefden naer Batavia te gaen couden haer aldaer van alle behoeften soo wel versien als elders ende dan vervolgens vertrecken, waer 't haer geviel, sulcx het protest dat tegens ons gedaen hebben seer ongefondeert is, alsoo de zee voor haer openstondt ende door ons in haer vertreck niet opgehouden sijn, alleen met beleeftheijt buijten Bantam ende 't district van dien volgens UEd ordre, maer alsoo sij verclaerden van haere meesters op Bantam gedestineert te wesen ende datse niet vermogens waren bevorens last van den agent Fredrick Skijnner dese reede te verlaten, en ick niet geauthoriseert sijnde die aen landt te laten halen, soo hebben se aen mijn versocht daerover aen UEd. te willen schrijven, te meer dewijle selfs sagen dat die van den Jonathan met den E. Vernatti hier aengecomen, daertoe van UEd. waren gelicentieert geworden. Dierhalven bij mij qualijcken met fatsoen conde werden affgeslagen, oversulcx versoecke seer gedienstich UEd. mij daerinne te excuseren gelieven, dat verhoope uijt dese redenen oock geschieden sal, terwijlen die vrunden ons het minste niet connen imputeren wij eenichsints nadeelich in 't doen van haere negotie geweest sijn, vermits haer selven rheede met den Bantamsen sulthan soo verde hebben geengagieert tot aenvangh van de vredecontracten met gemelten sulthan ende UEd. te helpen bevorderen, dat 't schip Fredrick volgens Mr Skijnners eijgen schrijven tot een neutrale plaetse voor partien gepresenteert heeft, hier te laten verblijven, alhoewel nochtans bij gemelte Skijnners schrijvens aen sijn broeder 29^{en} deser blijckt 't selve van hem maer een gefabriceert werck te sijn, en buijten kennisse en voorweten van den sulthan of eenige grooten, maer uijt eijgen curieusheijt, om te voelen hoe

beijde partijen wedersijts mochten gesint wesen ende dienvolgens UEd. en ons hebben geabuseert, met welcke tijdinge ende rapport gemelte Skijnners huijsvrouwe aen ons boort verschenen is, medebrengende een brief van haer man of om wel te seggen wel eerder een fameus libel, wiens inhout alhier bij den raedt is goetgedacht te lesen, sijnde ten principalen eenige voor dese gepasseerde saecken toucherende UEd. en hem nevens eenige verwijten, gelijck UEd. bij den selven te vernemen gelieft. Eergisteren avondt eenige van de Engelse aen ons boort verschenen wesende ende d'selve een weijnich naer ons vermogen getracteert hebbende, hebbe vernomen wat ordre sij van den agent becomen hadden, te weten dat se al haer cruijt, geweer ende ammonitie van oorloge, dat meerder als tot defensie van haer schip of schepen mochten hebben, ons te presenteren ende bij weijgeringe van acceptatie dan in onse oogen overboort te smacken, gelijck op 30^{en} deser des smorgens vroech, wanneer het opperhooft der voorschreven twee Engelsche schepen aen boort verscheen, medebrengende seeckere verclaringe bij sijne scheepsofficieren ende 't gemeene volck van 't schip de Fredrick getekent, waerbij te kennen geven niet meerder kruijt aen haer boort te wesen als tot defensie van haer schip requireerde ende ons nu 't andere deel presenteerde, dat niet hebben willen accepteeren, ende soo op stondt van haerluijden is over boort gesmeten, bestaende in eenige vaten cruijt ende menichte musquetten, waeruijt genoechsaem bleecq wat resolutie sij genomen hadde, dierhalven op staende voet sonder den tijt te hebben van op 't pampier te brengen hebben geresolveert gemelten Engelsman Mr Robbert Skijnner, sijnde hooft van die twee schepen, aen ons boort te houden, ende UEd. met desen toesenden om sijn saeck aldaer selfs te verantwoorden ende UEd. absolute ordre hoedanich met gemelte Engelsche schepen nu gelieven gehandelt te hebben, alsoo op heden niettegenstaende onse menichvuldige vermaningen ende protestatien hebben onderstaen binnen te loopen, alvoorens bij ons al seijlende eerst den Fredrick aen boort geleijt, sijn ancker gecapt ende meenende volck over te smacken om sijn touw dat binnen geseist was los te maecken, soo riep den schipper van 't gemelte schip Samuel Stanton: „sluijt de deuren en soo U roosters alvast", daerop een ider van sijn volck toeliep, hen vervoegende in de back ende stuerplecht ons haer schut wijsende ende haer kruijt op de stucken met haer nagelen affknipte, sulcx wij uijt vreese van ongelucken te sullen gemoeten ende geen absolute ordre hebbende sijn genootsaeckt geweest ons volck over te roepen, alsoo niet offensijff vermogens sijn te gaen, echter hebbe naer menichmalen hem gewaerschout 3 schoten voor hen overgedaen, soodat eijndelijck van hen geraeckt sijnde het schip François ende Jan aen boort geleijt sijn, hebbende hem tusschen 't Conijn ende ons met kettings vast gemaeckt, soo lange daermede soo verre seijlden dat genootsaeckt waren ons van hem te redden, uijt vrees de wal te naer quamen ende 't geschut van 's vijandts forten ons hinderen mocht, gelijck oock mede met die

van de Frederick al bijnae op de droogte van Poulo Babi gecomen waren. Ondertusschen en hebben niet anders gedaen als gesmeeckt ende om Godts willen gebeden haer selven doch te willen van schaden hoeden, alsoo sij haer selven onvrij maeckten, daerop geduerich tot antwoort gaven dat ick mijn ordre wist ende sij de haeren, wij mochten doen wat wij wilden, sij souden de haere volgen al sout haer leven costen, soodat met leetwesen uijt vreese van qualijck te sullen doen hebbe moeten gedoogen sij ter reede voor Bantam sijn geanckert, alwaer wij mede met onse 3 jachten gelegen sijn, alleenelijck met verlangen UEd. ordre afwachtende alsoo ons bastant genoech oordeelen, wanneer maer ordre hebben, om die UEd. 't sij wel toe te brengen, in de groont te booren, of aen de wal te jagen.

Gemelte schepen sijn ten principalen geballast, hebbende voor cargasoen in, naer is connen vernomen werden, niet anders als gelt ende eenige lakenen, ende is UEd. gegeven ordre met mijn weten altoos gants niet in 't stuck van particulier gekneust geworden, want is naer UEd. advijsen niemandt gelicentieert geweest alvoorens mijne gegeven consent daer aen boort te varen, soodat UEd. hen vrij gelieven te gerusten aen die cant niet vernomen sal werden. 't Schijnt d'Engelse van d'een of d'ander UEd. ordre aen ons gegeven is bekent gemaeckt gewerden, want anders can niet gelooven die lieden, die genoechsaem wanneer onse macht hadden derven gebruijcken meester waren, het binnenloopen soo absoluijt souden derven ondernomen hebben, doch sij sijnder nu en sullender wesen soo lange als 't UEd. gelieven sal. t'Een en t'ander, dat UEd. ons met Malacca hebben gelieven te ordonneren, sal bij gelegentheijt achtervolcht werden.

Vier Chinesen, die van Bantam gevlucht sijn, comen UEd. met dit schip Malacca toe, ende al 'tgeene hier in soude mogen comen te mancqueren gelieve UEd. uijt den mondt van schipper de With ende den boeckhouder Jan Metkalff, die alle• saecken heeft bijgewoont ende daerin als tolcq gedient, te vernemen, waeraen mij gedrage. Soo als tot hier en toe gecomen sijn, sien tegen den avondt twee seijlen dat op, naer dat aen de jachten Soutelande ende 't Conijn volcomen ordre hebbe gegeven om op alle vaertuijgen, die aen de Engelschen voornoemt souden willen comen, met haer schut te laten losbranden, behoudens dat de schepen vooralsnoch excuseren sullen, waer na toe dan onse steven met het schip Malacca gewent hebben ende bevonden te wesen de jachten den Hector ende Avenhorn, daermede ons UEd. briefien van den 29en deser is ter handt gecomen, waeruijt sien d'jachten Drommedaris ende Soutelande sijt roepende, doch alsoo ten minsten om Soutelande vooreerst op te senden noch wel een etmael soudę connen doorgebracht werden ende 't schip Malacca dat ons nu in dese occasie niet dienen can, is goetgevonden UEd. per advijs met desen expres af te senden, soo verhopen evenwel gemelte Soutelande op morgen sijn depesche te geven, sullende den Drommedaris tot UEd. nader advijs becomen hebben soo lange hier houden, want den Hector

om omtrent de Engelse te comen oock ondienstich is ende bij 't opsenden van de geeijschte twee schepen niet anders als 't Conijn ende Avenhorn resteren soude, dat in die dangiereuse besettinge niet geraden is, derhalven verhoop UEd. ons doen voor welgedaen sullen believen te nemen. Bij 't aentasten der Engelschen soude ons noch wel eenich cruijt ende scherp noodich wesen, dat versoecke ons mochte toecomen, waer mede dese etc.

Nevens vorenstaende brieff soo sont mede een afschrift van een schriftelijck contraprotest, gedaen door hem Wesenhagen ende den raedt in de besettingh voor Bantam aen de opperhoofden der twee Engelse schepen, welckers inhout hier onder vervolgens ingeschreven staet.

Contraprotest gedaen tegen de respective officieren van de Engelse schepen Fredrick als François en Jan, genaemt Robbert Skijnner ende Laurens Bruijningh, op haer overgeleverde protest dato 13en Augusti aen Jan van Wesenhagen, commanderent hooft over de Nederlandtse schepen leggende ten ordre van d'Ed. heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker ende de E.E. heeren Raeden van Indien ter besettingh van Bantam.

Wat reden den Ed. heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker ende d'E. E. heeren Raeden van Nederlandts Indien hebben om dese reede van Bantam ende desselfs haven te besetten ende gesloten te houden, achten onnoodich alhier te verhalen dewijlen ons verseeckeren UEd. genoechsaem bekent is hoe schelmachtich den sulthan, staende sijn jongst ende opnieuw beslotene verbondt tusschen den Ed. heer Gouverneur Generael ende d'E. E. heeren Raeden van India ende hem gemaeckt, d'onse grouwelijck is overvallen, verscheijden vaertuijgen onser inhabitanten genomen, 't volck vermoort ende eijndelijck de goede ingesetenen van Batavia met branden etc. groote ende onwaerdeerlijcke schaden heeft aengedaen. 't Is dan sulcx dat haer Ed. uijt dese redenen sijn beweecht tot maintenue van haer reputatie ende goede ingesetenen de wapenen hen van Godt Almachtich verleent tegens den Sulthan voornoemt bij der handt te nemen, ende vervolgens hem sulcken affbreucq te doen als sullen vermogens sijn, ten welcken eijnde wij alhier tot blockeringe van sijn havens bij haer Ed. sijn geleijt met ordre niet te gedoogen eenige schepen of vaertuijgen van wat natie dat oock souden mogen wesen binnen desselfs havenen te loopen, maer deselve uijt recht van oorloge dat sulcx vereijscht daer buijten te houden, gelijck wij haer Ed. op haer arrive onder dese onse besettinge hebben bekent gemaeckt met versoeck UE. hen daermede geliefden te genoegen. Daerop dan bij UE. 't selve is aengenomen onder beloften niet te willen of sullen bij der handt nemen als 't geene tot vreede ende welstandt van beijde

natien was streckende ende onse ordre toeliet, met versoeck nochthans dat UE^{e} mochte gelicentieert werden eenige brieven met Uwen agent Mr Fredrick Skijnner aen landt om van sijn ordre te erlangen te mogen wisselen, dat UE^{e} op ons onvermogen is afgeslagen, maer belooft daerover aen den heer Gouverneur Generael ende Raden van India te schrijven, met versoeck UE^{e} soo lange geliefden te wachten, 't welcq U oock t'enemael onderworpen hebt, ende cito bij ons 't fluijtschip 't Witte Paert afgevaerdicht is, ende alsoo de antwoorde van haer Ed. wat langer als wel meende heeft getardeert, is bij UE. op 13 deser seecker protest gedaen nopende de ongelegentheden en indispositie van U volck, waerdoor Uwe geordonneerde reijse mochte verachtert werden, soo is bij ons uijt ware liefde ende christelijcke mededogentheijt in raede goetgevonden (hoewel tegens onse ordre) UE^{e} van verversinge om tot reconvalesatie van U volck te mogen comen te laten versien, onder dese conditie nochtans dat met het wisselen van brieven ter tijt dat hare welgemelte Ed. ordre becomen sullen wachten. Dat UE^{e} dan gesamentlijck als protestanten aen ons boort gecomen wesende in onsen raede is voorgedragen ende geaccepteert, daerop wij dan cito met ons schip den Drommedaris naer de stadt gevaren sijn ende UE^{e} van alle verversinge laten versien. Dit alles schijnt nochthans van UE^{e} niet genoech gedaen te sijn, maer trachten ons nu met Uwe dreijgementen van binnen te willen loopen te becommeren, waerinne wij waerlijck seer groote swaricheden voor Uwe persoonen ende goederen vinden, ende niet anders dan een weijnich moeijten voor ons sien, dierhalven werden UE^{e} seer vrundelijck in desen versocht van sulcke resolutie te willen affstaen, en hen niet alleenich [niet] te begeven binnen Bantam maer oock selfs buijten alle sulcke plaetsen die onder desselfs gebiet hooren te houden, ende veel liever soo 't leggen UE^{e} hier verdriet dese plaetse ende den resorte van dien te verlaten ende haeren reijsen te veranderen werwaerts het UE^{e} believen sal, ende bij weijgeringe van dien soo waerschouwen, insinueren ende protesteren bij desen uijt den naem ende van wegen onse heeren Meesters den Ed. heer Gouverneur Generael ende de E. E. Heeren Raeden van India van alle soodanige onlusten ende costen, schaden ende interessen, die daeruijt souden mogen ontstaen ende voortcomen, om die t'sij wel op uwen persoonen, goederen of daer te raeden werden sullen te guaranderen.

Aldus gedaen ende gearresteert in 't jacht den Drommedaris, leggende ter besettinge van Bantam ende overgelevert in 't schip den Fredrick, datum den 18^{en} Augusti 1657. Geteeckent: Johan van Wesenhagen, Claes Jansz. de With, Volckert Adriaensz. Schram.

Den anderen brief van den 31^{en} Augusti per 't jacht Soutelande hielt dese regulen in, ende was geschreven ende geteeckent op 't jacht den Drommedaris voor Bantam.

Ed^le Erntfeste etc.

Desen dient eenelijck tot geleijde van 't geeijste jacht Soutelande ende vervolch van 'tgeen ons gisteren door manquement des tijts heeft ontbroocken te seggen, dat nu mede in dese na de corte gelegenheijt sullen doen, alsoo gemelte jacht maer eenelijck naer de landtwint is wachtende. Bastiaen Bouillion verstaen binnen de straet Bancka hem onthout en over 8 dagen omtrent Coulangh Pauwangh verscheijde Javanen heeft gejaecht, wat van de seeckerheijt sij, wil den tijd leeren. d'Engelse schepen, op gisteren met ons op de reede voor Bantam geanckert, hebben op heden haer werpen uijtgebracht ende den eenen sijn stengh geschoten ende de rhaes om laech geleijt, sulcx geloove bij eerster occasie sullen trachten aen de wal te corten, in welcken gevallen dese jachten ende insonderheijt den Hector ende Avenhorn ende den Drommedaris hier weijnich dienst sullen connen doen om haer aldaer aen te tasten, om U. E. sulcx trachtende te verdestrueren, dierhalven versoecke met een à 2 van de allerlichste vaertuijgen die maer vast sijn ons gelieven te voorsien, wanneer mijn selffs nevens de sulcke, die daer toe sullen genegen sijn, presenteere UEd. ordre te laten effectueren. Volgens het geene van tijt tot tijt uijt gemelte Engelschen heb connen vernemen, soo staen nog dagelijcx drie van haere schepen uijt Engelandt hier gedestineert aen te comen, ende was bij haer Comp^ie seecker persoon, die in U Ed. diensten voor desen in groote qualiteijten gebruijckt is geweest, met 2 schepen herwaerts aengecomen, sonder nochthans te connen vernemen werwaerts sijn intentie leijt, maer uijt alle omstandicheden die ons verhaelt sijn, te weten het misnoegen dat onse Comp^ie soude gehadt hebben ende de presentie van sijne 2 soonties, konnen niet anders bevroeden of dat het de heer Verstegen soude sijn, diese seggen alhier voor Bantam over 4 à 5 maanden soude geweest zijn, sonder nochthans bij d'onse gesien te wesen, waeruijt vastelijcken gelooven hij sijn stevens naer Japan, Toncquijn of wel China gewent heeft, dat den tijt sal openbaren, waermede affbreeckende etc.

De vorenstaende brieven in vergaderinge van India (door den Gouverneur Generael beroepen) gelesen sijnde ende wel overwogen 'tgeene aldaer voor Bantam was gepasseert, hoe de Engelse schepen daer waren ter reede geloopen sonder dat bij d'onse getracht was 't selve door force middelen te beletten, 't welck haer Ed. suspect dunckt, als sijnde tegens haer Ed. gegeven ordre, soo wierde goetgevonden 't genoemde schip Malacca noch desen avondt weder naer Bantam te laten keeren oock daer nevens het galliot Charlois aan te leggen, ende daermede tot vervangh van Wesenhagen om sijn doente alhier te verantwoorden derwaerts te laten gaen den coopman Jacob Keijser, ende met gemelte galliot, nevens derselver schrijvens van den toestand aldaer, den coopman Wesenhagen (naer alvoorens alle de papieren soo over ende weder in

de vlote gecomen ende geschreven sal hebben behoorlijck overgenomen) op te senden, ende wijders aldaer te doen ende verrichten als hem bij onse schriftelijcke ordre ter handt te stellen sullen ordonneren, te weten de 2 Engelse jachten soo noch in 't diep leggen trachten in der minne weder buijten de reede te doen komen ende bij weijgeringe 't selve met gewelt trachten te doen, doch soo aen de grondt mochten sitten sullen sij trachten die tot nader ordre daer aen te houden. Item den capiteijn Robbert Skijnner, alhier opgebracht ende opgesonden van Bantam, wert verstaen op de Peerl in hechte te stellen tot nader ordre, alles bij de resolutie onder dàto deses getrocken alsmede de ordre voor den coopman Jacob Keijser in 't briefboeck ingeschreven pertinent naer te oogen sij.

Op den avondt comt een vaertuijch door Pieter Thonissen uijt Baccassi gesonden, levert aen de houtwerf alhier 58 stucx lange houten van 24 voeten lancx ende dick in 't rondt naer advenandt.

3en do. Comen alhier voor de rivier ten ancker twee stucx vaertuijgen van den gouverneur van Jouana den Tommagon Patij, een sonderlingh genegen heer tot de Compie, waermede alhier aencomt ende door den E. ontfanger ende den licentmeester binnen 't casteel gebracht wert gemelten Tommagons soon onder 't gesach van des Tommagons broeder, medebrengende een brief aen haer Ed. van 's Compe resident op Japara ende een van meergemelte Pattij, beijde dienende tot versoeck van een Persiaens paert voor den Sousouhounang Mataram.

Den brief van 's Compe resident aen haer Ed., in dato 11en Augusto in 't fluijtschip de Liefde leggende in ladinge voor Padjangh Congangh, behielt hoe Tommagon Patti versocht hadde desselfs voorschrijven om sijn soon mede te geven naer Batavia aen haer Ed. tot versoeck van een Persiaens paert, dat versochte sijn E. doch in alles met behulpich doenelijck sijnde geliefden te wesen, ten aensien de Compie aldaer in alles de handt was biedende. Verders verhaelt hoe over drie dagen voor 't schrijven op Jouana waren aengecomen 7 stucx kloecke wel gearmeerde Bantamse bacquelaijprauwen, nevens 2 gesanten van Keaij Mongjaja met een brieff en een cleen geschenck van twee gobars, een agate paternoster en eenige hanen ende vogelen, versoeckende aldaer om 2 lanangs voor den sultan ende t'onderhouden van goede vrundtschap, dat hem t'eerste van de 2 vaertuijgen afgeslagen wiert, vermits onvermogens alsoo d'selve altsamen die hadden den Sousouhounangh toequamen, maer soo veel hen gouverneur genegen was om vrundtschap te houden. Gemelte vaertuijgen lagen met haer bloetvlaggen van achteren ende met piecken ende schilden beseth, wanneer de onse daer voorbij voeren, waerop door den resident hem Tommagon verthoont geenige der andere strandtheeren sulcx hadden toegelaten oock geweert ende haere rheede verboden, of andersints dat genootsaeckt soude werden van de plaetsen sijner gouverno van daen te blijven om alle ongelucken voor te comen tusschen onse natie ende die van Bantam, te meer die daer lagen gewapent ende wij daer als cooplieden quamen, te meer oock maer quamen om te ver-

spieden wat vaertuijgen in ladingh lagen om daer op te passen ende te nemen, waerop hij gouverneur hem excuseerde seggende het gesanten waren ende verseeckert waere niemanden door haer leet soude toecomen. Wijders maeckte sijn E. hem indachtich als selver uijt den mondt van de bode gehoort hadde, hoe tot voorcominge van onlusten den Sousouhounangh over Craoan hadde gestelt 3 strandtheeren, den vierden sijnde Martanata daer uijtgesloten, ende alle Javanen van daer opontboden ende alleen niet als inboorlingen daergelaten tot voorcominge van onlusten ende dat hij met Bantam vrundtschap hielt diende alleen tot wedercrijgingh van 60 man, die uijt een van sijn dorpen waren wechgeloopen, weder te crijgen, anders hadde met Bantam niets in 't sin.

Aldaer waren mede gesanten van Macassar, versoeckende om vaertuijch ende 't onderhouden van vrundtschap, houden ernstich aen om naer den Sousouhounangh op te mogen reijsen om sijn Maijesteijt te begroeten, dat haer geheel ontseijt bleeff, doch is te gelooven sulcke gesantschappen weijnich goets voor de Comp^ie brouwen, waermede besloot.

Den brief des Tommagons aen d'Ed. heer Generael getranslateert sijnde uijt het Maleijts hielt dese woorden in:

Translaet brieff van Tommagon Pati aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.

Desen brief comt uijt een oprecht suijver gemoet van Keeij Tommegon Patij aen mijnen broeder den Ed. heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker, die Godt almachtich verleene veel gesontheijt en langh leven op deser aerde, ende die oock de stadt van Batavia met groote wijsheijt regeert, alsmede die oocq van alle sijne vijanden van boven tot benedens wints gevreest wert (beneffens verscheijden andere Javaense complimenten).

Brenger deses is UEd. soon, genaemt Radinsoetananga, nevens Wiera Wangsa ende Nagatroena, die ick ben sendende aen d'Ed. Gouverneur Generael met versoeck om een goet paert, sooals UEd. voorhenen aen den Sousouhounangh een gesonden heeft, alsoo den Sousouhounangh 't selve van mij is begerende. Hiertoe can ick niemandt anders versoecken als UEd; versoeckende om drie passen en vrijgeleijde voor drie mijne vaertuigen om daer mede naer de verboden plaetsen te mogen vaeren, te weten: Banda ende Amboina, als mede nae de plaetsen, dewelcke onder de gehoorsaemheijt van Atchijn sijn resorterende, dit is mijn versoeck en begeerte aen mijn broeder, opdat ick mijn dienaers naer gemelte plaetsen vrij en onbecommert mocht senden om te negotieren.

Den voorschreven UEd. soon Radia Soetanaga ben ick sendende om UEd. te comen begroeten evenals of ick selfs persoonlijk bij UEd. quame, dierhalven versoecke den selven aldaer niet langh te laten tarderen, maer gelieft hem

metten eersten wederom te senden, opdat ick daer door haestich de goede standt van sijn Ed. den heer Gouverneur-General tot Batavia mag vernemen. Mijn vorder begeerte is den voornoemde Naijatroena alles wel bekent. Ick en hebbe niets anders om aen sijn Ed. te senden als eenelijck twee lasten rijs, gelieft 't selve niet te versmaden, alsoo niet anders is als een bloemken sonder reuck.

4en d°. Geeft d'heer Generael 't afscheijtmael van d'E. heer van Goens, waertoe geroepen waren boven d'E. heeren Raeden van India met haere gemalinne de gequalificeerste der vertreckende persoonen met d'E. heer van Goens, als den majoor van der Laen, fiscaal, capiteijns, coopmans, schippers, lieutenants ende vendrichs, mede met haer vrouwen, nevens de voornaemste gequalificeerde persoonen in 't fort ende de stadt, boven derselver officieren der justitie, dewelche altsamen met cost ende dranck door haer Ed. onder een behouden reijs als victorien over onse vijanden gedroncken den achtermiddach ten eijnde ende den avondt voortbrachten ende affscheijt namen, daer op haer Ed. in 't avondtgebet gaende ende naer d'selve de papieren, dienende voor sijn E. gemelt, als voor de directien van Persia, Suratta ende Wingurla lasen, resumeerden ende teeckende.

5en d°. Neemt d'heer van Goens sijn afscheijt van haer Ed., doch d'Ed heer Generael ende de heeren directeur generael ende Raden van India, Hartzinck, Cunaeus, de Vlamingh ende d'heer Verburgh, convoijeren sijn E. uijt des Generaels wooninge, waervooren binnen op 't pleijn in twee rijen de crijgsknechten des casteels in de wapenen stonden, waer tusschen door ende van daer soo de waterpoort uijt gongen, aldaer begaven haer in een groote scheppрrauw ende voeren gesamenderhandt naer 't boort van der Goes, alwaer gecomen het ordinaris seijn deden om de andere officieren aan boort te doen comen van de schepen, die met d'E. van Goens souden vertrecken om te hooren ende sien de authorisatie van gemelte heer van Goens, die omtrent een cleen uijrken daeraan, wanneer altsamen aen boort waren, geschiede ende die gedaen ende de commissie voorgelesen sijnde ende daer niemanden iets tegen hadde, maer ter contrarie een ieder 't geene daer bij van hem vereijscht wierde beloofde te presteeren, soo wiert aen 't schuijts ende boots-volck een mutsien naer d'oude wijse belooft, daerop haer Ed. weder naer beneden cajuijtwaerts gongen ende naer een mondt vol eeten ende een dronck genoten te hebben (aldaer door den E. van Goens doen bereijden), voeren haer Ed. weder naer landt, ende alsoo noch eenige provisien aen [de] schepen ontbraken soo verliep de landtwint eer die costen becomen.

Daerop d'E. van Goens eens weder naer landt voer, daer hem laet in de voornacht door haer Ed., buijten andere papieren als die voor sijn E. tot der-

selver naerrichtinge als behoef dienden, drie gesloten resolutien ter handt stelde om een bij sijn E., den tweeden aen d'E. major van der Laen ende den derden aen d'E. Leonard Winnincx (gaende voor directeur naer Suratten) t'overhandigen om bij haer E. gesloten bewaert te werden ter tijt ende wijle, of quame te gebeuren (dat Godt verhoede) d'E. Rijcklof quame ontijdich geduerende sijne commissie t'overlijden, alsdan geopent ende bij haer gelesen ende den inhoude van dien punctuelijcken naer gecomen te werden, alsoo sulcx ten dienste der E. Comp[ie] noodich geoordeelt ende gearresteert sij, inhoudende als bij resolutie onder dato deser getrocken is blijckende.

Desen naermiddach comen hier ter reede voor de rivier twee vaertuijgen comende van den gouverneur van Samarangh, daermede twee expressen quamen om aen d'Ed. heer Generael een brief te brengen als aen d'heeren Arnold de Vlamingh van Outshoorn ende van Goens, ider eenen, welcker inhouden volgens de translaten daervan gemaeckt luijden als volcht:

Translaet missive van Engabi Wangsa Radia, gouverneur van Samarangh, aen d'Ed[e] heer Gouverneur Generael.

Desen brieff comt uijt een oprecht suijver gemoet van Kiaij Engabij Wangsa Radja aen d'Ed. heer Gouverneur Generael, die 'tlandt van Batavia gouverneert, ende seer verstandich is om alle grooten ende cleene saecken te regeren, die oock van alle sijne vijanden gevreest wert van boven tot benedens wints, ende mede seer machtig is soo te water als te landen (beneffens andere Javaense complimenten etc.)

Brengeren deses sijn met namen Patra Wangia Racxa Sidarma ende Sitanowaij, die ick sende om den Ed. heer Gouverneur Generael reverentelijck te comen begroeten ende over te leveren desen mijnen brief, waerbij van den Ed. heer Gouverneur Generael versoecke een goet Persiaens paert bequaem sijnde den Sousouhounangh te presenteren, alsoo den Sousouhounangh van mijn heeft geeijst alsulck een als UEd. voor dato aen den Sousouhounangh vereert heeft. d'Oorsaeck dat ick sulcx omtrent UEd. derff versoecken is, omdat ick vast vertrouwen op UEd[e] hebbe, wijders alle 't geene UEd. van mijn begeert, 't sij hier op Samarangh ofte op Sidaijo, den E. heer Gouverneur Generael gelieft sulcx van mijn maer te vorderen, sal volgens UEd. begeerte laten toecomen. Noch versoecke aen den Ed. heer Gouverneur Generael mijn gelieft te vergunnen passen ende vrijgeleijden voor mijne vijf vaertuijgen om daermede naer Amboina en Banda te mogen navigeren, dit is al mijn versoeck welck, soo den Ed. heer Gouverneur Generael mijn gelieft toe te staen, versoecke mij per brenger deses mach toecomen. Mijn vordere begeerte sijne dese mijne voor-

noemde dienaers alles wel bekent. Jegenwoordich hebbe niet anders aen UEd. tot vereeringe te senden dan een paert ende twee lasten rijs, versoecke seer reverentelijck 't selve vrundelijck gelieft te accepteren.

Translaet missive van Engabij Wanghsa Radia, gouverneur van Samarangh, aen d'heer Rijckloff van Goens.

Desen brief comt uijt een oprechte suijvere genegentheijt van Kiaij Engabeij Wangsa Radja aen mijn broeder d'E. heer Rijcklof van Goens, die een persoon is werdende van alle natie gepresen en gevreest van boven tot benedens wints, ende die oock seer wijs ende verstandich is om alle saecken te dirigeren, (beneffens andere Javaense complimenten etc.) Brengeren deses sijn Patra Wanghsa Racxa Sidarma ende Sitanowaija, die ick neffens desen mijnen brieff ben sendende aen mijn broeder. Alsoo ick jongst vernomen hebbe de wedercomste van mijn broeder uijt Hollandt, waerover van herten seer verbleijt ben geweest, tot dien eijnde sende dese mijne gesanten aen mijn broeder, even of ick selfs UE. quaem begroeten, alsoo ick goet vertrouwen op mijn broeder hebbe, ende in geval soo mijn broeder ijetwes van Samarangh ofte van Sidajo gelieft te hebben, 'k sal mijn broeder alles laten toecomen naer mijn broeders begeerte. Wijders ben ick aen mijn broeder versoeckende dat gelieve omtrent den Ed. heer Gouverneur Generael voor te dragen ende voor mij te versoecken een goet Persiaens paert, soo een als den Ed. heer Gouverneur Generael voor dato aen den Sousouhounangh heeft vereert, alsoo 't selve den Sousouhounangh van mijn gevordert heeft. Bij aldien 'tselve mijn mochte gewerden, 't sal mijn soo even aengenaem sijn als of 't mijn broeder dat selfs aen mijn vereert had, daerover oock mijn broeder des te meer door den Sousouhounangh vermaert sal werden, alsoo mijn broeder altijt bij den Sousouhounangh vermaert ende bemint is geweest. Jegenwoordich en hebbe niet anders te senden dan een last rijs, dit versoecke tot een teecken van oprechte genegentheijt gelieft te aenvaerden.

Translaet missive van Engabaij Wangsa Radja, aen d'heer Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn.

Desen brief comt uijt een oprecht suijver gemoet van Keaij Engabaij Wangsa Radja aen mijn broeder den capiteijn admirael den E. heer Arnold de Vlamingh van Outshoorn, gouverneur van Amboina ende [die] alle andere oost quartieren in 't generael seer wel weet te gouverneren, die manhaftich is soo te water als te lande, alsmede van alle sijne vijanden van boven tot benedens wints gevreest wert (beneffens andere Javaense complimenten).

Brengeren deses sijn Patra Wanghsa Racxa, Sidaerma ende Sitanowaija, die oock aen mijn broeder ben sendende nevens desen mijnen brieff, waerbij versoecke seer vrundelijck, dat gelieve voor mij te laten opsoecken een goet Persiaens paert, dat bequaem is om aen den Sousouhounangh te mogen verschencken, alsoo 't selve den Sousouhounangh van mijn is begerende. Tot dien eijnde sende dese mijne voornoemde dienaers alsmede om UEd. te comen begroeten, ende ingeval mijn broeder ietswes van hier ofte Sidaijo begeert te hebben, mijn broeder gelieft dat maer vrijelijck te manderen, 'ksal alles naer mijn uijterste vermogen doen, mijn broeder gelieft sijn begeerte en wat gelieven sal aen voorschreven Patra Wangsa, Racxa, Sidarma ende Sitanowaija te gelasten. Ick hebbe jegenwoordich niet anders tot vereeringh te connen senden dan een last rijs, versoecke vrundelijck gelieft 't selve niet te versmaden, alsoo niet naer behooren en is.

Soo comt mede een vaertuijch van Bacassij en levert aen de werf alhier 45 houten van 24 voet ende 20 van 15 à 16 voet lenghte.

6en d°. Een uijr voor den dach vertrock d'E. hr van Goens naer boort, ende gongh met den dach onder seijl latende op het schip der Goes de vlagge van boven waijen, ende seijlden mede met sijn E. 't schip den Salmander, d'jachten Naerden ende Vlielandt, als 't galliοth de Botterblom, van gelijcken de fluijtschepen Venenburgh, geladen sijnde met het Suratse cargasoen ter monture volgens de facture van f 131056.12.2 ende den Oijevaer, inhebbende een cargasoen voor Persia ten bedrage van f 84893.16.3, sijnde beijde geordineert tot d'Indische Custe met sijn E. te seijlen om tot overvoer der militaire macht onderwijlen derwaerts gebruijckt te werden ende alsdan van daer door d'E. heer van Goens hare despache naer haer gedestineerde plaetsen te geven; de Heere geleijde haer altsamen ter gewenster ende geordonneerde plaetsen ende wil des Comps desseijnen ende wapenen met victorie becroonen. Wat haer Ed. den heer van Goens soo wegens sijne commissie in de visite der gouvernementen, directien ende comptoiren als in de sake der oorloge in mandato gegeven hebben, can in 't briefboeck bij derselver verleende commissie ende instructie naergeoocht werden, alsmede 't geene haer Ed. aen de directeurs van Persia ende Suratta, 't comptoir Wingurla, soo in antwoorde van de haere als anders sijn ordonnerende ende adviserende, ingeschreven onder dato 5en deser sijnde op gisteren.

7en d°. Soo comt weder een vaertuijch van Bacassi met 40 houten van 15 à 16 voet lenghte, die alhier bij de timmerloots onder't casteelspleijn lost, ende verblijft hier alsoo den vendrich op morgen stont te volgen.

Soo werden mede ter vergaderinge binnen gebracht de vier Chinesen, op verleden sondach alhier met 't schip Malacca van Bantam gecomen, ende van daer aen onse schepen gevlucht, wisten sonderlings niet te verhalen als dat

17

daer gants geen preparatie tot oorloge wierde gemaeckt, oock dat daer de geruchten liepen dat van hier iemandt waren verwachtende om vrede te versoecken, alsmede dat daer voor den gemeenen man noch coopman niet te doen of te winnen waer, maer belangende de montcosten was daer seer abondant ende goetcoop te becomen; men cocht noch 18 jaa 20 gantangs gemeenen rijs om een Spaense reael ende 12 à 14 van de alderwitsten ende besten, daerop alsoo niet meer wisten haer geliçentieert wiert stadtwaerts te gaen tot den capiteijn om haer te versien

In Raede van India naer overslach van 't present capitael wiert goetgevonden het in voorraet sijnde gout capitael, ter somme van 80 à 85 duijsent guldens boven 25000 guldens aen comptanten, voor de cust Chormandel aff te steken, 22000 croonen voor Siam om den handel op die comptoiren soo veel van hier vermogens sijn wacker te houden.

Volgens schrifteluijcke verclaringe van den equipagiemeester ende alle d'aenwesende schippers is verstaen, alsoo de fluijt de Salm tot den minsten dienst geheel onbequaem sij, d'selve van al 'tgeene ontbloot can werden te doen affnemen ende aen de wal te halen.

8en d°. Is bij d'E. heer Gouverneur Generael ende d'E. heeren Raeden van India om redenen haer Ed. bewegende pardon gegeven aen Domingo van Batavia om in plaetse des doots, die volgens 't gewijsde van den Raedt ende derselver approbatie gereet staet te ontfangen, sijn leven aen de Caep gebannen te werden met de mise van de processe.

Soo arriveert hier mede ter reede het fluijtschip de Gecroonde Liefde van Japara met een boutladingh als 25 stucx koebeesten ende 6 merriepaerden ter monture van f 2519.15.—, nevens een brief aen haer Ed. van des Comps resident Evert Michielssen, waerbij haer Ed. van Japara dato prima deser onder anderen was adviserende hoe aldaer op daechs te vooren was gearriveert 't fluijtschip 't Witte Paert, waerbij haer Ed. letteren als 't mede gesonden behoorlijck ende aengenamentlijck hadde becomen, ende soude haer Ed. ordre in deselve vervath volcomen laten effect sorteren. Wijders hadde bij Tommagon Patti sooveel te weege gebracht dat de Bantamse gesanten waren te vertrecken gelast binnen 4 dagen, ende dat alsoo gemelte Tommagon hem hadde ontboden om op Jouanna met 't schip te comen, dat gerefuseert hadde te doen soo lange daer Bantammers acces gegeven wiert, de Bantammers wiert oock daerdoor belet haere comptanten, die mede gebracht hadden om Javaense cleeden te coopen, te moeten weer mede voeren, sonder het minste te mogen daervan besteden dan tot 2 corgie voor ider vaertuijch vereijschte. Soo schreef mede hoe die strandtheeren aldaer begonden sonder passen naer de thinquartieren te vaeren, als die van Samarangh een, ende die van Jouanna 2 contings reede hadden gesonden, niet anders medevoerende dan comptanten tot opcoopen van cleeden, daertoe door eenige Chinesen geanimeert sijn geworden, die voorgeven Malacca sonder pas wel

weten te passeren. Waerover hij resident met Tommagon Patti woorde hadde gemaeckt ende discoursgewijse gesecht, hoe 't selve onderstaen sonder passen vernomen hadde, derhalven sijn E. versochte in tijt ende wijle geseijde vaertuijgen het een of 't ander desaister overcomende het hem niet of de Comp^ie te wijten, vermits geen geloof sullen meriteren al ofschoon seggen Tommagon Pattijs volck te sijn of mosten blijcken thoonen. Daerop in antwoorde diende sich getroost daerin hielt, alsoo 't selve genootsaeckt was te doen aengesien het d'andere heeren mede deden, ende hij dan sulcx mede niet onderstondt het hem van sijn heer qualijck afgenomen soude werden een ander met sijn gelt meer won dan hij. Verders soo was den Tommagon Pattij d'E. Comp^ie seer gunstich in alles geweest gedeurende de ladinge, alsoo bij verboth gelasten niemandt soo lange aldaer met de Liefde in ladingh lach te mogen d'alderminste stuck hout laden. Item hadde aengenomen 2000 balcken van 24 voet lenghte ende 8 duijm dickte te laten houwen binnen 6 weecken off uijterlijck 2 maenden, ende dat uijt een groot bosch daer noch noijt boom uijt gevelt is, ende presenteerde haer Ed. uijt 't selve soo veele ende menichte groote balcken te laten cappen als soude comen te eijschen, daerop haer Ed. ordre afwachte. Soo hadde mede versocht dat, wanneer de Comp^s schepen naer de cust sondt, hem te willen waerschouwen, daerop hij Evert gedient hadde dat dat van dit jaer al te laet was ende die al wech waren. Ondertusschen woude vertrouwen dat dien voorslach soude comen te verouwen ende te niet loopen, aleer weder tegen 't aenstaende jaer als aennam te waerschouwen schepen souden gaen.

Den Tommagon versochte mede alsoo vertroude bij den Sousouhounangh op ende ten hoof soude ontboden werden, dat hem hier mochte gerieft werden met eenige sorteringen cleeden, felpen, lakenen, stoffen, als vier glasen landtarens met geschildert glas, tot d'somme van 2000 realen toe, ende tselve aen sijn soon intrigeren, presenterende in betalinge aldaer soodanige waeren voor te geven als de Comp^ie weder soude comen te eijsschen, 't ware rijs, sout, houtwercken als andersints, dat hij hem hadde gesocht uijt het hooft te praten, maer bleeff persisteren voorgevende daerom een expres vaertuijch naer Batavia te willen stieren, alsoo wel wist dat haer Ed. alsoo daerom benoodicht was niet verlegen soude laeten.

Den Tammagon Patra Loera hadde hem mede aengeweest om betalinge van 106 lasten sout, bij d'E. Truijtmans van sijn E. gecoft, dan waren in den prijs tot noch niet connen eens werden, soude trachten hem aldaer contentement te doen. Den Japaersen gouverneur was noch ijverich doende met het opmaken van twee jachten, waervan de geruchten gingen 't een voor d'Maccassaersen gesant ende 't ander voor dien vorst selfs sijn soude; wat daer van was bleef hem onbekent. Soo hadde aen sijn E. mede haer Ed. brief ende geschenck overgegeven, dat blijdelijck hadde geaccepteert, wijders maeckte sijn E. hem bekent dat, alsoo in 't maecken sijner jachten was, als nu de Comp^ie geen hout

à contento conde leveren volgens beloften, ten anderen dat verstaen had des Sousouhounangs dienaers waren afgecomen met ordre om twaelf gorappen, 24 lanangs, ende 100 contings ter zee gereet te doen maecken, om daermede met den Palembanger tegens de Balijers te gaen oorlogen, dat hij Evert vertrouwde alweer van oude geruchten waeren, die eerlangh in roock souden verdwijnen. Ten jongsten bleeff hij resident voornemens om in 2 dagen naer Demack met de fluijt het Paert tot houtladinge te vertrecken om te sien hoe den gouverneur aldaer sijn woort sal houden, soo bleef in 1½ à tout 2/m een ruijm van hier tot 't laden van de balcken voorengeroert te gemoet sien, met soodanige sorteringe cleeden als bij aparten eijsch was vorderende, waermede afbrack, ende met een letterken onderaen hoe naer 'tsluijten derselver een brief van Angabij Martanata becomen hadde aen haer Ed. nevens 750 stucx ouwe clappussen, die met 't Witte Paert souden volgen.

Met gemelte Liefde bequamen haer Ed. mede een briefken van de opperhoofden der schepen Vinck, Geldria ende Ens van Japara geschreven, inhoudende hoe naer Batavia's reede hadden verlaten in corten die van Japara hadden bereijckt ende 's Compˢ resident Evert Michielssen daer niet gevonden, dan waren aldaer door den barbier die 't gesach gelaten was ten deelen tot genoegen versien geworden, als bij haer geleende quijtantie blijcken soude. Wijders alsoo den resident noch op Rambangh was verblijvende, ende sij voornemens achtervolgens haer Ed. ordre bekent te maecken hoe noch al t'samen welvarent waeren, eenelijck dat 't jacht Geldria soo leck geworden was dat die van de Vinck hem een pomp nevens 6 man hadde moeten bijsetten, waerop dan 't zee vermeenden te gaen ende ider sijnen voorgeschreven wech tot becominge van de reijse te ondernemen; hadden ses dagen daer gelegen, was gedachteeckent 24 Augusti in Japara, ende onderteeckent bij de genoemde scheepsofficieren.

Den brief, daervan hiervooren gemelt des gouverneurs aen haer Ed., luijt aldus vertaelt:

Brief van Kiaij Angabij Martanata, gouverneur op Japara, aen d'Ed. heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker.

Dese brief uijt oprechte ende ongeveijnsde genegentheijt comt van Kiaij Angabaij Martanata aen den Gouverneur Generael Joan Maetsuijker, dewelcke van den Heere des gantschen werelts gesegent is ende seer bemindt van alle de coningen ende vorsten die in de Javaense ende Maleijtse landen sijn, die oock mede begenadicht van den Hollantsen coninck, die seer manhaftich is in 't bedrijff des oorlogs soo ter zee als te lande.

Na desen de brief van de Gouverneur, die de capiteijn heeft gebracht, is met het nevensgaende na behooren mij toegecomen, ende ick hebbe ontfangen

het geene den Gouverneur Generael mij heeft gelieven te schencken. Voorts indien mij den Gouverneur Generael gelieft te vergunnen, ick versoeck sijne hulpe om eenen haen te beschicken, want de Sousouhounan van mijn een haen heeft begeert, dies versoeck ick vrundelijck op den Gouverneur dat ick een of twee stucx door hulp van den Gouverneur mochte becomen. Mijne vereeringe is niets dan 1300 uijtgesochte clappussen en gelieft d'selve niet te versmaden, het is slechts als een bloemtien.

Soo comt hier mede binnen de rivier in de stadt schieten met sijn vaertuijgen den vendrich Pieter Thonissen comende van de rivier Bacassi, ende brenght mede 20 houten van 15 à 16 voet langh ende 20 d^os^ tot gordings van 30 à 35 voeten langh, sijnde 'tsamen met die nu opgesonden hadde 259 stucx. Wijders rapporteerde dat geduerende sijn uijtwesen niet noterens voorgevallen was ende alt'samen welvarende weder waeren gekeert, oock dat geen Bantammers of ijmandt anders vernomen hadde, ende was d'Arcke Noé mede weder gekeert ende alhier voor de mondt van de rivier gaen leggen volgens de eenmael aen haer gegeven ordre.

sMorgens tijdelijck met de landtwint lichten haer anckers en seijlen van dese reede naer de cust Chormandel 't jacht Muijden ende 't galliot Taijoan metnemende voor dat comptoir soo aen coopmanschappen, provisien, voornamentlijck aen gout ende comptanten een somme van f 104974.3.4, volgens luijt der facture. Wat haer Ed. bij derselver schrijvens aen den heer gouverneur en sijnen raedt aldaer sijn adviserende werd onder dato in 't generaele briefboeck gevonden.

Soo licht mede sijn ancker ende vertreckt naer Siam 'tschip Breda met een prooper cargasoentie bestaende ten meerendele uijt 22000 croonen. Haer Ed. schrijvens wert in 't uijtgaende briefboeck mede onder dato gevonden, waerbij can naergeoocht werden 't geene haer E[s] 't opperhooft tot derselver naerrichtinge sijn ordonnerende, soo tot incoopen van coopmanschappen, greijnen, houten, als vaderlantsche eijsschen ende 't spoedige afdepescheren der schepen naer herwaert. Op den middach comt daerentegen hier ter reede geseijlt en ten ancker uijt de Bantamse besettinge 't jacht den Drommedaris, medebrengende van den aldaer commanderende coopman Jacob Keijser een brieff aen haer Ed[le], gedachteeckent in gemelte schip op 6[en] deser, waerbij 't volgende is schrijvende:

Edele, erntfeste, manhafte, welwijse, seer genereuse,
hooghgebiedende heeren, den Gouverneur Generael
Joan Maetsuijcker ende d'heeren Raden van India.

Mijn Heeren,

Volgens ons op 4[en] deser genomen besluijt soo liepen wij daechs daeraen

smorgens 'tseijl om d'Engelse aen boort te roepen, doen daerop volchden datse d'onderstierman van de Fredrick aen boort en overcomen lieten, welcke ons uijt den naem van sijn meesters vragende wat te seggen hadden, wij daertegens thoonde misnoegen ofse gisteren niet gesien ende alsdoen daer nae laten vernemen hadden, en daerop voorts gaende seijde dat sijn meesters uijt den naem van UEd., soo 't niet en wisten, aendienen conden, datse haer met tegen onsen danck binnen op de reede voor Bantam te loopen (welcke plaets wij met een navale macht besloten ende geblocqueert hielden) tegen 't recht des oorlogs van alle volckeren misgrepen hadden, en haer daeromme sonder eenige bethooninge van minne met goet recht aan te tasten en met gewelt naer Batavia tot onsen Gouverneur Generael te brengen vermochten, echter en niet tegenstaende dat soo was UEd. daerinne noch had willen versien en ons g'ordonneert haer noch eens in der minne te laten aensoecken om mede een keer nae Batavia te doen, en bijaldien neen middelen van gewelt (om haer daer toe te brengen off te dwingen) te gebruijcken, dat anders om wedersijtse bloetstortinge te verhoeden gaerne voorgecomen hadde, en, soo bijaldien sijne meesters dit in acht te nemen of wat te doen geliefde, een hunner hoofden tusschen dit en den middach om met den anderen daervan te spreecken aen boort verwachten soude, en bij gevallen van neen en datse tot dese liberale aenbiedinge geen respect en droegen, wij onse vordere ordre waermede wij van haer Ed. expres affgevaerdicht quamen eerlange ter preuff stellen souden, bij welcken gevalle dan soo met storten van bloet als andere onvermijdelijcke onheijlen voor te vallen quame voor onschuldich wilden en conden gehouden werden, waermede d° stierman dan met aenneminge sulcx sijne opperhoofden bekent te maecken van boort scheijden. Wij dan vertrouwende datse comen en tot reeden soude te brengen sijn bleven soo onder 't ordonnarie seijn te doen tot den middach toe leggen, wanneer wij siende datt'er niemandt op ons afquam lieten de witte vlagge, om de schippers van de hier bij den anderen sijnde schepen aen boort bij den anderen te roepen, waijen, en met deselve naerder te spreecken hoewe het onse op den 4en genomen resolutie ter executie te stellen best aenleggen, en wat sij met den anderen wel aen en wederom soo veel doenelijck schadeloos af te comen te doen hebben soude, 'twelck dan vast gestelt sijnde dreven soo met ons vieren, namentlijck den Drommedaris, den Hector, Avenhorn ende d'Conijn, gelijck op d'Engelsen aff, en dat soo dicht en dichter als bij onse resolutie besloten was, want de modder achter ons schip opdobberen quam, en niet nader om 't springh te connen gebruijcken diende, latende ons anckers om morgen met den dach aen te vangen druijpen.

Daerop volghden dat d'Engelse ons seijnen van af te comen in 't oogh hebbende lieten terstondt alle hun anckers slippen, en haer best omme met de werpen soo dicht als mogelijck aen de grondt en onder 't Bantams canon te corten, gelijck, als wesende volgens de getuijchenisse van haer stierman

heel ontlost, gemackelijck om doen viel, waermede ons omse daer van daen te halen de cans teenemael ontleijt, ende die van de stadt, namentlijck van 3 bolwercken, dapper op ons afblasen sagen, ende cregen soo in minder dan een uijr, noch dach sijnde, omtrent de 50 wel op ons achterschip aengeleijde canonschoten om d'ooren (doch Godt verhoede datse niet meer dan een toutien raeckten en stucken schoten) d'reste gingen of waijden meest omtrent de besaensmast over ons hoofden heen, oock sommige cort achter om. Daerbij dedense mede haer best om ons met hun aen landt waterpas gestelde stucken schoten onder water te geven en soo schadeloos in de grondt te booren, doch mitse te vroech waterden, vielense weijnich te cort, except een die aen boort sijn cracht verlooren hebbende, smoorde, doch gaff soodanigen slach dat de schipper twijffelde off hij er wel door geboort sijn mochte, naer de pomp tasten liet, doch te vergeefs. Onderwijlen mancqueerde wij niet d° schoten met den anderen te beantwoorden en eenige daer onder op d'Engelse aff te branden, doch weijnich 't welck sij, als hebbende haer handen om de schepen op den droogen te corten soo vol datse d° schepen sonder eenige daerop weder om te caetsen vergaten, en gesien wij die van de stadt met ons canon weijnich schade toebrengen conde, hielden van meerder te schieten op, en sij continueerde tot in den doncker avondt, wanneerse niet meer sien conde mede uijtscheijden, blijvende doen soo gerust tot twee glasen in de dachwacht leggen, ende de schippers van de hier sijnde schepen aen boort coomen wat men dach werdende wijders doen soude, 'tsij te blijven leggen of wel met de landtwint, die al door te blasen begon, op onse oude plaets te keeren. Ende gemerckt d'Engelsche jachten nu verre van ons op den droogen afgesackt om noch vorder in te corten besich waren, ende geen cans omse van daer te halen meer sijnde, wiert alles overgelecht hebbende eenstemmich en ten meesten nutte van de Comp[ie] goetgevonden, dat we terstondt tot voorcominge van ongelucken onder seijl gaen ende geen meerder schoten van Bantam op onse schepen verwachten souden, maer met d'ordinarie besettinge, om d'selve tot UEd[ts] naerder ordre daer binnen te houden, te continueren, gelijck UEd. uijt de copie hier nevens gaende resolutie 6[en] smorgens getrocken te sien gelieft, waertoe wij om cort te gaen gedragen. Willen verhopen dat UEd. ordre daermede voldaen en contentement nemen sal.

De hoop, die wij om d'Engelsche aen boort te leggen hadden, is oorsaeck geweest dat wij 't jacht de Drommedaris tot nu hier gehouden hebben, te meer omdat de schipper daerop hier geheel grondtcundich en ervaren bevonden hebben, doch mits d'er nu voor eerst niets meer op d'Engelsche te attenteren sal sijn, laete 'tselve volgens UEd. ordre om naer Siam gebruijckt te werden tot UEd. naer Batavia keeren, welcker plaets met een ander nootsakelijck vervult en tot 6 stucx toe ende minder niet gebruijckt diende, waerop ons sullen verlaten, want de Bantamse rheede met drie schepen beseth blijvende

sij ons geensints ontslippen connen, maer in de handen van ons vervallen of binnen aen den droochte blijven moeten.

De schipper van 't jacht de Conijn heeft mij bekent gemaeckt dat men, de verckens daeronder gereeckent, 30 lege waterleggers naer Batavia gesonden, niet meer als 9 weder terugh becomen en daerom nu te licht gaende aen ballast mancqueert, daer sich mits d'outheijt van 't jacht als geen sant derwaerts vernemen hier niet van dienen can. De waterleggers, die nu van de schepen met dit jacht overcomen, werden metten eerste volladen sijnde weder tegemoet gesien, wanter Malacca 14 stucx overgegeven heeft.

Onder d'besettingh sijnde ondercoopluijden ende bouckhouders bevinde dat heel ontbloot van pampier en pennen sijn, sulcx mij van derselver overvloet niet dienen, maer door UEd. ordre mett'en eersten eenich te moet sien sal, gelijck ick wegens d'voor dese geeijste provisie en wes meer tot d' besettinge g'eijscht mede doe, waer mede Edele, erntfeste, manhafte, welwijse, seer genereuse en hooghgebiedende heeren sullen UEd. naer voorgaende schultplichtige groetenisse den schut des Almogende bevolen laeten.

Ter sijden stondt: In 't jacht den Drommedaris ter besettinge voor Bantam den 6en September 1657.

Onder stondt: en blijve altijt UEd. dienstvaerdigen dienaer

ende was geteeckent: Jacob Keijser.

Nevens voorenstaende brieff waren noch twee bijlagen, sijnde 2 resolutien, d'een in dato 4en ende d'ander 6en deser maendt, getrocken bij den raedt geroerder besettinge, ende luijden als hier vervolgens ingeschreven te lesen sij.

Dingsdagh den 4en September 1657.

Soodrae en warenwe met de schepen den Drommedaris ende den Hector nevens 't galliot Charlois ter behoorlijcke reede voor Bantam bij de jachten Avenhorn en Conijn niet ten ancker gecomen, de schippers der voorschreven schepen respectijff door 't ordonnarij seijn aen boort geroepen en vergaderinge met d'selve beleijt, ende eerstelijck haer d'ordre van sijn Ed. den Gouverneur Generael mij 2en savonts door sijn gedachte ter handt gestelt voorgelesen, ende de intentie mitsgaders 't misnoegen, dat sijn meergemelte Ed. over 't laten binnenloopen der Engelsche genomen heeft, begrepen, ende den raedt 't een en 't ander tot vervolch van haer Ed. intentie voorgedragen hebbende, wiert eenstemmich goetgevonden dat men d'Engelsche met d'ordinnarie seijn aen boort te comen roepen soude, en daer nae om haer bij ons te verthoonen luijsterende deselve nochmael inder minne te bewegen trachten ofse, om bloedstortinge te verhoeden, met ons van hier een keer naer Batavia te doen genegen sijn, of wel 't uijterste en een preuff van haer Ed. ordre affwachten willen, die soodanich leijt dat

wij se met gewelt daerse nu leggen van daen halen off schadeloos in de grondt jagen ende daer beseth houden sullen, en sal men des noots sijnde met dit seijn doen tot den 5^{en} snamiddachs continueren, als wanneer hem dan noch niemandt van genoemde Engelsche aen boort verthoonende noch tot reden en accomodatien te brengen sijn, sal men soodrae de zeewint door te blasen begint met onse schepen naer de Engelsche toesacken en dat soo dicht als doenelijck; de schepen diep gaen sijnde, namentlijck den Hector als hebbende 14 voeten houts onder water op 17, d'Drommedaris die niet veel vlotter gaet op 15 a 16 voeten, en soo vervolgens de jachten Avenhorn ende d'Conijn, als lichter sijnde, wat naerder hun ancker en gelijck voorschreven met den anderen en in der bester ordre met ider eenspanich daerop te grondt gaen laten, ende ons om deselve vijandelijck aen te tasten in postuer stellen, en haer voor de laetste mael wat onse intentie sij met canon achter en voor haer over te blasen doen bekent maken, en latent soo stil bij d'selve tot smorgens een uijr voor dagh sonder eenige offentie te doen leggen, en alsdan onder faveur van de landtwint gelijck 't canon op haer afbranden en allen vlijt doen die practicabel sijn sal (deselve soo se niet aen de wal halen) te vermeesteren ende naer Batavia opbrengen, of des neen haer vast sittende soo schadeloos en mat maecken als doenelijck sij, ende of 't gebeurde dat se haer schepen verliesen en met hun volck de vlucht naer landt namen, is mede goetgevonden daerin over te loopen en te sien ofse, sonder merckelijck verlies van volck en schade aen onse schepen door 't geschut van 't landt 't lijden, niet van de grondt te halen en soo in ons gewelt te crijgen sullen sijn.

Aldus gedaen ende gearresteert ter besettinge voor Bantam ende derselver reede in 't jacht den Drommedaris, ten daege ende jare als boven. Was geteeckent: Jacob Keijser, Volckert Adriaensz. Schram, Claas Jansz. de With, Jan van der Werff, Jacob Bruijningh, Zacharias Tobiassen, Hendrick van Minnen ende Abraham Lus.

Donderdagh, adij 6^{en} September 1657.

Twee à 3 glasen in de dachwacht de landtwint door te coelen beginnende vont geraden de schippers van de schepen of jachten den Hector, Avenhorn, ende de Conijn aen boort te roepen, welcke terstondt verschijnende droech deselve cortelijck voor hoe men sich den dach aencomende wijders tegens d'Engelsche, die reets conform d'orde van haer Ed. (als niet meer op d'selve hebben proffiteren connen) in de modder gejaecht waeren, gedragen en off men se, mits niet naerder bij d'selve te geraecken of aff te sacken is, meerder nadeelich ofte schadeloos te maken sijn souden wij, dit doende, van de Bantamse baterijen te meerder schade als sij verwachten en indubitative te gemoeten souden hebben, gelijck gister avondt, wanneer wij tot daer nu noch

geset leggen, wel van Bantam ende derselver vasticheijt ontwaer wierden, gelijck bleeck, dat namentlijck wij met de Drommedaris eerlangh tusschen toegaen van ons ancker ende den avondt 50 of daeromtrent wel op 't achterschip aengestelt groff canoncogels, om d'ooren gehadt hadden, sulcx wij oock buijten ons genomen besluijt gegaen en noch van avondt soo op de stadt en d'Engelse ons canon te lossen te raede wierden, ditswes meer rijpelijck geconsidereert, namentlijck dat men d'Engelse als haer anckers laten slippen hebbende in de modder en nu vrij verre als ontlost sijnde van ons gecort wesende omtrent deselve niets als veel verlooren schoten op af te laeten gaen te doen was, en dat noch aen volck of haere schepen dat noterenswaerdich sijn soude, te meer omdat geoordeelt wiert niet op haer te schieten continueerde hun al in 't ruijm te salveren en maer een enteringe van ons inwachtende blijven en soo doende niets op haer t'attenteren of van de grondt te halen sijn, maer wel jae, dat wij, als soo dicht onder Bantams canon leggende eerlange eenich ront hout van boven en schooten onder water en hebbe d'een of d'ander pericul loopen van aen de grondt te raecken en noijt meer af te brengen en diergelijcke ongelucken meer onderworpen wesen. In vougen alles UEd. mijn gegeven ordre naerder geresumeert, wat ter materie ten meesten dienste van de E. Comp[ie] diende overwogen hebbende, wiert eenstemmich geraetsaemst gevonden en besloten dat men de tegenwoordige landtwint niet overleggen maer om redenen voorschreven voort waernemen, ancker lichten, wat van de stadt ende van onder 't canon af te wijcken, en niets meer doen als de meer geschreven Engelsche op den droogen tot UEd. naerder ordre beset houden.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't jacht d' Drommedaris, leggende ter besettingen voor Bantam, den jaere ende dage als boven.

Was geteeckent: Jacob Keijser, Volckert Adriaensen Schram, Jan van der Werff, Jacob Bruijningh, Zacharias Tobias en Abraham Lus.

Soo comt hier mede in de rivier den vrijborger Bastiaen Bouillion met sijn oorlochs tingangh (nevens noch een d° die van de Javanen genomen heeft), waerop hij binnen 't casteel voor haer Ed. verschijnt rapporteerende hoe geduerende den tijt hier van daen geweest is verscheijden vaertuijgen van de Bantammers aengetast hadde, dan alsoo door 't verlies van sijn volck op twee joncken (die genomen hadde) overgeseth ende niet weder tsedert vernomen heeft, soo was te swack geweest om eenich vaertuijch te nemen, hoewel daer alle dagen anders wel soude connen gecrijgen, soo was met haer Ed. believen nu van meeninge sijn vaertuijgen altijt tot 3 à 4 toe claer te doen maecken, ende daermede te zee te gaen, indien hem mochte toegestaen werden volck met te voeren, alsoo verseeckert was van de vrije luijden als andere vagebonden genoech te sullen crijgen, soo versochte d'E. Comp[ie] geliefde hem mede voor sijn gelt toe te staen dat van eenige ammunitie van oorloge als andere cleijne

behoeftichheden mochte geaccomodeert werden, dat hem altsamen toegestaen sij, ten aensien bevonden wert hij de Javanen door sijn licht vaertuijch merckelijcken affbreuck staet toe te brengen, dewijle daer alreede de schrick (door sijn vaertuijch dat boven rondtomme met vier kisten beset is, ende bij overcomen can laeten springen) in heeft, als wel gebleecken sij, als hij jongst de 7 à 8 vaertuijgen op Lambock vermeesterde, waerop die van Bantam met 12 stucx oorlogsprauwen op hem uijtquamen, sijnde ider met swaer schut ende 50 Javanen van alles wel versien, ende bij hem comende liet sijn matte seijl loopen ende bleeff leggen, bindende een genomen vaertuijch achter aen 't sijne vast, maer dorsten niet onderstaen 'tselve te halen veel min hem aen te tasten. Wat uijtrechten sal wanneer eens weder mach gaen, leert d'uijtcomst.

10en d°. Zeijlt van dese reede naer de Moluccos in 't mousson 't jacht Soutelande, volgens sijn schriftelijcke ordre tot naerichtinge d'opperhoofden van 't selve mede gegeven, ophebbende boven het ordinarij zeevarende volck 60 militaire coppen om in de Moluccos te brengen, mits en passant Manado aen te doen om een brieff aen den sergiant ende hooft van 's Comp^{s} palissade fortresse aldaer geseth te overhandigen tot sijne narechtinge van haer Ed. intentie. De verdere ladings voor dat gouverno met eenige geprojecteerde schenckagien der coningen Mandarsaha ende die van Tidor ter somme van f 32654.—, waertoe haer Ed. nu dese besendinge derwaerts in 't mousson doen ondernemen ende wat derwegen daerover aen den gouverneur ende den raedt in Moluccos sijn adviserende ende gelastende, alsmede 't geene haer Ed. aen den Molucksen coningh Mandarsaha als den nieuwen Tidoresen coningh sijn schrijvende, wert onder dato in 't generaele uijtgaende Indisch briefboeck gevonden.

11en d°. Comt hier tegens den middach behouden van Bantam te keeren 't galliot Charlois medebrengende een brief aen haer Ed. van d'E. heer van Goens in de Straet Sunda becomen als een d° van Sr Keijser uijt de Bantamse besettinghe. d'Edele heer van Goens schrijvens hielt in hoe sijn E. in de straet ware ontmoet 't galliot Charlois, dat goet vant met sijn E. te doen keeren om daermede aen haer Ed. bekent te maecken de bevindinge der monsteringe, ende alsoo den coopman Wesenhagen op voornoemde galliot was ende des avondts 't jacht den Drommedaris ontmoete, soo dede hij Wesenhagen daerop naer Batavia overgaen, ende verstont van de schipper d'Engelsche tegen de gronden waren aengeloopen onder 't schut van Bantam ende buijten [bereijck] van d'onse. Verders was bij de monsteringe bevonden op alle de schepen met sijn E. vertrocken te wesen 1344 coppen tot slaven incluijs, ende comen t'ontbreecken, die haer achteruijt hebben laten seijlen, een bottelier, 2 matrosen ende 2 soldaten. Belangende 't schip den Salmander was soo ongemaniert dat daer sestien mannen tot 't regeren van 't roer moesten gebruijcken ende daerenboven seijlde seer traech, ende den schipper verclaert, als die van de jachten Naerden ende Vlielandt mede deden, soo volladen te sijn dat haer niet redden connen, sulcx

soude genootsaeckt werden den Salmander voor Diu mede te nemen, doch haer Ed. bleven van sijn debvoiren ende te pareren ordre ondertusschen verseeckert. Wijders sont een jongen ende 3 slaven op die haer versteecken hadden. Ten jongsten verhoopte op daechs daeraen Sundas engte te passeren, waermede sijn schrijvens besloot ende dachteijckende op den 7en September in 't jacht der Goes omtrent Bantams hoogen hoeck.

Het schrijvens van den commanderende coopman Keijser voor Bantham, gedateert 9en September in 't jacht den Hector ter besettinge voor Bantam, hielt in hoe op den 6en snachts den Drommedaris met brieven van 't gepasseerde aldaer hadde afgevaerdicht naer herwaerts, daerop was den 7en met den Hector ende Malacca gaen leggen op d'ordinarij buijtenwachtplaets, daer des naermiddachs passeerde d'heer van Goens die hij verpreijde, ende aen boort gongh ende 't gepasseerde aldaer bekent maeckte, ende sijn Ee vloot boven haere ledige leggers die gevult hadde noch elf van [de] haeren daertoe gelanght hadde, ende was d'E van Goens des smorgens daeraen mette vloot Dwers in de Weech gepasseert ende tijdich dien dach in ruijm zee geraeckt; sont met 't galliot weder naer Batavia 17 ledige leggers, die versocht per eerster occasie gevult weder mochte becomen. 't Schip den Hector was ophebbende 112 sielen, sulcx de medegegeven provisien voor 2 maenden niet soude connen strecken, verders versochte volgens de memorie eenige medicamenten alsoo daervan geheel ontbloot waeren. De jachten Avenhorn ende Conijn bleven de wacht houden voor Bantam op d'uijtcomste der Engelschen, op deser vougen datse des avondts het naer de stadt ende Engelse schepen wat afsacken laten ende soo schoon doncker sijnde op haer doente goede acht doen nemen, doch om geen pericul van 't Bantamse canon te lijden des smorgens met 't kriecken van den dach ende landtwint weder van daer seijlden op de behoorlijcke wachtplaets, ende alsoo men den wint niet altijt seecker was ende om van geen calmte beloopen te werden als van de coegels van de stadt, soo versochte dat ider geroerder twee jachten met twee cabeltouwen tot werpen mochte versien werden, om daer bij te connen op ende afhalen de lengte van gemelte touwen sonder te hoeven te seijlen.

Ten jongsten was adviserende hoe den burger Bastiaen Boullion hem hadde bekent gemaeckt hoe hem dagelijcx verscheijden joncken met sout, rijs, als voornamentlijck peper ontmoeten, maer alsoo hem aen volck ontbrack conde geen opbrengen of vermeesteren maer met die aen de wal of grondt te jagen genoegen laten, ende was hem Boullion venterende, indien van de Compie met 20 man conde geassisteert werden, alle dagen een prijs stonde te becomen ende die soude alsdan aen sijn boort dagelijcx op stieren, doch gaf voor naer Batavia een keer te willen doen ende haer Ed. aldaer 'tselve bekent maecken, waermede desen sijn schrijvens was besluijtende.

Des naerdemiddachs volgens jaerlijcx gebruijck trock d'Inlandtsche burgerije op bestaende uit 6 compagnien (buijten de Javanen, die dese mael geexcuseert wierden ten aensien nu buijten de stadt lagen ende woonden), ende om voor den vreemdelingh voornamentlijck onse gebueren 't selve wat te meer oogs mochte hebben, wierden de ruijterie van de Comp^ie mede te paert te sitten gelast ende daer nevens alle persoonen soo uijt Comp^s dienaeren als burgeren paerden hebbende ende mede begerende te rijden 't selve mochten doen, soodat omtrent te samen een comp^ie van stijff hondert paerden uijtmaeckte, die alle te samen voor 't stadtshuijs vergaderde, alwaer den heere directeur-generael Carel Hartsinck ende d'heer ordinaire Raedt van India Nicolaes Verburch haer, verselschapt met den heer Joan Cunaeus mede ordinaire Raedt van India, omtrent ten 3 uijeren lieten vinden in 't raedthuijs, om aldaer den E. heer Cunaeus als gewesen collonnel voor derselver gepresteerde diensten uijt den naem van haer Ed. den Gouverneur Generael ende den Raedt van India te bedancken ende daarop den E. heer Willem Verbeeck als collonnel weder in desselfs plaets authoriseerden, naer 't welcke 3 cherges met musquetten als pistoolen door de cavaillerie gedaen, haer gemelte E^s haer weder van daer naer 't pleijn buijten 't casteel begaven, alwaer den heer Gouverneur Generael ende d'andere heeren Raeden als andere voorname persoonen nevens mevrouw Generaels ende de juffrouwen haer waeren onthoudende op een bequame hoogh verheven schouwplaetse, om aldaer de gemelte ruijterie ende inlandtse burgerie te sien voorbijtrecken als op stonts daeraen geschiede, 't welck alles seer ordentelijck ende magnifijck om sien ende toegaende was. Naerdat dan aldaer tsamen gestelt waren op 't pleijn naer drie salvos vertrocken weder d'een voor d'ander naer stadtwaerts, alwaer eer een ider voor sijn bescheijden officiers wooninge quam den dach ten einde gebracht hadden ende te ruste gongen.

12^en d^o. Arriveert alhier ter reede 't jacht Mars, comende van de Goase besettinge over Sadragapatnam op de cust van Chormandel, met een rijsladinge van 18500 Paliacatse parrings rijs ofte 227 Hollandtse lasten ende dertien packen Gunees lijwaet, costende incoops volgens 't uijtwijsen der facture te samen f 8009.12.6, nevens schrijvens van den gouverneur Pith ende den raedt van Palliacatte, waerin onder anderen sien hoe 't fluijtschip de Patientie gedestineert naer Bengalen met een gedeelte van 't Noortse schuijt silver door contrarie winden ende storm in Arracan is comen te vervallen, dat seer schadelijck voor d'E. Comp^ie sij dat dat capitael in Bengalen, daer 't voor gedestineert was ende aldaer seer om benoodicht sijn, moeten soo lang missen, doch echter noch goet dat 'tselve d'een of d'ander zeeramp niet ontmoet ende geheel verlooren sij, daer nu niet als den interest verliest, waermede den grooten Piloot de E. Comp^ie voor verdere schaden wil verhoeden ende haeren handel in andere gelegentheden zegenen. Wat verders bij geroerde schrijvens wert verhandelt is in 't apart sommier verbael van dat quartier gehouden onder dato naer te oogen.

Op den middach comt hier binnen de stadt een matroos ende verhaelt hoe op verleden nacht buijten de stadt ongevaer een quartier mijls met een soldaet deses guarnisoens (die sich, vermits een nacht van sijn wachtplaets was verbleven, door vreese van straffe fugitijff hadde gestelt) hadde gelegen in een tuijn om wat te rusten, alwaer ongevaer de middernacht een grooten tijger uijt 't bos is aengecomen ende den soldaet, die aen sijn zijde lach, gevat, wechgesleept ende vernielt hadde, sonder dat hij 'tselve alsoo door 't geruchte ende gebrul ontwaeckt was ende het voor sijn oogen sach hadde connen beletten, dat een deerlijck ongeluck is.

13en d°.. Mett'et openen van den boom is den vendrich Pieter Thonissen met 3 gemonteerde oorlogsprauwen ende van volck wel versien buijten de rivier geseijlt naer de rivier van Ontongh Java ende derselver spruijten, om die te visiteren of noch toe waren ende of daer haer geen Javanen of vaertuijgen waren onthoudende, rapporteerde des avondts wanneer hier weder binnenkwam dat de rivier ende spruijten altsamen noch geheel toe waren dan door den stroom hier en daer weijnich openingh gemaeckt, sulcx vastelijck geloofde haer daer niemanden was verhoudende, echter hadde alvoorens gekeert te sijn soo veel mogelijck d'selve weder met 't vellen van boomen als andersints toegekapt.

14en d°. Met den dageraet de landtwint beginnende door te blasen licht 't jacht den Drommedaris sijn ancker ende maeckt de vellen bij ende seijlt naer Siam, medenemende het dubbelt haerer Edᵉ schrijvens aen 's Compᵉ hooft ende verdere dienaren aldaer op 9en deser per 't schip Breda geschreven ende derwaerts gesonden.

Des namiddachs comen eenige Chinese visschers met den ontfanger binnen ende verhalen hoe van de nacht ende van de morgen hadden gevist omtrent de rivier van Ontongh Java, alwaer met den dach een vaertuijch omtrent de wal sagen 't welck daer alsoo bleeff, sulcx dat daer het oogh gedueriche ophielden als niet wetende wat dat vaertuijch daer soo bleeff doen ende te leggen, soo vermerckten dat niemandt vernamen ende het vaertuijch met de zee dan aen de wal ende dan van de wal dreef, daerop haer verstouten vermits daer uijt besloten daer niemanden om te regeren in moeste wesen dat te gaen besien, alwaer bijgecomen sijnde vonden geen menschen in 't selve vaertuijch maer wel drie Javaense paerden sonder tuijch met een weijnich gras, een oude cris ende parringh sonder meer of blijck, sulcx niet wetende hoe daer gecomen soo weijnich als wie 't was toehoorende hadde geroerde vaertuijch ende paerden aen haer prauw vastgemaeckt ende hier binnen de rivier gebracht, daerop haer Ed. aen den ontfanger gelasten om eens te hooren of men niet soude connen vernemen wie d'selve toequam ende door wat accident sonder mensch daer gecomen waren, doch stelden vast het paerden waren, die ergens tot Bantham thuijs hoorden of voor d'selve gedestineert, ende het een of 't ander vaertuijch bij nacht affgescheept was, derhalven gaf mede ordre die paerden op 's Compᵉ

stal te laten brengen ende 't vaertuijch aen den boom om naderhandt daerover gedisponeert te werden.

'tJacht de Postillion van sijn carga 't enemael ontlast sijnde, is goetgevonden bij haer Ed. 't selve van alles noodich te versien om tot besettinge omtrent Bantam gebruijckt ende eerstdaechs derwaerts gesonden te werden.

Soo is in Raede van Indien mede goetgevonden den coopman Wesenhagen, alhier van Bantam volgens ordre opgecomen, wegens sijn doente met het binnen ter rheede voor Bantam te laten loopen tegens haer Ed. wel gegeven ordre de twee Engelsche scheepiens Fredrick als François en Jan, den selven door den advocaet-fiscael van India daerover ter recht te doen betrecken.

De wed^{e} van zaliger den coopman Johan Grevenraet wert mede verstaen dat in 't derde part voor den officier in de condemnatie, ten laste van Sr Bacheracht gewesen hooft op Wingurla op verleden jaere alhier bij den achtbaren Raedt van Justitie deses casteels gevelt, ten bedrage van 12000 realen, de gerechte helfte sal genieten sijnde twee duijsent realen ende daerenboven noch eens uijt de geheele somme een rechte seste part sijnde het deel van den heer commissaris haer E. vereert ende geschoncken, sijnde conform d'ordre der heeren principalen op dat stuck der verdeelinge beraemt ende gearresteert.

Ten jongsten wiert mede vastgestelt tot voorcominge van 't droncken drincken ende andere ongeregeltheden het beraemde placcaet ende verboth van voortaen noch binnen noch buijten meer eenigen touwack of surij dranck sal vermogen te coopen, item dat Comp^{e} dienaren noch haer wijven directelijck noch indirectelijck sullen vermogen te tappen, alsmede dat alle tappers maendelijcx in plaetse van twee realen 6 realen sullen betalen aen den ontfanger voor een tapbriefken, ende dat gehouden sullen sijn een ider die tapt een kanne uijt te steecken, om daer door het groot getal tappers als die coffen (sic!) af te schaffen ende voor te comen, alles op poene van telckens tegens dese doende bevonden werdende 20 realen van achten voor den officier sal verbeuren als bij 't resolutieboeck onder dato ingeschreven te lesen sij, alsmede het placcaet beraemt waerbij alle ingesetenen werden gewaerschout, soo eenige cleenicheden daeromme men hier benoodicht valt ende de Comp^{ie} niet mede en handelt 't sij uijt 't Patria off eenige custen van India begerende, 't selve den oppercoopman deses casteels sullen bekent maecken om door d'Ed. Comp^{ie} haer onder een redelijcke avance voor risico ende vrachten versorcht te werden, om soo daerdoor veel particuliere handelinge voorgecomen te werden.

15^{en} d^{o}. De placcaten, op gisteren in Raede van India gelesen ende vastgestelt, werden op heden door den advocaet-fiscael van India ende gecommiteerdens uijt den achtbaren Raede van Justitie door derselver secretaris behoorlijck naer voorgaende clockeslach van de peuije voor des Generaels wooninge binnen 't casteel afgecundicht, ende daerop door derselver collegie bode overal ter gewoonlijcker plaetse aengeslagen

16en d°. Comt d'E. van Dam, sergiant majoor van India, rapporterena en haer Ed. hoe door den sergiant van 't fort op Soutelande bericht was, alsoo op van de morgen als ordinaris met het aenbreecken des daechs van daer een partie was uijtgegaen door 't velt om 't selve te ontdecken tot 't fort Jaccatra, een soldaet derselver troup den noot des afgangs hem dwingende wat af te treden om hem daervan t'ontlasten, ende gedaen hebbende volgende den troup die voren gongh 't geschreij van een velthoen gehoort hadde, daer op 't geluijt op aen croop ende 't geschreij durende soo sach 2 à 3 velthoenders, sulcx sijn musquet nam ende daerop loste, ende gelost hebbende in plaets van een velthoen een Mardijcker, die daer verborgen lach in de groente ende hebbende een tamme haen of twee daer gecomen om eenige wilde te vangen, soodanich boven in 't dick van 't been troff dat den geroerden Mardijcker weijnich daer naer van gestorven was, waerover den soldaet (hoewel onnoosel maer niet te min onversichtige daet) binnen hadde gebracht ende den advocaet fiscael in handen gelevert.

17en d°. Rijdt d'heer Generael nevens drie Raeden van India te paert naer Anchiol om 't selve fort als de wachte ende andersints eens te visiteren, ende van daer over de forten Jaccatra ende Noortwijck, dat altsamen naer visite wel bevondt, dan bij de leste fortresse ontmoet een groote parthie onser Javanen comende uijt het bosch ende droegen eenen dooden Javaen, die van den tijger van 't leven berooft was, wanneer naer eenige sijner padievelden boven gelegen hadde willen gaen.

18en d°. Seijlt van dese reede naer de Bantamse besettinge 't jachtie de Postillion sijnde gemandt met 36 coppen, versien met 12 stucken ende voor 2 maenden geprovideert, medenemende een brief van haer Ed. aen den aldaer ter besettinge commanderende coopman Jacob Keijser, dienende in antwoorde van de sijnen van dato 4en, 6en en 9en deser maendt, ende verders eenige geextendeerde ende claer uijtgedruckte ordren tot derselver naerichtingen omtrent de besettinge ende den aencleven van dien rakende, met speciale belastinge van sorge te dragen dat die 2 Engelse schepen door de lafficheijt van Wesenhagen binnen ter reede of aen de gronden van Bantam geloopen, niet weder in zee raken. Wat haer Ed. specifice sijn schrijvende in gemelten brieff, wert in 't brieffboeck onder dato 26en deser gevonden om begerende naergeoocht te werden.

19en d°. Cort aen den middach comt d'E. heer ontfanger Wijnandt Rutgers met den licentmeester, medebrengende de expressen affgesonden van Kiaij Martanata gouverneur van Japara, binnen 't casteel voor d'Ed. heer Gouverneur Generael ende d'heeren Raeden Joan Cunaeus ende Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn, alwaer naer haere landtswijse door haer welgemelte Ed. met een betle onthaelt ende naer eenige discoursen van hier ende daer gevallen haer affscheijt bequamen om weder te mogen keeren naer Japare, ende door haer Edelheden deselve ider een brieff nevens een proper geschenck aen den gemelten

gouverneur ter handt stellende dienende in antwoorde ende wedergifte van desselfs schrijven ende gesonden vereeringen, twelck beleefdelijck ontfangen hebbende weder gesamentlijck soo naer buijten stadt ende vaertuijchwaerts keerden. Den inhoude gemelter brieven sijn onder dato deser in 't generale uijtgaende Indische briefbouck te vinden.

20en d°. Wierde door de heeren ontfanger, licentmeester ende den oppercoopman deses casteels bij beckenslach aen den meestbiedende verhuijrt seeckere Comps alhier buijten de stadt gelegen thuijn voor dato tot behoeff van 't sieckenhuijs gedient, ende wiert den selven bij den capiteijn der Chineesen (in wiens wooninge als ordinaris ende volgens luijt der aengeslagen biljetten de verhuijringe geschiede) gemijnt voor 15 realen smaents voor drie jaeren aen den anderen daervooren maentlijck te mogen gebruijcken.

21en d°. In vergaderinge van India op 't vertooch van den equipagiemeester ende d'aenwesende schippers is de fluijt de Zalm onbequaem bevonden om langer gebruijckt te connen werden, derhalven goetgevonden aen de wal te halen ende op te leggen om tselve nevens de fluijt den Os mede aen den wal gehaelt door d'heer directeur de idele rompen aen de meestbiedende vercocht te werden.

200 der hier aenwesende isere stucken werden verstaen met dese vloot voor ballast naer 't Vaderlandt te senden.

Den capiteijn ende coopman van 't Engelse aengehaelde ende voor prijs verclaerde scheepie de Postillion versochten seer instantich in Raede van Indien desen jaere naer 't vaderlandt met onse schepen te mogen keeren, twelck haer toegestaen sij met soodanigen verstande als bij de resolutie derwegen getrocken uijtgedruckt staet.

Is mede gearresteert de oesterbanck aen het hooft in de rivier aen wedersijden aen den meestbiedende te verpachten.

De coopluijden Moerbeeck, Borre ende Nieuwlandt werden d'eerste buijten gagie en d'andere buijten dienst in vrijdom gestelt, om redenen als bij het resolutiebouck geoocht can werden.

Ten jongsten 't jacht den Dolphijn voor 14 dagen naer Bantam te senden om daer tegens hier op te laten comen 't retourschip Malacca.

22en d°. Op heden wierden ter gewoonlijcker plaetse alomme billietten soo in 't Nederlandts, Chinees ende Maleijts geschrifte aengeslagen, waerbij een ider wierde bekent gemaeckt hoe den E. heer directeur generael Carel Hartsinck van meeninge was wegens de generale Compie te vercoopen de twee ledige rompen van de fluijtschepen Os ende Salm, alsmede te verpachten de oesterbancq alhier aen de Groote rivier ende de mondt der zee, ende wie daerinne mochte gadinge hebben hadden op den 1en October te comen ten huijse van Bingam capiteijn der Chinesen, daer deselve bij openbaere beckenslach souden vercocht ende verpacht werden aen de meestbiedende.

23en d°. Comt den borger Bastiaen Boullion, verthoonende hoe althans

vier wel ten oorloch toegeruste tingangs [had], die van ammonitie van oorloge als andere behoeften van alles waren versien ende daer en boven met 68 coppen bemant, versocht oversulcx licentie aen haer Ed. tot afbreuck van onse vijanden van Bantam als die van de Westcust te mogen in zee op de selve t' cruijsen gaen, derhalven hem een behoorlijcke commissie ende zeebrief mochte gegeven werden, dat hem geaccordeert wert.

24en d°. Naerdat den burger Bastiaen Boullion door haer Ed. sijn commissie was ter handen gestelt, soo kiest met sijn vier oorlochstingangs zee ende seth de stevens straetwaerts in naer Bantam ende de cust van Lombock, sijn verrichten sal den voortbrengenden tijt ons doen sien.

25en d°. Heden morgen met het aenbreecken des dageraets gelast sijnde aen onse Javanen in twee partien een stercke tocht in 't bosch te doen om te sien of haer daer boven ergens eenige Javanen noch mochten onthouden als gerucht wert, daerop des nademiddachs de conducteurs derselver Javanen met de officieren haer binnen 't casteel vervougen, rapporterende hoe ider [een] besonderen wech ende cort waren uijtgeweest maer hadden niets altoos vernomen, dan dat haer toescheen off achter Tratthe een plaets gesien hadden, waer onlangs omtrent 25 à 30 man mochte geseten ende voor een nacht onthouden hebben, ende soo al sijnde was juijst niet te vermoeden tselve Javanen souden sijn geweest, maer selfs wel van onse Batavische inwoonders of wechgeloopen slaven geweest te sijn.

Op 't voordragen van d'E. heer Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn, president van den Raedt van Justitie deses casteels, hoe dat door de swackheijt van gemelden Raedt niet wel costen termineren het proces in cas van revisie geintenteert bij schipper Munt ten eenre ende den schout bij nacht van der Dussen ter andere sijde, versochte den Raedt eenige persoonen mochte toegevoucht werden, waerop in vergaderinge van India goetgevonden sij den Raedt tot het afdoen van geroerde processe bij te vougen den E. ontfanger generael Wijnant Rutgers, den secretaris Andries Frisius endc den cassier Louijs Baffart.

Tegen den avondt verseijlt van hier naer Bantam 't jacht den Dolphijn om in plaetse van 't schip Malacca te dienen in de besettinge, alsoo geroerde schip nootsaeckelijck hier vereijscht wert tot het innemen van sijn last, medenemende een cleen letterken van haer Ed. ten principalen dienende tot geleijde ende opontbieden van Malacca als daer nevens aen 't commanderende hooft te gelasten, ingevalle den burger Bouillion eenige vaertuijgen of gevangenen aen haer boort in bewaringe quam te geven hem daerin als andersints behulpelijck te wesen, aengesien sijn doente ten dienste van 't gemeen was.

26en d°. Des naerdemiddachs omtrent den 4 ueren compt den heer ontfanger nevens den licentmeester binnen 't casteel met den soon ende broeder van Tommagon Pattij, gouverneur van Jouanna, verthoonende hoe hare vaertuijgen

tot buijten aen de rivier hadden gebracht van meeninge om op morgen vroech met den dach te vertrecken. Ondertusschen waeren den gemelten gouverneur den Ed. heer Generael ende de Raeden van India voor derselver onthael ten hoogsten danckende, waerop naer eenige betel genoten te hebben haerluijden door d'Ed. heer Generael wiert ter handt gestelt een brieff aen den gouverneur Patti sijn vader, dienende in antwoorde van degene aen sijn Ed. gesonden, nevens een packie daerinne een wedergeschenck was dat danckelijck accepteerde, nevens noch drie brieven ende haere geschencken van d'E. heeren directeur generael Carel Hartzinck ende ordinaris Raedt Joan Cunaeus ende d'E. van Goens, door den heer Oudtshoorn geschreven, die den soon mede ter handt stelde om in gemelte haer Ed. namen aen den Tommagon Patti t'overhandigen, dat aennam ende daerop naer buijten gongh, ende den heer Gouverneur Generael nevens eenige heeren Raeden van India als andere persoonen te paerde steegen, ende reden haer Ed. naer buijten om te besichtigen de rivier van Ancke die seer opswol, of bij gebreck van ruijmer schoot geen schade aen de fortresse de Sevenhoeck doen conde, twelck besichticht hebbende ende bevonden soo den dam hem niet en quam te begeven, als tot noch als niet mogelijck sijnde sich verthoonde, gants geen sonderlinge swaricheijt te maecken was, daerop weder naer de stadt te veldwaerts om naer Rijswijck reden ende soo vervolgens naer 't casteel, daer recht op acht ueren aenquamen ende weder afsaten, ende de gene die mede geweest waren door haer Ed. binnen geroepen sijnde ende eens rontom geschoncken, een ider sijns weechs ende haer Ed. naer 't gebet gingen.

27en d°. Voor den dach was den soon van Tommagon Pattij al onder seijl naer de Oost bij hem hebbende verscheijde vaertuijgen, die dien wech mede de wil hadden ende ondertusschen denselven als convoijeerden.

Des naermiddachs wert in Raede van Indien goetgevonden desen jaere thien bodems tot overvoer van 't Vaderlandts cargasoen aen te leggen ende te gebruijcken, ende alsoo reede daer toe seven waren geprojecteert ende vastgestelt, soo soude noch aen geroerde getal 3 bodems comen te ontbreken ende sullen geroerde bodems aldus verdeelt werden: 4 derselver voor de camer Amsterdam, 2 voor de camer van Zeelandt, ende voor de 4 cleene camers ider een, welcke cleene camers jegens verleden jaerse schrijvens besendinge gedaen wert, ten aensien bevonden wert de cleene camers volgens de overgesonden memorie der heeren Seventiene merckelijck ten achteren comen, om alsoo sooveel mogelijck naer haer Ed. intentie de camers naer advenandt haer quota mogen van retouren gedient werden, dat dan mede den directeur generael gerecommandeert blijft in 't verdeelen der retouren te sien wie de meeste ten achteren sij om sich daervan in 't affschepen te dienen.

28en d°. Niet noterens voorgevallen.

29en d°. Comt des naerdemiddachs binnen 't casteel bij den Gouverneur Generael den equipagiemeester Sijmon den Danser, rapporterende hoe van

daech aen het eijlandt Onrust ware geweest ende eens gesien hoe het daer al stondt, daer alles wel bevonden hadde ende alwaer van den oppertimmerman ende hooft aldaer verstaen hadde hoe op gister avondt in 't vallen van den avondt aldaer dwers uijt de Bantamse wal naer de Oost 18 à 20 haerer vaertuijgen waeren overgesteecken, sonder dat conden sien wat voor vaertuijgen ende hoe versien, maer en hadden verders niet meer van haer aldaer vernomen, maer hielden voor vast het Bantammers geweest waren die naer de Oost met eenige gesanten wilden, of 't ware dat oorlogsprauwen geweest waeren die ergens om de Oost wilden cruissen op de handeljoncken, 'twelck beijde onseecker is.

30en do. Laet in den avondt comt hier terugge uijt Bantams besettinge 't retourschip Malacca medebrengende 2 brieffkens, gedateert in 't jacht den Hector 27en ende 29en deser, 't eerste eenelijck dienende om haer Ed. bekent te maecken hoe 't jacht den Dolphijn aldaer op den 25en verleden wel waere aengecomen ende 't gesondene nevens haer Eds schrijvens wel becomen ende naer den inhoude verdeelt, soo hadde recht voor 't verschijnen van gemelte jacht een briefken met 't jacht den Angelier, comende van de Cust ende aldaer gepasseert, aen haer Ed. van het gepasseerde sedert derselver jongste schrijvens toegesonden, daer sich dan noch aen gedroech. Soo hadde mede 't jacht den Dolphijn gelecht in de plaetse daer Malacca gelegen hadde tot haer Ed. nader ordre, waermede affbrack.

Bij den tweeden was verhalende alsoo 'sdaechs naer 't afvaerdigen van 't schip Malacca sijnde den 28en 'snaerdemiddachs de jachten Avenhorn, Conijn ende de Postillion aldaer ter wacht leggende voor Bantam haere verversinge overgegeven hebbende, sagen hoe dat 't geroerde schip Malacca vermits de harde tegen hebbende stroom ende windt noch voor ancker lach, in vougen staet maeckte die noch van dien nacht te connen beloopen, stelden 't derwaerts waer bij comende aldaer noch andere vier Chinesen uijt Bantam aen 't jacht de Conijn gevlucht overgegeven hadde, nevens 20 ledige leggers, even ende een meerder getal leggers souden uijt 't jacht den Conijn gemist connen werden, soo bij aldien van UEd. met den naesten maer met 12 à 13 lasten steen tot ballast conde in de plaetse versien werden, ten aensien die leggers is houdende om hem zeevast te maecken, ende die overgevende sonder andere last in de plaetse te becomen soude niet doenelijck wesen of soude pericul loopen van omvallen als anders.

De gemelte vier Chinesen wisten gants niet meer te seggen dan de andere, daer van mentie gemaeckt hadde bij sijn schrijvens van d'Angelier alsoock die daer nevens herwaerts hadde gesonden, sij seijden mede kennisse te hebben dat de Engelschen den peper aldaer tot 3 Spaense realen 't picol gecocht hadden, verders dat den sulthan van Bantam op 's daechs voor 't schrijven deses briefs sijnde den 28en deser met 50 ten oorloch wel toebereijde prauwen van Bantam in zee, om hem wat te vermeijen als om te visschen,

uijtgeloopen was naer de Oost, dat te wenschen waer die soo eens door 's Comp^e^ macht mochte aengetroffen ende beknelt werden, waermede door faute van verdere materie affbrack naer sijne ned'rige gebiedenisse.

Binnen dese maendt sijn alhier, boven de 14 stucx vaertuijgen met de smalle gesanten van den gouverneur Pattij ende Suranatta van Jouanna ende Japara alhier met brieven aen haer Ed., aengecomen 81 stucx handelvaertuijgen als 80 stucx prautjes van Craoan t'samen gemant geweest met 672 coppen, ende hebben alhier, alle meest van Javas oostcust gecomen, aengebracht ende volgens de lijste van den licentmeester aengegeven ende daer van 's Comp^e^ gerechticheden betaelt als volcht:

10	stucx	slaven,
1	d°	paert,
79	d°	koebeesten,
105	d°	buffels,
19	d°	harten,
268	d°	bockjes,
10280	d°	eenden ende hoenderen,
1000	d°	soute eijeren,
8640	d°	drooge steenbrasems,
2000	d°	soute harders,
1000	d°	soute knijt,
100	d°	gedroochde herte ribbetjes,
930	d°	jatij plancken,
2400	d°	oude clappussen,
630000	d°	oude pienangh,
225	lasten	rijs,
1	d°	cadjangh,
1256	picol	peper,
1028	d°	swarte suijcker,
24	d°	gedroocht hartevleesch,
5	d°	buffelsvleesch,
40	d°	cattoen,
7540	bossen	padije,
11850	d°	swarte suijcker,
100	d°	tamberinde,
300	potten	calck,
6	d°	olie van clappussen,
2030	bamboesen	clappusolie,

2 sacken Javaensche toeback, ende andere cleenicheden van ajuijn, loock, aerdewerck ende andere snuijsterie meer.

Daertegens hebben hier van daen gesleept, naer alvoorens den heer sijn

gerechticheden betaelt hadden, volgens haere passen als anders 78 vaertuijgen, tenderende meest naer de hierom ende aengelegen oostcust-handelplaetsen, de naervolgende coopmanschappen ende comptanten:

8722 realen aen gesorteerde cleeden,
75 d° aen comptanten,
125 d° aen coper,
144 d° aen isere pannen,
98 d° aen out iser,
30 d° aen arack,
45 d° aen commijn,
142 d° aen grof porceleijn,
36 d° aen Chinees papier,
210 d° aen sout, ende
15 d° aen quitazollen, etc.

Geduerende September soo hebben de kinderpockies alhier seer grasserende als and're ordinarij qualen, den menschen onderhevig, den tol haer eenmael gestelt doen betalen ende uijt het leven wechgeruckt ende alhier ter aerden bestelt de navolgende 122 menschen, bestaende uijt de volgende, als:

45 Comp^e^ dienaers,
2 burgers,
2 vrouwen,
23 kinderen,

sijnde 72 Nederlanderen.

7 mans,
8 vrouwen,
32 kinderen,
3 slaven,
} sijnde inlantse natien,

't samen 122 coppen, alle boven de Javanen, Chinesen, Maleijers ende andere Moorse ende heijdense natien, die hier niet onder begrepen sijn.

Soo hebben haer mede 3 paren Comp^e^ dienaren ende een burger in de Nederlantse kercke, ende 5 paren Mardijckers ende een paer Comp^e^ lijfeijgenen in de Maleijtse kercke in den echtenstaet laten bevestigen.

Ende sijn in gemelte kercken in genoemde maendt ten doop gebracht 9 Nederlantse ende 13 inlandtse kinderen en 5 bejaerde personen.

October anno 1657.

Primo. Des smorgens soo comen d'heer ontfanger Rutgers ende den licentmeester bij haer hebbende de expressen gesonden van den gouverneur van

Samarangh bij haer Ed., alwaer geroerde Samarangers, naer alvorens op des landts wijse van haer Ed. ontfangen ende getracteert waren ende eenige complementen, haere afscheijt bequamen ende haer overhandicht wiert den brieff van haer Ed. aen gemelten Tommagon van Samarangh nevens een geschenck, alsmede een d° van d'E. heer de Vlamingh van Outshoorn nevens geschenck, als breeder bij 't briefboeck onder dato can naergeoocht werden, 't geene haer Ed. schrijvens is inhoudende.

Des naernoens comt alhier uijt Goa's besettingh over Palliacatte ende Masulipatnam ter reede 't jacht de Mars, medebrengende uijtwijsende de facture een cargasoen daeronder 711 packen gesorteerde Palleacatse ende Masulipatnamse doecken ten bedrage van f 230181.14.7. Wat de heer gouverneur ende d'opperhoofden geroerder comptoiren als den directeur van Persia bij haer Ed[s] schrijven wegens 't voornaemste voorgevallene ende verhandelde, soo omtrent 's Comp[s] negotie, verderen ommeslach als omtrent dier landtsvorsten, sijn adviserende, wert bij de aparte sommieren verbaels dier quartieren onder dato gevonden.

Soo bequamen mede met gemelte jacht een briefken van den commanderende coopman Jacob Keijser op onse vloot voor Bantam, inhoudende 't voorgevallene [sedert] sijner jongste schrijvens omtrent de besettinge, eerstelijck hoe aldaer haer Ed. schrijvens ende 't gesondene per 't fregat de Postillion wel hadde becomen, daervooren danckbaer bleven, verders hoe 't Engels scheepien François en Jan sijn stengen gerecht ende met laden als andere preparatien doende was apparentelijck om te willen uijtloopen, waertegens alle mogelijcke ordre doenelijck was stellende, opdat onse besettinge niet mochte eschapperen ende in zee comen, 't welck hij Keijser verhoopte voor te comen, daerop haer Ed. haer hier rusten mochten, ende bij aldien genoemde Engelsche jachten ter reede van Bantam leggende uijtquamen ende op een, 2, 3 loose schooten weder niet wilden strijcken ende soo sochten weer uijt te loopen als gedaen hadden in 't incomen, soo bleef geresolveert haer met de laech daer in te leggen te doen doen, alsoo overal wel bleeck die natie met sulcke middelen mosten ondergaen werden, 't welcq vertroude haer Ed. met hem souden soo verstaen, derhalven 'tselve derselver wijser oordeel onderwierp. Soo was 't jacht de Conijn Bantam op 13[en] verleden een weijnich te nae gecomen, sulcx sij van daer sterck na hem schoten, ende niet wetende wat tselve mocht beduijden was daerop affgesackt, ende 'tselve soo bevonden, doch was niet een schoot getroffen. Den schipper van 't Conijn bracht 3 Chinesen mede, die met een prauw waeren aen de Conijn comen vluchten, die datelijck hadde van alles ondervraecht, onder anderen verstaen dat d'Engelschen sterck met peper in te coopen ende schoon te maken doende waren, ende d'selve aldaer voor 3 Spaense realen 't picol incochten. Wijders wanneer op onse schepen geschoten wiert, wiert 't schut bij d'Engelsen geladen afgepast ende gestelt, ende door de Bantammers alsdan affgeschoten, wijders verhaelden hoe de Bantammers op Zipzee, een eijlantie in de straet,

4 Hollanders ende 3 swarten hadden gevonden, die een vaertuijch daer hadden verlooren ende 40 dagen haer daer op verhouden, sijnde half doot van honger ende dorst, sulcx apparent waere soo sij Chineesen meenden niet alle bij 't leven stonden te blijven. Soo verhaelden verders datter den 11en desselven maendts 6 Hollanderen met een Inlandtse vrouw tot Bantam door een oorlogsprauw soude aengecomen ende opgebracht wesen, die omtrent Jambij souden met een vaertuijch achterhaelt hebben, ende dat die Hollanders voorgaven sij den capiteijn van de Compie op Jambij 6000 realen ontvreemt hadden ende daerop gevlucht quamen naer Bantam, met intentie om haer daer te comen onthouden ende het Moorse geloof aen te nemen, als op stonts geschiet sij ende haer hebben laten besnijden ende gaen op sijn Javaens gecleet. Gaven voor reden sij Chinesen 't gesien hadden ende de waerheijt was, doch hij wilde verhopen alles onwaer mochte wesen, hoewel daer niet aen te twijffelen viel vermits door een swart noch na dato gevlucht comende 'tselve confirmeerde. Soo hadde hij Keijser de Chinesen op stonts mede gevisiteert, of niet uijtgemaeckt ende eenige brieven bij haer verborgen hadden, maer is niet gevonden. Soo verhaelden sij overloopers mede hoe niet vertrouden een slaeff op Bantam meer was die trachte wech te loopen, vermits het goede onthael ende volop dat haer van den sulthan gedaen wert ende boven dat noch een Spaence reael smaents toe crijgen, sulcx aldaer soo weijnich niet aengaen. Ten jongsten soo was gemelte 3 Chinesen ende de swart opsendende ende versochte, vermits 't volck van de Conijn seer ontvangich wiert ende langh niet uijt zee waren geweest, oock gants van cleedingh ontbloot waren, soo waren d' officieren gesamentlijck van de Conijn versoeckende, alsoo den jongsten sedert Januarij ende weijnige van April niets hadden genoten, haer 2 maenden gagie mochten verstreckt werden als ordinarie. Wijders was den Conijn om een stel seijlen benoodicht, vermits die hadde van de ree affvielen soo beslagen hingen, item eenig schroot, musquetcogels, lange piecken, enterbijlen ende pistolen, daervan ider niet een stuck hadde. In gelijcke wijse was de Postillion daer aengecomen, niet als van alles ontbloot ende gebreck hebbende, hadde 10 man van Malacca gelicht ende op de Postillion gestelt, alsoo wel met 36 coppen waren gemant, maer bevonden alle meest jongens ende om 't jacht te regeren onbequaem, waermet, naer op 't hoogste een cas londt, daer daer om verlegen waren, gerecommandeert hadde, afbrack ende sloot in den Hector den 25en September 1657.

2en do. Wiert omtrent 't fort Rijswijck een Mardijcker gevonden, die den tijger gevat en gedoot hadt, hebbende den tijger hem nergens verseert aen 't lichaem dan eenelijck aen den hals, alwaer hem al het bloet uit het lichaem gesogen ende soo laten leggen hadde.

3en do. Den Gouverneur Generael verselschapt met meest alle de Raeden van India rijden te paert tot besichtinge van de forten Rijswijcq, Noortwijck

ende Jaccatra als voornamentlijck om te besichtigen 't graven van de gracht, waerdoor voornemens blijven de Groote rivier boven Noortwijck te verleijden.

d'Heer Nicolaes Verburch ende verdere gestelde curateuren van zaliger d'E. heer directeur generael Hulst naergelaten goederen op van avondt bij openbare beckenslach vercocht aen d'E. Verbeeck desselfs naergelaten stuckx landt ende oesterbanck gelegen t'eijnde de gegraven Anchiolse riviere, ende dat voor de somme van 1500 realen van achten contant.

4en do. Wert gerucht dat den adsistent Jan Wissingh van Amsterdam niet te vinden is ende seecker sij hun nevens eenige andere Comps dienaren soo vagebonden ende landtloopers soude de vlucht genomen hebben, sulcx hier vast stellen hij Wissingh met noch 5 andere Comps dienaeren haren Godt ende meesters hebben versaeckt ende naer Jambij hebben willen vluchten en bij die van Bantam achterhaelt ende aldaer opgebracht ende o gruwel! vrijwillich besneden sijn, ende sullen diegene wesen waervan de Chinesen hebben gesecht ende geschreven sij van d'E. Keijser bij sijn brief van den 25en verledene maendt voor Bantam, ende aengaende de andere 4 Hollanderen op 't eijlandt Zipzee gevonden, daer mede bij vorige brief mentie van maeckt dat op Bantam gebracht sijn, en connen anders niemandt wesen als 't volck van Bastiaen Boullion, die hij op een prijs geset heeft ende aldaer verongeluckt is, die de Heere een genadige verlossinge wil geven.

5en do. Is goetgevonden, aengesien 't fluijtschip de Gecroonde Liefde ontladen ter reede is leggende, tselve voor Bantams vloot aen te leggen om een keer derwaerts te doen tot overvoer van eenige provisien, ammunitien en scheepsbenoodicheden.

Soo is alhier aen de westzijde in 's Comps woningh aen de timmerwerf des naermiddachs de clock 2 ueren in den Heere ontslapen den heer Cornelis Caesar, Raedt extraordinaris van India, in 't begin deses jaers alhier uijt 't gouvernement van Formosa aengelandt om als Raedt van India alhier de hooge vergaderinge bij te wonen, ende wert sijn E. 's daechs daeraen, sijnde

6en do, des naerdemiddachs omtrent 6 uijren seer statich met al 't geene vereijscht wert tot begravinge van een ordinaris Raedt van India ten grave in de stadtskercke te ruste gelecht. d'Uijtvaert geschiede op dese wijse:

Eerstelijck den capiteijn Johannes Burgers met sijn compie naer crijgsgebruijck met omgekeerde musquetten en slepende piecken marcheerden voornijt.

Daerop volchde twee trompetters, ende vervolgens daeraen:

den E. Cornelis Speelman, boeckhouder generael, dragende het wapen van sijn E.,

den coopman ende dispencier Leonard van Sorgen, den helmet met den pluijm,

den coopman Isbrandt van Haestrecht, de handtschoenen,

den coopman en winckelier Gerrit van Maerle, de spooren,

den coopman François Landsman, den degen; waerop volchde het lijck,

aen welckers beijde sijden gingen drie lijffschutten met vierroers, ende wert gedragen door twintich persoonen, namentlijck:

Justinus Weijns Sijmon Sijmonssen, licentmeester Jacob Gruijs Willem Carter	coopluijden,
Haen Mundt Swardt de Boer	schippers,
Pieter Willemsen Paulus Dircxsen Jan van Ratingen Gillis Nonnemans	ondercooplieden,
Didlof van der Beecq Pieter Thonissen Dirck Duijster Claes Ruttem	vendrichs,

Alexander Heijnen, baes cuijper,
Leendert Jansen, baes timmerman,
Daniel Commersen, baes smith,
Adriaen van der Booch, baes metselaer,

waerop en achter 't lijck volchde den E. heer Gouverneur Generael ende d'heeren Raeden van India, ende alsoo vervolgens als ordinarie gebruijckelijck alhier in 't begraven, etc.

Des avondts comende van de begraeffenisse wiert den Generael bekent gemaeckt, hoe de twee Engelse, hoofden geweest van 't scheepie de Postillion, hadden versocht ende toegestaen waere van den E. major van Dam haer wat te mogen gaen wasschen van naer de middag buijten in de Groote rivier, alwaer nevens Robbert Skijnner, capiteijn van 't Engels schip de Fredrick en Jan, als Jan Craeck vrijman ende verscheijde andere, gegaen sijnde buijten aen de waterplaets, alwaer stoeijende ende lachende den Engelsen coopman Samuel Caert in de rivier soo verre is getreeden, dat aen derselver steijlte affgaende grondt ende daerop van de grondt raeckte ende niets te wel konnende swemmen, sulcx voelende riep om hulp, maer eer imandt daertoe conde comen was door den harden stroom al ondergeruckt, waerover echter Craeck ende sijn capiteijn Jan Coninexman toeschoten om te helpen maer conden het lichaem niet vinden, sulcx hij Craeck 't leven mede schier verlooren hadde door het innemen van 't water om een ander te helpen, sulcx aldaer ijder een der op- ende afvarende alsdaer aenwesende rondtomme gesocht maer het lichaem niet connen vinden, daer op d'andere stadtwaerts gecomen waren ende 't lichaem gelaten op hope des anderen daechs te vinden.

7en do, sijnde Sondach, wiert in de stadt ende het casteel des Heeren hoogweerdich avondtmael bedient ende soo voort dien dach in heijlige oeffeningen toegebracht.

8en do. Omtrent 8 uuren comt den Engelsen capiteijn Kingsman, versochte aen d'heer Gouverneur Generael, alsoo het water sijn coopman Samuel Kaert op eergisteren ingeswolgen ende op van de morgen weder ontrent Maerlings reduijt aen landt gesmeten hadde, dat 'tselve hem mochte toegestaen werden eerlijck ter aerde te besteeden, dat hem nevens alle hulp daertoe vereijschende toegestaen sij, naer alvoorens 'tselve lichaem van den advocaet fiscael van India ende d'heeren gecommiteerdens ende een opperchirurgijn gevisiteert was.

9en do. Is den vendrich Pieter Thonissen van Haerlem met een partie van 20 man nevens ende tot geleijde van 30 Maccassaren in 't bosch gegaen om bast tot clappuslondt te soecken.

10en do. Tegen den avondt keert hier weder terugge uijt bosch gemelten vendrich ende 't bijhebbende volck medebrengende 58 bossen basten bequaem tot 't maecken van londt, en verhaelt anders niet verhalens waerdich vernomen te hebben.

11en do. Seijlt van dese reede 't fluijtschip de Gecroonde Liefde naer Bantams besettingh medenemende voor de vlooth aldaer, nevens een brief van haer Ed. aen den commanderenden coopman Jacob Keijser (dienende in antwoorde sijner jongste als andersints tot derselver gouverno geschreven), allerhande provisien, scheepsbehoefticheden ende drinckwateren van daer gevordert, alles breeder bij 't generaele brieffboeck onder dato largo te oogen.

Daertegen comt hier weder naer 3 maenden suckelens ter reede ten ancker 't jacht de Schelvisch van Ceijlon, medebrengende d'E. Johannes Croon, seconde persoon [in] geroerde gouverno, met sijn familie, doch hij Croon door outheijt, van de reijs als anders seer swack ende sieckelijck, medebrengende een ladinge bestaende uijt 170 packen fijnen caneel, 36 lasten rijs ende 11 last padi, costende te samen volgens facture f 2673.12.—. Wat den gouverneur wegens 's Comps standt op dat eijlandt is schrijvende, wert in 't apart sommier verbael van Seijlon onder dato gevonden.

Met gemelte jacht becomen mede een brief van Keijser uijt de Bantamse besettinge in dato 9en October, eenelijck dienende (alsoo 't sedert desselfs jongste schrijvens niet adviserenswaerdich voorgevallen was) dat aldaer in cort alle de schepen om branthout souden verlegen vallen, vermits geen der aenwesende bodems om 'tselve te hacken derft versenden, vermits haer anders om aldaer behoorlijck te besetten te swack souden vinden bij eenich voorval, alhoewel d'Engelschen schijnen gants geen meer mijnen van vertreck te maecken, apparent omdat geen cans om uijtcomen sien of wel dat sullen wachten dat eens de handen van buijten met aencomende Engelschen mochten volcrijgen ende alsdan deur snappen, dat al niet sonder sijn bedencken bleeff. Soo bleeff

wijders haer Ed. secours als provisien ende geeijste benoodichtheden te gemoet sien. Aengaende den borger Bastiaen Boullion, hadde aldaer noch maer eens met sijn bijhebbent vaertuijch vernomen. Soo sloech ten jongsten mede voor hoe oordeelde dienstich te sijn, soo bij 'tschip leggende bij Poulo Panjangh een à 2 snedige chaloupen mochten leggen, dat wel altemets een jonckje becomen soude vermits d'selve daer altijt langs uijt ende incomen, ja hadde den schipper de Gilde reede 2 stucx met sijn schuijtie genomen, waermede affliet ende sijn schrijvens besloot. .

12en d°. Sijnde vergaderinge van India, wiert naer gegeven audientie ende gedane verbeteringen aen persoonen, die haeren verbonden tijt geexpireert was, goet gevonden tot animeringe van Batavias lantbouw de suijckeren van dato noch twee jaren soude bij de Compie aengenomen werden, de witste ende beste tot 6, de tweede middelbare tot 5, ende de derde soorte tot 4 realen 't picol, ende wegens tselve aen haer Ed. in 't Patria te schrijven ende derselver ordre in 't aenstaende daerover affwachten tot gouverno.

Soo wierde mede aen eenige der ordinaire arackbranders alhier op haere iterative clachten toegestaen op beurten als voor dato gebruijckelijck aen de Compie arack te mogen leveren, dat haer nu tsedert eenigen tijt herwaerts ontseijt is geweest, ten aensien deselve alleen te leveren was toegestaen aen 's Comps schuldenaers, doch sullen sij schuldenaers voortaen op haer beurt een heele stortingh van 20 leggers doen ende d'andere ider een halve stortingh op haere beurten als breeder bij 't resolutiebouck onder dato geexpresseert staet. Ten jongsten wiert mede gearresteert 't jacht de Mars voor Ceijlon aen te leggen ende eerstdaechs over den wech van Malacca te largeren.

13en d°. Reet d'heer Gouverneur Generael ende de Raeden van India te paert naer Ancke, alwaer seecker meester timmerman een molen om door 't water om te loopen opgerecht hadde tot een model, om 't selvige te besichtigen, dat seer propijs ende bequaem oordeelden om op die wijse de geheele grooten op de rivier in tijt ende wijle op te rechten ende naer te maecken.

Tegens den avondt verschijnt ende anckert hier ter reede behouden 't fluijtschip de Trouw comende over Amboina uijt Banda, hebbende een noot- ende foelie-ladingh in, bestaende uijt 692 sockels macis ende 63560 cattij Bandaes nootenmuscaten, costende met alle daerop gedragen ongelden f 73754.4.12, sijnde een treffelijck cargasoen uijt de nateelt geprocureert, ontstaende volgens 't schrijvens van d'heer gouverneur Weijns door 't extraordinarij gewas dat desen jaere daer geweest is ende bij menschen dencken niet geweest is. Wat gemelten heer gouverneur als de respective gouverneurs van Amboina ende Moluccos wegens 's Comps saecken ende ommeslach in ider derselver gouvernos haer schicken ende dragende sijn, wert gevonden onder dato in de aparte sommier verbalen van die oosterse gouvernementen gehouden.

14en d°. Sijnde Sondach wiert hier binnen 't casteel voor haer Ed. wooninge

gebracht een grooten ouden tijger, door de Chinesen hier buijten in 't bosch bij nacht in een springh gevangen, waervooren een vereeringe als ordonnarie bequamen.

15en d°. Niet noterens voorgevallen.

16en d°. Seijlt van hier naer de vloot voor Bantam 't galliot Charlois om voortaen aldaer gebruijckt te werden, medenemende een briefie van haer Ed. eenelijck daer bij tot geleijde dienende.

17en d°. Naer de middach comt alhier met de landtwint ter reede geseijlt ende ten ancker 'tschip 't Hof van Zeelandt voor de camer Middelburgh, sijnde door storm de Cabo genootsaeckt geweest voorbij te loopen ende door gebreck van water als siecken gedrongen geweest Mauritius-eijlandt aen te doen, alwaer boven 23 dooden geduerende de reijse gehadt, noch twintich persoonen gelaten heeft vermits haer swackheijt; sulcx hier boven . . . . [1]) vrouwluijden ende . . . . [1]) kinderen aenbrenght soo gesonden als siecken 282 zeevarende ende 116 militaire coppen.

Brenght van daer mede brieven van 's Compe hooft aldaer als van de opperhoofden van 't Slot Honingen, die daer door storm ingeloopen sij. De brief van Abraham Jongelingh ende Mauritius hooft, in dato 20en Augusti verleden gedateert, aen haer Ed. geschreven, hielt in hoe door de occasie van 't schip 't Hoff van Zeelandt was machtich geworden haer Ed. 's Compe standt aldaer te deelachtigen wegens 't voornaemste voorgevallene 't sedert sijn jongste schrijvens per 't jacht Geldria in September anno passato van daer geseijlt. Eerstelijck hoe naer 't vertreck van 't genoemde jacht alle 't cleen vee op de Croonenburgers eijlanden hadde gestelt tot voorcominge van verminderen, die subject bleef wanneer daer op 't groot eijlandt liepen door 't affweijden naer de geberchten, soo hadde mede de thuijnen doen bereijden ende de gesondene zaden van hier ter aerden bestelt, item de wooningen opnieuws versien ende gedeckt, ende geduerich alle 14 dagen 't eijlandt door twee man laten omgaen om te sien of daer geen schepen lagen ofte hadden geweest als naer eenige opworpselen van de zee. Hadde mede onaengesien alle gedane moeijten de wilde honden uijt het bosch niet connen becomen, die daer seer groot quaet onder 't wilt vee deeden. Door gebreck van smeer soo hadde op 't laetst van October (alsoo den tijt om 't selve best van de schiltpadden te becomen) doen gereet maken de groote chaloup ende die met den corporael ende 14 man nae de Koebeeste-baeij gesonden, die in December met een legger desselffs aen 't fort weder waren gekeert, die alsdoen nevens 't andere volck tot schoonmaecken van de thuijnen ende boomen hadde gebruijckt totten 20en Februarij ende 8en April, als wanneer 2 soo groote sware stormen hadde gewaijt als noijt in negen jaeren sijns aenwesens gesien hadde, sulcx alle 't beplante ende

[1]) Niet ingevuld.

te velde staende was wech ende aen stucken gewaeijt ende wel 5 à 600 vruchtboomen tot twee malen uijt de grondt ende wech gewaijt, soodat voor vast stelde aldaer met den bouw ende plantinge vermits de aldaer swaer waijende winden niet te doen sonde wesen, hoewel den grondt ende 't aertrijck tot voortbrengen van vruchten goet genoech sij, ende al geen winden comende soo wierde de aert- ende boomvruchten doch door de ratten die daer heel overvloedich waren verniele, naer welcken tweeden storm een cool- ende calck-oven hadden toegestelt ende 't beschadigde aen de woningen daermede verholpen, alsmede 'tgene aen de thuijnen conde gedaen werden.

Ondertusschen was aldaer den 15en Meij verleden aen de noort west sijde 't Engels schip den Olijftacq comen havenen, comende van Bantam, tenderende naer Livorno in de Straet, om aldaer sijn ladinge die meest bestondt uijt peper ende suijckeren te venten, welckers opperhoofden, vermits veel siecken ophadde, op haer versoeck hadde geleent 2 jachthonden om daermede 's daechs 4 bocken te mogen vangen sonder meer, ende hadde tot opsicht op 'tselve als dat daer lagen geen hout soude hacken ende vervoeren twee man tot opsicht bij gelaten, ende was weder op 30en Julij met genoegen van daer t' seijl gegaen.

Als wanneer op 27en Junij daer te voren aen de selve candt wel onverwacht was comen te anckeren 't retourschip 't Slodt van Honingen, dat door hart weder de Cabo niet hadde connen winnen ofte boven comen ende door gebreck van water genootdrongen geweest derwaerts te comen. Gelijck mede op 27 Julij daeraen wel onverwacht 't schip 't Hof van Zeelandt comende uijt Zeelandt mede dat eijlandt door gebreck van water ende met siecken overladen comt aen te doen, daer op 19en daeraen 100 siecken uijt aen landt haelde ende op den 20en Augusti wanneer van daer scheijde weder altsamen waren gesont geworden, op 19 persoonen die noch heel swack ende daer tot nader gelegentheijt overgebleven waren, hoewel vermeent hadde eenige die haer tijt uijtwaren als andersints daertegen op te senden, maer quam achter te blijven vermits de boot die om 't volck ende de kisten gevaren was een ongeluck hadde aengetreft in 't inloop van een baeij met een gadt in den boom te seijlen, ende sulcx tselve geen voortganck hadde connen nemen.

d'Opperhoofden van 't Slot Honingen, onaengesien 12000 ponden broot uijt 't Hof gelicht hadden, hadden hem ten dienste der E. Compie geordonneert alle de rijs, sijnde ongeveer 4½ lasten ende een jaer provisie voor 't eijlandt, mede aen haer over te geven ende alleen voor 3 maenden een half pondt rijs voor ider man daechs daer aff te houden, sulcx reverentelijck versocht, om aldaer in geen extremiteijten als oneenicheden vermits veel swack volck ende cleene kinderen daer hadde te vervallen, tegen 't lest van November of primo December van dat greijn van hier mochten bedacht ende versorcht worden. Wijders versochte, bijaldien de Chinesen in 't aenstaende mochten opontboden werden, haer aldaer tot 't hoeden van de beesten 3 à 4 slaven mochten toecomen.

Onaengesien desen jaere het aldaer hart gestormt hadde, soo was aldaer gants geenen amber connen gevonden werden tot haeren selfs verwonderinge; de guarnisoen-ende negotiebouckjes soude hij tegens ultimo Augusto laten sluijten om ter eerster occasie over te senden.

Soo versocht hij mede dat haer in 't aenstaende boven gedanen eijsch mochte toegesonden werden 1 pack baftas, 1 pack guneus ende een pack chelas, ten aensien alle tgene aldaer noch in voorraet hadden aen 't schip Honingen hadden overgegeven alsmede een pack met combaersen vergeten te eijsschen. 't Geene sijlieden aldaer ten behoef van 't eijlandt uijt 't Hof hadden gelicht bestondt in 3 vaten vleesch ende speck, 4 halve amen olivenolie, 3 vaten sout, een legger Spaensche wijn, een d° asijn, een vat traen, een d° teer, een d° peck, ½ d° met spijckers, 2 staven ijser, 12 sack smeekolen, als andere cleenicheden meer volgens bijgaende memorie, waerom op 't hoogste benoodicht waren geweest om sulcx te doen.

Ten jongsten maeckte bekent hoe sich in den echt hadde begeven met eene Susanna de Coninck voor jonge dochter met 't Hoff daer aen gecomen, dat versochte haer Ed. geliefden t'approberen ende in 't aenstaende op sijn tractement ende verbeteringh favorabelijck te disponeren, daermede afbrack.

Het briefken, door d'opperhoofden van 't Slot van Honinge gedachteeckent 20en Augustij passato, hielt sommierlijck in hoe, naerdat op 21en Februarij verleden uijt Sundas enghte in ruijm soch waeren gecomen, op 23en April daeraen eerst de suijderbreete van 33 graeden 32 minuijten bereijckt, als wanneer door de dagelijckse harde winden uijtte westelijcker handt tot den 21en Meij doende sijn geweest om de Cabo te winnen ofte te dubleeren, als wanneer soodanigen swaren weder haer hadde beloopen dat geen uijtcomste meer sagen, daerbij comende t'eijnde water ende veel swack volcq hadden, sulcx te raede waren geworden tot berginghh van schip, goedt, als de zielen een goet heencomen te soecken, ende daertoe 't eijlandt Mauritius gecoren, om alsoo de vaderlandtse reijs voor desen jaere te staken, 't welcke op 27en Junij of 2 Julij daeraen eerst hadden bereijckt seer desolaet gestelt ende t'enemael buijten drinckwater sijnde, alwaer 't Engels scheepie den Olijftack vonden, dat op ultimo Julij weder van daer geseijlt is om sijn reijse naer de Straedt ende Livorne te vorderen, die een brief met 't verhaelde wedervaren tot haer arrive aldaer als verdere genomene resolutien ende 't voornemen in aenstaende, aen d'E. heeren Bewinthebberen ter camer Rotterdam geschreven, hadde medegegeven, ende de bestellinge desselfs op 't spoedichste ende seguerste ten hoogsten gerecommandeert, dat aengenomen hadden te doen.

Soo was drie dagen voor 't vertreck van 't Engels scheepie aldaer aengecomen 't schip 't Hof van Zeelandt, die de Caep hadde moeten door storm verbij loopen ende aldaer om water ende verfrissingh aencomen, door welckers compste voor hare sobere gestaltenisse ontset hadden becomen ende versien

geworden van alle principale nootwendicheden als victualien, seijl, treijl, mast ende verdere behoefticheden als bij memorie daernevens was oversendende, sulcx voornemens bleven tot ultimo October daer te verblijven om soo met den goeden tijt de Cabo te bestevenen ende deses jaers retourschepen in te wachten.

Ten jongsten waren van meeninge geweest onder uijt de last eenige swaerte van coegels te lichten om wat vlotter te mogen gaen, maer daerover vergadert sijnde ende versterckt met d' hoofden van 't Hof hadden om verscheijden insichten tselve niet raedtsaem geoordeelt, oversulcx van haer voornemen afstandt gedaen als bij resolutie conde geoocht werden, waermede den selven naer groete eijndichde.

Soo comt hier mede uijt de Bantamse besettingh ter reede geloopen 't fluijtschip de Liefde, medebrengende van den aldaer commanderende coopman Keijser een brief aen haer Ed. in dato 14^{en} deser, welckers inhout bevadt hoe met gemelte fluijt haer Ed. schrijvens nevens het toegesondene voor de vloot volgens den inhoude wel hadt becomen ende in conformite haerer Ed. ordre verdeelt. 't Jacht de Conijn hadde de steen van de Postilion doen overnemen ende een grenier maecken, waerop cadjang gespreijt hadde, ende daer op met sandt watervast gemaeckt, sulcx de waterleggers was opsendende, soude 'tselve aldaer wel met steen geballast hebben, maer alsoo daer niet als coraelsteen te becomen was ende desselfs buijck denningh 't niet verdragen cost vermits outte ende leckte, was 't achtergelaten geweest. Belangende haer Ed. gegeven ordre hadden die wel begrepen ende verhoopte deselve conform den inhout naer te comen. d'Engelse 2 scheepiens lagen in 't diep dat effen swaijen conden, hadden wandt ende stengen gerecht, vlachden ende wimpelden dagelijcx lustich, ende liet hem aensien of meeninge hadden uijt te comen, dan vertrouwde onmogelijck te sijn deselve door de besettingh conde doorbreken, sonder dat gesien soude werden. Tot voorcominge van misverstanden onder de schippers van de vloot hadde ider een extract haerer Ed^s schrijvens ter handt gestelt.

Soo hadde mede d'opperhoofden van den Dolphijn bij hem geroepen ende ondervraecht van de 2 genomen vaertuijgen, hadde denselven hem gedient die met de chaloup genomen hadde doch dat d'eene het volck aen landt gevlucht ende ontcomen was, maer de tweede sijnde daerin 6 Bantamse Javanen hoorende Keaij Aria toe hadde de wal afgesneden ende haer gevangen genomen, derhalve deselve nu opsondt, ende de 2 vaertuijgen daer behielden om vermits hare beseijltheijt in de vloot te gebruijcken, waerinne niet anders als weijnich harpuijs, pienangh, sirij ende clappussen van gants geen weerde bevonden was.

Soo was mede opsendende 6 stucx Chinesen, die bij lichten dach met een tamelijck groot vaertuijgh van landt aen 't jacht Avenhorn waren comen vluchten, die bij ondervraginge niet schrijvens weerdich wisten te verhalen.

Tegens de 40 gesonden matroosen hadde gelijck getal verlost, die met de fluijt wederom sont nevens 41 stucx ledige leggers ende 11 pijpen.

eijschte voor de vloot namentlijck de Postillion soo veel seijldoeck als tot een besaen ende cruijsseijl van doen hadde nevens de lijckert daeraen vereijscht, 6 schutlantaerns van Avenhorn, een swaer touw en een vat peck, ende voor de Conijn een swaer ton ende licht ancker, wijders traen tot de lampen ende londt voor de vloot, alsoo de leste altsamen uijtgedeelt was, ende daermede desen besloot.

't Hoff van Zeelandt, op heeden alhier aengelandt, wert goetgevonden soo spoedich doenelijck van sijn Vaderlandtse last t'ontlasten ende voor 't Patria aen te leggen, alsmede 't fluijtschip de Liefde weder naer de Bantamse besettinge te laten keeren om aldaer bij provisie, tot andere bodems machtich sullen sijn te senden, dienst te doen.

18^en^ d°. Comt hier uijt Amboina over Macassar 't fluijtschip de Coninck van Polen, medebrengende eenelijck uijt Amboina 1300 bossen clappuslondt ende 3110 bossen stroolondt, ongetaxeert, nevens een brief van d'heer gouverneur Hustaert ende den raedt wegens den standt aldaer ende 't voornaemste voorgevallene als derselver eijsch als andersints naer te oogen bij 't sommier apart verbael van dat gouverno gehouden ende onder dato geteeckent. Van Maccassar bracht mede 's Comp^s^ hooft ende resident den coopman Reijniersen met de vordere geprocureerde ende bij 't comptoir sijnde coopmanschappen ende Comp^s^ dienaren, eenelijck daer latende tot vercoop van eenige coopmanschappen ende voornaementlijck tot het invorderen van uijtstaende schulden een assistent ende een matroos. De medegebrachte coopmanschappen bestonden in 6190 Spaense realen, 6½ taijl swaerte gout, weijnich wasch, schilpatshoorn, sandel, rijs, als andere cleenicheeden meer ten bedrage van f 25078.16.— Gemelte Reniersen rapporteerde hoe alles in dat rijck noch op den ouden voet heen schockte als bij sijn jongste hadde geadviseert ende bij 't schrijvens van den coninck ende prinçe als Craingh Sourmanna te lesen was, welckers translaten op den dach der inhalinge hier in sullen stellen, ende 't verdere bij 't sommier verbael van Macassar onder dato largo naer te sien sij.

Voor dach gaen twee sergianten nevens 20 soldaten tot bevrijdingh van 37 Maccassaren naer 't bosch om stof tot lonten, ende retourneren in den avondt medebrengende 70 bossen bast van boomen tot maecken van londt.

19^en^ d°. Comen hier ter reede uijt de Bantamse besettinge de opontboden jachten Hector ende Dolphijn, welckers schippers verhaelden hoe anders niet costen bevroeden of de 2 Engelse scheepiens op Bantams reede leggende stonden alle uere om uijt te loopen. Hadden nu jongst met schieten, vlaggen ende gasten aen deselve machtich doende geweest ende schenen 't heel breet voor te hebben, daer den tijt de uijtcompst van leeren sal. Verders leverden over een brief door den commanderenden coopman Keijser aen haer Ed. in dato 17^en^ deser geteeckent eenelijck dienende tot geleijde van voorschreven jachten. Het galliot Charlois gebruijckte mede op de brantwacht voor Bantam, alsoo

andersints vermits sijn cleente niet wiste te gebruijcken, bleef mede met den Hector in 't gesichte leggen, te meer anders niet conde sien of maeckten preparatie om 't seijl te gaen, alsoo sijluijden de cabeltouwen tot nu toe over de boechspriet gehangen hadden ende ingehaelt ende de rees om de zeijlen aen te slaen dwers scheeps gehaelt, ende t'enemael volladen ja haer brandthout al aen boort, derhalven de wacht daer te houden van nooden was.

Bastiaen Boullion hadde met sijn vaertuijgen tot dato daer niet vernomen, hoopte haest met een goeden beuijt daer verschijnen soude, daermet sijn schrijvens besloot.

Op van de middach soo comt hier binnen den boom een onser visschers-vaertuijgen daerinne noch 2 Chinesen gequetst sijnde, die verhalen hoe 15 Bantamse oorlogsprauwen waren gecomen omtrent Craoan ende hadden een visschers-prauw ende volck genomen, noch een aen de wal gejaecht en de andere op geschooten als op haer gedaen hadden, ende warent met stranden ontcomen ende soo na vertrocken, waren weer ontvlucht.

Daerop goetgevonden sij metten dach 't fluijtschip den Coninck van Polen derwaerts met 6 à 7 chaloupen te laten vertrecken.

Den heer gouverneur Joan Thijssen is goetgevonden te schrijven wegens de oneenicheden der 2 predicanten op Malacca, ende dat naer examinatie een derselver sal opsenden ende aldaer de kercke door een leeraer laten bedienen. 30000 realen voor 't gouvernement van Ceijlon af te steecken met den Mars. Is mede gearresteert dat de saecke ongedecideert hangende voor den Raedt van Justitie tusschen de Comp[ie] als eijschers ende d'heer Caron als gedaelde raeckende de Ancholse rivier sal affgedaen werden bij gemelten Raede.

20[en] d[o]. Met den dach ende 't doorblasen van de landtwint seijlen van hier naer den hoeck van Craoan den Coninck van Polen ende 7 wel gemonteerde chaloupen, om te sien of daer eenige Bantammers connen vernemen ende te sien wat daer omtrent sijn maeckende.

21[en]. Soo seijlt andermael van hier naer de Bantamse bocht 't fluijtschip de Liefde, om aldaer vooreerst in de besettinge gebruijckt te werden, mede-nemende een briefken van haer Ed. tot geleijde als desselffs gouverno.

Des middachs komen binnen de rivier geseijlt twee Comp[s] chaloupen, op gisteren naer Craoan geseijlt, medebrengende een vlot cajate balckjes van 110 stucx nevens een ledig vaertuijch, dat op van de morgen bij d'onse om den den hoeck van Craoan in zee was vinden drijven ende alhier door den schipper van de Pool opgesonden, nevens een memoritie, waerbij eenelijck was roerende hoe aldaer om den hoeck van Craoan ter middernacht was gecomen ende hadde geen Bantammers vernomen als alleen een ledig vaertuijch met een vlot balckjes dat wat ontramponeert was, dat dan herwaerts sondt, ende naer de Moordenaers spruijt om die te visiteren seijlde.

Keert alhier op den naerdemiddach 't fluijtschip den Coninck van Poolen

met de chaloupen van den Craoansen hoeck, die rondtom hadden doorgesocht, maer niet altoos vernomen als 't vloth op gisteren hier gesonden.

Des avondts comt hier omtrent de reede geseijlt 't schip de Peerl, ende coomen d'opperhoofden desselfs binnen 't casteel overleverende aen haer Ed. de brieven van den gouverneur Laurens Pith, alsoo van de Cormandelse suijder comptoiren comen, alwaer op Tegenepatnam volgens facture ingelaeden hebben 264 packen gesorteerde witte ende geschilderde doucken als 343 lasten rijs, costende 'tsamen met d'ongelden als anders f 44609.11.3, item op Carcal noch 60 packen cleeden ende 207 lasten rijs, ten bedrage van f 30071.2.2, sulcx desselfs ladingh bestaet in 324 packen met doucken ende 550 lasten rijs, costende met 't een en 't ander t'samen f 74680.13.5 incoops.

23en d°. 's Morgens mette landtwint seijlt van hier naer de Bantamse vloot 't schip 't Hof van Zeelandt, om aldaer eenige dagen te verblijven om te helpen beletten 't uijtloopen der twee Engelsen binnen onse besettingh op Bantams reede leggende.

24en d°. Wierde goetgevonden in vergaderinge van India om 't schip den Hector voor 't Vaderlandt reede aengelecht voor de camer Rotterdam te laeden.

25en d°. Des 's morgens rapporteert de heer ontfanger Rutgers hoe van de nachodas, die van de Oost op gisteren ende van de morgen gecomen waren, hadde verstaen hoe op Japara wel 't seventich prauwen wierden claer gemaeckt ider met 40 à 50 man, waerover 3 heeren waeren gestelt om 't gesach te te hebben, voorgevende dat tot nader visite van Craoan sullen gaen om aldaer te sien wat den Bantammer maeckt ende daer sijnde vijandtelijck van daer te hompen. Item wierde gerucht, doch heel different ende verschelende, hoe reede eenige duisende waren over landt mede derwaerts gegaen, andere dat vergaderde om derwaerts te gaen ende in de duijsende, heel verschelende, maer weten echter niet seeckers meer te seggen, wat van 't selve sal comen wil den tijt openbaren, altijt cunnen nu vermits 't regen mousson aenstaende sij met Godt (soo al iets quaets tegens 's Comp^{e} staet voor hadden) niet veel uijtrechten dat derhalven niet gelooffelijck sij, oock mede hebben van onsen resident aldaer niet een letterken gecregen, ende daer iets aen sijnde als de nachodas voorgeven soude het buijten twijffel geschreven hebben, aengesien daer dagelijcx occasie toe heeft, sulcx vertrouwen dese geruchten wel mede in roock verdwijnen mochten.

Des naerdemiddachs comt hier behouden uit 't Patria voor de camer Middelburgh uijtgeseijlt over de Cabo ten ancker 't schip de Provintie, op 13en April verleden uijtgeloopen met 278 zielen, daervan 7 gestorven ende 12 aen de Cabo verbleven, sulcx hier gesont medebrenght 150 zeevarende ende 92 militairen, 5 vrouwen, 7 kinderen ende 3 slavinnen. Met voorschreven schip comen noch 50 zeevarende ende 32 militaire coppen, aen de Cabo overgenomen van de jachten Hasselt ende Maria.

Soo comt mede een brief van den commandeur Riebeeck van de Cabo

aen haer Ed. nevens verscheijde bijlagen, gedateert 22 Augustij 1657, inhoudende ten principalen 't voornaemste aldaer voorgevallen ende ondervonden tsedert sijn jongste schrijvens van den 24en Meij verleden, waerbij bekent hadde gemaeckt 't aenlanden aldaer van 't schip Henriette Louijse met d'E. Volckerus Westerwoldt, maer d'andere schepen Aernhem ende 't Slot waren tot dato niet verscheenen. Soo was wijders schrijvende hoe besich waren met 't copieren van alle de soldijboecken aldaer tsedert 't begin geslooten, alsmede die van de jachten ende galliots successive daergecomen, om deselve hier over te senden om van te dienen daer 't van nooden sijn sal, alsmede het aldaer gehouden dachregister ende dat soo successivelijck alle jaeren nevens de negotieboecken te continueren.

Soo waren aldaer mede aengecomen 2 jachten als Hasselt ende de Maria om op den slavenhandel op Guinea ende Angola gebruijct te werden volgens de ordre onser heeren principalen schrijvens daermede gesonden, die in copie over was sendende om daer uijt dan mede alhier te mogen bestelt werden 'tgene van hier tot dien handel can 't samen gebracht werden als bij haer Eds schrijven uijtgedruckt stondt, alsmede daernevens soo veele ende soodanige cleeden als haer Ed. souden oordeelen van nooden als voor haer aldaer tegens de coude te vereijsschen. Belangende d'ordre der slavenhandel gedroech sich aen de schriftelijcke ordre der heeren Meesters die in copie medesondt, ende alsoo sijn E. met d'heer van Goens over de slaven spreeckende van gevoelen ware, alsoo 't landt aen malcanderen vast is, de slaven van Angola lichtelijck sullen trachten wech te loopen, het beter ware dat hem aldaer van hier 50 à 60 Bengaelse slaven wierden toegesonden, ende soude alsdan die van Guinea ende Angola weder in plaetse herwaerts senden, dat dan haer Ed. noch in bedencken gaf om daerop te disponeren als ten dienste der E. Compie dienstichst souden oordeelen, item soo veele paerden als mogelijck sal sijn om tot den bouw te gebruijcken, bij welckers toecompst het sonder twijffel sij of den landbouw door de vrije luijden, die daer sullen toevloeijen, sal merckelijck aengroeijen. Wenschte oock van hier met 50 à 60 lasten rijs als 7 à 8 lasten nieuwen cadjangh mochte versien blijven, d'eerste om die vrucht daer te winnen daer door daer weder in d'aerde te mogen brengen, daer die andersints sullen moeten consumeren als wanneer alsdan van t'eerste als tweede in het aenstaende daervan soodanich versien meent te wesen, dat daervan overvloet sal hebben om herwaerts te senden, dat vertroude d'heer van Goens, die 'tselve mede soo begrepen hadde, aengenomen hadde bij haer Ed. alhier voor te dragen.

Dat alhier om Chinesen als Mardijckers geschreven hadde, daer hem op in antwoorde met Louijse gedient was, versochte mochte geexcuseert blijven, vermits 'tselve op 't voorgeven van eenige passeerende vrunden gedaen hadde. Henriette Louijse was aldaer den 7en Junij alleen met 157 coppen van daen naer St Helena geseijlt, naer welckers vertreck daer aengecomen was op 13en Junij (uijt Suratte den 3en Februarij geseijlt) 't Engels scheepie de Welcom

met 61 coppen, die op 2[en] Julij naer Engelant geseijlt was, waerbij aen d'heeren Meesters geschreven hadde als bij copie hiernevens sendende conde geoocht werden, uijt welcken Engelsman verstaen hadde dat op $\frac{6}{16}$ Maij verleden omtrent 100 mijlen van daer ontmoet hadde een Rotterdams schip doch door 't hart weder niet connen verspreecken, ende dat soo wel als den Engelsman niet beseijlt scheen, dat vertrouwde 't Slot Honingen te sullen wesen ende de Cabo voorbij aen S[t] Helena behoude soude gecomen sijn ende soo voorts in 't Vaderlandt. Aengaende Aernhem duchte dat aen Mauritius soude leggen, alsoo gemelte Engelsche verhaelden op $\frac{13}{23}$ Meij daeraen oock ontmoet hadt een Amsterdams schip, wiens rhaes gebroocken ende seer gelapt waeren, die sij versproocken hadde, ende hadden hooren seggen dat van Batavia quamen ende over de Caep daer Nederlandt tendeerden, maer door swaer weder seer beschadicht ende leck geworden was dat het qualijck conde gaende houden, sulcx naer Mauritius opdouwden als haer oock passeerde. d'Heere wil 't schip ende op sijnde menschen behoeden voor verder ongeluck.

De goederen, voor India met de Maria gecomen, sont nevens 2 medicamentkisten, die te veel aen de Cabo hadde, met de Provintie herwaerts.

't Loot in de Hasselt gescheept hadde de cortheijt des tijts belet te lossen ende daertegens weder steen in te laden, sulcx daerin gelaten, maer het sout met Maria hadde gelicht ende stondt met 't eerste schip te volgen, sont 2 attestatien van te cort bevonden Gunees lijnwaet.

Op de Provintie was onderwegen eenige moeijten geweest, ende den schipper desselfs onderwegen door de mindere officieren in detentie gestelt ende den opperstuirman in desselfs plaetse gevordert, ende 't geene aldaer tot dienst der E. Comp[ie] ende vredich behouden varen van het schip bij den breeden raedt aldaer waere goetgevonden sont hier nevens alle de stucken over, dat verhoopte voor welgedaen alhier souden houden, daerop dan sijn schrijvens besloodt ende naer groete affbrack.

Nevens voornstaende brief soo quam mede een ditto in 't particulier aen d'heer van Goens, rakende de nader bevindinge van den bouw ende d'afsluijtingen aen de Cabo te doen als 't geene meerder daeraen dependeert noopende de Caepmans als Herrij [1]) ende 't grof vee, als derwegen largo aen de heeren onse principalen selver geschreven hadde, oversulcx hier onnoodig sommierlijck te insereren.

26[en] d[o]. Des 's morgens met de landtwint seijlt van hier over Malacca naer Ceijlon 't jacht de Mars, de coopmanschappen ende comptanten daermede derwaerts gesonden monteren ter somme van f 143256.11.14 voor Seijlon, ende wat haer Ed. verders bij haere missiven aen de heeren gouverneurs van Malacca ende Seijlon in antwoorde van de haeren als verders tot derselver narichtinge op 't een ende 't ander sijn schrijvende, wert bij 't briefboeck onder dato inge-

[1]) Vgl. over de Caepmans en den Hottentot Herry het *Dagverhaal van Jan van Riebeek* (Werken Hist. Genootschap, Nieuwe Serie N[os] 39, 58 en 59).

schreven gevonden, alwaer can beoocht ende naergesien ende gelesen werden.

Tegens den middach wiert alhier door den licentmeester, de coopluijden Renierssen, Cartar ende Landtsman als de capiteijn van de Maleijers van boort binnen 't casteel gebracht de brieven van den coninck ende prince van Macassar, aen haer Ed. per den Coninck van Polen geschreven ende hier aengelant, welcke brieven als ordinaris door een hellembardier onder een zijde quitasol in een gedecte silvere schotel wiert gedragen tusschen 2 rijen van de soldaten deses casteels, die van de groote poort tot haer Ed. de heer Generaels woninge waren staende in de wapenen, daerdoor binnen in de groote sale gebracht sijnde wierden 5 schoten met grof canon van de punt den Diamandt gedaen, welckers brieven door den capiteijn van de Maleijers gelesen ende bij de vertaling bevonden van desen inhouden:

Translaet missive van den coninck van Macassar
aen d'Ed. heer Gouverneur Generael ende d'heeren
Raeden van India, uijt 't Maleijts in 't Duijts vertaelt.

Eenen vrundelijcken brief van den Padoeka Siri Sultan Craingh Degoua, [1]) dewelcke bestiert de regeeringe van 't landt van Maccassar door de goedertierentheijt van Godt den genadigen coninck, die een bestendich Godt is over alle coningen ende princen etc.

Dese comt aen Joan Maetsuijker Gouverneur Generael ende alle sijn groote Raeden, die al het doen bestierd van de landen ende forten, schepen groot en cleen ende alle onderdanen van de Hollanders benedens wints, die heerlijckheijt ende aensien vercrijght door sijne regeringe soo te water als te landt, ende die rijckelijck voorsien is van allerleij wetenschappen, ende die seer vermaert is over sijne dappere couragie in den oorloch, ende die gevreest is van alle sijne vijanden, ende die oprecht is in 't beleijt van alle saken. Na desen soo laet den Padoeka Siri Sulthan [1]) weten aen den Gouverneur Generael de toestandt van het vaertuijch van Kiaij Karonrongh, hetwelck naer Timor is gegaen hebbende een pas van den Gouverneur Generael, doch is hetselve genomen van de Hollanders op Larentucque, de nachoda genoemt Karaij Lakkau, als oock een vaertuijch van Salinghitou brengende rijs nae het fort van Laâ, ophebbende 18 man, dat hebben de Hollanders van 't fort Laâ medegenomen, mede een vaertuijch van Salaijer gaende nae het fort Laâ, ophebbende 11 man, dat is mede van de Hollanders van 't fort Laâ genomen, ende van Kraingh-soenannaa een vaertuijch gaende nae Boero, oock hebbende een pas van den Gouverneur Generael, dat is mede van de Hollanders genomen, het vaertuijch daer van de nachoda is genaemt Amboi Souwan, hebben sij verbrandt, den nachoda dootgeslagen ende sijne goederen genomen. De Padoeka Siri Sulthan [1])

---

[1]) De woorden *Padoeka Siri Sultan Craingh Degoua* en *Padoeka Siri Sulthan* zijn in het HS. onderstreept.

meijnt niet dat dit tekenen sijn van vrede en een accoordt, dat men onse vaertuijgen vernielt ende onse goederen aenslaet, maer begeert dat den Gouverneur Generael al onse goederen ende vaertuijgen sal vergoeden ende al ons volck dat genomen is wederom leveren, ende die penningen die noch resteren van het schip S[t] Jan Babthista begeert hij dat alle sullen werden betaelt, ende dat sal een teecken sijn dat de vrede ende accoord is tusschen den Padoeka Siri Sulthan [1]) ende den Gouverneur Generael wanneer het alsoo geschiet.

Mede laet den Padoeka Siri Sulthan [1]) weten aen den Gouverneur Generael dat seeker moor genaemt Abdul Kadara met voorschreven schip overgevaren is, indien de Gouverneur Generael betaelt de penningen van den Padoecka Siri Sulthan [1]) wegens het schip S[t] Joan Bapthista, dat hij aen Abdul Kadara dan behandige twee duijsent realen etc.

Den brief van Craingh Karronrongh, hiernevens gecomen ende aen de Ed. heer Generael ende Raeden van India geschreven, is van woort tot woort de sefdde met die van den coningh hier bovenstaende, uijtgenomen alleen dat sijnen naem in plaetse van des conincx dient gelesen op die plaetsen, die met een linie sijn onderhaelt.

Den derden brief, door den Kraingh Soemanna aen haer Ed. geschreven, is overgeset sijnde bevonden desen sin in te hebben.

Translaet uijt 't Maleits des briefs van Krangh Soemanna aen d'Ed. heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker.

Eenen vriendelijcken brieff van Kraingh Soemana aen Joan Maetsuijker Gouverneur Generael ende alle sijne grote Raeden etc. (wijders even de titulen als int 't hooft van des conings brieff).

Na desen laet Craingh den Gouverneur Generael weten de toestandt van het vaertuijch van Kraingh, hetwelcke Kraingh gesonden had om nae Boero te gaen ende in te manen alle sijn uijtstaende schulden die op Boero hadde, de nachoda van Kraings vaertuijch was een Bandanees genaemt Ambaij Sauwau, oock hebbe ick een pas begeert van den coopman, die verleden jaer hier was, ende Craingh verhoopte dat de Hollanders dat vaertuijch geen leet soude gedaen hebben, dewijle de nachoda van Kraingh een pas medevoerde van de Gouverneur Generael, doch sij hebben het echter genomen bij Emblauw, maer Kraingh seijt hij en can niet sien om wat reeden doch sij ons vaertuijch hebben verbrandt ende onsen nachoda gedoot. Is dit de oorsaeck omdat hij amock heeft gespeelt ende heeft willen moorden? Edoch is de nachoda hieraen schuldich, soo behoorde die daerover gestraft te werden, maer en moesten

[1]) De woorden *Padocka Siri Sulthan* zijn in het HS. onderstreept.

daerom niet de Hollanders alle Kraings goederen hebben genomen, ende indien het den Gouverneur Generael belieft, hij belaste dat alle die goederen van Kraingh wederom werden gegeven, want Kraingh geen schult en heeft.

In vergaderinge van India is goetgevonden ende vastgestelt den Dolphijn ende den boeijer Ouglij voor Bengalen aen te leggen, 't fluijtschip den Coningh David nae Arracan, den Coninck van Poolen ende den Angelier beijde voor Amboina gereet te maecken om tijdich derwaerts te seijlen met secours voor die provintie.

d'Officieren der 2 Javaense compagnien voortaen op derselver aensoeck, als om d'selve te meer aen onsen staet in trouheijt te verplichten, is goetgevonden d'selve te tracteren als de officieren van de Mardijckers getracteert werden, bestaende daerin dat maentlijck den capiteijn 8, den lieutenant 6 ende den vendrich 4 realen sijn treckende.

27^en^ d°. Voordemiddags wierden door den Raedt van Justitie 7 à 8 Duijtsen gegeeselt ende gebrandmerckt over eenige cleeden, die uijt 's Comp^s^ packen gestoolen hadden, ende daernaer een sergiant gewipt, die door den dronck van sijn wachtplaetse des 's nachts was afgebleven, daer op den beul, die 't recht volvoert hadde, mede door de Caffers wierde gegrepen ende sijn sententie gelesen, omdat dieven opgehouden als 't gestolene gecocht ende helpen bergen hadde, daerover door de Caffers gegeeselt ende gebrandtmerckt wiert ende voorts 2 jaren in de kettingh gecloncken.

Soo comen eenige Chinesen aen den boom gevlucht met een cleen prauwtje, verhalende hoe 15 Bantamse prauwen haer omtrent Craoan waren ontmoet, sulcx het ontvlucht waren met een prautien, doch hadden twee vlotten met beesten ende buffels achter ten roof gelaten. Des avondts keerden gemelte Chinesen weder met een vaertuijch derwaerts om naer de vlotten te sien, of die noch mochten vinden.

In vergaderingh van India is verstaen op morgen vroech 't fluijtschip de Trouw met 6 à 7 oorlogsprauwen derwaerts te laten gaen ende te sien wat die van Bantam daer maecken.

Laet in den avondt comt binnen 't fort den ouden capiteijn der Javanen alhier ende maeckt haer Ed. bekent, hoe met een vlot beesten van de morgen uijt Craoan comende des middaechs gesien heeft omtrent 40 à 50 vaertuijgen, ende alsoo vreesde dat het Bantammers waeren trachte het t'ontvluchten, 't welck die van de vaertuijgen siende seijlden hem nae ende bij hem comende seijden dat niet bangh souw wesen, haer noch de Hollanders soude geen leet gedaen werden, sij quaemen van de Oost ende daer stonden noch meer te comen, eenelijck aldaer van den Sousouhounangh gestuijert om die van Bantam van Craoan van daen te jaegen ende te slaen, ende dat dat aen d'heer Gouverneur Generael soude seggen, vermits alleen geschiede tot beveijlinge van de cooplieden, die in des Sousouhounangs havenen quamen negotieren, van alle gewelt ter zee

te bevrijden, ende alsoo voor een ider, die desselfs havenen bevoer, veijlich te houden, daermede hem beleeffdelijck sonder 't minste woort te vercorten lieten vaeren met expresse last tselve als gehoort hadde haer Ed. op Batavia te seggen.

28en d°. Naer de morgenpredickinge, is bij den Raedt van India vergadert sijnde goetgevonden, op die geruchten van gisteren van des Matarams vaertuijgen op Craoan, derwaerts te laten gaen d'heer ontfanger Rutgers met een bequaem jacht of de Trouw op gisteren derwaerts geprojecteert, om bij de hooffden derselver eens te vernemen als specialijck op derselver bedrijff ende doente eens te letten opdat van d'selve eens pertinente ende volcomen kennisse mochten hebben tot alle gerust- ende verseeckertheijt.

Naer des voordemiddachs predicatie doet d'Ed. heer Gouverneur Generael de Raeden van India beroepen ende maeckte deselve bekent 'tgeene den ouden capiteijn der Javanen sijn Ed. op gisteren avondt hadde bedeelt, raeckende de vaertuijgen van de Oost aen Craoan gecomen, waerop goetgevonden sij, aengesien door de stilten 't fluijtschip de Trouw noch ter reede was leggende, tegen den avondt mette landtwint derwaerts te laten een keer doen bij den E. ontfanger als den capiteijn der Maleijers, ende eenige cleenicheden mede te geven van amphioen ende cleeden, om aldaer in Craoan comende bij die 't commando hebben te voegen ende tot vereeringh van te dienen, ondertusschen te onderstaen ende af te sien wat die van Mataram soo sterck daer maecken, ende of niet anders bij der handt willen nemen als haer voorgeven om den Bantammers van daer te houden ende haere havenen te vrijen.

Soo wierde mede vastgestelt het placcaet op het aen boort varen, sijnde een weijnich g'extendeert, op morgen te laten op nieuws publiceren ende aenslaen.

Met den avondt gaet d'heer ontfanger Rutgers met den capiteijn der Maleijers als Pr Thonissen vendrich met 't fluijtschip de Trouw ende twee diffensive chaloupen, versien met 25 militairen boven 't scheepsvolck, 't seijl naer de rivier Craoan medenemende een schriftelijcke ordre tot derselver gouverno als onder dato bij 't briefboek naer te oogen sijn.

29en d°. Niet sonderlingh gepasseert, eenelijck door d'heeren advocaet fiscael ende gecommiteerdens hier in 't fort als aen boort het vernieuwde placcaet tegens 't aen boort vaeren der schepen hier ter reede paresserende gepubliceert ende doen affigeren, op de verbeurte van 200 realen boven deportement van qualité ende gagie van 's Comps diennaers ende arbitrale correctie voor den burger, als bij 't placcaetbouck onder dato 28en deser naer te oogen sij.

30en d°. Comt hier ter reede geseijlt 't jacht Vlissingen van Palleacatte over Masulipatnam ende Malacca, waervan d'opperhoofden al op gisteren avondt sijn aen landt gecomen, brengende schrijvens van de heer gouverneurs ende derselver raeden rakende de negotie als verder toestandt in haere gouvernos, als bij d'apparte sommieren verbaels van ider quartier gehouden onder dato tselve largo naer te sien sij. Soo becomen met gemelte jacht mede van de Cust een

cargasoen ten bedrage van f 179926.17.—, als namentlijck van Palliacatte 100 packen lijwaten, 90 lasten rijs ende 100 blasen met buspoeder, ter monture met de daerop gedragen ongelden van f 43721.12.2, ende van Masulipatnam 450 packen gesorteerde doucken ten bedrage met de ongelden f 136205.5.6.

Met den avondt keerde hier weder van de rivier van Craoan d'heer ontfanger Rutgers met 't fluijtschip de Trouw rapporterende hoe op 's daechs naer sijn vertreck van hier voor Craoan was gecomen, alwaer een vaertuijch vernam dat al cruijsende of ende aen de wal voer, daer de chaloupen naer toe sont met den vendrich Pieter Thouissen, die d'selve gebieders mede met haer vaertuijch aen boort bracht. Overgecomen sijnde in 't schip hadde die onthaelt ende naer 't genot van een pinangh van deselve verstaen hoe aldaer 2 dagen verleden waren gecomen met ongeveer 50 vaertuijgen van Japara ende Jouanna, ende dat noch een goet getal van Patti ende Tegal stonden te comen om naer een wijl verloops haer te vervangen, sijnde gemelte vaertuijgen gemant den minsten met 40, 50 a 60 ende meer persoonen, sijnde gecomen onder 't gesach van Quinthol Abad Sara ende Quinthol Wangsa Martoe, sijnde deselve aldaer gecoomen soo voorgaf om te verbieden dat àldaer voortaen geen Bantamse vaertuijgen meer soude vermogen te comen.

Wijders verhaelde hij verder hoe bij haer alle spruijten daer omher waren gevisiteert maer geen Bantammers vernomen ende dat aldaer voortaen tot bevrijdinge van de gaende ende comende handelvaertuijgen souden cruijsen, waerop affscheijt namen om haere meesters in de rivier omtrent 3 a 4 uijr scheppens desselfs compste bekent te maecken, waerop te raede geworden was den vendrich Pieter Thonissen ende Jan van Spijck, boomwachter, met de groote chaloup wel versien ende gemonteert mede derwaerts te senden ende d'opperhoofden aldaer aen te seggen, hij ontfanger wel genegen waere haer E[s] te comen begroetèn, ende dat sij in wijlen aldaer het heir, soo men secht, eens over souden sien.

Des avondts keeren den vendrich ende Spijck weder ende verhaelden hoe haer ontmoet waren op de rivier 27 vaertuijgen, te samen wel versien van musquetten ende piecken, oock eenige met 2 prince stuckies ende bassen, bovengecomen sijnde waren van de orangkaijs beleefdelijck onthaelt, die haer hadde verhaelt hoe van Japara omtrent 16 dagen verleden een groote macht was vertrocken om de wegen naer Bantam te suijveren, ende de 2 gebieders waren hooger gegaen om te sien als de macht daer passeerden haer eenige paerden ten dienste mede te geven. Wijders hadden daer niet cunnen vermercken eenich schut hadden of dat verseth waren van onse compste aldaer, soo hadden mede verhaelt dat nae Batavia aen haer Ed. een briefken met een Chinees hadden geschreven, waerbij haere paresse hadden bekent gemaeckt, ende versochten van d'onse eenich cruijt dat haer op onvermogen geweijgert hadden, soo hadden sijluijden mede aen [de] onse gesecht dat sij ende wij nu als broeders

waren ende niet op ons maer op die van Bantam gemunt hadden, vermits tsedert eenigen corten tijt herwaerts soo van haer als ons eenige handelvaertuijgen hadden genomen, waerop d'onse haer affscheijt genomen ende gekeert waren, ende hadden d'orangcaijs gesecht dat morgen wilden bij d'heer ontfanger affcomen.

Van de morgen vroech hadde hij ontfanger den vendrich ende van Spijck met een van de chaloupen wel van alles versien naer den mondt van de rivier gesonden, waer gecomen sijnde stracx 20 vaertuijgen vernamen daer naer hielden ende bevonden de hoofden op daechs te vooren boven gesproocken te wesen, die haer genegen toonden om aen 't boort van 't schip te willen varen, alwaer ider met sijn eijgen vaertuijch, als een met 2 der hoofden van Japare ende met een met 2 der hoofden van Samarangh ophebbende, aen ende overquamen, die hij ontfanger hadde onthaelt naer vermogen ende ider een stuck cangangh ende wat amphioen ende rooswater tot een vereeringh op haer afscheijt gegeven. Inmiddels was bij den ontfanger aen deselve voorgeslagen hoe aldaer door haer Ed. ordre was gecomen om te sien wat vaertuijch daer was, waerop sijn E. hadden gedient hoe het gebiet des Matarams tot daer haer was streckende, oversulcx geordonneert hadde de Bantammers die haer daer mochten onthouden van daen te jagen, soo waren mede haren dienst presenterende soo de Comp^ie^ haer of haer vaertuijch van doen hadden om den Bantammer niet daer van daen maer heel westelijck op te jaegen, daer vooren haer beleefdelijck in 's Comp^s^ name bedanckt hadde. Gemelte hoofden hadden sijn E. mede verhaelt hoe 17 dagen verleden 40 duijsent mannen, daer onder 10 duijsent met geweer, over landt naer Craoan waeren gegaen, waerover dat de twee gebieders van de watermacht waren noch hooger opgevaren om ordre te schicken om tegen daer quamen te passeeren, als op 2 daegen verleden verstaen hadde dat eenige reede daer gecomen waren, om die van daer met duijsent paerden te te mogen accommoderen, de andere 30 duijsent nu waren om een wech naer Bantam over 't geberchte te maecken als het dragen van leefftocht ende anders.

Wijders gaven voor dat in 5 à 6 maenden daer weder stonden te comen met ettelijcke hondert prauwen om dan van daer naer Bantam te varen, ende onderwijlen door die van Patti ende Cherribon souden verlost werden, ende dat het vreemst was, was dat sij seijden niet vermogen weder te keeren voor aleer 40 ooren van de Bantammers hadden becomen, daerop afscheijt namen, waerop d' heer ontfanger verder vraechde of haer Ed. oock aengenaem soude sijn dat eens mede aen haer boort overgonck, dat haer aengenaem te wesen scheen, dat dan neffens den vendrich Pr Thonissen met de chaloup dede, ende aen boort comende vondt d'selve ider met 2 prince stuckjes ende 6 bassen ende eenige haecx maer vol musquets ende piecken als schilden. Op 't affscheijt hadden sijn E. met eenige Javaense eetwaren versien van weijnich of geen belangh. Op 't jongste hadden sijn E. mede gevraecht waeraen dat

sijluijden de Hollanders als Batavische vaertuijgen buijten de Bantamsche seeckerlijck soude connen kennen, hadde gedient aen de vlaggen ende wijsende op die van de chaloupen als oock dat den vendrich Pieter Thonissen ende den boomwachter Spijck aldaer souden verblijven om haer d'selve aen te wijsen ende bij voorval openingh te doen, dat haer soo uijterlijck scheen aengenaem was, daerop aan boort gecoomen, 't ancker van de Trouw doen lichten ende den vendrich mette 2 chaloupen welversien daer gelaten hadde.

31en d°. Mette morgenlandwint seijlen van hier over Malacca naer Bengalen 't jacht den Dolphijn ende den boeijer Ouglij, medenemende een letterken tot geleijde aen de heer directeur Sterthemius nevens eenige cleenichen ende provisien als bij 't brieffbouck onder dato naer te oogen.

Soo vertreckt mede van hier over Malacca naer Arracan 't fluijtschip den Coninck David, medenemende een brief ken boven 5000 realen comptanten, cleenicheden ende provisien, ten bedrage van f 14560.—.— , aen het opperhooft wegens 's Comps bedrijf aldaer Sr de Dieu, alsmede een cleijn briefken van haer Ed. aen den Arracansen vorst, als bij d'selve in 't brieffboeck onder dato te vinden can naergelesen werden.

Geduerende dese loopende maendt sijn hier van de ommegelegen plaetsen binnen de rivier verschenen 131 stucx gemeene ende eleene inlandtse vaertuijgen, daer onder 7 bamboese vlotten, ende hebben hier aen de merckt gebracht 't gene volcht:

4	stucx	lijfeijgenen,
261	lasten	rijs,
4	d°	sout,
10½	d°	boontjes,
1516	picol	peper,
381	d°	swarte suijcker,
498	d°	witte suijker,
25350	bossen	swarte suijcker,
11690	d°	padie,
3500	d°	tamberinde,
150	d°	Javaens garen,
2	stucx	paerden,
92	d°	buffels,
41	d°	coebeesten,
41	d°	bocken,
3	d°	harten
51	d°	eenden,
6170	d°	hoenderen,
1800	d°	steenbraessems,
6000	d°	oude clappussen,

280100 stucx oude pienangh,
950 d° jatij plancken,
180 d° jatij balckjes,
600 d° bamboesen clappus olie,
73 potten clappus olie,
100 d° calck,
6 canasters hartevlees,
6 d° Javaense taback, partije houtscool
ende andere cleenicheden meer.

Waerjegens dese maendt wederom van hier 75 inlandtse handelvaertuijgen vertrocken sijn nae de Oost, daeronder een naer Balij, van hier mede uijtvoerende:

12630 realen aen gesorteerde doucken,
201½ d° aen comptanten,
92½ d° aen goutdraet,
71 d° aen isere pannen,
20 d° aen suijker,
14 d° aen loodt,
10 d° aen zijde.

Geduerende voorenstaende tijt soo sijn hier in den echt getreden ende in de kercken bevesticht 1 paer uijt 's Comp[s] dienaers, 2 paren uijtte Nederlandtse burgeren, 5 paren uijt de Mardijckeren ende 8 paren van 's Comp[s] lijfeijgenen.

Soo sijn mede in gemelten tijt alhier door den Heiligen Doop gekarstent 9 kinderen van Europianen, 9 van de Mardijckers, 9 slavinnekinderen en 7 stucx bejaerde persoonen uijt de Inlanderen, 't samen 34 gedoopt.

Daerjegens dese maendt weder door de doot ontbonden ende ter ruste gebracht sijn 63 menschen, bestaende uijt:

27	Comp[s] dienaren,	Europianen.
4	burgers,	
2	Duijse vrouwen,	
10	kinderen,	
2	Mardijckers,	inlanderen.
3	ditto vrouwen,	
9	ditto kinderen,	
6	slaven en slavinnen	

tsamen 63.

NOVEMBER anno 1657.

Primo. Comt alhier behouden ten ancker van Tijmor 't fluijtschip Campen van daer medebrengende een brief van 's Comp[s] opperhooft S[r] Hendrick Terhorst,

waerbij 't voorgevallene als des Comp^e standt sedert sijn jongste schrijvens is largo adviserende als bij 't apart verbael daer van gehouden naer te oogen sij.

Daernevens was met gemelten bodem van daer herwaerts sendende eenige weijnige coopmanschappen, beuijtgoederen als andersints ten bedrage volgens facture van f 5836, comende wegens 54 stucx becomene lijfeijgene, 2 groote metale als 11 isere stucken, camers, musquethouwers etc., als eenich vee, namentlijck 18 paerden, 25 koebeesten, 28 buffels, 98 verckens, 145 stucx schapen.

Tegen den avondt comt hier mede onder 't casteel uijt de rivier Craoan de chaloup 't Vliegende Hart, van daer medebrengende een briefken van den vendrich Pieter Thonissen, waerbij eenelijck om eenige provisien voor beijde de chaloupen ende 't volck is eisschende, als dat op morgen vroech van sints was met den orangcaij van Samarangh, die met 18 stucx vaertuijgen wilde naer de Japaerse spruijt gaen, mede te seijlen om te sien, soo voorgaven, of daer oock eenich Bantams vaertuijch sich onthielt, dat dan denselve hadde voorgehouden die hem daerin ten hoogsten vergenoecht hadde bethoont. Verders belangende de twee opperbevelhebberen, die ten tijden d'heer ontfanger daer was ende naer boven waren geschept, en waeren tot heden noch niet afgecomen.

2^{en} d^o. Des smiddachs wierde door d'heeren schepenen halsrecht gedaen aen den swart Saboe over manslach ende overspel aen een Chinees ende desselfs vrouw gepleecht, als bij d'approbatie onder ultimo verledener maendts naer te sien sij.

Des naermiddachs comt hier ter reede seijlen den coopman Jacob Keijser uijt de Bantamse besettinge, van daer medebrengende de schepen 't Hof van Zeelandt, den Renocer ende 't Conijn, nevens d'Engelsche jachten d'Fredrick ende François en Jan, die op den 31^{en} verleden maents van voor Bantam tenderende na Livorno in Italien (volladen met peper, eenige suijckeren ende potten groene gengbaer) waeren geseijlt, ende onder onse besettinge comende hadde d'selve doen strijcken ende alhier opgebracht, uijt oorsaecke voor dato tegens alle gedaene waerschouwingen, protestatien, ende wille onser besettinge voor Bantam tot onse vijanden waren doorgebroocken ende ter reede geloopen, daer ontladen ende weder geladen, derhalven gemelte jachten met ons volck hadde belet ende de capiteijns daer affgelicht ende mede hier aen landt gebracht. Soo bracht gemelten Keijser mede met hem aen landt drie swarten, het een een Mardijcker ende het ander twee slaven van Intie Macassars, die verhaelden hoe van de Bantammers een geruijmen tijt geleden waren in 't bosch gevangen genomen ende op Bantam gebracht, alwaer altijts ten dienste van den sulthan waren geweest ende in desselfs huijsdieninge waeren gebruijckt; wijders hoe althans 15 a 16 Nederlanderen op Bantham waren, waervan den assistent Wissingh nu jongst op versoeck was toegestaen naer Jambij te mogen vaeren, waertoe den sulthan 4 a 5 oorlogsprauwen hadde uijtgerust om hem in seeckerheijt te geleijden, alsmede dat eenen overgeloopen ende Godtvergeten

mensch, sijnde in Compª dienst een tamboer geweest, aldaer haest alles dede ende van de sulthan obtineerde dat wilde, ende was geduerich daer gongh of stondt bij hem, die veel quaets tegens desen staet altijt was brouwende, als sijnde een schendich, loos ende doortrapt sticke bouffs. Soo verhaelden mede hoe een wijle verleden sij selfs hadden in des sulthans wooninge helpen dragen eenige musquets ende tonnekens kruijt, die de hoofden van de Engelsche schepen voorengeroert aen den sulthan ende grooten aldaer hadden vereert, namentlijck aen den sulthan 30 musquets ende 3 tonnekens buscruijt, aen Keaij Arien 25 musquets ende 2 tonnen cruijt, verders aen 2 keaijs ider 20 musquets ende ider 2 tonnen cruijt, in erkentenissen van dat den sulthan haer hadde gepresenteert met haer oorlogsprauwen door de Hollandtse besettinge te geleijden, dat echter hoe wel het eerst soo gesecht wiert niet aengenomen hadden. Ten jongsten seijden sij mede hoe den sulthan (uijt geruchten den Mataram sterck om hem te comen beoorlogen ter zee was equiperende) sijn vaertuijgen tot over de 100 't zee hadde gebracht, ende d'andere alle op den oever gereet, om bij voorval met alle toebehoorten op stondts gereet te hebben, vermits seer voor den Mattaram waren vreesende, maer belangende den oorloch tusschen haer ende ons was daer heel stil, ende alles redelijcx coop van lijftocht.

Des avondts keert weder naer de rivier van Craoan de chaloup Weijpouti, medevoerende eenige provisiën voor den vendrich Pr Thonissen ende 't bijhebbende volck op de twee chaloupen, nevens een briefken van haer Ed. aen den selven, tot antwoort van de sijne op gisteren geschreven als tot desselfs verdere narichtinge.

De 2 capiteijns van de Engelse jachten bij haer Ed. verschijnende wierden gelast de cognossementen haerer ladingen over te geven, dat aennamen op morgen te doen, ende souden haer middelerwijl op den punt de Peerl begeven bij d'andere Engelschen. Is mede goetgevonden eenigh volck in 't bosch te senden naer den wech van Craoan na Bantam, om te vernemen wat daer omgaet ende wie daer al passeert etc.

3en do. Soo brenght de schipper van 't jacht den Conijn binnen 't casteel bij haer Ed. drie Chineesen, aen sijn boort voor Bantam comen vluchten, daer van den eenen weijnige dagen verleden door de Bantammers omtrent Craoan visschende is gevangen genomen ende d'andere 2 Bantamsche Chinesen, doch weten gants niet sonderlings te seggen, dan de laetste twee geven voor, vermits geen neringh of iets te doen is op Bantam, dat derhalven daer niet wisten langer aen de cost te comen, sulcx hier om te arbeijden ende de cost te winnen waren gecomen.

4en do. Des avondts gaen van hier naer 't bosch ende de plaetse, genaemt Kedjanton, sijnde 3 dachreijsens hier van daen, de Groote rivier lancx een sergeant, corporael, ende 12 Nederlandtse soldaten, item een conducteur van de Javanen met thien derselver, ende een Mardijcker sergeant met 12 Mar-

dijckers, 't samen 37 man, om aldaer op de wech die van Craoan door 't geberchte na Bantam loopt te blijven leggen, ende aldaer te vernemen ende te sien wie ende hoe veel volcx daer langs comt ende tot wat eijnde, om van daer alhier bij 't minste voorval daer van kennisse te doen ende op haer arrive aldaer op stondts den conducteur der Javanen hier te laten keeren, om rapport te hebben hoe 't daer gevonden hebben.

5en d°. 's Morgens comt alhier van Craoan de chaloup 't Vliegende Hart, medebrengende een memoritge van den vendrich Pieter Thonissen aldaer, waerbij vernamen hoe in de Japarsche spruijt niets hadden vernomen, ende dat den orangcaij van Samarangh van daer verder was gegaen naer eenige spruijten ende en was noch niet weer gecomen, alsmede dat van de morgen 9 vaertuijgen souden gaen cruissen tusschen Craoan ende de Japarse spruijt. Ten jongsten hadde verstaen de twee hoofden noch niet waeren weder afgecomen.

Des avondts met de landwint verseijlt van dese reede naer Craoan 't jacht Avenhorn nevens de chaloup 't Gevonden Lam, metnemende een brieffjen van haer Ed. aen den vendrich Pieter Thonissen tot desselfs naerrichtinge aldaer.

6en. Des naermiddaghs comt hier ter reede 't jacht de Torteldnijf nevens de chaloupen Crab, Creeft ende Sillida met den coopman van Voorst, comende van Sumatra's Westcust waer eenigen tijt gecruijst heeft om die peperhavenen aldaer te besetten ende te benauwen als tot verlossingh soo 't mogelijck waer van 9 man, die op Priaman gevanckelijck sijn verbleven, tot welckers verlossingh rapporteert gemelte van Voorst (in Raede van India verschijnende) alle middelen waeren aengewent doch niet connen daertoe comen, wijders vertroude, soo eenige debvoiren wierden gedaen, oock eenige verseeckeringe moeste gedaen werden aen de meeste part der Singadies langs de Westcust, dat haer van Atchin souden afscheijden ende met ons houden, waertoe vertrout hadt eenige daertoe geauthoriseerde van die cust soude medegebracht hebben volgens verspreck doch waren niet gecomen. Wat wijders geduerende den tijt dat van hier op die tocht toegebracht heeft voorgevallen sij, can bij desselfs apart rapport beoocht werden.

Soo quam in compagnie van gemelten van Voorst hiermede seecker Engels jacht genaemt Bantam, dat op Indrapoura hadde gevonden in de peperhandel te leggen, alwaer reede 700 bharen van dat greijn hadde geamasseert, dat 't welck hem door gemelte van Voorst, uijt crachte van 't contract d' Compie bij d' Atchinse Maijesteijt verleent van den peper onder haer gehoorsaemheijt op die cust vallende alleen te mogen coopen met expresse seclusie van alle andere natien, was verhindert geworden, sulcx eijntelijck genootdrongen dien handel daer te staecken ende om noodige ververschinge (vermits de haven van Bantam door d'onse besloten was ende daer niet vermochten te loopen) herwaerts was comende.

In vergaderingh van Indien is vastgestelt 't schip 't Hof van Zeelandt

naer 't Patria te laten keeren, ende de Provintie naer Banda ende tot overvoer van de Ambonse crijsmacht, bestaende in 500 coppen, over te helpen voeren onder 't gesach van den capiteijn deses casteels Lourens Keeler.

Item den E. Anthonij van Voorst als seconde persoon van den gouverneur Hustaert te senden na Amboina in plaetse van zaliger S[r] Buijs.

De cassier ende coopman Baffart tot tweede coopman deses casteels gevordert in plaetse van S[r] van Heijningen.

Ende den E. Joan Croon tot ontfanger generael van 's Comp[s] domeijnen alhier inplaets van d'heer ontfanger Rutgers die naer 't Patria gaet.

Item gemelten E. Croon ende de coopman Jacob Keijser te assumeren in Rade van justitie.

7[en] d[o]. Tegen den middach comen hier voor de reede drie vaertuijgen van de Oost, daer van 2 Javanen aen landt quamen medebrengende een briefken, door den m[r] op Japare in absentie van 's Comp[s] hooft aldaer op begeren van den gouverneur aen haer Ed. geschreven, nevens 54 sackies rijs tot vereeringh aen haer Ed. ende den heer ontfanger gesonden, ende comen nu van Craoan. Den brief voorengemelt geopent, gelesen is bevonden in te houden dat den gouverneur Martanata hadde gesonden om 's Comp[s] resident ende vermits sijn absentie om hem, ende bij verschijninge, soo hadde gemelte Tommagon hem belast aen haer Ed. een letterken van voorschrijvens aen haer Ed. te geven aen Queaij Wangsa Marta ende Ampotsara, sijnde sijn broeders, die van den Mataramsen vorst waren geordonneert als hoofden van daer over 't vaertuijch, dat naer Craoan soude gaen te sijn om nu aldaer ende daer langs de Bantamse Javanen te verjagen, 't welck dan haer Ed. op Batavia soude aendienen, oock off sijluijden quamen ende ijets begeerden, dat haer Ed. haer geliefden vorderlijck in alles te wesen, soude het erkennen als aen sijn persoon geschiet ende aldaer bij de Comp[ie] verschulden, soo mede hoe de Mataram om de Javanen te beter te betrappen 4000 man hadde over landt derwaerts gesonden, ende die bij d'onse vernomen werdende daer niet voor hadden te vreesen, waermet affbrack.

Doch gemelte Javanen verhaelden hoe die orangcaijs, in den brief vermelt, op Craoan waeren verbleven, derhalven den brief door haer waren sendende, alsoo licht weder in corten stonden te vertrecken, vermits 20 prauwen van Cherrebon reede daer waren gecomen om haer te verlossen, wachtende een gelijck getal noch van daer als daer te verlossen was.

8[en] d[o]. Soo werden in 's Comp[s] slavenquartier bij openbaren beckenslach aen de meestbiedende door den heer directeur generael Carel Hartsinck vercocht de slaven en de slavinnen, van Solor nu jongst in 2 reijsen ten getale van 68 gebracht, alsmede eenige 80 à 90 stuckx schapen van daer gecomen.

9[en] d[o]. 's Morgens mette landtwint seijlt van dese reede naer de Bantamse besettingh het jacht Avenhorn, met eenige verversinge voor de schepen ende een briefien van haer Ed. aen schipper Bol.

Soo wiert in vergaderinge van India goetgevonden den coopman van Sorgen tot seconde in 't Bantamse gouvernement te senden. Item in plaetse van den cassier Baffart, die tweede coopman ware gemaeckt, den ondercoopman Pieter Cnol. Den fiscus te ordonneren tegens de twee Engelse jachten van Bantam hier opgebracht te laten procederen tot confiscatie; verkiesinge van 14 nieuwe wijckmeesters op Batavia in plaetse van eenige persoonen, die vertrocken als gestorven sijn.

d'Engelse hoofden van 't fregat Bantam presenteren in vergaderingh van Indien een geschrifte, waerbij sijn versoeckende dat haer hier mochte toegestaen werden sooveele peper of wel andere Enropiaense waren te coopen als noch aen haer volle last quam te ontbreecken om alsoo niet half ledich weder thuijs te keeren, te meer alsoo haere ladinge volcomen op Indrapoura hadden leggen ende haer die in te nemen door van Voorst forcelijck belet, dat dan om door haer geen onlust tusschen haere ende onse natie te verwecken sijn voorgecomen, ende van daer gegaen welck versoeck haer als bij resolutie te oogen ontseijt wierde, maer belangende verversinge dat dat soo veele als begeerde haer souden toestaen.

Des avondts comt hier mede van Craoan een chaloup met een briefien aen haer Ed. van den vendrich Pieter Thonissen op gister gedateert, meldende hoe op 6en verleden daer voor de rivier was aengecomen 't jacht Avenhorn, die de Javanen vermits niet een van haer vaertuijgen conde te spraeck comen hadden connen bekent maken desselfs compste aldaer ende tot wat eijnde sulcx aldaer niet cost vernemen, ende voornemens was de Japanse spruijt heel op te varen ende daer van haer doente niet vernemende de groote spruijt op te varen, vermits langs de Japanse spruijt buijten haerluijden kennisse aldaer alles wel souden connen becomen wat begeerden, hadde reede op gister de Groote rivier opgeweest maer niet een vaertuijch vernomen dan 3 vlotten die afquamen.

10en do. Soo becomt den coopman Sr Weijns sijn afscheijt nevens desselfs instructie tot sijner gouverno wegens den Mochasen handel, daer nu naer toe gaet met 't jacht Sluijs, waerinne aen diverse specerijen ende coopmanschappen gescheept sij een cargasoentie ter somme van f 45846.17.4 boven een partie thin, coper ende caneel op Malacca ende Seijlon in te nemen, over welckers gouvernementen is vertreckende ende van haer Ed. brieven sij medenemende als eenige bijlaegen, gelijck bij 't briefbouck onder dato largo can beoocht werden wat haer Ed. aen de geseijde gouverneurs soo in antwoorde als d'advisen sijn schrijvende.

Soo comt hier mede binnen 't casteel den licentmeester medebrengende den nachoda Jan Japander, die met sijn vaertuijch op heden hier van Maccassar is aegelandt, medebrengende een brief van den assistent Hendrick Crul, bij Sr Reijnierssen op sijn vertreck aldaer nevens een I. barbier gelaten tot

innen der uijtstaende schulden als vervolch des handels, sijnde geteeckent Macassar 16en October, waerbij 't voorgevallene 't sedert het vertreck van Reijnierssen soo in de negotie als anders was adviserende, item hoe 't fluijtie de Vinck op 7en verleden maendts aldaer behouden was aengelandt ende weder den 10en vertrocken naer Amboina, alles als bij 't appart sommier verbael onder dato can naergeoocht werden.

't Fluijtschip 't Witte Paert comt hier omtrent den middach ter reede geseijlt met een houtladinge bestaende in 4949 stucx doch meest gesaechde plancken, die met 103 lasten sout voor dato gesonden incoops met alle daer op gesupporteerde ongelden op Damack ende Rambangh comen te costen f 5545.12.—, nevens een brief aen haer Ed. van den resident der E. Compie op Japara Evert Michielssen, gedateert 29en October verleden, waerbij is adviserende hoe met de fluijt van Damack verseijlende daer wel een scheepsladingh sware houtwercken conform haere Ed. gedanen eijsch waeren blijven leggen, die vermits dese fluijts cleente niet connen inschepen, sulcx per eerste gelegentheijt een bequaem ruijm tot wechslepen desselfs bleef te gemoet sien. Den Tommagon Patij hadde hem een obligatie in voldoeninge van 't Persiaens paert gegeven om daervooren houtwercken te leveren. Op Rambangh leggende met 't fluijtschip om voort te volladen, soo was cito door Loera Patra hooft van Jouana ontboden, daer bij gecomen sijnde hem voorlas twee brieven van gemelten Tommagon, den eersten van inhouden hoe dat datelijck ses contings ende 3 lanangs soude claer maecken ende met volck ende geweer versien, ende daermede langs sijn gebiet besien volgens de expresse ordre van den Sousouhounangh of daer ergens haer eenige Bantammers of haer vaertuijch waren onthoudende, die vindende op stondts wech te jagen, ende bij weijgeringh of oppositie te massacreren of wel neus ende ooren af te snijden ende in de Mataram opsenden.

Den tweeden brief, dat alle uijtvoer van hout en rijs soude verbieden ende alle arackbranderien afbreecken ende op lijfstraff verbieden meer te maecken, oock het eeten van amphioen te verbieden oock niet gedoogen van imanden daer wiert gebracht veel min gevent, vermits omtrent het hof door eenige amockspeelders, sijnde door den dranck ende amphioen nuttigen vervult, 4 grooten ende een partije gemeen volcx omgecomen. Wijders hadde uijt den mondt van geseijden Loera Patra, dat tusschen Indermaijo ende Thielemoijo cortelings ongeveer 17 a 18 man, die van Wiera Djaja naer Craoan waren gesonden, door eenige Bantammers, die daer met een vaertuijch lagen, waren aengerant ende 5, 6 af gedoot, twelck den Sousouhounangh was ter ooren gecomen, daerop seer verstoort geworden ende gesecht: onlangs hebben de Bantammers mijn volck in Craoan vermoort ende haer vaertuijgen genomen, dat hadde laten passeren met meeninge sij souden imanden gesonden hebben om haer te ontschuldigen, dat mede niet geschiet was, ende nu sijn eijgen lantdwech onveijl gemaeckt, hadde geordonneert dat alle de Bantammers, waer

die conde becomen, souden doot smijten ende hem de neusen ende ooren boven senden, waerdoor dat nu alomme preparatien van vaertuijgen wiert gedaen om dat geboth naer te comen.

Op Jouanne bij den Tommagon Pattij ontboden ende daer gecomen sijnde hadde van eenige visschers verstaen, sij bij 't eijlandt Mandeliecke een schip hadden vinden drijven sonder masten ende seer schadeloos maer niet een mensch daerop, sulcx vervaert waeren geweest, dat daer niet dorsten aencomen, watter van sij bleef hem onbekent. Bij den Tommagon comende hadde hem haer Ed. brief ende geschenck overgelevert, dat danckelijck hadde ontfangen ende naer lecture desselfs hem op 't hoogste geexcuseert over dat aen haer Ed. geschreven hadde wegens de middelen der Chinesen, die op Batavia stierven, bij de Comp[ie] soude aengeslagen ende behouden werden als sijn E. was wijs gemaeckt, bevondt nu het maer logenen waren, wenste wel daer toch niet van geschreven hadde, bleef mede ten hoogsten danckbaar voor de eere aen sijn soon geduerende sijn aenwesen op Batavia genoten. Wijders verhaelde hoe de Sousouhounangh 4 persoonen hadde afgesonden om de Persiaense paerden te besichtigen ende, indien bevonden wierden haer niet aen te staen, dat sij dan selver naer Batavia souden trecken om een voor sijn Maijesteijt te coopen.

Soo hadde hem mede bekent gemaeckt hoe sijn heer 4000 man naer Padia Djarangh besuijden Batavia hadde gesonden, om te sien of haer van de Bantammers eenich gewelt geschiet was ende soo ja dat Bantam wilde innemen, sulcx, soo den Generael op Batavia veel volcx quam te sien geen quaet vermoeden mosten hebben of misnoegen nemen, ende om sulcx voor te comen, van te vooren haer Ed. daer van waerschouwen liet, versocht oock dat sij in de rivier van Ontongh Java mochten comen ende rendevous nemen wanneer met Bantam in oorloch quamen ende voor dien tijt haer die rivier met den naem wilden geven opdat mochten seggen op haer eijgen verbleven, ende wat hij dacht of het den Generael wel qualijck soude nemen soo Bantam innamen. Hadde eenelijck gedient sulcke discoursen noijt meer gehoort te hebben, daerop niet antwoorden costen, maer souden op Batavia sijn E. seggen haer Ed. bekent maecken ende de antwoorde t' sijner tijt sijn E. mededeelen, dat ernstich recommandeerde, ende tot besluijt seijde dat dit de eenigste oorsaeck was waerom van den Sousouhounangh waren ontboden geweest, alsoo hij de groote trotsheijt van de Bantammers niet langer conde verdragen dat haer soo stout maeckten van sijn volck op sijn eijgen landt doot sloegen, daerom Bantam wilde innemen alsoo de Hollanders daer geen raedt toe wisten, dat bij haer aengenomen wiert naer dat hij gouverneur de Maijesteijt geseijt hadde dat men d' heer Generael eerst sulcx most bekent maecken om alle suspitie te voorcomen, dat hem wel hadde laten bevallen ende sulcx hem gelast te doen ende antwoort weder te brengen, soo soude oock geduerende 'tselve sijn havens niet laten sluijten maer wel de rijs ende hout dierder vercoopen. Soo hadde mede

den prijs van 't hout metten Tommegon gemaeckt voor de 103 lasten bij Truijtman gecoft ende geen prijs van gemaeckt was, ende soude daervoor hebben 9 realen per 't last, hadde mede eenich verschil in den prijs der vier anckers aen sijn volck op Batavia versorcht gehadt, daer haer Ed. ordre op bleeff verwachten, te weten of het pondt tot 6 of 10 stuijvers soude reeckenen alsoo bij facture 10 ende bij des Tommagons brief van 6 stuijvers 't pondt staet. Soo hadde aldaer 1300 balcken van 36, 42 ende 48 voeten lenghte ende 13 duijm breete aenbesteet te hacken, daer lagen claer 2000 van 5 vadem ende 9 duijm viercandt, sijnde als voor gesecht rijckelijck een scheepsladingh.

Op Japara verschenen sijnde hadde den E. Jacob Bacheracht aldaer overleden gevonden, sijnde den 4en derselver maendt dien wech ingegaen. Ondertusschen hadden hem doen balsemen ende in een kist versorgen om alhier door sijn huijsvrouw ter aerde besteet te werden. Inmiddels soo hadde hij met veele moeijten sijn Bacherachts bijhebbent goude leer alldaer aen Tommagon Pattij tot 2000 realen aengesmeert, welcke penningen op 't Witte Paert nevens het lichaem in handen van de schipper waren gestelt nevens desselfs naergelaten ende bijhebbende goederen, volgens inventaris daer bij gaende.

Soo hadde mede verstaen dat den gouverneur van Samarangh 2 Bantamse vaertuijgen hadde genomen ende 't volck al te samen op een oude contingh met weijnich water ende rijs geseth, ende belast daermede naer Bantam bij den sulthan te varen ende te seggen dat, soo niet tijdich quam om aen den Sousouhounangh homagie te doen, dat sijn fort wel verseeckeren most alsoo dat souden comen eerlangh bestoocken.

Ten jongsten was daer mede een chaloup van Banda aengecomen, daerop twee brieven aen haer Ed., t'eene van Banda ende 't ander van de hoofden van de Vinck, die in zee ontmoet hadde, ende hem medegegeven. Van wien sijluijden verstaen hadden dat 't jacht Geldria soude verongeluckt wesen, waervan vertrouden bij desselfs schrijvens grondiger onderrichtinge ende kennisse souden becomen, waermede sijn schrijvens was besluijtende.

Soo comt oock hiermede voor de rivier te verschijnen de chaloup Malacca hiervoren gemelt comende van Banda met schrijvens van d'heer gouverneur Weijns aen haer Ed., welckers inhouden bij 't apart verbael van Banda onder dato omstandich ingeschreven naer te sien is.

Daermede soo becomen oock een cleen lettertie van de opperhoofden van 't fluijtje de Vinck, gedateert 27en September omtrent den hoeck van Lombock, waerbij schrijven hoe naer veel suckelens op dato tot daer aengeseijlt, van waer verhoopten met landt- ende zeewinden spoedich op Bima te comen, om van daer de reijse naer Macassar achtervolgens haer Ed. ordre te soucken. 't Jacht Geldria was omtrent 6 mijl beneden 't oosteijnde van 't eijlandt Madura naer Borneo's overcust, verhoopte d'selve behouden varen soude. Wijders de chaloup Amsterdam door groote onvoorsichtigheijt van den stuirman omtrent 3 mijl

beneden d'oosthoeck van 't voorschreven eijlandt verongeluckt, met het aen boort leggen van 't galliot Ens hadde de heele bouch ingeseijlt, sulcx niet te helpen, waere geweest jae ter nauwernoot alle 't goet daer uijt te bergen, dat op weijnich rijs, cadjangh ende 3 houwers geschiet sij, waerover Godt baden haer voor verder onheijl wilden bewaren.

Tegens den avondt verschijnt ende anckert hier mede ter reede 't schip de Princesse Roijael met een peperladinge van Malacca, alwaer boven sijn vaderlandtse ballast 9190 picols peper nevens 17 stucx besoarsteenties ingenomen heeft, costende tsamen met alle gesupporteerde ongelden ende onderwichten f 121777.9.—, waermede haer Ed. een cleen briefken van d' heer gouverneur ende den raedt becomen, inhoudende als bij 't Malacx sommier verbael onder dato naer te oogen sij.

11en d°. Soo keeren hier weder van boven uijt het bosch den conducteur van de Javanen Fredrick Hendrick nevens een Nederlander, een Javaen ende 2 Mardijckers, en rapporteren hoe op 5 deser voor den dach, sterck 37 persoonen, sijn uijt het Javaense quartier voortgegaen ende langs de rivier door bosch ende beemt gemarcheert totten 8en dat des middachs quamen bij een hutje, dat in scherp, onbruijckelijck bosch stondt, maer niemandt soo vermerckten daer in lange gewoont ofte geweest hadden, sulcx presumeerden dat daer wel van eenige wechloopers mochte opgeslagen geweest sijn, daerop een uijr of anderhalf verder gegaen sijnde soo vonden noch een hutien mede ledig, ende seijden de Javanen dat daer de plaets ende den wech van Craoan moste sijn soo der een was, waerop met alle macht soo aen d'een als d'ander sijde van 't bosch ende de rivier dien heelen dach gesocht maer gants geen wech cunnen vinden veel min dat daer in eenige tijden volck soude gepasseert sijn. Oock seijden de Javanen dat geen anderen wech als daer wisten, oock niet verder bekent te sijn, waerop goetgevonden hadden eenige hutjes tot bergingh van haer daer op te slaen ende van buijten voor den tijger te versorgen als wel andersints, 't welck soo verde gebracht sijnde, soo waren te raede geworden volgens haer Ed. ordre dat hij Fredrick soude nevens noch 5 andere op een gemaeckt vlot gaen sitten ende de rivier af drijven om haer Ed. noch rapport te brengen, ende dat den sergeant met de rest van 't volck noch 3 dagen daer souden verblijven om in dien tijt noch rondtom eens ter degen te besichtigen ende te sien of iets vernemen conde, sulcx hij met noch 5 op den 10en deden, ende quamen noch des avondts hier te lande ende nu van 't verhaelde haer Ed. kennis doen.

12en d°. Comt alhier uijt de Craoanse rivier binnen dese rivier onder 't casteel leggen de chaloup 't Vliegende Hart, mede van daer van den vendrich Pieter Thonissen brengende een briefken, daerbij adviserende hoe op den 8en verleden met de chaloup de Japonse spruijt was opgeweest maer niemandt vernomen. Den 9en hadden ses prauwen gesien, daer naer toe hielt, maer sij

wendent ende smetent om de west, waerop des avondts 10 Cherebonse vaertuijgen hem verbij liepen ende seijden dat de Bantammers aen de eijlanden wilde gaen soeken, alsoo die prauwen die van de morgen gesien hadde Bantammers waren geweest, waerop vraechde als sij dat wisten waerom niet daer naer toe waren geseijlt als haer hadden gesien, bequam tot antwoort: de wint heeft ons niet eer gedient. Des smorgens waren geroerde vaertuijgen wederom gecomen ende seijden de Bantammers niet vernomen hadden. Dienselven dach waren de oranghcaijs van Cerebon bij hem in de prauw geweest met namen Wieran Agara, Nabeij Martha Diraxa, Nabeij Pabuntalam, Nabeij Sara Mondra, die naer vermogen hadde onthaelt ende op haer aenhouden aen 't jacht Avenhorn gebracht ende aldaer onthaelt, dat haer seer aengenaem hadde geweest soo lieten blijcken.

Daechs daeraen sijnde den 11en soo hadde de macht der prauwen in de mondt van de Japanse spruijt bij den anderen gevonden, daer bijvoer ende siende de orangcaijs altsamen aen landt sich daer bij hadde gevoecht, ende onder anderen gevraecht of 't volck dat te lande soude gaen al over de Craoanse rivier waren, daerop tot antwoort becomen van neen, ja hadde verstaen dat de brugge aldaer noch niet eens gereet was, soomede dat in haer seggen seer different spraken, alsoo d'een van 1 d'ander van 2, 3 ende 4 duijsent man, die daer tot 't maecken van de wech stonden te comen, sterck souden sijn.

13en d°. Comt d'heer ontfanger Rutgers ende den licentmeester binnen 't casteel ende brengen voor haer Ed. [ende] den Gouverneur Generael ter audientie seeckeren Intche Camper, expresse affgesondene van den pangoran van Succadanna met een brief aen haer Ed., waerbij eenelijck versochte dat hem eenich geweer op te coopen alhier mochte toegestaen werden, als bij 't volgende te sien sij.

Translaet missive van den pangoran van
Succadana aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.

Desen brieff comt uijt een suijver oprecht gemoet, dat onverbreeckelijck is, van den panambaham van Succadana aen de Ed. heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijcker, die 't gebiet heeft over de stadt ende 't casteel Batavia, die oock veel groote ende cleene schepen heeft ende alle Nederlanders van boven tot benedens wints gouverneert etc. (benevens veel andere Maleijtse complimentos meer).

Den Ed. heer Gouverneur Generael gelief te weten dat ick Intche Camper naer Batavia ben sendende ter oorsaecken om dat ick vast vertrouwe dat den Generael mij immers soo veel eere ende vrundtschap sal bewijsen als den Ed. heer Gouverneur aen alle andere coningen doet, oversulcx hebbe mij verstout ende versoecke aen den Ed. heer Gouverneur Generael eenige roers op Batavia

te mogen coopen; 'k verhope tselve mij toegestaen sal werden, alsoo jegenwoordich van mijn eijgen onderdanen den oorloch aengedaen werde. Vorders versoecke seer vrundelijck van den Ed. heer Gouverneur Generael dat mijn dienaers, die noch op Batavia sijn, gelieft te largeren, versoeckende mede dat gelieve de voorschreven Intche Camper nevens andere mijne dienaers soo in 't een of 't ander quam te misdoen te excuseren. Ick hebbe niets om tot een teecken van vrundtschap te senden aen d' Ed. heer Gouverneur Generael als eenelijck twee diamanties, wegende een coepan ofte ongeveer vier caraet, en een picol wasch, gelieft 't selve niet te versmaden als sijnde maer een bloemsteelken sonder reuck.

In vergaderinge van Indien naer voorgaende verleende audientie ende gedane verbeteringe wiert in Raede gearresteert 't jacht de Tortelduijf voor Ternaten aen te leggen, om met d'eerste mogelijck derwaerts met den eijsch voor dat gouverno soo veele mogelijck te voldoen te largeren.

Is mede goetgevonden den ondercoopman Nonnemans te laten succederen in de plaetse van van Sorgen als eerste dispencier, ende den ondercoopman Hartman althans visitateur van de reede, tot tweede dispencier in plaetse van Nonnemans te stellen.

14en d°. Rapporteert d'heer ontfanger Rutgers hoe eenige vaertuijgen met expresse afgesondene van Tommagon Pattij hier aengecomen sijn, medebrengende een brief van gemelten Tommagon aen haer Ed., maer en vermogen die soo voorgeven niet overgeven voor al eer d'andere drie strandtheeren haere vaertuijgen mede hier sijn gecomen ende van ider derselver een brief aen haer Ed., doch hij ontfanger hadde van haer verstaen hoe de wech van Craoan door 't gebercht naer Bantam al gemaeckt was ende 't volck alweer naer Japara vertrocken ende dat sijluijden met haer vaertuijgen mede uijt Craoan al wech waeren of souden gaen, alsoo den Mataram van voornemen bleeff de Bantammers langs de wech te landt in den droogen mousson te comen besoecken ende beoorlogen, ende dat sijluijden geduerende 't westemousson geern sagen haer met haer vaertuijch in de rivier Ontongh Java mochten verhouden, tot welcken eijnde soo voorgaven haer compste soude wesen.

15en d°. Met de landtwint lichten van deese reede haer anckers ende seijlen naer Amboina 't jacht den Angelier ende den Coninck van Polen met den capiteijn deses casteels Laurens Keeler met een troup van 210 militairen tot recreute voor Amboina, gaende den Pool van hier recht door ende 't jacht over Macassar om aen onsen resident te overhandigen eenige packen cleeden, provisien als andersints, ten bedragen volgens de facture ter somme van f 19617.18.—, alsmede een briefken van haer Ed. aen den Maccassaersen vorst, sijnde voorders in gemelte twee bodems voor Amboina geladen, soo aen rijs, coopmanschappen, provisien als andersints, een cargasoen ter monture van

f 15502.19.8. Wat haer Ed. bij derselver schrijvens aen den gouverneur Hustaert in Amboina, den adsistent Crul in Maccassar als dien vorst aldaer sijn aenschrijvende, wert onder dato in Batavias uijtgaende briefbouck, daer deselve ingeschreven sijn, gevonden.

D'Engelsche jachten de Fredrick ende de François en Jan bij uijtspraecke van den achtbaren Raedt van justitie deses casteels verbeurt verclaert, is in Raede van Indien goetgevonden d'selve door gecommitteerdens perfect onder inventaris t' ontlossen, als mede 't jacht.... [1]) voortaen te noemen Mattaram ende 't jacht.... [1]) Bantam.

16en d°. sMorgens comt hier met een chaloup van Craoan den vendrich Pieter Thonissen, verhalende aen haer Ed. hoe op 14 deser de Japanse spruijt hadden wesen besichtigen ende aldaer gevonden 9 prauwen, daer de Javanen aen landt, daer mede gongh ende van haer verstont hoe alle de andere vaertuijgen al waren vertrocken ende sij mede gereetschap maeckten om te vertrecken, vermits 't eijnden victualie waren als dat haer volck mede sieck wiert, waerop verder naer de twee oranghcaijs hadde gevraecht, die boven waren gegaen, en of die niet souden afwachten, hadden tot antwoort gegeven dat die souden over landt gaen ende dat tot dien eijnde 500 man van Cherebon daer waren gecomen om haer te geleijden, twelck hij vendrich dan goetgevonden had haer Ed. bekent te maecken etc. Waerop goetgevonden sij den vendrich weder derwaerts te laten gaen ende t'ordonneren de gaten rontom daer te besichtigen ende wanneer vertrocken sijn mede herwaerts te keeren, oock aen 't jacht Avenhorn te seggen dat souden opcomen om naer Onrust te seijlen ende daer versien te werden.

In vergaderinge van India gespeculeert op 't een ende 't ander ten aensien van die van de Oost als den Bantammer, die sterck ter zee zijn, ende hoewel die van de Oost groote vrundtschap t'onderhouden voorgeven, echter om door haer niet verrast en 'teen of 'tander voordeel afgesien te werden, is goetgevonden de schepen van alles dat van nooden mochten hebben haer te versorgen, opdat altijt slachvaerdich mogen sijn, ende tot dien eijnde den equipagiemeester alle nachten op de reede te laten gaen om daer 't commando te voeren, ende door een schipper continueerlijck snachts met cleen vaertuijch de ronde laten doen om ende aen de schepen.

17en d°. Arriveert hier 't jacht Avenhorn van Craoan, item 8 stucx inlantse vaertuijgen van de Oost, daermede 6 stalmeesters van den Sousouhounangh om alhier een Persiaens paert voor haeren heer te coopen, die daer althans groot werck van scheen te maecken, ende daeromme expresselijck van boven afgesonden quamen, met namen Chittra, Oedjos, Asta, Nala, Naeija ende Soeta Cartij, medebrengende een cleen briefken van 's Comp[s]

[1]) Niet ingevuld.

resident op Japare Evert Michielssen, waerbij aen haer Ed. adviserende derselver Javanen overcompste ende dat op 't ernstich versoeck der strandtheeren uijt den naem des Sousouhounangs sijn voorschrijven aen haer Ed. hadden versocht, opdat d'selve hier mochten ontfangen werden ende geholpen naer haer versoeck, waeraen verseeckerden den Sousouhounangh sonderlinge eer ende dienst geschieden souden, ende souden 't paert, soo een bequamen, betalen 't geen haer Ed. daervooren soude begeren. Den gouverneur van Japara hadde, om voorschreven stalmeesters aensienelijcker te maecken als om haer ten dienst te sijn, medegegeven sijn ouden Sabandar Astanaija ende een sijner dienaren Nala Pada, die Portugees ende Duijts spreeckt, ende den gouverneur Pattij een sabandar van Jouanna genaemt Wangsa Taecka.

Den tommagon Angabaij Martanata versoeckt mede om die anckers, daer haer Ed. per 't Witte Paert in haer schrijvens aen sijn Ed. mentie van hebben gemaeckt ende noch niet becomen hadde.

Geseijde stalmeesters stonden te comen met 4 contings ende 4 lanangs, van ijder der vier strandtheeren twee te versorgen door des Sousouhounangs ordre.

Tommagon Pattij hadde mede ordre gegeven aen den sabandar van Jouanna soo haer Ed. hem mochten vragen naer den Chinees, die hem hadde wijsgemaeckt d'Comp[ie] alle der Chinesen afgestorven middelen onder haer behielt, doot waere.

Evert Michielssen vermeent dat desen Chinees oorsaeck is van de versochte passen om d'Oost als den handel op de Malacxe tinquartieren, alsoo hij haer hadde wijsgemaeckt daer ongelooffelijcke winsten waren te doen, daer toch seer naer haecken, dat nu uijt was.

Gemelten Tommagon sondt mede een diamandt hoepringh hem van hier toegesonden, daer een steen van verlooren was ende een uijt, die versochte t' sijnen coste hier weder mochte gemaeckt werden. Soo was mede op 't hoogste recommanderende 't voorstel van de coninck tegens Bantam als van de rivier van Ontongh Java mochten toegestaen werden, als bij sijne voorgaende derwegen geschreven hadde.

d'Macassaresen Intche Mahomet, bij sijn jongste van gementioneert, staecken de Javanen aldaer de geck mede, was nu van Jouanna op Japara gecomen ende van de gouverneur wel ontvangen ende gelogieert, desselfs vaertuijgen al binnen gehaelt, daer vermeende wel soo vast souden blijven ende de meester van de huijch gelicht datse noijt weder licht in zee sach comen. Tot besluijt schrijft mede hoe daer gerucht wiert datter seer veel vaertuijgen van de Oost omtrent Craoan op de Bantammers cruijsten etc.

Op de middach keert hier weder ter reede den vendrich Pieter Thonissen met de chaloupen Weijpoutij ende 't Vliegende Hart, ende rapporteert aen d'heer Generael hoe op gisteren naermiddach ende van de morgen soo in de Craoanse riviere als de Japonse spruijt geweest is om te besichtigen of daer noch eenich vaertuijch hen onthielden, maer en heeft er niet eenich mensch liet staen vaertuijch vernomen.

Op van avondt met de landtwint seijlen van dese reede ende uijt de rivier 't jacht den Conijn tot geleijde van 6 stucx prauwen met den vendrich Pieter Thonissen, om te besichtigen de spruijten van Ontongh Java of die noch soo toegecapt waren als voor dato door d'onse gedaen was, ende wie sich daer mocht onthouden ende aldaer gelegen sijn.

18en do. Hadde voorengeroerde rivier ende spruijten besichticht ende noch eveneens gevonden alse door d'onse jongst toegecapt waren ende gants niemandt vernomen dan eenelijck 11 vaertuijgen, die bij een der spruijten vernam ende naer con sien Bantammers waren, dan cost bij d'selve niet comen vermits wanneer naer haer toequam om den hoecq van Ontong Java liepen, daer vertroude wellicht meer van de haeren mochten leggen, sulcx haer niet vervolgen dorst om selfs in geen ongemacken te comen, vermits 't jacht verde van de handt lach ende in de wint hadde.

19en do. Comen alhier eenige prauwen van de gouverneur van Japare met een briefien aen haer Ed. ten eijnde eenelijck dat den Sousouhounangs stalmeesters met een paert voor haer heer mochten geaccomodeert werden.

20en do. Verthoont d'heer Joan Cuneus hoe noch van meeninge bleef om naer 't Patria desen jaere te vertrecken, sulcx voornam op 't schip de Peerl te gaen ende versochte dat schipper Pieter Jonassen, die nu jongst daermede was uijtgecomen, ende een out ende sorghdragent schipper daerop mochte verblijven, 't welck sijn E. toegestaen sij ende met eenen 't commando over deses jaers retoursvlote gedefereert.

21en do. Niets noterens voorgevallen.

22en do. Soo comt d'heer ontfanger Rutgers bij d'heer Gouverneur Generael medebrengende 2 brieven, d'een van Tommagon Martanata ende d'andere van Tommagon Pattij, welcke 2 brieven haer achtervolgens haer Ed. ordre beleeffdelijck hadde afgeeijscht om die te mogen doen translateren om haer Ed. daernaer binnen comende antwoort daerop te connen geven, te meer alsoo nu alle de vier strandtheeren hier hare expressen gesonden hadden, waervan twee derselver niet hadden geschreven maer 't versoeck van 't peert, daer alle eenelijck om quamen, bij monde gelast te recommanderen, opdat haer vorst mocht geholpen ende sijne 6 afgesonden stalmeesters genoegen gegeven werden, welcke brieven overgeset sijnde bevonden desen inhout te bevatten.

Translaetbrief van Kiaij Angabeij Martanata,
gouverneur van Japara, aen den Ed. heer Gouverneur
Generael, uijt het Maleijts in 't Duijts vertaelt.

Een vriendelijcke ende oprechte brief van Kiaij Angabaij Martanata compt aen den Gouverneur Generael ende alle de grooten in 't casteel Batavia, die de saken der Compie regeren, die vermaert sijn te water ende te lande.

Na desen laet Kiaij Angabaij weten aen den Gouverneur Generael ende alle de grooten in 't casteel Batavia, dat ick gesonden hebbende na Batavia Loeranieta Dijloa ende Loera Seta Naija om een paert op Batavia te soecken, soo heeft d'heer Gouverneur Generael mitsgaders alle de grooten drij paerden gegeven aen 3 persoonen, ende wij met ons drien hebben die paerden gepresenteert voor den Sousouhaunangh, ende de Sousouhounangh vraechde: van waer sijn dese paerden, ende wij antwoorden den Sousouhounangh het sijn paerden van Batavia, die de Gouverneur Generael ende alle d'grooten van Batavia hebben gegeven, ende de Sousouhounangh seijde: dese paerden en gevallen mijn niet, ende wij antwoorden den Sousouhounangh: daer en sijn geen paerden op Batavia die beter sijn dan desen, want alle die wij afgesonden hebben hebben dese paerden op Batavia uijtgekosen, daer en sijn geen beter dan dese drie paerden, ende sprack den Sousouhounangh: ende en sijn mij niet aengenaem, ick wil selfs na Batavia senden om paerden te soecken, nu sijne afgesondene sijn 6 persoonen, die in aensien sijn bij den Sousouhounangh ende opsicht hebben over de paerden des Sousouhounangs, met naemen Kiloera 't Sitra ende Kiloera Bediouw ende Loera Asta ende Loera Nala ende Loera Naija Patij ende Loera Soeta Carta, dese comen aen den Gouverneur Generael ende de grooten in 't casteel Batavia. Ick versoeck op den Gouverneur Generael ende alle grooten datse dese 6 persoonen in goeder achtinge nemen, omdatse des Sousouhounangs volck sijn van jongs op in sijn dienst gewoon, dewelcke onder haere opsicht ende bewaringe hebben de cleedinge, die de Sousouhounan gewoonelijck gebruijckt, derhalve soo versoecke ick datse in goeder achtinge genomen werden van den Gouverneur Generael ende alle de grooten, wandt dese werden gesonden om uijt te soecken een paert hetwelcke bequaem was om van den Sousouhounangh te werden gebruijckt; indien de Gouverneur Generael of imandt anders een goet paert heeft, ick versoecke dat hij ons daeraen helpe, voor sooveel als de prijs mocht wesen sal ick het aennemen; voorts dese 6 lieden die d'Sousouhounangh sent om een paert te beschicken, die laet ick overvoeren door Loera Setanaija ende Nalapadij, mijn volck.

Ick en hebbe niets tot vereeringe voor den Gouverneur Generael dan een last rijs en een bock van een hart, en wilt hetselve niet versmaden, het is slechts een steel van een bloemtje. Na desen, indien'er sarassen Maleijo waren gelijck de Gouverneur Generael voor desen heeft gesonden off indien er gobars waren, ick versoecke datter eenige werden gesonden, ick sal se voor haer prijs aennemen alsooek gobars sindi ende twee isere anckers ende iser tot een roer van een schip.

Brief van Tommagon Patij aen d'Ed. heer Gouverneur Generael uijt het Maleijts in 't Duijts vertaelt.

Dese brief uijt een oprecht ende ongeveijnst herte comt van Tommagon

Patij aen den Generael capiteijn moor, die het bestier heeft van Batavia, die uijtmuntende van verstandt, voorsichtich ende geleert is, mitsgaders seer goedertieren ende sijn name is vermaert in alle landen ende op alle kusten benedens wints.

Na desen Uwen broeder Tommagon sent Kiloera Wangsataka om op Batavia te verschijnen voor den capiteijn moor en om dese lieden, die uijt de Mataram comen, te brengen na Batavia, Kiloera Bedjouw ende Kiloera Nala ende Kiloera Wangsa Gatij ende Kiloera Sarangga ende Babakaija Kiaffa ende Kinala Gatu, sijnde gesonden van den throon des Sousouhounangs opdat uwe broeder dese Mataramse Loeras afsont na Batavia om een paert uijt te kiesen, ende hier inne verlaet sich uwe broeder gantschelijck op den capiteijn moor dat hij in dese saeck uwen broeder behulpich sal sijn op datter een uijtgekoosen werde na t'believen van den heerlijcken Maijesteijt des Sousouhounans, ende dat sal ick seeckerlijck achten een bewijs van de oprechte vrintschap, die daer is tusschen den Generael capiteijn moor ende uwen broeder, dewelcke seecker ende bestendich sal blijven even als son ende maen.

Hierbenevens, voor dese heeft de capiteijn moor aen uwen broeder gesonden vier isere anckers, welcker gewicht 'tsamen is geweest 33 picol ende 92 cattij, ende het is gesecht de prijs van ider picol soude wesen 15 Batavische realen, ende na de reeckening van uwen broeder soo soude al het gewicht van de anckers in prijs bedragen vierhondert en twintich realen, doch door den capiteijn van Japara wert geeijst de prijs van de isere anckers van uwen broeder ses hondert en 3 oude realen.

Voorts en hebbe ick niets dat tot vereeringe sij van uwen broeder, alleenelijck versoeck ick op den capiteijn moor dat hij dese lieden uijt de Mataram spoedich . voort helpe ende genoege doe, hetwelck sal wesen [1]) een teecken van hartelijcke genegentheijt die ongeveijnst ende standtvastich is.

Soo comt hier mede binnen 't casteel den coopman en commissaris Johan Truijtmans met 't schip den Achilles, dat omtrent de reede (vermits contrarie wint laverende) hadde gelaten, van Jambij relaterende hoe aldaer volgens haer Ed. medegegeven schriftelijcke instructie de visite desselven comptoirs ende aencleven van dien hadde gedaen, ende daerinne soodanich gebesoigneert als bij desselfs verbael, gehouden dachregister ende dependente papieren largo conde beoocht werden, die tot dien eijnde was overleverende, waerbij mede 't verhandelde met den pangoran ende grooten van Jambij conde gevonden werden.

Soo was mede overleverende den brief ende eenige bijlagen, door 's Comp[s]

---

[1]) In het HS. staat: *het volck int wesen* enz.

aldaer nieuw gestelde opperhooft ende den raedt aen haer E. in dato 18en October verleden geschreven, dienende tot geleide van de facture ende cognoissement van d'ingeladene peper in den Achilles gescheept, bestaende in 466378 cattij suijveren geharpten peper, ten bedrage met alle de daerop gesupporteerde ongelden alsmede 83½ realen swaerte santgoudt ende 1205 Spaense realen, die daer niet gewilt waren, een somme van f 81134.10.9. Gemelten Truijtmans maekt haer Ed. mede bekent hoe den pangoran eenige gesanten van sijn volcq, waerover sijn E. tot hooft gestelt hadde (onder een benaemden eertitul daer voor sijn vertreck mede van de Pangoran vereert was), met dit schip waeren comende ende een brieff aen haer Ed. van de pangoran als eenige grooten nevens hare geschencken brengende.

Alle welcke overgeleverde papieren, rakende 's Compe staet, negotie als hooffsche verrichtingen ende den aencleven van dien, werden bij 't rapport sommier verbael van Jambij onder dato deser largo gevonden om naer te oogen.

Ten jongsten rapporteerden gemelten Truijtman mede hoe den vrijburger ende avonturier Bastiaen Boullion met sijn vaertuijgh in de straet Palembangh hadde gerescontreert, die verder naer de straet Bancke scheen te tendeeren, dat hij Truijtmans hem afgeraden hadde alsoo daer geen Bantammers, onse vijanden, maer wel onse vrunden stondt te ontmoeten derhalven vermits des moussons verloop beter naer Batavia soude keeren, dat mede soo hadde begrepen ende doen wilde; hadde hij Boullion gedurende sijn uijtsijn 4 à 5 vaertuijgen tegen de wal gejaecht ende in stucken geslagen ende noch 6 à 7 verovert, daervan weder eenige waren gesoncken ende andere met het volck vermist, sulcx 't hem liet aensien sijn doente niet veel beschieten soude.

Alvoorens vertreck hadde genoemde Bastiaen Boullion sijn E. een brief, aen haer Ed. geschreven, nevens een extract uijt desselfs gehouden dachregister medegegeven, die haer Ed. overleverde, welckers briefs inhout bevatten hoe tsedert 28en September verleden, dat van hier tseijl gegaen was, tot den 26en October, dat 't jacht den Achilles in de straet Bancko voor de rivier van Palembangh hadde gerescontreert daer, door 't jacht maecken van 't een ende 't ander vaertuijch soo verde was comen te vervallen ende door becomen leccagie, waerdoor de provisien nat ende bedorven waren geworden, genootdrongen geweest een haven om verversingh te ruijlen op te soecken. Wijders hadde op 't incomen van de straet Bancko een Bantams vaertuijch verovert, waerover den quartiermeester Philips Pieterssen, bij hem varende voor schipper op den tingangh, 't volck door sijn voorgaen heeft aen 't muijten gemaeckt omdat hij Boullion de goederen in verseeckeringe hadde genomen, derhalve soo sondt gemelten Philips Pieterssen met den Achilles naer Batavia op ende soude soo spoedich doénelijck mede trachten te comen volgens advijs van den commissaris Truijtmans, om in Sundas engte tot affbreuck van den Bantammer te cruijssen ende haere adherenten, waermede afbrack ende denselven dateerde: ultimo

October voor de rivier Palembangh. Noch lager met een postdato stondt geschreven dat met den Achilles was sendende van de veroverde buijt 6 leggers volgestorten witten rijs, ende met het vaertuijch van Godia Solomons soo sondt noch eenich ander buijtgoet volgens inventaris van d'E. Truijtman overgegeven, die versochte t' haeren voordeele altsamen aen de man mochten gebracht werden; bestonden de goederen in eenige potten blatchan, stroo- ende rottingh- matten, gorgoletten, ajuijn, loock, quenter (?), 2 rottingh touwen, 100 sacken cattoen, 20 d^os^ harpuijs ende 23 met tamarinde alle van weijnich valeur.

Op van avondt keert hier weder den vendrich Pieter Thonissen, met 't jacht de Conijn ende de chaloupen geweest sijnde na Ontongh Java, hebbende verders niet vernomen als op 18^en^ deser verhaelt staet.

23^en^ d^o^. Verschijnt ende comt ten ancker hier ter reede uijt 't Vaderlandt voor de camer Enckhuijsen 't schip Nieuw Enckhuijsen, op ultimo April uijtgeseijlt ende de Cabo aengeweest, hebbende opgehadt 244 sielen, daervan 6 op de reijse verlooren, sulcx hier aenbrengende 187 zeevarende ende 49 militairen ende 2 vrouwen. Item brengen noch mede van 't schip Nieuw Rotterdam, aen de Cabo verbleven vermits sijn masten gecorven hadde, die weder aldaer oprechte ende vermaeckten, 45 soldaten ende 35 zeevarende, sulcx hier gesondt aenbrachten 318 sielen, bestaende in 22 zeeluijden, 94 soldaten ende 2 vrouwspersoonen.

Gemelte scheepsopperhoofden brachten oock mede van de Cabo van d'E. Riebeeck twee distincte briefies met eenige bijlagen, gedachteeckent 2^en^ ende 8^en^ September verleden, aen haer Ed. alhier, welckers inhoude van d'eerste datum bevatten hoe tsedert sijn jongste schrijvens met 't schip de Provintie niet was voorgevallen dan dat met 't schip Enckhuijsen was sendende 250 stucx cleen loot, uijt 't jacht de Maria gelicht, als een goede parthije Caepse thuijnsaden voor Batavia. Soo was mede oversendende een copie van 't request bij de vrije luijden aldaer aen sijn E. gepresenteert, die aen de heeren meesters vermits desselffs onvermogen hadde gerenvoijeert, waermede besloot; ende bij den tweeden schrijft hoe 't schip Rotterdam, soo als naer de goede wint wachte ende al affgeveerdicht was, op den 2^en^, den 3^en^ door een noordelijck doorblasende coelte met sijn teuijancker tot op 4½ vadem water was comen door te gaen, alwaer aen de grondt raeckte ende stoote, dan conde met geen cleen vaertuijch vermits de herde wint gesecondeert werden om een werp uijt te brengen, alwaer totten 5^en^ daeraen lach, ende over 't gehele lijf stadich stootende was genootsaeckt geworden sijn mast te kerven ende sijn water te laten loopen.

Ende alsoo volgens 't seggen der timmerluijden gemelte schip wel 3 à 4 weecken sal werck hebben eer weder gereet sal connen sijn, soo was te raede geworden, vermits 't nootsaeckelijck 't vereijsch van 't volck in Indien te meer op Enckhuijzen maer 241 sielen waeren, 80 derselver over te laten gaen, ende verbleven noch daerop 230 coppen om, soo tijdich gereet conde sijn, alsoo

gants geen leckte door 't stooten becomen hadde, herwaerts te laten brengen. Soo was mede herwaerts sendende 3 molenmaeckers, die aldaer haer werck aen de ros- ende grutmolen volwrocht hadden, waermede sijn schrijvens besloot.

Enckhuijsens opperhoofden hadden mede in 't incomen van de Straet onse Bantamse besettingh aengeweest ende van de schipper Jan Bol, daer commanderende, een lettertien medegebracht bij hem Bol op 18en deser geteeckent in 't fluijtschip de Gecroonde Liefde, waerbij haer Ed. is adviserende den toestant aldaer ter besettinge tsedert 5en deser voorgevallen, eerstelijck hoe op den 8en met haer prauw onder de wal bij St. Nicolaesbaeij hadde aengedaen een tijnangh, daerinne vonden 270 à 280 waterlimoenen die over de schepen hadde verdeelt. 's Daechs daeraen hadden noch een tijnangh met brandthout becomen. De Javanen van beijde vaertuijgen waeren 't aen landt gevlucht.

't Fluijtschip Campen was met haer Ed. schrijvens ende bijgesonde verversinge daer den 13en wel aengecomen, op welcker stondt onder de wal drie groote tijnangs, sagen daer naer toe seijlden ende tegens de wal besetten, waervan echter twee ontquamen ende de derde haer toegevallen was. De Javanen ontquamen 't, vonden in 't selve weijnige cleetjes van gants geen importantie, die dan onder 't welnemen hadde onder 't volck tot buijt verdeelt. 't Jacht Avenhorn hadde van daer weder naer Batavia medegevoert de cas met londt aldaer voor de vloot met de Liefde gesonden.

Soo sondt met Nieuw Enckhuijsen 37 leggers, 36 pijpen ledige watervaten, waervan noodich diende gesecondeert alsmede van provisien, te meer alsoo voor geen 7 dagen meer gevictualieert was. Soo versochte mede eenich vlachdoeck, een vat sout ende cardoes linnen. Soo was daer mede den schipper op de Postillion overleden ende wiert die plaetse tot haer Ed nader ordre bij den stuijrman waergenomen.

Soo comen hier mede ter reede ten ancker 't fluijtschip den Ulisses ende 't jacht Kouckercke uijt Japan, medebrengende een cargasoen ter somme van f 461530.7.6, bestaende de ladinge uijt 100000 taijlen Japans schuijtsilver, 510000 ℔ fijn geraffineert staefs coper, 11600 ℔ campher, 1000 balen terruwe, 150 d^os^ rijs ende 3200 catthij cauris, nevens eenige potten Japanse thee ende tsia. De brieven ende bijlagen, in dato 12en October verleden door 't opperhooft ende den raedt van daer aen haer Ed. geschreven belangende 's Comp^s^ staet, deses jaers negotie ende hoofse verrichtinge als wes meer daeraen dependerende, sijn onder dato in 't sommier apart verbael van Japan ingeschreven ende naer te sien.

't Fluijtschip den Ulisses op heden hier gearriveert in vergaderinge van India goetgevonden voor 't Patria metten eersten aen te leggen, ende wert d'heer ontfanger gestelt op 't schip Orangien om daer mede t'huijs te varen ende aldaer de vice-vlagge te laten waijen van de voorstenge ende 't commando te voeren.

24en d°. Comt den sabandaer Sijmonsen binnen 't casteel, medebrengende

een Chinees ende 2 Maleijers die, bij d'Ed. heer Generael gebracht, verhalen hoe met een cleen schepprauwtien hier waren gecomen van wegens den Chinesen sabandaer der sultans tot Bantam, nevens noch 4 voorname Bantamse Javanen leggende met haer volck ende 6 vaertuijgen in de rivier van Ontongh Java, ende hebben schrijvens van den sulthan bij haer ende verders last om van vrede tusschen den sulthan ende de Compe te maecken, oversulcx doen versoecken haer door hem van haer Ed. mochte een vrijgeleijde gegeven werden.

Des avondts naer 't gebet 't voornstaende versoeck in Raede verthoondt, is goetgevonden deselve een geleijtbrief te verleenen om te hooren ende sien wat ordre sij gecommitteerdens van den sulthan hebben om met ons te handelen ende genoech te doen.

25en do. Des Sondags smorgens vertreckt den Chinees met het geleijdeschrift ende de canoe, daermede gecomen is, weder na den hoeck van Ontongh Java.

26en do. 's Morgens comen de Bantamse prauwen van den hoeck van Ontongh Java recht omtrent het incomen bewesten de rivier ten ancker, sijn 5 stucx, latende ider een wit vree-vaentje van achteren waijen, waerop haer Ed. den sabandaer Sijmonssen dede roepen ende gelasten dat sich aen de prauw, waerin de Bantamse afgesondenen van den sulthan waeren, soude vervoegen ende afvragen wat ordre ende commissie van den sulthan om met haer Ed. te handelen hadden.

Ondertusschen dat gemelten sabandaer derwaerts voer, soo gelaste d'heer Gouverneur Generael aen den vendrich Pieter Thonissen 7 à 8 oorlochsprauwen op stondts buijten de rivier in zee te schieten ende, sich gelatende als van de Bantamse prauwen niet wetende, sich met deselve soude vervoegen tusschen onse schepen ende haer vaertuijgen wat westelijck heen, om alsoo van haer (of eenigh aenhangh alhier of anders hadden) niet verrast ofte vercloeckt te werden.

Den sabandaer tegens den middach weder comende rapporteert hoe bij de gecommitteerden van den sultan hadde geweest, haer Ed. ordre voorgehouden, daerop gedient hadden geen verdere ordere hadden als den brieff des sulthans aen haer Ed. medebracht.

Ondertusschen keert hier uijt de Bantamse besettingh 't jacht de Schelvis, van daer medebrengende een cleen briefken in dato 24en deser geteeckent bij den commanderenden schipper Jan Bol, waerbij schrijft tsedert 't schrijven met Enckhuijsen aldaer niets voorgevallen was, eenelijck hadde de toegesonden provisien per den Schelvis behoorlijck over de schepen verdeelt ende bleef van sints met de donckere maen de schepen Campen, Postillion ende Charlois weder onder de stadt te leggen tot gerief der overloopers van daer, dat vermits haer swackte tot noch niet hadde connen geschieden. Soo hadde mede op den 22en weder een tingangh met harpuijs geladen becomen ende ontrent 200 ℔ peper, die met de Schelvis was oversendende. Soo op stondts sijns schrijven wiert bij sijn prauw een vlieger genomen met groene piesangh,

de Javanen vluchten op 't landt. Tot besluijt versocht met een rol frans doeck, 3 strengh seijlgaren, 4 hangsloten, een tuijtou ende twee bouten met boeijens versien te werden etc.

Cort aen den middach scheppen van onder 't casteel in een Comp^e chaloup den ontfanger Rutgers, sabandaer Sijmonssen, de capiteijn van Maleijers ende Chinesen als Intchen Idop Maleijer ende Giecqua Chinees, ende voeren naer de vaertuijgen van de Bantamse afgesondenen, alwaer den brief des sulthans haer afvorderden ende in een silvere schotel, met een sijde cleet bedect, soo binnen 't casteel bij haer Ed. bij den anderen in de groote sael vergadert sijnde brachten, die op stondts geopent ende vertaelt wiert, ende bevonden van desen inhoude te sijn.

Translaet missive van den coningh van Bantam aen den heer Gouverneur Generael.

Desen brief comt uijt een oprechte, suijvere genegentheijt van Paducca Sieri, sulthan van Bantam, aen d'Ed. heer Gouverneur Generael, die een seer wijs ende verstandich persoon is, die oock van alle sijne vijanden gevreest wert ende verstandt heeft om alle groote ende cleene saecken te overleggen, alsmede van alle sijne onderdanen, zoo van boven tot benedens wints, geeert ende bemindt wordt.

Bij desen ben Paducka Sirij sulthan sendende den sabandaer ende Abdul Gafor aen de heer Gouverneur Generael om bekent te maecken, hoe dat ick Sierij sulthan genegen ben om met die van Batavia wederom als voor desen in vrede ende vrundtschap te treden, ende ingevalle den heer Gouverneur Generael daertoe mede genegen is, soo gelieft eenige gesanten herwaerts af te senden om alle questien ende verschillen tusschen onse beijden wederom te verhandelen, opdat dese onse landen wederom gelijck voor desen als tot een landtschap mogen geraecken.

Geschreven in 't casteel Bantham op Donderdach den 16^{en} van de maendt Saphar in 't jaer 1068.

Voornstaende brief in vergaderinge gelesen, is naer eenige overwegingen gearresteert denselven op stondts noch te beantwoorden ende de Bantammers haer afscheijt te geven.

Dan aengesien soo tijdich met het oversetten in de Maleijtse tale niet wel conde gereet vallen of den avondt soude gevallen sijn, soo wiert goetgevonden den brief tot morgen vroech hier te behouden.

27^{en} d^o. Des smorgens wiert haer Ed. antwoorde op soodanige wijse weder aen boort gebracht als des sulthans brief daervan gehaelt was ende luijde als volcht:

Desen brief comt uijt een oprecht hart van den Gouverneur Generael ende de Raden van India aen Paducka Sirij sulthan van Bantham, die Godt Almachtich gesontheijt ende een langh leven op der aerden wil verleenen.

Den brief, die Paducka Sierij sultan geschreven heeft door den sabandaer ende Abdul Gofar, heeft de Gouverneur Generael ontfangen ende daeruijt verstaen de genegentheijt, die de sulthan heeft om met Batavia weder in vrede te comen. Soo Paducka Sirij sulthan dat met een oprecht hert meent, soo can hij sijne gesanten na Batavia senden, ende den Gouverneur Generael ende de Raeden van India sullen deselve geern hooren, wat satisfactie Paducca Sirij sulthan sal willen geven voor het ongelijck ende de schade, die die van Bantam de goede ingesetenen van Batavia sonder eenige redenen ofte oorsaecke hebben aengedaen, ende soo Paducka Sirij sulthans meeninge oprecht is, soo can hij voor eerst de Hollanders ende swarten, soo Mardijckers als lijfeijgenen, die tot Bantam sijn, herwaerts senden, opdat den Gouverneur Generael ende Raeden van India daeraen mogen weten dat des sulthans hart goet is, sonder hetwelcke den Gouverneur Generael ende de Raeden van India niet gesint en sijn nae eenige conditien van vrede te luijsteren.

In 't casteel Batavia den 26en November anno 1657. Was geteeckent: Joan Maetsuijker.

28en d°. Des smorgens wiert door de gecommitteerdens, d'E. ontfanger Rutgers ende Croon, Truijtmans, Sijmons ende den capiteijn der Maleijers, van 't jacht den Achilles gehaelt des pangorans van Jambijs gesanten, ende den brief door denselven aen haer Ed. alhier geschreven, ende onder 't casteel aencomende wiert den brieff in een silveren toegedeckten schotel onder een sijde quitachol, als 4 elephantstanden in geel benaeijt tot schenckagie comende, achter den anderen gedragen ende binnen 't casteel door 2 rijen soldaten tot in de groote vergadersael gebracht ende geleijt. Ondertusschen deden die binnen 't casteel in wapenen stonden drie salvos musquetados ende op de twee eerste ijder een schoot ende op de derde drie canonschoten van de punten des casteels, daerop haer Ed. de gesanten bewellecomden ende met een dronck ende sirij pinangh onthaelden ende haer afscheijt gaven, met belastinge aen den sabandaer de gesanten buijten de stadt ter ordinaris wooninge te brengen ende te versorgen.

Den brief van den pangoran overgeset sijnde uijt de Maleijtse in de Duijtse tale is bevonden van desen inhoude.

Translaet des brieffs van den pangoran van
Jambij aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.

Een vriendelijcke brieff uijt oprecht ende ongeveijnsde genegentheijt, die niet en sal verandert worden, comt van den pangoran Ratoe, die het heer-

schappije heeft over het landt van Jambij, aen Joan Maetsuijker Gouverneur Generael, die macht ende gebiet heeft binnen Batavia, die gerichte oeffent over alle de Hollanders die boven ende benedens wints sijn, mitsgaders wiens cloeckmoedicheijt niet genoech en can werden geroemt, die bij bethoont in 't bedrijf van oorloch, benevens dien die seer vermaert is wegens sijne kennisse om alle rechtsaecken wel te beleggen, die seer getrou is aen alle vreemdelingen ende behoeftigen, mede die geleert ende voorsichtich is, oock standtvastich in sijn verbonden, in vrundtschap met alle coningen, ende dat sonder sijne besluijten te veranderen nimmermeer soo lange son ende maen schijnen.

Na desen gaet de brief benevens het geschenck van Joan Maetsuijker Gouverneur Generael gebracht door den commissaris Joan Truijtmans is tot den pangoran behoorlijck gecomen, ende heeft de pangoran die met sonderlinge vreuchde en seer heerlijcken ontvangen.

Hier benevens laet den pangoran aen Joan Maetsuijker Gouverneur Generael weten aengaende het verbondt, dat gemaeckt is met den commissaris Sourij, dat de pangoran het selve niet van sints is te veranderen, want hetselve verbondt is gants oprecht ende dienstich voor 't landt van Batavia ende Jambij, doch is de begeerte des pangorans op Joan Maetsuijker Gouverneur Generael, aengesien in 't verbondt van den commissaris Soerij eertijts gemaeckt is begrepen dat, wanneer eenige Hollander eene van Jambij quame te dooden, dat die eerst soude gevangen geset worden ende daer naer gebracht bij Joan Maetsuijker Gouverneur Generael, soo soude de begeerte des Pangorans wesen, dat:

1°. Wanneer imandt van Jambij een Hollander quame te dooden, die niet anders soude werden gestraft dan door den pangoran naer het recht dat daer toe staet, ende soude het mede geexecuteert werden door den capiteijn van de logie die in Jambij, ende insgelijcx indien een Hollander een van Jambij comt te dooden, die soude van den pangaran mede gedoot werden met het recht dat daertoe staet, want den pangoran acht dat dit dienstich waere, nadien het misschien conde gebeuren dat imandt der grooten wierden ter neder geleijt ende souden die van sijn maechschap wellicht soo lange patientie niet willen nemen.

2°. Ten tweede soo is de begeerte des pangorans op Joan Maetsuijker Gouverneur Generael, indien imandt van Jambij comt te vaeren na eenige andere plaetsen ende de capiteijn van de logie, die in Jambij is, geeft hem een pascedulle ende indien hij echter op zee genomen wordt van de Hollanders, den pangoran dan slechts de vergoedinge van dien ende van alle de goederen hebbe te eijschen van den capiteijn van de logie die in Jambij is

3°. Ten derde soo is de begeerte des pangorans op de heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker dat het volck van de logie geensints en comen tot andere vrouwen van die van Jambij, dan die den Pangoran toegelaten heeft, ende indien imandt uijt de logie ware gecomen tot een Jambijse vrouw, die soude gestraft werden door den pangoran, ende indien sij een Jambijse vrouw

over nacht ophouden in de logie, dat die door den pangoran sal werden gestraft, ende insgelijcx indien imandt van Jambij een vrouwe uijt de logie over nacht bij hem houdt ende over nacht ophielt, dat die mede door den pangoran sal werden gestraft.

4°. Ten vierden is de begeerte van den pangoran op Joan Maetsuijker Gouverneur Generael, indien imandt uijt de logie hielt bij een getroude vrouw van eenen van Jambij en hij wert op die stondt gedoot van eenen van Jambij, dat daervan niet anders sal sijn of hij ware gestorven, ende insgelijcx indien eene van Jambij hielt bij een getrouwde vrouw uijt de logie ende hij wert van die uijt de logie opstondt gedoodt, dat daer niet anders van en sal sijn of hij slechts gestorven waere.

Ende de pangoran heeft met de commissaris Truijtman dit sijn begeren overleijt ende de eerbiedige antwoordt van den commissaris Joan Truijtman was: het is wel billick hetgene U Maijesteijt alsoo begeert maer ick en derve daerinne niets beslnijten, doch naer mijn oordeel sal het goet wesen dat U Maijesteijt daerover een brief sende aen Joan Maetsuijker Gouverneur Generael, ende om dese oorsaeck is 't dat den pangoran sent den commissaris Joan Truijtman 't samen met Joeda Prana ende Wangsa Diaja, want na 't oordeel van de pangoran: en sijn niet de Raeden van Joan Maetsuijker Gouverneur Generael mede Raden van den pangoran ende de raden van den pangorijn mede Raeden van Joan Maetsuijker Gouverneur Generael? want het landt van Jambij ende het landt van Batavia die beijde sijn slechts een landt. Hier benevens bemindt de pangoran met een oprecht ende ongeveijnst herte Joan Maetsuijker Gouverneur Generael, ende daerenboven is den commissaris Joan Truijtman in der waerheijt een wijs ende voorsichtich man in allerhande saecken ende en soeckt niet anders dan de vereeniginge tusschen het landt van Batavia ende 't landt van Jambij.

Wijders laet den pangoran Joan Maetsuijker Gouverneur Generael weten, aengaende die gelegentheijt van die van Tenghale, dewelcke genomen sijn van Radja Moeda, ende nietjegenstaende den pangoran het verscheijden malen heeft versocht, soo en laet hij die van Tenghale niet wederkeeren, maer het schijnt dat Radja Moeda van sints is oorsaeck van oorloch te soecken tegen den pangoran doch den pangoran verdraecht het noch met patientie, want na het oordeel van de pangoran soo is het landt van Batavia ende het landt van Jambij ende het landt van Johor tsamen maer een landt sonder onderscheijt, doch tot nu toe soo heeft de pangoran gebruijckt groote lanckmoedicheijt omtrent die saecke van Tenghale, oock soo weet den commissaris Joan Truijtman alle het gene twelck van die saecke is, ende laet het den pangoran mede weten aen den Gouverneur Generael Joan Maetsuijker, want den Gouverneur Generael is even als een tommagon, als oock te meer opdat dit een teecken sij van de oprechte ende ongeveijnsde genegentheijt, die den pangoran tot Joan Maetsuijker Gouverneur Generael t'allen tijden heeft gehat. Voorts

het gene wijder pangoran te bootschappen heeft, heeft hij al tsamen te kennen gegeven aen den commissaris Johan Truijtman ende aen Jada Prana ende Wangsa Diaja, denwelcken Joan Maetsuijker Gouverneur Generael gelieve spoedich te laten weerkeeren, opdat de pangoran spoedich volcomen tijdinge crijge van Joan Maetsuijker Gouverneur Generael.

De gifte, die den pangoran sendt aen d'heer Gouverneur Generael is 2 paer elephantstanden, en wilt de geringe waerde niet verachten, voorwaer het is slechts een teecken van oprechte ende ongeveijnsde genegentheijt etc.

Tegens den avondt comt hier ter reede seijlen 't jacht Brouwershaven comende van de cust Chormandel, hebbende op Palliacatte en Masulipatnam een cleedenladingh ingenomen, namentlijck op Palliacatte 253 packen, meest vaderlandts sorteringe, costende aldaer mette daerop gevallen ongelden f 125728.8.8, ende op Masulipatnam 550 packen ende 350 leere emmers, comende aldaer te samen te bedragen een somme van f 163517.15.6, item noch 15 d° packen van Masulipatnam ongetaxeert. Wat d'heer gouverneur van Palliacatta ende d'opperhoofden van Masulipatnam aen haer Ed. sijn carterende, belangende den toestandt aldaer als des Comp^{e} negotie ende verderen aencleven, wert onder dato deses in 't apart sommier verbael van de Cust gevonden ende te oogen.

Soo comt daerop mede hier ter reede ten ancker 't jachtje Cleen Batavia comende van Malacca, medebrengende brieven van d'heer gouverneur Joan Thijssen aen haer Ed. nevens een doosken met 52 stucx besoar steenen, ten bedragen van f —.—.— [1]). Wat d'heer gouverneur Joan Thijssen bij sijne is adviserende wert bij 't Malackse apart sommier verbael onder dato gevonden ende te lesen.

29^{en} d°. sMorgens drijven buijten de reede 't schip de Provintie ende 't jacht de Tortelduijf, ophebbende 284 militaire coppen (sijnde met de reede gesonden voor de Oosterse quartieren 't samen 531 coppen), gaende beijde over Amboina, 't eerste met een ladinge ter monture van f 65386.8.14 voor Banda ende de tweede met een ladinge ten bedrage van f —.—.— [1]) voor 't gouverno van Ternaten. Wat haer Ed. bij haere missiven de respective gouverneurs van Amboina, Molucco ende Banda sijn adviserende ende ordonnerende wert onder dato van gisteren in 't generale uijtgaende Batavia's briefboeck ingeschreven gevonden.

In vergaderinge van India is goetgevonden 't jacht den Achilles voor de camer Rotterdam aen te leggen in plaetse van 't jacht den Hector, ende dat den Hector weder voor de camer Delft sal thuijs gaen, item 't fluijtschip den Ulisses voor de camer van Hoorn. Ende is ten jongsten mede verstaen Jan Munt op 't retourschip Malacca als regerende schipper te stellen om daermede naer 't Vaderlandt te keeren.

30^{en} d°. Compt den sabandaer Sijmonssen ende brenght haer Ed. het

[1]) Niet ingevuld.

translaet affschrift door den gouverneur van Damack, met eijgen vaertuijch geschreven ende over 3 dagen hier aengelant tot geleijde van 't Persiaens paert, dat wederom sent alsoo het den Sousouhounangh niet en behaecht. Ende is het translaet van desen inhoud bevonden.

Translaet missive van den gouverneur van Damack Surranata aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.

Desen brief compt van Tommagon Surranata op Damack aen den Ed. heer Gouverneur Generael tot Batavia, brengeren deser sijn genaemt Loera Patra Wangsa ende Loera Sikoda, die ick sende neffens het paert dat ick lest van Batavia hebbe gecregen, alsoo den Sousouhounangh hetselve paert niet en begeert vermits wat te cleen is; ondertusschen heeft den Sousouhounangh nu wederom gelast een ander goet paert voor sijn Maijesteijt te becomen, een soo even als voor desen door UEd. aen sijn Maijesteijt is vereert, versoeckende dierhalven seer reverentelijck aen den Ed. heer Gouverneur Generael ons met sulck een gelieft te versien. Ten anderen ben versoeckende door ordre van den Sousouhounangh om vrijgeleijde omme daermede naer Amboina, Ceram, Banda ende naer Cambodia te vaeren, te weten een lanangh naer Amboina waerop den nachoda is genaemdt Gedde, een gillion naer Ceram met nachoda Patra Salij, een d° naer Banda met nachoda Doelangh, ende een wanckangh naer Cambodia daer nachoda op is Wangsa Dieuwa, voor welcke vaertuijgen versoecke andermael seer reverentelijck dat gelieven passen te vergunnen. Ingeval ick den Gouverneur Generael hier op Damack eenigen dienst can presteren, gelieft 't sij bij dage of bij nacht maer vrijelijck te gebieden.

Ben sendende aen d'Ed. heer Gouverneur Generael een last rijs ende 5 picols witte suijcker, gelieft tselve niet te versmaden alhoewel niet naer behooren is.

Door den predikant Rooman op heden bij haer Ed. binnengebracht een translaet des briefs van Kiaij Engabeij Naija de Wangsa uijt Jambij aen haer Ed. geschreven ende door gesanten des pangorans medegebracht ende overgegeven, luijt in onse tale als volcht.

Translaet des briefs van Kiaij Engebaij Derawangsa van Jambij aen d'Ed. heer Gouverneur Generael geschreven in 't Maleijts.

Eene vriendelijcke brief met eerbiedicheijt ende oprechtigheijt van Kiaij Engabeij Naija de Wangsa comt aen den Gouverneur Generael, die het gebiet heeft over Batavia, die gericht oeffent over alle de Hollanders die boven ende

benedens wints sijn, die geleert ende voorsichtich is in hetgene dienstich is ten oorloge ende tot welstandt in 't gemeen, die vermaert is wegens sijn wijsheijt boven en benedens wints, wiens dapperheijt in den oorloch niet is uijt te spreecken, die seer stantvastich is in sijne verbonden van vriendtschap met alle coningen ende die seer goedertieren is jegens alle sijne vrienden.

Na desen soo laet ick den Gouverneur Generael weten, dat van de Maijesteijt van den pangoran sijn gesonden Joeda Prana ende Wangsa Diija 't samen met Demangh Settia om te verschijnen voor den Gouverneur Generael, indien het den Gouverneur Generael belieft hij laete haer spoedich wederkeeren na Jambij, opdat de Maijesteijt van den pangoran in haeste goede tijdinge mach hooren van den Gouverneur Generael.

Hier benevens aengaende die van Tenghale, die geloopen sijn na Johoor, soude mijne ernstige begeerte sijn op den Gouverneur Generael omme die beijde partijen Johor ende Jambij te vereffenen; dit soude naer 't oordeel van Kiaij Angebaij seer wel vougen voor den Gouverneur Generael dat hij 't alsoo vereffende tusschen Jambij ende Johoor, opdat overal in alle landen geroemt wierde het goede dat de Gouverneur Generael tot voorcominge van oorlogh hadde uijtgewrocht door 't vereffenen van die partijen, sijnde broeders ende broeders t'samen. Niets heeft Kiaij Engabeij Naja Dira Wangsa tot eene erkentenisse te senden dan een cruijthoorn van elephantstandt gedraeijt, sijnde Pataniјs maecksel, ende een cleender cruijthoorn. Ende en wilt het niet versmaden, het het is slechts een steel van een bloemtje.

In dese verloopen maendt sijn hier met 176 soo groote als cleene inlandtse handelvaertuijgen ende 26 bamboese vlotten, te samen gemandt met 1540 coppen, van diverse hier omher gelegen custen (voornamentlijck Java's Oostcust) aengebracht ende ter vente gepresenteert volgens haer betaelde tolsgerechtigheden dese naervolgende coopmanschappen ende snuijsteringen, namentlijck:

2	stucx	lijfeijgenen,
12	caraet	rouwe diamantjes,
335	lasten	rijs,
4½	d°	padie,
34	d°	boontjes,
36	d°	sout,
2050	picol	peper,
1140	d°	swarte suijcker,
1550	d°	witte suijcker,
24	d°	hartevlees,
7	d°	Javaense toebacq,
15	d°	wasch,
5	d°	wangsoij,

202	stucx	buffels,
247	d°	koebeesten,
11	d°	harten,
56	d°	bocken,
1700	d°	hoenderen,
3150	d°	jatij balckies,
3900	d°	jatij plancken,
13250	d°	gedroogde visch,
1500	d°	gesoute kuijt,
500	d°	cadjangh,
260000	d°	oude pinangh,
5600	d°	oude clappus,
22400	bossen	padie,
26	potten	olie,
12	corven	ajuijn,

Ende sijn weder in gemelten tijt uijtgevaren van hier naer verscheijden omleggende gewesten 80 stucx inlandtse navetten, daeronder 2 na Banda, een [na] Balij ende een [na] Macasser, te samen van hier medegevoert ende vertholt de naervolgende coopmanschappen, comptanten ende provisien, namentlijck:

8095½	reael	aen gesorteerde custdoecken,
43½	d°	aen comptanten,
106	d°	aen isere pannen,
125	d°	aen arrack,
150	d°	aen goutdraet,
100	d°	aen sout,
10	d°	aen radicx china,
6	d°	aen chinees papier,
25	d°	aen annijs,
7	lijfeijgenen sonder thol.	

Bij de rolle des dootgravers bevinden dat dese maen thier ter aerden bestelt sijn 67 menschen uijt diverse natien, als namentlijck:

4	Comp^s dienaren,	Europianen 49.
3	borgers,	
1	vrouw,	
4	kinderen,	
49		
5	Mardijckers,	Inlanderen 18.
3	vrouwen,	
5	kinderen,	
5	slaven,	

Waertegens weder in dien tijt gedoopt sijn:

3 Duijtse kinderen,
11 Mardijckers kinderen,
4 lijfeijgenen kinderen,

18

ende mede getrout, namentlijck:

2 paren uijt 's Comp^e dienaren,
1 paer uijt de borgers,
2 paren Mardijckers,
1 lijfeijgenen.

Soo wert bevonden dat in den tijt van 13 maenden, sijnde van primo November 1656 tot ultimo November 1657, alhier op Batavia overleden ende begraven sijn, buijten Chinesen ende Mooren als derselver aenhangh, een getal van 1382 menschen bestaende uijt:

Europianen	796 Comp^e dienaren ende burgeren, 30 vrouwen, 139 kinderen.
Inlanderen	102 Mardijckeren met hare vrouwen, 203 kinderen, 84 lijfeijgenen.

Soo sijn in voornstaende tijt hier binnen de stadt, soo in de Duijtse als Maleijtse kercke, 't sacrament des heiligen doops bedient geworden aan 352 kinderen, namentlijck:

98 Europianen kinderen,
141 Mardijckeren kinderen,
101 lijfeijgenen kinderen, ende
12 bejaerde persoonen.

352

Item mede in voornoemde tijt ende kercken door den houwelijck te samen in d'echt gebonden 215 paren, te weten:

69 paren uijt 's Comp^e dienaren,
35 paren uijt de borgeren,
72 paren uijt de Mardijckeren,
39 paren lijfeijgenen.

Ende volgens de rollen successive, maentlijcx door den licentmeester opgebracht ende onder ider derselver maenden gestelt, soo bevinden dat alhier in genoemde 13 maenden gedurende dit daghregister alhier uijt diverse quartieren, als voornamentlijck van de hieromme ende aengelegen custen ende plaetsen, met 572 stucx soo groot als cleen vaertuijch als 377 canoes, sijnde bemant geweest tsamen met 5378 menschen, hebben behoorlijck vertholt ende aen de

merct gebracht (boven de twee joncken van China haer ladinge ende 500 sielen die op hadden) dese naervolgende goederen:

2370	lasten	rijs,
108	d°	erties ende boontjes,
625	d°	padije,
51500	bossen	padije,
435	last	sout,
15	d°	lijnsaet,
900	d°	benjuin,
15600	picol	peper,
500	d°	wasch,
10000	d°	swarte suijcker,
8500	d°	witte suiker,
140	d°	mansoij,
120	d°	Javaense taback,
75	d°	harte- en buffelsvlees,
4901	d°	Chinees papier,
125	d°	catoene gaeren,
16	d°	annijs,
36	d°	gedrooghde gengber,
25	d°	thin,
230	d°	ebbenhout,
80	stucx	lijfeijgenen,
6	d°	paerden,
585	d°	koebeesten,
425	d°	buffels,
50	d°	hertebeesten,
900	d°	bockjes,
2000	d°	gansen ende eenden,
40000	d°	hoenderen,
175000	d°	gedroochde visch,
32000	d°	gesoute visch,
25000	d°	gesoute eijeren,
30000	d°	oude clappussen,
3000000	d°	oude pienangh,
10500	d°	oubijs,
3000	d°	stroo- ende rottinghmatten,
2500	d°	grove porceleijne commen,
1500	d°	cadjangs,
2500	d°	dammers,
7000	d°	manocken taback,

2500	stucx	jatij balckis,
10000	d°	jatij plancken,
4000	d°	coockpotten ende pannen,
20000	bos	tamberinde,
3000	d°	loock,
8500	d°	ajuijn,
4500	d°	seijlgaren,
2700	bamboesen	clappusolije,
650	potten	clappusolije,
60	d°	traen,
137	d°	verruw,
200	d°	ingeleijde visch, voorts allerhande cleenicheden

van cruijden, medicinalen, fruijten ende andere onnoemelijck goetje meer.

Waerjegens in genoemden tijt weder van hier vertrocken sijn naer verscheijden quartieren ende custen 506 inlandtse handelvaertuijgen (boven de canoas van Craoan) soo groot als cleen, ende hebben aen de onderstaende coopmanschappen den thol betaelt, die bevonden te beloopen 138675 realen, te weten boven 1500 realen bij de 2 Chineese joncken voor uijtgaen betaelt als ordinarie, als:

119748¾	realen	aen	custdoecken,	806	realen	aen	sout,
1458¼	d°	„	contanten,	240	d°	„	lackwerk,
1483	d°	„	grove porceleijnen,	636	d°	„	suijcker,
1252	d°	„	isere pannen,	240	d°	„	Spaense wijn,
1316	d°	„	out ijser,	100	d°	„	spiegels,
7111	d°	„	goutdraet,	66	d°	„	rooswater,
1286	d°	„	coper,	100	d°	„	wasch,
115	d°	„	commijn,	90	d°	„	rijs,
537	d°	„	arrack,	62	d°	„	aluijn,
81	d°	„	Chinees papier,	50	d°	„	camphur,
200	d°	„	calitourshout,	50	d°	„	poetsiock,
69	d°	„	galnoten,	1575	d°	„	alderhande Chinese cleenicheden.

FINIS.

Vervolgh van 't Batavias daghregister beginnende met primo December en besluijtende met eijnde desselven maents en jaere 1657.

DECEMBER ANNO 1657 in 't casteel Batavia.

Primo. Door eenige vaertuijgen van de oost comende als van ons vissers wert gerucht dat haer omtrent 'Carovan wel 25 stucx Bantamse rooffprauwen waeren onthoudende ende de vaert van Javas oostcust aldaer onveijl maeckten, waerop in Raade van India goetgevonden sij, ten aensien alhier wel een snedich jacht bij de hand hadde, 't selve op morgen nevens eenige oorlogsprauwen met den venderich Pieter Thomassen na Cravan te laaten gaen om aldaer naer de waerheijt te vernemen, de rievieren als spruijten daer te doen besichtigen, om bij ontmoetinge van dat gespuijs van daer te verdrijven ende alsoo den handelaer een veijlen wech te houden.

2en do. Op heeden morgen compt den schaffmeester van 't hospitael ende maeckt sijn E. bekendt, hoe sijn volcq dat om houdt vaert aen een der eijlanden genaemt.... [1]) comende om houdt te hacken, aldaer gevonden hadde vier inlandtse vrouwlieden van Batavia, die voorgaven aldaer op 't eijlandt door eenige Javanen waeren geseth om haer wegh te voeren, ende dat haar daer soo lange geset hadden totdat een bequaem vaertuijgh souden gehaelt hebben om haer daermede te vervoeren, waerop haer Ed. op stondts ordre gaven die vrouwen door den fiscaelen gecommitteerdens soude ondervraeght werden wat van die saecke was, hoe en door wie daer gebracht en toebehoorende waren.

3en do. Is hier binnen 't casteel gebracht een seer groote slange, die de swarten achter 's Compe thuijn, zijnde de oude koestal, geschooten hadden ende wierden daerover nae ouder gebruijckt met een verering bedacht.

In Raede van India wert goetgevonden de ses gereetleggende vaderlantse scheepen, namentlijck de Peerl ende Mallacca voor de camer Amsterdam, Orangien voor Zeelandt, den Hector voor Delft, den Achilles voor Rotterdam, de Gecroonde Leeuw voor Enckhuijsen, tot den 10en deser noch op te houden, om te zijen off inmiddels noch hier mochten comen te verschijnen de scheepen met het sijdecargasoen van Persia en Bengaele, om d'selve pro rato over die te verdelen,

---

[1]) Niet ingevuld.

ende bij non verschijninge die leedige plaetse alsdan met fijne custdoecken te suppleren ende soo haere reijse in Godes naeme te laten vorderen.

Soo werden mede tot commanderende schippers op de scheepen den Hector en Nieuw Enckhuijsen gestelt Thomas Pietersz^n^ Coen ende Jan Jansz^n^ Mundt.

4^en^ d^o^. Brenght de heer ontfanger binnen 't casteel een briefien, door den Japaersen resident Evert Michielssen van daer met een Javaens vaertuijchie onder converto geschreven, gedachteeckent 17 November, inhoudende hoe aldaer op den 13^en^ der geseijde maent tijdinch uijt de Mattaram gekoomen waer met een expressen, datter 10 duijsent man door den Mattaram van 'd daeromtrent leggende berghsvolck onder 't commando van de twee broeders van Wira Djaja ende Ida Bangsa naer Cravan waeren gesonden om de Bantammers van daer te verdrijven, wijders dat den Mattaram op 't aenwesen der vier booven ontboden strandtheeren hadde geproponeert om met macht van volck naer Bantam te gaen ende deselve te vermeesteren, dat oock soude sijn voortgang genomen hebben ten waere Tommagon Pattij sich hadde verstoudt te seggen, men haer behoorde te verschoonen dewijl gelooffsverwanten waeren ende de verschillen alleen door den gemenen [1]) waeren ontstaen, ende dat hij verseeckert was jae sich selven daervoor verpanden wilde dat den sulthan van Bantam niet anders socht noch trachte dan om sich met fatsoen onder den Sousouhounangh te begeven, gevende voor reden dat dat van des pangorans gesanten, die op Jouanna aen hem waeren gesonden geweest, als van de sijne die op Bantam waeren geweest, genoechsaem verstaen hadde, daerop het dan achtergelaaten was ende soo enelijck als gesecht naer Carovan gesonden om haer daer van daen te drijven ende bij onwillicheijt met gewelt te slaen ende te vangen, neus ende ooren af te snijden, blijvende inmiddels de vordere last aen Tommagon Pattij bevoolen. Dit dan soo sijnde, [sou] tegens 't seggen van hem Pattij strijden, 't welck hij in de brieff met 't Witte paert gesonden hadde geschreven. Den Hollandtsen Javaen Michiel Zeeburch hadde hem voor de waerheijt verclaert dat den Sousouhounang het op Bantam gemunt had, alsoo over haere begaene stoutheijt tegens sijne onderdanen op 't hooghste verstoort was, alsmede hij Sousouhounang noijt last gegeven had om paerden van Batavia te haelen, derhalven nu zijne eijgen volcq ende beste paerdekenners hadde gesonden om een voor hem hier bekomelijck uijt te soecken ende te koopen.

Vorders^r^. 't gewoel der toerustinge van vaertuijgen tegens den Bantammer was daer heel gedaen en gans geen spraeck meer van, zulcx niet wiste wat daervan soude dencken liet staen schrijven.

Den Maccassaerse twistmaeckers Intie Mahomet en Intie Bantam waeren van Japara ter sluijps naer Samarang vertrocken met haer volck, alsoo den gouverneur van Japara haer aen zijn verveelde vermits maer groots opgaven

---

[1]) Hier is waarschijnlijk een woord in de pen gebleven, soms: *vijandt?*

ende geen effect volgden ende met geslooten handen bleven sitten ende 't geschencq, dat aen den Sousouhounang wilden doen, alleen in effect cleene slechte esmarantjes bestont, zulcx daer niet seer aengenaem als vertroude op Samarang mede niet wesen souden.

Soo versochte dat hem van hier een man, die de Javaense tale verstondt, mocht toegesonden werden om hem daer te dienen in 't horen van 't een en ander voorvallende, vermits gants van 't volcq daer zijnde niet conde te weten comen, ende ist hij haer iets vraegt, loopen stracx sonder spreecken wech en houden haer gants schu, vermits de stricte ordre van den gouverneur aldaer gegeven, hoe wel het hem selver vreemt dacht dat met gelt noch belofte niemanden hadden connen crijgen, die hem daerinne hadde willen trouw zijn.

Tot besluijt schreeff mede hoe op Rambang bijnaer wel 2 scheepslading houdwerck laegen ende sach met arentsoogen van hier een schipsruijm tegemoet, en daernevens de voldoeninch van den eijsch per de Gecroonde Liefde gedaen, alsoo van cappitael ontbloot was, vermits veel op leverantie van houd uijtgeseth was en daerboven een à 2 stucken root laecken nevens schrijffstoff etc.

Des avonts met de landwint seijlt van hier met een cleen brieffien van haer Ed. en eenige verversingh voor de Bantamse besettingh 't jacht de Schelvis; 't inhoudt desselffs wert in Batavia's brieffboeck onder dato gevonden.

5^{en} d^{o}. Voormiddagh wert d'heer Gouverneur Generael door den sabander Sijmonssen bekent gemaeckt, hoe de gecommitteerdens van den sulthan van Bantam weder waeren gekoomen in gelijck getal van menschen en prauwen tot onder den Ruijgen hoeck, alwaer daer verbleven om andtwoort te verwachten van de Chinese, die se nu gesonden hadde met een cleen praucken om tselve bekendt te maecken, daer op haer door haer Ed. toegestaen sij dat vrij weder mochten coomen daer d'andere reijs gelegen hadden, te meer den bootschapper seijde dat naerder ordre van den sulthan waeren medebrengende en last hadden om soo veel doenelijck haer Ed. hier contentement te doen.

Tegen den avond comen de voornoemde 6 Bantams vaertuijgen, leggende om de hoeck van de mond van de revier, op de plaetse daer geleegen hadden, waerover den Gouverneur Generael den sabander Simons nevens eenige Maleijers als Javanen daer aen boordt sond met een prauw om te hooren wat last zij hadden ende medebrachten, die tegens den avondt retourneerden rapporteerende dat een brieff van sulthan brachten, daer bij dat den Sulthan genegen bleeff aen d' E. Comp^{ie} alle de Duijtsen ende swarte op Bantam zijnde weder te geven ende met de Comp^{ie} van vreede te handelen, derwegen versochten aen landt te moogen comen. Door den Gouverneur Generael, den Raet beroepen ende 't voorstaende voorgehouden, is goetgevonden de 2 Chinese gesanten met haer gevolgh van 6 à 8 man toe te staen op morgen voor haer Ed. aen 't land sonder geweer te mogen koomen, om alsoo den brieff te leesen als mondelingh te hooren hoe het voorhadden wat van haer gaven, sullen tot dien eijnde

d'heer ontfanger, licentmeester, d'capiteijn der Chinesen ende Maleijers nevens noch eenige van haer op morgen met een groote chaloup aen de Javanen haer prauwen te vaeren ende haer aen landt te brengen.

Alsoo de ses retourschepen zeijlree ende d'ander dagelijckx staen zeijlreedt te comen leggen, soo is mede goetgevonden tegens den 12en deser eenen algemenen biddendach uijt te schrijven om Godt de Heere te bidden de retourvloote doch genadelijck 't sijner tijt behouden en voorspoedig tot de havenen onses Vaderlants te geleijden tot grootmaeckinge sijnes heijligen naems, dienst onses Vaderlants ende troost dergener, die daer in 't besonder aen gelegen zijn.

Soo is mede op 't schriftelijck vertooch van den equipagiemeester ende eenige gecommiteerde schippers van dat het jacht de Conijn tot den minsten dienst meer onbequaem sij, goetgevonden 't selve van zijn zeijl, treijl, schut, want als andere scheepsgereetschappen te laaten ontblooten ende tegens de wal te halen om de leedige romp alsdan aen de meestbiedende te verkoopen.

6en d° sMorgens tijdich soo varen de op gisteren genomineerde gecommitteerdens naer boort van de Bantamse gesanten ende comen tegens acht uijren hier weder binnen 't casteel eenelijck meedebrengende den brieff des sulthans, veroorsaeckt alsoo de Bantamse gesanten in 't aen boort comen hadden bekent gemaeckt, dat de 2 geschooren Chinesen die in de brieff van den sulthan bekendt waeren alleen met een gevolgh van 6 à 8 man was toegestaen nevens den brieff sonder geweer aen landt te moogen koomen, dat zij geweijgert hadden seggende, met haer vieren waeren oock, dat begeerden als gesanten met al haer swite en geweer aen landt te comen ende anders niet, daerop naer lange raethouden onder haer goetgevonden hadden dan des sulthans brieff aen onse gecommitteerdens over te geven ende aen boort antwoordt daerop blijven verwachten. Den brieff, alsdan geopent ende op stondts doen oversetten uijt het Maleijts in Duijts, behielt dese woorden:

Translaet des briefs van den coninck van
Bantam aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.

Desen brieff compt uijt oprechte genegentheijt van Paducka Suri sulthan tot Bantam ende gaet aen Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael, ende andere groote en cleene heeren in 't landt van Batavia, die seer vermaert werden van haeren rijckdom, die oock alle saecken soo te water als te lande wel gouverneren. Nae desen den sabandar en Abdul Gafor ben Paducka Surij sulthan sendende aen den Gouverneur Generael, vermidts den Gouverneur Generael schrijft in zijn brieff, die den sabander en Abdul Gofor hebben medegebracht, dat den Gouverneur Generael genegen was om met Bantham te bevredigen, doch begeert den Gouverneur Generael dat wij alle de Nederlanders, swarten slaaven als Mardijckers, die binnen Bantam zijn, eerst soude restitueeren, daer

is den Paducka Surij sulthan wel genegen, maer Paducka Surij sulthan versoeckt mede aen den Gouverneur Generael alle Bantammers, soo Mardijckers als slaven die noch op Batavia zijn, wederom naer Bantham gelieft te senden, ende als wanneer die van Bantam naer Amboina, Perach ende Oedjongh Salangh quamen te varen gelieft den Gouverneur Generael tselve niet te verbieden, alsoo Paducka Surij sulthan zulcx versoeckt ende streckt oock tot een teken van oprechte vreede ende vrundtschap; als wanneer de saecken aen weder zijden beslooten zullen wesen, soo sullen wij de contracten schriftelijck passeeren ende malcander ter hant stellen opdat de vreede niet en mach verbroocken werden, ende indien de vreede tusschen Paducka Surij sulthan ende den Gouverneur Generael niet beslooten werdt, soo en cunnen wij in geen vrundtschap geraecken.

Geschreven binnen 't casteel Bantham op Maendagh den 28en dagh van de maent Saphar in 't jaer 1068.

't Voornstaende translaet in vergaederinge van India gelesen ende overwoogen, hebben goetgevonden deselve op stont te beantwoorden, te weten dat haer Ed. bij haer vorige schrijvens bleeven persiteren ende, alvoorns conde treden tot bijlegginch der saecke ofte van vreede te hooren spreecken, al de Nederlanderen, Mardijckers, slaven als andersints op Bantam gevangen, wechgeloopen en haer onthoudende zijnde soude moeten overleveren, ende dat alsdan mede haer volck, die hier waeren, haer soude laaten volgen onaengesien met deselve een geheel ander werck was ende dat gedaen sijnde, dat men alsdan van conditien souden spreecken, als alles bij de genomene resolutie ende andtwoorde op gemelte brieff, staende onder dato in generaele brieffboeck als Batavies resolutieboecq perfectelijck ingeschreven naer te beoogen, te vinden zij.

7en do. 'sMorgens met den dach voer den sabander nevens den cappiteijn van de Maleijers ende eenige andere, ende brachten den brieff van haer Ed. op gisteren tot antwoordt geschreven aen de Bantamse vaertuijgen, die op stondt daerop haere anckers lichten ende wederom vertrocken, keerende onse gecommitteerden weder stadwaerts.

Soo comen daertegens alhier omtrent den avondt ter reede geseijlt de fluijt de Pellecaen ende het jacht de Calff van Persia over Zeijlon met een Persis zijdecargo van 220 packen en 154 lasten soudt, ter montuere van f 174534.18.12, boven 635 moten off 43450 ℔ ebbenhout, zijnde prijsgoet, 8 packen sanderdassen van Wingurla, 709 packen Ceijlontsen caneel, 28 mutjens suijvere caneelolij in een groote kelder getrocken, [ten] bedraegen van f 6838.—.10. Wat den directeur Jacob Willemssen bij zijn schrijvens raeckende Comps stand ende negotie als hooffsche saecken in dat rijck is meldende, wert onder dato in 't apart sommier Persies verbael largo verhaeldt ende naer te oogen, alsmede 't gene d'heer gouverneur Adriaen van der Meijden ende den raed van Ceijlon

wegens 's Comp^e staet op dat eijlandt zijn adviserende, onder het apart verbael van gemelte eijlant dat als voornoemt te vinden, van gelijcke mede tgene op Wingurla ende Goa door onse vloot onder commando van d'heer Roothaes, op primo Augusto van hier geseijlt, tot 28^en September passado is voorgevallen ende der Portugeesen stercte en secours in Goa becoomen etc. alles largo uijtgedruijckt nae te leesen.

Op de gegeven authorisatie onser heeren principalen is in Rade van India goetgevonden de possessie van Maurittius eijlandt te verlaaten, de sterckte te slechten ende de besetting in te trecken.

8^en d^o. Naer de middagh compt hier ter rheede ten ancker 't fluijdtscheepje de Waeckende Boeij, medebrengende 's Comp^e hooft deses jaers negotie Niclaes de Voogt met een ladinge bestaende uijt zijde stucxwercken ende 58 cattij muscus voor 't Patria ingecocht, costende incoops aldaer f 110796.16.6, en levert over een schriftelijck rappordt wegens de negotie ende verdere toestandt in dat rijck als onder dato in 't apardt Tonckins verbael largo gevonden wert; brengt mede een brieff van den coninck van Tonckin aen d'E. heer Gouverneur Generael, welcker translaet hier volght.

Translaatbrieff van den coninck van Tonckin
aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.

Den coninck van Tonckin sendt desen brieff aen den heer Gouverneur Generael tot Batavia. Onse landen sijn als een landschap, te weeten Toncqin ende Batavia, omdat wij jaerlijcx wederzijdts vrundelijcke brieven schrijven ende vrundtschap onderhouden, oock met den anderen deurgaens in vreede negotieren. Wij verhoopen het selve hoe langer hoe meer sal toenemen In mijn land valt groote quantiteijt sijde ende den Ed. heer Gouverneur Generael heeft in zijn landt veel geschuts, de stucken van voorleeden jaer bevallen mij uutermaeten wel ende zijn oock seer goet, deselve heb icq laaten probeeren, daeruijt can bespeuren de goede genegentheijt van 'dheer Gouverneur Generael t' onswaerts. overzulcx ben hier neffens aen d'E heer Gouverneur Generael toesendende 800 Tonckinse eck ende noch 3000 bosjens, wegen 100 d^o, rouwe sijde, te samen 900 eck, ijder eck wecht 20 taijlen swaer, ende als wanneer d' scheepen weder herwaerts aencoomen, soo sal den heer Gouverneur Generael mij gelieven toe te senden vijffthien groote ijsere geschuts neffens een ditto van 't voorleden jaer, dat noch resteert, mede gelieve den heer Gouverneur Generael ons toe te laeten coomen eenige roode en blauwe laeckens, Gunees ende andere witte fijne lijwaeten, ter monture van 25 kisten silvers, ende bijaldien den heer Gouverneur Generael dit versoeck ons toestaet, daerdoor sal onse vrundtschap soo lange duijren als de son en maen aen den hemel sullen schijnen.

In vergaderinch van India is goetgevonden de 220 packen Persiaense zijde op gisteren hier aengecoomen als de zijde stuckgoederen op naerde middagh uijt Tonckin aengebracht gesamentlijck over de gereetleggende ses retourscheepen te verdeelen, alsoo de 4 jonghste met de Bengaelse te comene sijde rijckelijck genoech staen versien en gecargeert te werden.

9en d°. Soo compt hier voor de revier ten ancker de vrijcoopman Thijs Pieterssen met 2 joncken uijt Cambodia, gelaaden met rijs en gedroochde visch, van daer meedebrengende van 's Comp^s hooft Sr Hendricq Indijck een brieffken aen haer Ed. gedateert 21 September verleeden, bij dewelcke adviseert 't geene tseedert zijn vertreck van hier en 't aenwesen aldaer in de negotie als hooffsche saecken voorgevallen ende in 't apart verbael van Cambodia onder dato te leesen zij.

Soo compt oock binnen de rivier den vendrigh Pieter Thonissen met een chialoup van Cravans hoecq, medebrengende een cleen brieffken van de schipper op 't jacht Bantam leggende voor de rivier van Bacassi, inhoudende hoe naer dat op den derden snags van deese rheede waeren gezeijlt ende omtrent den middag voor Pacassi waeren gecoomen nevens Boorloijs [1]) vaertuijgen, waervan 4 derselver op stondts nevens den vendrich zijn gezeijlt naer de Japanse spruijt als de andere gaten maer gans geen Bantams vaertuijch off mens vernomen, maer wel 7 vaertuijgen van Cheribon ontmoet, daer van verstaen hadden datter 8000 Javanen van d' Oost over landt naer Bantam gemarcheert waeren, sonder meer als dat het daer dagelicx soo hard woeij dat genoech te doen hadden het voor 2 anckers gaende te houden.

10en d°. Op heeden door den coopman Thomas Nieuwlandt ende cappiteijn Isack Taijloor van 't Engels jacht, genaempt Bantam, aen haer Ed. overgegeven zijnde een protest over aengedaene schaaden, soo voorgeven geleeden hebben doordien haar door den coopman S^r van Voorst verhindert is geworden haere volle peperladinge op Sumatras westcust voor Indrapoura in te nemen, daer in ladinge hadden geleegen ende den peper op leverantie al betaelt, waerop bij haer Ed. in geschrifte bij forme van contraprotest geantwoordt sij als onder dato in 't resoluitieboecq beijde het protest ende andtwoordt te leesen is.

Aen Pieter Willemsen van der Voorn is bij haer Ed. toegestaen 't commando op het retourschip den Achilles voor de camer Rotterdam te voeren ende tot te beter ontsach ende authoriteit gedefereert de coopmans-plaetse met een maendelijkse beloninch van vijffenvijftich gulden.

11en d°. Niets voorgevallen dan eenelijck dat de weduwe van saliger den Suratsen geweesen directeur Hendrick van Gent is toegestaen 30 gulden aen opgelt 'smaentelijcx goet gedaen te werden voor den tijt van 31 maenden, dat gemelte haaren man de directie aldaer bekleet heeft ende niet meer als 150 gulden smaents genooten hadde.

12en d°, zijnde bedendach wiert soo hier binnen 't casteel tusschen de

[1]) Zoo staat in het HS. Misschien te lezen: *Bouillon's* vaertuijgen, vgl. boven.

2 predicatien gebracht een groote caijman, die met een werpneth hier onder de stadts wal in de gracht bij de rivier aen tholhuijs gevangen was.

sNaemiddaege compt hier ter rheede geseijlt 't jacht den Drommedaris comende van Siam met een lading sapanhoudt tot ballast ende coopmanschappen voor 't Patria, ter monture van 11325.3.12 over 3553 picol sapanhoudt. Wat het opperhooft en den raet van daer aen haer Ed. is adviserende wordt onder dato in 't apardt Siams verbael gevonden ende naer te sien, hebbende in passanto de besettinge van Bantam aen geweest, van waer een cleen letterken van den commanderende schipper Bol medebracht, dienende eenelijck ter geleijde van de memorie der buijtcleeden bij hem verdeelt.

Soo compt meede ter rheede gezeijlt 't jachie de Schelvis van Bantams besetting, medebrengende een brieff van schipper Bol gedateert in 't schip de Gecroonde Lieffde 9^en^ deser leggende voor Bantam, inhoudende hoe met gemelte jacht haer Ed. alhier was toesendende 9 stucx veroverde Bantamse vaertuijgen op verscheijden tijden door de chialoupen becoomen, onder anderen tseedert zijn jonghste schrijvens van den 24^en^ November dese volgende als: op den 26^en^ derselver een tingang met weinich witte rijs ende chiri, den 29^en^ ditto omtrent den hoeck van St Nicolaesbaeij een packeleijsprauw gelaaden met 1000 oude clappussen ende 300 pond peper, dat nu mede sondt, den 30^en^ daeraen twee visscherspraauwen ende haere netten die mede was sendende, den 3^en^ December vernamen 5 vaertuijgen, die in een spruijt achter St Niclaesbaeij liepen, daer op 2 vaertuijgen volghden maer wierden door deselve met 5 à 6 gequeste affgewesen doch sonder pericul van 't lijf, waerop des daeghs daeraen met 2 chialoupen, ijder met 3 steenstuckjens versien, andermael in de spruijt gevaeren ende eenige Javanen ter neder geveldt ende vooral op vlucht gedreven ende soo de 5 prauwen aen boort gebracht, die met groene adab geladen waeren, die over boort in zee lieten smijten.

Soo sondt mede 5 stucx Chinesen ende 2 swarten, die op den 2^en^, 6^en^ ende 8^en^ deser van Bantam waeren comen overloopen, wisten sonderlings niet te seggen als eenelijck dat daer de swarten, op Batavia thuijs horende, wierden opgeschreven ende datter eenige prauwen andermael naer Batavia met gesanten om vrede te maecken waeren gesonden. Tot besluijdt versochte dat 't volcq van de Lieffde en Postillion met goede maenden tot decking van haere naeckheijt als andere benodichtheden mochten versorght worden, alsmede dat volgens catalogussen voor de schepen de Gecroonde Lieffde, Campen ende Postillion de geëijste medicamenten mochte toegesonden werden.

Den inventaris der veroverde cleeden, op gisteren gemelt, hielt 't naervolgende in: 2 stucken Gunees lijnwaet, 1 d^o^ salempoeris, 7 p^s^ cain goelangs, 1 p^s^ roode betthilles, 1 d^o^ tape sarasse fotassen, 9 tapi chindis, 10 p^s^ smalle chitsen ende 5 d^o^ kanekans, die onder de offecieren ende 't volcq als voor dato geschreven op haer Ed. approbatie hadde verdeelt.

Op de naermiddagh geschiede in de Jonckerstraet een neerlach, door eenen Frans Pietersen Doncker van Gent, vrijman, aen een matroos Sander Swaen van Westerwijns begaen, daerover op stondts gevangen geset wiert, sijnde beschoncken doch seer moetwillingh ende voorbedachtelijck geschiet, daerover eerstdaegs zijn rechtvaerdige straffe sal moeten draagen.

13en do. Omtrent den middagh kompt hier behouden uijt de Maes over de Caeb de Goede Hoope gezeijlt 't schip Nieuw Rotterdam, uijtgeloopen den 19en April verleeden met 319 zielen bestaende uijt 210 zeevaerende, 98 militairen, 4 vrouwen ende 4 kinderen, waervan op de reijse een soldaet, 4 seevaarende ende een kindt sij gestorven, item 3 soldaaten en 2 timmerluijden aen de Cabo overgegeven ende aen 't schip Nieuw Enchuijsen 31 zevaerende ende 45 soldaeten, zulcx hier noch aenbrengt met een vrouwspersoon aen de Cabo opgecregen 232 sielen, als 173 varende, 51 soldaten, 5 vrouwspersoonen ende 3 kinderen, altsamen wel te passe. Met gemelte schip bekoomen oock een briefken van den Commandeur Riebeeck aen de Cabo, welckers copie hiernevens zenden.

d'Heer Cunees, Raet ordinaris van India ende gecooren hooft en commandeur over deses jaers Vaderlantse retourvlooth, wert in Raade van India verstaen als commissaris tot visite van de Cabo te gebruijcken ende zijn E. daertoe commissie en instructie te verleenen. Soo is in Raade mede goetgevonden d'heer advocaet fiscael van India aen te seggen, dat zal vermoogen t' allen tijden ter generaele comptoire comen om te sien en verneemen naer de wisselen, die daer versocht werden over getelde penningen, in 's Comps cassa gedaen, om aen haer selven off haere volmachtigde in Patria betaelt te werden, om bijaldien iets op tselve heeft te seggen, die te doen beslaen en tegens de telders van dien te procederen ende handelen nae eijsch van saecken.

Den coopman Pieter Moerbeecq weder in zijn qualité hersteldt ende 't commando op den Hector gedefereert boven den schipper met sijn oude gagie van 65 gulden ter maendt geduijrende de reijse.

Tegens den avondt comen hier omtrendt de rheede zeijlen 't jacht de Windhondt ende de fluijt de Witte Valck, comende in compagnie van de fluijt de Patientie (die naer drie dagen waeren in zee geweest uijt gesicht verlooren hadden) uijt Bengalen, medebrengende 544 balen rouwe zijde, 497579 ℔ salpeter, 25 ℔ muscus, 131 packen gesorteerde doecken ende 6 do met gestickte deeckens, te samen ter montura van f 428499.12.15. Wat den heer directeur Sterthemius ende den raet is schrijvende wert in 't apart Bengaels verbael onder dato gevonden.

14en do. Van de middagh geeft d'heer Gouverneur Generael aen d'heer Cunees als d'verdere vertreckende persoonen, coopluijden, schippers als andere gequalificeerde de foij maeltijt, daertoe genodicht sijnde, boven d'heeren Raden ende haere vrouwen, de voornaemste ende gequalificeerste Comps dienaren ende burgerofficieren op Batavia tot een getal van omtrendt de 80 persoonen, die

altesamen met cost en dranck naer ouder gewoonte heerlijck wierden onthaelt.

Voormiddaghs comen de opperhoofden van de jachten Hercules ende Bloemendael als de Wachter aen landt, medebrengende de papieren door den gouverneur Coujet van Taijovan met gemelte bodems aen haer Ed. gecarteert in dato 19en November, welckers inhoude bij 't sommier apart Taijovans gehouden verbael onder dato deses largo can naergeoocht werden, ende compt met gemelte bodems hier een cargasoen bestaende uijt Formosaensche poeijersuijckeren, Japans staeffcooper ende 70 duijsent gulden aen Chinees ongemunt silver ter monture van f 248246.11.15.

Met voorschreven jacht den Hercules compt den E. Zaccharias Waegenaer deses jaers geweesen opperhooft over 's Compe negotie ende verderen bedrijff in 't rijck van Jappan, overleverende aen haer Ed. een schriftelijck rappordt wegens sijnne verrichtinge ende toestand in Japan, waervan het sommier te vinden is in 't apart Japans verbael onder dato deser ingetrocken.

15en do. Niets noterens voorgevallen als dat seer sterck sijn doende met de Vaderlantsche scheepen haere resterende provisien te versorgen ende affscheepen, alsoo op heeden van de rheede affgedreven zijn.

16en do. Naer de middachpredicatie van de sabbath begonden haer Ed. den patriasen brief te leesen ende te collationeren.

17en do. Haer Ed. de generaele brieven geleesen ende geteeckent hebbende ende de verdere nevensgaende pampieren alle vaerdich sijnde, soo is in vergadering goetgevonden in des Heeren naeme op morgen vroech de eerste 6 retourscheepen, als de Perel en Malacca voor de camer van Amsterdam, Orangie voor de camer van Zeelandt, den Hector voor Delft, den Achilles voor Rotterdam ende de Gecroonde Leeuw voor de camer Enchuijsen, onder 't commando van den E. heer ordinarij Raet van India Joan Cunees affscheijt te geven om naer de havenen onses lieven Vaderlants te vertrecken.

Soo is mede goetgevonden door haer gemelte Ed. dat daernevens, tot de monsterinch ende visiten van den advocaet fiscael en gecommiteerdens, 't jacht Kouckercken ende 't jacht de Calff tot geleijde gemelter scheepen tot aen Sundas begindt zullen medegaen, nevens den vendrich Pieter Thonisse ende eenich cleen oorlooghsvaertuijgh.

In vergaderinge van India is mede goetgevonden aengesien d'E. heer Joan Cunees stondt om te vertrecken ende d'E. heer Cornelis Caesaer alhier was comen t'overlijden, beijde Raden van India, waeraen 't ordinaris getall van ses Raaden van India (geordonneert om nevens d'heer Gouverneur Generael het groot werck van de Nederlandschen stant in dese Osterse quartieren te gouverneren) quam te ontbreecken, die vacante plaetsen weder te doen versien door d'E. heer extraordinarie Raaden van India Rijckloff van Goens ende Pr Serthemius, derhalven gemelte heeren met d'eerste occasie van daer herwaerts t'ontbieden om, soo tijdich als het den dienst der E. Compie ende den tijt toelaten sal, hier

ten eijnde geroert op te comen, ende sal 't generale werck onderwijlen door haer aenwesende Ed. versorght ende waergenomen werden.

18en d°. sMorgens vroegh d'heeren ordinarie Raaden van India nevens haere gemalinnen als verdere gequalificeerde persoonen, soo in 't politijck als eclesiaticq, ten huijse van d'Ed. heer Gouverneur Generael op 't affscheijt nemen van d'heer Joan Cunees gecoomen ende voor den quaeden lucht een weijnich den mond gebooden hebbende, naemen d'E heer Cunees ende den ontfanger Rutgers als commandeur ende vice-commandeur naer 't Patria haer affscheijt nevens derselver huijsvrouwen om naer boort te vaeren, en wiert gemelte heer Cunees door den Gouverneur Generael ende Raaden van India ende veel gevolghs uijtgeleijt tot aen de scheepen, ende wanneer buijten de wooninge van zijn E. quaemen stonden de soldaeten deses casteels en guarnesoen op 't pleijn in 2 rijen gedeelt, waer gemelte heeren midden doorgaende ende die gepasseert sijnde drie cherses met musquetieren gedaen werden, ende op de twee eerste chiersies een groff canonschoot van de punten des casteels gedaen ende op de derde chergie drie canonschooten, waerop in de praeuwen sittende naer boordt voeren, alwaer d'heer Cuneus door haer meergemelte Ed. aen 't schip de Peerl den volcke voorgestelt, zijn commissie voorgelesen ende gauthoriseert wiert, waerop haer Ed. ende verdre vertreckende gebiedende officieren alle door den commandeur in de caijuit met cost en dranck onthaeldt heeft, waerop des naermiddags weder gesamentlijck naer landt voeren, waer haer Ed. behouden quaemen.

In den avondt quam een frisse windt uijt het land doorblaesen, waerop de retourscheepen ende geleijders voorngenoemt, om geen wint als men secht [1]) over te geven, d'anckers deden lichten, lieten de vellen bijvallen ende zeijl maeckten. d'Heere wilse vorders voorspoedigh geleijden ende ijder derselver tot haeren gedistineerde havenen voorspoedich ende behouden aenbrengen.

19en d°. sMorgens bevonden door 't aenbreken des daegs de retourscheepen, op gisteren avondt tzeijl gegaen, al buijten 't gesicht ende de eijlanden voor Batavia leggende waeren van den nacht geseijlt.

Des voormiddaegs soo quaemen hier mede ter rheede geseijlt de galjoots Groenen Molen ende Emeloort, comende adroicture uijt Taijovan, medebrengende boven haer cargo, bestaende in coper ende suijcker ter montuere van f 46108.4.14 incoops, schrijvens van den gouverneur Coujett ende den raedt van Formosa, waerin nader zijn adviserende aen haer Ed. den toestandt sgemelten eijlandts als bij apart sommier verbael daervan gehouden onder dato naer te oogen en te vinden sij.

Des avondts in de vergaderinch van India wiert goetgevonden 't jacht Bantam voor de Cabo aen te leggen, om daermede den eijsch van daer voor haer als ten vervolgh des slavenhandels te senden ende, van daer retournerende over Mauritius-eijlandt te koomen ende besetting te lichten ende tsamen herwaerts te brengen.

Op 't rapport van d' heer Raet Nicolaes Verburg, dat de gecommitteerde

[1]) Het HS. heeft: *slecht*.

m^r werckbaesen alle verclaeren met seer groote sorge van groote ongelucken het niet mogelijck zij de woninge in 't viercandt voor de ontfanger geordonneert connen bewoondt worden, soo is in Rade goetgevonden, aengesien 't groot huijs van de Comp^ie op timmerwerff ledig staet, d'E. heer ontfanger Croon daer bij provisie in te laaten trecken.

20^en d^o. 'sNamiddaghs compt binnen 't casteel den vendrich Pieter Thonissen met een oorloghschaloup van de Vaderlantsche scheepen medebrengende een brieffken van d'E. Cunees, waerbij haer Ed. bekendt maeckt hoe een mijl bewesten den Menseeter waeren zeijlende, verhoopen die noch van avondt in St Nicolaesbaij voorbij Bantam te brengen soo de windt soo wilde blijven als haer doen vertoonde. Verders schreeff hoe alles op de scheepen claer ende het in de wech leggende opgeruijmt ende claere scheepen gemaeckt waeren, hebbende het randtsoengelt etc. op heden beginnen uijt te geven, ende wisten over de scheepen tot heeden niets dat haer in 't minste iets quam te ontbreecken, waerover opt hoogsten aen haer Ed. voor haare soo goede sorge danckbaer bleeff. Belangende haere toestandt was nevens al het volck tot het vee incluijs alle in goeden standt. Verders soodrae ten ancker in St Nicolaesbaij soude gekoomen wesen, soo soude een zeijnbrieff doen beraamen ende over de scheepen uijtgeven. Onderwijlen soude d'heer fiscael en gecommiteerdens tot de visite ende monsteringh, daer alles toe claer lach, verwachten. Aengaende het besluijt in Raade van India genoomen, op het versoeck door zijn E. ende de vertreckende schippers voor den gecondemneerden en gebannen schipper van Nes gedaen, wat uijt gevallen: naer zijn gevoelen alsoo bekendt die misdaet te groot ende van te swaeren gevolge te zijn, sulcx ten hooghsten vereijste een exemplaere straffe daer over en tegen werde gestatueert. Tot besluijt blijft zijn E. ende zijn Ed. huijsvrouwe en suster aen mevrouw generael verschult en danckbaer voor 't op heden morgen naergesonden ende becomene cleenicheden van landt, tot ververstinge dienende, daermede 't schrijvens besloot.

21^en d^o. In vergadering van India is goetgevonden soo ten aensien van de Chinesen toch- en wacht-vrijheijt als andere voordelen, die hier in de stat als in 't land nevens den Nederlanderen sijn treckende, d'selve wederom op een reael maentlijck hooftgelt te stellen, ende om wech te nemen het Chinees odieus jagen door de soldaeten maentelijck sal 't selve nu voor 12 maenden bij provisie aen de meestbiedende verpacht werden.

Den cranckbesoecker Guiljaem van der Maerssen tot binnenvader ende schaffmeester in 't weeshuijs op te draagen ende [naer] gehouden communicatie van de diaconie als den kerkenrade gestelt.

De galliots Waeckende Boeij ende Emeloort naer de Zuijtkust te senden om te soecken nae de zielen, aldaer gebleven in 't verongelucken van 't jacht de Vergulde Draeck, ende met eenen naer geseijde Draeck off misschien noch iemanden gevonden ende eenich gelt off goet geberght werden.

Is mede geresumeert en geleesen het schriftelijck proces ende gevelde vonnisse ten lasten van Frans Pieterse Doncker, burger alhier, over begaende moordadige manslach aen een matroos genaemt Sander, bij heeren scheepenen op den eijsch van d'heer balliou ende op onsen approbatie uijtgesproocken ende gevelt, is tselve gewijsde wel ende recht naer luijt des goddelijcken ende wereltlijcken wets bevonden geweesen te sijn, dierhalven soo 't lach g'approbeert ende die van de [ge]rechte geauthorisseert om met d'executie voort te vaeren als bij 't resolutieboeck onder dato largo naer te sien.

22en do. Niets voorgevallen, eenelijck vermidts het bequaem en handsaem [1]) weer gaet het laaden der 4 jonghste retourscheepen sterck voort.

23en do. Retourneert hier weder uijt Sundas straet tjacht Kouckercken met den heer fiscael ende gecommitteerdens, die daerop noch voor de middagh-predicatie bij zijn Ed. comen rapporteren hoe de ses retourscheepen hadden gevisiteert, ende gemonstert hebbende in de visiten niets gevonden ende in 't monsteren eenich volcq meerder als 't geordonneerde getal, daerop deselve hadden willen afflichten, maer segt de schippers protesteerden dat de scheepen, doordien veele sieck, verlemt, versoopen ende ongesont waeren, niet verseekert conden vaeren, waerop deselve gelaten waren.

Naer de predicatie soo comt binnen 't casteel den Chienesen coopman Diecqua ende verthoondt aen d'heer Gouverneur Generael hoe met [een] cleen praeutien soo op stondts een brieffien van den sabander van Bantam hadde becoomen, waerbij den selven (als bij den brieff was verthoouende) hem aengeschreven had hoe den Bantamsen vorst hem nevens eenige andere nu tot 2 malen op Batavia hadde gesonden om van vrede te handelen, ende nu daerop uijtgestelt dat den sulthan alvoorns alle de Nederlanderen en swarten op Batavia souden senden, soo hadde den sulthan hem uijt sijnen naem gelast te schrijven, soo d'heer Gouverneur Generael ende de Raaden van Indie tevreeden waeren met dat eerst alle de Nederlanderen sondt nevens sijne gesanten om alsdan van verder vreede te handelen, dat daertoe heel genegen was ende andtwoort verwachten. Door sijn gemelte Ed. daerop den Raet beroepen ende overslagh gemaeckt, is goetgevonden den Chinees Giecqua te qualificeeren te schrijven in andtwoorde, dat goetgevonden hebben in vergadering van India desselffs versouck van de Nederlanderen alleen alvoorens van vreede te handelen sullen overleeveren den sulthan toe te staen, midts dat niemandt, het zij hoe 't wil genaemt, daeruijt achter compt te blijven, welck andtwoort den Chinees aengedient ende in den brieff in 't Maleijts overgeseth ingeschreven wiert; noch van den avond geschreven maer alsoo te laet was vertrocken eerstdaeghs daeraen.

24en do Soo wert op 't voordraagen van d'heer Gouverneur Generael, dat den nachoda ende de brieffbrengers van de Succadaense vorst gereet waeren te

[1]) Het HS. heeft: *handslach.*

vertrecken ende een letterken in andwoorde aen haeren heer versoeckende, soo is goetgevonden derselvers schrijvens door sijn Ed. cortelijck te beantwoorden ende voor de rouwe diamantjes in wedergeschenck te zenden 2 snaphaens ende 3 musquetroers als twee cromme lemmerhouwers, alles breeder bij 't brieffboecq onder dato, daer ingeschreven staet, largo naer te oogen.

25en d°. sMorgens zijnde Carsdach soo compt den stalmeester binnen 't casteel, d'heer Gouverneur bekendt maeckende hoe op van nacht wel omtrendt 30 stucx paerden, zijnde meest Persische ende van de beste van de stal, waeren sieckelijck gewerden ende begonden heel dick te swellen, soodat niet wist off wel eenich vergift in 't gras mochte geweest hebben ofte andersints vergeven zijn.

Des naermiddaeghs omtrent het vallen van den avondt waeren al elff paerden gestorven, daervan eenige op stondts geopent, vindende gans geen beschadiginge in de maegh noch gedarmte als alleen 't gedarmte seer groot en dijck opgeswollen en, wanneer met een naelt of anders geopendt wert, compt niet als windt uijt ende crimpen tot haer ordinarij dicte weder in, sonder als gesecht iets daeraen off in te vinden. Staen de siecke paerden op stall en eeten, doch connende geen loosinge becomen wat men haer daertoe geordonneert ende gebruijckt heeft, ende vallen soo neder en sterven.

d'Heer Generael wiert gerapporteert dat omtrent den hoeck van Bantam 6 prauwen vernoomen wierden, zulcx presumeerden het die prauwen van Bantham wellicht weder mochten weesen.

26en d°. 's Morgens comen hier weder voor de revier de gesanten van Bantham met 6 prauwen ten ancker, waerop den licentmeester door zijn Ed. ordre derwaerts met een chialoup vaert om te hooren wat nu voorgeven ende haer aenbrengen sij, daer op den sabandaer sich herwaerts vervoecht ende keert weder, rapporteerende hoe sij een brieff van den sulthan van Bantam aen haer Ed. waeren brengende nevens elff Nederlanderen bij haer geduirende den oorloogh becoomen, daerop hij sabandaer haer hadde gevraecht offer op Bantam geen meer Nederlanderen en waeren, hadden geandtwoordt datter noch 6 Hollanders ende 3 Portugeesen waeren, zijnde persoonen die tot haer selffs overgecomen waeren door eenigh ongeluck als anders haer overgecoomen, waervan eenen zijnde een tamboer besneeden was, daerop haer gedient waerom niet alle medegebracht hadden volgens het schrijvens van d'heer Gouverneur Generael, hadden tot antwoordt gegeven dat voor den ontfanck derselver al van Bantam waeren geweest en van dat schrijvens niet en wisten, daerop hem sabander de geseijde elff Hollanderen overgegeven wierden, ende versochten dat nu, volgens gedaene belotte van haer Ed., persoonelijck den brieff van den sulthan mochten overleveren ende in gespreck van vrede koomen, waerop d'E. heer Generael de gebrachte elff gevangenen van Bantam weergecoomen ondervraegden: waer en hoe gevangen waeren genoomen als hoeveel Hollanderen noch daer verbleven waeren als verders den toestand in Bantam, daerop weijnigh buijten haer gevangenneminge

af wisten te berichten, doordien daer cort gehouden ende wel waeren bewaert geweest, daerop ordonneert zij in de Javaense corps du garde haer souden blijven verhouden tot naerder ordre.

Daerop naermiddagh den Raet vergadert zijnde ende daerin 't voorstaende voorgebracht, is bij haer Ed. goetgevonden ende gearresteert de gesanten met den brieff van den sulthan van Bantam op morgen vroegh door d'heer ontfanger, sabander, capiteijn van de Maleijers Intien Ides ende den Chinees Giecqua met een van Comp[s] groote roeijchialoupen van boort binnen 't casteel te haelen ende voor d'heer directeur generael ende Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn in de groote vergadersael ter audientie ende overleeveringe van de brieff te brengen, mits dat de vier geleijde gesanten ider niet meer als met een gevolgh van 2 off ten meesten drie persoonen moogen koomen en daerbij in 't viercandt off wel in de prauw daermeede herwaerts aen landt sullen koomen, haer geweer te moeten laeten verblijven.

Onderwillen compt hier meede ter rheede van Pallacatta ende Masulipatan geseijlt 't jacht 't Zeepaert met een ladinge ter monture van f 353131.7.10, bestaende ten principaelen uijt 184 baelen indigo ende 1090 packen gesorteerde doecken, waervan 222 packen Gunees linnen en 26 d[o] gestickte deeckens gescheept sijnde in de galjoots Groot Taijoan ende Nachtglas over Zeijlon comende ende daer ongetaxeert op zijnde, neffens 2 brieven d'een van d'heer gouverneur Pith ende d'andere van de opperhoofden van Masulipatnam. Wat gemelte haer Ed. raeckende 's Comp[s] negotie, staet en hoofsche saecken daerbij zijn adviseerende wert in 't Cust apart sommier verbael onder dato gevonden, largo te beoogen.

27[en] d[o]. Des voormiddaegs quamen binnen 't casteel de gecommitteerden op gisteren genomineert nevens de Bantamse gesanten en den brieff des sulthans, staende de soldaten met haer geweer in 't casteel voor de hooftwacht in twee rijen verdeelt sonder meer, en quaemen in de groote zael ter audientie voor d'heer Carel Hartsinck ende Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn, die nae weder zijts groete den brieff overgeven daerop naer eenige particuliere vraagen en onthaelinge van sirij pinangh als dranck van wel jongst niet nuttigden [1]), affscheijt bequaamen om te moogen vertrecken ende haer toegestaen was om van middagh tot den Chinees Giecqua te gaen eten, dewelcke zulcx specialijck versocht hadde ende hem toegestaen wiert, ende souden inwijlen den brieff aen d'heer Gouverneur Generael overgeven ende laaten translateeren, sullen haerluijden noch van avondt of ten jonghsten morgen met den dagh daerop andtwoorde doen hebben, om te mogen vertrecken.

Den Raet vergadert zijnde is mede in deselve geleesen het translaat geschrift des sulthans van Bantam ende van inhoudende bevonden als volght:

[1]) De tekst is hier blijkbaar door den copiist zeer bedorven. Waarschijnlijk heeft er in het oorspronkelijke gestaan: *als dranck van welkomst iets nuttigden* enz.

Brief van den sulthan van Bantam aen d'heer Gouverneur Generael ende Raaden van India uijt Malijts in Duijts overgeseth.

Desen brieff van een oprecht en ongeveijnst inhoud compt van Paducka Siri sulthan van Bantam aen Joan Maetsuijcker Gouverneur Generael ende alle de regenten die binnen de stadt Batavia sijn groot ende cleen, dewelcke seer vermaert is en wijt berucht van wegen voorsichticheijt in 't bestier van alle moeijelijcke saecken ende voorsiet alle gevaeren.

Nae desen soo coomen den sabandar Abdul Gafor door last van Paducka Siri sulthan aen den Gouverneur Generael om weder te brengen alle de Hollanders die binnen Bantam sijn, wandt den Paducqa Siri sulthan in deser vougen een wisse vreedehandelinch wil maecken in Bantam en Batavia, derhalven soo send Paducka Siri sulthan wederom alle de Hollanders die binnen Bantam zijn, opdat dese saecke in deser wijse sij een teecken van vreede ende een vast accoort, ende wilt hij dat de Gouverneur Generael mede wederom geve die van Bantam dewelcke binnen Batavia zijn, opdat dese saecke alsoo sij een teken van vaste vrede ende een goet accoordt.

Geschreven in 't casteel Bantam op Maendagh den 19en dach van de 3 maent ofte Ravillewal het 1068 jaer naer de vlucht van onsen propheet Mahammet over wien sij vreede.

Welcke translaet in Raade van India geleesen ende overwoogen, soo hebben goetgevonden simpelijck te beantwoorden dat haer Ed. nu hadden gespeurdt den sulthan nu oprechtelijck waer [1]) toe mede wel genegen waeren ende soo wanneer den sulthan de resteerende Nederlanderen mede sont op Batavia, dat men alsdan van vreede souden handelen volgens 't gewisselde schrijvens ende beijdersijts inwilging als onder dato deser in 't uijtgaende Batavias generael briefboeck, daer den antwoort ingeschreven staet, can naergeleesen ende gevonde worden.

28en d°. sMorgens vroegh voer den sabandar met het translaat brieffjen van zijn Ed. aen den sulthan van Bantam naer desselfs gesanten prauwen om te overhandigen, waerop noch vroegh tijts haer anckers lichten ende naer Bantam vertrocken.

Den Maleijer Intien Idop als den Chinesen coopman Giecqua verhaelde ider apart aen sijn Ed. hoe van een van de suite der Bantammers hadden gehoort, die 't hem hadde laeten ontvallen, dat die van de Oost ende die van Bantam malcanderen in 't geberchte hadden gerescontreert ende dat die van Bantam 't merendeel de neerlage hadden becomen, waerop hij Giecqua het den sabandar ende eerste gesand gevraecht hadde watter van was, die het

---

[1]) Hierachter schijnt in de pen te zijn gebleven: *genegen tot vreede, waar* of iets dergelijks.

ontmoeten derselver parthien in 't geberchte confirmeerdt, maer dat des Matarams volcq waeren gestuth geworden ende geslaagen, maer hij verstondt naderhandt en vertroude vastelijck dat de Bantamse partie waeren geslaagen geworden, waeruijt het dan niet vreemt sij dat zij den vreede hier soo heftich schijnen aen te binden, twelck de E. Comp[ie] tot goede te bedingen conditien sal vordelijck sijn ende haer in het toekomende wat omsichtiger doen werden.

In vergaderinge van India is met voorgaende advis van den kerkenraade goet gevonden D. Barnard Brocbronck naer Amboina te beroepen, waer vertrouwt wert eenigen ende de besten dienst te sullen connen doen.

Soo compt hier uijt Sundas engte weder te keeren 't jacht het Calff, medebrengende van d'heer Cunaeus een brieff in dato 24 deser, die den schipper verclaerde van zijn E. den 26[en] becomen hadde, zijnde de retourscheepen des morgens zeijlende met een frische coelte ende harde uijtgaende stroom buijten Crakatouw, welck eijland bevonden dat des middags hebbende noch wind en stroom al voorn wel ses mijlen achter haer hadde leggen, sulcx dien dagh goet tijdt met lijeff buijten de Prince-eijlanden in ruijm zee geraeckt sijn. d'Heere wil haer verder bewaeren.

Den inhoudt des brieffs van d'heer Cuneus aen haer Ed. geschreven bevatte desen inhoudt, hoe 'tseedert den 18[en] passato, naerdat haer Ed. waeren van boort vertrocken, met seer ongemeen handsaem weder doch niet soo door de wind als wel met een extraordinarij uijtloopende stroom van de eijlanden Amsterdam en Middelburg aff tot op heeden, sijnde den 26[en] deser, Cracatou waeren gepasseert, hebbende de opening van de ruijme zee nu voor haer met hoop dien nacht noch buijten te geraecken, 't welcq wanneer ende hoedanich te geschieden sich gedroeg aen 't rapport van den schipper van 't Calff, daermede een brieff was sendende ende afscheijt genoomen had, waeren op een hoop noch bij den anderen except den Hector, die wat achterlijck was ende apparent al veeltijts wat verdrietich wachten veroorsaecken soude, doch voor d'andere scheepen alsdan sooveel te mackelijcker.

Op den 21[en] verleeden was bij den breeden raet een zeijnbrieff voor de vloot beraemt ende uijtgedeelt, tot noch was niemande van de schippers opperhoofden die van 't minste gebreck claegden, oock die een leegh watervadt hadden. Op 22[en] derselver was het dagelijcx touw door de dijning der zee gebroocken, dat bevonden wert heel verbroeijt te sijn zulcx niet te wenschen was off 't waere in sulcke occasie verlooren om, bij andere gelegentheijt daerop vertrouwt hebbende, in geen grooter ongelegentheijt te geraecken.

Belangende de monstering gedroech aen 't rapporten van d'heer fiscael ende gecommitteerde, wat sijn E. schip belangende, soude wel 20 man hebben connen missen, ende waeren de andere scheepen naer advenant mede versien, sulcx, soo eenige troubelen omtrendt de Europische cust mocht zijn ontstaen, haer voor een aensienelijke macht bestand ende weerbaer vonden. De Heere

woude haer verders gesond spaeren, waertoe haer van alle refraichementen genoechsaem versien vonden, ende hoopte door dit handsaem weder de te volgene scheepen in corten souden reet zijn ende den anderen tijdich mochten ontmoeten, dat Godt de Heere wilde geven, om alsoo gecombineert met het costelijck schip Aernhem ende 't Slodt van Honingh de havenen des lieven Vaderlandts te mogen bereijcken, waermede naer groete en dagtekeningh van 26^en^ deser in 't schip de Peerl zeijlende tusschen Cracatou ende de Prince-eijlanden besloot.

Soo quam hier mede ter rheede uijt Bantamse besetting zeijlen 't galjoot Chiarloos met een brieffjen van den commanderende schipper Jan Bol, geschreven in de Gecroonde Liefde den 27^en^ deser voor Bantam, dienende eenelijck tot geleijde van 2 verloopen swarten van Bantam, ende haelden altemet een canoeij van onder de wal die tot brandthout gebruijckten, ende waeren den 22^en^ deser voorbij de besettinge gepasseert de thuijsvaerders, ende den 25^en^ van buijten nae Batavia tenderende 't Zeepaert van Cormandels cust comende, den 27^en^ daeraen quam 't jacht 't Calff, dat versochte aen den schipper wat mocht blijven leggen om eenige ledige watervaaten mede te neemen, die geantwoort hadde daer geen ordre toe had ende vertrocken was, derhalven genootsaeckt geworden gemelte galjoot met de ledige vaeten op te stieren, alsmede omdat in de besettinge t' eenemael van victualie ontbloot waeren, soo hadden oock in geen 3 weecken randsoen aracq konnen geven, waerover versocht seer reverentelijck, dat bij haer Ed. alhier in tijt in mochte werden versien als in de goede maenden voor 't volcq ende geëijste medicamenten, waermede desselfs schrijvens was besluijtende.

Soo compt den stalmeester van 's Comp^s^ paerdestal op van avond binnen 't casteel, rapporteerend datter tusschen van daegh ende Kersdagh 20 paerden op stal gestorven waeren, sonder tot noch te weeten waeruijt ontstaen sij soo haestiche sieckte en sterfte.

29^en^ ende 30^en^. Is niet noterens voorgevallen dan dat alle dage seer schoon weder blijfft, waerdoor het laden der scheepen van de jonghste besendinge seer advanceert en met lieff in corten d' eerste vloot te volgen staen.

31^en^ d^o^. 's Avonts naer 't ordienarij avondgebed comen de 2 schippers van de galjooten Waeckende Boij ende Emeloort binnen 't casteel, en werden haer bij den Gouverneur Generael ende Raaden van India ider een instructie ende eenige bijgaende papieren ter handt gestelt ende volcoomen affscheijt gegeven, alsoo seijlreet sijn leggende om te nacht off morgen vroegh haere gedestineerde reijse nae de westcust tot opsoeken van 't volcq en verongeluckt wracq den Vergulden draeck in conformite van gemelte instructie in Godes naeme t' onderstaen. de Heere wil haer behouden reijse geven ter verlossinge der genoemde sielen, soo daer noch eenige in 't leven mochte gevonden werden.

In dese maent December sijn hier 74 inlandtse handelvaertuijgen aengekoomen ende seven vlotten met beesten, tsamen gemandt met 518 coppen,

ende hebben hier ter vente gepresenteert ende aen de merckt gebracht dese naervolgende coopmanschappen:

94	lasten	rijs,
3	d°	padie,
9	d°	boonties,
2	d°	sago,
1	d°	sout,
966	picol	peeper,
809	d°	swarte suijcker,
190	d°	witte suijcker,
3	d°	kaje lacke,
14	d°	hartevlees,
10	d°	cattoen,
3	d°	thin,
26	d°	Javaense tabacq,
54	stucx	buffels,
96	d°	coebeesten,
9	d°	calveren,
8	d°	harten,
28	d°	bocken,
25	d°	gansen,
650	d°	eenden en hoenders,
400	d°	jati balckjes,
200	d°	jati plancken,
2500	d°	cadjangs,
3950	d°	oude clappussen,
45000	d°	oude pinangh,
5300	d°	gedroghde visch,
8900	d°	gesoute visch,
1500	d°	coockpotten,
2250	bossen	padi,
3400	d°	suijcker,
2500	d°	loock en ajuijn,
2800	d°	tambrinde,
400	sacken	capock,
60	potten	clappus olij.

Waerjegens van hier in genoemde maent mede weder vertrocken sijn, meest naer de oost, 91 Inlantse handelvaertuijgen, ende hebben van hier mede wegh gesleept ende behoorlijck vertholt volgens de rolle van den ontfanger dese naergenoemde doecken, comptanten etc.

16117	realen	aen	gesorteerde cleeden,
75	d°	aen	comptanten,
760	d°	aen	rijs, boonties, padi,
335	d°	aen	suijcker,
115	d°	aen	arack,
401	d°	aen	goudtdraet,
83	d°	aen	porseleijn,
185	d°	aen	isere pannen,
520	d°	aen	lackwercq ende bocken,
155	d°	aen	vlees ende vis,
350	d°	aen	Chineese cleenigheden.

Geduirende dese verloopen maent sijn alhier ter aerde bestelt 81 persoonen, bestaende uit de volgende natien ende secte:

60 Comp^s dienaeren 1 burger 2 vrouwen 5 kinderen	Europianen.
2 Mardijckers 2 vrouwen 5 kinderen	Mardijckers.
4 slaven ende slavinnen.	

Daerjegens in meergemelte maent alhier weder ter werelt gebracht ende den Heiligen Doop ontfangen hebben:

12 Nederlantse kinderen,
13 Inlanderen kinderen,
9 lijffeijgen kinderen.

Soo sijn oock mede hier in den echten staet geduirende dese loopende maent bevesticht 9 paaren, bestaende uit:

2 paeren Comp^s dienaren,
2 „ vrije luijden,
5 „ Mardijckers.

REGISTER

VAN

PERSONEN- EN PLAATS-NAMEN.

A.

B.

C.

Woorden met C, welke hier niet worden aangetroffen, zoeke men onder K.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

J.

K.

L.

M.

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

T.

V.

W.

Z.

ERRATA.

Blz.	2	regel	3	v. o.	*staat*	vaederlaudt, *lees* vaderlandt.
„	11	„	4	v. b.	*staat*	lande ede een, *lees* lande ende een.
„	13	„	7	v. o.	*staat*	Jean Terment, *lees* Jean Ferment.
„	19	„	12	v. o.	*staat*	Terment, *lees* Ferment.
„	69	„	18	v. b.	*staat*	Baudel, *lees* bandel.
„	76	„	19	v. b.	*staat*	Oldfirle, (sic!) *lees* Oldfirle (sic!),
„	106	„	4	v. o.	*staat*	stoppen. Becomen, *lees* stoppen, becomen.
„	117	„	20	v. b.	*staat*	in raaden, *lees* in Raaden.
„	123	„	2	v. b.	*staat*	van Outshoorn, *lees* van Outshoorn.
„	229	„	17	v. b.	*staat*	vande waerheijt, *lees* van de waerheijt.
„	238	„	19	v. b.	*staat*	groote rivier, *lees* Groote rivier.
„	242	„	19	v. o.	*staat*	nevens een, *lees* nevens den.
„	272	„	1	v. b.	*staat*	rapporterena en, *lees* rapporterende aen.
„	300	„	11	v. b.	*staat*	cleenichen, *lees* cleenicheden.
„	314	„	9	v. b.	*staat*	Sabandar Astanaija, *lees* sabandar Astanaija.

C. I. B. L.

